513,019

Digitized by Google

PROPERTY OF
University of Michigan Libraries
1817
ARTES SCIENTIA VERITAS

Digitized by Google

D

Inv. Br. 16/VI.

STOL SEDMORICE
ODELJENJE B
U ZAGREBU

Digitized by Google

Digitized by Google

D

Gen. br. 16/VI
1927

STOL SEDMORICE
ODELJENJE U ZAGREBU

Socijalno-politička revija

Radnička Zaštita

Službeni glasnik Središnjeg ureda za osiguranje radnika u Zagrebu.

Glavni urednik:

Dr. **Božidar Adžija**

Godište VII. — Godina 1925.

Uredništvo i uprava: Zagreb, Preradovićeva ul. br. 44. II. kat. — Godišnja pretplata iznosi 60.— Din; pojedini broj 8. Din. — Tisak Nadbiskupske Tiskare u Zagrebu, Kaptol 27.

Digitized by Google

HD
7211.6
.R13
v.7

Digitized by Google

Sadržaj VII. godišta

A. Neslužbeni (revijalni) dio:

I. Članci:

Adžija dr. Božidar:

Besposlica, i osiguranje protiv besposlice . . . . . str. 13
Naše osiguranje protiv nesreće i strani radnici . . . . „ 89
Socijalni Institut u Čehoslovačkoj „ 97
Nešto o projektu Zakona o Privrednom Savjetu . . . . „ 140
Medjunarodna organizacija rada „ 167
Sedma medjunarodna konferencija rada . . . . . „ 256
Радничко заштитно законодавство у нашој држави . . „ 393
Socijalno osiguranje, njegov smisao i značenje . . . . „ 498
Извештај инспекција рада за год. 1924. . . . . „ 512

Bauer Marko:

Jesu li, i koje, reforme potrebne u našem zakonu za osiguranje radnika? . . . . . „ 486

Bleiweis dr. Demeter:

K vprašanju naših bolničark . . „ 149

Glaser Milan:

Socijalno osiguranje . . . . „ 65

Grado Artur:

Osiguranje iseljenika . . . . „ 230

Grčević Gjuro:

Pitanje obaveza osiguranja udruženih radnika i akordanata . „ 8, 91
Komentar zakona o osiguranju radnika od Dr. V. Helebranta „ 232
Socijalno osiguranje u Poljskoj „ 504

G-ć. Dj.:

Sudovi radničkog osiguranja i sudski postupak . . . . „ 373
Око обавезе осигирања касерниранних проституткa . . „ 144

Haberle Branimir:

VII. godište „Raoničke Zaštite“ „ 1
Социјало осигурање у Бугарској . . . . . „ 79, 161
Razvitak i stanje osiguranja za slučaj bolesti u Švicarskoj . „ 384
Pučki sanatorij za liječenje plućnih bolesti u Prosečnici (Čehoslovačka) . . . . . „ 507

Hahn dr. Željko:

Pučka kupališta i radničko osiguranje . . . . . „ 2
Lječilišta radničkog osiguranja . „ 129
Socijalno osiguranje u Francuskoj . . . . . „ 152
Obrtne bolesti i naše socijalno osiguranje . . . . . „ 490

Helebrant dr. Vilim:

Provedba osiguranja za slučaj starosti, iznemoglosti i smrti „ 76

Henč Slavko:

Klenovnik . . . . . „ 17

Jakovčić Viktor, Mr. Ph.:

Osvrt na uredbu o apotekarskoj komori . . . . . „ 94
Taksacija i retaksacija lekarskih recepata . . . . . „ 397

Ljubin dr. J.:

Jedan od načina uštednja kod radničkog osiguranje . . . „ 400

Digitized by Google

m. j.:

Osiguranje radnika za slučaj neuposlenosti u Nemačkoj . . Str. 384

Матјашић Рудолф:

Луквидацуја социјалног осигурања бивше Аустро-Угарске монархије на територији С. Х. С. . . . . Str. 243

Politeo dr. Ivo:

Radnička Zaštita u praksi sudova „ 73
Zakon o stanovima . . . . . „ 254
† Pilepić Rudolf . . . . . „ 485

II. Bilješke.

Socijalno osiguranje: s. o. samostalno privredjujućih osoba u Čehoslovačkoj (19); Rezultati s. o. u V. Britaniji (20); O. za slučaj bolesti u Ugarskoj (22); S. o. u Japanu (99); S. o. u Rumunjskoj (177); Kratak pregled s. o u Danskoj (177); Novelizacija zakona o penzijskom o. privatnih namještenika u Č. S. R. (179); Zakon o o. u besposlici u Queenslandu (179); Dosadanji rad glavnog Saveza njemačkih boles. blagajna u Njemačkoj (402); O. materinstva u inozemstvu (402); nova osnova zakona o s. o. u Engleskoj (405); Zakon o bolesničkom o. javnih namještenika u Č. S. R. (405); S. o. u sovjetskoj Rusiji (516); O. neuposlenih u Italiji (517); novo uredjenje o. neuposlenosti u Švicarskoj (518); predradnje oko uvedenja obaveznog s. o. u Australiji (519). — **Radnička Zaštita**: Internacijonalna Organizacija Rada (19); Posjet g. Thomasa u balkanskim državama (100); predlog zakona o plaćenom godišnjem odmoru u Č. S. R. (101); znanstveno istraživanje o osamsatnom radnom vremenu (103); uposlenje radnika u V. Britaniji u god. 1924. (104); Rezolucija II. kongresa Radničkih Komora (520). — **Socijalna higijena**: Madjari o našoj socijalnoj higijeni (105); S. o. na higijenskoj izložbi u Beču (179); medjunarodni kongres za poslovne bolesti (520).

III. Pregled knjiga i časopisa.

Strana 23, 106, 181, 406.

IV. Zapisnik I. konferencije upravnika okružnih ureda za osiguranje radnika u Kasindolu.

Strana 261.

B. Službeni dio.

Strana 24, 110, 190, 354, 409, 524.

Digitized by Google

Kazalo „Radničkoj Zaštiti“

za godine 1919.—1925.

Tumač: Rimski brojevi označuju godišta i to:

I. godište	1919.,	V. godište	1923.,
II. „	1920.,	VI. „	1924.,
III. „	1921.,	VII. „	1925.
IV. „	1922.,		

Arapski brojevi označuju stranice u odnosnom godištu.

A.

Agrarna reforma i radnički interesi — prikaz I 131.
Akordanti gradjevinski — obaveza osiguranja IV 361.
Alkohol — štete od uživanja V 220.
— zakonska zabrana točenja u Finskoj V 125.
Alkoholizam — prva stanica za suzbijanje u Jugoslaviji V 160.
— suzbijanje u Banatu, Bačkoj i Baranji I 275.
— suzbijanje u Hrvatskoj i Slavoniji I 81, 89, 170.
— suzbijanje u Jugoslaviji I 274, 275.
— suzbijanje u Sloveniji I 141, II 71.
— u Švedskoj V 170.
Ambulante — liječenje u ambulantama VII 361.
Amsterdam — ured za odabiranje zvanja III 104.
Anketa — o osiguranju radnika I 80.
Ankylostomiasis — obolenje u rudokopima i ugljenicima II 48.
Apotekari — ispitivanje i odobredjivanje računa IV 6, 294.
— biljegovanje računa VII 211.
— o retaksaciji recepata (prikaz) III 28.
— pravilnik za predlaganje računa i zaračunavanje ljekova izdanih na račun mjesnih organa Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika u Zagrebu V 184.
— predlaganje računa V 183, VII 363.
— izručenje računa VII 209.
— predujmična isplata računa IV 7.
— pružanje ovojne robe članovima III 189.
— ugovori za dobavu ljekova članovima II 116, 118.
— sklapanje ugovora V 42, 197.
Apstinenti — polakšice kod osiguranja u Engleskoj V 577.
Argentina — socijalno osiguranje V 50.
Atašei za socijalnu politiku — bilješka II 77.
Australija — osiguranje neuposlenih u Queenslandu V 174.
— pomor od tuberkuloze u Viktoriji VI 49.
Austrija Njemačka — iz statistike osiguranja za slučaj bolesti u god. 1921. VI 308.
— neuposlenost I 161, 169, III 101.
— nova lječilišta za plućobolne bolesnike grada Beča V 142.
— novela XVIII. austrijskog zakona o osiguranju bolesti V 179.
— obrtni nadzor I 170.
— osiguranje radnika I 168, III 100, 101.
— osiguranje za slučaj invaliditeta, starosti i siročadi VI 200.
— osiguranje zemljoradnika za slučaj nezgode V 129.
— osnivanje »Središnjice za socijalno osiguranje« VI 50.
— osnova zakona o osiguranju u slučaju bolesti, neuposlenosti i penzije privatnih namještenika V 172.
— otkazivanje službovnih odnošaja I 139.
— radničke komore II 107.
— radnički pouzdanici I 172.
— radno vrijeme II 75.
— razvitak socijalnog osiguranja poslije rata VI 51.
— socijalizacija gospodarstva I 139.
— skrb bolesničkih blagajna oko djece, kojoj prijeti pogibao zaraze od tuberkuloze VI 128.
— skrb za invalide I 276.
— statistika osiguranja za slučaj bolesti u god. 1920. VI 82.
— uvedenje obuke iz socijalnog osiguranja V 63.
— zabrana noćnog rada ženama i mladeži I 263.
— zaštita zdravlja naučnika i t. d. I 237.

B.

Babica — takse VI 193.
Banat, Bačka i Baranja — naplata troškova bolničke opskrbe članova zavičajnih, a koji borave u bolnici u slučaju porodjaja V 41.

Digitized by Google

— početak kod osoba, koje su kod nastupa u posao zbog bolesti nesposobni za rad III 58.
— produženje po § 55.

D.

Dalmacija — osiguranje protiv nezgoda II 70, III 69.
— osiguranje željezničara. protiv nezgoda III 70.
Danska — radno vrijeme II 75.
— osiguranje neuposlenih V 50.
— zakon o renti u slučaju starosti V 221.
Delegati — glavnih skupština VII 24, 203.
Diathermija — liječenje članova u Zagrebu III 210.
Disciplinski pravilnik — liječnika-činovnika I 177, II 52.
Disciplinski sudovi — poslovni red VI 29.
— obrazovanje VII 53.
Dispanzer — antituberkulozni pravilnik o radu V 37.
Djeca — komunalno osiguranje u Švicarskoj II 44.
— pružanje hranivog brašna III 45.
— skrb u Poljskoj IV 35.
— skrb u Srbiji i Crnoj Gori III 96.
— suzbijanje alkoholizma u Hrvatskoj i Slavoniji I 81.
— zabrana kolportaže u Bosni i Hercegovini I 172.
— zabrana kolportaže u Hrvatskoj i Slavoniji II 70.
— zabrana noćnoga rada u Nj. Austriji I 236.
Djelatnik — vidi »Radno vrijeme«.
Dnevnice — članovima glavne skupštine, ravnateljstva, nadzornog odbora III 41, IV 364.
— i počasne nagrade članovima samoupravnih tela Središnjeg Ureda i mesnih mu organa V 83.
— ozledjenicima, pozvanim na liječničku pregledbu I 154, III 191.
Dnevničari — obveza osiguranja I 235, 241, 242.
— oslobodjenje dnev. figuranata kod katastralnih radova od obaveze osiguranja VII 209.
— postavljanje V 215, VII 217.
— pravilnik o službenom odnosu kod Središnjeg Ureda i okruž. ureda V 53.
— promene nekih ustanova pravilnika o službenom odnosu VI 186.
— tumačenje § 4. pravilnika o službenom odnosu VI 89.
Dobrovoljni članovi — knjiženje prinosa VII 117.
Dobrovoljno osiguranje — formular prijavnice IV 175.
— plaćanje prinosa za nameštenike zemaljske i okružnih blagajna I 186.
— umirovljenih nameštenika okružnih blagajna IV 9.
Dodatci na skupoću — podieljivanje uživaocima privremene rente V 89.
— uračunanje kod utvrdjivanja veličine zarada kao osnova za odmjerivanje prinosa i potpora V 155.
Dodatak za odvojeno življenje — činovnicima Središnjeg i okružnih ureda za osiguranje radnika VI 11.
Dodatak za porodicu — službenicima za slučaj rodjenja djeteta odnosno za slučaj ženidbe VI 12.
— tumačenje ustanova § 25. i 26. Službenog Pravilnika i dodatka za ženu VI 34.
— isplata u smislu § 26. Službenog Pravilnika VI 298.
Dojenčad — pomor u Britskoj Indiji V 193.
Drogerija — nabavka ljekova po pojedinim članovima okružnog ureda za osiguranje radnika VI 4.
Društveni namještenici — obaveza osiguranja II 7.
Društvo — za unapredjenje zdravstva u slučaju nezgode, kod osiguranja i socijalne skrbi u Njemačkoj V 124.
Državni namještenici — obveza osiguranja I 84, III 8, IV 287, 289, 362.
— osiguranje, naredba ministra socijalne politike V 39, VII 354.
Državni nosioci osiguranja — radna zajednica u Berlinu V 171.
— radne zajednice V 130.
Državni savet — odluka glede povlaštene vožnje nameštenika Središnjeg ureda na državnim željeznicama i brodovima VI 2.
— odluka glede uvrštenja posla u razred opasnosti VI 182.

E.

Ekspozitura — pregled poslovanja po nadzornom odboru VI 44, VII 112.
Ekvivalenat — Tablica za prinadležnosti u naravi, odredjena na osnovu § 22. Zakona o osiguranju radnika za cijelo područje Središnjeg Ureda za osiguranje radnika V 32, 58.
— za beriva u naravi IV 45, V 31, 153, VI 7.
Engleska — novi zakon o osiguranju neuposlenih V 160.
— osiguranje neuposlenih II 109, V 50, 63.
— osiguranje za slučaj bolesti i iznemoglosti sa osobitim obzirom na položaj blagajničkih liječnika VI 208.
— olakšice kod osiguranja za apstinente V 177.
— položaj stranih državljana prema zakonu o osiguranju narodnog zdravlja V 64.
— postupak pri rešavanju spornih pitanja u radničkom osiguranju VI 313.
— promjena zakona o osiguranju neuposlenih radnika VI 198.
— radno vrijeme II 75.
— ustanove za suzbijanje tuberkuloze VI 274.
— zaštita proti pogibelji otrovanja od olovnog bijelila V 126.
— zaštita radnika III 98.
Esperanto — u službi naše institucije radničkog osiguranja od Haberla V 225.
Evidencija — otpisanih prinosa VII 213.

F.

Figuranti — dnevničari kod katastralnih radova oslobodjenje od obaveze osiguranja VII 209.
Fijakerina — za službena putovanja službenika VII 361.
Finska — osiguranje za slučaj bolesti V 50.
— zakonska zabrana točenja alkohola V 125.

Digitized by Google

— zaštita radnika III 98.
Flegar Milan — član, potražuje se VII 220.
Francuska — lečenje tuberkuloznih osiguranika u Elsas-Lotaringiji V 221.
— proširenje zaštite radnica kućne industrije V 67.
— radno vrijeme II 75.
— sadanje stanje socijalnog osiguranja V 94.
— socijalno osiguranje III 99, VI 199.
— suzbijanje tuberkuloze I 140.
— zabrana noćnog rada u pekarnama I 276.
Frankfurt na Malni — šest satni djelatnik I 237.
Friedman — lijek protiv tuberkuloze V 169.
Frouth — statistika V 97.

G.

Genralni direktor Središnjeg Ureda za Osiguranje radnika — izbor VI 122, 197.
Glavničko pokriće potpora i renta — naredba i tablica za izračunavanje IV 382.
Glazbene družine — obveza osiguranja za njihove članove IV 47.
Globa — zaračunanje V 201.
— rukovanje sa globama dosudjenima na temelju glave XXII ZOR. u korist Središnjeg Ureda za osiguranje radnika VI 6.
Gračac — osnutak bolnice III 189.
Gradjevinska preduzeća — obveza osiguranja akordanata IV 361.
G. Ć. — socijalno osiguranje u Sovjetskoj Rusiji V 223.
— dr. V. Reinhard: nekoliko pabiraka iz zdravstvenog polja VI 129.
Grčević — socijalno osiguranje u Čehoslovačkoj V 204.

H.

Haberle — Esperanto u službi naše institucije radničkog osiguranja V 225.
Dr. Hahn Željko — ostvarenje lječilišta i organizacija liječenja tuberkuloznih u radničkom osiguranju VI 262.
Hamburg — reforma zdravstvenih ustanova III 103.
Helebrant dr. Vilim — komentar zakona o osiguranju radnika VII 360.
Hranarina — davanje VI 250.
— gubitak prava službenika ureda za osiguranje radnika na nju za vrijeme bolovanja V 157.
— isplata članovima oboljelim prije 1. jula 1922. god. IV 276.
— povišenje u Beču II 73.
— prolazna isplata kod promjene nadničnih razreda I 243, IV 276.
Hrvatska i Slavonija — glavno-skupštinskih izaslanika izbor II 1, 2, 4, IV 4.
— obveza osiguranja članova glazbenih družina IV 47.
— obveza osiguranja dnevničara I 235, 241, 242.
— osamsatni djelatnik I 136.
— osiguranje ruskih ratnih zarobljenika I 83.
— osnutak samostalnog zdravstvenog odsjeka I 236.
— plaćanje putnih troškova pratiocu osiguranika u bolnicu IV 46.
— počasna nagrada glavno-skupštinskim izaslanicima, članovima ravnateljstva i nadzornog odbora III 41.
— posredovanje rada I 166, II 42.
— povišenje dnevnice na liječničku pregledbu pozvanim ozledjenicima I 154, III 191.
— predlaganje računskih izdataka u odštetnim postupcima II 96.
— preustrojstvo povjereništva za socijalnu skrb u Zagrebu III 184.
— promjena nadničkih razreda i prinosa I 175, 243, II 46, 91, IV 1, 2, 276.
— promjene u radničkom osiguranju I 2, 5, 10, 15, 22, 26, 79, 143, 144, 166, 175, II 1, 45, 46, 53, 112, 113, III 41, 43, 74, 75, 76, 77, 176, 184, IV 1.
— promjena u radničkom osiguranju (prikaz) II 62.
— pružanje dječjeg hranivog brašna III 45.
— pružanje zubne njege članovima II 41, III 3, 43, 171, IV 6, 297, 403.
— radnički pouzdanici I 136.
— reforma osiguranja radnika za prvih dana oslobodjenja 1918. god. I 79.
— sudovi radničkog osiguranja I 15, 22, 84.
— suzbijanje alkoholizma I 81, 89, 170.
— suzbijanje spolnih bolesti I 81, 88, II 93.
— uračunanje zasluzbe javnih namještenika u osiguranju za bolest I 85, III 2, 185.
— ustrojstvo poduzetničke blagajne državnih željeznica SHS u Zagrebu I 26.
— uzimanje mjere za ortopedske sprave za rentaše I 153.
— zabrana kolportaže djeci II 70.

I.

Indija — pomor dojenčadi u Britskoj Indiji V 193.
Inozemci — namještanje pri okružnim uredima za osiguranje radnika V 134.
— naplata bolno-opskrbne pristojbe V 46, 58.
— osiguranje vojnika V 182.
— plaćanje bolničkih troškova, ako su osigurani članovi IV 409.
Inozemstvo — pregled socijalnog osiguranja prema najnovijem stanju V 126.
— pružanje potpora članovima u slučaju bolesti IV 411.
— radno vrijeme I 237, II 75, 76, III 100, IV 36.
Inspekcije rada — dostavljanje prijava o nesrećnim slučajevima VI 89.
— izvještavanje o vremenu istrage po § 100. ZOR. VI 185.
— osnutak u Jugoslaviji III 177.
— plaćanje putnih troškova kod istraga u nesrećnim slučajevima IV 405.
— podjela u nadzornička okružja III 183.
— rješavanje zamolnica III 50.
— specijalne u Jugoslaviji IV 30, 250, 295, 357.
— zakon za Jugoslaviju IV 246.
Internacijonalna organizacija rada — vidi »Medjunarodna organizacija rada«.
Invalidi — osiguranje u Italiji II 73.
— osiguranje u Španjolskoj II 74.
— Skrb u Jugoslaviji I 274, IV 31.
— skrb u Njemačkoj I 277, II 143.
— skrb u Srbiji i Crnoj Gori III 70.
Inventar — otpisivanje od vrednosti inventara VII 357.
Inventura — provodjenje za članove V 201.

Digitized by Google

Iskaz — članova, koji su iscrpili zakonite potpore I 122, 160, 235, III 173, 193, IV 28, 52, 301, 357, 374, 411, V 28, 36, 83.
— izgubljenih članskih iskaznica I 159.
— obavezno osiguranih članova po nadničnim razredima V 195, 211, 227, VI 63, 143, 221, 223, 327, VII 59, 61, 227, 371, 476, 478, 479, 481, 550, 551.
— obavezno osiguranje članova po mjesnim organima V 196, 212, 228, VI 64, 144, 222, 328, VII 60, 62, 228, 372, 480, 482, 548, 549.
— obavezno osiguranih članova po pokrajinama VI 221, VII 475, 477.
— ukinutih odluka uvrštenih poslova I 106, 121, 267, II 29.
— uvrštenih poslova I 94, 100, 107, 114, 155, 156, 232, 234, 248, 254, II 15, 57, 101, III 53, 80, 88, IV 11, 48, 303.
Ispitne komisije — pravilnik po §§ 7, 55, i 196. Službenog Pravilnika VII 212.
Isplatna lista — prijava namještenika nedjeljnim (mesečnim) isplatnim listama V 121, VI 98.
— član može biti unesen sa svrhom da ga se odjavi, — potvrda poslodavca izdana po § 15. ZOR. važi dva dana iza izdanja VI 291.
Ispostava — I i II Središnjeg Ureda u Ljubljani prestanak djelovanja V 57.
— Središnjeg ureda za osiguranje radnika u Somboru, raspust V 90.
— Sušačkog okružnog ureda za osiguranje radnika u Kraljevici raspust V 91.
Ispravak — III 40, IV 36, VI 219.
— Službenog Pravilnika lekara-činovnika VI 247.
— tablice novčanog ekvivalenta prinadležnosti u naravi V 58.
Istrage — izveštavanje inspekcije rada o vremenu istrage po § 100. ZOR. VI 185.
— plaćanje putnih troškova inspektorima rada IV 405.
— vodjenje istrage u nezgodama IV 349.
Italija — liječničke svjedočbe za primjenu zakona o osiguranju za slučaj starosti i iznemoglosti VI 50.
— obavezno osiguranje za slučaj neuposlenosti VI 207.
— osiguranje za invaliditet II 73.
— osiguranje za neuposlenost II 74.
— osiguranje za slučaj starosti i iznemoglosti VI 303.
— osiguranje za starost I 135, II 73.
— pučki sanatorij za tuberkulozne grada Milana u Prasomassu VI 17.
Izaslanici — imenovanje iz grupe namještenika IV 4.
— naredba i upute za izbor II 1, 2, 4.
— počasna nagrada III 41, IV 364.
Izbor — generalnog direktora Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika VI 122, 197.
— glavno skupštinskih delegata VII 24, 203.
— lekara činovnika okružnih ureda za osiguranje radnika VI 300, 345, VII 479.
— predlaganje spisa u predmetu izbora namještenika V 215, VII 545.
— rentnog odbora VII 210.
— samoupravnih organa VI 252.
— službenika okružnih ureda za osiguranje radnika VI 46, 125, 195, 259, 299.
— službenika okružnih ureda za osiguranje radnika VI 46, 125, 195, 259, 299, 344, VII 469, 545.
— službenika Središnjeg Ureda za osiguranje radnika u Zagrebu V 188, VI 46, 259, VII 545.
— stalnog lekarskog veća V 193, 202.

J.

»**Jandran**« **na otoku Rabu** — oporavilište VI 198.
— otvorenje oporavilišta VI 245.
— postupak kod odašiljanja bolesnih članova u oporavilištu VI 248, VII 355.
Javni namještenici — obveza osiguranja I 84, III 2, 8.
— uračunanje zaslužbe kod ustanovljenja nadničkih razreda i t. d. u osiguranju za bolest I 85, III 2, 185.
Japan — osiguranje pomoraca V 50.
Jugoslavija — 10-satni djelatnik III 97.
— ekspropriacija velikih posjeda za radničke stanove i t. d. III 4.
— nadzor nad radničkim osiguranjem IV 348.
— naše bolnice V 189.
— nove socijalno-higijenske ustanove V 158.
— novo lječilište za tuberkulozne V 143.
— osamsatni djelatnik I 236.
— osiguranje protiv nezgoda III 69.
— osiguranje radnika obzirom na razne pokrajinske zakone III 43.
— osiguranje rudara protiv nezgoda II 139.
— osiguranje za slučaj bolesti II 138.
— osiguranje željezničara IV 313, 348.
— prva stanica za suzbijanje alkoholizma V 160.
— promjene u radničkom osiguranju IV 30.
— skrb za invalide i t. d. I 274, IV 31.
— suzbijanje tuberkuloze, alkoholizma i spolnih bolesti I 274, 275, II 140.
— tablica opasnosti IV 189, 282.
— uredba o osiguranju radnika za slučajeve bolesti i nesreće III 121.
— ustrojstvo inspekcije rada III 177, 183, IV 30, 246, 250, 295, 357, 405.
— ustrojstvo okružnog ureda u Beogradu IV 5.
— ustrojstvo radničkih komora III 176, IV 34, 228, 295.
— ustrojstvo sanitetskih uprava IV 33.
— uzajamna pomoć kod osiguranja radnika I 228, 235, IV 408.
— zakon o berzama rada IV 235.
— zakon o osiguranju neuposlenih V 171.
— zakon o osiguranju radnika IV 57, 133, 145, 146.
— zakon o radničkim povjerenicima IV 241.
— zakon o zaštiti radnika IV 221.

K.

Kamate — zaračunavanje zateznih kamata VII 116.
»**Kasindol**« — posjećivanje oporavilišta po izaslanicima mjesnih organa VI 93.
— povišenje opskrbne takse za bolesne članove mjesnih organa u oporavilištu VI 43, VII 118.
— predujmovi okružnom uredu za osiguranje radnika u Sarajevu na račun opskrbnine za liječenje članova mjesnih organa Središnjeg Ureda u oporavilištu VI 186.

Digitized by Google

— radničko oporavilište prikaz od S. J. VI 127.
— upućivanje članova na liječenje u oporavilištu V 133.
— sastanak mjesnih organa VII 111, 200.
— zapisnik sastanka od 22. do 25. juna 1925. god. VII 261.
Kastav — uredjenje osiguranja radnika III 182, IV 34.
Kazališni namještenici — obaveza osiguranja II 7.
Kila — neubrajanje u tjelesne mane V 115.
Knežević Vasa — razrešenje dužnosti kao člana ravnateljstva okružnog ureda za osiguranje radnika u Beogradu VII 55.
Knjigovodstvo — Središnjeg Ureda te okružnih ureda za osiguranje radnika naputak sa formularima propisanim na temelju § 184. zakona o osiguranju radnika po ministru socijalne politike naredbom od 24. januara 1923. broj 4771/IV-1923. V 1.
— promjena dnevnika formular III te uvedenje sabirnog dnevnika za porodične potpore VI 5.
Knjiženje — i manipulacija sa tiskanicama koje se strankama samo uz naplatu izručuju V 46.
— doknadnog prinosa propisanog na temelju § 24. zakona o osiguranju radnika te knjiženja uplata učinjenih po drugom stavu § 62. ZOR. V 154.
— opskrbnih računa o liječenju članova u liječilištu Brestovac na Sljemenu kraj Zagreba V 182.
— potroška ovojne robe V 115, 153.
— lekova i zdravstvenih potrepština na teret osiguranja u bolesti VII 358.
— prinosa i prireza VII 193.
— prinosa za dobrovoljne članove i službenike VII 117.
Komisija za ocjenu — sastav starešinskih izveštaja i poslovanje VI 66.
Kontovnici — propisi o vodjenju IV 283.
Kontrola — poslodavaca po članovima ravnateljstva VII 116.
Kraljevica — raspust ispostave sušačkog okružnog ureda V 91.
Krk — uredjenje osiguranja radnika III 182, IV 34.
Kupališno liječenje — vidi »Banjsko liječenje« VII 452.

L.

Liječilišta — upućivanje bolesnika VII 201.
Liječnici — davanje lijekova članovima iz ručne ljekarne IV 38.
— glavni i za nezgode, skuparinski doplatak III 48, IV 38.
— isplaćivanje svjedodžbi za liječenje na Brestovcu II 97.
— očevidnost uredskih liječnika VII 214.
— saradnja uprave sa liječnicima VII 448.
— sudjelovanje kod obrtnoga nadzora u Pruskoj I 277.
— uredjenje službe I 197, III 114, IV 34.
— vršenje službe učitelja higijene na srednjim školama III 6.
— za epidemijsku službu II 42.
Liječnici blagajnički — Englesko osiguranje za slučaj bolesti i iznemoglosti sa osobitim obzirom na njihov položaj VI 208.
Liječnici-činovnici — dodatci na skupoću II 8, 120, IV 40, 41, 43.
— honorar za svjedočbe ozledjenicima IV 301.
— izašiljanje na naučne tečajeve u inozemstvo III 168.
— izbori VI 300, 345, VII 479, 540.
— odsustvo u svrhu studija VI 329.
— prepisivanje patentovanih preparata, ljekovitih specijaliteta i željezovitih vina po njima VI 104, 187.
— prevodjenje VI 300, 346.
— propisi o berivima I 191, 246, III 108, 111.
— provedba Službenog Pravilnika i uredjenje službenih odnosa ugovornih liječnika Središnjeg Ureda za osiguranje radnika i njegovih mjesnih organa VI 177.
— penzioni fond VII 113.
— putne pristojbe III 48, IV 300.
— Službeni Pravilnik VI 145, 247.
— službovnik i disciplinarni pravilnik I 177, II 52.
Liječnici ugovorni — formular ugovora I 201.
— obrazac »Ugovora« za uredjenje službenih odnosa VI 172.
— povišenje beriva II 54, 56, 120, 121, 122, IV 40.
— uredjenje službenih odnosa kod Središnjeg Ureda za osiguranje radnika i njegovih mjesnih organa VI 177.
— obaveštavanje lekarskih komora o nameštenju VII 544.
Liječnici uredski — namještenje V 197, VII 540.
— obaveštavanje Ministra Narodnog zdravlja o nameštenju V 90.
Liječničke komore — uredba V 69, VII 544.
Liječnički troškovi — bonifikacija VI 184.
Liječničko vijeće — stalno, izbor V 193, 202.
Lijekovi — nabava za članove II 40.
— nabavka u drogerijama po pojedinim članovima okružnog ureda za osiguranje radnika VI 4.
— izdavanje iz zavodskih ambulanata licima, koja nisu osigurani članovi ni njihovi obiteljski pripadnici VI 252.
— novi cjenik (prikaz) IV 55.
— prepisivanje patentovanih preparata, ljekovitih specijaliteta i željezovitih vina po uredskim liječnicima (lekarima) VI 104.
— upute u propisivanje II 88, III 66.
Likvidacija blagajna — pravilnik IV 339.
— propisi o vodjenju knjiga IV 296.
Ljekarnici — vidi »Apotekari«.
Ljubljana — prestanak djelovanja ispostave I. i II. Središnjeg Ureda V 57.
Luxemburg — radnički pouzdanici III 103.

M.

Madžarska — podupiranje neuposlenih I 163.
— radničko osiguranje II 145.
— zaštita materinstva II 146.
— zaštita radnika III 98.
Malarija — institut za suzbijanje VII 364.
Manufakturne robe trgovina — obveza osiguranja namještenika III 7.
Martinolić Milorad Mr. Ph. — VI 61.
Medjudržavni pregovori — glede socijalnog osiguranja VI 139.

Digitized by Google

Medjunarodna organizacija rada — bilješka III 97.
Medjunarodni kongres — socijalne politike u Pragu i Središnji Ured za Osiguranje Radnika VI 302.
— prikaz od dra Božidara Adžije VI 319.
Medjunarodni ugovor — o zaštiti porodilja i o neuposlenosti V 63.
Medjunarodni ured rada — i radničko zdravlje V 170.
— i socijalno osiguranje VI 19.
Medjumurje — osiguranje radnika I 80.
— ustrojstvo zdravstvenog odsjeka I 236.
Meksiko — socijalno osiguranje V 93.
»Merkur« privatno-društvena blagajna — proširenje na području cijele kraljevine VI 183.
— uvrštenje poslova VI 8.
Metylalkohol — otrovanje II 8.
Ministarstvo narodnog zdravlja — okružnica antimalaričkim stanicama VII 364.
Mirovni povjerenici — djelovanje u Švedskoj u godini 1921. V 67.
Mirovinski zavod — djelovanje samoupravnih organa IV 5.
— dodatci na skupoću umirovljenicima III 109.
— molbe za uračunanje službovnih godina IV 8.
Mjesni organi — dnevnice i počasne nagrade članovima samoupravnih tijela V 83.
— donašanje sjedničkih predloga odnosno stvaranje i izvršivanje zaključaka samoupravnih organa VI 3.
— namještenje stranih državljana V 134.
— popis V 138, VII 128.
— popunjavanje upražnjenih članskih mjesta ravnateljstva njihovim zamjenicima VI 43.
— posjećivanje oporavilišta »Kasindol« po izaslanicima VI 93.
— posredovanje kod ponovne lekarske preglede ozledjenika drugih ozledjenika mesnih organa V 166.
— pregled poslovanja okružnog ureda i njegovih ekspozitura po predsjedniku ureda odnosno naknada u vezi s time nastalih putnih troškova VI 66.
— prisustvovanje članova ravnateljstva i nadzornog odbora sjednicama V 166.
— pozivanje na sjednice članova ravnateljstva i nadzornog odbora Središnjeg ureda V 91.
— raspolaganje sa ubranim prinosima odnosno drugim prihodima VI 41.
— sastav i način djelovanja i stvaranje zaključaka predsjedništva V 59.
— saziv anketa VI 121.
— službena putovanja službenika V 214, VI 38.
— vršenje odgovornosti ravnateljstva za pravilno sprovodjenje uredskog poslovanja VI 193.
— zaprečenje pronevjerenja uredskog novca sa strane namještenika VI 192.
Mornari — propisivanje prinosa za slučaj bolesti, za slučaj nesreće i Berzu rada počevši od 1. januara 1923. godine za ukrcane za vreme ukrcavanja V 112.
— propisivanje prireza za Radničke Komore počevši od 1. septembra 1924. za ukrcane za vreme ukrcavanja VI 330, VII 120.

N.

Nabava — pisaćeg materijala odnosno obustava t. zv. pisarničkog paušala VI 38.
Nandnica — ispravno prijavljivanje VI 44.
Nadnički razredi — promjena I 175, II 46, 91, IV 1, 2, 276.
Nadzorni odbor — pregled poslovanja ekspozitura VI 44.
Naknada — blagajnicima na ime zabrojavanja V 154.
Namješteni okružnih blagajna — dobrovoljno osiguranje umirovljenika IV 9.
— mirovinski zavod IV 5, 8.
— predlaganje popisa VII 123.
— propisnik o berivima I 207, 240, III 4, 47, 107, 112, IV 40, 41, 43.
— putne pristojbe III 46, IV 299, VII 361.
— uskrata tantijeme I 247.
Namješteni zemaljske blagajne — promjena propisnika o berivima II 98, III 46, 106, IV 40, 41, 43.
Namješteni zemaljske blagajne i okružnih blagajna — isplata vanrednog dodatka I 90.
— način namještenja III 79.
— oprost plaćanja tecivarine I 90.
— plaćanje prinosa za dobrovoljno osiguranje bolesti I 86.
— propisnik o obiteljskom doplatku I 146.
— putne pristojbe III 46, IV 299.
— skuparinski doplatak I 90, 92, II 118, 122, IV 40, 41, 43.
Namještenje — stranih državljana pri okružnim uredima za osiguranje radnika V 134.
— uredskih lekara, obaveštavanje Ministarstva Narodnog Zdravlja o tome V 90.
Naočare — davanje članovima V 21.
Naplata — bolničkih računa VI 92.
Naputak — sa formularima za knjigovodstvo Središnjeg ureda za osiguranje radnika, propisan na temelju § 184. ZOR. po Ministru Socijalne Politike naredbom od 24. januara 1923. broj 4771/IV-1923. V 1.
— za propisivanje ljekova II 88, 89, III 66.
— za ocjenjivanje umanjenja radne sposobnosti iza nesrećnih slučajeva VII 524.
Naredba bana — o počasnoj nagradi članovima glavne skupštine, ravnateljstva i nadzornog odbor III 41.
— o preinaci ministarske naredbe broj 4790 M. Pr. od 1917. god. I 143, 175, II 1.
— o preinaci nekih ustanova o radničkom osiguranju II 45, 53.
— o sudjelovanju općina kod isplata renta, doznačenih putem poštanskog čekovnog ureda III 75.
Naredba Ministra saobraćaja — o osiguranju saobraćajnog osoblja IV 313.
Naredba Ministra socijalne politike — nadopuna § 13. naredbe MSP. od 3. juna 1922. god. broj 1077 o provodjenju osiguranja po zakonu o osiguranju radnika od 14. maia 1922. V 137.
— o izračunavanju glavničkog pokrića potpora i renta IV 382.

Digitized by Google

— o osiguranju državnih namještenika V 39, VII 354.
— o osiguranju radnika na otoku Krku i u općini Kastav III 182.
— o osiguranju službenika Narodne Banke VII 466.
— o podjeli oblasnih inspekcija rada u nadzornička okružja III 183.
— o postupku za isplatu renta i novčanih potpora preko poštanske štedionice IV 380.
— o povišenju potpora i renta u radničkom osiguranju IV 1, 2.
— o prinosnoj tarifi za osiguranje u nesrećnim slučajevima IV 378, VII 114.
— o provedbi zakona o osiguranju radnika IV 133.
— o tablici opasnosti IV 189, 282.
— o ubiranju i upotrebi prinosa za Berzu Rada IV 379.
Naredba Ministra unutarnjih dela — o naplaćivanju platežnih naloga Središnjeg ili Okružnih ureda za osiguranje radnika administrativnim putem V 20.
Naredba povjerenika narodnog vijeća SHS za pravosudje — o ustrojstvu sudova radničkog osiguranja I 15.
— o vodjenju registra i t. d. pred sudovima radničkog osiguranja I 84.
Naredba povjerenika Narodnog Vijeća SHS. — kojom se preinačuje neke materijalnopravne ustanove zakona o osiguranju obrtnih i trgovačkih namještenika I 5.
— o obvezi osiguranja protiv nezgoda ruskih ratnih zarobljenika I 83.
— o pretplati na »Radničku Zaštitu« I 2.
— o radničkom osiguranju za slučaj bolesti i nezgode I 2.
Narodna banka — obaveza osiguranja službenika N. B. VII. 466.
Naše bolnice — V 189.
Natječaj — I 27, 28, 123, 124, 160, II 31, 32, 33, 105, 106, III 9, 10, 11, 59, 115, 116, 117, 173, 174, 175, 210, IV 9, 10, 52, 53, 54, 309, 375, 413, V 34, 35, 51, 67, 100, 131, 147, 161, 163, 179, 180, 193, 209, 210, 226, VI 22, 23, 61, 83, 84, 85, 86, 87, 140, 141, 217, 285, 326, 348.
Naučnici — propisi za štamparski obrt u Njemačkoj III 102.
— zaštita zdravlja u Njemačkoj Austriji I 237
Dr. Nemanić — sa liječilišta Brestovac V 139, 166.
Neosalvarzan — centralna nabava za članove I 88, II 93, VI 342.
Neuposlenih — osiguranje u Austriji V 174.
— osiguranje u Danskoj V 50.
— osiguranje u Engleskoj II 109, V 50, 63, 160, VI 198.
— osiguranje u Italiji II 74.
— osiguranje u Švedskoj V 50.
— podupiranje u Čehoslovačkoj I 163.
— podupiranje u Madžarskoj I 163.
— podupiranje u Njemačkoj Austriji I 169, III 101.
— podupiranje u Sloveniji I 164, 169, II 42, 70.
— zakon o osiguranju u Jugoslaviji V 171.
Neuposlenost — obavezno osiguranje u Italiji VI 207.
— osnova zakona o osiguranju u Norveškoj VI 198.
— osnova zakona o osiguranju privatnih namještenika u Njemačkoj Austriji V 172.
— osnova zakona o promicanju osiguranja u Švicarskoj VI 139.
— prikupljanje statističkih podataka za Ministarstvo Socijalne Politike VI 91.
— rasprava I 125, 161.
— uredjenje osiguranja u Švicarskoj VI 207.
Nezgode — išplata potpora IV 351.
— vodjenje istraga IV 349.
Nikolić David — ostavka na članstvu ravnateljstva okružnog ureda Beograd VII 124.
Nizozemska — pomor i suzbijanje tuberkuloze VI 18.
Njemačka — atašeji za socijalnu politiku II 77.
— doplatci za rente u osiguranju protiv nezgode II 144.
— društvo za unapredjenje zdravstva u slučaju nezgode kod osiguranja socijalne skrbi u Njemačkoj V 124.
— isplata renta jugoslavenskim rentašima II 42.
— XXVIII kongres bolesničkih blagajna VI 310.
— naučnički rad za štamparski obrt II 102.
— neuposlenost I 162, II 143.
— nove promjene socijalnog osiguranja, skrbi za porodilje i mjera za slučaj nužde kod socijalnih rentnika V 95.
— nove promjene socijalnog osiguranja V 177.
— opskrba obitelji poginulih radnika II 72.
— osiguranje državnih namještenika za slučaj bolesti V 63.
— osiguranje privatnih namještenika VI 204.
— osiguranje rudara VI 132.
— osiguranje u slučaju bolesti u godinama 1919., 1920. i 1921. VI 277.
— osiguranje u slučaju nezgode u god. 1921. V 207.
— osnova zakona za suzbijanje tuberkuloze u Pruskoj V 62.
— pogonska vijeća II 71.
— promjene u osiguranju za bolest II 142.
— skrb za invalide I 277, II 143.
— skrb za roditelje II 109.
— statistika osiguranja za bolest u 1914. g. II 145.
— sudjelovanje liječnika kod obrtnog nadzora I 277.
— suzbijanje tuberkuloze I 237, III 102.
— zaštita ženskih namještenika u gostionama IV 35.
Noćni rad — zabrana u Francuskoj i Španjolskoj I 276.
— zabrana u Njemačkoj Austriji I 236.
Norveška — atašeji za socijalnu politiku II 77.
— Osnova zakona o osiguranju za slučaj neuposlenosti VI 198.
— radno vrijeme III 100.
— zakon o pogonskim vijećima IV 35.
Novi mjesni organ Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika — VI 347.
Novinari — obaveza osiguranja VII 192.
Narodna Banka — obaveza osiguranja službenika N. B. VII 466.

O.

Obezbedjena zarada — izračunavanje u odštetnim postupcima u prelazno vrijeme IV 407.

Digitized by Google

— osiguranje radnika I 180.
— suzbijanje alkoholizma I 275.
Banje — ukidanje pogodnosti od plaćanja banjske takse i takse za kupanje članova upućene u državne banje VI 191.
Banjsko liječenje — pogodnosti članovima II 186, VI 277, 298.
— pružanje banjskog lečenja članovima u sezoni 1923. V 87, u sezoni 1924. VI 37, 116.
Belgija — radno vrijeme II 75.
Belgijsko-Nizozemski ugovor — o uzajamnom postupanju s inozemnim radnicima V 63.
Beograd — ustrojstvo okružnog ureda IV 5.
Beriva — vidi »prinadležnosti«.
Beriva u naravi — vidi »prinadležnosti u naravi«.
Berlin — radna zajednica državnih nosioca osiguranja V 171.
— radna zajednica za suzbijanje tuberkuloze V 160.
Berze rada — doznačivanje ubranih prinosa VI 294, VII 538.
— naknadjivanje troškova manipulacije ubiranja i inkaso provizije nastalih propisivanjem i ubiranjem prinosa V 91, VII 463.
— naredba o ubiranju i upotrebi prinosa IV 379.
— predloženje zaključnih računa za g. 1923. i doznaka ubranih prinosa VI 114.
— propisivanje prinosa IV 401.
— rasprava III 91.
— zakon u Jugoslaviji IV 235.
Besposlica — vidi »Neuposlenost«.
Biljegovne pristojbe — odbijanje strankama III 191, IV 7.
— oprost plaćanja blagajnama II 114, IV 354.
Bilješke — I 79, 134, 166, 235; II 40, 68, 107 138; III 69, 96, 176, 210; IV 30.
Blagajna — za osiguranje radnika Južne Željeznice u Ljubljani VI 8.
Blagajnik — naknada na ime zabrojavanja V 154.
Bludilište — obveza osiguranja kućne služinčadi II 48.
Bludnica — obvezatno osiguranje javnih VI 65.
Bolest — utvrdjenje skrižaljke II 83.
Bolnica — izdavanje doznaka za članove II 97.
— naknada putnih troškova i za izgubljeno vrijeme pratiocu u slučaju pratnje bolesnika V 24.
— osnutak u Gračacu III 189.
— plaćanje sadrenih ovoja, korseta i t. d. II 114, 115.
— primanje rodilja VI 293.
— putni troškovi članovima koji su upućeni na liječenje IV 46.
— upućivanje članova IV 409, VI 12.
— upućivanje kućne služinčadi I 93.
Bolnički troškovi — naknadjivanje državnim bolnicama VI 189.
— za lečenje zaraznih bolesti u državnim bolnicama V 47, VI 42, 111.
— naplata za inostrane državljane V 46, 58.
— plaćanje kod ponovnoga obolenja na istoj bolesti unutar 4 tjedna nakon prestanka potpore III 57.
— plaćanje kod venerićkih bolesti, trahoma, umobola, i tuberkuloze IV 356.
— plaćanje povodom coniunctivitis blenorrhea II 100.
— plaćanje za bolest koja je započela prije začlanjenja II 99.
— plaćanje za članove inozemce IV 409.
— povišenje V 27, 89, VI 7, 90, VII 358, 541.
— ustanovljenje visine I 151, 230, 231; II 13, 49, 96, 115, 116; III 46, 78, 114, 172, 189, 190; IV 38, 39, 300, 356; V 183.
Bonifikacije — od 6¾% za ubrane prireze berze rada VII 463.
Bosna i Hercegovina — neuposlenih podupiranje I 165, II 42, 70.
— osamsatni djelatnik I 171.
— osiguranje u bolesti II 140.
— osiguranje željezničkih nameštenika I 166.
— radnički povjerenici I 171.
— uredjenje poslovnog odnošaja izmedju poslodavaca i radnika II 77.
— zabrana kolportaže malodobnoj djeci I 172.
Bratimske blagajne — VII 462.
Brazilija — osiguranje za slučaj nezgode VI 80.
Brestovac — električna centrala II 40.
— knjiženje opskrbnih računa o liječenju članova u lječilištu V 182.
— liječenje članova III 187.
— liječenje obiteljskih pripadnika osiguranih članova I 244.
— liječnički nalazi za upućenje bolesnika II 97.
— naplaćivanje troškova prepraćenja bolesnih članova u lječilište iz Zagreba i obratno VI 194, VII 462.
— odašiljanje bolesnih članova u lječilište VI 73.
— povišenje opskrbne pristojbe II 99, III 171, VI 69.
— pravo produljenja liječenja u lječilištu onih onih osiguranih članova koji su za vrijeme liječenja iscrpili svoje pravo na potpore VI 110.
— prikaz VI 198.
— sa lječilišta prikaz Dra. Nemanića V 139, 166.
— visina prevozne pristojbe I 231.
Budžet upravnih troškova — sastavljenje i predlaganje VI 69, VII 540.
— predloženje za god. 1925. VI 249, VII 540.
Bugarska — zaštita radnika I 167.
Bukšek Vilim — VI 26.

C.

Carina — postupak za oslobodjenje od plaćanja VI 108.
Conjunctivitis blenorrhea — plaćanje bolničkih troškova II 100.
Crna Gora — skrb za invalide i porodice palih ratnika III 170.
Crnogorski pripadnici — isplata renta I 87.

Č.

Časopisi — popis tuzemnih i inozemnih, koji donose članke o radničkom osiguranju VI 287.
Čehoslovačka — glavna načela socijalnog osiguranja V 96.
— iz statistike osiguranja za slučaj bolesti VI 205.
— neuposlenih podupiranje I 163.
— oko uvedenja novog socijalnog osiguranja VI 277.
— opskrba ratnih ozledjenika II 140.
— osamsatni djelatnik II 76.

Digitized by Google

— osiguranje rudara V 50.
— osnova zakona o osiguranju radnika za slučaj bolesti, invaliditeta i starosti na putu u parlamenat VI 75.
— Socijalno osiguranje, prikaz Gjure Grčevića V 204.
— sudjelovanje rudara u upravi i na čistom dobitku u rudokopima II 99.

Čekovni ured — Doznačivanje novca VI 258.
— knjiženje prometa novčanog IV 279.
— naplaćivanje prinosa čekovima VII 52.
— posredovanje kod isplata renta III 75, IV 380.

Činovnici — i radničko osiguranje (rasprava) II 37.
— način namještanja u radničkom osiguranju III 79.
— zemaljske blagajne, propisnik o obiteljskom doplatku I 146.
— zemaljske i okružnih blagajna, zavičajnost II 10.

Članovi — bolničko liječenje osiguranih, a povredjenih uslijed nesrećnog slučaja V 24.
— davanje naočara V 21.
— davanje ovojne robe iz ljekarna III 189.
— 14-dnevno unapredno plaćanje opskrbnih troškova za upućene u državno lječilište za grudobolne u Topolščici VI 194.
— dozvola t. zv. promjene boravka u smislu § 212. Statuta V 135, VII 465.
— isplate bolno potpora kod promjene nadničnih razreda I 243, VI 276.
— izdavanje liječničkih svjedodžba (lekarskih uverenja) o stanju nesrećnim slučajem povredjenih V 23.
— knjiženje opskrbnih računa o liječenju u lječilištu Brestovac na Sljemenu kraj Zagreba V 182.
— koji su iscrpili zakonite potpore I 122, 160, 235, III 173, 193, IV 28, 52, 301, 357, 374, 411.
— koji su izgubili članske iskaznice I 159.
— liječenje diathermijom u Zagrebu III 210.
— liječenje na Brestovcu I 231, 244, II 97, 99, III 171, 187, VII 462.
— liječenje obiteljskih pripadnika na Brestovcu I 244.
— mogu biti unešeni u isplatnu listu sa svrhom da ih se odjavi — potvrda poslodavca izdana po § 15. ZOR. važi dva dana iza izdanja VI 291.
— nabava ljekova II 40, 88, 89.
— nabavka ljekova u drogerijama po pojedinim članovima okružnog ureda za osiguranje radnika VI 4.
— naknada troškova lječenja, ako borave na području drugoga ureda I 228, 235, IV 408.
— naplaćivanje troškova prepraćenja bolesnih iz Zagreba u lječilište Brestovac na Sljemenu i obratno VI 194, VII 462.
— naplata troškova bolničke opskrbe zavičajnih u Bačkoj, Baranji i Banatu, koji borave u bolnici u slučaju porodjaja V 41.
— odašiljanje bolesnih u lječilište »Brestovac« na Sljemenu VI 73, VII 201.
— plaćanje putnih troškova za pratioca u bolnicu IV 46.
— plaćanje sadrenih ovoja, korseta i t. d. u bolnicama II 114, 115.
— pogodnosti za kupališno liječenje III 186, IV 277, 298.
— postupak kod odašiljanja bolesnih u oporavilište »Jadran« na otoku Rabu VI 248, VII 201.
— postupak upućivanja na liječenje u morsko kupalište »Therapija« u Crikvenici VI 332, VII 47, 54.
— potpore iz ⅓ čistoga viška IV 286.
— potrage IV 52, 412.
— povišenje opskrbne takse u oporavilištu »Kasindol« VI 43, VII 118.
— pravo produljenja liječenja u lječilištu Brestovac na Sljemenu onih osiguranika, koji su za vreme liječenja iscrpili svoje pravo na potpore VI 110.
— prijave namještenika isplatnim listinama VI 121.
— provodjenje inventara V 201.
— pružanje banjskog liječenja u sezoni 1923. V 87; u sezoni 1924. te dozvole promjene boravka VI 116.
— pružanje lijekova iz ručnih ljekarna liječnika IV 38.
— pružanje potpora, ako se nakon obolenja udalje u inozemstvo IV 411.
— putni troškovi onima, koji su upućeni u bolničko liječenje VI 185, VII 203.
— stanje i kretanje II 126, 128, 130, 132, 134, 136, II 26, 194, 196, 198, 200, 202, 204, 206, 208.
— stanje i kretanje za privredu nesposobnih III 12, 14, 16, 18, 20, 24, 60, 62.
— troškovi bolničkog liječenja osiguranih članova, njihove porodice u javnim bolnicama kao i troškovi liječenja od venerićnih bolesti, trahoma, umobola i tuberkuloze V 25.
— ukidanje pogodnosti od plaćanja banjske takse i takse za kupanje po državnim banjama VI 191.
— upućivanje u ambulantno liječenje u ortopedskoj bolnici III 6, 45, VII 405.
— upućivanje na bolničko liječenje IV 409.
— upućivanje na liječenje u oporavilište »Kasindol«, V 133, VI 201.
— upućivanje na liječenje u državno zdravilišće za bolne na plućih Topolščica V 156, VII 201.
— vodjenje evidencije u kontovnicima IV 283.

Članovi porodice — gledaj »Obiteljski pripadnici članova«.

Članovi samoupravnih tijela — dnevnice i počasne nagrade kod Središnjeg ureda i mjesnih mu organa V 83.
— izvršivanje zaključaka VI 257.
— popunjenje upražnjenih članskih mjesta ravnateljstva njihovim zamjenicima VI 43.
— pozivanje na sjednice mjesnih organa članova ravnateljstva i nadzornog odbora Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika V 91.
— prisustvovanje sjednicama V 166.
— računanje prinadležnosti i vremena držanja sjednica V 113.

Članske iskaznice — iskaz izgubljenih I 159.
— upotreba II 12.

Članski prinosi — vidi »Prinosi«.

Članstvo — i davanje potpora za dojenje V 59.

Digitized by Google

— početak kod osoba, koje su kod nastupa u posao zbog bolesti nesposobni za rad III 58.
— produženje po § 55.

D.

Dalmacija — osiguranje protiv nezgoda II 70, III 69.
— osiguranje željezničara protiv nezgoda III 70.
Danska — radno vrijeme II 75.
— osiguranje neuposlenih V 50.
— zakon o renti u slučaju starosti V 221.
Delegati — glavnih skupština VII 24, 203.
Diathermija — liječenje članova u Zagrebu III 210.
Disciplinski pravilnik — liječnika-činovnika I 177, II 52.
Disciplinski sudovi — poslovni red VI 29.
— obrazovanje VII 53.
Dispanzer — antituberkulozni pravilnik o radu V 37.
Djeca — komunalno osiguranje u Švicarskoj II 44.
— pružanje hranivog brašna III 45.
— skrb u Poljskoj IV 35.
— skrb u Srbiji i Crnoj Gori III 96.
— suzbijanje alkoholizma u Hrvatskoj i Slavoniji I 81.
— zabrana kolportaže u Bosni i Hercegovini I 172.
— zabrana kolportaže u Hrvatskoj i Slavoniji II 70.
— zabrana noćnoga rada u Nj. Austriji I 236.
Djelatnik — vidi »Radno vrijeme«.
Dnevnice — članovima glavne skupštine, ravnateljstva, nadzornog odbora III 41, IV 364.
— i počasne nagrade članovima samoupravnih tela Središnjeg Ureda i mesnih mu organa V 83.
— ozledjenicima, pozvanim na liječničku pregledbu I 154, III 191.
Dnevničari — obveza osiguranja I 235, 241, 242.
— oslobodjenje dnev. figuranata kod katastralnih radova od obaveze osiguranja VII 209.
— postavljanje V 215, VII 217.
— pravilnik o službenom odnosu kod Središnjeg Ureda i okruž. ureda V 53.
— promene nekih ustanova pravilnika o službenom odnosu VI 186.
— tumačenje § 4. pravilnika o službenom odnosu VI 89.
Dobrovoljni članovi — knjiženje prinosa VII 117.
Dobrovoljno osiguranje — formular prijavnice IV 175.
— plaćanje prinosa za nameštenike zemaljske i okružnih blagajna I 186.
— umirovljenih nameštenika okružnih blagajna IV 9.
Dodatci na skupoću — podieljivanje uživaocima privremene rente V 86.
— uračunanje kod utvrdjivanja veličine zarada kao osnova za odmjerivanje prinosa i potpora V 155.
Dodatak za odvojeno življenje — činovnicima Središnjeg i okružnih ureda za osiguranje radnika VI 11.
Dodatak za porodicu — službenicima za slučaj rodjenja djeteta odnosno za slučaj ženidbe VI 12.
— tumačenje ustanova § 25. i 26. Službenog Pravilnika i dodatka za ženu VI 34.
— isplata u smislu § 26. Službenog Pravilnika VI 298.
Dojenčad — pomor u Britskoj Indiji V 193.
Drogerija — nabavka ljekova po pojedinim članovima okružnog ureda za osiguranje radnika VI 4.
Društveni namještenici — obaveza osiguranja II 7.
Društvo — za unapredjenje zdravstva u slučaju nezgode, kod osiguranja i socijalne skrbi u Njemačkoj V 124.
Državni namještenici — obveza osiguranja I 84, III 8, IV 287, 289, 362.
— osiguranje, naredba ministra socijalne politike V 39, VII 354.
Državni nosioci osiguranja — radna zajednica u Berlinu V 171.
— radne zajednice V 130.
Državni savet — odluka glede povlaštene vožnje nameštenika Središnjeg ureda na državnim željeznicama i brodovima VI 2.
— odluka glede uvrštenja posla u razred opasnosti VI 182.

E.

Ekspozitura — pregled poslovanja po nadzornom odboru VI 44, VII 112.
Ekvivalenat — Tablica za prinadležnosti u naravi, odredjena na osnovu § 22. Zakona o osiguranju radnika za cijelo područje Središnjeg Ureda za osiguranje radnika V 32, 58.
— za beriva u naravi IV 45, V 31, 153, VI 7.
Engleska — novi zakon o osiguranju neuposlenih V 160.
— osiguranje neuposlenih II 109, V 50, 63.
— osiguranje za slučaj bolesti i iznemoglosti sa osobitim obzirom na položaj blagajničkih liječnika VI 208.
— olakšice kod osiguranja za apstinente V 177.
— položaj stranih državljana prema zakonu o osiguranju narodnog zdravlja V 64.
— postupak pri rešavanju spornih pitanja u radničkom osiguranju VI 313.
— promjena zakona o osiguranju neuposlenih radnika VI 198.
— radno vrijeme II 75.
— ustanove za suzbijanje tuberkuloze VI 274.
— zaštita proti pogibelji otrovanja od olovnog bijelila V 126.
— zaštita radnika III 98.
Esperanto — u službi naše institucije radničkog osiguranja od Haberla V 225.
Evidencija — otpisanih prinosa VII 213.

F.

Figuranti — dnevničari kod katastralnih radova oslobodjenje od obaveze osiguranja VII 209.
Fijakerina — za službena putovanja službenika VII 361.
Finska — osiguranje za slučaj bolesti V 50.
— zakonska zabrana točenja alkohola V 125.

Digitized by Google

— zaštita radnika III 98.
Flegar Milan — član, potražuje se VII 220.
Francuska — lečenje tuberkuloznih osiguranika u Elsas-Lotaringiji V 221.
— proširenje zaštite radnica kućne industrije V 67.
— radno vrijeme II 75.
— sadanje stanje socijalnog osiguranja V 94.
— socijalno osiguranje III 99, VI 199.
— suzbijanje tuberkuloze I 140.
— zabrana noćnog rada u pekarnama I 276.
Frankfurt na Majni — šest satni djelatnik I 237.
Friedman — lijek protiv tuberkuloze V 169.
Frouth — statistika V 97.

G.

Genralni direktor Središnjeg Ureda za Osiguranje radnika — izbor VI 122, 197.
Glavničko pokriće potpora i renta — naredba i tablica za izračunavanje IV 382.
Glazbene družine — obveza osiguranja za njihove članove IV 47.
Globa — zaračunanje V 201.
— rukovanje sa globama dosudjenima na temelju glave XXII ZOR. u korist Središnjeg Ureda za osiguranje radnika VI 6.
Gračac — osnutak bolnice III 189.
Gradjevinska preduzeća — obveza osiguranja akordanata IV 361.
G. Č. — socijalno osiguranje u Sovjetskoj Rusiji V 223.
— dr. V. Reinhard: nekoliko pabiraka iz zdravstvenog polja VI 129.
Grčević — socijalno osiguranje u Čehoslovačkoj V 204.

H.

Haberle — Esperanto u službi naše institucije radničkog osiguranja V 225.
Dr. Hahn Željko — ostvarenje liječilišta i organizacija liječenja tuberkuloznih u radničkom osiguranju VI 262.
Hamburg — reforma zdravstvenih ustanova III 103.
Helebrant dr. Vilim — komentar zakona o osiguranju radnika VII 360.
Hranarina — davanje VI 250.
— gubitak prava službenika ureda za osiguranje radnika na nju za vrijeme bolovanja V 157.
— isplata članovima oboljelim prije 1. jula 1922. god. IV 276.
— povišenje u Beču II 73.
— prolazna isplata kod promjene nadničnih razreda I 243, IV 276.
Hrvatska i Slavonija — glavno-skupštinskih izaslanika izbor II 1, 2, 4, IV 4.
— obveza osiguranja članova glazbenih družina IV 47.
— obveza osiguranja dnevničara I 235, 241, 242.
— osamsatni djelatnik I 136.
— osiguranje ruskih ratnih zarobljenika I 83.
— osnutak samostalnog zdravstvenog odsjeka I 236.
— plaćanje putnih troškova pratiocu osiguranika u bolnicu IV 46.
— počasna nagrada glavno-skupštinskim izaslanicima, članovima ravnateljstva i nadzornog odbora III 41.
— posredovanje rada I 166, II 42.
— povišenje dnevnice na liječničku pregledbu pozvanim ozledjenicima I 154, III 191.
— predlaganje računskih izdataka u odštetnim postupcima II 96.
— preustrojstvo povjereništva za socijalnu skrb u Zagrebu III 184.
— promjena nadničkih razreda i prinosa I 175, 243, II 46, 91, IV 1, 2, 276.
— promjene u radničkom osiguranju I 2, 5, 10, 15, 22, 26, 79, 143, 144, 166, 175, II 1, 45, 46, 53, 112, 113, III 41, 43, 74, 75, 76, 77, 176, 184, IV 1.
— promjena u radničkom osiguranju (prikaz) II 62.
— pružanje dječjeg hranivog brašna III 45.
— pružanje zubne njege članovima II 41, III 3, 43, 171, IV 6, 297, 403.
— radnički pouzdanici I 136.
— reforma osiguranja radnika za prvih dana oslobodjenja 1918. god. I 79.
— sudovi radničkog osiguranja I 15, 22, 84.
— suzbijanje alkoholizma I 81, 89, 170.
— suzbijanje spolnih bolesti I 81, 88, II 93.
— uračunanje zasluzbe javnih namještenika u osiguranju za bolest I 85, III 2, 185.
— ustrojstvo poduzetničke blagajne državnih željeznica SHS u Zagrebu I 26.
— uzimanje mjere za ortopedske sprave za rentaše I 153.
— zabrana kolportaže djeci II 70.

I.

Indija — pomor dojenčadi u Britskoj Indiji V 193.
Inozemci — namještanje pri okružnim uredima za osiguranje radnika V 134.
— naplata bolno-opskrbne pristojbe V 46, 58.
— osiguranje vojnika V 182.
— plaćanje bolničkih troškova, ako su osigurani članovi IV 409.
Inozemstvo — pregled socijalnog osiguranja prema najnovijem stanju V 126.
— pružanje potpora članovima u slučaju bolesti IV 411.
— radno vrijeme I 237, II 75, 76, III 100, IV 36.
Inspekcije rada — dostavljanje prijava o nesrećnim slučajevima VI 89.
— izveštavanje o vremenu istrage po § 100. ZOR. VI 185.
— osnutak u Jugoslaviji III 177.
— plaćanje putnih troškova kod istraga u nesrećnim slučajevima IV 405.
— podjela u nadzornička okružja III 183.
— riješavanje zamolnica III 50.
— specijalne u Jugoslaviji IV 30, 250, 295, 357.
— zakon za Jugoslaviju IV 246.
Internacijonalna organizacija rada — vidi »Medjunarodna organizacija rada«.
Invalidi — osiguranje u Italiji II 73.
— osiguranje u Španjolskoj II 74.
— Skrb u Jugoslaviji I 274, IV 31.
— skrb u Njemačkoj I 277, II 143.
— skrb u Srbiji i Crnoj Gori III 70.
Inventar — otpisivanje od vrednosti inventara VII 357.
Inventura — provodjenje za članove V 201.

Digitized by Google

Iskaz — članova, koji su iscrpili zakonite potpore I 122, 160, 235, III 173, 193, IV 28, 52, 301, 357, 374, 411, V 28, 36, 83.
— izgubljenih članskih iskaznica I 159.
— obavezno osiguranih članova po nadničnim razredima V 195, 211, 227, VI 63, 143, 221, 223, 327, VII 59, 61, 227, 371, 476, 478, 479, 481, 550, 551.
— obavezno osiguranje članova po mjesnim organima V 196, 212, 228, VI 64, 144, 222, 328, VII 60, 62, 228, 372, 480, 482, 548, 549.
— obavezno osiguranih članova po pokrajinama VI 221, VII 475, 477.
— ukinutih odluka uvrštenih poslova I 106, 121, 267, II 29.
— uvrštenih poslova I 94, 100, 107, 114, 155, 156, 232, 234, 248, 254, II 15, 57, 101, III 53, 80, 88, IV 11, 48, 303.
Ispitne komisije — pravilnik po §§ 7, 55, i 196. Službenog Pravilnika VII 212.
Isplatna lista — prijava namještenika nedjeljnim (mesečnim) isplatnim listama V 121, VI 98.
— član može biti unesen sa svrhom da ga se odjavi, — potvrda poslodavca izdana po § 15. ZOR. važi dva dana iza izdanja VI 291.
Ispostava — I i II Središnjeg Ureda u Ljubljani prestanak djelovanja V 57.
— Središnjeg ureda za osiguranje radnika u Somboru, raspust V 90.
— Sušačkog okružnog ureda za osiguranje radnika u Kraljevici raspust V 91.
Ispravak — III 40, IV 36, VI 219.
— Službenog Pravilnika lekara-činovnika VI 247.
— tablice novčanog ekvivalenta prinadležnosti u naravi V 58.
Istrage — izveštavanje inspekcije rada o vremenu istrage po § 100. ZOR. VI 185.
— plaćanje putnih troškova inspektorima rada IV 405.
— vodjenje istrage u nezgodama IV 349.
Italija — liječničke svjedočbe za primjenu zakona o osiguranju za slučaj starosti i iznemogłosti VI 50.
— obavezno osiguranje za slučaj neuposlenosti VI 207.
— osiguranje za invaliditet II 73.
— osiguranje za neuposlenost II 74.
— osiguranje za slučaj starosti i iznemoglosti VI 303.
— osiguranje za starost I 135, II 73.
— pučki sanatorij za tuberkulozne grada Milana u Prasomassu VI 17.
Izaslanici — imenovanje iz grupe namještenika IV 4.
— naredba i upute za izbor II 1, 2, 4.
— počasna nagrada III 41, IV 364.
Izbor — generalnog direktora Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika VI 122, 197.
— glavno skupštinskih delegata VII 24, 203.
— lekara činovnika okružnih ureda za osiguranje radnika VI 300, 345, VII 479.
— predlaganje spisa u predmetu izbora namještenika V 215, VII 545.
— rentnog odbora VII 210.
— samoupravnih organa VI 252.
— službenika okružnih ureda za osiguranje radnika VI 46, 125, 195, 259, 299.
— službenika okružnih ureda za osiguranje radnika VI 46, 125, 195, 259, 299, 344, VII 469, 545.
— službenika Središnjeg Ureda za osiguranje radnika u Zagrebu V 188, VI 46, 259, VII 545.
— stalnog lekarskog veća V 193, 202.

J.

»**Jandran**« **na otoku Rabu** — oporavilište VI 198.
— otvorenje oporavilišta VI 245.
— postupak kod odašiljanja bolesnih članova u oporavilištu VI 248, VII 355.
Javni namještenici — obveza osiguranja I 84, III 2, 8.
— uračunanje zaslužbe kod ustanovljenja nadničkih razreda i t. d. u osiguranju za bolest I 85, III 2, 185.
Japan — osiguranje pomoraca V 50.
Jugoslavija — 10-satni djelatnik III 97.
— ekspropriacija velikih posjeda za radničke stanove i t. d. III 4.
— nadzor nad radničkim osiguranjem IV 348.
— naše bolnice V 189.
— nove socijalno-higijenske ustanove V 158.
— novo lječilište za tuberkulozne V 143.
— osamsatni djelatnik I 236.
— osiguranje protiv nezgoda III 69.
— osiguranje radnika obzirom na razne pokrajinske zakone III 43.
— osiguranje rudara protiv nezgoda II 139.
— osiguranje za slučaj bolesti II 138.
— osiguranje željezničara IV 313, 348.
— prva stanica za suzbijanje alkoholizma V 160.
— promjene u radničkom osiguranju IV 30.
— skrb za invalide i t. d. I 274, IV 31.
— suzbijanje tuberkuloze, alkoholizma i spolnih bolesti I 274, 275, II 140.
— tablica opasnosti IV 189, 282.
— uredba o osiguranju radnika za slučajeve bolesti i nesreće III 121.
— ustrojstvo inspekcije rada III 177, 183, IV 30, 246, 250, 295, 357, 405.
— ustrojstvo okružnog ureda u Beogradu IV 5.
— ustrojstvo radničkih komora III 176, IV 34, 228, 295.
— ustrojstvo sanitetskih uprava IV 33.
— uzajamna pomoć kod osiguranja radnika I 228, 235, IV 408.
— zakon o berzama rada IV 235.
— zakon o osiguranju neuposlenih V 171.
— zakon o osiguranju radnika IV 57, 133, 145, 146.
— zakon o radničkim povjerenicima IV 241.
— zakon o zaštiti radnika IV 221.

K.

Kamate — zaračunavanje zateznih kamata VII 116.
»**Kasindol**« — posjećivanje oporavilišta po izaslanicima mjesnih organa VI 93.
— povišenje opskrbne takse za bolesne članove mjesnih organa u oporavilištu VI 43, VII 118.
— predujmovi okružnom uredu za osiguranje radnika u Sarajevu na račun opskrbnine za liječenje članova mjesnih organa Središnjeg Ureda u oporavilištu VI 186.

Digitized by Google

— radničko oporavilište prikaz od S. J. VI 127.
— upućivanje članova na liječenje u oporavilištu V 133.
— sastanak mjesnih organa VII 111, 200.
— zapisnik sastanka od 22. do 25. juna 1925. god. VII 261.
Kastav — uredjenje osiguranja radnika III 182, IV 34.
Kazališni namještenici — obaveza osiguranja II 7.
Kila — neubrajanje u tjelesne mane V 115.
Knežević Vasa — razrešenje dužnosti kao člana ravnateljstva okružnog ureda za osiguranje radnika u Beogradu VII 55.
Knjigovodstvo — Središnjeg Ureda te okružnih ureda za osiguranje radnika naputak sa formularima propisanim na temelju § 184. zakona o osiguranju radnika po ministru socijalne politike naredbom od 24. januara 1923. broj 4771/IV-1923. V 1.
— promjena dnevnika formular III te uvedenje sabirnog dnevnika za porodične potpore VI 5.
Knjiženje — i manipulacija sa tiskanicama koje se strankama samo uz naplatu izručuju V 46.
— doknadnog prinosa propisanog na temelju § 24. zakona o osiguranju radnika te knjiženja uplata učinjenih po drugom stavu § 62. ZOR. V 154.
— opskrbnih računa o liječenju članova u liječilištu Brestovac na Sljemenu kraj Zagreba V 182.
— potroška ovojne robe V 115, 153.
— lekova i zdravstvenih potrepština na teret osiguranja u bolesti VII 358.
— prinosa i prireza VII 193.
— prinosa za dobrovoljne članove i službenike VII 117.
Komisija za ocjenu — sastav starešinskih izveštaja i poslovanje VI 66.
Kontovnici — propisi o vodjenju IV 283.
Kontrola — poslodavaca po članovima ravnateljstva VII 116.
Kraljevica — raspust ispostave sušačkog okružnog ureda V 91.
Krk — uredjenje osiguranja radnika III 182, IV 34.
Kupališno liječenje — vidi »Banjsko liječenje« VII 452.

L.

Liječilišta — upućivanje bolesnika VII 201.
Liječnici — davanje lijekova članovima iz ručne ljekarne IV 38.
— glavni i za nezgode, skuparinski doplatak III 48, IV 38.
— isumjavanje svjedodžbi za liječenje na Brestovcu II 97.
— očevidnost uredskih liječnika VII 214.
— saradnja uprave sa liječnicima VII 448.
— sudjelovanje kod obrtnoga nadzora u Pruskoj I 277.
— uredjenje službe I 197, III 114, IV 34.
— vršenje službe učitelja higijene na srednjim školama III 6.
— za epidemijsku službu II 42.
Liječnici blagajnički — Englesko osiguranje za slučaj bolesti i iznemoglosti sa osobitim obzirom na njihov položaj VI 208.
Liječnici-činovnici — dodatci na skupoću II 8, 120, IV 40, 41, 43.
— honorar za svjedočbe ozledjenicima IV 301.
— izašiljanje na naučne tečajeve u inozemstvo III 168.
— izbori VI 300, 345, VII 479, 540.
— odsustvo u svrhu studija VI 329.
— prepisivanje patentovanih preparata, lijekovitih specijaliteta i željezovitih vina po njima VI 104, 187.
— prevodjenje VI 300, 346.
— propisi o berivima I 191, 246, III 108, 111.
— provedba Službenog Pravilnika i uredjenje službenih odnosa ugovornih liječnika Središnjeg Ureda za osiguranje radnika i njegovih mjesnih organa VI 177.
— penzioni fond VII 113.
— putne pristojbe III 48, IV 300.
— Službeni Pravilnik VI 145, 247.
— službovnik i disciplinarni pravilnik I 177, II 52.
Liječnici ugovorni — formular ugovora I 201.
— obrazac »Ugovora« za uredjenje službenih odnosa VI 172.
— povišenje beriva II 54, 56, 120, 121, 122, IV 40.
— uredjenje službenih odnosa kod Središnjeg Ureda za osiguranje radnika i njegovih mjesnih organa VI 177.
— obaveštavanje lekarskih komora o nameštenju VII 544.
Liječnici uredski — namještenje V 197, VII 540.
— obaveštavanje Ministra Narodnog zdravlja o nameštenju V 90.
Liječničke komore — uredba V 69, VII 544.
Liječnički troškovi — bonifikacija VI 184.
Liječničko vijeće — stalno, izbor V 193, 202.
Lijekovi — nabava za članove II 40.
— nabavka u drogerijama po pojedinim članovima okružnog ureda za osiguranje radnika VI 4.
— izdavanje iz zavodskih ambulanata licima, koja nisu osigurani članovi ni njihovi obiteljski pripadnici VI 252.
— novi cjenik (prikaz) IV 55.
— prepisivanje patentovanih preparata, lijekovitih specijaliteta i željezovitih vina po uredskim liječnicima (lekarima) VI 104.
— upute u propisivanje II 88, III 66.
Likvidacija blagajna — pravilnik IV 339.
— propisi o vodjenju knjiga IV 296.
Ljekarnici — vidi »Apotekari«.
Ljubljana — prestanak djelovanja ispostave I. i II. Središnjeg Ureda V 57.
Luxemburg — radnički pouzdanici III 103.

M.

Madžarska — podupiranje neuposlenih I 163.
— radničko osiguranje II 145.
— zaštita materinstva II 146.
— zaštita radnika III 98.
Malarija — institut za suzbijanje VII 364.
Manufakturne robe trgovina — obveza osiguranja namještenika III 7.
Martinolić Milorad Mr. Ph. — VI 61.
Međudržavni pregovori — glede socijalnog osiguranja VI 139.

Digitized by Google

Medjunarodna organizacija rada — bilješka III 97.
Medjunarodni kongres — socijalne politike u Pragu i Središnji Ured za Osiguranje Radnika VI 302.
— prikaz od dra Božidara Adžije VI 319.
Medjunarodni ugovor — o zaštiti porodilja i o neuposlenosti V 63.
Medjunarodni ured rada — i radničko zdravlje V 170.
— i socijalno osiguranje VI 19.
Medjumurje — osiguranje radnika I 80.
— ustrojstvo zdravstvenog odsjeka I 236.
Meksiko — socijalno osiguranje V 93.
»Merkur« privatno-društvena blagajna — proširenje na području cijele kraljevine VI 183.
— uvrštenje poslova VI 8.
Metylalkohol — otrovanje II 8.
Ministarstvo narodnog zdravlja — okružnica antimalaričkim stanicama VII 364.
Mirovni povjerenici — djelovanje u Švedskoj u godini 1921. V 67.
Mirovinski zavod — djelovanje samoupravnih organa IV 5.
— dodatci na skupoću umirovljenicima III 109.
— molbe za uračunanje službovnih godina IV 8.
Mjesni organi — dnevnice i počasne nagrade članovima samoupravnih tijela V 83.
— donašanje sjedničkih predloga odnosno stvaranje i izvršivanje zaključaka samoupravnih organa VI 3.
— namještenje stranih državljana V 134.
— popis V 138, VII 128.
— popunjavanje upražnjenih članskih mjesta ravnateljstva njihovim zamjenicima VI 43.
— posjećivanje oporavilišta »Kasindol« po izaslanicima VI 93.
— posredovanje kod ponovne lekarske pregledbe ozledjenika drugih ozledjenika mesnih organa V 166.
— pregled poslovanja okružnog ureda i njegovih ekspozitura po predsjedniku ureda odnosno naknada u vezi s time nastalih putnih troškova VI 66.
— prisustvovanje članova ravnateljstva i nadzornog odbora sjednicama V 166.
— pozivanje na sjednice članova ravnateljstva i nadzornog odbora Središnjeg ureda V 91.
— raspolaganje sa ubranim prinosima odnosno drugim prihodima VI 41.
— sastav i način djelovanja i stvaranje zaključaka predsjedništva V 59.
— saziv anketa VI 121.
— službena putovanja službenika V 214, VI 38.
— vršenje odgovornosti ravnateljstva za pravilno sprovodjenje uredskog poslovanja VI 193.
— zapriječenje pronevjerenja uredskog novca sa strane namještenika VI 192.
Mornari — propisivanje prinosa za slučaj bolesti, za slučaj nesreće i Berzu rada počevši od 1. januara 1923. godine za ukrcane za vreme ukrcavanja V 112.
— propisivanje prireza za Radničke Komore počevši od 1. septembra 1924. za ukrcane za vreme ukrcavanja VI 330, VII 120.

N.

Nabava — pisaćeg materijala odnosno obustava t. zv. pisarničkog paušala VI 38.
Nandnica — ispravno prijavljivanje VI 44.
Nadnički razredi — promjena I 175, II 46, 91, IV 1, 2, 276.
Nadzorni odbor — pregled poslovanja ekspozitura VI 44.
Naknada — blagajnicima na ime zabrojavanja V 154.
Namješteni okružnih blagajna — dobrovoljno osiguranje umirovljenika IV 9.
— mirovinski zavod IV 5, 8.
— predlaganje popisa VII 123.
— propisnik o berivima I 207, 240, III 4, 47, 107, 112, IV 40, 41, 43.
— putne pristojbe III 46, IV 299, VII 361.
— uskrata tantijeme I 247.
Namješteni zemaljske blagajne — promjena propisnika o berivima II 98, III 46, 106, IV 40, 41, 43.
Namješteni zemaljske blagajne i okružnih blagajna — isplata vanrednog dodatka I 90.
— način namještenja III 79.
— oprost plaćanja tecivarine I 90.
— plaćanje prinosa za dobrovoljno osiguranje bolesti I 86.
— propisnik o obiteljskom doplatku I 146.
— putne pristojbe III 46, IV 299.
— skuparinski doplatak I 90, 92, II 118, 122, IV 40, 41, 43.
Namještenje — stranih državljana pri okružnim uredima za osiguranje radnika V 134.
— uredskih lekara, obaveštavanje Ministarstva Narodnog Zdravlja o tome V 90.
Naočare — davanje članovima V 21.
Naplata — bolničkih računa VI 92.
Naputak — sa formularima za knjigovodstvo Središnjeg ureda za osiguranje radnika, propisan na temelju § 184. ZOR. po Ministru Socijalne Politike naredbom od 24. januara 1923. broj 4771/IV-1923. V 1.
— za propisivanje ljekova II 88, 89, III 66.
— za ocjenjivanje umanjenja radne sposobnosti iza nesrećnih slučajeva VII 524.
Naredba bana — o počasnoj nagradi članovima glavne skupštine, ravnateljstva i nadzornog odbor III 41.
— o preinaci ministarske naredbe broj 4790 M. Pr. od 1917. god. I 143, 175, II 1.
— o preinaci nekih ustanova o radničkom osiguranju II 45, 53.
— o sudjelovanju općina kod isplata renta, doznačenih putem poštanskog čekovnog ureda III 75.
Naredba Ministra saobraćaja — o osiguranju saobraćajnog osoblja IV 313.
Naredba Ministra socijalne politike — nadopuna § 13. naredbe MSP. od 3. juna 1922. god. broj 1077 o provodjenju osiguranja po zakonu o osiguranju radnika od 14. maja 1922. V 137.
— o izračunavanju glavničkog pokrića potpora i renta IV 382.

Digitized by Google

— o osiguranju državnih namještenika V 39, VII 354.
— o osiguranju radnika na otoku Krku i u općini Kastav III 182.
— o osiguranju službenika Narodne Banke VII 466.
— o podjeli oblasnih inspekcija rada u nadzorničke okružja III 183.
— o postupku za isplatu renta i novčanih potpora preko poštanske štedionice IV 380.
— o povišenju potpora i renta u radničkom osiguranju IV 1, 2.
— o prinosnoj tarifi za osiguranje u nesrećnim slučajevima IV 378, VII 114.
— o provedbi zakona o osiguranju radnika IV 133.
— o tablici opasnosti IV 189, 282.
— o ubiranju i upotrebi prinosa za Berzu Rada IV 379.
Naredba Ministra unutarnjih dela — o naplaćivanju platežnih naloga Središnjeg ili Okružnih ureda za osiguranje radnika administrativnim putem V 20.
Naredba povjerenika narodnog vijeća SHS za pravosudje — o ustrojstvu sudova radničkog osiguranja I 15.
— o vodjenju registra i t. d. pred sudovima radničkog osiguranja I 84.
Naredba povjerenika Narodnog Vijeća SHS. — kojom se preinačuje neke materijalnopravne ustanove zakona o osiguranju obrtnih i trgovačkih namještenika I 5.
— o obvezi osiguranja protiv nezgoda ruskih ratnih zarobljenika I 83.
— o pretplati na »Radničku Zaštitu« I 2.
— o radničkom osiguranju za slučaj bolesti i nezgode I 2.
Narodna banka — obaveza osiguranja službenika N. B. VII. 466.
Naše bolnice — V 189.
Natječaj — I 27, 28, 123, 124, 160, II 31, 32, 33, 105, 106, III 9, 10, 11, 59, 115, 116, 117, 173, 174, 175, 210, IV 9, 10, 52, 53, 54, 309, 375, 413, V 34, 35, 51, 67, 100, 131, 147, 161, 163, 179, 180, 193, 209, 210, 226, VI 22, 23, 61, 83, 84, 85, 86, 87, 140, 141, 217, 285, 326, 348.
Naučnici — propisi za štamparski obrt u Njemačkoj III 102.
— zaštita zdravlja u Njemačkoj Austriji I 237
Dr. Nemanić — sa liječilišta Brestovac V 139, 166.
Neosalvarzan — centralna nabava za članove I 88, II 93, VI 342.
Neuposlenih — osiguranje u Austriji V 174.
— osiguranje u Danskoj V 50.
— osiguranje u Engleskoj II 109, V 50, 63, 160, VI 198.
— osiguranje u Italiji II 74.
— osiguranje u Švedskoj V 50.
— podupiranje u Čehoslovačkoj I 163.
— podupiranje u Madžarskoj I 163.
— podupiranje u Njemačkoj Austriji I 169, III 101.
— podupiranje u Sloveniji I 164, 169, II 42, 70.
— zakon o osiguranju u Jugoslaviji V 171.
Neuposlenost — obavezno osiguranje u Italiji VI 207.
— osnova zakona o osiguranju u Norveškoj VI 198.
— osnova zakona o osiguranju privatnih namještenika u Njemačkoj Austriji V 172.
— osnova zakona o promicanju osiguranja u Švicarskoj VI 139.
— prikupljanje statističkih podataka za Ministarstvo Socijalne Politike VI. 91.
— rasprava I 125, 161.
— uredjenje osiguranja u Švicarskoj VI 207.
Nezgode — išplata potpora IV 351.
— vodjenje istraga IV 349.
Nikolić David — ostavka na članstvu ravnateljstva okružnog ureda Beograd VII 124.
Nizozemska — pomor i suzbijanje tuberkuloze VI 18.
Njemačka — atašeji za socijalnu politiku II 77.
— doplatci za rente u osiguranju protiv nezgode II 144.
— društvo za unapredjenje zdravstva u slučaju nezgode kod osiguranja socijalne skrbi u Njemačkoj V 124.
— isplata renta jugoslavenskim rentašima II 42.
— XXVIII kongres bolesničkih blagajna VI 310.
— naučnički rad za štamparski obrt II 102.
— neuposlenost I 162, II 143.
— nove promjene socijalnog osiguranja, skrbi za porodilje i mjera za slučaj nužde kod socijalnih rentnika V 95.
— nove promjene socijalnog osiguranja V 177.
— opskrba obitelji poginulih radnika II 72.
— osiguranje državnih namještenika za slučaj bolesti V 63.
— osiguranje privatnih namještenika VI 204.
— osiguranje rudara VI 132.
— osiguranje u slučaju bolesti u godinama 1919., 1920. i 1921. VI 277.
— osiguranje u slučaju nezgode u god. 1921. V 207.
— osnova zakona za suzbijanje tuberkuloze u Pruskoj V 62.
— pogonska vijeća II 71.
— promjene u osiguranju za bolest II 142.
— skrb za invalide I 277, II 143.
— skrb za roditelje II 109.
— statistika osiguranja za bolest u 1914. g. II 145.
— sudjelovanje liječnika kod obrtnog nadzora I 277.
— suzbijanje tuberkuloze I 237, III 102.
— zaštita ženskih namještenika u gostionama IV 35.
Noćni rad — zabrana u Francuskoj i Španjolskoj I 276.
— zabrana u Njemačkoj Austriji I 236.
Norveška — atašeji za socijalnu politiku II 77.
— Osnova zakona o osiguranju za slučaj neuposlenosti VI 198.
— radno vrijeme III 100.
— zakon o pogonskim vijećima IV 35.
Novi mjesni organ Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika — VI 347.
Novinari — obaveza osiguranja VII 192.
Narodna Banka — obaveza osiguranja službenika N. B. VII 466.

O.

Obezbedjena zarada — izračunavanje u odštetnim postupcima u prelazno vrijeme IV 407.

Digitized by Google

— upute za izračunavanje kod rentnika u smislu § 93. zakona o osiguranju radnika V 101.
Obiteljski dodatak — činovnicima i podvornicima zemaljske blagajne I 146.
Obiteljski pripadnici članova — davanje potpora onima, koji su bili prije sami osigurani članovi V 113.
— liječnici na Brestovcu I 244.
— pravo na potpore V 29.
— ponovno sticanje prava na potporu za one, koji su te potpore iscrpili V 41.
— troškovi bolničkog liječenja u javnim bolnicama kao i troškovi liječenja od venerićnih bolesti, trahoma, umobola i tuberkuloze V 25.
Obročne — otplate prinosa, tablica VII 197.
Obrt — nadzor u Austriji I 170.
— nadzor u Prusiji I 277.
Obrtni nadzornici (Inspektori rada) — riješavanje zamolnica III 50.
— u Jugoslaviji III 177, 183, IV 30, 246, 250, 295, 357, 405.
Obaveza osiguranja — akordanata gradjevnih preduzeća IV 361.
— članova glazbenih družina IV 47.
— djece vlasnika posla V 187.
— dnevničara u zemaljskoj službi I 235, 241, 242.
— državnih namještenika I 84, III 8, IV 287, 289, 362, VII 354.
— i uvrštenje u razred opasnosti šumskih radova V 186.
— javnih bludnica VI 65.
— javnih namještenika III 2, 8.
— kazališnih namještenika II 7.
— od najamnog rada u sporednom zanimanju VI 36.
— kolportera novina VI 330.
— kućne služinčadi na Sušaku I 247.
— lugarskog (šumarskog) osoblja zemljišnih zajednica V 136.
— namještenika kod odvjetnika I 242, VI 112.
— namještenika kod pomoćnih ureda zemaljske vlade III 8.
— namještenika kod pošte i vojske IV 362.
— namještenika u društvima II 7.
— namještenika u trgovini manufakturne i modne robe III 7.
— novinara VII 192.
— ograničenje u Švicarskoj V 50.
— osoba zaposlenih kod diplomatskih predstavništva stranih država VI 190.
— osoblja neerarnih pošta VI 120.
— općinskih namještenika III 78.
— poslovodja ujedno članova ravnateljstva IV 374.
— ruskih emigranata IV 410.
— ruskih ratnih zarobljenika I 83.
— služinčadi na selu IV 287.
— učenica zanatske škole u Nišu VII 363.
Obuka iz socijalnog osiguranja — uvedenje u Njemačkoj Austriji V 63.
Ocjenjivanje službenika — sastav starješinskih izvještaja i poslovanje komisije za ocjenu VI 66.
Odjava — računanje zakonskih rokova kod podnašanja VI 2.
Odjavna i prijavna dužnost — tumačenje IV 285.
Odjavnice i prijavnice — cijena I 152, II 30, III 50, IV 299.
— formulari IV 168, 169, 170, 173, 175.
Odvjetnički namještenici — obveza osiguranja I 242, VI 112.
Odvojeno življenje — posebni dodatak činovnicima Središnjeg Ureda i Okružnih Ureda za Osiguranje Radnika VI 11.
Oglas — V 148, 219, VI 13, 14, 45, 122, 261, 302, 347.
Okružni uredi — vidi »Mjesni organi«.
Omjerni broj opasnosti — ustanovljenje kod industrije ulja, ako strojevi posao vrše automatski III 58.
— ustanovljenje za posao, gde rade samo šegrti (naučnici) III 9.
— ustanovljenje za skladišta III 8.
— ustanovljenje za ugljenike na šahte ili rovni pogon III 59.
Općine — nagrade za inkaso, ovrhe i prijavu neprijavljenih poslova III 186.
— obveza osiguranja namještenika III 78.
— sudjelovanje kod isplata renta III 75.
— sudjelovanje kod ubiranja i utjerivanja prinosa I 246, III 49.
Općinski namještenici — podmirenje prinosa za osiguranje V 155.
— osiguranje u Osijeku V 82.
Ortopedska bolnica — ambulantno liječenje članova III 45.
— primanje članova III 6, VII 465.
— povišenje troškova VII 123.
— visina opskrbne pristojbe IV 410.
Ortopedske sprave — uzimanje mjere rentašima I 153.
Osiguranje djece — u Švicarskoj II 44.
Osiguranje državnih namještenika — financijalne struke V 181.
— naredba Ministra Socijalne Politike V 39, VII 354.
— za slučaj bolesti u Njemačkoj V 63.
Osiguranje namještenika — Cie des Wagons Lits VII 357.
Osiguranje privatnih namještenika — u Njemačkoj VI 204.
Osiguranje radnika — anketa I 80.
— i činovništvo, crtica II 37.
— i Medjunarodni Ured rada VI 19.
— i Versailleski ugovor VI 19.
— kod vršalica V 117, 134, 136, VII 359.
— medjunarodni pregovori VI 139.
— nadzor Ministra Socijalne Politike IV 348.
— naredbe o promjeni u Hrvatskoj i Slavoniji I 2, 5, 143, 175, II 1, 45, 53.
— naredba o ustrojstvu sudova radničkog osiguranja u Hrvatskoj i Slavoniji I 15.
— osnova zakona za Jugoslaviju I 29.
— označivanje rokova IV 275.
— poteškoće u provedbi (prikaz) II 34.
— promjene u Hrvatskoj i Slavoniji od prevrata do danas (prikaz) II 62.
— promjena u Jugoslaviji IV 30.
— reforma za prvih dana oslobodjenja 1918. god. I 79.
— sezonskih za slučaj bolesti u vrtnoj sezoni V 137.
— sudovi I 15, 22, 84.
— u Argentini V 50.
— u Banatu, Bačkoj i Baranji I 80.
— u Bosni i Hercegovini I 166, II 140.
— u Braziliji VI 80.
— u Čehoslovačkoj V 50, 96, 204, VI 59, 75, 205, 277.
— u Dalmaciji II 70, III 69, 70.

Digitized by Google

— u Engleskoj V 50, 160, VI 198, 208, 313.
— u Danskoj V 50.
— u Finskoj V 50.
— u Francuskoj III 99, V 94, VI 199.
— u Hrvatskoj i Slavoniji I 2, 5, 10, 15, 22, 26, 79, 143, 144, 166, 175, II 1, 45, 46, 53, 112, 113, III 41, 74, 75, 76, 77, 176, 184, IV 1.
— u inozemstvu V 126.
— u Italiji I 135, II 73, 74, VI 50, 207, 303.
— u Japanu V 50.
— u Jugoslaviji I 228, 235, II 138, 139, III 69, 121, IV 5, 30, 57, 133, 145, 146, 189, 282, 313, 348, 378, 379, 408.
— u Madžarskoj II 145.
— u Medjumurju I 80.
— u Meksiku V 93.
— u Njemačkoj II 142, 144, V 95, 177, 207, VI 204, 277, 310.
— u Njemačkoj Austriji I 168, III 100, 101, V 179, VI 50, 51, 82, 200, 308.
— u Norveškoj VI 198.
— u Poljskoj I 134.
— u Rusiji II 43, V 223, VI 138, 280.
— u Sjedinjenim državama Amerike V 65, 175.
— u Sloveniji I 80, II 70, III 69, 70.
— u Srbiji I 166.
— u Švedskoj III 94, V 50.
— u Švicarskoj V 62, 66, VI 79, 139, 207.
— za Krk i Kastav III 182, IV 34.

Osiguranje — radnika kod vršaćih strojeva VII 359.

Osiguranje Rudara — u Njemačkoj VI 132.

Osiguranje zanatlija — (prikaz) VI 284, VII 363.

Osiguranje zemljoradnika — za slučaj nezgode u Njemačkoj Austriji V 129.

Osiguranje u iznemoglosti, starosti i smrti — odgoda provedbe VII 468.

Osiguravajuća društva — za slučaj bolesti u Švedskoj V 62.

Oslobodjenje — od obaveze državnih službenika VII 354.

Osnova zakona o osiguranju radnika — jezik i pravopis I 133.
— u Jugoslaviji I 29, 134.

Otkaz — službovnih odnošaja u Njemačkoj Austriji I 139.

Otrovanje — methyalkoholom II 8.

Ovojni materijal — knjiženje potrošaka V 115, 153.
— i inih zdravstvenih potrepština nabava i plaćanje VI 289.
— pružanje članovima III 189.

Ovršni troškovi — izračunavanje VII 116, 364.

Ovršno utjerivanje prinosa — po općinama I 276, III 49, 186.

Ozledienici — povišenje dnevnica kod poziva na pregledbu I 154, III 191.
— uzimanje mjere za ortopedske sprave I 153.

P.

Pasteurov zavod — značaj i pristojbe II 99, III 7.

Pekarne — zabrana noćnog rada u Francuskoj i Španjolskoj I 276.

Penzije — povećanje penzijskih prinadležnosti penzionera neprevedenih po Službenom Pravilniku VII 47.

Penzioni fond — doznaka ubranih prinosa VI 114, 294, VII 538.
— proknjiženje prinadležnosti i doprinosa još neprevedenih službenika VI 4.
— za lekare-činovnike VII 113.

Penzioneri — državni, obveza osiguranja IV 289.
— radničkog osiguranja, dobrovoljno osiguranje IV 9.

Penziono osiguranje — privatnih namještenika u Slovačkoj i Podkarpatskoj Rusiji V 178, 208, VI 59.

Peru — obveza raditi III 104.

Pisarnički materijal — nabava odnosno obustava t. zv. pisarničkog paušala VI 38.

Pisarnički pomoćnici — obveza osiguranja I 242.
— propisnik o berivima i t. d. I 214, II 51, III 192.

Pisma — oprema pisama po § 191. ZOR. VII 119.

Platežni nalozi — formulari IV 263, 265, 267, 269.
— naredba Ministra Unutrašnjih Dela o naplaćivanju administrativnim putem V 20.
— promjena II 92.
— zaračunavanje troškova za dostavu u smislu § 200. Statuta VI 298.

Počasna nagrada — članovima glavne skupštine, ravnateljstva i nadzornog odbora III 41, IV 364.
— i dnevnice članovima samoupravnih tela Središnjeg Ureda i mjesnih mu organa V 83.

Poduzetnička blagajna željeznica SHS. — razrešenje V 61.
— ustrojstvo I 26.

Podvornici — propisnik o berivima I 207, 240, III 4, 47, 107, 112, IV 40, 41, 43.
— propisnik o obiteljskom doplatku I 146.

Pogrebni vijenci — zabrana nabave na uredski trošak VII 219.

Poljska — neuposlenost I 163.
— osiguranje za slučaj bolesti I 134.
— radno vrijeme II 75.
— skrb za siročad IV 35.

Pomoćni podvornici — propisnik o službovnim i plaćevnim odnošajima I 214.

Pomoćni uredi zemaljske vlade — obveza osiguranja namještenika III 8.

Pomodne robe trgovina — obveza osiguranja namještenika III 7.

Popis — mjesnih organa Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika V 138, VII 128.
— popis namještenika VII 123.
— tuzemnih i inozemnih časopisa koji donose članke o radničkom osiguranju VI 287.

Porez — plaćanje redovnog i invalidskog i za prinadležnosti službenika Središnjeg ureda i okružnih ureda za osiguranje radnika V 216, VI 113.

Porodični članovi — vidi »obiteljski pripadnici članova«.

Poslodavci — potvrda njihova, izdana po § 15. ZOR. vrijedi dva dana iza izdanja — član može biti unesen u isplatnu listu sa svrhom, da ga se odjavi VI 291.
— uredjenje odnošaja prema radnicima u Bosni i Hercegovini II 77.

Digitized by Google

Poslovanje — pregled poslovanja Središnjeg Ureda za osiguranje radnika za poslovnu godinu 1922. i 1923. VI 225.
Poslovi — formular prijavnica IV 177, 180, 183, 184, 185.
— nadopuna skrižaljke opasnosti II 5.
— nagrada za prijavu neprijavljenih poslova III 186.
— naredba o ustanovljenju tablice opasnosti IV 189, 282.
— odluke o uvrštenju I 94, 100, 107, 114, 155, 156, 232, 234, 248, 254; II 15, 57, 101; III 53, 80, 88; IV 11, 38, 303.
— presuda Državnog Saveta VI 182.
— tablica opasnosti IV 189, 282.
— ukinuće odluka uvrštenja I 106, 121, 267, II 29.
— uvrštenje po privatno društvenoj blagajni »Merkur« VI 8.
Poslovođe — obveza osiguranja IV 374.
Posredovanje rada — prikaz I 267.
— u Hrvatskoj i Slavoniji I 166, II 42.
— u Sloveniji I 169, 267, IV 28.
Postupak — pri izdavanju potpora i nadzor nad izdavanjem VII 448.
Poštanska štedionica — doznačivanje novca VI 258.
— isplata renta i novčanih potpora IV 380.
Poštanska štedionica u Budimpešti — podmirenje potraživanja blagajne III 50.
Poštanski namještenici — obveza osiguranja IV 362.
Poštarina — ograničenje od oprosta V 59.
Potpore — članovima, ako nakon obolenja odu u inozemstvo IV 411.
— isplata kod promjene nadničnih razreda I 234, IV 276.
— isplata preko poštanske štedionice IV 380.
— iz ⅓ čistoga viška IV 286.
— ponovno sticanje prava za članove porodice koji su te ptopore iscrpili V 41.
— postupak pri izdavanju potpora VII 448.
— povišenje IV 1, 2.
— pravo porodičnih članova V 29.
— produženje davanja bolesničkih od 26 na 52 nedelje V 157.
— promjena Dnevnika formular III. te uvedenje sabirnog dnevnika za porodične potpore VI 5.
— za dojenje, članstvo i davanje V 59.
Potrage — II 14, IV 52, 412.
Povjereništva — pregled poslovanja VII 112.
Povjereništvo za socijalnu skrb u Zagrebu — preustrojstvo III 184.
Pozajmica — podjeljivanje službenicima po § 107. Službenog Pravilnika VI 34.
Pragmatika — za liječnike okružnih ureda za osiguranje radnika V 193.
Pratioci članova u bolnicu — plaćanje putnih troškova IV 46.
— plaćanje putnih troškova i za izgubljeno vrijeme u slučaju pratnje bolesnika u bolnicama i iz bolnice V 24.
Pravilnik o likvidaciji — okružnih blagajna IV 339.
Pravilnik — o radu antituberkuloznih dispanzera V 37.
Pravilnik — za predlaganje apotekarskih računa i zaračunavanje ljekova izdanih na račun mjesnih organa Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika u Zagrebu V 184.
— za izvršenje odredaba iz § 139. Statuta VII 204.
Pravilnik o službenom odnosu dnevničara — Središnjeg Uredá za Osiguranje Radnika u Zagrebu V 53, VI 89, 186.
Pravilnik ispitne komisije — VII 212.
Pravilnik — o postupku za odredjivanje pomoći u slučaju nesreće VII 409.
Predgovor — I 1.
Predsjednik — pregled poslovanja okružnog ureda i njegovih ekspozitura po predsjedniku ureda odnosno naknada u vezi s time nastalih putnih troškova VI 66.
Predsjedništvo — sastav, način djelovanja i stvaranja zaključaka kod mjesnih organa V 59.
Predujmovi — podjeljivanje predujmova na privremene priznanice i bonove VII 54.
Pregled — poslovanja Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika za poslovnu godinu 1922. i 1923. VI 225.
— poslovanja okružnog ureda i njegovih ekspozitura po predsjedniku ureda odnosno naknada u vezi s time nastalih putnih troškova VI 66.
Prepisivanje — patentovanih preparata ljekovitih specijaliteta i željezovitih vina po uredskim liječnicima (ljekarima) VI 104, 187.
Pretplata — na listove (novine) V 96.
— Radničke Zaštite I 2, 239, III 183, IV 4, 294, 377, V 213, VI 1, 88.
Pretplatnici — sacpćenja I 1, 83, 172, 174, 238, 239, II 80, 111, III 1.
— upozorenja VI 224, 288, 352.
Prevodjenja — lekara-činovnika okružnih ureda za osiguranje radnika VI 300, 346.
— službenika okružnih ureda za osiguranje radnika VI 15, 47, 122, 196, 260, 300, 346, VII 365.
— službenika Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika V 187, VI 45, 260.
Prigodni radnici — pri utovarivanju šećerne repe, osiguranje VII 540.
Prinadležnosti — liječnika-činovnika I 196, 246, II 8, 120, III 108, 111, IV 40, 41, 43.
— namještenika okružnih blagajna I 90, 92, 207, 240, II 118, 122, III 4, 47, 107, 112, IV 40, 41, 43.
— namještenika zemaljske blagajne I 90, 92, II 98, 118, 122, III 46, 106, IV 40, 41, 43.
— pisarničkih pomoćnika I 214, II 51, III 192.
— privremenih službenika dok su u vojsci VII 539.
— proknjiženje onih još neprevedenih službenika VI 4.
— stavljanje novih u tečaj službenicima u slučaju promjene službenog odnošaja VI 331.
— ugovornih liječnika I 201, II 54, 56, 120, 121, 122, IV 40.
Prinadležnosti u naravi — ekvivalenat IV 45, V 31, 153, VI 7.
— tablica ekvivalenta, odredjena na osnovu § 82. Zakona o osiguranju radnika za celo područje Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika V 32, 58.
Prijava — namještenika za članove isplatnim listinama V 121, VI 98.

Digitized by Google

— računanje zakonskih rokova kod podnašanja VI 2.
Prijavna i odjavna dužnost — tumačenje IV 285.
Prijavnice i odjavnice — cijena I 152, II 50, III 50, IV 299.
— formulari IV 168, 169, 170, 173, 175.
Primaljski cijenik — naredba III 76, 77.
Prinosi — doznačivanje ubranih za slučaj nesreće, Berzu Rada, Radničke Komore i penzioni fond Središnjeg Ureda VI 294, VII 121, 538.
— evidencija otpisanih prinosa VII 213.
— nagrada za inkaso i ovrhu općinskim organima III 186.
— naknadjivanje troškova manipulacije, ubiranja i inkaso provizije nastalih propisivanjem i ubiranjem prinosa za Berzu Rada V 91.
— naplaćivanje čekovima VII 59.
— odmjerivanje kod osiguranih javnih namještenika I 85, III 2, 185, IV 45.
— plaćanje za bolest dobrovoljno osiguranih namještenika zemaljske i okružnih blagajna I 86.
— podmirenje za osiguranje općinskih namještenika V 155.
— posredovanje općina kod ubiranja I 246, III 49.
— povišenje I 175, II 46.
— predlaganje računskih podataka i obračunavanje ubranih za slučaj nesreće V 118.
— predloženje zaključnih računa za g. 1923. i doznaka ubranih prinosa za slučaj nesreće, Berzu Rada i penzioni fond VI 114.
— prepisavanje za slučaj bolesti, za slučaj nesreće, Berze Rada počevši od 1. januara 1923. za ukrcane mornare za vrijeme ukrcanja V 112, za Radničke Komore VII 120.
— raspolaganje mjesnih organa VI 41.
— rok dospjelosti plativosti VI 290.
— tablica prinosa dozvoljenih odbitaka IV 171, 268, 275.
— tarifa osiguranja u nesreći IV 378, VII 114.
— ubiranje I 245, VII 114.
— upute za propisivanje, ubiranje i evidentiranje IV 252, 352, 354, 401.
— za Berzu Rada IV 379, 401.
Pristojbe — povišenje bolno-opskrbnih pristojba III. razreda VII 541.
Privatni namještenici — osnova zakona o osiguranju u slučaju bolesti, neuposlenosti i penzije u Njemačkoj Austriji V 172.
— osiguranje u Njemačkoj VI 204.
— penziono osiguranje u Slovačkoj i Podkarpatskoj Rusiji V 178, 208, VI 59.
Promjena boravka — dozvola članovima u smislu § 212. Statuta V 135, VI 116.
Promjena dnevnika — formular III. te uvedenje sabirnog dnevnika za porodične potpore VI 5.
Promjene u radničkom osiguranju Hrvatske i Slavonije od prevrata do danas — prikaz II 62.
Pronevjerenje — zaprečenje pronevjerenja uredskog novca sa strane namještenika mjesnih organa VI 192.
Propisi — ranijih nosilaca osiguranja utrnuće VII 364.
Propisnik — o berivima liječnika-činovnika I 191, 246, III 108, 111.
— o berivima namještenika okružnih blagajna I 207, 240, III 4, 107, 112, IV 40, 41, 43.
— o berivima namještenika zemaljske blagajne II 98, III 46, 106, IV 40, 41, 43.
— o obiteljskom doplatku činovnika i podvornika zemaljske blagajne I 146.
— o službovnim i plaćevnim odnošajima pisarničkih pomoćnika i pomoćnih podvornika I 214, II 51, III 192.
Provedbena naredba — zakonu o osiguranju radnika u Jugoslaviji IV 133.
Putne pristojbe — članovima i obiteljskim im pripadnicima upućenim zubaru III 171.
— za fijakerinu službenika VII 361.
— inspektorima rada kod istraga po nezgodama IV 405.
— liječnicima-činovnicima III 48, IV 300.
— namještenicima zemalj. blagajne i okružnih blagajna III 46, IV 299.
— pratiocu bolesnog člana u bolnicu IV 46.
— predujmljivanje članovima VII 203.

R.

Rad — Medjunarodna Organizacija III 97.
— obustava preko uredovnog vremena uz posebnu naplatu V 57.
— obveza raditi u Peru III 104.
— posredovanje u Hrvatskoj i Slavoniji I 166, II 42.
— posredovanje u Sloveniji I 169, 267, IV 28.
Radna zajednica — državnih nosioca osiguranja V 130, 171.
Radni dan — vidi »Radno vrijeme«.
Radnica — proširenje zaštita u kućnoj industriji u Francuskoj V 67.
Radnici — uredjenje poslovnog odnošaja prema poslodavcima u Bosni i Hercegovini II 77.
— sudjelovanje kod obrtnog nadzora u Pruskoj I 277.
»Radnička Zaštita« — naredba o pretplati I 2.
— povišenje pretplate I 239, III 183, IV 4, 294, 377, VII 1.
— štampanje okružnica V 132.
— dostavljanje redovitim članovima ravnateljstva i nadzornog odbora VI 1.
Radničke Komore — razrez prireza VI 253, 292.
— doznačivanje ubranih prinosa VI 294, VII 538.
— propisivanje prireza počevši od 1. septembra 1924. za ukrcane mornare za vrijeme ukrcavanja VI 330, VII 110.
— u Jugoslaviji III 176, IV 34, 228, 295.
— u Njemačkoj Austriji II 107.
— u Zagrebu IV 34.
Radnički interesi i agrarna reforma — prikaz I 131.
Radnički pouzdanici — u Bosni i Hercegovini I 171.
— u Hrvatskoj i Slavoniji I 136.
— u Jugoslaviji IV 241.
— u Luxemburgu III 103.
— u Njemačkoj II 71.
— u Njemačkoj Austriji I 172.
— u Norveškoj IV 35.
Radnički stanovi — eksproprijacija veleposjeda II 42.
Radnički sudovi — vidi »Sudovi radničkog osiguranja«.

Digitized by Google

Radničko osiguranje — vidi »Osiguranje Radnika«.
Radno vrijeme — desetsatno u Jugoslaviji III 97.
— osamastno u Bosni i Hercegovini I 171.
— osamsatno u Čehoslovačkoj II 76.
— osamsatno u Hrvatskoj i Slavoniji I 136.
— osamsatno u Jugoslaviji I 236.
— šestsatno u Frankfurtu n/M I 237.
— u Belgiji II 75.
— u Danskoj II 75.
— u Engleskoj II 75.
— u Francuskoj II 75.
— u inozemstvu II 75.
— u Njemačkoj Austriji II 75.
— u Norveškoj III 100.
— u Poljskoj II 75.
— u Španjolskoj II 75, IV 36.
— uredjenje kod Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika V 203.
Rajković Božo — član ravnateljstva okružnog ureda za osiguranje radnika u Beogradu VII 124.
Ratnici — opskrba obitelji poginulih ratnika u Njemačkoj II 72.
— opskrba ozledjenika u Čehoslovačkoj II 140.
— skrb za porodice palih u Srbiji i Crnoj Gori III 70.
Ravnatelji zemaljske blagajne — izbor i potvrda I 26, 247.
Ravnateljstvo — popunjavanje upražnjenih članskih mjesta njihovim zamjenicima VI 43.
— vršenje odgovornosti za pravilno sprovodjenje uredskog poslovanja kod mjesnih organa VI 193.
Recepti — retaksacija (prikaz) III 28.
Refundiranje — postupak kod troškova nastalih na temelju § 123. Zakona o osiguranju radnika V 84.
Regres — zaračunavanje naknade troškova lečenja i troškova postupka po § 11. toč. 2. i 4. ZOR. VI 37.
Dr. Reinhardt V. — nekoliko pabiraka iz zdravstvenog polja, preveo Gj. G—ć VI 129.
Rentaši — dnevnice kod poziva na pregledbu I 154, III 191.
— isplata potpora IV 351, VII 409.
— isplata renta Jugoslavenima u Njemačkoj II 42.
— naknadjivanje novčanih izdataka i eventualno izgubljene zarade, kad se pozivaju na lekarsko pregledanje V 114.
— predujmovi za budimpeštanske rente II 41.
— sudjelovanje inspektora rada kod istraga po nesrećnim slučajevima IV 405.
— upute za izračunavanje godišnje obezbedjene zarade u smislu § 93. Zakona o Osiguranju Radnika V 101.
— upute za ostvarenje odštetnih zahteva IV 295.
— uzimanje mjere za ortopedske sprave I 153.
— vodjenje istraga po nezgodama IV 349.
Rente — doplatci u Njemačkoj II 144.
— honorar liječnicima za izdavanje svjedodžbi u svrhu odmjerenja renta IV 301.
— isplate bivšim srpskim i crnogorskim pripadnicima I 87.
— isplata dospjelih obroka V 29.
— isplata posredovanjem čekovnoga ureda i općina III 75, IV 380.
— isplata jugoslavenskim rentašima u Njemačkoj II 42.
— izračunavanje glavničnog pokrića IV 382.
— izračunavanje obezbedjene godišnje zarade u prelazno vrijeme IV 407.
— izračunavanje rent. potpora VII 50.
— podjeljivanje dodatka na skupoću uživaocima privremene rente V 86.
— povišenje temelja za izračunavanje II 112, 113, IV 1, 2.
— predlaganje računskih izvadaka II 96.
— predujmovi budimpeštanskim rentašima II 41.
— računanje prema propisima § 58. al. 2. Zakona o Osiguranju Radnika V 85, VII 409.
— tablice za izračunavanje glavničnog pokrića IV 385, do 400.
— trajanje privremenih renta IV 406.
— ustanovljenje početnog dana kod promjena renta II 49, VII 409.
Rentni odbor — sastav zapisnika V 123, VII 50.
— izbor članova zamenika VII 210.
Retaksacija recepata — prikaz III 28.
— izručenje retaksiranih recepata VII 209.
Rodilište — povišenje opskrbnih pristojbi II 14, 54, IV 302, 410, V 89.
— ustanovljenje visine počam od 15. listopada 1923. V 183.
Rodilje — cijenik primaljski za Hrvatsku i Slavoniju III 76, 77.
— potpore u Jugoslaviji IV 289, 292.
— primanje u bolnice VI 293.
— skrb u Madjarskoj II 146.
— skrb u Njemačkoj II 109.
Rokovi — dospjelosti i plativosti prinosa VI 290.
— označivanje u radničkom osiguranju IV. 275.
— računanje zakonskih rokova kod podnašanja prijava (odjava), žalba itd. VI 2.
Ručne apoteke — taksiranje recepata izdanih iz r. a. VII 50.
Rudari — obolenje na ankylostomiasis uslijed zaraze II 48.
— osiguranje V 21, 165, VII 48, 462.
— osiguranje protiv nezgoda u Jugoslaviji II 139.
— osiguranje u Čehoslovačkoj V 50.
— radno vrijeme u Španjolskoj IV 36.
— sudjelovanje u upravi i na čistom dobitku u Čehoslovačkoj III 99.
— provodjenje osiguranja VII 48.
Rusija — isplata skuparinskih dodataka državljanima sovjetske republike VI 138.
— osiguranje radnika II 43.
— o uticanju ratne i revolucionarne periode (1914.—1921.) na raširenje tuberkuloze V 220.
— socijalno osiguranje IV 280.
— socijalno osiguranje od Gj. G—ć V 223.
Ruski emigranti — obveza osiguranja IV 410.
Ruski ratni zarobljenici — obveza osiguranja proti nezgodama u Hrvatskoj i Slavoniji I 83.

S.

Sadreni ovoji, korzeti — plaćanje za članove u bolnicama II 114, 115.
Sadržaj — I 82, 142, 174, 238, 278; II 44, 80, 110, 146; III 40, 72, 104, 117, 178, 210;

Digitized by Google

IV 36, 56, 312, 358, 376, 418; V 28, 36, 52, 68, 100, 132, 148, 164, 180, 194, 210, 226; VI 24, 62, 88, 142, 220, 286, 326, 349.
»Salus« — dioničko društvo za osiguranje bolno-opskrbnih troškova V 129.
Samoupravni organi — donašanje sjedničkih predloga odnosno stvaranje i izvršivanje zaključaka kod okružnih ureda za osiguranje radnika VI 3.
— izbor VI 252.
— izvršivanje zaključaka po članovima istih VI 257.
— popunjavanje upražnjenih članskih mjesta njihovim zamjenicima VI 43.
Sanatorijsko liječenje — VII 452.
Sanitarni personal — očevidnost VII 214.
Sanitetske uprave — ustrojstvo u Jugoslaviji IV 33.
Sjedinjene Države Amerike — radničko osiguranje i zaštita od nezgoda V 175.
— socijalno osiguranje V 65.
Sjednice — pravovremeno podnašanje poziva i sjedničkih zapisnika V 40, VI 92.
— prisustovanje članova ravnateljstva i nadzornog odbora mjesnih organa V 166.
— vodjenje zapisnika IV 365.
Skladišta — omjerni broj opasnosti III 8.
Skrižaljka bolesti — utvrdjivanje II 83.
Skrižaljka opasnosti — promjena i nadopuna II 5.
— novo ustanovljenje IV 189, 282.
Skuparinski doplatak — glavnom liječniku i liječniku za nezgode III 48, IV 38.
— liječnicima činovnicima II 8, 120, IV 40, 41, 43.
— namještenicima zemaljske i okružnih blagajna I 92, II 118, 122, IV 40, 41, 43.
— umirovljenicima zemaljske i okružnih blagajna III 109.
Skupština glavna — imenovanje izaslanika namještenika IV 4.
— izbor izaslanika II 1, 2, 4.
— odredba o držanju III 73.
— počasna nagrada izaslanicima III 41, IV 364.
— poziv na održanje u 1921. god. II 105.
Slagališta — gotove robe kod pilanskih poslova, uvršćenje VII 49.
Slovačka i Podkapartska Rusija — penziono osiguranje namještenika V 178, 208, VI 59.
Slovenija — neuposlenost I 164, 169, II 42, 70.
— osiguranje proti nezgodama I 80, II 70, III 69.
— osiguranje željezničara protiv nezgoda III 70.
— posredovanje rada I 169, 267, IV 28.
— promicanje obrta I 138.
— suzbijanje alkoholizma I 141, II 71.
Službeni Pravilnik lekara-činovnika — Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika VI 145.
— ispravak VI 247.
— provedba VI 177.
Službeni Pravilnik službenika — Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika V 149.
— dodatak za porodicu službenicima za slučaj rodjenja djeteta odnosno za slučaj ženidbe VI 12.
— izmena § 29. VI 45.
— podjeljivanje odsustva službenicima po § 98. Službenog Pravilnika VI 188.
— podjeljivanje pozajmica službenicima po § 107. VI 34.
— primjena § 100. VI 35, 190.
— u predmetu isplate dodatka za porodicu u smislu § 26. VI 298.
Službenici — dodatak za porodicu za slučaj rodjenja djeteta odnosno za slučaj ženidbe VI 12.
— biranje službenika iz drugih okružnih ureda VII 218.
— doznaka novčane pripomoći onima kategorije D prema odredbi § 197. Službenog Pravilnika V 203.
— gubitak prava na hranarinu za vrijeme bolovanja V 157.
— nošenje znakova političkog značenja u službi VI 191.
— otkaz službe privremenom službeniku na podlozi § 113. toč. 10. Službenog Pravilnika VI 329.
— plaćanje redovnog i invalidskog poreza iza prinadležnosti V 216, VI 113.
— podjeljivanje odsustva po § 98. Službenog Pravilnika VI 188.
— podjeljivanje pozajmica po § 107. Službenog Pravilnika VI 34.
— posebni doplatak u ime odvojenog življenja VI 11.
— povlaštena vožnja VI 343.
— povlaštena vožnja na državnim željeznicama i brodovima, odluka Državnog Saveta VI 2.
— predlaganje spisa u predmetu izbora V 215.
— primanje u službu Središnjeg Ureda lica kojima bi se po službenim propisima imalo za penziju uračunati više godina drugdje provedene službe i u predmetu otkaza privremenim službenicima VI 248.
— rad u praznične dane VI 39, 189.
— službena putovanja onih kod mjesnih organa V 214, VI 38.
— Službeni Pravilnik V 149, 214.
— stavljanje u tečaj novih prinadležnosti u slučaju promjene službenog odnošaja VI 331.
— vojna obaveza privremenih službenika VII 217.
— uredjenje mesnog dodatka prema odredbi § 28. Službenog Pravilnika V 203.
— zaprečenje pronevjerenja uredskog novca sa strane onih kod mjesnih organa VI 192.
— zdravstveno stanje službenika VII 218.
Službenici okružnih ureda za osiguranje radnika — izbori VI 46, 125, 195, 259, 299, 344; VII 220, 469.
— prevodjenje VI 15, 47, 122, 196, 260, 300, 346.
Službovnik — liječnika-činovnika zemaljske blagajne I 177, II 52.
Služinčad kućna — namještena u bludilištima, obveza osiguranja II 48.
— na selima, obveza osiguranja IV 287.
— obveza osiguranja na Sušaku I 247.
— upućivanje u bolnicu I 93.
Socijalizacija — gospodarstva u Njemačkoj Austriji I 139.
Socijalno-higijenske ustanove — nove u Jugoslaviji V 158.
Socijalno osiguranje — vidi »Osiguranje radnika«.

Digitized by Google

Sombor — raspust ispostave Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika V 90.
Specijalističko liječenje — VII 361.
Spisi — upute za škartiranje III 51.
Spolne bolesti — centralna nabava Neosalvarsana za članove II 93.
— suzbijanje u Jugoslaviji I 274, II 140.
— upotreba Wassermana I 230.
Srbija — osiguranje radnika I 166.
— skrb za invalide i porodice palih ratnika III 70.
— skrb za zapuštenu djecu III 96.
Središnji Ured za Osiguranje Radnika — i medjunarodni kongres za socijalnu politiku u Pragu VI 302.
— pregled poslovanja za poslovnu godinu 1922. i 1923. VI 225.
Srpski pripadnici — isplata renta I 87.
Starost — osiguranje u Italiji I 135, II 73.
— osiguranje u Španjolskoj II 74.
— osiguranje u Švicarskoj II 68.
Statistika — interesantna o tuberkulozi V 125.
— osiguranja za bolest u Njemačkoj II 145.
— osiguranja za bolest u Švicarskoj II 145.
— osiguranja za slučaj bolesti u Čehoslovačkoj VI 205.
— osiguranja za slučaj bolesti u godini 1920. u Njemačkoj Austriji VI 82.
— osiguranja za slučaj bolesti u godini 1921. u Njemačkoj Austriji VI 308.
— o stanju i kretanju članova II 126, 128, 130, 132, 134, 136; III 26, 194, 196, 198, 200, 202, 204, 206, 208; VII 49.
— prikaz od Froutha V 97.
— za privredu nesposobnih članova u Hrvatskoj i Slavoniji III 12, 14, 16, 18, 20, 24, 60, 62.
Statistički listovi — ispunjavanje II 12, 81, III 7, IV 363.
Statistički podaci o besposlenosti — prikupljanje za Ministarstvo Socijalne Politike VI 91.
Statut — lečenje članova po al. 2. §-a 212, VII 465.
Statut — Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika i njegovih mjesnih organa V 28.
— izmena §§ 92. i 179. VII 210.
— nadopunjenje § 112., VI 191.
— provedba §§ 50. i 238., VI 118, VII 211.
— provedba § 239. VII 204.
Sudovi Radničkog Osiguranja — naredba o ustrojstvu za Hrvatsku i Slavoniju I 15.
— upute za provedbu I 22.
— vodjenje registra itd. I 84.
— imenovanje kandidata za porotnike VII 544.

Š.

Škartiranje starih spisa — III 51.
Školska mladež — suzbijanje alkoholizma u Hrvatskoj i Slavoniji I 81.
Španjolska — osiguranje za invaliditet i starost II 74.
— radno vrijeme II 75, IV 36.
— zabrana noćnog rada u pekarnama I 276.
Španjolska groznica (gripa) njeno suzbijanje V 92.
Štamparski obrt — naučnički red u Njemačkoj III 102.
Švedska — alkoholizam V 170.
— atašei za socijalnu politiku II 77.
— djelovanje mirovnih povjerenika u godini 1921. V 67.
— osiguranje neuposlenih V 50.
— osiguravajuća društva za slučaj bolesti V 62.
— socijalno osiguranje (prikaz) III 94.
— zakonska osnova o osiguranju neuposlenosti V 174.
Švicarska — godišnji izvještaj njemačkih lječilišta u Davosu i u Agri za god. 1922. V 169.
— komunalno osiguranje djece II 44.
— ograničenje obvezatnosti osiguranja V 50.
— osiguranje za slučaj bolesti V 62.
— osiguranje za starost itd. II 68.
— osnova zakona o promicanju osiguranja za slučaj neuposlenosti VI 139.
— revizija osiguranja za slučaj bolesti i nezgode V 66.
— statistika osiguranja za bolest II 145.
— uredjenje osiguranja u slučaju neuposlenosti VI 207.
— za medicinu važna iskustva i rezultati osiguranja za slučaj nezgode V 143.
— zavod za osiguranje radnika za slučaj nezgode VI 79.

T.

Tablica — novčanog ekvivalenta prinadležnosti u naravi odredjena na osnovu § 22. ZOR. za cijelo područje Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika V 32, 58.
— opasnosti IV 189, 282, V 85, VI 40.
— prinosa IV 171, 275.
— za izračunavanje glavničnog pokrića potpora i renta IV 385, 386, 388, 389, 390, 392, 393, 394, 395, 396, 397, 398, 399, 400.
— za izračunavanje obročnih otplata prinosa VII 197.
— zakonom dozvolienih odbitaka od zarada namještenika IV 268.
— uporaba za propisivanje 36% prinosa za slučaj bolesti 1.8% prireza za berzu rada počevši od 1. januara 1923. V 26.
Takse — oprost od plaćanja II 114, IV 354, VI 247, VII 464.
— plaćanje III 191.
— provedba zakona i pravilnika VI 98.
— za babice VI 193.
— za članove u »Kasindolu« VII 118.
Takseni pravilnik — provedba VI 93.
Taksiranje recepata — izdanih iz ručnih apoteka VII 50.
Tantijema — uskrata namještenicima okružnih blagajna I 247.
Tarifa prinosna — za osiguranje u nesrećnom slučaju IV 378, VII 114.
Tecivarina — oprost od plaćanja po namještenicima zemaljske i okružnih blagajna I 90.
Telefonski razgovori — namještenici i interurbani tel. razgovori VII 54.
Temeljna pravila — zemaljske blagajne, promjena III 41, IV 37.
— zagrebačke okružne blagajne, promjena IV 45.

Digitized by Google

»**Therapija**« — postupak upućivanja članova Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika na liječenje u morsko oporavilište u Crikvenici VI 332, VII 47, 541.
Tifus v Trbovljah — prikaz IV 415.
Tiskanice — cijena I 152, II 50, III 50, IV 299.
— knjiženje i manipulacija sa onima, koje se strankama samo uz naplatu izručuju V 46.
— novi formulari IV 168 do 188, 262 do 274.
— predlog za promjenu III 74.
Topolščica — 14-dnevno unapredno plaćanje opskrbnih troškova za članove upućene u državno lječilište za grudobolne VI 194.
— upućivanje članova na liječenje u državno zdravilišće za bolne na plućih V 156.
Trahom — plaćanje bolničkih troškova VI 356.
Troškovi — opskrbni u vlastitim liječilištima i oporavilištima VII 542.
Tuberkuloza — Friedmannov lijek proti tuberkuloze V 169.
— interesantna statistika V 125.
— koji se tuberkulozni bolesnici imadu slati i liječiti u pučkim sanatorijima VI 50.
— liječenje osiguranika tuberkuloznih u Elsas-Lotaringiji V 221.
— liječenje umjetnim pneumathoraksom dr. Weiss V 48.
— moderna načela sadanje borbe proti nje V 61.
— dr. Nemanić, sa liječilišta Brestovac V 139, 166.
— oporavilište Brestovac I 231, 244, II 40, 97, 99, III 171, 187, VI 198.
— oporavilište sarajevske blagajne IV 310, V 62.
— osnova zakona za suzbijanje u Pruskoj V 21.
— ostvarenje liječilišta i organizacija liječenja tuberkuloznih u radničkom osiguranju prikaz dra Željka Halina VI 262.
— o suzbijanju u nekim državama V 169.
— o uticaju ratne i revolucionarne periode (1914—1921) na raširenje njeno u Rusiji V 220.
— plaćanje bolničkih troškova IV 365, V 25.
— pomor i suzbijanje u Nizozemskoj VI 18.
— pomor u Viktoriji (Australija) VI 49.
— pravilnik o radu antituberkuloznih dispanzera V 37.
— pučki sanatorij grada Milana u Prasomassu VI 17.
— radna zajednica za suzbijanje u Berlinu V 160.
— rasprava III 29.
— skrb bolesničkih blagajna oko djece kojoj prijeti pogibao zaraze u Njemačkoj Austriji VI 128.
— suzbijanje u Francuskoj I 140.
— suzbijanje u Jugoslaviji I 274.
— suzbijanje u Njemačkoj I 237, III 102.
— ustanove za suzbijanje u Engleskoj VI 274.
— zakon za suzbijanje u Pruskoj V 160.
Tvornica duhana — razriješenje blagajna I 26.

U.

Ugljenici — oboljenje rudara na ankylostomiasis II 48.
— omjerni broj opasnosti III 59.
Ugovorni liječnici — vidi »Liječnici ugovorni«.
Ukinute odluke — uvrštenih poslova I 106, 121, 267, II 29.
Uljena industrija — omjerni broj opasnosti III 58.
Umirovljenici — vidi »penzioneri«.
Umobol — plaćanje bolničkih troškova IV 356, V 25, VI 42.
— povišenje opskrbnih pristojbi u zavodu za umobolne III 46.
Upravni troškovi — predloženje budžeta za god. 1925. VI 249, VII 540.
— sastavljanje i predlaganje budžeta VI 69, VII 540.
Uredba — o lekarskim komorama V 69.
— o promjeni osiguranja protiv nezgoda u Hrvatskoj i Slavoniji II 112.
— o osiguranju radnika za slučajeve bolesti i nesreće u Jugoslaviji III 121.
Uvrštenje poslova — vidi »poslovi«.
— slagališta kod pilanskih poslova VII 49.
Uzajamnost — u radničkom osiguranju u Jugoslaviji I 228, 235, IV 408.

V.

Venerične bolesti — plaćanje bolničkih troškova IV 356, V 25.
Versailleski ugovor — i socijalno osiguranje VI 19.
Višak — potpore iz ⅓ čistog viška IV 286.
— predoznaka ⅔ viška II 50.
Vojna obaveza — privremenih službenika VII 217.
Vojni namještenici — obveza osiguranja IV 362.
— osiguranje stranih državljana V 182.
Vrednost — preračunavanje krunske u dinarsku IV 276, 296, 355.
Vršaći strojevi — osiguranje VII 359.

W.

Wagons-Lits — osiguranje namještenika Compie des Wagons Lits VII 357.
Wassermann — upotreba kod članova I 230.
Dr. Weiss — liječenje plućne tuberkuloze umjetnim pneumothoraksom V 48.

Z.

Zakon — o Berzama Rada IV 235.
— o inspekciji rada IV 246.
— o radničkim komorama IV 228.
— o radničkim povjerenicima IV 241.
— o zaštiti radnika IV 221.
Zakon o osiguranju radnika — jezik i pravopis I 133.
— osnova I 29, 134.
provedba u Jugoslaviji IV 145, 146.
— provedbena naredba IV 133.
— tumačenje obzirom na osiguranje za bolest III 43.
— za Jugoslaviju IV 57.
— komentar od Dra Vilima Helebranta VII 360.
Zakon o taksama — provedba VI 93.
Zakon o suzbijanju zaraznih bolesti — strogo obdržavanje svih propisa VI 13.
Zaključni računi — godišnji, predloženje i obloženje VI 114.
Zanatlije — socijalno osiguranje VI 284.
Zanimanje — ured za odabiranje zvanja u Amsterdamu III 104.

Digitized by Google

Sombor — raspust ispostave Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika V 90.
Specijalističko liječenje — VII 361.
Spisi — upute za škartiranje III 51.
Spolne bolesti — centralna nabava Neosalvarsana za članove II 93.
— suzbijanje u Jugoslaviji I 274, II 140.
— upotreba Wassermana I 230.
Srbija — osiguranje radnika I 166.
— skrb za invalide i porodice palih ratnika III 70.
— skrb za zapuštenu djecu III 96.
Središnji Ured za Osiguranje Radnika — i medjunarodni kongres za socijalnu politiku u Pragu VI 302.
— pregled poslovanja za poslovnu godinu 1922. i 1923. VI 225.
Srpski pripadnici — isplata renta I 87.
Starost — osiguranje u Italiji I 135; II 73.
— osiguranje u Španjolskoj II 74.
— osiguranje u Švicarskoj II 68.
Statistika — interesantna o tuberkulozi V 125.
— osiguranja za bolest u Njemačkoj II 145.
— osiguranja za bolest u Švicarskoj II 145.
— osiguranja za slučaj bolesti u Čehoslovačkoj VI 205.
— osiguranja za slučaj bolesti u godini 1920. u Njemačkoj Austriji VI 82.
— osiguranja za slučaj bolesti u godini 1921. u Njemačkoj Austriji VI 308.
— o stanju i kretanju članova II 126, 128, 130, 132, 134, 136; III 26, 194, 196, 198, 200, 202, 204, 206, 208; VII 49.
— prikaz od Froutha V 97.
— za privredu nesposobnih članova u Hrvatskoj i Slavoniji III 12, 14, 16, 18, 20, 24, 60, 62.
Statistički listovi — ispunjavanje II 12, 81, III 7, IV 363.
Statistički podaci o besposlenosti — prikupljanje za Ministarstvo Socijalne Politike VI 91.
Statut — lečenje članova po al. 2. §-a 212. VII 465.
Statut — Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika i njegovih mjesnih organa V 28.
— izmena §§ 92. i 179. VII 210.
— nadopunjenje § 112., VI 191.
— provedba §§ 50. i 238., VI 118, VII 211.
— provedba § 239. VII 204.
Sudovi Radničkog Osiguranja — naredba o ustrojstvu za Hrvatsku i Slavoniju I 15.
— upute za provedbu I 22.
— vodjenje registra itd. I 84.
— imenovanje kandidata za porotnike VII 544.

Š.

Škartiranje starih spisa — III 51.
Školska mladež — suzbijanje alkoholizma u Hrvatskoj i Slavoniji I 81.
Španjolska — osiguranje za invaliditet i starost II 74.
radno vrijeme II 75, IV 36.
— zabrana noćnog rada u pekarnama I 276.
Španjolska groznica (gripa) — njeno suzbijanje V 92.
Štamparski obrt — naučnički red u Njemačkoj III 102.
Švedska — alkoholizam V 170.
— atašei za socijalnu politiku II 77.
— djelovanje mirovnih povjerenika u godini 1921. V 67.
— osiguranje neuposlenih V 50.
— osiguravajuća društva za slučaj bolesti V 62.
— socijalno osiguranje (prikaz) III 94.
— zakonska osnova o osiguranju neuposlenosti V 174.
Švicarska — godišnji izvještaj njemačkih lječilišta u Davosu i u Agri za god. 1922. V 169.
— komunalno osiguranje djece II 44.
— ograničenje obvezatnosti osiguranja V 50.
— osiguranje za slučaj bolesti V 62.
— osiguranje za starost itd. II 68.
— osnova zakona o promicanju osiguranja za slučaj neuposlenosti VI 139.
— revizija osiguranja za slučaj bolesti i nezgode V 66.
— statistika osiguranja za bolest II 145.
— uredjenje osiguranja u slučaju neuposlenosti VI 207.
— za medicinu važna iskustva i rezultati osiguranja za slučaj nezgode V 143.
— zavod za osiguranje radnika za slučaj nezgode VI 79.

T.

Tablica — novčanog ekvivalenta prinadležnosti u naravi odredjena na osnovu § 22. ZOR. za cijelo područje Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika V 32, 58.
— opasnosti IV 189, 282, V 85, VI 40.
— prinosa IV 171, 275.
— za izračunavanje glavničnog pokrića potpora i renta IV 385, 386, 388, 389, 390, 392, 393, 394, 395, 396, 397, 398, 399, 400.
— za izračunavanje obročnih otplata prinosa VII 197.
— zakonom dozvolienih odbitaka od zarada namještenika IV 268.
— uporaba za propisivanje 36% prinosa za slučaj bolesti 1.8% prireza za berzu rada počevši od 1. januara 1923. V 26.
Takse — oprost od plaćanja II 114, IV 354, VI 247, VII 464.
— plaćanje III 191.
— provedba zakona i pravilnika VI 98.
— za babice VI 193.
— za članove u »Kasindolu« VII 118.
Takseni pravilnik — provedba VI 93.
Taksiranje recepata — izdanih iz ručnih apoteka VII 50.
Tantijema — uskrata namještenicima okružnih blagajna I 247.
Tarifa prinosna — za osiguranje u nesrećnom slučaju IV 378, VII 114.
Tecivarina — oprost od plaćanja po namještenicima zemaljske i okružnih blagajna I 90.
Telefonski razgovori — namještenici i interurbani tel. razgovori VII 54.
Temeljna pravila — zemaljske blagajne, promjena III 41, IV 37.
— zagrebačke okružne blagajne, promjena IV 45.

Digitized by Google

»**Therapija**« — postupak upućivanja članova Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika na liječenje u morsko oporavilište u Crikvenici VI 332, VII 47, 541.
Tifus v Trbovljah — prikaz IV 415.
Tiskanice — cijena I 152, II 50, III 50, IV 299.
— knjiženje i manipulacija sa onima, koje se strankama samo uz naplatu izručuju V 46.
— novi formulari IV 168 do 188, 262 do 274.
— predlog za promjenu III 74.
Topolščica — 14-dnevno unapredno plaćanje opskrbnih troškova za članove upućene u državno lječilište za grudobolne VI 194.
— upućivanje članova na liječenje u državno zdravilišće za bolne na plućih V 156.
Trahom — plaćanje bolničkih troškova VI 356.
Troškovi — opskrbni u vlastitim liječilištima i oporavilištima VII 542.
Tuberkuloza — Friedmannov lijek proti tuberkuloze V 169.
— interesantna statistika V 125.
— koji se tuberkulozni bolesnici imadu slati i liječiti u pučkim sanatorijima VI 50.
— liječenje osiguranika tuberkuloznih u Elsas-Lotaringiji V 221.
— liječenje umjetnim pneumathoraksom dr. Weiss V 48.
— moderna načela sadanje borbe proti nje V 61.
— dr. Nemanić, sa lječilišta Brestovac V 139, 166.
— oporavilište Brestovac I 231, 244, II 40, 97, 99, III 171, 187, VI 198.
— oporavilište sarajevske blagajne IV 310, V 62.
— osnova zakona za suzbijanje u Pruskoj V 21.
— ostvarenje lječilišta i organizacija liječenja tuberkuloznih u radničkom osiguranju prikaz dra Željka Hahna VI 262.
— o suzbijanju u nekim državama V 169.
— o uticaju ratne i revolucionarne periode (1914—1921) na raširenje njeno u Rusiji V 220.
— plaćanje bolničkih troškova IV 365, V 25.
— pomor i suzbijanje u Nizozemskoj VI 18.
— pomor u Viktoriji (Australija) VI 49.
— pravilnik o radu antituberkuloznih dispanzera V 37.
— pučki sanatorij grada Milana u Prasomassu VI 17.
— radna zajednica za suzbijanje u Berlinu V 160.
— rasprava III 29.
— skrb bolesničkih blagajna oko djece kojoj prijeti pogibao zaraze u Njemačkoj Austriji VI 128.
— suzbijanje u Francuskoj I 140.
— suzbijanje u Jugoslaviji I 274.
— suzbijanje u Njemačkoj I 237, III 102.
— ustanove za suzbijanje u Engleskoj VI 274.
— zakon za suzbijanje u Pruskoj V 160.
Tvornica duhana — razrješenje blagajna I 26.

U.

Ugljenici — oboljenje rudara na ankylostomiasis II 48.
— omjerni broj opasnosti III 59.
Ugovorni liječnici — vidi »Liječnici ugovorni«.
Ukinute odluke — uvrštenih poslova I 106, 121, 267, II 29.
Uljena industrija — omjerni broj opasnosti III 58.
Umirovljenici — vidi »penzioneri«.
Umobol — plaćanje bolničkih troškova IV 356, V 25, VI 42.
— povišenje opskrbnih pristojbi u zavodu za umobolne III 46.
Upravni troškovi — predloženje budžeta za god. 1925. VI 249, VII 540.
— sastavljanje i predlaganje budžeta VI 69, VII 540.
Uredba — o lekarskim komorama V 69.
— o promjeni osiguranja protiv nezgoda u Hrvatskoj i Slavoniji II 112.
— o osiguranju radnika za slučajeve bolesti i nesreće u Jugoslaviji III 121.
Uvrštenje poslova — vidi »poslovi«.
— slagališta kod pilanskih poslova VII 49.
Uzajamnost — u radničkom osiguranju u Jugoslaviji I 228, 235, IV 408.

V.

Venerične bolesti — plaćanje bolničkih troškova IV 356, V 25.
Versailleski ugovor — i socijalno osiguranje VI 19.
Višak — potpore iz ⅓ čistog viška IV 286.
— predoznaka ⅔ viška II 50.
Vojna obaveza — privremenih službenika VII 217.
Vojni namještenici — obveza osiguranja IV 362.
— osiguranje stranih državljana V 182.
Vrednost — preračunavanje krunske u dinarsku IV 276, 296, 355.
Vršaći strojevi — osiguranje VII 359.

W.

Wagons-Lits — osiguranje namještenika Compie des Wagons Lits VII 357.
Wassermann — upotreba kod članova I 230.
Dr. Weiss — liječenje plućne tuberkuloze umjetnim pneumothoraksom V 48.

Z.

Zakon — o Berzama Rada IV 235.
— o inspekciji rada IV 246.
— o radničkim komorama IV 228.
— o radničkim povjerenicima IV 241.
— o zaštiti radnika IV 221.
Zakon o osiguranju radnika — jezik i pravopis I 133.
— osnova I 29, 134.
— provedba u Jugoslaviji IV 145, 146.
— provedbena naredba IV 133.
— tumačenje obzirom na osiguranje za bolest III 43.
— za Jugoslaviju IV 57.
— komentar od Dra Vilima Helebranta VII 360.
Zakon o taksama — provedba VI 93.
Zakon o suzbijanju zaraznih bolesti — strogo obdržavanje svih propisa VI 13.
Zaključni računi — godišnji, predloženje i obloženje VI 114.
Zanatlije — socijalno osiguranje VI 284.
Zanimanje — ured za odabiranje zvanja u Amsterdamu III 104.

Digitized by Google

Sombor — raspust ispostave Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika V 90.
Specijalističko liječenje — VII 361.
Spisi — upute za škartiranje III 51.
Spolne bolesti — centralna nabava Neosalvarsana za članove II 93.
— suzbijanje u Jugoslaviji I 274. II 140.
— upotreba Wassermana I 230.
Srbija — osiguranje radnika I 166.
— skrb za invalide i porodice palih ratnika III 70.
— skrb za zapuštenu djecu III 96.
Središnji Ured za Osiguranje Radnika — i medjunarodni kongres za socijalnu politiku u Pragu VI 302.
— pregled poslovanja za poslovnu godinu 1922. i 1923. VI 225.
Srpski pripadnici — isplata renta I 87.
Starost — osiguranje u Italiji I 135. II 73.
— osiguranje u Španjolskoj II 74.
— osiguranje u Švicarskoj II 68.
Statistika — interesantna o tuberkulozi V 125.
— osiguranja za bolest u Njemačkoj II 145.
— osiguranja za bolest u Švicarskoj II 145.
— osiguranja za slučaj bolesti u Čehoslovačkoj VI 205.
osiguranja za slučaj bolesti u godini 1920. u Njemačkoj Austriji VI 82.
— osiguranja za slučaj bolesti u godini 1921. u Njemačkoj Austriji VI 308.
— o stanju i kretanju članova II 126, 128, 130, 132, 134, 136; III 26, 194, 196, 198, 200, 202, 204, 206, 208; VII 49.
— prikaz od Froutha V 97.
— za privredu nesposobnih članova u Hrvatskoj i Slavoniji III 12, 14, 16, 18, 20, 24, 60, 62.
Statistički listovi — ispunjavanje II 12, 81, III 7, IV 363.
Statistički podaci o besposlenosti — prikupljanje za Ministarstvo Socijalne Politike VI 91.
Statut — lečenje članova po al. 2. §-a 212. VII 465.
Statut — Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika i njegovih mjesnih organa V 28.
— izmena §§ 92. i 179. VII 210.
— nadopunjenje § 112., VI 191.
— provedba §§ 50. i 238., VI 118, VII 211.
— provedba § 239. VII 204.
Sudovi Radničkog Osiguranja — naredba o ustrojstvu za Hrvatsku i Slavoniju I 15.
— upute za provedbu I 22.
— vodjenje registra itd. I 84.
— imenovanje kandidata za porotnike VII 544.

Š.

Škartiranje starih spisa — III 51.
Školska mladež — suzbijanje alkoholizma u Hrvatskoj i Slavoniji I 81.
Španjolska — osiguranje za invaliditet i starost II 74.
— radno vrijeme II 75, IV 36.
— zabrana noćnog rada u pekarnama I 276.
Španjolska groznica (gripa) — nieno suzbijanje V 92.
Štamparski obrt — naučnički red u Njemačkoj III 102.
Švedska — alkoholizam V 170.
— atašei za socijalnu politiku II 77.
— djelovanje mirovnih povjerenika u godini 1921. V 67.
— osiguranje neuposlenih V 50.
— osiguravajuća društva za slučaj bolesti V 62.
— socijalno osiguranje (prikaz) III 94.
— zakonska osnova o osiguranju neuposlenosti V 174.
Švicarska — godišnji izvještaj njemačkih lječilišta u Davosu i u Agri za god. 1922. V 169.
— komunalno osiguranje djece II 44.
— ograničenje obvezatnosti osiguranja V 50.
— osiguranje za slučaj bolesti V 62.
— osiguranje za starost itd. II 68.
— osnova zakona o promicanju osiguranja za slučaj neuposlenosti VI 139.
— revizija osiguranja za slučaj bolesti i nezgode V 66.
— statistika osiguranja za bolest II 145.
— uredjenje osiguranja u slučaju neuposlenosti VI 207.
— za medicinu važna iskustva i rezultati osiguranja za slučaj nezgode V 143.
— zavod za osiguranje radnika za slučaj nezgode VI 79.

T.

Tablica — novčanog ekvivalenta prinadležnosti u naravi odredjena na osnovu § 22. ZOR. za cijelo područje Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika V 32, 58.
— opasnosti IV 189, 282, V 85, VI 40.
— prinosa IV 171, 275.
— za izračunavanje glavničnog pokrića potpora i renta IV 385, 386, 388, 389, 390, 392, 393, 394, 395, 396, 397, 398, 399, 400.
— za izračunavanje obročnih otplata prinosa VII 197.
— zakonom dozvolienih odbitaka od zarada namještenika IV 268.
— uporaba za propisivanje 36% prinosa za slučaj bolesti 1.8% prireza za berzu rada počevši od 1. januara 1923. V 26.
Takse — oprost od plaćanja II 114, IV 354, VI 247, VII 464.
— plaćanje III 191.
— provedba zakona i pravilnika VI 98.
— za babice VI 193.
— za članove u »Kasindolu« VII 118.
Takseni pravilnik — provedba VI 93.
Taksiranje recepata — izdanih iz ručnih apoteka VII 50.
Tantijema — uskrata namještenicima okružnih blagajna I 247.
Tarifa prinosna — za osiguranje u nesrećnom slučaju IV 378, VII 114.
Tecivarina — oprost od plaćanja po namještenicima zemaljske i okružnih blagajna I 90.
Telefonski razgovori — namještenici i interurbani tel. razgovori VII 54.
Temeljna pravila — zemaljske blagajne, promjena III 41, IV 37.
— zagrebačke okružne blagajne, promjena IV 45.

Digitized by Google

»Therapija« — postupak upućivanja članova Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika na liječenje u morsko oporavilište u Crikvenici VI 332, VII 47, 541.
Tifus v Trbovljah — prikaz IV 415.
Tiskanice — cijena I 152, II 50, III 50, IV 299.
— knjiženje i manipulacija sa onima, koje se strankama samo uz naplatu izručuju V 46.
— novi formulari IV 168 do 188, 262 do 274.
— predlog za promjenu III 74.
Topolščica — 14-dnevno unapredno plaćanje opskrbnih troškova za članove upućene u državno liječilište za grudobolne VI 194.
— upućivanje članova na liječenje u državno zdravilišće za bolne na plućih V 156.
Trahom — plaćanje bolničkih troškova VI 356.
Troškovi — opskrbni u vlastitim liječilištima i oporavilištima VII 542.
Tuberkuloza — Friedmannov lijek proti tuberkuloze V 169.
— interesantna statistika V 125.
— koji se tuberkulozni bolesnici imadu slati i liječiti u pučkim sanatorijima VI 50.
— liječenje osiguranika tuberkuloznih u Elsas-Lotaringiji V 221.
— liječenje umjetnim pneumathoraksom dr. Weiss V 48.
— moderna načela sadanje borbe proti nje V 61.
— dr. Nemanić, sa liječilišta Brestovac V 139, 166.
— oporavilište Brestovac I 231, 244, II 40, 97, 99, III 171, 187, VI 198.
— oporavilište sarajevske blagajne IV 310, V 62.
— osnova zakona za suzbijanje u Pruskoj V 21.
— ostvarenje liječilišta i organizacija liječenja tuberkuloznih u radničkom osiguranju prikaz dra Željka Halina VI 262.
— o suzbijanju u nekim državama V 169.
— o uticaju ratne i revolucionarne periode (1914—1921) na raširenje njeno u Rusiji V 220.
— plaćanje bolničkih troškova IV 365, V 25.
— pomor i suzbijanje u Nizozemskoj VI 18.
— pomor u Viktoriji (Australija) VI 49.
— pravilnik o radu antituberkuloznih dispanzera V 37.
— pučki sanatorij grada Milana u Prasomassu VI 17.
— radna zajednica za suzbijanje u Berlinu V 160.
— rasprava III 29.
— skrb bolesničkih blagajna oko djece kojoj prijeti pogibao zaraze u Njemačkoj Austriji VI 128.
— suzbijanje u Francuskoj I 140.
— suzbijanje u Jugoslaviji I 274.
— suzbijanje u Njemačkoj I 237, III 102.
— ustanove za suzbijanje u Engleskoj VI 274.
— zakon za suzbijanje u Pruskoj V 160.
Tvornica duhana — razriješenje blagajna I 26.

U.

Ugljenici — oboljenje rudara na ankylostomiasis II 48.
— omjerni broj opasnosti III 59.
Ugovorni liječnici — vidi »Liječnici ugovorni«.
Ukinute odluke — uvrštenih poslova I 106, 121, 267, II 29.
Uljena industrija — omjerni broj opasnosti III 58.
Umirovljenici — vidi »penzioneri«.
Umobol — plaćanje bolničkih troškova IV 356, V 25, VI 42.
— povišenje opskrbnih pristojbi u zavodu za umobolne III 46.
Upravni troškovi — predloženje budžeta za god. 1925. VI 249, VII 540.
— sastavljanje i predlaganje budžeta VI 69, VII 540.
Uredba — o lekarskim komorama V 69.
— o promjeni osiguranja protiv nezgoda u Hrvatskoj i Slavoniji II 112.
— o osiguranju radnika za slučajeve bolesti i nesreće u Jugoslaviji III 121.
Uvrštenje poslova — vidi »poslovi«.
— slagališta kod pilanskih poslova VII 49.
Uzajamnost — u radničkom osiguranju u Jugoslaviji I 228, 235, IV 408.

V.

Venerične bolesti — plaćanje bolničkih troškova IV 356, V 25.
Versailleski ugovor — i socijalno osiguranje VI 19.
Višak — potpore iz ⅓ čistog viška IV 286.
— predoznaka ⅔ viška II 50.
Vojna obaveza — privremenih službenika VII 217.
Vojni namještenici — obveza osiguranja IV 362.
— osiguranje stranih državljana V 182.
Vrednost — preračunavanje krunske u dinarsku IV 276, 296, 355.
Vršaći strojevi — osiguranje VII 359.

W.

Wagons-Lits — osiguranje namještenika Compie des Wagons Lits VII 357.
Wassermann — upotreba kod članova I 230.
Dr. Weiss — liječenje plućne tuberkuloze umjetnim pneumothoraksom V 48.

Z.

Zakon — o Berzama Rada IV 235.
— o inspekciji rada IV 246.
— o radničkim komorama IV 228.
— o radničkim povjerenicima IV 241.
— o zaštiti radnika IV 221.
Zakon o osiguranju radnika — jezik i pravopis I 133.
— osnova I 29, 134.
provedba u Jugoslaviji IV 145, 146.
— provedbena naredba IV 133.
— tumačenje obzirom na osiguranje za bolest III 43.
— za Jugoslaviju IV 57.
komentar od Dra Vilima Helebranta VII 360.
Zakon o taksama — provedba VI 93.
Zakon o suzbijanju zaraznih bolesti — strogo obdržavanje svih propisa VI 13.
Zaključni računi — godišnji, predloženje i obloženje VI 114.
Zanatlije — socijalno osiguranje VI 284.
Zanimanje — ured za odabiranje zvanja u Amsterdamu III 104.

Digitized by Google

Sombor — raspust ispostave Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika V 90.
Specijalističko liječenje — VII 361.
Spisi — upute za škartiranje III 51.
Spolne bolesti — centralna nabava Neosalvarsana za članove II 93.
— suzbijanje u Jugoslaviji I 274. II 140.
— upotreba Wassermana I 230.
Srbija — osiguranje radnika I 166.
— skrb za invalide i porodice palih ratnika III 70.
— skrb za zapuštenu djecu III 96.
Središnji Ured za Osiguranje Radnika — i medjunarodni kongres za socijalnu politiku u Pragu VI 302.
— pregled poslovanja za poslovnu godinu 1922. i 1923. VI 225.
Srpski pripadnici — isplata renta I 87.
Starost — osiguranje u Italiji I 135; II 73.
— osiguranje u Španjolskoj II 74.
— osiguranje u Švicarskoj II 68.
Statistika — interesantna o tuberkulozi V 125.
— osiguranja za bolest u Njemačkoj II 145.
— osiguranja za bolest u Švicarskoj II 145.
— osiguranja za slučaj bolesti u Čehoslovačkoj VI 205.
osiguranja za slučaj bolesti u godini 1920. u Njemačkoj Austriji VI 82.
— osiguranja za slučaj bolesti u godini 1921. u Njemačkoj Austriji VI 308.
— o stanju i kretanju članova II 126, 128, 130, 132, 134, 136; III 26, 194, 196, 198, 200, 202, 204, 206, 208; VII 49.
— prikaz od Froutha V 97.
— za privredu nesposobnih članova u Hrvatskoj i Slavoniji III 12, 14, 16, 18, 20, 24, 60, 62.
Statistički listovi — ispunjavanje II 12, 81, III 7, IV 363.
Statistički podaci o besposlenosti — prikupljanje za Ministarstvo Socijalne Politike VI 91.
Statut — lečenje članova po al. 2. §-a 212. VII 465.
Statut — Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika i njegovih mjesnih organa V 28.
— izmena §§ 92. i 179. VII 210.
— nadopunjenje § 112., VI 191.
— provedba §§ 50. i 238., VI 118, VII 211.
— provedba § 239. VII 204.
Sudovi Radničkog Osiguranja — naredba o ustrojstvu za Hrvatsku i Slavoniju I 15.
— upute za provedbu I 22.
— vodjenje registra itd. I 84.
— imenovanje kandidata za porotnike VII 544.

Š.

Škartiranje starih spisa — III 51.
Školska mladež — suzbijanje alkoholizma u Hrvatskoj i Slavoniji I 81.
Španjolska — osiguranje za invaliditet i starost II 74.
— radno vrijeme II 75, IV 36.
— zabrana noćnog rada u pekarnama I 276.
Španjolska groznica (gripa) — njeno suzbijanje V 92.
Štamparski obrt — naučnički red u Njemačkoj III 102.
Švedska — alkoholizam V 170.
— ataše-i za socijalnu politiku II 77.
— djelovanje mirovnih povjerenika u godini 1921. V 67.
— osiguranje neuposlenih V 50.
— osiguravajuća društva za slučaj bolesti V 62.
— socijalno osiguranje (prikaz) III 94.
— zakonska osnova o osiguranju neuposlenosti V 174.
Švicarska — godišnji izvještaj njemačkih liječilišta u Davosu i u Agri za god. 1922. V 169.
— komunalno osiguranje djece II 44.
— ograničenje obvezatnosti osiguranja V 50.
— osiguranje za slučaj bolesti V 62.
— osiguranje za starost itd. II 68.
— osnova zakona o promicanju osiguranja za slučaj neuposlenosti VI 139.
— revizija osiguranja za slučaj bolesti i nezgode V 66.
— statistika osiguranja za bolest II 145.
— uredjenje osiguranja u slučaju neuposlenosti VI 207.
— za medicinu važna iskustva i rezultati osiguranja za slučaj nezgode V 143.
— zavod za osiguranje radnika za slučaj nezgode VI 79.

T.

Tablica — novčanog ekvivalenta prinadležnosti u naravi odredjena na osnovu § 22. ZOR. za cijelo područje Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika V 32, 58.
— opasnosti IV 189, 282, V 85, VI 40.
— prinosa IV 171, 275.
— za izračunavanje glavničnog pokrića potpora i renta IV 385, 386, 388, 389, 390, 392, 393, 394, 395, 396, 397, 398, 399, 400.
— za izračunavanje obročnih otplata prinosa VII 197.
— zakonom dozvolienih odbitaka od zarada namještenika IV 268.
— uporaba za propisivanje 36% prinosa za slučaj bolesti 1.8% prireza za berzu rada počevši od 1. januara 1923. V 26.
Takse — oprost od plaćanja II 114, IV 354, VI 247, VII 464.
— plaćanje III 191.
— provedba zakona i pravilnika VI 98.
— za babice VI 193.
— za članove u »Kasindolu« VII 118.
Takseni pravilnik — provedba VI 93.
Taksiranje recepata — izdanih iz ručnih apoteka VII 50.
Tantijema — uskrata namještenicima okružnih blagajna I 247.
Tarifa prinosna — za osiguranje u nesrećnom slučaju IV 378, VII 114.
Tecivarina — oprost od plaćanja po namještenicima zemaljske i okružnih blagajna I 90.
Telefonski razgovori — namještenici i interurbani tel. razgovori VII 54.
Temeljna pravila — zemaljske blagajne, promjena III 41, IV 37.
— zagrebačke okružne blagajne, promjena IV 45.

Digitized by Google

»Therapija« — postupak upućivanja članova Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika na liječenje u morsko oporavilište u Crikvenici VI 332, VII 47, 541.
Tifus v Trbovljah — prikaz IV 415.
Tiskanice — cijena I 152, II 50, III 50, IV 299.
— knjiženje i manipulacija sa onima, koje se strankama samo uz naplatu izručuju V 46.
— novi formulari IV 168 do 188, 262 do 274.
— predlog za promjenu III 74.
Topolščica — 14-dnevno unapredno plaćanje opskrbnih troškova za članove upućene u državno liječilište za grudobolne VI 194.
— upućivanje članova na liječenje u državno zdravilišće za bolne na plućih V 156.
Trahom — plaćanje bolničkih troškova VI 356.
Troškovi — opskrbni u vlastitim liječilištima i oporavilištima VII 542.
Tuberkuloza — Friedmannov lijek proti tuberkuloze V 169.
— interesantna statistika V 125.
— koji se tuberkulozni bolesnici imadu slati i liječiti u pučkim sanatorijima VI 50.
— liječenje osiguranika tuberkuloznih u Elsas-Lotaringiji V 221.
— liječenje umjetnim pneumathoraksom dr. Weiss V 48.
— moderna načela sadanje borbe proti nje V 61.
— dr. Nemanić, sa liječilišta Brestovac V 139, 166.
— oporavilište Brestovac I 231, 244, II 40, 97, 99, III 171, 187, VI 198.
— oporavilište sarajevske blagajne IV 310, V 62.
— osnova zakona za suzbijanje u Pruskoj V 21.
— ostvarenje liječilišta i organizacija liječenja tuberkuloznih u radničkom osiguranju prikaz dra Željka Halna VI 262.
— o suzbijanju u nekim državama V 169.
— o uticaju ratne i revolucionarne periode (1914—1921) na raširenje njeno u Rusiji V 220.
— plaćanje bolničkih troškova IV 365, V 25.
— pomor i suzbijanje u Nizozemskoj VI 18.
— pomor u Viktoriji (Australija) VI 49.
— pravilnik o radu antituberkuloznih dispanzera V 37.
— pučki sanatorij grada Milana u Prasomassu VI 17.
— radna zajednica za suzbijanje u Berlinu V 160.
— rasprava III 29.
— skrb bolesničkih blagajna oko djece kojoj prijeti pogibao zaraze u Njemačkoj Austriji VI 128.
— suzbijanje u Francuskoj I 140.
— suzbijanje u Jugoslaviji I 274.
— suzbijanje u Njemačkoj I 237, III 102.
— ustanove za suzbijanje u Engleskoj VI 274.
— zakon za suzbijanje u Pruskoj V 160.
Tvornica duhana — razriješenje blagajna I 26.

U.

Ugljenici — oboljenje rudara na ankylostomiasis II 48.
— omjerni broj opasnosti III 59.
Ugovorni liječnici — vidi »Liječnici ugovorni«.
Ukinute odluke — uvrštenih poslova I 106, 121, 267, II 29.
Uljena industrija — omjerni broj opasnosti III 58.
Umirovljenici — vidi »penzioneri«.
Umobol — plaćanje bolničkih troškova IV 356, V 25, VI 42.
— povišenje opskrbnih pristojbi u zavodu za umobolne III 46.
Upravni troškovi — predloženje budžeta za god. 1925. VI 249, VII 540.
— sastavljanje i predlaganje budžeta VI 69, VII 540.
Uredba — o lekarskim komorama V 69.
— o promjeni osiguranja protiv nezgoda u Hrvatskoj i Slavoniji II 112.
— o osiguranju radnika za slučajeve bolesti i nesreće u Jugoslaviji III 121.
Uvrštenje poslova — vidi »poslovi«.
— slagališta kod pilanskih poslova VII 49.
Uzajamnost — u radničkom osiguranju u Jugoslaviji I 228, 235, IV 408.

V.

Venerične bolesti — plaćanje bolničkih troškova IV 356, V 25.
Versailleski ugovor — i socijalno osiguranje VI 19.
Višak — potpore iz ⅓ čistog viška IV 286.
— predoznaka ⅔ viška II 50.
Vojna obaveza — privremenih službenika VII 217.
Vojni namještenici — obveza osiguranja IV 362.
— osiguranje stranih državljana V 182.
Vrednost — preračunavanje krunske u dinarsku IV 276, 296, 355.
Vršaći strojevi — osiguranje VII 359.

W.

Wagons-Lits — osiguranje namještenika Compie des Wagons Lits VII 357.
Wassermann — upotreba kod članova I 230.
Dr. Weiss — liječenje plućne tuberkuloze umjetnim pneumothoraksom V 48.

Z.

Zakon — o Berzama Rada IV 235.
— o inspekciji rada IV 246.
— o radničkim komorama IV 228.
— o radničkim povjerenicima IV 241.
— o zaštiti radnika IV 221.
Zakon o osiguranju radnika — jezik i pravopis I 133.
— osnova I 29, 134.
provedba u Jugoslaviji IV 145, 146.
— provedbena naredba IV 133.
— tumačenje obzirom na osiguranje za bolest III 43.
— za Jugoslaviju IV 57.
komentar od Dra Vilima Helebranta VII 360.
Zakon o taksama — provedba VI 93.
Zakon o suzbijanju zaraznih bolesti — strogo obdržavanje svih propisa VI 13.
Zaključni računi — godišnji, predloženje i obloženje VI 114.
Zanatlije — socijalno osiguranje VI 284.
Zanimanje — ured za odabiranje zvanja u Amsterdamu III 104.

Digitized by Google

Sombor — raspust ispostave Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika V 90.
Specijalističko liječenje — VII 361.
Spisi — upute za škartiranje III 51.
Spolne bolesti — centralna nabava Neosalvarsana za članove II 93.
— suzbijanje u Jugoslaviji I 274. II 140.
— upotreba Wassermana I 230.
Srbija — osiguranje radnika I 166.
— skrb za invalide i porodice palih ratnika III 70.
— skrb za zapuštenu djecu III 96.
Središnji Ured za Osiguranje Radnika — i medjunarodni kongres za socijalnu politiku u Pragu VI 302.
— pregled poslovanja za poslovnu godinu 1922. i 1923. VI 225.
Srpski pripadnici — isplata renta I 87.
Starost — osiguranje u Italiji I 135; II 73.
— osiguranje u Španjolskoj II 74.
— osiguranje u Švicarskoj II 68.
Statistika — interesantna o tuberkulozi V 125.
— osiguranja za bolest u Njemačkoj II 145.
— osiguranja za bolest u Švicarskoj II 145.
— osiguranja za slučaj bolesti u Čehoslovačkoj VI 205.
— osiguranja za slučaj bolesti u godini 1920. u Njemačkoj Austriji VI 82.
— osiguranja za slučaj bolesti u godini 1921. u Njemačkoj Austriji VI 308.
— o stanju i kretanju članova II 126, 128, 130, 132, 134, 136; III 26, 194, 196, 198, 200, 202, 204, 206, 208; VII 49.
— prikaz od Froutha V 97.
— za privredu nesposobnih članova u Hrvatskoj i Slavoniji III 12, 14, 16, 18, 20, 24, 60, 62.
Statistički listovi — ispunjavanje II 12, 81, III 7, IV 363.
Statistički podaci o besposlenosti — prikupljanje za Ministarstvo Socijalne Politike VI 91.
Statut — lečenje članova po al. 2. §-a 212. VII 465.
Statut — Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika i njegovih mjesnih organa V 28.
— izmena §§ 92. i 179. VII 210.
— nadopunjenje § 112.. VI 191.
— provedba §§ 50. i 238.. VI 118, VII 211.
— provedba § 239. VII 204.
Sudovi Radničkog Osiguranja — naredba o ustrojstvu za Hrvatsku i Slavoniju I 15.
— upute za provedbu I 22.
— vodjenje registra itd. I 84.
imenovanje kandidata za porotnike VII 544.

Š.

Škartiranje starih spisa — III 51.
Školska mladež — suzbijanje alkoholizma u Hrvatskoj i Slavoniji I 81.
Španjolska — osiguranje za invaliditet i starost II 74.
— radno vrijeme II 75. IV 36.
— zabrana noćnog rada u pekarnama I 276.
Španjolska groznica (gripa) — nieno suzbijanje V 92.
Štamparski obrt — naučnički red u Njemačkoj III 102.
Švedska — alkoholizam V 170.
— ataše za socijalnu politiku II 77.
— djelovanje mirovnih povjerenika u godini 1921. V 67.
— osiguranje neuposlenih V 50.
— osiguravajuća društva za slučaj bolesti V 62.
— socijalno osiguranje (prikaz) III 94.
— zakonska osnova o osiguranju neuposlenosti V 174.
Švicarska — godišnji izvještaj njemačkih lječilišta u Davosu i u Agri za god. 1922. V 169.
— komunalno osiguranje djece II 44.
— ograničenje obvezatnosti osiguranja V 50.
— osiguranje za slučaj bolesti V 62.
— osiguranje za starost itd. II 68.
— osnova zakona o promicanju osiguranja za slučaj neuposlenosti VI 139.
— revizija osiguranja za slučaj bolesti i nezgode V 66.
— statistika osiguranja za bolest II 145.
— uredjenje osiguranja u slučaju neuposlenosti VI 207.
— za medicinu važna iskustva i rezultati osiguranja za slučaj nezgode V 143.
— zavod za osiguranje radnika za slučaj nezgode VI 79.

T.

Tablica — novčanog ekvivalenta prinadležnosti u naravi odredjena na osnovu § 22. ZOR. za cijelo područje Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika V 32, 58.
— opasnosti IV 189, 282, V 85, VI 40.
— prinosa IV 171, 275.
— za izračunavanje glavničnog pokrića potpora i renta IV 385, 386, 388, 389, 390, 392, 393, 394, 395, 396, 397, 398, 399, 400.
— za izračunavanje obročnih otplata prinosa VII 197.
— zakonom dozvoljenih odbitaka od zarada namještenika IV 268.
— uporaba za propisivanje 36% prinosa za slučaj bolesti 1.8% prireza za berzu rada počevši od 1. januara 1923. V 26.
Takse — oprost od plaćanja II 114. IV 354. VI 247. VII 464.
— plaćanje III 191.
— provedba zakona i pravilnika VI 98.
— za babice VI 193.
— za članove u »Kasindolu« VII 118.
Takseni pravilnik — provedba VI 93.
Taksiranje recepata — izdanih iz ručnih apoteka VII 50.
Tantijema — uskrata namještenicima okružnih blagajna I 247.
Tarifa prinosna — za osiguranje u nesrećnom slučaju IV 378, VII 114.
Tecivarina — oprost od plaćanja po namještenicima zemaljske i okružnih blagajna I 90.
Telefonski razgovori — namještenici i interurbani tel. razgovori VII 54.
Temeljna pravila — zemaljske blagajne, promjena III 41, IV 37.
— zagrebačke okružne blagajne, promjena IV 45.

Digitized by Google

»Therapija« — postupak upućivanja članova Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika na liječenje u morsko oporavilište u Crikvenici VI 332, VII 47, 541.
Tifus v Trbovljah — prikaz IV 415.
Tiskanice — cijena I 152, II 50, III 50, IV 299.
— knjiženje i manipulacija sa onima, koje se strankama samo uz naplatu izručuju V 46.
— novi formulari IV 168 do 188, 262 do 274.
— predlog za promjenu III 74.
Topolščica — 14-dnevno unapredno plaćanje opskrbnih troškova za članove upućene u državno lječilište za grudobolne VI 194.
— upućivanje članova na liječenje u državno zdravilišće za bolne na plućih V 156.
Trahom — plaćanje bolničkih troškova VI 356.
Troškovi — opskrbni u vlastitim liječilištima i oporavilištima VII 542.
Tuberkuloza — Friedmannov lijek proti tuberkuloze V 169.
— interesantna statistika V 125.
— koji se tuberkulozni bolesnici imadu slati i liječiti u pučkim sanatorijima VI 50.
— liječenje osiguranika tuberkuloznih u Elsas-Lotaringiji V 221.
— liječenje umjetnim pneumathoraksom dr. Weiss V 48.
— moderna načela sadanje borbe proti nje V 61.
— dr. Nemanić, sa lječilišta Brestovac V 139, 166.
— oporavilište Brestovac I 231, 244, II 40, 97, 99, III 171, 187, VI 198.
— oporavilište sarajevske blagajne IV 310, V 62.
— osnova zakona za suzbijanje u Pruskoj V 21.
— ostvarenje lječilišta i organizacija liječenja tuberkuloznih u radničkom osiguranju prikaz dra Željka Halina VI 262.
— o suzbijanju u nekim državama V 169.
— o uticaju ratne i revolucionarne periode (1914—1921) na raširenje njeno u Rusiji V 220.
— plaćanje bolničkih troškova IV 365, V 25.
— pomor i suzbijanje u Nizozemskoj VI 18.
— pomor u Viktoriji (Australija) VI 49.
— pravilnik o radu antituberkuloznih dispanzera V 37.
— pučki sanatorij grada Milana u Prasomassu VI 17.
— radna zajednica za suzbijanje u Berlinu V 160.
— rasprava III 29.
— skrb bolesničkih blagajna oko djece kojoj prijeti pogibao zaraze u Njemačkoj Austriji VI 128.
— suzbijanje u Francuskoj I 140.
— suzbijanje u Jugoslaviji I 274.
— suzbijanje u Njemačkoj I 237, III 102.
— ustanove za suzbijanje u Engleskoj VI 274.
— zakon za suzbijanje u Pruskoj V 160.
Tvornica duhana — razriješenje blagajna I 26.

U.

Ugljenici — oboljenje rudara na ankylostomiasis II 48.
— omjerni broj opasnosti III 59.
Ugovorni liječnici — vidi »Liječnici ugovorni«.
Ukinute odluke — uvrštenih poslova I 106, 121, 267, II 29.
Uljena industrija — omjerni broj opasnosti III 58.
Umirovljenici — vidi »penzioneri«.
Umobol — plaćanje bolničkih troškova IV 356, V 25, VI 42.
— povišenje opskrbnih pristojbi u zavodu za umobolne III 46.
Upravni troškovi — predloženje budžeta za god. 1925. VI 249, VII 540.
— sastavljanje i predlaganje budžeta VI 69, VII 540.
Uredba — o lekarskim komorama V 69.
— o promjeni osiguranja protiv nezgoda u Hrvatskoj i Slavoniji II 112.
— o osiguranju radnika za slučajeve bolesti i nesreće u Jugoslaviji III 121.
Uvrštenje poslova — vidi »poslovi«.
— slagališta kod pilanskih poslova VII 49.
Uzajamnost — u radničkom osiguranju u Jugoslaviji I 228, 235, IV 408.

V.

Venerične bolesti — plaćanje bolničkih troškova IV 356, V 25.
Versailleski ugovor — i socijalno osiguranje VI 19.
Višak — potpore iz ⅓ čistog viška IV 286.
— predoznaka ⅔ viška II 50.
Vojna obaveza — privremenih službenika VII 217.
Vojni namještenici — obveza osiguranja IV 362.
— osiguranje stranih državljana V 182.
Vrednost — preračunavanje krunske u dinarsku IV 276, 296, 355.
Vršaći strojevi — osiguranje VII 359.

W.

Wagons-Lits — osiguranje namještenika Compie des Wagons Lits VII 357.
Wassermann — upotreba kod članova I 230.
Dr. Weiss — liječenje plućne tuberkuloze umjetnim pneumothoraksom V 48.

Z.

Zakon — o Berzama Rada IV 235.
— o inspekciji rada IV 246.
— o radničkim komorama IV 228.
— o radničkim povjerenicima IV 241.
— o zaštiti radnika IV 221.
Zakon o osiguranju radnika — jezik i pravopis I 133.
— osnova I 29, 134.
— provedba u Jugoslaviji IV 145, 146.
— provedbena naredba IV 133.
— tumačenje obzirom na osiguranje za bolest III 43.
— za Jugoslaviju IV 57.
— komentar od Dra Vilima Helebranta VII 360.
Zakon o taksama — provedba VI 93.
Zakon o suzbijanju zaraznih bolesti — strogo obdržavanje svih propisa VI 13.
Zaključni računi — godišnji, predloženje i obloženje VI 114.
Zanatlije — socijalno osiguranje VI 284.
Zanimanje — ured za odabiranje zvanja u Amsterdamu III 104.

Digitized by Google

Zapisnici sjednički — podnašanje V 116, 123.
— pravovremeno podnašanje i poziva na sjednice V 40, VI 92.
— sastav kod retnih odbora V 123, VII 50.
— upute za vodjenje IV 365.
Zarazne bolesti — naknadjivanje bolničkih troškova za njihovo liječenje u državnim bolnicama V 47, VI 42, 111.
— strogo obdržavanje svih propisa zakona o suzbijanju VI 13.
Zaslužba — ekvivalenat za podavanje u naravi IV 45.
— izračunanje u odštetnim postupcima u prelazno doba IV 407.
— zaračunavanje kod osiguranja za slučaj bolesti I 85, III 2, 185, IV 45.
— zaračunavanje pogodnosti uživanih u naravi IV 293.
Zastarevanje prava — na naknadu po nesrećnom slučaju usled zadocnelog potraživanja V 56.
Zaštita — proti pogibelji otrovanja od olovnog bijelila u Engleskoj V 126.
— radnika u Belgiji III 99.
— radnika u Bugarskoj I 167.
— radnika u Engleskoj III 98.
— radnika u Finskoj III 98.
— radnika u Francuskoj III 99.
— radnika u Jugoslaviji IV 221.
— radnika u Madžarskoj III 98.
Zavičajnost — činovnika zemaljske i okružnih blagajna II 10.
Zdravlje — radničko i medjunarodni ured rada V 170.
Zdravstvene ustanove — reforma u Hamburgu III 103.
— u Jugoslaviji IV 33.
Zdravstveno prosvjećivanje radnika — VII 449.
Zdravstveni odsjek — osnutak u Hrvatskoj i Slavoniji I 236.
Zemaljski ured za osiguranje radnika — dokinuće I 80.
Zubna njega — članova u Osijeku II 41.
— knjiženje troškova IV 6.
— naknada putnih troškova članovima, upućenim zubaru III 171.
— pružanje članovima III 3, 43, IV 297, 403, VI 32, 65, VII 543.

Ž.

Žalba — žalbeni postupak VII 456.
— računanje zakonskih rokova kod podnašanja VI 2.
— radi uvrštenja poslova VII 111, 190, 467.
Željeznice — osiguranje namještenika u Bosni i Hercegovini, pruga Dobrlin—Banja Luka I 166.
— osiguranje namještenika u Sloveniji i Dalmaciji III 70.
— ustrojstvo poduzetničke blagajne u Zagrebu I 26.
Željeznice južne — blagajna za osiguranje radnika u Ljubljani VI 8.
Željezničari — osiguranje u Jugoslaviji IV 313, 348.
Žene — zabrana noćnog rada u Njemačkoj Austriji I 236.
— zaštita ženskih namještenika u gostionama i t. d. u Pruskoj IV 35.
Ženski namještenici — odjevanje za vrijeme uredovnih sati VII 219.

Digitized by Google

Brojevni registar okružnicâ

Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika.

Broj okružnice	Štampana u »Radnlčkoj Zaštiti«		Broj okružnice	Štampana u »Radničkoj Za titi«	
	Godište	Stranica		Godište	Stranica
Godina 1922.			**Godina 1923.**		
19	IV.	146	367	V.	25
176	„	275	557	„	23
303	„	275	1.277	„	41
421	„	276	1.293	„	29
563	„	276	1.389	„	26
566	„	277	1.525	„	27
617	„	279	2.062	„	112
681	„	282	3.120	„	31
769	„	283	3.177	„	40
792	„	285	3.264	„	41
843	„	286	3.571	„	46
927	„	289	3.667	„	87
939	„	287	3.708	„	42
1.008	„	287	3.924	„	46
1.156	„	289	4.036	„	90
1.407	„	252	4.141	„	47
1.518	„	356	4.184	„	56
1.529	„	293	4.320	„	86
1.566	„	294	4.422	„	121
1.701	„	292	4.504	„	56
1.824	„	294	4.719	„	57
2.217	„	339	4.896	„	58
2.704	„	348	4.911	„	57
2.750	„	352	5.172	„	59
2.901	„	355	5.352	„	114
3.173	„	365	5.425	„	59
3.210	„	351	5.644	„	58
3.506	„	349	5.710	„	113
3.527	„	348	6.076	„	84
3.883	„	356	6.419	„	59
4.207	V.	29	6.520	„	85
4.247	IV.	406	6.729	„	83
4.489	„	363	7.264	„	85
4.494	„	355	8.339	„	89
4.675	„	354	8.460	„	90
4.844	„	364	8.553	„	113
5.235	„	362	8.557	„	91
5.744	„	407	8.560	„	115
5.972	„	408	9.135	„	135
5.976	„	361	9.163	„	91
6.345	„	409	9.936	„	115
7.333	„	409	10.479	„	123
7.497	„	405	10.657	„	117
7.579	„	410	10.658	„	123
7.875	V.	83	10.967	„	116
7.908	„	24	11.226	„	118
8.095	„	21	11.538	„	133
8.324	„	21	11.646	„	134
8.347	IV.	401	11.655	IV.	1
8.469	V.	24	11.673	V.	101
8.787	IV.	403	11.769	„	132
			11.971	„	166
			12.020	„	154
			12.237	„	134

Digitized by Google

Broj okružnice	Štampana u »Radničkoj Zaštiti«		Broj okružnice	Štampana u »Radničkoj Zaštiti«	
	Godište	Stranica		Godište	Stranica
Godina 1923.			**Godina 1924.**		
12.271	V.	136	338	IV.	6
12.573	„	137	512	„	7
12.818	„	157	836	„	8
13.042	„	153	1.386	„	40
13.301	„	154	1.724	„	12
13.385	„	153	2.000	„	12
13.615	„	136	2.508	„	34
13.794	„	165	2.516	„	13
14.524	„	155	3.100	„	13
14.760	„	156	3.508	„	38
15.500	„	149	3.843	„	35
15.847	„	181	4.289	„	43
16.002	„	197	4.305	„	37
16.124	„	155	4.379	„	66
16.336	„	157	4.433	„	44
16.410	„	182	4.517	„	41
16.922	„	166	4.639	„	35
19.207	IV.	36	5.141	„	110
19.332	V.	216	5.218	„	32
20.135	„	182	5.262	„	42
20.227	IV.	34	5.283	„	37, 116
20.813	V.	183	5.466	„	43
21.043	„	183	5.500	„	39
21.371	„	201	5.626	„	65
21.474	„	197	6.623	„	66
21.526	V.	2	6.894	„	65
21.581	V.	198	7.523	„	45
21.971	„	201	7.668	„	69
22.030	„	202	9.913	„	111
22.321	„	202	9.926	„	93
22.322	„	203	10.073	„	73
22.324	„	203	10.151	„	89
22.852	„	214	10.220	„	98
24.200	„	4	10.264	„	93
24.304	IV.	92	10.381	„	89
24.527	„	3	10.980	„	108
24.571	V.	214	11.171	„	90
24.659	IV.	44	11.269	„	112
24.687	„	8	11.30.)	„	92
24.755	„	5	11.431	„	91
25.154	V.	315	11.435	„	189
25.186	„	215	12.148	„	120
25.283	IV.	4	12.321	„	113
25.506	„	38	12.673	„	330
25.518	„	7	12.906	„	104
25.593	„	11	13.305	„	18
25.594	„	69	13.345	„	121
			13.439	„	110
			13.550	„	107
			13.721	„	183
			14.252	„	186
			14.308	„	114
			14.332	„	194
			14.582	„	184
			14.745	„	189
			14.921	„	185
			15.261	„	185
			15.358	„	190
			15.521	„	191

Digitized by Google

Broj okružnice	Štampana u »Radničkoj Zaštiti«		Broj okružnice	Štampana u »Radničkoj Zaštiti«	
	Godište	Stranica		God ište	Stranica
Godina 1924.			**Godina 1925.**		
15.539	VI.	188	1.143	VII.	209
15.681	„	186	1.657	„	123
15.687	„	187	2.282	„	47
15.944	„	257	2.627	„	49
16.645	„	190	2.629	„	48
17.099	„	191	2.720	„	53
17.785	„	193	2.787	„	25
18.010	„	191	3.207	„	192
18.065	„	252	3.239	„	50
18.406	„	293	3.420	„	118
18.820	„	194	4.893	„	117
19.269	„	245	5.057	„	113
19.313	„	331	5.108	„	116. 364
19.568	„	177	5.980	„	114
19.589	„	252	6.189	„	209
19.799	„	194	6.236	„	118
21.253	„	290	6.641	„	111
21.801	„	247	7.738	„	119
21.833	„	47	7.931	„	354
22.036	„	247	8.238	„	217
22.354	„	298	8.846	„	355
22.560	„	248	8.941	„	120
23 021	VII.	50	8.942	„	121
23.293	VI.	291	9.061	„	211
23.440	„	294	9.411	„	203
23.522	„	248	9.590	„	357
23.693	„	253, 330	9.627	„	212
24.023	VII.	249	9.876	„	210
24.023	VI.	123	10.410	„	104
24.058	„	250	10.466	„	214
25.020	„	258	10.644	„	200
25.524	„	292	10.980	„	203
25.781	„	289	11.066	„	217
26.327	VII.	329	11.684	„	316
26.816	VI.	110	11.698	„	219
29.961	„	329	12.052	„	218
30.332	VII.	343	12 097	„	200
30.581	„	51	12.432	„	211
30.749	„	112	12.450	„	220
30.823	„	54	13.169	„	465
31.070	„	54	13.708	„	218
31.471	VI.	332	13.971	„	409
31 900	„	342	14.057	„	219
32.020	VII.	116	14.379	„	193
32.212	„	52	14.393	„	357
			14.614	„	358
			14 633	„	213
			15 591	„	363
			16.293	„	358
			17.107	„	359
			17.901	„	465
			18.170	„	360
			18.753	„	361
			20.491	„	456
			20.549	„	363
			20 626	„	364
			20.718	„	464
			21.525	„	463

Digitized by Google

Broj okružnice	Štampana u »Radničkoj Zaštiti«		Broj okružnice	Štampana u »Radničkoj Zaštiti«	
	Godište	Stranica		Godište	Stranica
Godina 1925.					
21.926	VII.	541			
22.412	"	540			
23.157	"	543			
24.513	"	466			
24.690	"	544			
25.585	"	541			
25.588	"	462			
25.798	"	542			
26.940	"	448			
27.152	"	539			
27.818	"	545			
27.953	"	540			
28.014	"	544			
30.688	"	535			
30.765	"	540			
32.330	"	524			

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

SOCIJALNO-POLITIČKA REVIJA

RADNIČKA ZAŠTITA

SLUŽBENI GLASNIK SREDIŠNJEG UREDA ZA OSIGURANJE RADNIKA

GOD. VII. ZAGREB, DNE 15. FEBRUARA 1925. BROJ 1—2

Branimir Haberle:

VII. Godište „Radničke Zaštite".

»Radnička Zaštita« ulazi ovim brojem u novome ruhu u sedmu godinu svoga izlaženja. U svojem dosadanjem obliku kao list čisto službenog karaktera nije mogla »Radnička Zaštita« da u većoj mjeri donosi znanstveno-kritičke rasprave o pojedinim problemima iz područja socijalne politike. Osjećala se je praznina u tom pravcu. Uvidjajući potrebu uvedenja jednog stručnog časopisa o socijalnom zakonodavstvu kod nas i ostalim socijalno-političkim problemima, zaključilo je predsjedništvo Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika promjeniti dosadanji način izlaženja »Radničke Zaštite« kao čisto službenog lista u oblik stručne, *socijalne revije.*

»Radnička Zaštita« kao takova donašati će na prvome mjestu članke naših domaćih kao i inozemnih stručnjaka i publicista, teoretičara i praktičara, o problemima radničkog osiguranja, radničke zaštite, socijalne higijene i socijalne politike uopće.

U posebnoj rubrici posvećivati će »Radnička Zaštita« naročitu pažnju razvitku pojedinih grana osiguranja u pojedinim državama prispodabljajući sisteme inozemnih nacionalnih osiguranja sa našim. Voditi će brigu o socijalnoj higijeni, napose o obrtnoj higijeni i poslovnim bolestima, o zdravstveno-tehničkim mjerama u pojedinim vrstama preduzeća, industrije, trgovine i obrta, o radnom vremenu, o suzbijanju i zaštiti radnika protiv neuposlenosti, o medjunarodnoj organizaciji rada, o medjunarodnom socijalnom zakonodavstvu, o zaštiti radnika, te o socijalnoj politici uopće.

Donositi će pregled domaće i inozemne štampe, u koliko se ista odnosi na socijalno-politička pitanja, a osim toga i kratak prikaz, odnosno kritičku ocjenu, domaćih i inozemnih, javnih i privatnih publikacija o gornjim pitanjima.

Na koncu će donašati sve službene vijesti Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika te zakone, uredske pravilnike kao i načelne riješidbe upravnih i sudskih vlasti, u koliko se iste odnose na radničko osiguranje.

U cilju sprovodjenja ovih nastojanja i gornjeg zaključka predsjedništva povjereno je uredništvo »Radničke Zaštite« načelniku Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika dru. Božidaru Adžiji.

Dužnost je svih onih lica, koja se bave, bilo teoretski bilo praktički, sa prije iznešenim pitanjima, da potpomognu sa svojom suradnjom uredništvo »Radničke Zaštite« u njegovom nastojanju, da se ista podigne na stepen čisto stručno-znanstvene socijalne revije, koja će udovoljavati svim potrebama kako socijalno-političkih teoretičara tako i onih, koji praktički rade u raznim socijalnim institucijama.

Digitized by Google

Dr. Željko Hahn:

Pučka kupališta i radničko osiguranje.

(Koliko se kupamo u Zagrebu?)

Pitanje o postavljanju pučkih kupki jedno je od najvažnijih pitanja socijalne higijene. Radnici, koji teškim tjelesnim radom zaslužuju svoj hljeb, i koji su najviše izloženi tomu da se radeći uprljaju, potrebuju dakako najviše da se često u čistoj vodi okupaju. A baš je radništvo najmanje u stanju, da se redovito kupa. Iz te nesuglasice izrodiše se teške posljedice za zdravlje radništva pa i za radničko osiguranje.

Znanstvenom eksaktnošću je utvrdjena istina, da se medju radništvom opaža i relativno najveći broj oboljenja, pa i najbrže širenje epidemičnih akutnih, infekcijoznih bolesti, kao i kroničnih zaraznih bolesti, toliko raširenih u narodu.

Prof. Gruber, Körösy i drugi dokazali su, da je pauperizam najbolje leglo za infekcijozne bolesti. Uzrok tome su prenatrpani stanovi, loša hrana, teški rad, alkoholizam, neznanje siromašnih slojeva pučanstva. **Ali jedan od najvažnijih razloga je nečistoća.**

Moderna patološka i fiziološka istraživanja pokazala su koliku važnost ima nesmetano funkcioniranje kože za izmjenu tvari u cijelom organizmu. Koža je jedan od najvažniji horgana za izlučivanje. Kroz njene pore izlazi kod odraslog čovjeka za 24 sata od prilike 900 gr. tekuće i gasovite materije iz organizma. Jedan dio one masti i znoja što izlazi iz onih bezbrojnih žlijezda, ostaje na koži. Tu se onda razviju milijuni bakterija, saprofitnih i patogenih klica. Uslijed toga se umanjuje prirodna otpornost kože, a klice mogu kroz male, eventualno mikroskopske, rane dospjeti u krvotok, i na taj način prouzrokovati teška oboljenja. Ali na koži se naslaže i prašina onih tvari, koje se u različitim industrijama obradjuju, i koje mogu zdravlju škoditi,, ili eventualno otrovati organizam. Naročito je koža ruke izložena prljanju sa prljavštinom najrazličitijeg izvora. Prof. Lassar, jedan od najzaslužnijih boraca u pokretu za pučke kupke, ovako kkarakteriše ovu ulogu ruke u jednom govoru održanom na XIV. internacionalnom kongresu za socijalnu higijenu i demografiju, tražeći za školsku njecu praonice:

»Poslije igre djete ide na zahod, onda jede svoju žemičku, zatim polazi u razred, pa onda kući na ručak i to sve onom istom neopranom rukom. Pranje te ruke bila bi prava narodna blagodat!«

Besprikorna istraživanja potvrdila su, da bacili tuberkuloze, koji se nalaze u prljavštini nagomilanoj ispod nokata često mogu na inače zdravoj koži prouzrokovati dugotrajni i životu pogibeljni kožni lupus. Interesantne podatke o štetnom djelovanju nečistoće pružaju nam epidemiološke studije o koleri. Prilikom epidemija kolere iz godina 1866. i 1872.—73. došlo je na 10.000 stanovnika iz kuća, koje su bile pronadjene kao čiste, 90 slučajeva oboljenja, dok su na isti broj stanovnika nečistih kuća došla 420 bolesnika. U prljavim kućama skoro je pet puta toliko ljudi poginulo nego u čistima.

Ali ovi podaci niti nijesu potrebni. Ta svako sredstvo za sprečavanje epidemija u suštini nije ništa drugo, nego borba protiv nečistoće. Asepsa, koja je omogućila sva čudesa moderne kirurgije nije ništa drugo nego čistoća provedena do granica mogućnosti.

Iz navedenoga bez ikakve dvojbe slijedi, da je borba protiv nečistoće identična sa borbom protiv epidemija i protiv bolesti koje su u tako velikoj mjeri rašrene u narodu, pa baš u onim slojevima naroda, koji su osigurani u radničkom osiguranju. Slijedi nadalje, da **postavljanje pučkih kupki nije samo lijepa i plemenita zadaća, nego i prvorazredna dužnost države.** Mislimo, da cijeli izvanredno intenzivni i pošteni rad našega Ministarstva Narodnoga Zdravlja za širenje zdravstvene kulture i suzbijanje epidemija, neće imati željeni uspjeh, dok ne će u zemlji biti dosta posjećenih dobrih pučkih kupališta. Temelj svake zdravstvene kulture je kupanje, to jest čistoća.

Digitized by Google

Govori se da se jedan dio našeg seljaštva kupa samo dvaput u životu. Prvi puta, kada ga babica kupa, a drugi puta kada ga operu prije pogreba. I ako je ovo mišljenje svakako samo pretjerana karikatura, svakako je istina, da se naš seljački narod ne kupa baš pretjerano često.

Ali stanovništvo gradova dapače i veikih gradova takodjer se ne kupa mnogo češće od seoskog svijeta, pa valjda još redje. Ima u našoj državi gradova od 10.000 i više stanovnika, čak poznajem jedan grad u Vojvodini sa 30.000 stanovnika, koji ne uzevši u obzir riječko kupalište za vrijeme ljetne žege, uopće nema ni jednoga kupališta. U najvećim gradovima stoji stvar nešto malo bolje. Ali prilike nijesu ni u najvećim našim gradovima mnogo bolje. To u ostalom može biti vjerojatno svakomu ,koji poznaje stambene i uopće životne prilike gradskog stanovništva, a u prvom redu radništva. Istraživači, koji su ovom pitanju posvetili po koje veće djelo, došli su do čudnih rezultata. Herzberg, gradj. savjetnik, sakupljao je podatke o tome koliko i kako se kupa radništvo Berlina, to jest onaj dio pučanstva koji u prvom redu tjelesnim radom zaradjuje svoj hljeb. On je pokazao, da se u

7 berlinskih gradskih kupališta

prije rata godišnje izdalo	3,085.500	kupanja
u gradskim rečnim kupalištima	766.500	„
u gradskim školskim kupalištima za djecu .	534.000	„
u kupalištima na Sprevi rezerviranim za djecu	59.000	„
Skupa:	4,545.000	kupanja
K tomu dolazi:		
65 kupališta privatnih posjednika otprilike . .	2,000.000	kupanja
u tvorničkim kupalištima otprilike	600.000	„
Svega skupa:	**7,140.000**	**kupanja**

Pošto se broj kupanja u bolnicama i hotelima odnosi tek na neznatni dio stanovništva, to se ne mora uzeti u obzir. Privatne kupaone u kućama, omogućuju kupanje otprilike za 200.000 ljudi od 2,100.000 stanovnika Berlina. Prema tomu je preostalo stanovništvo od 1,900.000 duša upotrijebilo onih 7,140.000 izdanih kupanja. Na jednog čovjeka otpalo bi dakle prosječno 3½ kupanja godišnje. To je veoma malen broj. Ali ako promislimo, da se onaj čovjek, koji se uopće kupa, ipak kupa prosječno jedamput na mjesec, to jest dvanaest puta na godinu, što čini triput više od gornjeg broja, to dolazimo do zaključka, da se jedna trećina berlinskoga stanovništva uopće ne kupa nikada.

Pokušao sam da za naš Zagreb sakupim po mogućnosti tačne podatke o tome, koliko se naš radnički svijet kupa. Uz pripomoć i susretljivost zemaljskog statističkog ureda i gradskih vlasti, te uprave gradskih kupališta i liječničkog kora O. U. u Zagrebu, dobio sam slijedeće podatke:

Početkom 1924. godine bilo je u Zagrebu 6151 zgrada za stanovanje. (1910. god. 4501.) U ovima 22.229 stanova (1910 god. 18.262) sa sveukupno 40.388 soba (1910. god. 32.993). Broj kupaona bio je 5161 (1910. god. 3254), to jest 23% svih stanova imali su kupaonu.* Broj stanovnika bio je u Zagrebu 1921. god. 108.338. Početkom 1924. moglo je biti 120.000 stanovnika, od ovoga stanovništva stanovalo je ca. 28.000 u stanovima sa kupaonom, a 92.000 stanovalo je u stanovima, gdje nije bilo kupaone; ovi su ljudi dakle u glavnome upućeni na javna kupališta.

U gradskom pučkom kupalištu u Mošinskijevoj ulici izdali su 1924. godine 9.000 kačnih kupelji, 7.600 tušnih kupelji, svega 16.600 kupanja. U privatnom kupalištu Emila Weissa, Ilica 8 (Diana Kupelj) i u kupalištu Franje Butela naslj. u Vlaškoj ulici nisam mogao dobiti tačne podatke.** Ali dobio sam tačne podatke o potrošku vode. U gradskom kupalištu potrošeno je 1924. godine 16.847□³ vode, u kupatilu Emila Weissa (Diana) 18.783□³, u Vlaškoj ulici 3115□³. Potrošak vode je

* Početkom 1925. godine bilo je u Zagrebu 5382 kupaona, a na svaku kupaonu moglo bi se računati 5 osoba. (Uprava gradskog vodovoda.)

** (nijesu vjerovali, da nijesam od »finan:ije«).

Digitized by Google

razmjerno najveći u gradskom kupatilu, jer tamo ima najviše tušnih kupelji. Kupalo se dakle u »Diani« najviše 20.000, u Vlaškoi ulicj najviše 4500 puta. Ukupno su u svima kupalištima Zagreba — koja su otvorena kroz cijelu godinu, izdali 1924. godine 41.100 kupelji.

U gradskom kupalištu na Savi izdali su 1924. godine 37.223 kupelji. U kupalištu Gospodarićeve nijesam mogao dobiti tačne podatke, bilo je izdano najviše 26.000 kupelji. U vojničkom kupalištu bilo je izdano od prilike 24.000. Ukupno 87.223 kupelji. Računavši da se naše općinstvo ljeti i u Podsusjedu i u Samoboru pa i u slobodnoj Savi kupa, pa da ima sada i školska klinika kupalište i drugih redjih prilika za kupanje, možemo ovaj broj podvostručiti, i naračunati da ima ljeti 175.000 kupelji. Zimskim kupeljima možemo dodati broj onih, koji doduše nemaju kupaonu, ali se kod kuće u drvenim koritima kupaju, i onih koji se kupaju u tvorničkom kupalištu Penkala i sličnim kupaonicama, i broj onih kupelji ustanoviti sa 25.000, onda dobijemo sa mnogo optimizma broj od 241.100 kupelji za cijelu godinu.

Računavši da se oni, koji kod kuće nemaju kupaone uopće nikada ne kupaju ni u Savi ni u javnim kupalištima otpada na 92.000 stanovnika 241.100 kupelji, t. j. u najboljem slučaju spada na jednog stanovnika grada Zagreba, koji ne stanuje u stanu sa kupaonom, godišnje 3 kupelji (zapravo samo 2½ — 2.6).

Pošto iz iskustva znamo, da se oni ljudi, koji se uopće redovito kupaju, prosječno bar jedanput mjesečno kupaju, stoji stvar za Zagreb za onih 92.000 ljudi ovako: Kad pretpostavimo, da se barem jedna četvrtina tih ljudi mjesečno jedamput kupa, onda dolazimo do zaključka, da se tri četvrtine, a u najboljem slučaju dvije trećine, uopće nekada ne kupaju. To je razmjer za cijelu godinu. Kakav je razmjer za onih 9 mjeseci, kada nema savskih kupališta, o tome je bolje da šutimo

Jasno je da oni, koji se ne kupaju uopće ne spadaju baš u imućne slojeve pučanstva. Ipak nam je primijetiti, da ima i kod nas, kao i u drugim velikim gradovima, mnogo ljudi sa elegantnim odjelom, mnogo muškaraca gladčanih hlača i elegantnih gamaša, pa i parfumiranih dama, u svilenim toaletama i svilenim čarapama, koji se skoro uopće nikada ne kupaju.

U želji da dobijem barem približnu sliku o tome koliko se kupa naše osigurano radništvo u Zagrebu, održao sam malu anketu kod zagrebačkog Okružnog ureda. U ambulanti okružnog ureda u Zagrebu* ispitivalo se kroz tri dana svakoga radnika koliko se kupa i kakve su u stalbene prilike? Bilježeni su ovi podatci: zanimanje, doba, koliko Vas stanuje u jednoj sobi? Koliko se puta kupate u godini? Kad ste se posljednji put kupali? Što ste platili za kupku? Opaska. Ime se nije pitalo, a pazilo se, da nitko nepozvani ne čuje odgovor. Znali smo, da odgovor u pogledu broja kupanja ne će biti sasvim pouzdan. U takovim se stvarima i onda, ako liječnik pita, mnogo laže. Ljude nije stid dolaziti na liječničku ordinaciju u prljavom rublju, prljavo, i onda kada baš nije najveća bijeda kriva ovoj prljavštini. Ali stide se liječniku reći, da se nijesu već godinu dana kupali. Tako smo dobili mnogo nevjerojatnih i nemogućih odgovora. Najviše lažnih odgovora dobili smo baš od poluinteligentnih radnika. Najinteligentniji radnici i najprostiji, najmanje inteligentni dali su nam najiskrenije odgovore. Kontrolirali smo istinu podataka time, da smo stavili dva pitanja o kupanju. Bilo je radnika, koji nam je rekao, da se nedjeljno kupa, a ipak se kupao posljednji put prije tri mjeseca. Kontrole radi pitali smo i cijenu kupanja. Bilo je radnika, koji je rekao, da se kupao prošle nedjelje u gradskom pučkom kupalištu, pa je platio 4 dinara, a znali smo da je cijena tušne kupelji već 1½ godine 5 dinara. Unatoč toga poljepšanja podaci, koje smo dobili, dosta su žalosni.

Jasno je, da je važan razlog tome siromaštvo i loše materijalno stanje našega radništva. Ali znamo sigurno, da ima i drugih razloga. Od upravitelja gradskog pučkog kupališta čuli smo da ima radnika, koji dobiju od nas iz zdravstvenih razloga mjesto lijeka kartu za kačnu kupelj, pa koji bacaju kartu a da se ne kupaju. Bilo je slučajeva, da je bolesnik, kada je čuo da treba čekati pol sata na kupelj, re-

* I uprava i liječnici O. U. podupirali su me u ovom poslu sa najvećim samopregorom.

Digitized by Google

kao »onda je pametnije popiti čašu vina«, pa je poderao kartu ,koju smo mi platili i otišao. Biti će dakle uzrok ove žalosne pojave donekle i nerazumijevanje i nekulturnost, te nepoznavanje najjednostavnijih zdravstvenih faktora.

Znamo, da su kulturne potrebe organizovanog velegradskog radništva postale ipak već nešto više. Vidimo da se radništvo sve više i više bavi športom, i da želi učiti. Ima tu dakle i naše krivnje, da ne pružamo dosta jeftine prilike za kupanje i da ne propagiramo predavanjima i štampom i u dovoljnoj mjeri kupanje, higijenu i kulturu tijela. Reproducirajmo jedan upitni arak sa odgovorima.

Teč. br.	Spol	Zanimanje	Koliko Vam je godina?	Koliko Vas stanuje u jednoj sobi?	Koliko puta kupate se godišnje?	Kad ste se kupali posljednji put?	U kojem ste kupališta kupali posljedni put?	Šta ste platili za kupku?	Opaska
27	muški	klesar . .	35	4	ne kupa se				
28	»	pek. pomoćnik	26	4	svaki dan u radnji				
29	»	bačvar . . .	19	4	samo ljeti na Savi				
30	»	modeler . . .	21	4	52	5/II.	kod kuće		
31	»	krojač . . .	36	5	mjesečno	10/I.	gradsko kupalište	10 Din.	
32	»	dućanski podv.	31	3	—	pred 2 godine	na Savi		
33	»	podv. u radioni	41	5	4	18/I. 1925	u radioni		
34	»	pek. pomoćnik	18	4	12	21/XII. 1924.	u pekarni		
35	žensko	radnica u tvornici cikorije .	26	3	52	7/II. 1925.	u tvornici		
36	»	sluškinja . .	18	3	10	10/I. 1925.	kod kuće		
37	»	služavka . .	48	1	ne kupa se				pere se
38	muški	nadničar . .	56	7	3—4	srpanj 1924.	u Savi		
39	»	postolarski naučnik	18	5	kaj Vas briga	—			Rajše nam dajte veću poiporu kaj nam treba kupalište !*

*) Od 878 radnika jedini koji je dao »humoristički« odgovor. Zato ga i reproduciramo.

Rezultati bili su naše ankete ukratko ovi:

Digitized by Google

KUPALI SU SE			
Godišnje	Prosječno	broj radnika:	u %
104 puta	2 puta nedjeljno	 17	1·9%
103—52 puta	1 puta nedjeljno	 153	17·4%
51—26 puta	svakih 14 dana	 136	15·5%
25—12 puta	1 puta mjesečno	 219	24·9%
11—6 puta	svaka 2 mjeseca	 72	8·3%
5—4 puta	svaka 3 mjeseca	 81	9·2%
3 puta na godinu		 23	2·6%
2 puta na godinu		 51	5·8%
1 put na godinu		 20	2·3%
u 2 godine jedamput		 1	0·1%
još rjede		 7	0·8%
zimi nikada, ljeti kadgod u Savi		 30	3·4%
nikada		 68	7·8%
		Sveukupni broj 878	100·%

Preslušano je 878 radnika, od njih je 68 (7.8%) samo priznalo da se nikada ne kupaju.

Ali ovi brojevi postaju još ominozniji, ako uzmemo u obzir onu poslijeratnu prenapunjenost stanova, koja vlada kod zagrebačkih radnika. Na pitanje o gustoći stanovanja odgovorili su svi radnici bez razlike struke, iskreno.

I ako apsolutne brojke nijesu dovoljno velike, da bi se iz njih moglo crpsti materijal za dalekosežna zaključivanja, to nam ipak pružaju interesantne podatke za usporedjivanje. (Vidi skrižaljku na strani 7.)

To su žalosne stambene prilike, koje odgovaraju posleratnom stanju i u drugim našim velikim gradovima.

Sa našeg gledišta je to zato važno, jer bi pored ovakih prenapunjenih stanova bilo još mnogo potrebnije, da stanari čestim kupanjem odstranjuju sa svoje kože nečistoću. Redovito kupanje i njegovanje kože važno je još i stoga, jer je čista koža sposobna da živahnim i dovoljnim disanjem kroz kožu pomaže plućima, koja su preko mjere opterećena u lošem, zatvorenom uzduhu prenatrpanih soba.

Baš je prenapunjenost stanova glavni razlog, da radnik, koji se ne kupa, ne može barem pošteno oprati svoje tijelo. Koliko puta čujemo, kada bolesniku radniku propisujemo pranje i trljanje tijela, odgovor: »Molim to je nemoguće činiti u stanu. Ima nas mnogo u sobi, ima i žena i mladih djevojaka, ne mogu se tako prati«.

Zanimanja, kod kojih su stambene prilike najbolje bile, dala su i najpovoljnije podatke o kupanju. Najbolje su bile stambene prilike kod kućne služinčadi, kod tipografa i kod zidara. Najgore su bile kod tvorničkih radnika, nadničara i kod postolara i krojača. Interesantni su podatci o pekarima. Bilo ih je 16. Jedan je iz-

Digitized by Google

javio da se kupa svaki dan u p e k a r n i, jedan svake nedjelje dva puta, 4 svake nedjelje, 7 svaki mjesec, 2 samo ljeti u Savi, a jedan n i k a d a.

I. Od sviju radnika stanuje u sobi sam	Apsolutni broj	u %
sâm	128	14·5%
u kojoj zajedno s njim stanuju 2 osobe	215	25·-%
„ „ „ „ „ 3 „	187	21·2%
„ „ „ „ „ 4 „	152	17·3%
„ „ „ „ „ 5 osobâ	81	9·2%
„ „ „ „ „ 6 „	51	5·8%
„ „ „ „ „ 7 „	27	3·-%
„ „ „ „ „ 8 „	11	1·2%
„ „ „ „ „ 9 „	13	1·4%
„ „ „ „ „ 10 „	4	0·4%
„ „ „ „ „ 12 „	2	0·2%
„ „ „ „ „ 13 „	1	0·1%
„ „ „ „ „ više od 15 „	6	0·7%
Ukupno . . .	878	100·-%

Medjutim slika je mnogo nepovoljnija ako ne uzmemo u obzir kućnu služinčad, koja većinom stanuje sama u jednoj sobici. Dakle ako njih izlučimo, dobijemo slijedeći pregled:

II. Od radnika bez kućne služinčadi stanuje u sobi:	Apsolutni broj	u %
sâm	58	8·5%
u kojoj zajedno s njim stanuju 2 osobe	165	24·-%
„ „ „ „ „ 3 „	157	23·-%
„ „ „ „ „ 4 „	127	18·-%
„ „ „ „ „ 5 osobâ	75	11·-%
„ „ „ „ „ 6 „	43	6·5%
„ „ „ „ „ 7 „	25	3·9%
„ „ „ „ „ 8 „	10	1·6%
„ „ „ „ „ 9 „	12	1·8%
„ „ „ „ „ 10 „	3	0·5%
„ „ „ „ „ 12 „	2	0·2%
„ „ „ „ „ 13 „	1	0·1%
„ „ „ „ „ više od 15* „	6	0·9%
Ukupno . . .	684	100%

*2 radnika stanuju u baraki za 120 ljudi.
1 pekarski pom u sobi u kojoj stanuje 17 ljudi.
1 nadgled. pitomaca u sobi „ „ 20 „
1 zemljoradnik u štali „ „ 20 „
1 brav. naučnik u sobi „ „ 24 čovj.

Mislim, da nema sumnje o tome, da se uzalud troši mnogo novaca na higijenu i na profilaksu pučkih bolesti, na borbu protiv tuberkuloze, dok nijesmo udovoljili najelementarnijoj potrebi svake higijene, dok nijesmo postavili dosta pučkih kupališta, gdje se i siromah može za vrlo malo novaca okupati, očistiti tijelo, i dok nismo uspjeli da svaki stanovnik ova pučka kupališta zaista potraži i iskoristi. Naše Ministarstvo Narodnog Zdravlja mnogo je učinilo u našoj državi za socijalnu higijenu, i tome se možemo diviti. Propaganda pučkih kupatila pomoći će ovome radu. Kupanje, redovito čišćenje tijela, privikava čovjeka, da pazi na čistoću svoje okoline, svoga stana. Čvrsto sam uvjeren, da čim se kupanje bude raširilo, smanjit će se broj epidemija i zaraznih bolesti. Kupališta za tuširanje, u kojima bi se radnik mogao toplom vodol tuširati, stoje samo malo novaca. Takva kupališta mogla bi se postavljati, kao u Engleskoj i Njemačkoj, u vezi sa školama i svim gradskim radionicama i sličnim gradskim ustanovama, pa i sa ustanovama radničkog osiguranja, a stajalo bi mnogo manje novaca, nego što sada stoje bolesti i epidemije, koje bi se moglo na taj način uspješno izbjeći.*

Kupanje u čistoj kupki i boravak u svjetlim i prijatnim prostorijama kupališta uživanje je za čovjeka zdravih osjećaja. I jedan dio ljudi, koji subotom na večer i nedjeljom posjećuju krčme, poveo bi se sigurno za plemenitijim uživanjem, do kojega može doći u jeftinim pučkim kupkama.

---

* Primjetiti mi je, da je tuš najhigijenskiji način kupanja. Svako zna, što se sve dogada u vodi onih »bassine«. Ali tuš troši mnogo vode pa je skup za sopstvenika ako se ne radi racijonalno. U gradskom kupalištu u Zagrebu dozvoljena je upotreba tuša 20 minuta. To je mnogo. Gost može da ostaje u kabini 20 minuta ali automatski regulisani tuš dosta je kad curi 5 najviše 8 minuti.

Digitized by Google

Čudnovata je pojava, da naša kultura u nekim pogledima strašno zaostaje, dok opet na drugim poljima rapidno napreduje.

Kultura kupanja bila je u klasičnom Rimu daleko viša nego u državama, koje danas u tom pogledu stoje na prvom mjestu. U Rimu je za vrijeme Dioklecijana bilo 22 kupališta za kupanje u toploj vodi, i preko 800 za kupanje u hladnoj vodi: ova su kupališta bila javna i pristupačna svakom bez razlike. Osim toga bilo je skoro 900 privatnih kupališta. Vidio sam moderne pučke kupke mnogih velikih gradova u zapadnoj Evropi. Veoma su lijepe sa svojim svjetlim, prostranim prostorijama za plivanje, čiji su zidovi prevučeni bijelim pločama. Ali kako daleko zaostaju sve te kupke za ogromnim dimenzijama, za bronzanim i mramornim blještavilom Karakalinih terma.

Dakle niti nije nova zadaća ljudske civilizacije ova zadaća, čijem smo rješenju htjeli pomoći sa nekolicinom skromnih podataka.

Moji su predlozi sljedeći:

1. Neka se radničko osiguranje postara, da se osiguranom radništvu omogući često i jeftino kupanje. Pošto nama zakon ni naša materijalna sredstva ne dozvoljavaju, da u tu svrhu trošimo sopstvena sredstva, morao bi svaki okružni ured na svojem području stalno i neumorno propagirati postavljanje državnih ili gradskih pučkih kupališta. U sopstvenim ambulantima morali bi, gdje ova propaganda ostaje bezuspješna sami otvoriti kupelji sa tušom.

2. Po § 17. Pravilnika o higijenskim i tehničkim zaštitnim mjerama u poduzećima, dužan je sopstvenik u većim poduzećima, u kojima se razvija prašina ili škodljivi plin i u svm preduzećima uopće u kojima je radnik naročito izložen nečistoći, radništvu staviti na raspolaganje kupatila sa tuševima. Cijeli Pravilnik pa i ova njegova stavka nijesu baš previše poznati u našoj javnosti. Neka Okružni ured nastoji, da se ova ustanova po mogućnosti izvršuje.

3. Neka liječnici radničkog osiguranja u predavanjima i u ordinaciji propagiraju često kupanje i uopće higijenu tijela.

4. Neka Okružni Uredi i sami postavljaju hidroterapeutske ordinacije, koje se obzirom na ogromne cijene lijekova i inače dobro isplaćuju. Time će razviti u radništvu osjećaj za ovu vrst liječenja, kao i uopće za blagodati kupanja.

Đuro Grčević:

Pitanje obaveze osiguranja udruženih radnika i akordanata.

Savremeno socijalno naziranje oslobodilo je radnika od njegove predjašnje zakonske ovisnosti na poslodavcu i učinilo da moderni zakoni tretiraju radnika i poslodavca kao dva potpuno ravnopravna lica. Povodom toga prestalo je zakonodavstvo ustanovljivati njihov uzajamni pravni odnos i prepustilo njegovo uredjenje slobodnom ugovoru obiju strana. Radni odnos postao je tako prosto predmetom ugovora o radu. Ugovor o radu je sporazum dvaju ili više lica, po kojemu jedna strana (radnik) iznajmljuje svoju radnu snagu drugoj strani (poslodavcu) za nagradu. Za ovaj je ugovor irelevantno, kakova se radna snaga daje pod najam, da li tjelesna ili umna, zbog čega se danas smatraju radnicima — u opreci sa vulgarnim smislom te riječi — i manuelni i intelektualni radnici.

I naš Zakon[1] o osiguranju radnika[1] od 14. juna 1922. kao pioner modernog našeg socijalnog zakonodavstva, dao je — polazeći s ovako shvaćenog uredjenja

[1] Z. O. R. ili Zor, tako se citira Zakon o osiguranju radnika.

Digitized by Google

radnog odnosa — u § 18. definiciju pojma poslodavca, a to je »Onaj, koji uzima[2] tjelesnu ili umu radnu snagu pod najam«. U § 3. definira pojam radnika ili osiguranih lica, kojima smatra »sva lica, koja na području naše kraljevine bez obzira na spol, doba života i državljanstvo stalno ili privremeno, na osnovu ma kakvog radnog odnosa daju svoju tjelesnu ili umnu radnu snagu pod najam«. Poredimo li ove dvije definicije jednu s drugom, to odmah na prvi pogled udara u oči, da je definicija pojma poslodavca uže koncipirana od definicije pojma radnika, i to ne obzirom na osebine čisto lične, koje su sasma opravdano[3] ispuštene iz pojma definicije poslodavca (otale i dikcija u zakonu »onaj, koji uzima pod najam .....«), nego obzirom na vrst radnog odnosa. U definiciji naime pojma radnika služi se ZOR[4] sa izrazima »stalno ili privremeno na osnovu ma kakvog odnosa«, a u definiciji pojma poslodavca ne. To znači, da se na strani radnika razumijeva pod radnim odnosom svako uposlenje, na osnovu ugovora o radu, po kojemu se radnik obvezao ili da daje kroz izvjesno vrijeme svoju radnu snagu za izvršivanje povjerenih mu poslova (redovna zarada) ili da izvrši izvjesni posao bez obzira na vrijeme (akord). Na strani poslodavca naprotiv pod radnim odnosom razumijeva se samo redovno uposlenje na osnovu ugovora o plati. Pri tom potrebno je upozoriti, da za ugovor o plati — iako on spada u veliku kategoriju oneroznih ugovora — naplata u novcu već sa stanovišta općeg gradjanskog zakona (vidi § 1152. o. g. z.) a sa stanovišta Zakona o osiguranju radnika i naplata uopće[5] nije bitan rekvizit, nego činjenica, da se poslodavac u svom poslu kroz izvjesno vrijeme služi sa radnom snagom radnika. Dakle radni odnos na strani poslodavčevoj ispušta iz vida akord ili da se izrazimo juristički radni odnos na strani radnika uredjuje ugovor o plati i ugovor o akordu, a na strani poslodavčevoj samo ugovor o plati. Medjutim ovu prazninu u Zakonu o osiguranju radnika odstranjuje — što ćemo vidjeti malo kasnije, kad budemo govorili o akordantima — isti § 18. Z. O. R., koji odmah iza definicije pojma poslodavca taksativno nabraja, tko se kod različitih vrsti poslova smatra poslodavcem i supstitutom poslodavca. Možemo reći već sada, da se po našem Z. O. R.[6] in ultima linea jednako prosudjuje radni odnos na strani radnika i poslodavca ondje, gdje iz čisto privrednih razloga na strani poslodavačkoj nisu izrijekom modificirani nosioci radnih odnosa. Ove modifikacije, barem u teoriji, ne prouzrokuju štete osiguranim licima.

O tom uostalom kasnije, a zasad ćemo još, što se ovih dviju definicija tiče, istaknuti, da se po našem Z. O. R. kod opredjelenja pojmova poslodavca i osiguranih lica ili radnika ne radi o pojmovima narodno-gospodarskim — kao što je to slučaj kod starijih nekojih zakona o socijalnom osiguranju — nego o pojmovima čisto juristickim. I ako su juristički pojmovi daleko striktniji i opredjeljeniji od pojmova narodno-gospodarskih, opažamo mi sada — iza što je Z. O. R. neko vrijeme na snazi i iza što se on počeo uživljavati — da i juristički ustanovljene granice iz-

---

[2] Od ova dva opća pravila izuzeti su poslodavci i radnici u poljoprivrednom radu (tačka 1. § 6. Z. O. R.), pritvorenici i njihovi poslodavci (tačka 2., § 6. Z. O. R.), lica, zaposlena prigodno i nestalno u poslovima kućanstva i njihovi poslodavci (tačka 3., § 6. Z. O. R.), poslodavci i radnici zaposleni u poslovima pomorskog ribarstva (§ 6. Z. O. R. in fine). Nabrojena lica nisu nosioci dužnosti ni prava po Zakonu o osiguranju radnika. Takodjer nije osigurano po Zakonu o osiguranju radnika ni osoblje državnih željeznica (pretposljedni stav § 6. Z. O. R.) nego po jednoj posebnoj naredbi Ministarstva Saobraćaja.

[3] Poslodavac može biti ne samo fizičke nego i jurističko lice. Otale conclusione a maieri ad minus neistaknutim ličnim osebinama (»bez obzira na spol, doba života i državljanstvo«) pojam poslodavca nije omedjen. Poslodavac može biti žena, strani državljanin, pa i dijete preko oca ili tutora.

[4] Vidi napomenu pod 1.

[5] Naš Z. O. R. uopće netraži da radnik prima platu (vidi § 21. in fine), i lica, koja nedobivaju nikakve nagrade za svoj rad potpadaju pod obavezu osiguranja na pr. šegrti, praktikanti i volonteri i t. d. (vidi stav II. § 3.). Ako radnik dobiva nagradu za svoj rad, to nemora biti u novcu (vidi stav IV., tačke I. okružnice br. 19 od 27. juna 1922. u »R. Z.« br. 7 ex 1922.).

[6] Vidi napomenu pod 1.

Digitized by Google

medju pojma poslodavca i radnika nisu uvijek tako oštre, da bi u svakom pojedinom slučaju mogli reći s lakoćom, ovo je lice poslodavac, a ovo opet radnik.

U ovim redcima govorimo o obavezi osiguranja udruženih radnika i akordanata i napominjemo da se upravo kod ovih dviju kategorija radnika u socijalno osiguravajućoj literaturi najčešće postavlja pitanje: poslodavci ili radnici? Pitanje, da li su udruženi radnici i akordanti poslodavci ili radnici, važnije je nego što se na prvi pogled čini. Ne radi se naime ovdje samo o tom, da li uopće Zakon o osiguranju radnika dolazi do primjene, nego i o tom, tko je kod spomenutih dviju kategorija radnika nosilac dužnosti, a tko je opet nosilac prava, koja izviru iz Zakona za osiguranje radnika? Prema tomu ovo je pitanje od jednake važnosti za sve naše poslodavačke i radničke krugove.

Teren, na kojem riješavamo ovo pitanje, jest naš Zakon o osiguranju radnika, a putokaz u tom terenu literatura[7] i historija o socijalnom osiguranju.

Pitanje obaveze osiguranja udruženih i akordskih radnika odnosno pitanje, da li se udruženi i akordki radnici smatraju u smislu našega Z. O. R., radnicima ili poslodavcima, razmotrit ćemo — bez obzira na važnu jednu dodirnu tačku — odvojeno. Prvo pitanje obaveze osiguranja udruženih radnika postalo je u našoj praksi aktuelno zbog jedne rješidbe celjskog sreskog poglavarstva.

Zadruga udruženih krojača u Celju nije htjela kroz dulje vremena prijaviti na osiguranje svoje radnike, motivišući to tim, da ona nema uposlenih najamnih radnika, nego da tjera obrt i radi isključivo sa svojim vlastitim članovima. Nadležni okružni ured za osiguranje radnika u Ljubljani, nakon nekoliko uzaludnih opomena, podnio je sreskom poglavarstvu u Celju prijavu protivu pomenute zadruge zbog prekršaja § 10. Z. O. R. i zatražio da se ista kazni po točci 1. § 194. Z. O. R. I celjsko sresko poglavarstvo — koje je po § 200. Z. O. R. za izricanje kazne[8] po odredbama Zakona o osiguranju radnika nadležno u prvoj instanciji — nakon saslušavanja obiju stranaka donijelo je oslobadjajuću presudu. Obrazlaže tu presudu, da zadruga udruženih celjskih krojačkih radnika tjera obrt sa svojim vlastitim članovima, pa prema tomu nije dužna, ni po propisima predjašnjeg § 1. Zakona o bolesničkom osiguranju radnika od 30. marta 1888., kao ni po propisima § 3. našeg Zakona o osiguranju radnika, da prijavi na osiguranje svoje vlastite članove. Kako je pozivanje na § 1. bivšeg austrijskog »Zakona o bolesničkom osiguranju radnika« ne samo nepotrebno i smiješno nego i neispravno (u bivšoj Austriji udruženi su radnici bili obavezni na osiguranje), prelazimo preko njega i zadržavamo se kod pozivanja na § 3. našega Z. O. R. Šta je sresko poglavarstvo u Celju, pozivajući se na taj § htjelo da rekne? Ništa drugo nego to, da pomenuti udruženi radnici ne daju pod najam svoju radnu snagu, jer rade sami sebi t. j. da oni mogu biti samo poslodavci u smislu Z. O. R. a ne radnici. Da li je tomu tako? Ako segnemo u historiju socijalnog osiguranja, vidjet ćemo, da je suprotno istina. Iz historije socijalnog osiguranja znamo naime, da se prvi put 31. maja 1899. godine pozabavio sa obavezom osiguranja francuski savjetujući zbor u Parizu. Na tom je zboru nakon iscrpljive diskusije, u kojoj su sudjelovali mnogi vidjeniji francuski pravnici, utvrdjeno, da radionice udruženih radnika istina stvara potreba, da se pojedini članovi u tim udruženjima učine gospodarski neovisnima i da se oslobode dispozicije poslodavaca, ali da pri tom s druge strane treba uvažiti, da su ta udruženja potpuno samostalni pravni subjekti i da su nezavisna od pojedinih svojih članova; da ta udruženja istupaju kao samostalne pravne cjeline, stiču prava, preuzimaju obaveze, sklapaju ugovore. I kaošto ne može biti sumnje o tom, da u radioniccama takovih udruženja mogu biti zaposlena lica, koja ne stoje sa udruženjem u nikakovoj društvenoj vezi, isto tako ne može biti sumnje ni o tom, da u takovim radionicama mogu biti, pače u pravilu i jesu, zaposlena lica, koja su jednovremeno i članovi udruženja. Član udruženja, stupivši u radionicu

[7] Literatura: Aleksandar Elster: Lexikon des Arbeitsrechts, Jena 1910; Dr. Walter Kaskel: Das Neue Arbeitsrecht Berlin 1922; Philipp Lotmar: Der Arbeitsvertrag, 2 sveska, Leipzig 1902; Dr. Alfred Meissner i Dr. Leo Winter: Úrazove pojištěni dělnicke dle práva rakonského, Praha 1904 i t. d.

Digitized by Google

udruženja u posao, ne gubi doduše garantovanih svojih članskih prava, ali preuzima na se sve dužnosti, koje su nametnute i drugim tamo zaposlenim nečlanovima, izvršava s njima iste poslove, izvržen je istoj opasnosti, mora da se pokorava istim odredbama, i ne može u radionici dok radi, zauzimati drugi položaj nego što ga zauzima nečlan radnik. Kratko ovdje je poslodavac udruženje, jer član kao i nečlan, dok rade u radionici udruženja, daju tom udruženju svoju radnu snagu pod najam. Zaposleni[9] u radionici udruženja članovi udruženja nisu dakle poslodavci i kao takovi potpadaju pod obavezu osiguranja.

Ovo isto pitanje pretresano je kasnije na mnogim drugim konferencijama, i držimo da je dosta, ako napomenemo ovdje, da nijedna konferencija nije desavuirala zaključka francuskog savjetujućeg zbora, i da danas važi u socijalnom osiguranju sviju zemalja kao pravilo, da su udruženi radnici, dok rade u radionici, obavezani na osiguranje. Da li naš Z. O. R. otporuje ovom općem pravilu? Kad bismo imali na umu samo argumenat sreskog poglavarstva u Celju i definiciju pojma poslodavca — po kojoj poslodavac može biti juristička osoba i svako pravno udruženje, onda bi smo bez skanjivanja mogli reći, da je ovo opće pravilo podjedno i pravilo našeg Z. O. R. Medjutim prije nego ovo ustvrdimo, mi ćemo uočiti još i ustanovu § 20. Zor-a — koju je sresko poglavarstvo u Celju vjerojatno predvidilo — i zadržat ćemo se na čas kod te ustanove. Ustanova § 20. Zor-a glasi: »Za osobe udružene u pomorsko ribarskim zadrugama važi kao poslodavac zadruga, kako za članove koji sami rade, tako i za članove poslodavce i za njihove namještenike. Zadruga uplaćuje prinose za sve svoje članove i njihove namještenike, a ima pravo na osnovu ugovora tražiti naknadu od članova preduzetnika. Ministar Socijalne Politike može u slučaju neophodne potrebe zadrugu te obaveze osloboditi«. Nije li ovom ustanovom naš zakonodavac izričito rekao, da samo udruženi radnici u pomorsko-ribarskim privrednim zadrugama potpadaju pod obavezu osiguranja i da samo za njih važi zadruga kao poslodavac, i ne bi li to isto morao reći i za druge udružene radnike? Ne, krimčarimo li mi istaknutim općim pravilom — koje je uobičajeno u zakonima o socijalnim osiguranju drugih zemalja — u naš Z. O. R. pojam, kojega u njemu nema? I doista bi bilo tako, kad bi pomorsko-ribarske privredne zadruge bile tvorevine strogih pravnih forma, ali one to nisu. Svaki obalni žitelj može biti bez daljnjega član ribarsko-pomorske privredne zadruge. Pomorsko-ribarske privredne zadruge tvorevine su čisto privredne (gospodarske, nacijonalno-ekonomske), a ne pravne. Da je ovo i naš zakonodavac imao pred očima, vidi se odatle, što ih je u citiranom paragrafu izrijekom nazvao »privrednim zadrugama«, i što honorira razliku izmedju forme čistopravne i formne privredne time, što rezervira za ove zadruge pravo, da mogu na osnovu ugovora tražiti naknadu od članova preduzetnika. Pomorsko-ribarske privredne zadruge učinio je naš zakonodavac — dok nebi Ministar Socijalne Politike inače odredio — iz čisto praktičnih razloga platežnim obavezanicima, nekima »quasi poslodavcima („važi kao poslodavac")«, iako dobro uočuje, to je tu poslodavac, kad u istom citiranom paragrafu kaže, da zadruga važi kao poslodavac »i za članove poslodavce« i kada u stavu V. § 35. Zor-a statuira da, »isto pravo odbitka (polovinu prinosa za slučaj bolesti i za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti) od svojih namještenika ima poslodavac i u slučaju, kada je prinose za nj plaćala zadruga (§ 20.)«.

Uočivši ovako forme pravne i forme gospodarske organizacija udruženih radnika, možemo reći — usuprot mišljenja celjskog sreskog poglavarstva — da je po našem Z. O. R. zadruga krojačkih radnika u Celju kao jedna pravna forma rad-

---

[8] Policijske vlasti nadležne su samo da izriču kazne zbog prekršaja Z. O. R., dok pitanje obaveze osiguranja ne spada u njihovu kompetenciju. Pitanje obaveze osiguranja u prvoj instanciji riješava Središnji Ured za Osiguranje Radnika a u drugoj Ministarstvo Socijalne Politike. Prema tomu, kad se radi o obavezi osiguranja, mogu nadležni uredi, i mimo presuda policijskih vlasti, zametnuti protiv poslodavaca postupak po § 16. Z. O. R.

[9] I nezaposleni udruženi radnici nisu poslodavci. Poslodavac je udruženje. Da nezaposleni udruženi radnici ne potpadaju pod obavezu osiguranja, razumije se samo po sebi.

Digitized by Google

ničkog udruženja, obavezana da osigura u svojoj radionici zaposlene sve članove radnike isto tako kao i eventualne radnike nečlanove.

I tako mi tvrdimo — što uostalom proizlazi već iz pojma definicije poslodavca po Z. O. R. — da su sa stanovišta našeg zakona poslodavci one organizacije udruženih radnika, koje su stvorene u strogim pravnim formama (kao ortakluci o. g. z. ili kao drugi društveni tipovi trg. zakona, zadruge i t. d.), i koje kao takove mogu istupati protiv trećih lica i svojih članova kao samostalni pravni subjekti, i da su svi u takovim radionicama udruženih radnika zaposleni radnici, bilo članovi ili nečlanovi, lica obavezana na osiguranje. Polovinu prinosa za slučaj bolesti i polovinu prinosa za slučaj iznemoglosti, starosti smrti, plaća za svakog radnika takova organizacija udruženih radnika kao poslodavac, a drugu polovinu svaki radnik, koji je zaposlen u radionici toga udruženja (vidi citirani već stav V. § 35. Z. O. R.). Prinosi za osiguranje u nesrećnim slučajevima padaju za svakog radnika — kako člana tako i nečlana — isključiva na teret radničkog udruženja (vidi stav VII. § 35. Zor-a).

Mimogred napomenut ćemo ovdje i ono, što tvrde dr. Alfred Meissner i dr. Lav. Winter na strani 111. svoje knjige »Úrazové pojištění dělnické dle práva rakouského«, da nastaje isti slučaj kod dioničarska društva razdijele izvjesni broj dionica medju svoje manuelne radnike, da mogu i oni participirati na dobitku. Kažu, da je van svake sumnje, da ti manuelni radnici, iako su na neki način postali suvlasnici dioničarskog društva, nisu prestali biti radnicima i da potpadaju i dalje, sve dotle dok rade, pod obavezu osiguranja. To isto važi i za manuelne radnike, koji su imali prije dionice, nego što su stupili u posao dioničarskog društva. Kako je po našem Z. O. R. pojam radnika daleko širi od pojma radnika po bivšem austrijskom Zakonu o osiguranju za slučaj nesreće, to moramo ovu ispravnu tvrdnju dra. Wintera upotpuniti, da po našem pravu ne samo da potpadaju pod obavezu osiguranja spomenuti manuelni radnici, koji posjeduju dionice, nego dapače i direktori tih dioničarskih društava, bez obzira na broj dionica, koje posjeduju. Po našem Z. O. R. nije relevantan položaj i vrsta posla, nego činjenica, da li izvjesno lice daje pod najam svoju manuelnu ili intelektualnu radnu snagu (pobliže vidi stav treći odozdo tačke I. okružnice broj 19. od 27. juna 1922. u »Radničkoj Zaštiti« br. 7. ex 1922.).

Prelazimo na pitanje obaveze osiguranja akordanata, i to pitanje formuliramo: kad su akordanti poslodavci, a kad radnici ili kada su oni nosioci dužnosti a kada nosioci prava po našem Z. O. R.?

Za informaciju potrebno je prethodno razabrati, bar u glavnim linijama, biće i glavne sisteme akorda.[10] Biće akorda — što smo već natuknuli na početku našega razmatranja — sastoji se u tom da se visina plate ne čini ovisnom kao obično o radnom vremenu, nego o veličini izvršenog rada, i to tako, da se ili cjelokupni produkt rada uzima kao cjelina obračuna (na pr. montiranje električnog svijetla, bjeljenje kuće i t. d.) ili da se produkt rada obračunava po pojedinim djelovima (na pr. radnik pravi za trgovinu cipele uz cijenu od 100 dinara po paru). Kod akorda sudjeluju dvije strane, jedna daje akord (akordat, davalac akorda), a druga prima akord (akordant, primalac akorda). Zbog jasnoće nazivat ćemo mi stranu, koja daje akord, davaocem akorda, a stranu, koja prima akord, akordantom. Ugovor o akordu u odnosu izmedju davaoca akorda i akordanta nije samo način obračunavanja plate, nego jedan samostalan naročiti ugovor. Pravna narav ovoga ugovora nije još ni danas točno opredjeljena iz dvaju razloga, jedno što su stariji juristi — skroz pogriješno — posmatrali ovaj ugovor, kao ugovor o djelu u smislu općeg gradjanskog zakona, a drugo, što ni tabula nova, savremeno radničko pravo, neobradjuje snažnije ovaj ugovor s razloga, što najveći dio radničkih predstavnika stoji na stanovištu, da se akordski rad ima suzbijati. Iako je ovo stanovište socijalne demokracije ispravno, jer akordski rad upravo ispija radnu sposobnost radnika, ipak ugovoru o akordu trebalo bi posvetiti veću pažnju. Danas se akordski rad najbujnije

[10] Vidi: Aleksander Elster: »Lexikon des Arbeitsrechts« str. 2.—8. i 142.—147. ili pobliže u sv. II. knjige Filipa Lotmara: »Der Arbeitsvertrag«.

Digitized by Google

rascvao u Sjedinjenim Američkim[11] Državama a prilično cvate i u svim ostalim zemljama. Za ugovor o akordu općenito možemo reći, da on u svakom pojedinom slučaju predstavlja zasebno utanačenje izmedju akordanta i davaoca akorda i da je kod nas[12] podvrgnut samo tom zakonskom ograničenju, da se ne smije kositi sa apsolutnim odredbama Zakona o zaštiti radnika (vidi § 5. pomenutog zakona od 26. II. 1922.).

Glavni tipovi akordskih sistema jesu ovi: pojedinački akord, kolonski i majstorski akord. Pod pojedinačnim akordom razumjevamo naplatu, koja se plaća pojedinom radniku za izvršeni njegov individualni rad. Tomu nasuprot stoji plata, koja se isplaćuje koloni (grupi, artelu) radnika, koja je izvela rad u akordu. Spominjemo ove osnovne vrste kolonskih akorda: radnici rade u akordu nezavisno jedan od drugoga i drže se skupa samo posretstvom zajedničke isplate; radnici skupa rade — slučaj kod akordskih šumskih radnika — i ovdje efekt rada svakog pojedinog radnika ne dolazi do jasnog izražaja, akordsku platu oni dijele po glavama ili pro rata nominalne dnevne zarade; napokon akordski rad prelazi iz ruke jednog radnika u ruke drugog (u fabrikama), ovdje se u pravilu dioba zasluzene akordske plate prepušta zasebnom utanačenju članova grupe. Ovaj posljednji slučaj napose treba držati pred očima kod odredjivanja zarade takovih akordskih radnika po stavu V. § 21. Zor. Kolona redovito bira iz svoje sredine prvog radnika (Vorarbeiter, češki partak), koji naprotiv davaocu akorda reprezentira radničku skupinu, prima za nju akordsku platu i dijeli je medju ostale radnike. S vremenom se ovakav prvi radnik odvaja od kolone, pregovara u ime svoje sa davaocem akorda i prima sam akord. I u času potpune samostalnosti prvog radnika, nisu više kod njega zaposleni akordski radnici akordanti. Akordant je samo ovaj prvi radnik. Kako vidimo pojam akordskog radnika uvijek se ne pokriva sa pojmom akordanta. Kolonski akord odvajanjem prvog radnika, koji se sada zove akordski majstor ili kaparaš (Akordmeister i t. d. vidi pobliže u sv. II. pomenute Lotmarove knjige) prelazi u majstorski akord.

Kod majstorskog akorda razmjerno najveći dio pogodjene akordske plate akordski majstor zadržava za se ili uopće i ne dijeli zasluženu platu s radnicima, nego im daje — to je u najviše slučajeva — tačno fiksiranu nadnicu (t. zv. kontraktni rad), ili napokon daje akordski rad u cijelosti ili u pojedinim djelovima u podakord koloni radnika ili drugom akordskom majstoru (t. zv. doppeltes Akordmeistersystem). Kratko akordski rad u rukama akordskog majstora prima čisto spekulativni karakter.

Razabravši ovako biće i glavne tipove akorda, prelazimo na obavezu osiguranja. (Svršit će se.)

Dr. Božidar Adžija:

Besposlica, i osiguranje protiv besposlice.

Besposlica je danas gotovo u čitavom svijetu toliko zamašna socijalna pojava, koja svojim teškim ekonomskim posljedicama može upravo da ugrozi normalni i mirni razvoj svake države, te je pojmljivo, da mnoge države, u ispravno shvaćenom vlastitom interesu i u ispravno shvaćenim svojim socijalnim i ekonomskim dužnostima, posvećuju toj pojavi veliku pažnju i nastoje da što više usavrše mjere i sred-

[11] I naša gradjanska štampa više puta pod zvučnim natpisima veliča prerazličite oblike američkih akorda.

[12] Ni u ostalim zemljama zakoni pobliže ne uredjuju akordski rad. Izuzetak je jedino Engleska, koja je u radničkom bilu od 1895. godine regulirala obračun akordskog rada. U ovom se naime vrlo dobrom bilu, poznatom u njemačkoj literaturi pod nazivom »Stücklohnparagraph«, ustanovljuje pod kaznenom sankcijom, da se veličina akordskog rada ima opredjeliti tačno i fiksirati pismeno.

Digitized by Google

stva, koja su kadra, da tu pojavu i njezine teške posljedice ublaže, a po mogućnosti i odstrane.

Kao kod svake pojave u društvenom životu tako je i kod besposlice, e da se društvo od nje uzmogne što efikasnije braniti, potrebno što točnije i detaljnije istražiti i upoznati njezine uzroke. Tom je zadatku posvetio bio veliki trud Medjunarodni Biro Rada u Ženevi, koji je znanstvenom metodom najsvjesnije sakupio odnosni materijal i predložio ga u formi dodatka k izvještaju generalnog ravnatelja *(Apendix to the Report of the Direktor: Special Report on the Unemployment Inquiry)* na četvrtoj medjunarodnoj konferenciji rada. Ograničit ćemo se ovdje na onaj dio ovog izvještaja, koji govori o uzrocima besposlice djeleći ih na: a) *uzroke besposlice u doba normalnih ekonomskih prilika* i b) *uzroke, koji proizlaze iz poratnog ekonomskog sistema.*

Ad a. Medju one prve ubraja izvještaj: 1. nesposobnost radnika ili slabi izbor zanimanja; 2. nedostatna sloboda kretanja i nesvrsishodna mjesna podjelba radnika; 3. slaba konjunktura (mrtva sezona); 4. viša sila (vis maior); 5. slaba organizacija preduzeća; 6. nagle promjene u industrijskoj tehnici; 7. socijalni nemiri; 8. carinska politika; 9. periodičke krize hiperprodukcije.

Pogledajmo nešto detaljnije nekoje od ovih uzroka. Nesposobnost radnika tu je u prvom redu mišljena kao jedan fizički ili duševni nedostatak, koji umanjuje radnu sposobnost; naravno, da ovakova nesposobnost, kao uzrok besposlice, spada u djelokrug socijalne higijene i socijalnog osiguranja. Ovamo spadaju i oni polunesposobni (tjelesno ili duševno) radnici, koji kod visoke radne konjunkture posla imaju, ali izloženi su pogibelji, da ga svaki čas izgube. Nadalje je uzrokom besposlice i nesposobnost kao manjak stručne izobrazbe radnika, osobito ondje, gdje se traži stručno kvalifikovana radna sila.

Kod posmatranja pitanja ograničenja slobode kretanja radnika, kao uzroka besposlice, dolaze u obzir obiteljske i stambene prilike radništva, te veliki izdatci kod selenja što sve onemogućuje radniku, da mjenja tržište rada. Posljedica toga je, da je na jednom mjestu veliki suvišak ponude radne snage, a time i besposlice. Isti utjecaj ima i gusta populacija na jednom mjestu. Sa svim ovim pitanjima usko je vezan problem iseljivanja i useljivanja, koji mora biti riješen na medjunarodnoj bazi uzimajući kod toga u obzir prilike na tržištu rada u pojedinim zemljama, da se nebi dogodilo da preveliki priliv doseljenika ne prouzroči prenatrpanost radne snage na radnom tržištu, a time i besposlicu.

Na slabu konjunkturu, kao uzrok besposlice, pored ostalih momenata, utječu ponajviše klimatske prilike što se osobito zapaža kod radnika u slobodnoj prirodi, zaposlenih u poljoprivredi i na šumskim radnjama, kod gradjevinskih radnika, itd. U normalnim prilikama najvažnija pojava besposlice bila je baš kod sezonskih radnika. — Isto su tako važnim uzrocima besposlice slaba organizacija preduzeća i nagle promjene u proizvodnoj tehnici. Uzrokom besposlice su i socijalni nemiri kao na pr. revolucije, ratovi, štrajkovi i isključenja. I carinska politika pojedinih država, ako iza sebe povlači slabu organizaciju medjunarodne trgovine, prouzrokuje besposlicu. I konačno su gospodarske periodičke krize usljed hiperprodukcije, kada preduzetnici obustavljaju produkciju, uzročnicima besposlice, jer u takovim vremenima nastaje otpuštanje radnika u masi.

Ad b. Uzroke besposlice, koji proizlaze iz poratnog ekonomskog sistema, niti je potrebno, niti se može točno kategorisati. Rat i političke njegove posljedicce potpuno su izmjenile čitavi tok i razvoj medjunarodnog privrednog života. One su kroz punih šest godina, a u velikom dijelu još i sada, izolirale Rusiju od ostalog svijeta i time prouzrokovale veliki zastoj u onim granama industrije, čiji je kupac bila Rusija. Isto tako je i problem reparacije i medjunarodnih dugova velikom smetnjom, da se obnove stari predratni medjunarodni trgovinski odnosi. Nadalje je u velikom broju zemalja (ratom osiromašenih) produkcija gospodarskih dobara pala ispod minimuma. Valutarne prilike, odnosno krize, igraju u tom pogledu veliku ulogu, što nam najbolje svjedoči zaključak genovske konferencije (g. 1922.), prema kojemu temeljem za obnovu Evrope može b ti samo stabilizacija valuta. Nadalje velike promjene, koje su nastale u kupovnoj snazi raznih socijalnih grupa: jedni su izda-

Digitized by Google

vali više nego prije, a drugi opet *mnogo* manje. Usljed toga nije se mogla dovesti u sklad produkcija sa potrebom. Kad bolje promotrimo ove ovdje navedene momente i kaotičnost, koju su oni izazvali u medjunarodnom privrednom životu, neće nam biti teško pojmiti koliki i kakvi su oni krivci onog najstrašnijeg socijalnog zla — besposlice.

Prošlogodišnji medjunarodni kongres socijalne politike, koji se je održavao u Pragu, takodjer se je u svom velikom dijelu pozabavio problemom besposlice i ispitao njezine uzroke, te je na koncu vrlo plodne debate po tom pitanju donio slijedeću rezoluciju:

»Medjunarodni kongres socijalne politike, smatra potrebnim, da se u smislu konvencija i preporuka medjunarodnih konferencija rada i nadalje, uz pomoć države, provode mjere, koje su bile općenito poduzete za borbu protiv besposlice uvodjenjem javnih berza rada, savjetodavnih organa za izbor zvanja, osiguranja u besposlici ili racionalnijom podjelbom javnih radnja prema promjenama gospodarske konjunkture, ali ujedno kongres pozivlje prijatelje socijalnog napretka u svim zemljama, da ulože sve svoje sile kako bi besposlicu spriječili time, što će utjecati na svoje vlade i centralne banke, da provode politiku stabilizacije cijena prema odlukama konferencije u januaru, koja je radila o gospodarskoj obnovi Evrope. Kongres traži od vlada, da na svom teritoriju urede takove institucije i sklope takove medjunarodne ugovore, koji će omogućiti selenje radinštva prama potrebama tržišta rada.«

Pošto ovi uzroci u punoj mjeri postoje još i danas gotovo u svima državama, a u nekojima imaju čak tendenciju neprestanog pogoršavanja, to i besposlica kao njihova posljedica i pratilica, svuda još zauzimlje velike dimenzije. I u našoj državi, makar je ona u najvećem dijelu agrarna zemlja, počimlje besposlica uzimati ozbiljne i zabrinjujuće dimenzije, što je pogoršano još time da naša država, pored posljedica nesredjene medjunarodne situacije, trpi pod udarcima nesredjene domaće političke situacije, čemu se konačno pridružuje nedostatno provadjanje zakonske zaštite radnika i priliv strane radne snage.

Pojmljivo je, da su u vidu ovakovih prilika gotovo sve države nastojale i *morale* nastojati, da poduzmu što efikasnija sredstva za predusretanje i ublaživanje besposlice. Takova su sredstva razna, a i njihovo je djelovanje prema tome razno. Mnoga od njih gotovo nikako nisu djelovala, pak je razumljivo, da su one zemlje, u kojima je borba protiv besposlice bila ozbiljno shvaćena, tražile što savršenija sredstva. Izgleda, da je dosada najbolje i najsavršenije sredstvo ***osiguranje protiv besposlice prama t. zv. gentskom sistemu.*** O tom sistemu, t. j. o tom načinu osiguranja želimo da ovdje progovorimo nekoliko riječi.

Gentski sistem nazvan je po belgijskom mjestu Gent, gdje je najprije bio uveden. Do danas su ga uvele mnoge države i mnoga mjesta. U Gentu je ovaj sistem bio uveden god. 1901., a u povodu neprestanih industrijskih kriza, od kojih je to mjesto tekstilne industrije mnogo trpjelo. U tu svrhu bio je kod općine osnovan t. zv. »*Fonds de chomage*« (Fond za besposlicu), koji je neuposlenim radnicima, koji su istodobno bili protiv besposlice osigurani kod svojih sindikalnih organizacija, isplaćivao 100% doprinos na onaj iznos, što ga je neuposleni radnik dobivao od svoje organizacije (dakle taj je doprinos bio isto tako velik kao potpora sindikalne organizacije). Uvjeti, koje je neuposleni morao ispuniti da dobije ovaj doprinos bili su: da dokaže, da je besposlica nastupila bez njegove krivnje, da se je prijavio kod javne berze rada i da se svaki dan javlja kod sindikalne organizacije. Poslije desetgodišnjeg provadjanja ovog sistema Gent je postigao slijedeće rezultate: žiteljstvo se je povećalo za 4%, broj organizovanih i protiv besposlice osiguranih radnika porastao je za 54%, visina članskih potpora u besposlici za 115%, broj onih, kojima su javne berze rada našle uposlenja povećao se je za 346%, dok se je istodobno broj neuposlenih neorganizovanih radnika smanjio za 54%, a općinski izdaci za ubogare pali su za 46%.

Taj se je sistem u Belgiji brzo raširio tako da je već pred ratom bilo 29 takovih fondova, koji su putem sindikalnih organizacija osiguravali proti besposlice 126.278 radnika. Naravno, da je taj lijepi razvoj ratom i njemačkom okupacijom

Digitized by Google

bio zaustavljen. Poslije rata, kao svuda, — a u Belgiji osobito — broj je organizovanih radnika znatno porastao, pad njemačke marke imao je ogromni utjecaj i na belgijsku industriju, tako da je broj neuposlenih rapidno rastao. Svi fondovi su bili iscrpljeni, a općine nisu više bile u stanju, da ovu dužnost vrše. Morala je priskočiti u pomoć država, koja je putem sindikalnih organizacija za svakog neuposlenog davala u iznosu od 50% članskog doprinosa. Ovim državnim korakom odmah su oživili stari fondovi i njihov je broj već god. 1920. skočio na 84, u kojima je bilo osigurano protiv besposlice 800.000 članova sindikalnih organizacija, a koncem 1921. bilo je već 112 fondova sa 1,000.000 osiguranih radnika. Nažalost već g. 1920. mnogi su od tih fondova bili iscrpljeni, besposlica je neprestano rasla (na žiteljstvo od 8 milijuna duša bilo je već 1920. oko 100.000 neuposlenih radnika), i država se je, pored sbrinjavanja besposlenih putem gentskog sistema, morala odlučiti na isplaćivanje običnih *neuposleničkih potpora* (osobito onima, koji su članovi već iscrpljenog fonda ili onima, koji nisu još stekli pravo kod fonda). U tu svrhu bio je osnovan t. zv. *Fonds National de Crise*, koji je kroz godinu 1921. *isplatio 130 milijuna belgijskih franaka u naslov neuposleničkih potpora.*

Predaleko bi nas odvelo kad bismo ovdje prikazivali razvoj i primjenu gentskog sistema u drugim državama, te samo spominjemo, da je već pred ratom na tom sistemu bilo izradjeno i obvezatno osiguranje protiv besposlice u Engleskoj; na tom je sistemu izradjen i poslijeratni odnosni zakon u Švicarskoj, i t. d. Kao najnoviju njegovu primjenu ističemo vladinu naredbu u Čehoslovačkoj republici, kojom se uvadja isplaćivanje državnih potpora u besposlici na osnovu gentskog sistema. Prama ovoj naredbi visina državnog prinosa jednaka je iznosu potpore, koju besposlenomu članu isplaćuje njegova sindikalna organizacija; u nekojim iznimnim slučajevima (ako su oženjeni član ili udata članica članovima svoje organizacije jednu godinu dana, i ako sa suprugom živu u zajedničkom kućanstvu, ili ledični ako su pet godina članovima organizacije), — dobivaju neuposleni državni doprinos za polovicu veći nego je potpora organizacije. Da se uzmogne dobiti ovaj državni doprinos treba ispuniti slijedeće uvjete: 1. treba doprinijeti potvrdu od bolesničke blagajne o zadnjoj nadnici neuposlenoga i pismenu potvrdu o trajanju članstva u organizaciji sa vlastoručnim potpisom odgovornog funkcijonara organizacije; 2. kod oženjenih ili udatih osoba treba doprinijeti potvrdu općinskog ureda o obiteljskim prilikama.

Iz čitavog gornjeg prikaza vidimo, da je *bitna oznaka gentskog sistema ta, da javna vlast* (općina, država), *ne uvadjajući nikakvog posebnog, vlastitog administrativnog aparata, podjeljuje besposlenim radnicima potpore u formi jednog dodatka na onaj iznos, koji neuposleni, kao članovi svojih radničkih sindikalnih organizacija, dobivaju od tih organizacija u naslov neuposleničkih potpora.* Nije to dakle čisto osiguranje, već je to više sistem sbrinjavanja, koje država ili općina vrši putem sindikalnih radničkih organizacija prepuštajući ovima administraciju, isplatu i kontrolu nad čitavom ovom agendom.

Posebno značenje ima gentski sistem osiguranja u besposlici za sindikalne organizacije; to je značenje veliko i sa *ekonomskog i moralnog* gledišta. Sindikalne su organizacije putem gentskog sistema zakonski priznate i dodijeljena im je vrlo važna socijalno-ekonomska zadaća odlučivanja i manipuliranja sa ogromnim novčanim svotama, što je sve oduzeto državnoj birokraciji. Gentskom se sistemu mnogo prigovara, da pušta iz vida veliki broj radnika, *koji nisu organizovani.* Ta je primjetba istinita, ali nema se toliko uzimati u obzir, jer je u današnjim ekonomskim i socijalnim prilikama jedna od *najelementarnijih dužnosti radnika, da oni budu organizovani u svojim sindikalnim organizacijama.* I ako neorganizovani radnici nijesu nikad imali bolje pouke o potrebi organizacije, to će ih gentski sistem, u zemljama gdje je on uveden, najriječitijim načinom o tome poučiti.

O sbrinjavanju besposlenih u našoj državi možemo malo da rečemo, jer je malo i učinjeno, makar se i kod nas besposlica počimlje već mnogo osjećati. Drugom prigodom osvrnut ćemo se detaljnije na pitanje besposlice kod nas i što je u tom pogledu učinjeno. Zasada samo ističemo skrajnu potrebu, da nadležni faktori odmah, da ne bude kasno, najozbiljnije pokušaju umanjiti i ublažiti to veliko zlo.

Digitized by Google

Slavko Henč:

Klenovnik.

U najljepšem kraju Hrv. Zagorja kupio je Središnji Ured za Osiguranje Radnika dobro Klenovnik, na kojemu će osnovati lječilište za svoje sušičave članove. Ovo će biti četvrto takovo lječilište u našoj državi, pa ćemo tako imati ukupno oko 400 raspoloživih kreveta za bolesne članove. Još uvijek vrlo malo na 400.000 članova! Uvažimo li ipak, da ih pred 10 godina nije bilo ni jedna stotina — to se napredak ne može poreći.

»*Klenovnik*« je zapravo ime sela, koje se proteže u dalekim razmacima u malim grupama po brdima i brežuljcima oko starog grada »*Klenovnika*«, u kojem su negda stolovala feudalna gospoda. Taj grad leži na uzvisini, okružen parkom i voćnjakom u izmjeri od 35 jutara, a gradjen je u obliku pačetvorine. Dulje strane imadu 60, kraće 40 metara duljine. Zgrada ima dva sprata i prizemlje, a iznad nje uzdiže se toranj kapelice, koja još i danas postoji, prem je sve vrijednije iz nje davno razvučeno. Od dvorišne strane protežu se okolo naokolo svakog sprata prostrani hodnici, koji počivaju na lukovima i kamenim stupovima. Iz hodnika vode ulazi u sobe, kojih ima oko 80, većinom vrlo prostranih.

Gradjevina datira iz početka XVII. stoljeća, o čemu nas obavješćuje kamena ploča iz godine 1616. Na ulazu kapelice nalazi se druga ploča iz god. 1667., pa će biti, da je drugi dio kasnije dogradjen. Treća ploča obavješćuje nas, da je grad popravljen god. 1880. i da su mu bili vlasnici grofovi Draškovići.

Radi nasljedja Klenovnika tukli su se nekada Zrinjski sa Draškovićima; po nekoliko puta davan je Klenovnik kao miraz.

Zadnjih 40 godina prelazio je Klenovnik nekoliko puta u druge ruke. Vlasnici su se često mijenjali. Propadanje feudalnih porodica, koje redovito nisu mogle da se snadju u novom dobu, očituje se na svakom dijelu grada. Konačno je agrarna reforma dovršila započeto djelo francuske revolucije, a vlasnici Klenovnika nisu znali što da počnu sa tim ostacima stare svoje slave. — Gradjen za vlastelina, bogataša, sa mnogo zemlje i kmetova, stajao je grad redovito prazan. Zadnje vrijeme nastavale su mnoge prostorije guske i kokoši upravnika, a cijela jedna fronta stajala je na raspolaganje — psima jedne stare aristokratske dame.

I tako — nakon potpune profanacije tradicija — dolazi »*Klenovnik*« u posjed Središnjeg Ureda, koji će u njemu da liječi potomke nekadanjih kmetova zagorske vlastele. U prizemnoj dvorani, u kojoj su feudalna gospoda držala svoje sabore i prosvjedovala protiv svakog pokušaja oslobodjenja kmetova i diranja u njihove »pravice« —, postavljeni su stolarski strojevi.

Tu će se načiniti nova vrata, prozori, podovi i namještaj za sve sobe, ambulatorije, kancelarije i t. d., a najranije u jeseni 1926. moći će ući prvi bolesnici.

Osim ovog dvorca, okruženog prostranim starim parkom ima tu i majur sa gospodarskim zgradama, koje se nalazeprilično u isto derutnom stanju kao i dvorac. Povrijedjeni u svome dostojanstvu i apatični vlasnici nisu dali ni toliko sredstava, da se barem pokrpaju krovovi i spriječi razorno djelovanje vremena. Trebati će i tu sve obnoviti. Jedino zidovi, gradjeni u doba, kada je gospodi radna snaga stajala besplatno na raspolaganje, odoljeli su propasti. Ali, samo još dva, tri decenija, pa bi i oni izdali i »*Klenovnik*« bi postao ruševina poput mnogih feudalnih zamaka po našim bregovima.

Osim grada sa parkom i majurom kupio je Središnji Ured i susjedni vinograd sa pripadajućim voćnjacima i oranicama u izmjeri od 45 jutara i šumu »Bituševlje«, koja obasiže 206 jutara, *dakle sveukupno 286 jutara.*

Za prehranu bolesnika urediti će se mljekarstvo sa kojih 40 krava, peradarstvo, pčelarstvo, povrtljarstvo i uzgoj svinja. Vinograd će se postepeno pomladjivati za stolno grožđje, dio šume iskrčiti i prirediti za kulturu stočne hrane. Zapušteni voćnjaci već su očišćeni, pa će također vrlo dobro biti iskorišćeni za prehranu novih stanovnika. Razumije se, da će sanatorij imati i svoju električnu rasvjetu,

Digitized by Google

vodovod, centralno grijanje, pa i uredjaje za razonodu i naobrazbu, kao radio, kino i dr. Za kupnju, adaptacije, dogradnje i uredjaj Klenovnika votiralo je ravnateljstvo Središnjeg Ureda potrebne kredite. Mnogo je novca odredjeno, ali će biti i protuvrijednost velika, a naše radničko osiguranje ne će više morati zavidno posmatrati što drugi narodi na području pobijanja sušice čine.

*

Novija medicinska znanost postavila je druge metode lječenja sušičavih. Davno se ona ne zadovoljava sa pukim prirastom težine bolesnika, koja rapidno pada čim se on vrati u prijašnje životne prilike. A što je najvažnije, bolesnika treba liječiti i izliječiti u prvotnom stadiju bolesti. To ne samo da manje stoji, nego je i uspjeh mnogo sigurniji. Bolesnik u tome stadiju ne smije da se cio dan povlači sa klupe na klupu, da posve odvikne prijašnjem načinu života i umire od dosade. Takovo psihičko raspoloženje otrov je za njegovo fizičko stanje.

Na »Klekovnik« će stoga dolaziti samo bolesnici u najprvotnijem stepenu sušice. Tu će naći stručno lječenje, zdrav gorski zrak i dobru hranu, ali i *lagan rad* prema svojim sposobnostima. Po koji sat dnevnog rada očuvati će ih od dosade i melankolije, a preostalo vrijeme razonode tim će im bolje prijati. Osim toga koristiti će i samom liječilištu, koje će im uslijed toga moći pružati više i obilatije. Mnogomu će lječnik preporučiti da nakon odlaska iz liječilišta promjeni zvanje. U samom liječilištu naći će prigode da si to novo zvanje odabere i nauči.

Ovo je kanda i najteži zadatak. Dosadanje iskustvo to dovoljno pokazuje. Bolesnik je već za to, što je bolesnik, neraspoložen i spreman sve shvatiti sa loše strane. Sa inteligentnim ljudima biti će posao mnogo laglji. Postupak se u obće neda propisati, jer je to sve stvar takta i individualnog prosudjivanja. Kome to uspije organizirati na opće zadovoljstvo, taj je ispunio velik zadatak i može biti zadovoljan.

Još je jedna stvar, koja vapi za riješenjem a izgledi su prema dosadanjem posve minimalni.

Naša lječilišta posjećivana su naime većinom, ili, da kažemo, skoro isključivo po mladim ljudima, dok su očevi obitelji i majke rijetki gosti. Ali lječenje trebaju jedni kao i drugi. Oženjeni prosto ne mogu da se liječe, jer bi im dotle obitelj pomrla od glada. Teško se živi i sa nadnicom, a obitelj treba da se za trajanja liječenja prehranjuje sa *polovicom hranbine*, što je od prilike *četvrtina* zarade ili plaće dotičnog člana. Takav član radi dok ne smalakše potpuno i dolazi u liječilište, kada mu već nema pomoći, pa je i sav trošak uzaludan.

Nastaviti ovako nema doista svrhe ni smisla. Okružni uredi morali bi takovom članu iz svojih posebnih zaklada povisiti barem hranbinu na pun iznos ili polovicu zarade, a samo lječilište moralo bi mu pomoći barem još sa jednom črtvrtinom. Njegova obitelj imala bi tako ipak ¾ zarade na raspolaganje i mogla bi se prehraniti.

Sušičav čovjek u prvotnom stepenu može bez štete po liječenje vršiti mnoge lagane poslove i time lječilištu prišteditи znatne izdatke, pa umjesto da plaća taj rad drugome, platiti će ga njemu. Ako bolesnik treba da ostane u lječilištu 4—6 mjeseci, neće ni fluktuacija biti osobita, a kontinuitet u organizaciji posla skoro normalan.

Privatnom činovniku neće biti teško preuzeti na pr. nadzor hranjena blaga ili svinja. On će držati pod ključem zalihe, izdavati ih i vagnuti za svaki obrok, te pripaziti da ih doista dobiju oni, za koje su odredjeni. To je već jedan zadatak, za koji se mora držati bolje plaćena osoba, i to posebno za krave, a posebno za svinje. Pa ako je u tog čovjeka i malo smisla za gospodarstvo, taj posao postati će mu upravo mio, jer su rezultati očiti. — Jedan drugi nadzirati će muzenje krava i priredjivanje mliječnih proizvoda. I za taj posao treba u većem gospodarstvu posebno plaćena osoba, a povrh toga — vodeno je mlijeko. Treći će na kolodvoru dočekivati bolesnike, preuzimati i nadzirati dovoz prispjelih pošiljki, četvrti nadzirati košnju i dovoz sijena, berbu i manipulaciju sa konzerviranjem groždja, a nekolicina

Digitized by Google

mogu se baviti kod peradarstva i pčelarstva. Lagani poslovi u vrtu i vinogradu naročito su podesni, jer omogućuju boravak na svježem zraku, pa će biti za sve posla, i zabave. Za donošenje jela na stol, spremanje i raspremanje stola nebi u opće trebalo ni jednog plaćenog namještenika, a sve plaće, koje bi se imale za te poslove izdati, mogu teći u zakladu za povišenje hranarine obiteljskim pripadnicima.

Time bi taj problem bio riješen, a bude li ipak zaprijeka morati će se u interesu skupnosti svladati bez svake sentimentalnosti.

Uza sve to svi ti radovi ne smiju nositi obilježja prisile nego treba da izviru iz općeg osvjedočenja, da se vrše samo u interesu skupnosti.

Radnici će u ovom slučaju imati dokazati, da su dorasli i većim zadacima.

BILJEŠKE.

INTERNACIJONALNA ORGANIZACIJA RADA.

Naredna — sedma — Internacijonalna Konferenca Rada održavat će se u maju o. g. u Ženevi. Ova će se konferenca u glavnom baviti s problemom osiguranja za slučaj nezgode. U tom pogledu treba da se riješe dva temeljna pitanja:

1. Pravno izjednačivanje inozemnih i tuzemnih radnika u pogledu odštete za slučaj nezgode i

2. Internacijonalno izjednačivanje zakona o otšteti za slučaj nezgode.

Glede prve tačke već je prošle godine dovršena i raspravljena prethodna osnova. Prema toj osnovi imao bi svaki inostranac, u slučaju, da mu se desi na radu poslovna nezgoda, pravo na jednak postupak kao i vlastiti državljani — u koliko je i država inostranca ratifikovala dotični sporazum. Za sada se pruža jednak postupak u pojedinim zemljama samo na osnovu pojedinih internacijonalnih ugovora. Sad se medjutim posebnom konvencijom želi da obveže na ovo sve u Internacijonalnoj Organizaciji Rada zastupane države.

U pogledu druge tačke, t. j. po pitanju jednakog zakonskog uredjenja otšteta u slučajevima nezgode, razaslao Internacijonalni Biro Rada svim vladama upitnice, koje se odnose na sva pitanja, koja su s time u savezu. Glavna pitanja, koja bi se imala riješiti, su ova:

1. Treba li pomoć za slučaj nezgode proširiti na sva preduzeća i radnike? Ili, bi li se koje kategorije izuzele?

2. Bi li se samo u slučaju onakovih nezgoda pružila otšteta, koje se dese u vrijeme (i kod) rada. Ili, bi li se otštetile i takove nezgode, koje nastaju po naravi samog posla?

3. Imadu li se obrtne bolesti (trovanja i sl.) smatrati poslovnim nezgodama?

4. Imade li se otšteta isplaćivati u formi rente ili u formi jednokratne otpravnine?

Pored ovih glavnih upita, stavljeni su jošte upiti glede liječničke njege, glede davanja poreza i t. d. Najzad se jedna tačka upitnice bavi i pitanjem obezbjedjivanja otštetnih iznosa za slučaj nemogućnosti plateža od strane preduzeća ili nosioca osiguranja. Konačno se jošte neke tačke upitnice bave i pitanjem nadležnosti kod sudovanja u sporovima glede otšteta u poslovnim nezgodama.

Na toj će konferenci biti jošte raspravljene i prethodne osnove o zabrani noćnog rada u pekarnama, kao i o 48-satnom sedmičnom odmornom danu u staklovnicama, koje su već lane bile usvojene.

SOCIJALNO OSIGURANJE OSOBA SAMOSTALNO PRIVREDJUJUĆIH U ČEHOSLOVAČKOJ.

Posebna komisija, koja je bila ustanovljena još god. 1923. u okviru ministarstva Socijalne skrbi, a pod predsjedanjem poznatog čehoslovačkog socijalnog političara i bivšeg ministra Dr. L. Wintera, dogotovila je osnovu zakona o sacijalnom osiguranju osoba samostalno privredjujućih (malih obrtnika, malih poljoprivrednika i t. d.). Ta je osnova podnešena vadi, da ju ona predloži parlamentu na raspravu. Kad ova osnova postane zakonom, moći će se Čehoslovačka

Digitized by Google

podićiti sa zbilja dva zakonska velika djela: Zakonom o socijalnom osiguranju od 9. oktobra 1924. i ovim zakonom o osiguranju samostalno privredjujućih osoba.

Želimo da u kratkim crtama prikažemo sadržaj ove osnove. Osnova uvadja obvezatno osiguranje za neke slučajeve invaliditeta, za starost i osiguranje udovica i siročadi.

Osobni djelokrug. Obvezane na osiguranje su sve fizičke osobe, koje kao preduzetnici plaćaju duhodarinu ili zemljarinu, a stanuju na teritoriju Čehoslovačke republike. (Dakle i mali obrtnici, mali i veliki poljoprivrednici, advokati, bilježnici, liječnici, apotekari, inžiniri, i sve t. zv. slobodne profesije). Stupiti u osiguranje može svaki onaj, koji nije navršio 60. godinu života. Razloge ovako širokog osobnog djelokruga nalaze mnogi u laganijoj i jeftinijoj adimnistraciji, i u tome, što će se na taj način umanjiti skupa i glomazna evidencija i teško odlučivanje o tome koje je malo, koje srednje, a koje veliko poduzeće.

Organizacija. Osiguranje provodi »Ured za osiguranje samostalnih osoba« sa sjedištem u Pragu putem svojih oblasnih ureda, kod kojih se treba prijaviti. Centralni ured ima svoj odbor od 40 člana: predsjednika i dva potpredsjednika imenuje predsjednik republike na dobu od 4 godine; 24 člana izabiru osigurani članovi, a 16 imenuje vlada iz redova stručnjaka. Neposrednu upravu nad uredom ima ravnateljstvo od 10 članova, od kojih je 6 izabrano od odbora a 4 imenovana od vlade; na čelu ravnateljstva je predsjednik.

Davanja. Da osiguranik steče pravo na invalidsku, starosnu ili udovsku rentu, treba da je navršio karenciju od 36 mjeseci, od kojih bar 3 moraju padati u doba obvezatnog osiguranja zadnjih dviju godina prije nego počne dobivati rentu. Pravo na invalidsku rentu priznaje se osiguraniku, ako je invalid i ako je usljed invaliditeta njegov preduzetnički dohodak spao ispod polovice njegovog prosječnog dohotka kroz zadnje 3 godine. Za invalida se smatra onaj, koji radi bolesti, koja je u doba kad je on tražio rentu, iziskivala najmanje jednogodišnju liječničku njegu, dakle kad je radi te bolesti ili radi inih tjelesnih ili duševnih mana, potpuno nesposoban za zaradu. Invalidska renta iznosi: temeljni iznos od godišnjih 500 Kč i dodataka, koji iznose 3.50 Kč za svaki uplaćeni mjesec, tako da bi nakon 40 godina uplaćivanja godišnja renta iznosila 2180 Kč plus temeljnih 500 Kruna.

Starosna renta iznosi isto kao i invalidska i osiguranik ju dobiva bez obzira na invaliditet čim je navršio 65. godinu života. Osim toga svaki onaj, koji prima invalidsku ili starosnu rentu, ima pravo na dohodak za svako dijete ispod 17 godina; taj dohodak iznosi jednu desetinu rente.

Udovska renta iznosi polovicu one invalidske rente, koju je pokojni suprug uživao ili na koju je imao pravo. Renta za djecu iznosi kod siročadi bez jednog roditelja jednu petinu, a kod siročadi bez oboje roditelja dvije petine invalidske rent; na ovu rentu imaju pravo djeca, odnosno unuci, osiguranika do navršene 17. godine života.

Samo fakultativno je ustanovljeno, da ured za osiguranje može umjesto rente davati liječenje u svrhu da se obnovi sposobnost osiguranika za zaradu.

Prinosi. Prinos za sve osiguranike je jednak, i iznosi 22 Kč mjesečno. Osiguranik može dobrovoljnim osiguranjem obezbjediti si pravo na višu rentu. Prinos koji se ne može utjerat, a odnosi se na obvezatno osiguranje, ima se naplatiti prigodom ubiranja dohodarine.

Sudovi osiguranja. O žalbama protiv odluka za osiguranje kojima se u cjelini ili djelomično odbija pravo na retnu, ili kojom je renta bila netačno odmjerena, snižena ili oduzeta, odlučuje sud za osiguranje analogno prama propisima civilnog sudb. postupka. Protiv odluka ovoga suda odlučuje vrhovni sud za osiguranje u Pragu koji se sastoji od tri suca po zanimanju. O pravnim lijekovima protiv onih odluka ureda za osiguranje, protiv kojih nema mjesta žalbi, odlučuje Ministarstvo Socijalne Skrbi.

REZULTATI SOCIJALNOG OSIGURANJA U VELIKOJ BRITANIJI.

U 2. broju »Arbeiterschutza« organa državne komisije austrijskih bolesničkih blagajna iznosi g. H. Fehlinger neke podatke o dosadanjim rezultatima socijalnog osiguranja u Velikoj Britaniji.

Moderno socijalno osiguranje uvedeno je u Velikoj Britaniji tekar godine 1911. zakonom od 16. decembra o osiguranju za slučaj bolesti, iznemoglosti i neuposlenosti, dočim je otšteta za slučaj nezgode, kao i pružanje

Digitized by Google

renta za slučaj starosti uredjeno već zakonskim propisima iz prošlog vijeka.

Osiguranje za slučaj bolesti i iznemoglosti jeste obavezno uz izvjesne izuzetke za sva lica, koja se nalaze u radnom ili službovnom odnošaju. Od obaveze na osiguranje izuzete su sve osobe, koje zaslužuju na drugi način nego li ručnim radom godišnje preko 250 Funti Šterlinga; javni namještenici i privatni činovnici, za koje je opskrbljeno drukčije ali u najmanju ruku isto tako dobro kao na osnovu zakona; pripadnici vojske i mornarice, pučki učitelji; agenti, koji dobivaju proviziju ili imadu inače kakav udio na poslovnom dohotku; momčad ribarskih brodova, koji imadu udio na dobitku i t. d. Broj osiguranika iznaša oko jedanaest i pol milijuna. Sredstva osiguranja namiču osigurana lica, poslodavci, koji ova zaposluju te država. Državna subvencija iznosi dvije desetine prinosa osiguranikâ i poslodavcâ, koji iznosi za muškog osiguranika tjedno 10 Penca, a za ženskog 9 Penca. Ako iznosi nadnica dnevno više od 4 Šilinga, imade poslodavac da plati za muška lica 5 Penca, muško osigurano lice isto tako 5 Penca, a žensko osigurano lice 4 Penca. Kod nižih nadnica povisuje se dio doprinosa, kojega ima da plati poslodavac. Za sjevernu Irsku jeste tjedni doprinos manji za 2 Pence. Potpora za nesposobne za privredu iznosi obično na tjedan za muškarce 15 Šilinga, a za ženske 12 Šilinga. Pravo na hranarinu postoji nakon 26 tjedana plaćanja prinosa, a pravo na potporu za slučaj iznemoglosti nakon 104 tjedana. U godini 1922. iznosili su prihodi i izdaci fonda za osiguranje u Engleskoj, Walesu i Škotskoj:

	dohotci	izdatci
	u Funtama	Šterlinga
Engleski fond za osiguranje	27,973.494	23,101.361
Waleski fond za osiguranje	1,973.838	1,652.835
Škotski fond za osiguranje	3,735.176	3,837.230
Ukupno	33,682.509	28,591.426

Najveći dio prihoda potječe od prodaje markica za osiguranje i od subvencija državne blagajne. U samoj Engleskoj pridonijela je godine 1922. prodaja markica za osiguranje okruglo 21 milijun Funti Šterlinga, a subvencija je državne blagajne iznosila 5,782.000 Funti Šterlinga. Razrezi u korist priznatih osiguravajućih društava iznosili su u istoj godini 6,264.631 Funtu Šterlinga.

Statistika otštete za slučaj nezgode nije potpuna, budući da su obavezni za podnašanje izvještaja samo vlasnici rudokopa, kamenoloma, željeznica, tvornica, brodogradilišta, dubokih gradnja kao i brodovlasnici. Od zanata opasnih radi nezgoda nisu obavezni na podnašanje izvještaja naročito visokogradnje i vlasnici vozila. U gospodarskim granama, na koje se proteže statistika, bilo je zaposleno u godini 1922. 7,206.000 lica obzirom na 7,316.000 u godini 1921. Otšteta je bila isplaćena u god. 1922. za 392.912 nezgoda (od toga 2489 smrtnih), a u godini 1921. samo za 285.746 nezgoda (od toga za 2385 smrtnih). Otštetne potpore iznosile su:

	1922.	1921.
	u Funtama	Šterlinga
za smrtne nezgode	547.000	518.000
za ostale nezgode	5,949.000	4,991.000
Ukupno	6,496.000	5,509.000

Prosječna otšteta za smrtnu nezgodu iznosila je godine 1921. 217 Funti Šterlinga, a godine 1922. 220 Funti Šterlinga. Za ostale nezgode, koje nisu imale za posljedicu smrt, bile su isplaćene djelomice otpravnine, a djelomice rente; prosječni iznos otpravnine bio je god. 1921. 73, a god. 1922. 65 Funti Šterlinga; prosječna renta pako iznosila je god. 1921. ne potpunih 14 Funti Šterlinga, a god. 1922. 12½ Funti Šterlinga. Povišenje prosječne otštete u godini 1922. bilo je u glavnome prouzročeno većom uporabom u rudarstvu. Opterećenje nezgoda jeste različito u raznim gospodarskim granama, koje dolaze u obzir kod statistike; najveće jeste u rudarstvu, a najmanje u industriji. Troškovi, proračunati na jednu zaposlenu osobu, iznosili su:

	1921.		1922.	
	s.	d.	s.	d.
Brodarstvo	15	6	16	9
Tvornice	9	5	8	9
Brodogradilišta	33	1	36	10
Rudokopi	40	9	61	10
Kamenolomi	20	9	22	10
Gradnje	15	6	18	11
Željeznice	11	4	11	3
Prosječno	15	1	18	0

Izvjesne poslovne bolesti izjednačene su obzirom na otštetu s nezgodama i upotrebe za to su sadržane u prednjim brojkama. U godini 1922. bila je isplaćena otšteta za 25 smrtnih i 13.297 ostalih slučajeva poslovnih bolesti. Za troškove otštete za slučaj nezgode imadu poslodavci sami da jamče.

Digitized by Google

Osiguranje neuposlenih bilo je iz početka ograničeno na one gospodarske grane, koje su bile uslijed njihove ovisnosti od svjetskog tržišta izvrgnute u naročitoj mjeri kolebanjima konjukture ili u kojima je nastupila jaka dugogodišnja neuposlenost. Sada pako vrijedi obaveza na osiguranje za sva lica, koja se nalaze u radnom odnošaju, izuzevši ona u poljodjelstvu i u kućnoj posluzi. Osoblje lokalnih vlasti, željeznica i ostalih preduzeća od opće koristi, pripadnici redarstva kao i lica sa zakonskim pravom na mirovinu mogu biti uz izvjesne uslove oprošteni od obaveze osiguranja. Izuzeta su nadalje lica. koja imadu iz drugog a ne ručnog rada godišnji dohodak više od 250 Funti Šterlinga, kao i mladenačka lica ispod 16 godina.

Doprinose za plaćanje osiguranja plaćaju osigurana lica, poslodavci, koji ova zaposluju i država. Za odraslog osiguranika iznose ti doprinosi na tjedan:

plaća	za muškarca u Pencama	za ženu
Osiguranik	9	7
Poslodavac	10	8
Država	$6^3/_4$	$5^1/_4$

Doprinosi za osiguranje mladenačkih lica ispod 18 godina manji su za nešto od polovice. Osim dodatka k doprinosu pojedinih osiguranih lica plaća država i onaj dio upravnih troškova, koji prekoračuje 12 i ½ postotaka prihoda fonda za neuposlene.

Iz početka bilo je kao uvjet za uživanje potpore predvidjeno u pravilu plaćanje prinosa kroz najmanje 26 tjedana; ovaj rok sniżen je kasnije na 12, a zatim na 4 tjedna, te je konačno privremeno uopće ukinut. Potpore iznose za muškarce 15 Šilinga, a za žene 12 Šilinga na tjedan. K tome dolaze porodični dodatci i to tjedno 5 Šilinga za suprugu i 1 Šiling za svako dijete.

Od dana svršetka rata do 1. marta 1924. iznosili su troškovi osiguranja za slučaj neuposlenosti 170,438.000 Funti Šterlinga, od čega otpada na potpore 154,875.000 Funti Šterlinga. Prosječni troškovi iznosili su mjesečno za ovo vrijeme oko 2,660.000 Funti Šterlinga. Osim toga izdala je država za povratak ratnika u gospodarski život, za nužne radnje, za unapredjenje malih kolonija i t. d. u istom vremenskom razmaku oko 170 milijuna Funti Šterlinga. Uslijed izvanredno velike neuposlenosti posljednih godina potrošile su sirotinjske vlasti znatna novčana sredstva za potporu neuposlenih i njihovih porodica.

Rente za slučaj starosti isplaćuju se bez plaćanja prinosa pravnih ovlaštenika nakon navršenja 70. godine života iz državnih sredstava. Iznos tjedne rente iznosi kod godišnjeg dohotka od:

26	Funti Šterlinga,	5	Šilinga	. . . . .	10	Šilinga
31	„ „	10	„	. . . . .	8	„
36	„ „	15	„	. . . . .	6	„
42	„ „			. . . . .	4	„
47	„ „	5	„	. . . . .	2	„
49	„ „	17	„	6 Penca . .	1	„

U ožujku 1923. iznosio je broj rentnika za slučaj starosti 895.924. Troškovi izdavanja renta proračunani su bili za upravnu godinu 1923.—1924. sa 23,200.000 Funti Šterlinga. **B. H—e.**

OSIGURANJE ZA SLUČAJ BOLESTI U UGARSKOJ.

Potpora državnim činovnicima za slučaj bolesti propisana je zakonskim člankom XLVI. iz god. 1921. Na osnovu ovlaštenja danog mu zakonom ograničio je ministar javnog blagostanja i rada naredbom od 28. juna 1924. potpore osiguranja. Prema naredbi mogu duševni bolesnici samo najviše kroz tri mjeseca uživati njegu na teret potpornog fonda za slučaj bolesti zemaljskih činovnika. Potpora za oporavak nakon teške bolesti obustavljena je posvema. Od još veće važnosti je to, da se dosada davana potpora za lijekove daje samo naknadno i to samo nakon dulje bolesti i samo ako ovlaštenik podnese za to naročito molbu uz prilog propisano izdanih recepata. Obolenja od manje važnosti ne osnivaju niti pravo na potporu ili liječničku njegu niti pravo na naknadnu otštetu troškova za lijekove. Otšteta za troškove zubarsko-liječničke njege obustavljena je takodjer posvema.

Naredbom ministra javnog blagostanja i rada od 30. juna 1924. broj 93.000 promijenjeni su nadnični razredi, koji važe za osiguranje u slučaju bolesti i potpore, koje se daju iz tog osiguranja. Iznos doprinosa i hranarine iznosi na dan:

Nadnični razred	iznos nadnice		doprinos		hranarina	
1.	10.000	m. K.	700	m. K.	7.500	m. K.
2.	15.000	„	1.050	„	11.500	„
3.	25.000	„	1.750	„	19.000	„
4.	35.000	„	2.450	„	26.000	„
5.	45.000	„	3.150	„	34.000	„
6.	55.000	„	3.850	„	41.500	„
7.	65.000	„	4.550	„	49.000	„
8.	75.000	„	5.250	„	56.500	„

Digitized by Google

Za kućne namještenike u kućanstvima, koja zaposluju u pravilu samo jednu takvu radnu snagu, vrijede niže stope doprinosa. Niže stope potpora vrijede uopće za prvih četiri tjedana; a i za rudare predvidjene su niže stope. Potpora za materinstvo kreće se izmedju dnevnih 10.000 m. K. u prvom prinosnom razredu i 75.000 madj. K. u osmom razredu. Potpora za dojenčad je jedinstvena 7.000 madj. K. na dan. Pogrebna potpora kreće se izmedju 300.000 m. K. i 2,250.000 madj. K. **B. H—e.**

PREGLED KNJIGA.

»Jugoslavenska Njiva« (polumjesečna revija, izlazi u Zagrebu) u br. 4. od 16. februara ove god. na uvodnom mjestu donosi članak našeg urednika dr. B. Adžije o Socijalnom zakonodavstvu u našoj državi. U tom je članku, pored uvodnog prikaza o značenju socijalnog zakonodavstva, kritički prikazano postojeće socijalno zakonodavstvo u našoj državi.

Fran Erjavec: »Brezposlenost in problemi skrbstva za brezposlene«. U ovoj maloj knjižici od 75 stranica malog formata prikazao je g. Erjavec suštinu problema besposlice, te mjere i sredstva, kojima današnja socijalna politika ublažuje teške posljedice ovog velikog socijalnog zla. Knjižica je bez velikih pretezija vrlo dobro obradjena i sa informativne i sa poučne strane, te ne samo da će ova knjižica vrlo dobro poslužiti i neupućenima, već i onima, koji su u socijalno-politička pitanja verzirani. Stoga ju najtoplije preporučamo.

Reich Richard: Taschenbuch der Sozialversicherung, Stuttgart, 1924. Str. 128. Mala knjižica džepnog formata, koja sadrži popularno prikazivanje cjelokupnog osiguranja radnika i namještenika te skrbi za neuposlene u Njemačkoj, uz dodatak stvarnog kazala i brojčanog priloga sviju vrsta potpora i prinosa. Piscu tog prikladnog priručnika uspjelo jo posvema, da na način svakome jasno prikaže u preglednom redosledu sve grane njemačkog osiguranja te da pruži kako osiguraniku tako i poslodavcu neki putokaz u silnim promjenama državnog reda o osiguranju (Reichsversicherungsordnung) i zakona o osiguranju namještenika (Angestelltenversicherungsgesetz), koje su stvorile nepreglednost i nesigurnost u praktičnoj upotrebi propisa socijalnog osiguranja. Knjižica je vrlo dobra za upoznavanje početnika sa njemačkim socijalnim osiguranjem. Doživljela je u kratko vrijeme treće izdanje.

UPOZORENJE! Usljed tehničkih razloga izazvanih reorganizacijom uredjivanja »Radničke Zaštite« primorani smo ovog puta izaći kao dvobroj. U buduće će naša revija izlaziti tačno najkasnije do osmog u mjesecu, te molimo naše pretplatnike i čitatelje, da to izvole uzeti do znanja.

Digitized by Google

Službeni Glasnik Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

Broj: 2.787/1925.

OKRUŽNICA

Središnog Ureda za Osiguranje Radnika o izborima glavno-skupštinskih delegata.

Svim mesnim organima.

U vezi sa okružnicom od 20. septembra 1924. broj 18.065/24. (»Radnička Zaštita« god. 1924., str. 252.) ravnateljstvo Središnog Ureda za Osiguranje Radnika zaključkom od 22. decembra 1924. čl. 72. sedničkog zapisnika odredilo je sledeće:

I. Svi mesni organi imadu bezodvlačno i ne čekajući daljnih odredaba, pristupiti radovima za provedenje izbora glavno-skupštinskih delegata u smislu §§ 117. do 154. Statuta.

U smislu 3. alin. § 252. Statuta odredjuje se, da se dan izbora ima ustanoviti tako, da ne padne ranije od 1. maja 1925. a ne kasnije od 1. septembra 1925.

II. Glasanje u izbornom telu osiguranih članova nameštenika ima se u smislu § 121. Statuta kod svih mesnih organa izvršiti *kuglicama*, budući da ne postoji nuždа, da se glasanje vrši sa listićima, pošto je Ministarstvo Unutarnjih Dela, Samoupravno Odelenje rešenjem od 28. augusta 1924. broj C 2357. dozvolilo, da se u tu svrhu upotrebi državni glasački materijal. — Kovčežiće (žare) za glasanje poslodavaca (koji glasuju sa listićima i za koje se ne može upotrebiti državni glasački materijal) nabaviti će na račun mesnih organa ovaj Središni Ured zajednički, i razaslati svim mesnim organima. U tom pogledu uslediće još posebne odredbe.

III. U smislu § 122. Statuta odredjuje se, da se za sastav glasačkih spiskova imade upotrebiti formular 3 i 3/a, priložen ovoj okružnici.

Ujedno se odredjuje, da se glasački spiskovi imadu sastavljati zasebno za svako izborno telo (poslodavci-nameštenici) i za svako glasačko mesto, a izbornici u svakom tom spisku imadu biti poredani alfabetskim redom i to prema latinskom alfabetu. Ako medjutim ravnateljstvo mesnog organa izričito zaključi poredak prema azbučnom redu, ima se postupiti prema tom zaključku.

IV. U smislu § 126. Statuta odredjuje se, da se kao formular za sastav »kandidatskih lista« imade upotrebiti formular7, 7a i 7b priložen ovoj okružnici.

Prilaže se podjedno formular izjave o pristanku na kandidaturu (§ 128. Statuta), formular 7c.

V. U smislu § 148. odredjuje se, da se kao formular »punomoćstva« biranih delegata ima upotrebiti formular 18 priložen ovoj okružnici.

VI. U principu dozvoljava se, da se državnim i samoupravnim organima, kojima budu povereni radovi oko pripreme za izbore (priprema i pohrana glasačkog materijala, vodjenje zapisnika prigodom izbora, vraćanje biračkog materijala, pouka članova biračkog odbora), u koliko im za to ne pripadne već kao članovima biračkog odbora nagrada po § 248. Statuta, može priznati posebna nagrada. Visinu te nagrade ustanoviti će predsedništvo mesnog organa, a zaključak će se moći provesti tek po odobrenju Središnog Ureda.

Digitized by Google

VII. U većim mestima, gde će se morati obrazovati više glasačkih mesta (§ 119. Statuta), dozvoljava se, da se obrazuju zasebna biračka mesta, na kojima će glasati samo poslodavci, i opet zasebna mesta, na kojima će glasati samo osigurani nameštenici. — Pri tom će birački odbor biti obrazovan i za jednu i za drugu vrst biračkog mesta jednako kao kod zajedničkih biračkih mesta, t. j. tako, kako to propisuje § 136. Statuta.

VIII. Radi jednoličnoga i ispravnoga provedenja izbora glavno-skupštinskih delegata prilažu se ovoj okružnici još i sledeći formulari:

1. Oglas, kojim se oderdjuje izbor (§ 118. Statuta). [Formular 1.]

2. Formular glasačkoga listića (§ 121. i 134. Statuta). [Formular 2.]

3. Spisak traženih ispravaka glasačkih spiskova (al. 2. § 124. Statuta). [Formular 4.]

4. Rešenje Predsedništva Okružnog Ureda za Osiguranje Radnika o uvaženju traženja ispravka glasačkoga spiska (al. 4. § 124. Statuta). [Formular 5.]

5. Rešenje Predsedništva Okružnog Ureda za Osiguranje Radnika o zabačenju traženja ispravka glasačkoga spiska (al. 4. § 124. Statuta). [Formular 5a.]

6. Potvrda expoziture o provedenomu ispravku glasačkoga spiska (al. 4. § 124. Statuta). [Formular 6.]

7. Rešenje o vraćanju kandidatske liste (al. 6. i 8. § 129. Statuta). [Formular 8.]

8. Revers o prijemu kandidatskih lista (al. 3. § 130. Statuta). [Formular 9.]

9. Revers o preuzeću glasačkoga materijala (§ 137. Statuta). [Formular 10.]

10. Zapisnik o pripremama za glasanje prigodom izbora (al. 3. § 137. Statuta). [Formular 11.]

11. Knjiga za upisivanje glasača, koji su glasovali (§ 139. Statuta). [Formular 12.]

12. Spisak glasača na čije ime je već jedanput predan glas (al. 2. § 142. Statuta). [Formular 13.]

13. Zapisnik o glasanju (§ 144. Statuta). [Formular 14.]

14. Spisak predanih punovažnih glasačkih listića (al. 2. § 145. Statuta). [Formular 15.]

15. Spisak predanih nevaljalih glasačkih listića (al. 3. § 145. Statuta). [Formular 16.]

16. Revers glavnoga biračkoga odbora o preuzeću spisa o provedenomu glasanju (al. 10. § 145. Statuta). [Formular 17.]

17. Zapisnik o radu glavnoga biračkog odbora (§ 150. Statuta). [Formular 19.]

18. Objava rezultata izbora (§ 150. Statuta). [Formular 20.]

Potrebnu količinu tiskanica prema privitim formularima ima svaki okružni ured da nabavi sam pravodobno i na svoj trošak.

IX. Radi pravodobnoga provedenja izbornih predradnja skreće se pažnja na sledeće:

a) Oglas, kojim se odredjuje izbor, ima se objaviti 60 dana pre izbora (§ 118. Statuta Središnog Ureda za Osiguranje Radnika). Primerice, ako se izbori imaju provesti na dan 3. maja t. g., to se oglas kojim se odredjuje izbor, ima objaviti na dan 4. marta t. g.

b) Najdalje kroz 25 dana iza oglašenoga izbora (t. j. od 4. marta do 28. marta) ima svaki mesni organ sastaviti zasebno za svako izborno telo i područje svakoga glasačkoga mesta glasačke spiskove *prema stanju* prijava na dan, na koji je donesen zaključak o raspisu izbora. (§ 122. Statuta).

Kod toga trebaće imati u vidu ustanovu § 119. Statuta, prema kojoj se unutar prvih 10 dana od dana izbornoga oglasa (u gornjem primeru od 4. marta do 13. marta) mogu zatražiti obrazovanja novih glasačkih mesta (za potonji dan će trebati

Digitized by Google

sazvati izvanrednu sednicu ravnateljstva) — u tom slučaju bi došlo do preinake do tada eventualno izradjenih pojedinih glasačkih spiskova.

Za izradbu glasačkih spiskova ima se po mogućnosti upotrebiti sav uredski personal, jer spiskovi imaju biti bezuvetno gotovi, kako je gore spomenuto, najdalje kroz 25 dana od dana objave oglasa, kojim se odredjuje izbor.

c) Glasački spiskovi imaju biti izloženi od tridesetoga do tridesetpetoga dana iza dana oglašenoga izbora. (§ 123. Statuta). t. j. u gornjem primeru od 2. aprila do 7. aprila. Kroz to vreme svako ima pravo pregleda, prepisa, obznane, štampanja i traženja ispravka glasačkih spiskova (§ 123. Statuta).

Prema tome za otpravak glasačkih spiskova expoziturama ostaje u gornjem primeru vreme od 29. marta do 1. aprila.

d) Do kraja šeste nedelje od dana oglašenoga izbora dakle unutar prva 42 dana (t. j. do 14. aprila) podnose se kandidatske liste (§ 126. Statuta) i kroz to vreme provodi uredovanje prema ustanovama §§ 126.—130. Statuta.

e) Od početka sedme nedelje od dana oglašenoga izbora (od četrdeset trećega dana — t. j. od 15. aprila) ima se pristupiti razašiljanju kandidatskih lista biračkim odborima (§ 130. Statuta).

f) Od pedesetičetvrtoga dana od dana oglašenoga izbora (od 26. aprila) valja konačno ustanoviti je li sav izborni materijal u redu pripravljen, te u slučaju potrebe valja nedostatke po zato spremnom službeniku (eventualno i na licu mesta) ukloniti tako, da će se na šestdesetprvi dan od dana oglašenoga izbora (t. j. u gornjem primeru u nedelju 3. maja) moći pristupiti samom izbornomu činu.

X. Glavni birački odbor ima objaviti kratak izveštaj o rezultatu izbora i odnosni izveštaj predložiti Ministru Socijalne Politike i ravnateljstvu ovoga Središnog Ureda za Osiguranje Radnika (§ 150. Statuta).

XI. Konačno pozivaju se mesni organi, da odmah nakon izdane objave o rezultatu provedenih izbora sazovu sednicu svoga ravnateljstva, na kojoj se ima odrediti dan i dnevni red glavne skupštine, a po tom ima se dalje postupiti u smislu § 156. Statuta Središnog Ureda za Osiguranje Radnika.

O donosenom zaključku, kao i temeljem toga zaključka provedenom uredovanju valja izveštaj predložiti ovom Središnom Uredu za Osiguranju Radnika.

Sve eventualno još potrebne upute imadu se zatražiti posebnim obrazloženim izveštajem.

U Zagrebu, dne 10. februara 1925.

Generalni direktor:

Milan Glaser, v. r.

Formular 1.

OKRUŽNI URED ZA OSIGURANJE RADNIKA U . . . . . .

Broj: . . . .

OGLAS O IZBORIMA DELEGATA ZA GLAVNU SKUPŠTINU.

Dana . . . . . 192 . . . vršiti će se izbori delegata za glavnu skupštinu ovog okružnog ureda.

Izbor počinje na svim glasačkim mestima u 8 i ½ sati prepodne, te traje neprekidno do 5 sati posle podne.

U 5 sati posle podne zatvara se dvorište birališta i niko se više neće unutra puštati. Ali će se produžiti i dalje primanje glasova od onih birača, koji se budu zatekli na dvorištu, sve dok oni svi ne budu izglasali, pa ma dokle to trajalo.

Digitized by Google

Celo područje podeljeno je na glasačka mesta kako sledi:

Redni broj glasačkog mesta	Tačna naznaka glasačkog mesta (ulica, kućni broj)	Područje, koje spada pod glasačko mesto (općine, ulice) prema sedištu posla	Ime članova biračkog odbora	
			predsednik	članovi
1				A. Nameštenici: .... B. Poslodavci: ....
2				A. Nameštenici: .... B. Poslodavci: ....

Osim ovih glasačkih mesta obrazovati će se glasačko mesto u svakom onom mestu, gde to pismeno zatraži najmanje 50 osiguranih članova nameštenika ili 20 neosiguranih članova poslodavaca, i to najdalje 10 dana iza obnarodovanja ovog oglasa, t. j. najkasnije do . . . . . 1925.

Glasati moći će samo oni, koji su uvedeni u glasački spisak, i to samo na glasačkom mestu, pod koje spadaju prema mestu posla. Glasački spisci biti će javno izloženi svakom na uvid počevši od dana . . . . . do uključivo dana . . . . . u kancelariji ovog okružnog ureda u . . . . . (. . . . . ulica broj . . . kat . . . soba broj . .) a overeni odnosni prepisi i u kancelariji dotičnih ekspozitura, u čije područje spadaju odnosna glasačka mesta i to:

za ekspozituru . . . . . u . . . . ulici . . . broj . .
„ „ . . . . . u . . . . „ . . . „ . .
„ „ . . . . . u . . . . „ . . . „ . .
„ „ . . . . . u . . . . „ . . . „ . .

Svaki ima pravo, u gornjem roku da glasačke spiskove pregleda, prepiše, obznani i štampa i da bilo za sebe bilo za drugoga traži njihove ispravke o onome, što on nadje da treba činiti. Ispravka glasačkih spiskova traži se pismeno, ili usmeno u zapisnik, neposredno kod ovog okružnog ureda ili preko njegove nadležne ekspoziture.

Uz traženje moraju se podneti i dokazi. Proti rešenju okružnog ureda, kojim se odbacuje traženje ispravka glasačkog spiska, može se onaj, ko je tražio ispravku, žaliti pismenom žalbom preko ovog okružnog ureda predsjedništvu Središnog Ureda za Osiguranje Radnika u Zagrebu u roku od 3 dana iza dostave rešenja.

Digitized by Google

Odluka predsedništva Središnog Ureda izvršna je i proti nje nema mesta žalbi.

Broj glavno skupštinskih delegata, koji se u smislu §-a 116. Statuta Središnog ureda imadu izabrati, ustanovilo je ravnateljstvo ovog okružnog ureda sa . . . . . (slovima . . . . .) i to prema prosječnom broju osiguranih članova od prošle godine, koji je iznosio . . . . . .

Kandidatske liste imadu se podneti predsedništvu ovog okružnog ureda najkasnije do . . . . . u 12 sati u podne.

Kandidatske liste može predložiti najmanje 100 birača; u izbornom telu neosiguranih članova — poslodavaca dovoljan je i manji broj birača, ako imaju svega najmanje 1000 glasova.

Na čelo liste zapisuje se: Naslov Okružnog ureda za osiguranje radnika, izborno telo i dan izbora, za koji lista vredi.

Ispod toga naslov liste, no ne više nego u 5 reči.

Zatim redni broj, ime i prezime, zanimanje i mesto stanovanja kandidata, kod osiguranih članova i ime (firma) poslodavca. Kandidata treba da sadrži lista najmanje dva puta, a najviše tri puta onoliko, koliko se delegata bira.

Zatim ime jednog predstavnika liste za glavni birački odbor i ime jednog njezinog predstavnika za svako glasačko mesto. Oznaka predstavnika liste nije obavezna.

Ispod svega toga potpisaće se predlagači svojeručno. Nepismene potpisaće po njihovom pristanku drugi, koji će se takodje potpisati.

Formular za kandidatske liste propisan po ravnateljstvu Središnog ureda za osiguranje radnika može se dobiti uz naplatu troška kod potpisanog okružnog ureda.

Jedno isto lice može biti kandidat samo na jednoj listi.

Za kandidate i predstavnike liste mogu biti označeni i kandidatsku listu mogu da potpišu kao predlagači samo lica, koja su upisana u glasački spisak dotičnog izbornog tela.

Uz kandidatsku listu ili na samoj kandidatskoj listi predlagači dužni su podneti i pismeni pristanak svakog predloženog kandidata.

Potpis kandidata i predlagača na listi može osporavati samo onaj, čije je ime potpisano.

Dva primerka propisno sastavljene i potpisane kandidatske liste dostaviće s pismenim pristankom kandidata jedan od predlagača na potvrdjenje predsedništvu ovog okružnog ureda i predati ih predsedniku odnosno njegovom zameniku ili ravnatelju, koji će odmah izdati revers na primljene liste.

Kandidatska lista jednom predata predsedništvu ovog okružnog ureda ne može se opozvati, niti se u njoj mogu činiti kakve izmene.

Uz originalne liste podneće predlagači još i onoliko štampanih ili pisanih — primeraka, koliko ima glasačkih mesta, no bez imena predstavnika i predlagača.

Proti rešenja predsedništva ovog okružnog ureda, kojim se odbacuje kandidatska lista, može se žaliti svaki predlagač pismenom žalbom preko ovog okružnog ureda predsedništvu Središnog ureda za osiguranje radnika u roku od 3 dana iza dostave rešenja.

Odluka predsedništva Središnog ureda izvršena je i proti nje nema mesta žalbi.

Birači mogu glasati samo jedanput, samo lično, samo na svom glasačkom mestu i samo za potvrdjene kandidatske liste.

Svaki glasač kad udje u glasačku sobu, mora pre glasanja kazati glasno svoje ime, prezime i zanimanje. Predsednik biračkog odbora, pošto se uveri, da je glasač u glasački spisak zaveden, ako ga niko u biračkom odboru ne poznaje, pozvaće ga, da dokaže identitet.

Digitized by Google

Pošto glasač podnese nesumnjiv dokaz o identitetu, moći će da glasa.

Glasanje u izbornom telu osiguranih članova vršiće se ***kuglicama*** i to ovako:

Predsednik daće glasaču jednu kuglicu. Glasač, kad primi kuglicu, metnuće je u desnu ruku i zatvoriti je, pa s tako zatvorenom rukom pristupiće svakoj kutiji redom i u svaku zavlačiti zatvorenu ruku, a kuglicu će pri tom spustiti u onu kutiju, na kojoj je prilepljena ona kandidatska lista, za koju on hoće da glasa. Kad iz poslednje kutije izvuče ruku, glasač će je onda pred svima otvoriti tako, da svako može videti, da kuglice u njoj više nema i da je glasao. Za sve vreme, dok glasač ne svrši glasanja, i predsednik i članovi biračkog odbora staraće se, da glasač ne premesti kuglice u drugu ruku i sobom ne odnese.

Glasanje u izbornom telu neosiguranih članova-poslodavaca vršiti će se ***listićima***, koji će biti različiti po boji prema tome, koliko glasova oni vrede, i to: ružičasti za 1 glas, plavi za 2 glasa, crveni za 3 glasa, zeleni za 4 glasa, žuti za 5 glasova, smeđji za 10 glasova, ljubičasti za 50 glasova, a sivi za 100 glasova.

Kod glasanja uveriće se predsednik s članovima biračkog odbora iz glasačkog spiska, koliko ima glasač glasova i daće mu pred odborom onoliko listića različite boje, koliko odgovaraju broju njegovih glasova. Sa listićem odnosno listićima ode glasač u zasebno odelenje ili pak u zaklonjeno mesto, gde će na svaki listić zapisati redni broj one liste, za koju glasa. Dva puta previjen listić odnosno listiće — svaki zasebno — predaće glasač predsedniku, koji će se pred biračkim odborom uveriti, dali odgovaraju predati listići po broju i boji listićima, koje je glasač primio, a zatim će ih spustiti neotvorene u kovčežić za ono izborno telo, kojemu glasač pripada.

Čim je koji birač glasao, dužan je ukloniti se s birališta. Za biralište smatra se zgrada, u kojoj se glasa, i njeno dvorište.

Za članove glavnog biračkog odbora izabralo je ravnateljstvo ovog okružnog ureda u smislu 2. alineje §-a 146. Statuta iz skupine nameštenika članove ravnateljstva . . . . . i . . . . . a iz skupine nameštenika članove ravnateljstva . . . . . i . . . . . koji sa predsednikom ovog okružnog ureda zajedno sačinjavaju glavni birački odbor.

Glavni birački odbor, sastati će se dne . . . . . u . . . sati u kancelariji ovog Okružnog ureda radi izvršenja skrutinija u smislu §-a 147. Statuta. Njegovom radu može prisustvovati po jedan predstavnik svake kandidatske liste bez prava glasa.

Po dovršenom skrutiniju izdaće glavni birački odbor oglas o rezultatu izbora.

U . . . . . dne . . . . . 1925.

OKRUŽNI URED ZA OSIGURANJE RADNIKA.

Ravnatelj:

. . . . . v. r.

Predsednik:

. . . . . v. r.

Digitized by Google

Formular 2.

Glasački listić

za izborno telo neosiguranih članova — poslodavaca.

Vredi za

50

glasova

Glasujem za listu broj .....

Format 12 × 10

Okružni ured za osiguranje radnika u .....

Formular 3.

Izborno telo:

Poslodavačko.

Glasačko mesto:

.....

Glasački spisak.

(§ 122. Statuta SUZOR).

Slovo:

.....

Redni broj	Ime poslodavca (Firma).	Sedište	Broj osiguranih nameštenika		Opaska
			brojkama	slovima	

Digitized by Google

Okružni ured za osiguranje radnika u .....

Formular 3a.

Izborno telo:

Nameštenička.

Glasačko mesto:

.....

Glasački spisak.

(§ 122. Statuta SUZOR.).

Slovo:

.....

Redni broj	Osiguranoga člana		Ime poslodavca (firma posla)	Opaska
	krsno ime	prezime		

Okružni ured za osiguranje radnika u .....

Formular 4.

Izborno telo:

.....

Glasačko mesto:

.....

Spisak traženih ispravaka glasačkih spiskova.

(al. 2. §-a 124. Statuta SUZOR.

Redni broj	Ime i prezime osobe za koju se traži ispravak glasačkoga spiska	Točna oznaka glasačkoga spiska u kom je upisana osoba za koju se traži ispravak glasačkog spiska. (Izborno telo, glasačko mesto, slovo i redni broj)	Ime i prezime osobe koja traži ispravak glasačkoga spiska	Rešenje
1				
2				
3				

Digitized by Google

Formular 5.

OKRUŽNI URED ZA OSIGURANJE RADNIKA u .....

Broj: ..... 192 .....

REŠENJE

O ISPRAVKU GLASAČKOG SPISKA.

(al. 9. §-a 124. Statuta SUZOR).

U rešenju traženja ..... iz .....

kojim traži ispravak glasačkog spiska u izbornom telu $\frac{\text{neosiguranih članova poslodavaca}}{\text{osiguranih članova nameštenika}}$ na bi-, račkom mestu ..... donelo je predsedništvo ovog Okružnog ureda dne .....

REŠENJE:

I. da se traženje uvaži, te da se spomenuti birački spisak popuni tako, da će se uneti kao birač ..... zanimanjem ..... uposlen kod .....

II. da će se iz njega brisati ..... zanimanjem ..... unesen pod rednim brojem .....

R A Z L O Z I :

.....

.....

O tom se obavješćuju ovim rešenjem:

1. Tražitelj ..... u .....
2. Uprava Okružnog ureda .....
3. Expozitura u ..... sa pozivom, da $\frac{\text{ispravak}}{\text{promenu}}$ provede i o tom izvesti ovaj Okružni ured u roku od 24 časa iza primitka ovoga rešenja.

U ..... dne ..... 192 .....

Ravnatelj: Predsednik:

Formular 5a.

OKRUŽNI URED ZA OSIGURANJE RADNIKA u .....

Broj: ..... 192 .....

U rešenju traženja ..... iz .....,

kojim traži ispravak glasačkog spiska u izbornom telu $\frac{\text{osiguranih članova nameštenika,}}{\text{neosiguranih članova poslodavaca}}$ biračkom mestu ..... donelo je predsedništvo ovog okružnog ureda dne .....

REŠENJE:

da se traženje odbaci.

R A Z L O Z I :

.....

.....

.....

Proti ovom rešenju može se tražitelj ispravka žaliti pismenom žalbom preko ovog okružnog ureda predsjedništvu Središnog ureda za osiguranje radnika u Zagrebu u roku od tri dana iza dostave ovog rešenja. Odluka predsedništva Središnog ureda izvršna je.

O tom se obavešćuje ovim rešenjem tražitelj ..... u .....

U ..... dne ..... 192 .....

Ravnatelj: Predsednik:

Digitized by Google

Formular 6.

EXPOZITURA OKRUŽNOC UREDA ZA OSIGURANJE RADNIKA u .....

Okružnom uredu za osiguranje radnika

u

.....

Izvešćuje se, da je na temelju naredjenja naslova od ..... pod brojem ..... danas provedena promena za ..... upisanoga u prepisu glasačkoga spiska za izborno telo $\frac{\text{poslodavačko}}{\text{nameštenićko}}$ a za glasačko mesto ..... pod slovom ..... i pod rednim brojem .....

U ..... dne ..... 192....

Šef expoziture:

Formular 7.

OKRUŽNI URED ZA OSIGURANJE RADNIKA u .....

Kandidatska lista.

(§§ 126—129 Statuta SUZOR).

Izborno telo: .....

Dan izbora: .....

Naslov liste (najviše u pet reči): .....

Redni broj	Kandidatovo		Kandidatovo zanimanje	Mesto stanovanja kandidata (mesto, ulica, kućni broj)	Poslodavac kandidatov; firma i sedište. (Samo za izborno telo nameštenićko)	Vlastoručni potpis kandidata u znak da p istaje na kandidaturu. (Može se doprineti i na posebnom arku).
	krsno ime	prezime				

Digitized by Google

Formular 7/a.

Oznaka predstavnika liste.

(Izpunjenje ove rubrike nije obavezno. §. 126. Statuta SUZOR.)

Za glavni birački odbor:	Ime i prezime predstavnika	Mesto stanovanja prndstavnika
Za glasačko mesto br. 1		
» » » » 2		
» » » » 3		
» » » » 4		
» » » » 5		

Formular 7/b.

Potpisi predlagača.

(§. 126. Statuta SUZOR.)

Redni broj	Ime i prezime predlagača (čitljivo)	Vlastoručni potpis predlagača	Oznaka biračkoga spiska u koje je unesen	Redni broj	Ime i prezime predlagača (čitljivo)	Vlastoručni potpis predlagača	Oznaka biračkoga spiska u koji je unesen
1				51			
2				52			
3				53			
50				100			

Predsjedništvo Okružnog ureda z. o. r. u ..... potvrđuje ovu kandidatsku listu i određuje joj redni broj .....

U..... dne..... 192.....

Ravnatelj: (Pečat). Predsjednik:

Digitized by Google

Formular 7c.

Izjava

o pristanku na kandidaturu.
(§ 128. Statuta SUZOR.).

.....

unesen kao kandidat liste ..... pod rednim brojem ..... izjavljujem, da pristajem na ovu kandidaturu, što svojim vlastoručnim potpisom potvrdjujem.

U ..... dne, ... 192.....

Vlastoručni potpis kandidata:

.....

Format 21 × 17

Broj: .....

Formular 8.

P. n. gospodin .....

u

.....

U prilogu vraća Vam se kandidatska lista za izbor glavno-skupštinskih delegata, koju ste podneli prema odredbama Statuta Središnog Ureda i to s razloga:

1. jer predloženi kandidati ..... nisu upisani u glasački spisak;
2. jer predlagači ..... nisu upisani u glasački spisak;
3. jer lista nije potpisana po dostatnom broju predlagača;
4. jer broj predloženih kandidata ne odgovara Statutom propisanom i oglasom o izborima obznanjenom broju, t. j. predloženo je samo ..... kandidata, umesto najmanje ..... kako topropisuje 5. alineja § 126. Statuta Središnog Ureda za Osiguranje Radnika;
5. jer nije priložen pismeni pristanak svih kandidata, t. j. fali pristanak .....
6. jer fali naslov liste, oznaka izbornog tela, dan izbora za koji lista vredi; jer naslov liste sadržaje više nego pet reči;
7. jer kandidati nisu točno označeni kako to propisuje 5. alineja § 126. Statuta Središnog Ureda za Osiguranje Radnika, t. j. fali .....
8. jer niste doprineli dostatni broj primeraka liste u smislu 1. alineje § 130. Statuta, Središnog Ureda za Osiguranje Radnika.

Pozivate se za to, da listu izmenite odnosno nadopunite prema gornjim opaskama, i da ju tako nadopunjenu odnosno ispravljenu ponovno podnesete predsedništvu ovog okružnog ureda najkasnije do ..... kao zaključnog dana za primanje kandidatskih lista. Ako listu ne biste valjano ispravili, ili ako ju podnesete nakon označenog roka, morati će se ona odbaciti, i ne će se kod glasanja moći uzeti u obzir.

U ..... dne ..... 192..

Ravnatelj:
..... v. r.

Predsjednik:
..... v. r.

Digitized by Google

Formular 9.

REVERS

o prijemu kandidatskih lista.

(a1. 3. §. 130. Statuta Središnog Ureda za Osiguranje Radnika)

Potpisani kao ..... biračkog odbora biračkog mesta .....
redni broj ..... potvrdjuje, da je u redu primio po jedan primerak kandidatske liste

A. za izborno telo poslodavaca:

Broj liste ..... Naslov .....
" " ..... " .....
" " ..... " .....

B. za izborno telo osiguranih članova nameštenika:

Broj liste ..... Naslov .....
" " ..... " .....
" " ..... " .....

U ..... dne ..... 192 ....

(Potpis.)

Formular 10.

Redni broj glasačkog mesta:
Oznaka glasačkog mesta
(mesto, ulica):

REVERS

o preuzeću glasačkog materijala.

(§ 137. Statuta Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika.)

Potpisani potvrdjuju, da su danas primili od g. . . . . .
sledeći glasački materijal i to:

1. glasačkih kutija (za kuglice) svaka sa tri ključa, ... komada;
2. glasačkih kutija za listiće, svaka sa tri ključa ..... komada;
3. sandučića sa kuglicama, zaključanih i zapečaćenih ..... komada;
4. jedan zavoj sa ključevima od sandučića sa kuglicama;
5. omote sa glasačkim listićima i to

za 1 glas ..... omota po 100 komada
za 2 glasa ..... omota po 100 komada
za 3 glasa ..... omota po 100 komada
za 50 glasova ..... omota po 100 komada
za 100 glasova ..... omota po 100 komada
svega ..... omota

6. glasačke spiskove za ..... glasačko mesto, posebno za nameštenike i posebno za poslodavce;
7. knjige za upisivanje glasača ..... komada;
8. svesku za vodjenje zapisnika;
9. . . . . .
10. . . . . .

U . . . . . dne . . . . . 192 . .

Predsednik biračkog odbora:
. . . . . v. r.

Voditelj zapisnika biračkog odbora:
. . . . . v. r.

Digitized by Google

Formular 11.

ZAPISNIK

od . . . . . , 1925.

o pripremama za glasanje prigodom izbora glavno-skupštinskih delegata za okružni ured u . . . . . .

sastavljen na biralištu redni broj .....u . . . . . ulica

(al. 3. §-a 137. Statuta SUZOR.).

PRISUTNI POTPISANI.

Danas u ..... sati u jutro sastali su se

. . . . . kao predsednik biračkog odbora,
. . . . . kao član odbora za skupinu nameštenika,
. . . . . „ „ „ „ „ poslodavaca,
. . . . . kao voditelj zapisnika.

OSIM TOGA PRISUTNI SU:

. . . . . kao predstavnik kandidatske liste br. 1.
. . . . . „ „ „ „ „ 2.
. . . . . „ „ „ „ „ 3.

Nakon toga preuzeo je birački odbor od g. . . . . biračkl materijal o čemu je izdan revers.

Birački odbor prelazi na pregledanje ispravnosti biračkog materijala.

Tom prigodom je konstatovano:

da su sandučići sa glasačkim kutijama u ispravnom stanju; nadalje, da su glasačke kutije u ispravnom stanju, naročito, da su prazne i da su usta kutija sa platnenim prorezom za glasanje sa kuglicama, dobro otvorena.

Iza toga budu kutije poredane i to na zasebnom stolu za osigurane članove nameštenike, a na zasebnom stolu kutija za glasanje listićima za neosigurane članove poslodavce, a nasuprot stolu za kojim sede članovi izbornog odbora.

Za tim budu kutije za sabiranje kuglica odnosno listića zaključane, te po jedan ključ od svake kutije preuzima predsednik biračkog odbora g. . . . . drugi ključ član biračkog odbora g. . . . . , a treći predstavnici lista (izuzev predstavnika kandidatske liste izbornog tela . . . . . broj ....., jer nije prisutan, pa je i taj ključ preuzeo predsednik biračkog odbora).

Nakon toga budu kandidatske liste za izborno telo osiguranih članova nameštenika pričvršćene na kutije prema njihovim rednim brojevima po redu od leva na desno.

Izborni odbor se je uverio da je udovoljeno propisu 4. alineje §-a 130. Statuta, t. j. da su kandidatske liste prilepljene u zasebnom odelenju redom kako su označene, nadalje da je pripremljeno zaklonjeno mesto, na kojem će poslodavački glasači moći da ispune glasačke listiće.

Nakon toga prelaze članovi izbornog odbora na izbor zamenika predsednika, te bude jednoglasno (sa .... glasova proti....) izabran za zamenika član odbora iz skupine ..... g. .....

Zatim predsednik otvara pred prisutnima prvi kovčežić sa kuglicama i prvi omot sa glasačkim listićima.

Pošto su članovi odbora zauzeli svoja mesta i pošto su završene sve pripreme za glasanje, bude sastavljen i potpisan ovaj zapisnik nakon čega se započinje glasanje.

Zaključeno i potpisano:

Predsednik: Voditelj zapisnika:

.....

Članovi biračkog odbora: Predstavnici kand. liste:

.....

.....

Digitized by Google

Okružni ured za osiguranje radnika u .....

Formular 12.

Izborno telo:

.....

Knjiga za upisivanje glasača,

(§ 139. Statuta SUZOR)

koji su glasovali na izboru glavnoskupštinskih delegata dne .....

Glasačko mesto:

Redni broj .....

Mesto (ulica) .....

.....

Redni broj	Glasačevo		Broj pod kojim je zapisan u glasačkomu spisku	Broj glasova koje glasač ima (Samo za izborno telo poslodavačko).
	krsno ime	prezime		
1				
2				
3				

Zaključeno time, da je glasovalo svega ..... slovima .....
..... glasača, koji su predali svega ..... slovima .....
..... glasova,

Potpisi **svih** članova biračkoga odbora:

Okružni ured za osiguranje radnika u .....

Formular 13.

Izborno telo:

.....

Spisak glasača

na čije ime je već jedanput predan glas na izboru glavnoskupštinskih delegata, dne .....

(2. al. §-a 142 Statuta SUZOR).

Glasačko mesto:

Redni broj .....

Mesto (ulica) .....

.....

Redni broj	Ime i prezime glasača na čije ime je već jedanput predan glas	Broj pod kojim je upisan u glasački spisak	Redni broj pod kojim je upisan u knjigu za upisivanje glasača, koji su glasovali	Broj glasova (samo kod poslodavca)	Opaska (eventualno ustanovljeno pravo ime glasača)

Digitized by Google

Formular 14.

ZAPISNIK

o glasanju prigodom izbora glavno-skupštinskih delegata za Okružni ured za osiguranje u ..... izvršenom dana ..... na glasačkom mestu redni broj .... u mestu (ulici) .....

(§. 144. Statuta Središnog Ureda za Osiguranje Radnika.)

PRISUTNI POTPISANI.

Pre samoga glasanja izvršene su pripreme za glasanje, o čem je sastavljen posebni zapisnik, koji se prilaže ovom zapisniku.

Prisutna su ista ona lica, koja su navedena u zapisniku o pripremama za glasanje.

Glasanje započinje točno u . . . sati dopodne.

Glasanje se vrši točno prema propisu §§. 139. i 140. Statuta, a ime svakog glasača unaša voditelj zapisnika u knjigu za upisivanje glasača koji su glasovali, posebno za nameštenike, a posebno za poslodavce, a koja se prilaže ovom zapisniku.

U .... sati prijavio se je za glasanje kao osigurani nameštenik glasač, koji navodi da se zove ..... po zanimanju ..... i da stanuje .....

Ustanovljeno je, da je glasač toga imena već predao svoj glas i da je zaveden u knjigu za upisivanje glasača nameštenika koji su glasovali, pod rednim rojem ....

Prema izjavi člana komisije ..... pravo je ime ovoga glasača ..... a po zanimanju je ..... i stanuje .....

Usled toga predsednik biračkog odbora uskraćuje mu da ponovno glasa, te odredjuje, da se glasača na čije ime je pokušano ponovno glasanje, zavede u »Spisak glasača na čije ime je već jedanput predan glas« koji se prilaže ovom zapisniku.

Na zahtjev člana komisije ..... konstatuje se, da se je prigodom glasanja dogodilo sledeće:

Točno u 5 sati odredjuje predsednik da se zatvore vrata od dvorišta zgrade u kojoj se vrši izbor i da se više niko unutra ne pušta. Nakon toga produženo je glasanje onih, koji se još unutra nalaze.

Nakon što se više niko ne javlja za glasanje, predsednik proglašuje glasanje završenim tačno u 5 sati i ... minuta.

Nakon toga predsednik zaključava zapečaćuje sandučić iz kojega je vadio i biračima-nameštenicima davao kuglice, te je ključ ostavio kod sebe.

Nakon toga stavljaju se u omot i zapečaćuju preostali listići za glasanje, koji su bili spremljeni za glasače-poslodavce.

Nakon toga prelazi se prebrajanju, te zaključenju i potpisivanju »Knjige za upisivanje glasača« za izborno telo neosiguranih članova poslodavaca, prema kojemu je glasalo ukupno .... slovom ..... glasača.

Iza toga prelazi se prebrajanju, te zaključenju i potpisivanju »Knjige za upisivanje glasača« za izborno telo osiguranih nameštenika, prema kojemu je glasalo ukupno .... slovom ..... glasača, koji su predali svega ..... slovom ..... glasova.

Nakon toga prelazi se skrutiniju glasanja u izbornom telu neosiguranih članova-poslodavaca. Predsednik pred prisutnima otvara kutiju u koju su glasači-poslodavci predavali svoje listiće, te po redu vadi jedan listić za drugim, ustanovljuje, da li je listić ispunjen kako to propisuju 1. alineja §. 140. Statuta, a kod valjanih listića utvrdjuje kandidatsku listu za koju listić glasi i koliko glasova listić vredi, što voditelj zapisnika upisuje u »Spisak punovažnih glasačkih listića«, koji se prilaže ovom zapisniku.

Listići koji nisu punovažni, jer su ispunjeni protivno odredbi 3. alineje §. 145. Statuta, odnosno jer uopće nisu ispunjeni unose se u »Spisak nevaljanih glasačkih listića«.

Nakon toga prelazi se zbrajanju »Spiska predanih punovažnih glasačkih listića«, koji iskazuje ..... listića, te zbrajanju »Spiska nevaljanih glasačkih listića koji iskazuje nevaljanih ..... listića.

Digitized by Google

U žari je dakle pronadjeno svega predanih . . . . . listića, što odgovara broju iskazanom u »Knjigi za upisivanje glasača«.

Prelazi se na zbrajanje kolona »Spiska predanih punovažnih glasačkih listića« za pojedine kandidatske liste, te je konstatovano, da je

za listu broj 1. predano . . . . . listića vrednih . . . . . glasova,
„ „ „ 2. „ . . . . . „ „ . . . . . „
„ „ „ 3. „ . . . . . „ „ . . . . . „

Ukupno predanih valjanih . . . . . listića vrednih . . . . . glasova.

Budući da se ovi brojevi potpuno slažu sa »knjigom za upisivanje glasača« prelazi se na spaljivanje svih predanih listića.

(Budući da se ovi brojevi ne slažu potpuno sa brojem iskazanim u »Knjigi za upisivanje glasača« izvršuje se skrutinij ponovno, te je ustanovljeno, da su zbrojevi pronadjeni kod prvog skrutinija ispravno zbrojeni. Usled toga zamotani su predani listići i zapečaćeni, te se ovaj zamotak prilaže ovom zapisniku.)

Iza toga prelazi se izvršenju skrutinija u izbornom telu *osiguranih nameštenika.*

Pri tom se postupa točno prema odredbama 6. do 8. alineje § 145. Statuta. Pri tom je ustanovljeno sledeće:

1. u kutiji koja je bila odredjena za primanje glasova kandidatske liste broj jedan, pronadjeno je svega ..... slovima . . . . . kuglica.

(Potpisi svih članova biračkog odbora)

.....

2. u kutiji, koja je bila odredjena za primanje glasova kandidatske liste broj dva, pronadjeno je svega ..... slovima . . . . . kuglica.

(Potpisi svih članova biračkog odbora)

.....

Nakon toga daju pojedini članovi biračkog odbora svoja odvojena mnenja odnosno primedbe i to: . . . . . .

Ovom zapisniku se prilaze:

Glasački spisak poslodavački;
Glasački spisak nameštenički;
Zapisnik o pripremama za glasanje;
Knjiga za upisivanje glasača-poslodavaca koji su glasovali;
Knjiga za upisivanje glasača-nameštenika koji su glasovali;
Spisak glasača na čije ime je već jedanput predan glas;
Spisak predanih punovažnih glasačkih listića;
Spisak predanih nevaljanih glasačkih listića;
Omot sa predanim glasačkim listićima;
Omot sa preostalim glasačkim listićima.

Nakon toga bude ovaj zapisnik zaključen i potpisan po *svim* članovima biračkog odbora, odnosno predstavnicima lista radi daljega postupanja u smislu poslednje alineje § 145. Statuta.

Potpisi:

.....
.....
.....

Digitized by Google

Okružni ured za osigurauje radnika u .....

Formular 15.

Izborno telo:

Poslodavačko.

SPISAK

predanih punovažnih glasačkih listića na izborima glavnoskupštinskih delegata dne .....
(al. 2. §-a 145. Statuta SUZOR).

Glasačko mesto:
Redni broj .....
Mesto (ulica) .....
.....

Redni broj	Redni broj kandidatske liste za koju glasi listić									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	Koliko glasova vredi predani listić:									
1										
2										
3										
4										
Zbroj										

Okružni ured za osiguranje radnika u .....

Formular 16.

Izborno telo:

Poslodavačko.

SPISAK

predanih nevaljanih glasačkih listića na izborima glavno-skupštinskih delegata, izvršenima dne .....
(al. 2. §-a 145. Statuta SUZOR).

Glasačko mesto:
Reoni broj .....
Mesto (ulica) .....
.....

Redni broj	Za koju kandidatsku listu je označen	Koliko glasova vrijedi	S kojega razloga je proglašen nevaljanim	**Opaska**

Digitized by Google

Okružni ured za osiguranje radnika u ..... Formular 17.

Revers

glavnoga biračkoga odbora o preuzeću spisa odnosećih se na provedeno glasanje za izbor glavno-skupnoskupštinskih delegata.
(al. 10. §-a 145. Statuta SUZOR).

Potpisani potvrdjuje, da je danas od biračkoga odbora glasačkoga mesta redni broj ..... u mestu (ulici) ..... primio zavoj odnoseći se na tamo provedeno glasanje .....

.....

.....

U ..... dne ..... 192 ...

Za glavni birački odbor:

Formular 18.

PUNOMOĆSTVO

Gosp. .....

po zanimanju .....

koji stanuje .....

a uposlen je kod .....

izabran je za glavno-skupštinskog delegata Okružnog Ureda za osiguranje radnika u .....

..... i to u izbornom telu $\frac{\text{osiguranih članova}}{\text{neosiguranih članova poslodavca}}$ na listi broj .....

naslov ..... i to pod rednim brojem .....

Ovo punomočstvo izdaje mu se, da se njime uzmogne iskazati na Glavnoj skupštini Okružnog ureda kada bude sazvana.

U ..... dne ..... 192 .

Predsjednik glavnoga biračkoga odbora: Voditelj zapisnika:

(Pečat okružnog ureda)

Digitized by Google

Formular 19.

ZAPISNIK

o radu glavnog biračkog odbora prigodom izbora glavno-skupštinskih delegata za Okružni Ured za Osiguranje Radnika u . . . . . izvršenog dne . . . . . .

(§ 150. Statuta Središnog Ureda za Osiguranje Radnika.)

Dne . . . . . u . . . . sati sastali su se . . . . . ,
predsednik (potpredsednik Okružnog ureda kao predsedatelj glavno-biračkog odbora
. . . . . član ravnatelj. iz skupine nameštenika,
. . . . . „ „ „ „ „
. . . . . „ „ „ „ poslodavaca,
. . . . . „ „ „ „ „

Kao predstavnici kandidatskih lista prisutni su:

I. za izborno telo poslodavaca:
. . . . . za listu broj . . . .
. . . . . „ „ „ . . . .
. . . . . „ „ „ . . . .

II. za izborno telo nameštenika
. . . . . za listu broj . . . .
. . . . . „ „ „ . . . .
. . . . . „ „ „ . . . .

Kao voditelj zapisnika odredjen po predsedniku izmedju službenika ureda sudjeluje: . . . . . .

Predsednik konstatuje, da je glavni birački odbor u smislu 4. alineje §-a 146. Statuta sposoban za rad.

Ustanovljeno je, da je stiglo tek šest zavoja, dočim glasačkih mesta imade svega 12. Usled toga ostavljaju se zavoji neotvoreni a predsednik odgadja sednicu biračkog odbora za dan . . . . . u . . . sati.

Nastavljeno dne . . . . . u . . . sati.

Prisutni su:

.....

.....

.....

Prelazi se pregledanju zavoja stigli od pojedinih biračkih odbora.

Ustanovljeno, da su stigli zavoji sa svih glasačkih mesta, i da su svi zavoji zapečaćeni. Predsednik pred prisutnima otvara zavoje. Tom je prigodom ustanovljeno: . . . . . .

Iza toga prelazi izvršenju skrutinija za izborno telo neosiguranih članova *poslodavaca*:

Konstatuje se, da su za to izborno telo bile potvrdjene sledeće kandidatske liste:

Liste broj 1. Naslov liste: . . . . . .
Predloženi kandidati jesu: . . . . . .
(Redni broj, kandidatovo ime i prezime, zanimanje, mesto stanovanja, kandidatov poslodavac.)

Liste broj 2. Naslov liste: . . . . . .
Predloženi kandidati jesu: . . . . . .
(Redni broj, kandidatovo ime i prezime, zanimanje, mesto stanovanja, kandidatov poslodavac.)

I t. d.

Pregledanjem izbornih akata ustanovljeno je, da je na pojedinim biralištima palo valjanih glasova:

Digitized by Google

na biralištu broj 1. prema knjigi za upisivanje glasača, koji su glasovali .... glasova; prema zapisniku o glasanju pronadjeno ..... glasova; na biralištu broj 2. prema knjigi za upisivanje glasača, koji su glasovali ..... glasova, prema zapisniku o glasanju pronadjeno ..... glasova; na biralištu broj 3. prema knjigi za upisivanje glasača, koji su glasovali ..... glasova, prema zapisniku o glasanju pronadjeno .... glasova; na svim biralištima ukupno prema knjigi za upisivanje glasača ..... glasova, prema zapisniku o glasanju pronadjeno ..... glasova.

Prema tome uzima se u smislu 2. alineje §-a 147. Statuta kao broj predanih glasova u izbornom telu neosiguranih članova poslodavaca ukupni broj ..... Ovaj broj podeljen sa brojem delegata, koji se imaju izabrati, daje ***količnik*** . . . . . .

Nakon toga prelazi se na ustanovljenje broja glasova, koji su predani za pojedinu kandidatsku listu, te je prema zapisnicima o glasovanju ustanovljeno sledeće:

Za kandidatsku listu broj 1., naslov . . . . . predano je:
na biralištu I. ..... svega ..... valjanih glasova
„ „ II. ..... svega ..... „ „
„ „ III. ..... svega ..... „ „
„ „ IV. ..... svega ..... „ „
na svim biralištima svega ..... valjanih glasova

slovom . . . . . glasova.

Ovaj broj podeljen sa količnikom ..... daje broj ..... i ostatak

Za kandidatsku listu broj 2, naslov ..... predano je:
na biralištu I. ..... svega ..... valjanih glasova
„ „ II. ..... svega ..... „ „
„ „ III. ..... svega ..... „ „
na svim biralištima svega ..... valjanih glasova

slovom . . . . . glasova.

Ovaj broj podeljen sa količnikom ..... daje broj ..... i ostatak
i t. d.

Prema tomu dodeljeno je
Listi broj 1. ..... mandata
„ „ 2. ..... „
„ „ 3. ..... „
Ukupno ..... mandata

Pošto time još nije iscrpljen broj delegata, koji se imaju izabrati dodeljuje se listi broj 2. za najveći ostatak sa ..... još jedan mandat, te zatim listi broj 1. sa sledećim manjim ostatkom sa ..... još jedan mandat. Time je broj delegata, koji se imaju izabrati potpuno popunjen.

Prema tome oglašeni su izabranim za delegate iz izbornog tela neosiguranih poslodavaca sa liste broj 1. sledeći:

1. . . . . .
2. . . . . .
3. . . . . i t. d.

Sa liste broj 2. sledeći:
1. . . . . .
2. . . . . .
3. . . . . i t. d.

te im se imadu izdati punomoćstva.

Iza toga prelazi se izvršenju skrutinija za izborno telo osiguranih nameštenika.

Konstatuje se, da se za to izborno telo bile potvrdjene sledeće kandidatske liste:

(Slede liste kao kod poslodavaca.)

Pregledanjem akata ustanovljeno je, da je na pojedinim biralištima palo u svemu

Digitized by Google

na biralištu broj 1. prema knjizi za upisivanje glasača, koji su glasali ..... glasova, a pronadjeno je ..... kuglica;

na biralištu broj 2. prema knjizi za upisivanje glasača, koji su glasali ..... glasova, a pronadjeno je ..... kuglica;

na biralištu broj 3. prema knjizi za upisivanje glasača, koji su glasali ..... glasova, a pronadjeno je ..... kuglica;

na svim biralištima ukupno prema knjizi za upisivanje glasača, koji su glasali ..... glasova, a pronadjeno ..... kuglica.

Prema tom uzima se u smislu 2. alin. § 147. Statuta broj predanih glasova u izbornom telu osiguranih članova nameštenika ukupni broj ..... Ovaj broj podeljen sa brojem delegata, koji se imaju izabrati daje količnik .....

Nakon toga prelazi se na ustanovljenje broja glasova, koji su predani za pojedinu kandidatsku listu, te je prema zapisnicima o glasanju ustanovljeno sledeće:

Za kandidatsku listu broj 1., naslov . . . . . predano je:

na biralištu I. ..... svega ..... valjanih glasova
„ „ II. ..... svega ..... „ „
„ „ III. ..... svega ..... „ „
„ „ IV. ..... svega ..... „ „
na svim biralištima svega ..... valjanih glasova

slovom . . . . . glasova.

Ovaj broj podeljen sa količnikom ..... daje ..... i ostatak

Za kandidatsku listu broj 2. naslov ..... predano je:

na biralištu I. ..... svega ..... valjanih glasova
„ „ II. ..... svega ..... „ „
„ „ III. ..... svega ..... „ „
na svim biralištima svega ..... valjanih glasova

slovom . . . . . glasova.

Ovaj broj podeljen sa količnikom .... daje broj .... i ostatak .... i t. d.

Prema tomu dodeljeno je:

Listi broj 1. ..... mandata
„ „ 2. ..... „
„ „ 3. ..... „
Ukupno ..... mandata

Pošto time još nije iscrpljen broj delegata, koji se imaju izabrati, dodeljuje se listi broj 4. za najveći ostatak sa ..... još jedan mandat, te zatim list broj 8. sa sledećim manjim ostatkom sa ..... još jedan mandat. Time je broj delegata, koji se imaju izabrati potpuno popunjen.

Prema tome oglašeni su izabranima za delegate iz izbornog tela osiguranih članova nameštenika sa liste broj 1. sledeći:

1. . . . . .
2. . . . . .
3. . . . . i t. d.

sa liste broj 2. sledeći:

1. . . . . .
2. . . . . .
3. . . . . i t. d.

te im se imadu izdati punomoćstva.

Pošto je time glavni izborni odbor završio svoj rad zaključen je ovaj zapisnik dne u ..... sati, te ga svi prisutni potpisuju.

(Potpisi.)

. . . . . .

Digitized by Google

Formular 20.

Okružni Ured za Osiguranje Radnika u:.....

Broj: .....

O G L A S.

Dne . . . . . izvršeni su izbori delegata za glavnu skupštinu ovog okružnog ureda.

Na temelju predanih izbornih akata pronašao je potpisani glavni birački odbor, sledeće:

A) U izbornom telu neosiguranih članova poslodavaca prema glasačkim spiskovima bilo je svega ..... birača sa ..... glasova i na izboru je glasalo ..... glasača sa ..... glasova.

Od toga palo je:

za listu broj 1. ..... svega ..... glasova
„ „ „ 2. ..... svega ..... „
„ „ „ 3. ..... svega ..... „

Prema tome dodeljeno je listi broj 1 svega ..... mandata
„ „ 2 svega ..... „
„ „ 3 svega ..... „ te

su oglašeni izabranima: (slede imena, uz naznaku zanimanja i obitavališta)

B) U izbornom telu osiguranih članova nameštenika prema glasačkim spiskovima bilo je svega ..... birača, od tih na izboru je glasalo ..... glasača, koji su predali ..... kuglica.

Od toga palo je:

za listu broj 1. ..... svega ..... kuglica
„ „ „ 2. ..... svega ..... „
„ „ „ 3. ..... svega ..... „

Prema tomu dodeljeno je listi broj 1 svega ..... mandata
„ „ 2 svega ..... „
„ „ 3 svega ..... „

te su oglašeni izabranima: (slede imena uz naznaku zanimanja i prebivališta)

Žalbe proti ovom izboru mogu se uložiti u roku od 8 dana nakon obnarodovanja ovog oglasa, i to preko ravnateljstva ovog Okružnog ureda na Glavnu skupštinu ovog Okružnog ureda.

Žalbu mogu podneti samo kolektivno svi predlagači jedne kandidatske liste.

U . . . . . dne . . . . . 192..

GLAVNI BIRAČKI ODBOR.

Članovi:	Predsednik:	Članovi:
..... v. r.	..... v. r.	..... v. r.
..... v. r.		..... v. r.

Digitized by Google

Broj: 2282/1925.

Svim mesnim organima Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika
u predmetu liječenja članova u liječilištu »Therapia«.

Iz iskaza o stanju liječenih članova Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika u oporavilištu »Therapia« u Crikvenici za razdoblje od 11. januara 1925. godine priposlanog po Upravi oporavilišta »Therapia« dopisom od 23. januara 1925., razabrao je Središnji Ured, da u pogledu upućivanja svojih bolesnih članova *neki* mesni organi ne obdržavaju tačno odredbe ovdašnje okružnice od 10. decembra 1924. godine broj 31.471/1924. i to naročito:

a) Naznaku zanimanja pri ispunavanju »Lekarskog nalaza« označuju sasma općenito — na pr. tvornička radnica, činovnica, radnica, kočijaš, kuharica, privatni činovnik i t. d.

Ovakove oznake zanimanja nisu dostatne — na što su mesni organi Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika spomenutom okružnicom bro 31.471/1924. — naročito upozoreni. Stoga valja naznaku zanimanja upućenog člana pobliže označiti: [illegible]r. radnica u tvornici kože, činovnik u tvornici kandita, kuharica u svratištu i t. d.

b) Ne označuju nikako vreme trajanja zakonskog prava lečenja upućenog člana t. j. nikako ne ispunjavaju u »Lekarskom nalazu« rubriku: kako dugo može član ostati na teret Okružnog Ureda (mesnog organa Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika) na lečenju?

Ponovno se skreće pažnja mesnim organima Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika, da tačno ispunjavaju vreme trajanja zakonskog prava lečenja za svakog člana, jer snose svu materijalnu odgovornost u slučaju propusta.

Nadalje se upozoruju svi mesni organi Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika, da se ne obraćaju upitom na Središnji Ured za Osiguranje Radnika u slučaju kad žele saznati imade li u oporavilištu »Therapia« koje raspoloženo mesto, već da se u takovom slučaju obrate *izravno* na Upravu oporavilišta »Therapia« u Crikvenici, koja jedina vodi evidenciju o prijavljenim na lečenje članovima, te o broju faktično lečenih i prema tome o broju raspoloživih mesta.

Napokon se svi mesni organi Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika pozivaju, da svakome na lečenje upućenom (oddaslanom) članu izdadu *propisnu naputnicu* (kao za lečilište »Brestovac«, Kasindol« ili bolnicu), za lečenje na oporavilište »Therapia«, kojom će se tamo legitimirati, a koja je potrebna i Upravi oporavilišta radi obloženja konačnog opskrbnog računa.

U Zagrebu, dne 28. januara 1925.

Generalni direktor:
u z.
Bauer v. r.

Broj: 21.833/1924.

OKRUŽNICA

Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika u predmetu povećanja penzijskih prinadležnosti penzionera radničkog osiguranja, koji su penzionisani a nisu prevedeni po Službenom Pravilniku.

Svim Okružnim uredima.

Gospodin Ministar Socijalne Politike rešenjem od 15. augusta 1924. U broj 301. nadopunio je i odobrio zaključak ravnateljstva Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika od 20. februara 1924., čl. 31. sedničkog zapisnika o povećanju penzijskih prinadležnosti gore spomenutih penzionera te taj zaključak ima da glasi ovako:

I. Svim penzionerima, njihovim udovama i penzionerkama činovničkog i službeničkog staleža ostavlja se njihova čista penzija, koju sada uživaju, a dosadašnji lični dodatak na skupoću te mesečna izvanredna pripomoć kao i porodični dodatak na sku-

Digitized by Google

poću povećavaju se tako, da lična penzija zajedno sa svim dodacima na skupoću bude jednaka iznosu penzije i porodičnog dodatka na skupoću koji bi dotični penzioneri i penzionerke za uračunljive godine službe primali na osnovu sistematske i položajne plate (§ 118. Službenog Pravilnika), a u postotku, odredjenom u § 120. Službenog Pravilnika, i sa dodatkom za porodicu(§ 123. Službenog Pravilnika), a udove penzionera na osnovu §§ 127., 128. i 129. Službenog Pravilnika, da su se ti penzioneri odnosno penzionerke u vreme penzionisanja odnosno smrti nalazili u niže navedenim položajima i to:

penzionisani upravitelji okružnih ureda u položaju VII. kategorije B) (sistematska plata 10.800.— dinara godišnje, položajna plata 12.000.— dinara godišnje), penzionisani administrativni i računarski činovnici u položaju VIII. kategorije B) (sistematska plata 10.800.— dinara godišnje, položajna plata 9.000.— Din. godišnje), ostali (manipulativni) činovnici u položaju IX. kategorije C) (sistematska plata 9.600.— dinara godišnje, položajna plata 7.200.— dinara godišnje), a služitelji u položaju XI. kategorije D) (sistematska plata 8.400.— dinara godišnje, položajna plata 3.600.— dinara godišnje).

Udovama penzionera ustanovljuje se povrh tako dobivenog iznosa porodične penzije još lični dodatak na skupoću, i to udovama činovnika (kategorije A, B, C) u mesečnom iznosu od 400.— Din, a udovama služitelja (kategorija D) u mesečnom iznosu od 200.— Din.

»ali se taj dodatak ima smanjiti, ako bi penzijske prinadležnosti odredjene po gornjim propisima — ukupno sa dodatkom nadmašivale iznos penzije za udovu, koja bi im pripadala po propisima trećeg stava § 201. Službenog Pravilnika. Prema tome lična penzija sa dodatkom na skupoću (izračunata prema stavu 1. tačke I. zaključka) i sa ličnim dodatkom (prema stavu 2. tačke I. zaključka) nesme prekoračiti iznos penzije, koja bi bila odredjena po propisima 3. stava §-a 201. Službenog Pravilnika«.

Ako bi ustanovljenjem penzijskih prinadležnosti na taj način, koji penzioner ili udova penzionera ili penzionerka dobili manji iznos penzijskih prinadležnosti, nego što ga dosad uživaju, ima im se u takovom slučaju isplaćivati dotična razlika do iznosa dosad uživanih penzijskih prinadležnosti.

II. Penzionerima, njihovim udovama i penzionerkama radničkog osiguranja u Vojvodini dodeljuje se dodatak na skupoću za decu za vreme od 1. januara 1923. do 31. decembra 1923. do navršene 18. godine života, s razloga, što im je po prijašnjim propisima redovno taj dodatak pripadao do te godine, dok prema zakonu o dodacima na skupoću od 28. februara 1922., koji je na njih protegnut zaključkom ravnateljstva ovog Središnjeg Ureda od 14. jula 1923., čl. 125. sedničkog zapisnika, im za decu pripada dodatak na skupoću redovno samo do 16. godine života, a ako bi ustanovljenjem ličnog dodatka na skupoću na temelju toga zaključka koji penzioner, udova penzionera ili penzionerka dobili manji iznos ličnog dodatka, nego što iznosi svota skuparine, koju su do tada uživali u mesečnom iznosu (300.— Din mesečno odnosno 375.— Din mesečno), ima se dotična razlika do iznosa te skuparine isplatiti odnosno isplaćivati.

Gornji zaključak ima da važi od 1. januara 1924. godine.

U Zagrebu, dne 9. februara 1925.

Generalni direktor:
Milan Glaser v. r.

Broj: 2629/1925.

Svim Okružnim Uredima za Osiguranje Radnika i Blagajni za Osiguranje Radnika Hrv. Trg. Društva »Merkur«

u predmetu provodjenja osiguranja radnika-rudara.

Ministarstvo Šuma i Rudnika obnarodovalo je Pravila Bratimske blagajne od 1. decembra 1924. za provodjenje osiguranja radnika-rudara, koje je bilo već odlu-

Digitized by Google

kom Ministarskog Saveta od 2. jula 1922. iz sastava ovog ureda odvojeno.

Prema čl. 36. pomenutih Pravila smatra se članom Bratimske blagajne svako lice zaposleno u rudarskim, topioničkim, solanskim i sl. preduzećima koja stoje pod nadzorom rudarske vlasti.

Kako svako rudarsko preduzeće podržaje i poslove, za čije vršenje je potrebna dozvola »obrtne« vlasti i koji stoje pod nadzorom »obrtne« vlasti (Inspekcije rada) a čiji radnici imadu biti osigurani kod mesnih organa ovog ureda, to se naslov upućuje, da u svakom konkretnom slučaju traži od nadležne oblasne Inspekcije rada i od nadležne rudarske vlasti izjavu, dali pojedini posao potpada pod nadzor te vlasti. Preporne slučajeve neka naslov sa izvještajima Inspekcije rada i rudarske vlasti predloži ovom uredu u rešenje.

U Zagrebu, dne 26. januara 1925.

Generalni direktor:
u z.
Matjašić v. r.

Broj: 2.627/1925.

OKRUŽNICA

Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika u predmetu uvršćenja slagališta gotove robe kod pilanskih poslova.

Svim mesnim organima.

Povodom žalbe poslodavca N. N. protiv odluke o uvršćenju, kojom je Središnji Ured za Osiguranje Radnika uvrstio slagališta balvana i slagališta gotove robe zajedno sa pilanskim poslom pod stav 555 tablice opasnosti donelo je Ministarstvo Socijalne Politike odlukom od 15. decembra 1924. F. Br. 343/IV. sledeće rešenje:

»Ministarstvo Socijalne Politike na osnovu §-a 31. Z. O. R-a od 14. maja 1922. god.

rešava:

da se odbije kao neosnovana žalba, koju je N. N. u zakonitom roku podneo protiv odluke Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika od 2. maja 1922. o uvršćenju posla u razred opasnosti.

Razlozi:

Središnji Ured za Osiguranje Radnika izvršio je uvršćenje žaličevog posla na osnovu propisa stava 555. Tablice Opasnosti od 21 jula 1922. god. broj 3159. Pomenuti stav važi izričito za »pilane *zajedno* sa svima radnjama na mestu posla«.

Prema tome se traženje žalbe o posebnom uvršćenju poslova u slagalištu balvana i u slagalištu gotove robe, koja su od pilane udaljena samo 30—40 metara, ne može uvažiti.

Stoga se žalba ima odbiti kao neosnovana.

U vezi sa gornjim rešenjem Ministarstva Socijalne Politike, te da se izbegne odvojenom uvršćenju nesamostalnih slagališta drva, koja bitno spadaju u sastav kojeg drugog glavnog posla, s kojim čine nedeljivu tehničku jedinicu, nalaže se svim mesnim organima:

da kod svake prijavnice posla, kojom se prijavljuje »slagalište drva« bilo surovog bilo preradjenog drva, ustanove u koju svrhu se slagalište podržuje, dali i u kakovoj vezi je prijavljeno slagalište sa kojim drugim poslom kao na pr. sa pilanskim ili šumskim poslom. Odnosni spisi imadu se predložiti kao nadopuna dotičnoj prijavnici posla.

U Zagrebu, dne 27. januara 1925.

Generalni direktor:
u z.
Matjašić v. r.

Digitized by Google

Broj: 3239/1925.

OKRUŽNICA

Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika u predmetu taksiranja recepata izdanih na račun radničkog osiguranja iz ručnih apoteka.

Svim mesnim organima.

Ministarstvo Narodnog Zdravlja Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca u Beogradu donelo je svojim rešenjem Z. Br. 29.295. od 23. januara 1925. sledeće objašnjenje u predmetu taksiranja recepata od strane lekara, koji imaju pravo na izdavanje lekova iz svojih ručnih apoteka:

»Kako se pod »lekovima« razume ceo pripravljen lek računajući tu medikamente, rad, posudje i ekspediciju, to se recepti s obzirom na član 15. i 17. Pravila apotekarske takse imaju taksirati tako, da se na celokupnu sumu ima dodati 20% i zatim od te svote oduzeti 20%.

Pr.: 1.

Codein 0,3	740
	18
Sacchar. 0,30	300
	400
M. F. p. t. dos. No X	75
D. S. 3 na dan	100
	16.33
+ 20%	327
	19.60
— 20%	392
	15.68

Savezno time odredjuje se jednostavnosti radi, da će u buduće lekari sa ručnom apotekom, taksirati recepte izdane na račun mesnih organa točno po apotekarskoj taksi, član 8. Pravila. Dobitak 20% koji ima prema članu 15. Pravila pripada, kao i 20% odbitka prema članu 17. istih Pravila ne će obračunati na svakom pojedinom receptu, već će to učiniti sumarno na koncu računa.

Upućuju se svi mesni organi, da sve one područne lekare, koji izdavaju lekove na njihov račun iz svojih ručnih apoteka, na gornje rešenje Ministarstva i ovog Središnjeg Ureda znanja i pridržavanja radi upozoriti.

U Zagrebu, dne 9. fabruara 1925.

Generalni direktor:
Milan Glaser v. r.

Broj 23021/1924.

OKRUŽNICA

Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika u predmetu izračunavanja rentnih potpora, te sastavljanja zapisnik sednica rentnih odbora.

Svim mesnim organima.

Prigodom pregledavanja zapisnika sednica rentnih odbora odnosno prilikom preispitavanja po mesnim organima podnešenih rentnih spisa opaža Središnji Ured za Osiguranje Radnika, da nekoji mesni organi usprkos svih dosadašnjih opomena postupaju vrlo nemarno i površno kod izračunavanja renta odnosno kod unašanja rentnih podataka u zapisnik sednice rentnog odbora.

Nalaže se svim mesnim organima:

Digitized by Google

1. da se svaka po referentu za nezgode izračunata renta mora bezuvjetno računski pregledati po drugom nameštenika i to po mogućnosti po računarskom činovniku;

2. da se imade svaki zapisnik sednice rentnog odbora točno kolacijonirati, te pronadjene pogreške ispraviti.

Pozivaju se svi mesni organi, da se gornjeg naredjenja strogo drže, jer će se inače poduzeti najstrože mere protiv odgovornih lica.

U Zagrebu, dne 5. februara 1925.

Generalni direktor:
u z.
Milan Jaklić v. r.

Broj: 30.581/1924.

OKRUŽNICA SREDIŠNJEG UREDA ZA OSIGURANJE RADNIKA U PREDMETU TOČNOG VODJENJA STATISTIKE O STANJU I KRETANJU ČLANOVA.

Svima mesnim organima.

Pregledavanjem poslovanja mesnih organa i na temelju po njima predloženih mesečnih iskaza o stanju i kretanju članova, te iskaza formular II/a o rekapitulaciji propisanih prinosa ustanovljeno je, da nekoji mesni organi iskazuju *netačno stanje* članova t. j. iskazuju mnogo veći broj članova nego što ih faktično imaju. Time ne samo da Središnjem uredu davaju krive statističke podatke već time možda i nesvjesno prouzrokuju instituciji znatne materijalne štete. Stoga se u svrhu polučenja ispravne statistike članova odredjuje sledeće:

U iskazu o stanju i kretanju članova iskazuje se mesečni poprečni broj članova po nadničnim razredima za dotični mesec.

Ako se pomnoži poprečni broj članova pojedinog nadničnog razreda sa odgovarajućim mesečnim prinosom za slučaj bolesti dobiva se mesečni prinos za slučaj bolesti za pojedini nadnični razred, a zbroj svijuh prinosa od I.—XVII. nadničnog razreda daje prinos za slučaj bolesti za dotični mesec. Pri množenju poprečnog broja članova sa odgovarajućim prinosom za slučaj bolesti treba uvek u obzir uzeti onaj prinos, koji odgovara broju dana u dotičnom mesecu za kojega se prinos na taj način želi ustanoviti. Na taj način izračunati prinos za slučaj bolesti imao bi približno odgovarati faktično propisanom prinosu za slučaj bolesti za dotični mesec.

Razlika izmedju prinosa uračunatog na napred opisani način i faktično propisanog prinosa za slučaj bolesti može iznositi oko 5—6% s razloga, jer se prinos za bolesne članove za trajanje privredne nesposobnosti ne propisuje.

Prema tome mora faktični propis prinosa za slučaj bolesti iskazan u iskazu formular II/a iznositi oko 95% od prinosa za slučaj bolesti izračunatog na temelju poprečnog mesečnog broja članova iskazanog u iskazu o stanju i kretanju članova.

U koliko je razlika znatno veća, onda je to dokazom, da mesečni poprečni broj članova iskazan u iskazu o stanju i kretanju članova, ne odgovara faktičnom broju članova, pa je stoga potrebno, da se u takovom slučaju brojenjem članova na temelju katastra ustanovi faktično stanje članova, te sa istim iskaz o stanju i kretanju članova u sklad dovede.

U buduće imade se čim je prinos za pojedini mesec propisan i rekapitulacija prinosa po formularu II/a sastavljena, odmah pokusa radi izračunati prinos za slučaj bolesti za dotični mesec na temelju poprečnog broja članova iskazanog u iskazu o stanju i kretanju članova za dotični mesec u svrhu kontrole ispravnosti u iskazu o stanju i kretanju članova iskazanog broja članova.

Pošto se na temelju statistike članova odmeruju lekarski honorari, stvaraju budžeti upravnih troškova i t. d, stoga je ravnatelj ureda po ličnom i materijalnom odgovornošću dužan voditi skrb o tome, da po uredu iskazani broj članova odgovara faktičnom broju članova.

Digitized by Google

Središnji ured će u buduće na temelju predloženih iskaza o stanju i kretanju članova, te iskaza formular II/a rekapitulaciji propisanog prinosa voditi kod sebe kontrolu u pogledu ispravnosti iskazanog broja članova, te će u slučajevima opažene netačnosti proti krivcima postupati.

U Zagrebu, dne 14. januara 1925.

Generalni direktor:
u z.
Albin Bauer, v. r.

Broj: 32.242/1924.

OKRUŽNICA

Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika u Zagrebu — u predmetu načina plaćanja (naplaćivanja) prinosa čekovima poštanskih čekovnih zavoda i čekovima novčanih zavoda.

Svim mjesnim organima.

Povodom upita jedne Radničke Komore — mogu li mjesni organi Središnjeg Ureda za osiguranje radnika prinose naplaćivati osim gotovim novcem takodjer i čekom naših poštanskih čekovnih zavoda, odredilo je Predsjedništvo Središnjeg Ureda za osiguranje radnika u sjednici svojoj od 10. januara 1925. slijedeće:

U smislu § 35. ZOR. dužan je prinose platiti poslodavac na osnovu platežnog naloga mjesnog organa Središnog Ureda za osiguranje radnika redovno naknadno za mjesec dana u roku dospjetka i na način, koji je propisan Statutom Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika.

§ 199. Statuta odredjuje, da je poslodavac dužan propisane prinose platiti najdalje za 8 dana iza dostave platežnog naloga nadležnom mjesnom organu Središnjeg Ureda za osiguranje radnika, bilo neposredno kod blagajne mjesnog organa Središnjeg Ureda za osiguranje radnika, bilo putem pošte.

Gornje citirane ustanove odredjuju prema tome samo *način* naplaćivanja prinosa, ali ne odredjuju što se imade smatrati platežnim sredstvom t. j. da li samo gotov novac ili takodjer i druga platežna sredstva kao što su: čekovi tuzemnih poštanskih čekovnih zavoda, čekovi novčanih zavoda, kreditna pisma, mjenica i t. d.

Središnji Ured za Osiguranje Radnika stoji na stanovištu, da su mjesni organi Središnjeg Ureda za osiguranje radnika dužni pri naplaćivanju prinosa primati od poslodavaca u ime plateža osim gotovog novca takodjer i čekove tuzemnih poštanskih čekovnih zavoda i čekove onih novčanih zavoda, koji se u smislu § 237. Statuta mogu smatrati novčanim zavodima prvoga reda, a koje je novčane zavode kao takove priznalo i Ravnateljstvo Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika, na sjednici svojoj od 1. septembra 1924. pod čl. 26. sjedničkog zapisnika. (Uprava Središnjeg Ureda za osiguranje radnika priopćila je mjesnim organima okružnicom svojom od 5. septembra 1924. br. 23.731/24., koji se novčani zavodi na području pojedinog mjesnog organa Središnog Ureda za osiguranje radnika mogu smatrati u smislu § 237. Statuta novčanim zavodima prvoga reda.)

Prema tome mjesni organi Središnjeg Ureda za osiguranje radnika dužni su u ime plateža dužnih prinosa primati od poslodavaca osim gotovog novca i čekove tuzemnih poštanskih čekovnih ureda i čekove novčanih zavoda prvoga reda. (§ 237. Statuta.)

U svakom slučaju podmirenja plateža čekom valja na namiri (priznanici) izričito potvrditi, da je dužni iznos prinosa podmiren čekom odnosnoga poštanskog čekovnog ili novčanog zavoda uz naznaku dana izdanja, te broja i serija čeka.

Upućuju se mjesni organi Središnjeg Ureda za osiguranje radnika, da od poslodavaca u ime plateža dužnih prinosa primljene čekove tuzemnih poštanskih čekovnih ili novčanih zavoda odmah unovče u koliko se poštanski čekovni ili novčani zavod na kojega ček glasi, nalazi u sjedištu mjesnog organa Središnjeg Ureda za osiguranje radnika.

Digitized by Google

Ako se tuzemni poštanski čekovni ili novčani zavod ne nalazi u sjedištu mjesnog organa, postupiće mjesni organi Središnjeg Ureda za osiguranje radnika na slijedeći način:

a) Ako se radi o čeku kojeg tuzemnog poštanskog čekovnog zavoda, napisati će mjesni organi Središnjeg Ureda za osiguranje radnika na drugoj strani (na naledju) čeka slijedeće riječi: »Imade se odobriti ček računa broj ..... okružnog ureda za osiguranje radnika u.....« (datum, pečat i potpisi),

b) Ako se radi o čeku po Središnjem Uredu za osiguranje radnika priznatog novčanog zavoda prvoga reda imade mjesni organ Središnjeg Ureda za osiguranje radnika na drugoj strani (na naledju) čeka napisati slijedeće riječi: »Imade se odobriti tekućem računu Okružnog Ureda za osiguranje radnika u .....« (datum, pečat i potpisi),

c) Ako mjesni organ Središnjeg Ureda za osiguranje radnika nema čekovnog ili tekućeg računa kod onog tuzemnog poštansko-čekovnog ili novčanog zavoda, na koji je ček po poslodavcu izdan, tada imade mjesni organ Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika na drugoj strani (na naledju) čeka napisati slijedeće riječi: »Imade se doznačiti poštanskom uputnicom ili novčanim pismom Okružnom uredu za osiguranje radnika u .....« (datum, pečat i potpisi).

U svakom slučaju imade se ček dostaviti preporučenim pismom onom tuzemnom poštanskom čekovnom odnosno novčanom zavodu kod kojega izdatnik čeka (poslodavac) imade svoj čekovni ili tekući račun.

U Zagrebu, dne 13. januara 1925.

Generalni direktor:
u z.
Albin Bauer, v. r.

Broj: 2720/1925.

SVIM OKRUŽNIM UREDIMA ZA OSIGURANJE RADNIKA,

u predmetu obrazovanja disciplinskog suda za godinu 1925.

Poziva se naslov, da ***bezodvlačno*** ovamo izvjesti, da li je kod tog ureda za *tekuću* godinu obrazovan disciplinski sud u smislu § 1. Poslovnog Reda Disciplinskih Sudova a prema odredbama § 149. Službenog Pravilnika službenika Središnog ureda za osiguranje radnika. Isto tako valja izvjestiti, da li je za *tekuću* godinu obrazovan disciplinski sud lekara-činovnika prema odredbama § 103. i 108. Službenog Pravilnika lekara-činovnika.

U jesnom slučaju treba u izvješću navesti, koji su od tamošnjih službenika postavljeni za članove disciplinskog suda odnosno za njihove zamjenike po tamošnjem ravnatelju, a tko je izabran za člana disciplinskog suda odnosno za njegovog zamjenika po službenicima toga ureda.

Ujedno se ima izvjestiti, kojim zaključkom ravnateljstva tog okružnog ureda su izabrana dva člana tog ravnateljstva za članove disciplinskog suda, a dva člana za njihove zamjenike.

Analogno valja izvjestiti i u pogledu obrazovanja disciplinskog suda lekara-činovnika.

Napose valja izvjestiti, tko je od tamošnjih službenika postavljen za disciplinskog tužioca odnosno njegovog zamjenika kod tamošnjeg disciplinskog suda lekara-činovnika po ravnatelju tog ureda.

Odnosne zaključke ravnateljstva o izboru članova tog ravnateljstva za članove odnosno njihove zamjenike za tamošnji disciplinski sud službenika kao i za disciplinski sud lekara-činovnika — u koliko to nije već učinjeno — valja posebno ovamo predložiti.

U Zagrebu, dne 29. januara 1925.

Generalni direktor:
u z.
Dr. Helebrant, v. r.

Digitized by Google

Broj: 31.070/1924.

OKRUŽNICA

Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika u predmetu podjeljivanja predujmova na privremene priznanice i bonove.

Svim Okružnim Uuredima za Osiguranje Radnika.

Prigodom pregledbe poslovanja Okružnih Ureda zapaženo je, da se namještenicima ureda pored jasnih odredaba § 107. Službenog Pravilnika izdaju predujmovi bilo na plaću idućeg mjeseca ili pod kojim drugim naslovom na privremenu priznanicu ili bon.

Upozoruju se stoga Okružni Uredi, da se pozajmice (predujmovi) mogu podeliti samo uz uvjete navedene u § 107. Službenog Pravilnika.

Najstrože se zabranjuje, da se u buduće namještenicima pružaju bilo kakovi predujmovi, osim putnih predujmova za službena izaslanja — na privremene priznanice i bonove.

Ako se ovakovi bonovi ili privremene priznanice prigodom preduzetih škontracija u blagajni pronadju odgovarati će zato materijalno i disciplinarno ravnatelj ureda.

Neće se moći uvažiti ni isprika, da je predujam pružen eventualnom dozvolom predsjednika, jer je ravnatelj dužan ovoga upozoriti, da je ovakovo pružanje predujmova po Središnjem Uredu naročito zabranjeno. Na privremenim priznanicama kojima se diže putni predujam treba navesti dan i broj putnog naloga te svrhu zvaničnog izaslanja.

U Zagrebu, dne 5. februara 1925.

Generalni direktor:
Milan Glaser, v. r.

Broj: 30.823/1924.

OKRUŽNICA

Središnog Ureda za Osiguranje Radnika u predmetu interurbanskih telefonskih razgovora.

Svim Okružnim Uredima za Osiguranje Radnika.

Pregledavajući poslovanje Okružnih Ureda konstatovano je — naročito kod onih u Vojvodini — da namještenici ureda bez potrebe vode sa pojedinim uredima a i sa privatnim strankama interurbanske telefonske razgovore, koji su u većini slučajeva privatne naravi bez ikakove zvanične svrhe, te na taj način prave instituciji nepotrebne troškove, koji kod nekih ureda idu godišnje u desetke hiljada dinara.

U povodu toga odredjuje ovaj Središnji Ured, da se interurbanski telefonski razgovori smiju u buduće voditi samo u iznimnim slučajevima, ako je predmet o kojem se radi tako hitne naravi, da bi nastala osjetljiva šteta bilo za člana (stranku) ili ured, ako se potrebni podaci i razjašnjenja ne bi zatražila interurbanskim telefonskim putem.

Okružni uredi dužni su od 1. januara 1925. voditi točan popis (evidenciju) svih interurbanskih telefonskih razgovora vodjenih na uredskom telefonu.

Ovaj popis ima da sadrži sledeće rubrike: 1. Tekući broj, 2. Datum, kada je razgovor vodjen, 3. Ime službenika, koji je razgovor vodio, 4. Ime odnosno tačna adresa onoga s kim je razgovor vodjen, 5. Kratki sadržaj predmeta o kojem je razgovor vodjen, 6. Službeni broj akta, koji se na predmet odnosi, 7. Iznos zaračunate pristojbe, 8. Dan kada je pristojba naknadjena i članak blagajničkog dnevnika, 9. Opaska.

Ako je namještenik ureda vodio privatni razgovor ima se u rubrici 5. navesti »privatni razgovor«.

Digitized by Google

Ako je vodjen službeni razgovor ima se i na samom aktu (spisu) koji radi o predmetu, koji je dao povod za telefonski razgovor, načiniti izvješće o primljenim telefonskim podacima, koji se na predmet odnose.

U rubrici 4. nije dosta da se navede broj telefona i mjesto, već treba označiti tačnu adresu onoga s kim je razgovor vodjen na oznaku i broja telefona.

Ako je namještenik vodio privatni razgovor treba u rubrici 8. navesti dan kada je zaračunatu pristojbu na uredskoj blagajni položio i pod kojim člankom blagajničkog dnevnika.

Za svaki telefonski razgovor, koji ne bude u popis unesen, ili se ne bude moglo dokazati tko ga je vodio, imat će uredu da naknadi plaćenu pristojbu sam ravnatelj ureda.

Ovaj popis ima se redovito voditi, te se za njegovo točno vodjenje ima učiniti odgovornim jednoga od namještenika ureda.

Nijedan razgovor ne smije se voditi prije, dok nije unesen u popis interurbanskih telefonskih razgovora.

Na temelju ovoga popisa ima likvidator (računoispitač) ureda, mesečno da likvidira račune poštanskog ravnateljstva.

Čim je račun plaćen ima se odmah od namještenika ureda ubrati pristojba za eventualne privatne razgovore.

Ovaj popis ima se odmah osnovati i u buduće tačno voditi kako je napred opisano, a razgovori od 1. januara 1925. imadu se naknadno i po redu uneti.

U Zagrebu, dne 5. februara 1925.

Generalni direktor:
Milan Glaser, v. r.

Број 40286/24.

ОДЛУКА.

Одлуком Равнатељства Окружног Уреда за Оси. урање Радника у Београду, у седници од 15. децембра 1924. год. под тач, 114. седн. зап. разрешен је дужности члан пом. Равнатељства г. Васа Кнежевић због недоласка на седнице, а сходно §-у 72. Статута СУЗОРА.

На његово место долази његов заменик г. Обрен Милосављевић, трговац из Београда.

20. децембра 1924. године, у Београду.

Окружни уред за осигурање радника у Београду.

Broj 301, 302/25.

NATJEČAJ

Kod Okružnog Ureda za Osiguranje Radnika u Splitu imade se popuniti:

jedno mjesto činovnika kategorije B položaja VI i

jedno mjesto činovnika kategorije C položaja IX (kontrolora poslova).

Sa prvim mjestom skopčana je godišnja sistematska plata od Din 10.800.— i položajna plata godišnjih Din 15.000.— a sa drugim mjestom sistematska plata od godišnjih Din 9.600.— te položajna godišnjih Din 7.200.—. Osim tih beriva pripadaju istim namještenicima i sva ostala beriva nestalne naravi koja su za ta mjesta ustanovljena. Za prvo mjesto propisana je kao školska kvalifikacija potpuna srednjoškolska sprema, a za drugo mjesto traži se četiri razreda srednje škole ili odgovarajuće praktične spreme predvidjene u točkama 2 i 3 službenog pravilnika.

Molitelji treba da su državljani Kraljevine SHS te da znadu srpsko-hrvatski ili slovenski jezik, da imaju tjelesnu, umnu i moralnu sposobnost za službu Serdišnjeg Ureda za Osiguranje Radnika uopće te da su navršili 18 godinu života a nisu prekoračili 40 godinu života a prije toga nisu bili u službi Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika ili drugog kojeg zavoda za socijalno osiguranje, u državnoj ili drugoj javnoj službi; da nisu pod starateljstvom ili stečajem te da ne stoje pod isledjenjem za zločinstvo ili prestup iz koristoljublja i da nemaju fizičke nedostatke koji

Digitized by Google

bi im sprečavali vršenje službe; da nisu presudom redovnog suda pravomoćno osudjeni za zločinstvo ili prestup iz koristoljublja odnosno da nisu osudjeni na gubitak službe ili političkih prava i to za vreme utvrdjeno sudskom presudom, te konačno da nisu bili u službi Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika ili drugog kojeg zavoda socijalnog osiguranje odnosno u državnoj ili drugoj javnoj službi a da im je služba prestala iz uzroka pomenutih u §. 112. i u tački 5 i 7 §. 113. Službenog Pravilnika.

Prednost kod namještenja imadu molitelji koje stoje u službi ovog ili kojeg drugog Okružnog Ureda za Osiguranje Radnika.

Uz molbu se prilaže svjedočanstvu o danu rodjenja; uvjerenje o nadležnosti (koje je općine član); o zakonitoj bračnoj vezi; o godinama dece; školske svjedodžbe; uvjerenje o dosadašnjem zanimanju; o zdravlju i regulisanju vojne obaveze.

Vlastoručno pisane i propisno obložene molbe imadu se predati u kancelariji ovog Okružnod Ureda za Osiguranje Radnika u Splitu najkasnije do 15. marta 1925. u 12 sati u podne.

U Splitu, 6. januara 1925.

Okružni Ured za Osiguranje Radnika u Splitu.

Broj 10/25.

NATJEČAJ

Kod Okružnog Ureda za Osiguranje Radnika u Splitu imade se popuniti:

jedno mjesto liječnika činovnika zubara sa sjedištem u gradu Splitu i

jedno mjesto liječnika činovnika specijaliste za očne bolesti sa sjedištem u Splitu.

Oba mjesta sistemizirana su u II. plaćevnom razredu 1. stepen za liječnike činovnike, te je sa tim mjestom skopčana godišnja plaća od Din 30.000.— kojoj se svoti imadu pribrojiti i ostali dodatci nestalne naravi, koji su sada ili koji će se u buduće za ta mjesta odrediti.

Uvjeti namještenja jesu: Da je molitelj državljanin Kraljevine SHS i znade srpsko-hrvatski ili slovenski jezik, da ima tjelesnu, umnu i moralnu sposobnost za službu kod Okružnog Ureda za Osiguranje Radnika u opće i da imade diplomu doktora sveukupne medicine i pravo navršene liječničke prakse u Kraljevini SHS.

Nadalje da je prekoračio 24. godinu života, te da nema više od 40 godina života a prije toga nije bio u službi Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika ili drugog kojeg zavoda za socijalno osiguranje u državnoj ili drugoj javnoj službi. Da ne stoji pod staratelistvom ili stečajem ili pod isledjenjem za zločinstvo ili prestup iz koristoljublja te da nema fizičke nedostatke koji bi mu sprečavali vršenje službe.

Konačno da nije presudom redovnog suda pravodobno sudjen za zločinstvo ili prestup iz koristoljublja ili da nije osudjen na gubitak službe odnosno političkih prava za vreme utvrdjeno sudskom presudom; da nije bio u službi Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika ili kojeg drugog zavoda za socijalno osiguranje u državnoj ili drugoj javnoj službi, pa mu je služba prestala iz uzroka navedenih u §. 67. i u točki 6 §. 68. Službenog Pravilnika.

Lica koja stoje u državnoj, samoupravnoj, bolničkoj ili drugoj javnoj službi imadu svojoj molbi priložiti uvjerenje nadležne oblasti da ne predleži nikakova zapreka za njihovo stupanje u službu ovoga Ureda.

Vlastoručno pisane i propisno obložene molbenice imadu se predati u kancelariji ovog Okružnog Ureda najkasnije do 15. marta 1925. u 12 sati u podne.

U Splitu, 6. januara 1925.

Okružni Ured za Osiguranje Radnika u Splitu.

NATJEČAJ

Okružni Ured za osiguranje radnika u Mostaru raspisuje natječaj za dva mjesta ljekara činovnika sa sjedištem u Mostaru i to:

1. jedno mjesto za opću praksu u I. područn. kotaru u II. plaćevnom razredu I. stepena sa Din. 30.000 godišnje plate i drugim prinadležnostima predvidjenim u Službenom Pravilniku ljekara-činovnika;

Digitized by Google

2. jedno mjesto u II. područnom kotaru u I. plaćevnom razredu I. stepena na Din 24.000.— godišnje plate i drugim prinadlenžostima predvidjenim u Službenom Pravilniku ljekara-činovnika.

Uvjeti glede ovog natječaja odredeni su Službenim Pravilnikom lekara činovnika Središnjeg Ureda z. o. r.

Vlastoručno pisane molbe imaju se predati kod potpisanog ureda najkasnije do 28. februara 1925. godine.

Okružni Ured za Osiguranje Radnika u Mostaru.

Broj: 313/1925.

KONKURS

Na osnovu zaključka Ravnateljstva ovoga Ureda broj 6290/1924. a u smislu §-a 8. Službenog Pravilnika lekara-činovnika Sred. Ureda za Osiguranje Radnika, raspisuje se konkurs za sledeća lekarsko-činovnička mesta:

1. Na tri mesta kategorije prve za grad Vršac, sa sedištem u Vršcu.
2. Na tri mesta kategorije prve za grad Pančevo, sa sedištem u Pančevu.
3. Na jedno mesto kategorije prve za grad Belu Crkvu sa sedištem u Beloj Crkvi.

Godišnji prosečan broj osiguranih članova za svako pojedino područje pod 1—3, koje lekar ima lečiti iznosi do 1100 članova.

Godišnja plata lekara-činovnika za sva mesta pod 1—3, iznosi 24.000 dinara godišnje. Osim toga ima prava na porodični dodatak za ženu i svako dete po 1.800 dinara godišnje. Ali ukupni dodatak na porodicu ni u kom slučaju ne može biti veći od 7.200.— dinara godišnje.

Lekar-činovnik može postati bez obzira na pol i veru samo ono lice:

1. koje je državljanin Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca i znade srpsko-hrvatski ili slovenski jezik;
2. koje ima telesnu, umnu i moralnu sposobnost za službu Središnog Ureda za Osiguranje Radnika uopšte i
3. koje ima diplomu doktora sveukupnog lekarstva i pravo na vršenje lekarske prakse u Kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca.

Za lekara-činovnika ne može se primiti ono lice:

1. koje nije navršilo 24. godina života;
2. koje ima više od 40 godina života, a pre toga nije bilo u službi Središnog Ureda za Osiguranje Radnika ili drugog kojeg zavoda za socijalno osiguranje, državnoj ili drugoj javnoj službi;
3. koje je pod starateljstvom ili stečajem;
4. koje je pod istedjenjem za zločinstvo ili prestup iz koristoljublja;
5. koje ima fizičke nedostatke, koji bi mu sprečavali vršenje službe;
6. koje je presudom redovnog suda pravomoćno sudjeno za zločinstvo prestup iz koristoljublja, ili koje je osudjeno na gubitak službe odnosno političkih pravo za vreme utvrdjeno sudskom presudom;
7. koje je bilo u službi Središnog Ureda za Osiguranje Radnika ili drugog kojeg zavoda za socijalno osiguranje, u državnoj ili drugoj javnoj službi, pa mu je služba prestala iz uzroka, pomenutih u §. 67. i u tač. 6. §. 68. ovog pravilnika;
8. koje stoji u državnoj, samoupravnoj, bolničkoj ili drugoj javnoj službi.

Od uslova, spomenutog pod tač. 2. može ravnateljstvo Središnjeg Ureda za Osiguarnje Radnika podeliti oprost.

Svojeručno pisane i potrebnim dokumentima obložene molbe imaju se podneti Okružnom Uredu za Osiguranje Radnika u Vršcu najkasnije do 15. marta 1925. god. u 12 časova zaključno.

Docnije prispele i potrebnim dokumentima ne snabdevene molbe, neće se uzimati u obzir.

U Vršcu, 29. januara 1925. god.

Okružni Ured za Osiguranje Radnika u Vršcu.

Digitized by Google

КОНКУРС.

На основу наређења Сред. Уреда за осигурање радника у Загребу бр. 13954/924. Окружн Уред за осигурање радника у Вел. Бечкереку расписује стечај на 1 (једно) место V. положаја категорије Б. књиговодствене струке.

Годишње принадлежности су: 10.000 дин. систематска плата, 21.000 положајна плата, додатак на породицу по члану 1.800 дин. а највише 7.200 дин., и месни додатак, који износи 15% од систематске плате.

Услови за наводно место су:

1. да компетент има потпуну средношколску спрему, да је књиговођ. биланциста, и да се најмање 10 година налази као књиговођа у служби Средишњег Уреда или другог завода за социално осигурање, државној или јавној служби илити пак у којој од већих Банка или Завода. У молби се има навести и веродостојним документима посведочити, где је све молитељ као књиговођа радио.

2. да је компетент држављанип Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца и да знаде српскохрватски језик у говору и писму.

3. да има телесну, умну и моралну способност за вршење службе у коју жели да ступи.

4. да није млађи од 18 гоина ни старији од 40 година, осим ако се налази у служби Сред. Уреда или другог завода за социјално осигурање, државној или јавној служби;

5. да није под старатељством или стечајем;

6. да није под истрагом или већ правомоћно суђен за злочинство или преступ из користољубља или губитак службе односно грађанских права;

7. да није отпуштен из слижбе Сред. Уреда, или којег другог завода за социјално осигурање из државне или јавне службе;

Компетенти су дужни најдуље до 25. II. 925. у 12 часова пре подне послати својеручно писану молбу са следећим подацима;

а) име и презиме; б) место, дан, месец и година рођења; ц) народности и досадање запимање; д) школске спреме; е) језике које компетенат говори и пише; ф) број деце и година њиховог рођења.

Молбе имају бити обложене: крсним листом, уверењем о надлежности, о законитој брачној вези, о годинама деце, школским сведоџбама, уверење о досадањем занимању, лекарским уверењем, истављеним од уредског, државног или самоуправног лекара и уверење о регулисању војне службе.

Доцније приспеле или наведеним документима необложене молбе, неће се узети у обзир.

У Великом Бечкереку, 21. I. 1925.

Из канцеларије Окружног Уреда за осигурање радника и Великом Бечкереку.

RAZPIS.

Podpisani urad razpisuje službo zdravnika-uradnika za splošno prakso pri eksposituri v Celju. Plača znaša po določilih Službenega pravilnika za zdravnike — uradnike 24.000 Din na leto; razen tega ima zdravnik pravico do rodbinske doklade.

Ako bi pogoji za namestitev zdravnika-uradnika ne bili dani, se namesti zdravnik pogodbeno. V tem primeru mu pripada ista plača z 10% doplačilom, rodbinsko doklado in ugodnostmi, ki jih določa pogodba, natisnjena v »Radnički Zaštiti«, št. 6 in 7 iz leta 1924, str. 172.

Svojeročno spisane prošnje, opremljene z rojstnim, domovinskim in poročnim listom, rojstnimi listi otrok, šolskimi izpričevali, potrdili o dosedanjem službovanju, o zdravju in o ureditvi vojaške obveznosti, naj se vlože do ne

28. februarja 1925.

pri podpisanem uradu.

Okrožni urad za zavarovanje delavcev

v Ljubljani, dne 24. januarja 1925.

Digitized by Google

Prilog „Radničkoj zaštiti".

ISKAZ

obavezno osiguranih članova Središnog Ureda za Osiguranje Radnika po nadničnim razredima.

Nadnični razredi	Poprečni broj osiguranih članova god. 1924. u mesecu:							
	juni (lipanj)				juli (srpanj)			
	muških i ženskih		muških		muških i ženskih		muških	
	apsol.	relat. %	apsol.	relat. %	apsol.	relat. %	apsol.	relat. %
I.	35.907	7·64	30.538	6.50	35.538	7·46	30.268	6·35
II.	1.389	0·30	1.186	0·25	1.347	0·28	1.131	0·24
III.	1.538	0·33	1.240	0·26	1.482	0·31	1.206	0·25
IV.	4.288	0·91	3.529	0·75	4.158	0·87	3.423	0·72
V.	22.841	4·86	21.548	4·58	23.080	4·85	21.793	4·58
VI.	10.556	2·25	8.580	1·97	10.279	2·16	8.416	1·77
VII.	8.422	1.79	5.727	1·82	8.337	1 75	5.747	1·21
VIII.	6.245	1·33	3.693	1·22	6.020	1·26	3.604	0·76
IX.	13.653	2·90	7.930	0·79	13.330	2·80	7.787	1·63
X.	26.614	5.66	12.570	1·69	25.706	5.40	12.466	2·62
XI.	25.001	5·32	14.127	2·67	25.101	5·27	14.463	3.04
XII.	43.072	9·16	28.325	3·01	43.178	9.06	28.364	5.95
XIII.	33.311	7·08	24.806	5·28	33.427	7·02	24.705	5·19
XIV.	44.964	9·56	36.274	7·71	45.534	9·56	36.418	7·64
XV	52.004	11·06	44.958	9·56	52.390	11·—	46.016	9·66
XVI.	47.113	10·02	43.242	9·20	49.270	10·34	45.291	9·51
XVII.	93.260	19·83	86.574	18·41	96.150	20·61	90.810	19·06
Ukupno	**470.178**	**100·—**	**374.847**	**79·72**	**476.327**	**100·—**	**381.908**	**80·18**
Prosečna obezbeđena nadnica u Din	22.22	—	23.42	—	22.52	—	23.70	—
Prosečna obezbeđena nadnica u Din prošlog mjeseca	21.78	—	22.97	—	22.22	—	23.42	—
(+ = više) (— = manje)	+ 0.44	—	+ 0.45	—	+ 0.30	—	+ 0.28	—

Digitized by Google

ISKAZ

obavezno osiguranih članova Središnog Ureda za Osiguranje Radnika po mesnim organima.

Tekući broj	Mesni organi	Poprečni broj osiguranih članova, god. 1924. u mesecu							
		juni (lipanj)		Dobrovoljno osig. članova (Poprečno).		juli (srpanj)		Dobrovoljno osig. članova (Poprečno).	
		m. i ž.	m.	m. i ž.	m.	m. i ž.	m.	m. i ž.	m.
1	Banja Luka	23.003	21.821	208	187	21.477	20.286	266	238
2	Beograd	60.614	54.060	58	57	64.450	57.540	—	—
3	Bjelovar	13 905	12.458	11	10	14.746	13.160	11	10
4	Brod	11.380	9.970	2	1	11.021	9.468	2	1
5	Dubrovnik	9.460	7.782	14	14	9.440	7.695	14	14
6	Karlovac	12 639	10.692	22	15	12.426	10.491	22	15
7	Ljubljana	77 255	55.510	347	273	76.152	54.254	338	271
8	Mostar	5.203	4.069	93	91	5.333	4.194	126	124
9	Novi Sad	16.240	11.388	70	55	16.655	12.171	73	57
10	Osijek	30.870	25.852	—	—	30.518	25.553	—	—
11	Sarajevo	19.536	15.376	307	260	19.506	15.423	333	285
12	Sombor	19.445	16.553	6	4	20.349	17.197	8	6
13	Split	18.417	15.377	3	3	18.841	15.755	5	5
14	Subotica	20.762	15.087	13	10	19.995	14.682	13	10
15	Sušak	6.944	5.759	1	1	7.049	5.845	1	1
16	Travnik	8.154	7.546	28	27	9.757	9.153	162	144
17	Tuzla	4.955	4.390	6	6	5.091	4.516	6	6
18	Varaždin	12.490	9.794	7	5	12.446	9.754	7	5
19	Veliki Bečkerek	16.817	11.158	62	44	17.262	12.124	69	50
20	Vršac	12.509	9.355	35	21	13.789	10.927	35	21
21	Zagreb	44.004	30.727	17	10	44.232	31.070	17	10
22	Zemun	13.411	11.552	71	64	13.550	12.039	79	71
	I. Okružni uredi	**458.013**	**366.276**	**1.381**	**1.158**	**464 085**	**373.297**	**1.587**	**1.344**
23	Zagreb: »Merkur«	8.348	6.132	1	1	8.400	6.153	29	17
24	Ljubljana: »Trg. in bp. dr.«	3.817	2.439	142	140	3.842	2.458	142	140
	II. Privatno-društvene blagajne	**12.167**	**8.571**	**143**	**141**	**12.242**	**8.611**	**171**	**157**
	Središni ured	**470.178**	**374.847**	**1.524**	**1.299**	**476.327**	**381.908**	**17.58**	**1.501**
	Središnji ured prošli mesec	451.492	358.555	1.335	1.033	470.178	374.847	1.524	1.299
	(+ = više) (− = manje)	+ 18.686	+ 16.292	+ 189	+ 266	+ 6.149	+ 7.061	+ 234	+ 202

Digitized by Google

ISKAZ

obavezno osiguranih članova Središnog Ureda za Osiguranje Radnika po nadničnim razredima.

Nadnični razredi	Poprečni broj osiguranih članova, god. 1924. u mesecu:							
	august (kolovoz)				septembar (rujan)			
	muških i ženskih		muških		muških i ženskih		muških	
	apsol.	relat. %	apsol.	relat. %	apsol.	relat. %	apsol.	relat. %
I.	35.284	7·03	30.083	6·—	35.347	7·25	30.112	6·18
II.	1.312	0·26	1.103	0·22	1.271	0·26	1.059	0·22
III	1.437	0·29	1.181	0·24	1.378	0·28	1.149	0·24
IV.	4.117	0·82	3.389	0·68	4.103	0·84	3.386	0·64
V.	23.420	4·67	22.146	4·41	23.790	4·88	22.553	4·63
VI.	10.157	2·03	8.348	1·66	9.934	2·04	8.213	1·69
VII.	8.236	1·64	5.696	1·14	8.021	1·65	5.581	1·14
VIII.	5.890	1·18	3.537	0·70	5.786	1·19	3.487	0·71
IX.	13.106	2·61	7.653	1·52	12.759	2·62	7 512	1 54
X	25.437	5·07	12.387	2·47	24.976	5·13	12.125	2·49
XI.	25.148	5·01	14.508	2·89	24.954	5·12	14.361	2·95
XII.	43.476	8·67	28.199	5·62	43.853	9·—	27.996	5·74
XIII	33.651	6·71	24.721	4·93	33.663	6·91	24.509	5·03
XIV.	46.114	9·19	36.644	7·30	46.797	9·60	37.528	7·70
XV.	53.835	10·73	47.449	9·46	54.219	11.12	47.729	9·79
XVI.	51.926	10·35	47.946	9·56	53.553	10·99	49.595	10·18
XVII.	119.109	23·74	109.394	21·81	102.910	21·12	95.220	19·54
Ukupno	**501.655**	**100·—**	**404.384**	**80·61**	**487.314**	**100·—**	**392.115**	**80·46**
Prosečna obezbeđena nadnica u Din	23.35	—	24.56	—	22.87	—	24.05	—
Prosečna obezbeđena nadnica u Din prošlog mjeseca	22.52	—	23.70	—	23.35	—	24.56	—
(+ = više) (— = manje)	+ 0.83	—	+ 0.86		+ 0.48		+ 0.51	—

Digitized by Google

ISKAZ

obavezno osiguranih članova Središnog Ureda za Osiguranje Radnika po mesnim organima.

Tekući broj	Mesni organi	Poprečni broj osiguranih članova god. 1924. u mesecu:							
		august (kolovoz)		Dobrovoljno osig. članova (Poprečno).		septembar (rujan)		Dobrovoljno osig članova (Poprečno).	
		m. i ž.	m.	m. i ž.	m.	m. i ž.	m.	m. i ž.	m.
1	Banja Luka	20.598	19.396	282	259	22.703	21.404	343	319
2	Beograd	69.714	62.670	52	44	68.544	61 561	—	—
3	Bjelovar	14.954	13.321	11	10	15.223	13.603	11	10
4	Brod	11.124	9.569	2	1	10.629	9.085	2	1
5	Dubrovnik	9.373	7.623	14	14	9.509	7.774	15	15
6	Karlovac	13.495	11.533	22	15	14.445	12.526	22	15
7	Ljubljana	77.163	55.263	343	273	76.825	55.201	345	273
8	Mostar	5.311	4.209	171	169	4.894	3.951	172	170
9	Novi Sad	18.408	13.899	71	53	15.662	11.231	75	57
10	Osijek	30.770	25.626	—	—	31.402	26.000	—	—
11	Sarajevo	19.062	15.029	310	256	19.431	15.413	331	277
12	Sombor	21.889	18.583	8	6	21.188	18.088	8	2
13	Split	19.267	16.164	7	5	19.530	16.414	7	5
14	Subotica	23.083	17.144	13	10	20.509	15.091	19	9
15	Sušak	7.074	5.873	1	1	7.136	5.989	1	1
16	Travnik	9.152	8.517	166	148	8.719	8.041	166	148
17	Tuzla	5.269	4.635	6	6	5.418	4.738	6	6
18	Varaždin	12.290	9.545	7	5	12.156	9.439	7	5
19	Veliki Bečkerek	26.955	20.205	65	50	17.962	12.553	65	48
20	Vršac	15.673	12.914	35	21	14.386	11.565	35	21
21	Zagreb	44.836	31.650	17	10	45.057	31.654	15	9
22	Zemun	13.927	12.407	82	70	13.479	12.003	82	70
	I. Okružni uredi	**489.387**	**395.775**	**1.685**	**1.416**	**474.807**	**383.324**	**1.720**	**1.461**
23	Zagreb: „Merkur“	8.395	6.136	31	16	8.589	6.295	1	1
24	Ljubljana: „Trg. in bp. dr.“	3.873	2.473	142	140	3.918	2.496	142	140
	II. Privatno-društvene blagajne	**12.268**	**8.609**	**173**	**156**	**12.507**	**8.791**	**143**	**141**
	Središni ured	**501.655**	**404.384**	**1.858**	**1.572**	**487.314**	**392.115**	**1.863**	**1.602**
	Središni ured prošli mesec	476.327	381.908	1.758	1.501	501.655	404.384	1.858	1.572
	(+ = više) (— = manje)	+ 25.328	+ 22.476	+ 100	+ 71	— 14.341	— 12.269	+ 5	+ 30

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

SOCIJALNO-POLITIČKA REVIJA

RADNIČKA ZAŠTITA

SLUŽBENI GLASNIK SREDIŠNJEG UREDA ZA OSIGURANJE RADNIKA

GOD. VII. ZAGREB, DNE 1. APRILA 1925. BROJ 3—4

Milan Glaser:

Socijalno osiguranje.

(Ulomci iz rasprave »Socijalno Osiguranje« odštampane u knjizi Dr. Andrije Štampara: Socijalna Medicina.)

Kao i pre, tako i danas postoji još uvek velika razlika u životu ljudi i dok tisuće uživaju, milioni plaćaju patnjama i stradanjima. Borba čoveka za bolje uslove života općenita je. Nu današnje vreme napretka opšte civilizacije i u tom je pravcu karakterisano značajnom crtom: ozbiljnim nastojanjem društva, da ukloni, a ako to nije moguće, bar da ublaži razlike pojedinih socijalnih skupina. A što je započela privatna inicijativa, pomalo je preuzela u ruke država. Socijalna politika svih naroda ozbiljno traži puteve da reši socijalna pitanja svoga vremena.

Moderan način gospodarstva, posvemašnje iskorišćivanje sila u produkciji dobara, postepeno su zaoštrili odnose dviju socijalnih klasa: radnika i njihovih poslodavaca. Iz tih odnosa razvilo se jedno od najvažnijih socijalnih pitanja, radničko pitanje. Pre rata ovo je pitanje bila glavna sadržina socijalne politike, pa je rešavanje toga pitanja pomalo donelo i prvo socijalno zakonodavstvo i to ponajpre radničke zaštite, a posle i radničkog osiguranja.

Radničko zakonodavstvo razvijalo se u pojedinim državama različno prema unutarnjim prilikama tih država. Jakost radničkih organizacija odlučivala je o uspehu. Nastojanjem medjunarodnih organizacija radnika postaje pitanje radničke zaštite predmetom Medjunarodnih Konferencija.

Svetski rat prekida ovaj napredak. Ali Konferencija Mira donaša pobedu i ovom pitanju. 28. aprila 1919. zaključen je i potpisan Pakt Društva Naroda. Oživotvoreno je Društvo Naroda, najveća tekovina svetskoga rata. Član 23. Pakta Društva Naroda odredjuje doslovce:

»Sa rezervom, a u saglasnosti s odredbama medjunarodnih konvencija, koje sada postoje ili koje će se docnije zaključiti, Članovi Društva:

a) trudiće se da obezbede i održe pravične i čovečne uslove rada za čoveka, ženu i dete na svojim vlastitim teritorijama, kao i u svim zemljama na koje se prostiru njihove trgovačke i industrijske veze, i u tom cilju da stvore i održavaju potrebne medjunarodne organizacije; . . .«

Medjutim je već pre toga Konferencija Mira (11. aprila 1919.) izradila posebnu konvenciju o Medjunarodnoj Organizaciji Rada. Ova je konvencija ušla kasnije u sve mirovne ugovore (Deo XIII. član 387.—427. versajskog ugovora), a cilj joj je stvoriti stalnu organizaciju za medjunarodno regulisanje uslova rada.

O samom uvodu ove konvencije rečeno je medju ostalim i ovo:

»Pošto je Društvu Naroda cilj da postavi opšti mir, a takav se mir može osnivati samo na društvenoj pravdi;

Pošto postoje i takovi uslovi rada, koji povlače za veliki broj lica nepravdu, bedu i oskudicu, što stvara takovo nezadovoljstvo, da su mir i opšta harmonija dovedeni u opasnost i pošto je prešno, da se ti uslovi poprave . . . ;

Digitized by Google

Pošto neusvajanje od strane bilo koje države jednog režima rada odista čovečnog ometa i napore drugih država voljnih da u svojim zemljama poprave stanje radnika ...«

osniva se jedna stalna organizacija, čija je dužnost da radi na ostvarenju izloženog programa (čl. 1.).

Ovime je nesumnjivo utvrdjena ozbiljna težnja čitavog čovečanstva, da se pravedno urede socijalni položaj, uslovi rada i života radnika celoga sveta. Ovime je podjedno zajamčen siguran razvoj radničkog zakonodavstva, jer ono će od sada biti odraz zajedničke snage radničkih organizacija sviju država, okupljenih u Društvu Naroda.

*

Moderno socijalno osiguranje još nije staro pedeset godina. Nastalo je u Njemačkoj početkom osamdesetih godina devetnaestoga stoleća, kao socijalno-politička mera za poboljšanje opšteg položaja radnika. U početku nazivalo se to osiguranje radničkim osiguranjem, jer je osiguravalo samo radnike u užem smislu reči, danas je već obuhvatilo sve slabije članove društva, pa je općenito poznato pod imenom: socijalno osiguranje. Razvilo se do neslućenog opsega i važnosti, te je danas prošireno po čitavom svetu.

Cilj je socijalnog osiguranja na osnovu načela uzajamnosti obezbediti osiguranim licima u slučajevima umanjenja ili gubitka radne sposobnosti mogućnost egzistencije.

Slučajevi umanjenja ili gubitka radne sposobnosti mogu u glavnome nastati usled bolesti, porodjaja, nesreće, iznemoglosti, starosti, smrti ili besposlice. Prema tome za koji je od ovih slučajeva osiguranje predvidjeno, delimo socijalno osiguranje na

1. osiguranje za slučaj bolesti;
2. osiguranje za slučaj nesreće;
3. osiguranje za slučaj iznemoglosti i starosti (invaliditeta), i smrti (osiguranje porodice osiguranika);
4. osiguranje za slučaj besposlice.

Osim toga delimo socijalno osiguranje na osiguranje rudara, pomoraca i ribara, poljoprivrednih radnika i slugu u poljoprivrednom radu, industrijskih radnika, saobraćajnog osoblja, privatnih nameštenika i t. d., već prema tome, koju vrstu radnika njime obuhvaćamo.

Nemačko socijalno osiguranje razvilo se postepeno. Prve početke brige i skrbi za obolele radnike pokazuju nam stari zakoni u maloj meri. Službinski red odredjuje staranje gospodara za obolelu kućnu družinu, trgovački zakon za trgovačke pomoćnike, brodarski red za mornare. Pruski obrtni zakon od 1845. godine predvidja pripomoćne blagajne za kalfe i pomoćnike za slučaj bolesti; počeci principa obaveze osiguranja već se tu ispoljuju, jer opština može u svom statutu odrediti dužnost pristupa bolničkim blagajnama za sve kalfe i pomoćnike na svome području. Jedna naredba od godine 1849. daje opštini pravo, da poslodavce obveže na plaćanje prinosa za to osiguranje. Za slučaj nesreće postojali su razni propisi i zakoni, koji su poslodavca obvezivali na naknadu štete, naročito za slučaj nesreće na željeznici, u rudnicima, kamenolomima, fabrikama i t. d. Za slučaj iznemoglosti i starosti nalazimo prvo staranje u rudarskim bratovštinama. Ove bratinske kase najstarije su zadruge osnovane u cilju obezbedjenja rudara za slučaj nesreće, iznemoglosti i starosti.

Nakon ujedinjenja Nemačka se razvijala iz agrarne zemlje u modernu industrijsku državu. Nastaju fabrike, uporaba strojeva i raznih kemikalija, razdioba posla i stvaranje najamno-radničkog proletarijata. Pogibelji obolenja, poslovnih nesreća i obrtnih trovanja rastu iz dana u dan. Godine 1881. počinju rasprave o uvodjenju obaveznog osiguranja radnika. Bismarkova je to politika, kojom hoće da predobije radničke mase za državu, te da tako slabi upliv sve jače socijalne demokracije Iz političkih razloga poslanici radnika otklonili su sve osnove o osiguranju radnika, te su tek godine 1911. prvi put glasali za zakon o osiguranju privatnih nameštenika.

Digitized by Google

Zakon o osiguranju za slučaj bolesti donesen je godine 1883., za slučaj nesreće u industrijskim preduzećima godine 1884. i konačno godine 1889. zakon o osiguranju za slučaj iznemoglosti i starosti. Osim ovih temeljnih zakona radničkog osiguranja doneseni su u to vreme i razni zakoni o osiguranju činovnika, lica vojnog staleža (godine 1886.) poljoprivrednih i šumarskih preduzeća, gradjevinskih radnika (god. 1887.) i pomoraca.

Zakon o osiguranju invaliditeta završio je prvi period zakonodavstva radničkog osiguranja u Nemačkoj. U razdoblju od godine 1892. do 1903. provedene su nužne reforme. Iza toga pristupilo se je kodifikaciji svega postojećeg prava o osiguranju radnika, te je godine 1911. donesen novi Zakon o osiguranju radnika (Reichsversicherungsordnung). Ovaj ogroman zakon (šest delova sa 1805 članaka), koji je sve tadanje pravo osiguranja radnika skupio u jednu celinu, u glavnome je proširio krug na osiguranje obvezanih nameštenika te uveo novo osiguranje udovica i dece u slučaju smrti oca obitelji.

*

I kad danas bacimo pogled na razvitak nemačkog socijalnog osiguranja, onda moramo priznati, da je nemačko socijalno zakonodavstvo u poslednjih četrdeset godina izvršilo veliku zadaću.

Nadovezujući svoju organizaciju na uredbe privatne inicijative, a naročito na razne zadružne radničke i poslodavačke, fabričke i rudarske organizacije za pružanje pomoći obolelom ili unesrećenom radniku — moglo je ono bez većih trzavica učiniti prelaz od tog dobrovoljnog osiguranja na osnovni princip nemačkog sistema osiguranja, a to je opšta obaveza osiguranja svih socijalno slabijih elemenata naroda.

Počevši sa osiguranjem za slučaj bolesti i izgradjujući godinama ovu vrst osiguranja, stvorena je organizacija, koja na principu uzajamnosti pruža svojim članovima u času bolesti primerenu naknadu za vreme prolazne radne i privredne nesposobnosti, te se brine za potpuno ozdravljenje njihovo.

U slučaju, da bolest predje granice (26 ili 52 nedelje) odredjene za davanje bolesničkih potpora, nastupa daljnje lečenje na teret osiguranja za slučaj iznemoglosti, kako bi se obolelom što pre povratila radna snaga i predusrelo trajnom invaliditetu osiguranoga člana. Nastupi li ipak taj slučaj bilo usled iznemoglosti ili starosti (65 godina) daju se potpore i rente odredjene za osiguranje u slučaju iznemoglosti i starosti.

U slučaju poslovne nesreće, koji je pojam danas već znatno proširen, osobito na bolesti zanata i obrtna trovanja, daje se besplatno lečenje do potpunog ozdravljenja i naknada izgubljene radne sposobnosti u obliku doživotne rente.

Za slučaj smrti osiguranje daje posmrtnu pripomoć (pogrebninu), a osim toga stara se za preostale članove porodice osiguranika.

Sakupljenim kapitalom podižu se zdravstveni zavodi: ambulatoriji, bolnice, lečilišta, oporavilišta, obdaništa, u kojima oboleli radnici opet nalaze svoje zdravlje. Propagandom nastoji se stati na put širenju zaraznih bolesti i ostalih narodnih nevolja, a napose: alkoholizma, venerije i tuberkuloze. Pomažu se preventivne mere, a naročito se grade ili bar pomažu gradnje radničkih stanova i kolonija. Uz pomoć države i svih interesiranih krugova socijalno osiguranje vrši najveći deo posla za čuvanje narodnog zdravlja.

Uspeh socijalnog osiguranja u Nemačkoj ogroman je. Računa se, da je u sve tri vrsti osiguranja danas osigurano oko 30,000.000 ljudi. Svaki drugi ili treći čovek osiguran je bar za jednu vrstu toga osiguranja. A za vreme od godine 1885. do godine 1920. primilo je neko 120 miliona ljudi preko 18 milijarda maraka potpora.

Zato su i drugi narodi uvideli korist ove ustanove, pa je ona pošla svetom i osvojila celi svet.

*

Kada je 1. decembra 1918. godine u opštem oduševljenju naroda oživotvorena željno iščekivana Kraljevina Srba, Hrvata i Slovenaca stotine je problema socijalne politike čekalo na svoje rešenje. Pitanje vojnih invalida, zaposlenje demobili-

Digitized by Google

sanih vojnika, a naročito dobrovoljaca, povratak ratnih zarobljenika i opskrba begunaca iz okupiranih krajeva, zaštita dece i ratne siročadi, problem stanova, sprečavanje zaraznih bolesti i zaštita narodnog zdravlja, agrarna reforma, kao i celi kompleks pitanja radničke zaštite i socijalnog osiguranja trebalo je rešiti što pre i što bolje. Ispravno i dobro rešenje ovih pitanja značilo je čuvanje radne snage i narodnog zdravlja, te zadovoljenje svih onih elemenata, koji su nakon strašnih patnja svetskoga rata opravdano i glasno tražili svoja prava i zaštitu interesa.

Odmah u početku razdeljen je ovaj posao u tri Ministarstva: Narodnog Zdravlja, Socijalne Politike i Agrarne Reforme, koja još i danas nakon šest godina manje ili više uspešnog rada nisu rešili ili bolje nisu dali zakonske osnove za rešenje sviju iznesenih pitanja naše socijalne politike.

Osiguranje radnika u to je doba u raznim pokrajinama države različito uredjeno. Imamo socijalno zakonodavstvo Srbije, Bosne i Hercegovine, austrijsko za Sloveniju i Dalmaciju, ugarsko-hrvatsko za Vojvodinu, Hrvatsku i Slavoniju. U Crnoj Gori i Maćedoniji osiguranje radnika nepoznata je stvar.

U vreme prevrata meseca oktobra pa onda kasnije godine 1918. i nekoliko prvih meseci godine 1919. vlade pojedinih pokrajina izvršile su sve preko nužne reforme na polju socijalnog osiguranja. Donesene su potrebne novele postojećim zakonima u obliku naredaba, osobito glede povišenja obezbedjene nadnice, potpora i prinosa osiguranja. U Sloveniji i Dalmaciji, koje su pokrajine ostale bez nosioca osiguranja za slučaj nesreće i penzionog osiguranja, te Vojvodini, koja je ocepljena od svoje bivše centrale osiguranja, stvoreni su i organizovani zavodi za provodjenje zakona, koji su ostali na snazi u tim pokrajinama.

U isto vreme, dok se pokrajinske vlade bave ovim poslovima, Ministarstvo Socijalne Politike nosi se mišlju oko izrade jedinstvenog zakona o osiguranju radnika za čitavu Kraljevinu. Temeljni principi: osiguranje za slučaj bolesti i nesreće, neuposlenosti, iznemoglosti, starosti, kao i posmrtno osiguranje porodice na osnovu najšire obaveze i unifikacije osiguranja; obligatorno osiguranje obiteljskih članova, osiguranje za slučaj porodjaja uz što veću zaštitu matera i dojenčadi; po mogućnosti što manje opterećenje osiguranih nameštenika, zanata i industrije; centralizacija celokupnog osiguranja u jednom zavodu sa mesnim organima za lokalne poslove osiguranja, sve na osnovu najšire samouprave interesenata, paritetno zastupanje radnika i poslodavaca u svim samoupravnim telima uz potrebnu zaštitu manjina; potrebna državna pomoć i nadzor nad osiguranjem. Pošto je ova načela početkom februara 1919. raspravila anketa interesenata, na kojoj su bile zastupane organizacije radnika, obrtnika i industrijalaca, kao i glavni zavodi za osiguranje radnika iz cele države, pristupa se izradi nacrta zakonske osnove samo za slučaj bolesti i nesreće, a na temelju zakona (zak. čl. XIX. 1907.) o osiguranju radnika u Hrvatskoj, Slavoniji i Vojvodini. Osnova je izradjena koncem marta 1919., te je polovicom aprila već otštampana (»Radnička Zaštita«, godište 1919. broj 1—4) i razaslana svim interesentima, fakultetima, organizacijama lekara i t. d. na mišljenje. Premda su mišljenja bila povoljna i premda je postojala preka potreba da se ova osnova što pre raspravi i kraljevskom Uredbom u život privede, osnova ipak nije postala zakonom, jer je u to vreme usledila promena vlade, te je otstupio prvi Ministar Socijalne Politike Vitomir Korač, koji je celu ovu reformu socijalnog osiguranja započeo i svom je energijom forsirao. I tako je Srbija ostala bez svakog osiguranja radnika uopšte, a Bosna i Hercegovina bez osiguranja za slučaj nesreće.

Tečajem godine 1919. i 1920. Ministarstvo pomalo organizira odelenje za socijalno osiguranje i preuzima dotadanje kompetencije povereništava za socijalnu skrb u Sarajevu, Splitu, Zagrebu i Ljubljani, dok se Narodna Uprava za Banat, Bačku i Baranju u to vreme već spojila sa Ministarstvom. Pokušaji da se osiguranje radnika za slučaj bolesti i nesreće u Srbiji i Crnoj Gori sprovede na osnovu zak. čl. XIX. 1907. u zemaljskoj blagajni za osiguranje radnika u Zagrebu, a osiguranje radnika za slučaj nesreće u Bosni i Hercegovini kod postojećih zavoda u Ljubljani, ne uspevaju iz političkih razloga, pa se stoga ponovno pomišlja na donošenje jednog zakona i jedinstvene organizacije socijalnog osiguranja za čitavu Kraljevinu. Godine 1919. izradjena osnova zakona popunjuje se, menja se naročito sistem pri-

Digitized by Google

kupljanja sredstava za osiguranje u nesrećnim slučajevima, te se tako doterana osnova 27. juna 1921. godine izdaje kao Uredba o uredjenju osiguranja za slučaj bolesti i nesreće (Službene Novine broj 184/21.).

Na osnovu ove Uredbe sprovedeno je osiguranje radnika za slučaj bolesti na području Srbije i Crne Gore počevši od 1. januara 1922. godine. Za početak organizovan je samo jedan okružni ured za osiguranje radnika sa sedištem u Beogradu, koji je pomoću svojih poverenika i ekspozitura odmah započeo sprovodjenje osiguranja radnika na celom tom ogromnom teritoriju. Meseca decembra 1922. bilo je u tom uredu osigurano u svemu 38.218 članova, od toga 33.699 muških i 4.519 ženskih lica.

Obavezno osiguranje privatnih nameštenika za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti provedeno je u Sloveniji i Dalmaciji austrijskim zakonom od godine 1906., novelirano je god. 1914. zakonom, a godine 1921. Uredbom, koja je uzakonjena zakonom od 12. maja 1922. godine. Ovim zakonom predvidjeno je to osiguranje kao obavezno i nadalje za Sloveniju i Dalmaciju, a kao dobrovoljno za sve ostale pokrajine države. — Nosilac tog osiguranja je: Pokojninski zavod za nameščence v Ljubljani. Godine 1923. bilo je u svemu osigurano 7.800 lica.

*

Uredba o uredjenju osiguranja za slučaj bolesti i nesreće popunjena je odredbama o osiguranju za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti, te je tako izmenjena po Zakonodavnom Odboru Narodne Skupštine na sednici od 3. decembra 1921. prihvaćena kao Zakon o osiguranju radnika, koji je potpisan po Kralju 14. maja 1922. godine i obnarodovan u broju 117. Službenih Novina od 30. maja 1922. Provodjenje osiguranja radnika po ovom zakonu započelo je 1. jula 1922. godine.

Zakon o osiguranju radnika od 14. maja 1922. godine uredjuje obezbedjenje radnika u slučaju bolesti, nesreće, iznemoglosti, starosti i smrti, dok za osiguranje u slučaju besposlice predvidja, da će se urediti docnije.

Osnovna načela, na kojima je izgradjen ovaj zakon, ova su: Najšira obaveza osiguranja i potpuna unifikacija obaveze osiguranja za sve vrste osiguranja. Centralizacija osiguranja u jednom zavodu i sprovodjenje osiguranja po mesnim organima, koji su prema potrebi organizovani na području cele države. Samouprava zavoda na osnovu paritetnog zastupanja poslodavaca i nameštenika u svim samoupravnim organima zavoda. Rešavanje sporova pred obraničkim sudovima radničkog osiguranja.

Usvojena su dakle sva načela modernog socijalnog osiguranja, pa je usled toga pružena mogućnost, da se u nas sprovede osiguranje radnika tako, da će moći potpunoma izvršiti sve zadaće, koje su mu odredjene.

Obavezom osiguranja, jednako za sve vrste osiguranja, prema kojoj su na osiguranje obvezana lica, koja na osnovu ma kakvog radnog odnosa daju svoju telesnu ili umnu snagu pod najam i to bez obzira na pol, dobu života, državljanstvo i visinu zarade, udovoljeno je potrebi osiguranja sviju kategorija najamnih radnika, nameštenika, kao i ostalih socijalno slabijih slojeva naroda. Osim toga je na taj način stvoren toliki krug interesenata, da je dobro provodjenje zakona financijalno osigurano.

Centralizacijom osiguranja u jednom zavodu: Središnjem Uredu za Osiguranje Radnika u Zagrebu, omogućena je dobra i jednolična primena zakona na području cele države. Pošto je zakon izjednačio sve dosadanje zakone, ispravna i jednolična provedba ima da donese i jedinstvenu praksu. Ujednostručenje i usavršavanje administracije treba da osigura minimalne upravne troškove osiguranja.

Centralizacijom osiguranja uvedene su jednake potpore i jednaka prava u svim krajevima Kraljevine, pa je time olakšano slobodno kretanje radnika na području cele države. Isto tako, izjednačeni su i svi tereti osiguranja, pa je na taj način isključena medjusobna konkurencija poslodavaca.

Uprava ureda za osiguranje osnovana je na načelu samouprave, drugim rečima, ona je dana u ruke samih interesenata, koji je znadu najbolje urediti prema svojim potrebama. Samoupravni organi sastavljeni su na principu pariteta, usled čega

Digitized by Google

oba interesenta, radnik i njegov poslodavac, jednako učestvuju na provodjenju osiguranja, te će sigurno zajedničkom saradnjom polučiti najveći uspeh.

Rešavanje sporova izmedju ureda za osiguranje i zainteresovanih članova u pogledu pružanja zakonitih potpora po ovom je zakonu dodeleno u nadležnost sudova radničkog osiguranja, u kojima će uz predsedatelja kvalifikovanog suca biti jednako zastupani poslodavci i radnici kao obranici. Ovim je zajamčena potpuna objektivnost postupka, a time i pravedno rešenje spora.

Spomene li se nadalje, da je ovaj zakon predvideo mogućnost najboljeg uredjenja zdravstvene službe, podizanje ambulatorija i lekarna, bolnica, oporavilišta i sanatorija; omogućio provedbu svih potrebnih higijenskih i tehničkih mera za zaštitu života i zdravlja radnika i predupredjenje nesrećnih slučajeva u radionicama i fabrikama; odredio dovoljne potpore u naravi i novcu za sve vrste osiguranja; pobrinuo se za pravednu razdiobu tereta osiguranja; tada se može slobodno ponoviti, da je naš novi zakon o osiguranju radnika dao sve uslove, da socijalno osiguranje u nas u celosti izvrši svoju zadaću.

Koristi, koje će sprovodjenje ovoga zakona doneti narodu i državi, radniku i poslodavcu, zanatu i industriji, ogromne su. A povrh svega je donošenjem ovog zakona izvršen jedan akt socijalne pravde i rešeno jedno od najtežih socijalnih pitanja. Najsiromašnijem delu naroda, radnom narodu, socijalno osiguranje u času najteže bede i nevolje, u času kada ga usled bolesti, nesreće ili iznemoglosti izdaje jedino orudje njegovo, radna snaga njegova, daje sve, što mu je za održanje egzistencije potrebno. A sve to ne u ime potpore i milosti društva, već u ime prava stečenog na osnovu ovog zakona.

*

Na području cele Kraljevine započelo je osiguranje radnika u slučaju bolesti i nesreće po novom zakonu o osiguranju radnika 1. jula 1922. godine. Nakon više od dve godine marljivog i ustrajnog rada posvršavani su prvi poslovi organizacije tog osiguranja, pa se danas može mirne duše ustvrditi, da je socijalno osiguranje za to kratko vreme svojim blagotvornim delovanjem u svim krajevima države udarilo sigurne osnove svog opstanka, razvitka i napretka.

Centralni organ osiguranja: Središnji Ured za Osiguranje Radnika u Zagrebu izvršio je ogroman posao. Na celom je području Kraljevine sproveo novi zakon i jednoliku praksu, sve to na području, na kojem je važilo zakonodavstvo bivše Austrije u Sloveniji i Dalmaciji, hrvatsko-ugarsko u Hrvatskoj, Slavoniji i Vojvodini, bivše bosanske autonomije u Bosni i Hercegovini, te kraljevine Srbije u Srbiji. Morao je zadovoljiti interese svih pokrajina, u kojima su različiti sistemi socijalnog osiguranja sprovadjani kroz poslednjih deset do četrdeset godina i utrti puteve sprovodjenju zakona u krajevima, gdje je osiguranje posve nepoznato.

Posao se ovaj odvijao u razmerno lošim prilikama, jer upravo u to vreme pojavljuju se prvi znaci današnje novčane krize i sve teže stanje zanata i industrije, nastupaju poteškoće u plaćanju prinosa, skupoća i besposlica, nedostatna zarada najamnog radnika, sve pojave, koje redovito prate ovake privredne krize. Socijalno osiguranje teško snosi breme opće besposlice i posledice slabih uslova rada najamnog radnika. Ipak u toj krizi svojim delovanjem pomaže ublažiti zlo i bedu najpotrebnijih, dokazujući time opravdanost i preku potrebu ove ustanove.

Prvo ravnateljstvo Središnjeg Ureda, u koje su imenovani predstavnici industrije, zanata, trgovine i radnika iz čitave zemlje, vodi poslove osiguranja i postepeno donosi sve odredbe, koje su potrebne za uspešno sprovodjenje zakona.

Naročito vodi brigu oko ispravne primene zakona u pružanju svih zakonitih potpora, uredjuje pitanje uredskih lekara i vršenja lekarske službe, pružanja zubne nege, banjskog lečenja i promene boravišta, bolničkog i sanatorijskog lečenja, naknade putnih troškova za bolnice, sanatorija i promene boravišta i t. d. Produžuje trajanje bolesničkih potpora od 26 na 52 nedelje. Ovo produženje potpora jedna je od najvažnijih većih potpora, jer služi članovima, koji su usled dugotrajne bolesti posve iscrpljeni. Nadalje ustanovljuje primerene dodatke na skupoću starim rentnicima od prije 1. jula 1922., te izvanredne potpore rentnicima inozemnih zavoda, koji su naši državljani.

*

Digitized by Google

Godine 1923. iznosio je propis prinosa grane osiguranja u slučaju bolesti Din 156,397.276.46, za slučaj nesreće Din 47,242.364.40 lii svega Din 203,639.640.86. Pored toga propisivali su mesni organi Središnjeg Ureda i prinos za Berze Rada, kojim raspolaže Ministarstvo Socijalne Politike u cilju pomoći nezaposlenim radnicima. Ovaj prinos iznosio je godine 1923. ukupno 8,264.808.90 dinara. Prema tome je ukupni propis prinosa Središnjeg Ureda u godini 1923. iznosio 211,904.449.76 dinara. Od toga pada na teret poslodavaca Din 129,573.407.08, na teret radnika Din 82,331.042.68. Zaostaci na prinosima iznosili su 31. decembra 1923. godine svega Din 95,990.897.46, što čini 45.30% propisa. Pošto su 31. decembra 1922. godine zaostaci prinosa iznosili Din 48,278.427.77, to je godine 1923. zapravo plaćeno svega Din 164,191.980.07. Prinos za slučaj bolesti iznosio je 6% obezbedjene nadnice radnika, za nesreće isto tako 6% od obezbedjene nadnice za 100% opasnosti posla. Pošto je propisani prinos osiguranja za slučaj nesreće u godini 1923. nešto manji od ⅓ propisanog prinosa za slučaj bolesti, to je i prosek prinosa za nesrećni slučaj nešto manji od 2%. Razume se da poslovi sa velikom opasnošću plaćaju skoro 6%, dok oni s malom ili neznatnom opasnošću plaćaju vrlo maleni prinos za osiguranje u slučaju nesreće. Počevši od 1. januara 1925. godine snižen je prinos za osiguranje u slučaju nesreće na 5% od obezbedjene nadnice za 100% opasnosti posla.

Sistem glavničnog pokrića troškova osiguranja za slučaj nesreće, kako ga je usvojio naš zakon o osiguranju radnika, omogućuje da se postepeno, malo po malo kroz celi niz godina izgrade sve ustanove, koje su potrebne za dobro i racionalno sprovodjenje osiguranja radnika. Zakonom predvidjene rezerve osiguranja za slučaj nesreće mogu dati kredite, koji su potrebni za izgradnju valjanih i shodno izgradjenih uredskih zgrada, ambulatorija, bolnica, sanatorija, oporavilišta i t. d. Pojedine grane osiguranja za slučaj bolesti, nesreće i invaliditeta u svom delovanju upotrebljuju odnosne objekte i prema izvršenoj uporabi plaćaju razmerni deo najamnine, koja je odmerena tako, da se njome pokrivaju troškovi uzdržavanja i plaćaju kamate i amortizacije upotrebljenih gradjevnih glavnica. Time se daju osiguranju ne samo sredstva i orudje za dobro i uspešno sprovodjenje osiguranja, već se ujedno i sve grane osiguranja sile na štednju i prikupljanje imovine, koja će nakon nekoliko decenija predstavljati znatan deo narodne imovine.

Godine 1922., 1923. i 1924. Središnji je Ured izvršio kupovine, adaptacije ili izgradnje uredovnica i ambulatorija svojih mesnih organa u Ljubljani, Splitu i Dubrovniku, Banjaluci, Travniku i Sarajevu, Varaždinu, Zagrebu, Brodu, Oseku i Zemunu, Novom Sadu i Somboru, te Beogradu u ukupnom iznosu od oko 20 miliona dinara. Osim toga investirano je u oporavilište Kasindol kod Sarajeva oko 5 miliona i lečilište Klenovnik kod Varaždina oko 2 miliona dinara.

Tečajem godine 1925. i 1926. predvidjeno je izgradjivanje potrebnih uredskih zgrada i ambulanta, koje će odgovarati svim zahtevima moderne medicine u Beogradu i Zagrebu, te uredjenje lečilišta za bolesne na plućima u Klenovniku sa 150 kreveta i jednog lečilišta na moru sa 100 kreveta.

Lečenjem akutno obolelih radnika i pružanjem novčanih potpora obolelim i unesrećenim radnicima nije u celosti izvršena zadaća, koju je zakon namenio socijalnom osiguranju. Ova uža i neposredna zadaća osiguranja radnika izvršiće se bolje i jeftinije, što pre i što radikalnije se započne opšta borba protivu bolesti, koje uništuju radnu snagu i živote radnika, i što pre se pristupi preveniranju njihovom saradnjom socijalnog osiguranja na čuvanju i obnovi narodnoga zdravlja.

Osnivanje ambulatorija i dispanzera za venerične bolesti i tuberkulozu, trahom i malariju, borba protiv alkoholizma, podizanje sanatorija, oporavilišta i bolnica, davanje pomoći za gradjenje zdravih radničkih stanova i kolonija za radnike — sve je to potrebno za lečenje i čuvanje zdravlja radnika. Ovom se metodom radikalno leče oboleli, po mogućnosti čuva obitelj i deca radnika od zaraze, sprečavaju nova obolenja i smanjuju troškovi običnog lečenja. Bez toga ne će socijalno osiguranje nikada postići svoje prave zadaće i veći deo imovine izdaće se na pomoći, koje ne će dati koristi, koje bi odgovarale utrošenom kapitalu.

Najstrašnija od svih bolesti, osobito u našem narodu, je tuberkuloza. Ova je bolest opšta radnička bolest i njeni su tereti za naše osiguranje, koje nema

Digitized by Google

osiguranja za slučaj invaliditeta i besposlice, upravo ogromni. Za uspešno suzbijanje te bolesti potrebna su lečilišta za tuberkulozne radnike. Središnji Ured ima za sada sanatorij Brestovac na Slemenu kraj Zagreba sa 100 kreveta i oporavilište Kasindol kraj Sarajeva sa oko 200 kreveta. Najviše 300 kreveta na oko 500.000 članova, od kojih ima najmanje 30.000 tuberkuloznih radnika. Budući da je to premalo dozvoljeni su sada krediti za uredjenje sanatorija Klenovnik sa 150 kreveta. Ovaj će sanatorij imati vlastito gospodarstvo sa neko 280 jutara zemlje, mlekarstvo i voćarstvo, te će se upotrebom bolesnika (tuberkuloza prvog stepena) u poslovima gospodarstva pokušati sniziti troškovi opskrbe.

Središnji Ured ima osim toga za svoje članove oporavilište na Paliću kraj Subotice sa oko 50 kreveta i oporavilište Jadran na otoku Rabu sa 35 kreveta. Članovi su prema vrsti bolesti i potrebi upućivani i u ostala poznata lečilišta (Varaždinske Toplice, Krapinske Toplice, Rogatac, Topusko, Lipik, Melenci, Breznica, Koviljača, Vrnjačka banja, Crikvenica i t. d.) i bolnice, te je na to lečenje god. 1923. utrošeno oko 15 miliona dinara.

Svakako je jasno, da osiguranje radnika na tom polju rada bez pomoći države ne može postići potrebne uspehe. Zato i zakon o osiguranju radnika (al. 4. § 54.) odredjuje, da će troškove bolničkog lečenja osiguranih članova, kao i članova njihovih porodica od venerićnih bolesti, trahoma, duševnih bolesti i tuberkuloze preuzeti država, u koliko je ona po starim zakonima obavezna da snosi te troškove. Žalibože odredbom čl. 95. i 101. financijskog zakona za godinu 1924./25. odredjeno je, da je Središnji Ured za svoje članove izuzetno od § 54. zakona o osiguranju radnika dužan plaćati sve troškove bolničkog lečenja ako boluju i od koje zarazne bolesti, izuzev slučajeva epidemije. Odredba je ova od velike štete po socijalno osiguranje, ona je ujedno i nepravedna, jer terete, koje ima da snosi javno zdravstvo, baca na teret osiguranja radnika. Nu kako je danas organizacija zdravstvene službe za suzbijanje narodnih bolesti i čuvanje narodnog zdravlja u Ministarstvu Narodnog Zdravlja u punome jeku, ima opravdane nade, da će država opet preuzeti dužnosti, koje su jedna od prvih zadaća svake države. Osiguranje radnika nastoji da rad države u tom pogledu svim silama podupre, te za to i svoju organizaciju zdravstvene službe prilagodjuje sličnoj organizaciji države. Kolaboraciju sa Ministarstvom Narodnoga Zdravlja u svim njegovim ustanovama, a naročito ambulatorijama i dispanzerima za tuberkulozu, malariju i veneriju, prihvatio je Središnji Ured, te će rado snositi sve troškove rada ovih ustanova, u koliko se odnose na njegove članove.

Provodjenjem zakona o osiguranju radnika od 14. maja 1922. godine socijalno je osiguranje steklo pravo gradjanstva u našoj državi. Zajamčeno Ustavom i provedeno Zakonom predstavlja ono danas najvažniji deo socijalno-političkog zakonodavstva države, na kojemu radnici osnivaju svoje pravo na obezbedjenje u slučaju bolesti, nesreće, iznemoglosti, starosti i smrti.

Još mnogo je posla i truda potrebno, da ovo osiguranje radnika bude potpuno. U prvom redu treba da se privedu u život sve postojeće odredbe zakona. Naročito odredbe glede osiguranja lica, koja se bave kućnom industrijom (al. posl. § 3.), zatim odredbe glede osiguranja poljoprivrednih radnika i slugu u poljoprivrednom radu, nestalno zaposlenih lica i osoba pomorskog ribarstva (§ 6.). Potrebno je dalje, da se još ove godine, ako ne pre, a ono bar sa poslednjim zakonskim rokom 1. jula 1925. sprovede osiguranje za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti (al. 2. § 209.), te da se uredi osiguranje za slučaj besposlice (§ 2.). Nakon toga, da se u opštem osiguranju radnika provede i osiguranje rudara (§ 158.), kao i osiguranje državnog saobraćajnog osoblja (al. 5. § 6.) te penziono osiguranje privatnih nameštenika, koje je danas izuzeto, te se provodi u posebnom penzionom zavodu. Ova bi centralizacija osiguranja u jednom zavodu značila daljnje usavršenje postojeće organizacije osiguranja, te znatne uštede na administrativnim troškovima osiguranja, a usled toga i ojačanje same ustanove socijalnog osiguranja u našoj državi.

Sadanja privredna kriza ne pogoduje razvitku socijalnog osiguranja, ona daje prilike nezadovoljnicima, da traže reformu osiguranja i promenu zakona, kojom bi se znatno suzilo obezbedjenje radnika. Oni tvrde da privreda ne može snositi tereta osiguranja. Medjutim može se tačnim i stručnim preispitanjem zakona

Digitized by Google

i provedbe osiguranja uvek dokazati, da naše osiguranje pruža više od mnogih osiguranja, te da od zanata, trgovine i industrije traži manje prinosa, nego li osiguranje radnika u drugim državama. Pored toga je upravo razvitkom osiguranja u našoj državi od Ujedinjenja ovamo dokazano, da se u vreme prosperiteta privrede niko ne tuži na terete osiguranja, već da svako rado plaća svoj prinos za zdravlje i obezbedjenje radnika. Prema tome je sigurno, da su posve drugi uzroci današnje privredne krize, a ne prinosi za osiguranje radnika. Osim zahteva za suživanjem osiguranja stavljeni su i razni drugi prigovori današnjem osiguranju radnika, te bi opravdanim zahtevima trebalo udovoljiti. Prema stečenom iskustvu valja izvesti potrebne korekture zakona, napose u grani osiguranja za slučaj bolesti, pojedine nedostatke i nesavršenosti treba doterati, a naročito valja izgraditi samoupravu osiguranja i učiniti je što više neovisnom od časovitih političkih prilika, jer je dosadanja praksa pokazala, da je autonomija osiguranja premalo zaštićena.

U pojedinim državama pomaže se razvitak socijalnog osiguranja na razne načine. Desetke i stotine miliona doprinosa daju godimice Nemačka, Engleska, Francuska, Italija, Čehoslovačka, Danska, Norveška, Švedska, kao i sve druge kulturne države za izgradnju i pripomoć socijalnom osiguranju svoga naroda. Ove pomoći ne poznaje naše osiguranje u dovoljnoj meri, jer u koliko je i zakonom predvidjena, ne izvršuje se u celosti. Nadamo se ipak, da će vremenom i kod nas prevladati uverenje, da nijedna napredna država ne može izmaći svojim dužnostima na polju socijalne politike, pogotovo ne na polju zaštite i obezbedjenja radnika. Sigurni smo da će i kod nas pobediti istina, da se prinosi interesenata, kao i prinosi države, koji su dani socijalnom osiguranju, dobro ukamaćeni na stotinu načina vraćaju privredi i državi. Spoznaće se, da socijalno osiguranje uza sve druge svoje prednosti obezbedjenjem radnika u prvome redu koristi državi, jer čuva i jača snagu i zdravlje naroda, to najveće bogatstvo čoveka.

Dr. Ivo Politeo:

Radnička zaštita u praksi sudova.

Sve što se dogadja, dogadja se pod utjecajem stanovitih sila. Sve što se dogadja, jest rezultat razmjera snagâ — bile sad te snage psihičke ili materijalne, ove ili one naravi. Dakle je i *zakon* rezultat razmjera snaga u onome faktoru, koji zakone stvara. U parlamentarnoj državi jest taj faktor parlamenat, a kako i ovaj nastaje prema razmjeru snaga u narodu, koji je nejgov mandant, tako je i zakon u posljednjem redu rezultat razmjera snaga u društvu dotične države, snaga čitavog naroda kao jedne — od raznih društvenih slojeva kombinirane — cjeline.

Dok je zakon sâm po sebi, njegovo stvaranje *jedan* dogodjaj, dotle je njegova *provedba drugi* dogodjaj, resp. ona sastoji od niza drugih dogodjaja. Kako provedba slijedi istom poslije stvaranja zakona, razumije se po sebi, da medju obim dogodjajima postoji *vremenska* razlika, koja je to veća, što stariji je zakon. U tome razmaku vremena može se mijenjati — a redovito se i mijenja — razmjer društvenih snaga u narodu. Te snage u času provedbe nijesu više jednake onima u vrijeme postanka pa je zato sasvim razumljivo, ako *provedba* zakona ne odgovara točno *samome zakonu*. Promjena zakona djeluje toliko na provedbu, te se po toj provedbi — u koliko je dozvoljena još ta riječ — čini, da kao da zakona i nema. Onda nastaje jauk onih, koji bi se htjeli zakonom koristiti, da se zakon krši. I dok pogodjeni ne mogu da dadu od sebe ništa no jauk, dotle se zakon i dalje krši. Treba nešto više nego je pusti jauk, da se uspostavi onaj razmjer snaga, koji je bio nekoć moćan da zakon stvori.

Ovo sociološko shvaćanje — koje mora dijeliti i svaki pravnik, jer pravnik koji nije ujedno sociolog, nije ni pravi pravnik! — tumačem je, zašto se *naše* socialno zakonodavstvo slabo provadja. Njegov glavni dio — zakon o osiguranju radnika, za-

Digitized by Google

kon o zaštiti radnika i zakon o inspekciji rada — nastao je neposredno poslije svršetka rata, pod utjecajem mirovnih ugovora. To zakonodavstvo jest velikim dijelom naša medjunarodna dužnost, koju smo izvršili prema tim ugovorima. *Onda* je radnička klasa bila jaka, onda se i kapitalistička klasa ćutjela ugroženom od te jakosti, od visokog revolucionarnog raspoloženja što je zavladalo u neposredno poratno vrijeme. Svi ustupci, dani po kapitalistima radničkoj klasi u mirovnim ugovorima, u t. zv. magna charta laboris bili su privremeni kompromis izmedju obiju klasa, u kojemu kompromisu radnička je klasa dobila, zapravo izvojevala — to treba priznati — mnogo toga, česa nije imala prije rata a što je prije postavljala kao svoj glavni zahtjev (na pr. 8-satno radno vrijeme, u ime kojeg gesla bio je uglavnom vodjen čitav radnički predratni pokret). No izmedju onda i danas, izmedju dana postanka zakona i ovih dana njegove provedbe velika je razlika. Danas je radnička klasa rascjepana, a prema tome i slaba; danas se razmjer snaga promijenio na njezinu štetu, dakle i na štetu provedbe zakona. Radnička klasa nema momentano snage, da prisili na strogu provedbu zakona one, kojima po ustavu ta dužnost u dio pada.

Neću ovdje da govorim o onome dijelu provedbe, koje sastoji u financijalnim prinosima državne vlasti. Tà dosta se u našoj javnosti pisalo na pr. o upotrebi već utjeranog prinosa za neuposlene u sasvim druge svrhe, o potpunom bagateliziranju stanovitih zakonskih propisa sa strane državne vlasti,i t . d. Htio bih reći koju o provedbi našeg radničkog zakonodavstva kod onih organa državne vlasti, koji rješavaju *sporove* — poimence kod obrtnih oblasti i sudova.

Ovaj dio provedbe vrlo je važan. On je zato tako važan, jer predstavlja ono zadnje zakonsko sredstvo, koje može prisiliti poslodavca da izvrši zakon. On je i zato važan, jer se može na pr. dogoditi da svi poslodavci najednom zanemare dužnosti zakona, u kojem slučaju dolazi do spora, a jer spor rješavaju one oblasti, znači da na njih pada sva težina provedbe zakona. Budu li te oblasti pokazale sposobnosti, da shvate duh zakona, i volju da prisile otpornike na njegovo vršenje, bit će provedba zakona to vjernija; u protivnom slučaju ostaje zakon komad papira.

Nažalost treba utvrditi, da je većina presudnih organa (nazovimo tako ukratko obrtne oblasti i sudove kao one organe drž. vlasti, koji presudjuju o sporovima) pokazala onu sposobnost i volju tek u razmjerno maloj mjeri. Pravnička naobrazba tih organa potječe *sa univerze, gdje se socijalnome zakonodavstvu ne posvećuje nikakva pažnja.* Mislim, da se citirani naši socijalni zakoni djacima tamo ni ne spominju. Sve učenje socijalnog zakonodavstva na našim univerzama sastoji u poznavanju ono nekoliko propisa trg. resp. obrtnog zakona, koji se tiču trg. resp. obrtničkih pomoćnika. No osnovna misao — i to je glavno — tih propisa obiju zakona još iz osamdesetih godina prošloga vijeka, jest liberalizam, jest potpuna sloboda ugovaranja izmedju poslodavca i radnika. Država nema tu ništa da se upliće, a ako to i čini, njezino je uplitanje supsidiarne naravi i sa minimalnom koristi za radnika (na pr. zakonski otkazni rok, zakonska dužnost uzdržavanja za vrijeme bolesti i t. d.). (Ova pasivnost države u poretku društvenom, kojemu je temelj *privatno vlasništvo* s potpunom mogućnosti njegova izrabljivanja, pretvara se stvarno u aktivnost u korist kapitalista.) Sasvim protivna je osnovna misao novijeg socijalnog zakonodavstva. Ta misao jest uplitanje države u medjusobne odnose poslodavca i radnika, jest stezanje slobode ugovaranja, jest prisila da se poslodavac bezuvjetno drži stanovitih odredaba u korist radnika. Tu modernu, socijalnu osnovnu misao ne može da shvati *naš pravnik, odgojen u liberalističkoj školi.* On ne može na pr. da shvati *obligatornost* §-a 10. zakona o zaštiti radenika *o plaćanju svakog prekovremenog sata;* ne može, jer se odviše uživio u naučnu osnovnu misao starih zakona, po kojima se radnik može odreći svakog prava i mora da izvrši svaku dužnost, *samo ako je to ugovoreno,* tobože »slobodno ugovoreno«. S istoga razloga ne može da razumije obligatornost na pr. propisa (§ 22.), da žene porodilje ne smiju nikako raditi dva mjeseca poslije poroda. On taj propis kao i svaki drugi pretvara u *dispozitivni,* jer je *njemu sloboda ugovora nada sve,* pa i nad socijalnim interesom zaštite žene- radnice i radničke djece, prem je intencija socijalnog zakonodavstva obratna: da naime socijalnome interesu podredi slobodu ugovaranja. Pravnik, odgojen u duhu *individualnih* ugovora ne može da shvati sankciju, koja je §-om 5. Zakona o zaštiti radnika dana *kolektivnim* ugovorima.

Digitized by Google

U našoj, dakle, praksi — a kod toga mislim ponajprije posebno pravno područje Hrvatske i Slavonije — imala bi doći do primjene dva pravna nazora, dvije grupe zakona: jedna s liberalističkom osnovnom misli, a druga sa socijalnom. Formalno stoje jedna uz drugu, a stvarno jedna protiv druge. Prirodno bi bilo, da nova potisne staru, da socijalna misao prevlada onu pravne slobode (koja je samo eufemistički izraz na izrabljivanje, pa nas zato to lijepo ime ne smije zavesti). U praksi dogadja se obratno. Mjesto da pravnik-sudac promatra stari zakon kroz prizmu novoga, on uzima stari kao prizmu; mjesto da stari zakon ispravlja prema novome, on novome daje korekture u smislu staroga. Rezultati su porazni po one, koje je novo socijalno zakonodavstvo imalo zaštititi. Kao najtipičniji primjer iz prakse spomenut ću ovaj: Po starome zakonu moglo se ugovoriti kako mu drago trajno radno vrijeme. Novi zakon ograničuje to radno vrijeme na 8 sati, a iznimice dozvoljuje i prekovremeni rad, ali *uz naplatu* tih prekovremenih sati. Medjutim zakonodavac bio si je svijestan, da bi ta odredba o naplati — obzirom na ekonomsku prevlast poslodavca — bila iluzorna, kad ne bi bila obligatorna t. j. kad ne bi bila takva te se posebnim ugovorom smije promijeniti. Ugovor, koji bi, recimo, odredjivao da se smije i bez naplate raditi preko 8 sati, bio bi ništav, pa se prema tome radnik ne može odreći ni naknadnim, a kamo li prethodnim ugovorom takvog prava naplate. To je logička konsekvenca misli, koju je slijedio novi zakon. Ali kad radnik dolazi pred presudnog državnog organa s tužbenim zahtjevom, da mu se ti i ti prekovremeni satovi naplate, sudac-pravnik promatra taj zahtjev sa stanovišta liberalizma staroga zakona, pa ako na pr. tuženi poslodavac stavlja prigovor, da je on s radnikom, bilo prethodno bilo naknadno, bilo izrijekom bilo muče, ugovorio besplatnost onih prekovremenih sati, sudac taj prigovor uvažuje. Uvažuje, jer ne vidi socijalni interes, koji je novi zakon htio zaštititi, dok ima u vidu samo slobodu ugovaranja staroga zakona.

Većina naših presudnih organa (pravnika-sudaca) posjeduje mentalitet čitavog našeg gradjanskog društva. Taj im mentalitet neda na pr. da u direktoru ili prokuristi kakvog trg. poduzeća gledaju isto takvog trg. pomoćnika baš kao što je i onaj pomoćnik, koji poslužuje mušterije iza tezge. Čak i sa stanovišta općeg gradjanskog odnosa direktor stoji prema poslodavcu u istome pravnome odnosu kao i onaj t. zv. niže kategorije trg. pomoćnik, ali sudac-pravnik tako je zadojen gradjanskim mentalitetom, koji u direktoru vidi »gospodina«, da ga ovaj čini slijepim i prema rečenoj ustanovi općeg gradjanskog zakona. Zato vidimo pravnički i socijološki čudnu pojavu, da je za presudjivanje sporova izmedju poslodavca i na pr. direktora ili prokuriste nadležan po shvaćanju prakse redoviti sud, a za sporove trg. pomoćnika tzv. niže kategorije obrtna oblast I. molbe. A ipak su svi oni trg. pomoćnici, jer svi stvarno pomažu zajedničkome poslodavcu — trgovcu; razlike *u načinu* pomaganja mogu i moraju imati svoj odraz samo u sporednim uvjetima (na pr. u trajanju otkaznog roka, visini beriva, vremenu dopusta i t. d.), ali *načelno* ne bi one smjele biti od nikakvog utjecaja.

Danas je privredna kriza, kad poslodavac želi sačuvati svoj dobitak na taj način da s jedne strane reducira broj namještenika a s njime i režiju, dok s druge strane povisuje radno vrijeme. Tu bi stroga i smisaona provedba zakona mogla znatno stati na put prekomjernoj redukciji i neuposlenosti, ali jer takve provedbe nema, dakako da neuposlenost mora zauzeti današnje ogromne i katastrofalne dimenzije. Dogodilo mi se pače jednom, da je presudni organ primao teoretski opravdanost tužbovnog zahtjeva namještenika, ali ga je odbio — jer da je novčana kriza pa bi ispunjenje zahtjeva stajalo poslodavca prevelikih žrtava! Ovaj obzir na onoga ekonomski jakoga, koji ako i gubi, uvijek još nešto zadržava, a neobzir prema ekonomski slabome koji ništa nema — doista je karakterističan za mentalitet naših presudnih organa!

Ovaj pravnički odgoj naših presudnih organa, koji se temelji na sasvim drugim principima i sistemu, nego li se temelji moderno socijalno zakonodavstvo; ovaj još polukapitalistički mentalitet njihov —, sve je to jedna od onih snaga, iz kojih rezultira današnja često apsurdna provedba radnicima povoljnih zakona.

Digitized by Google

Za vjernu provedbu socijalnog zakonodavstva po presudnim organima, nije dovoljno da oni poznadu samo njegov tekst; treba da te zakone dublje prouče, da se udube u njihovu povijest, u sastav društva, u borbu i tendence koji su do tih zakona doveli. A potreban im je i način mišljenja, slobodan od svakog kapitalističkog pa ma i polovičnog utjecaja; potreban im je socijalni, točnije: socijalistički mentalitet. Duh, koji je rodio zakone, mora da vodi i njegove provadjače; ako je zakon zaštita radnika, sudac mora biti zaštita te zaštite. Imamo mnogo razloga da pravničku generaciju takvog odgoja i mentaliteta želimo. A da ju istom želimo i još očekujemo, znači da ju nemamo. Analogna želja — sa, dozvoljavam, manje razloga da ju se u tolikoj mjeri želi — tiče se i svih ostalih, dakle ne samo presudnih i državnih organa radničke zaštite.

Dr. Vilim Helebrant:

Provedba osiguranja za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti u našoj državi.

Zakon o Osiguranju Radnika, koji je sada na snazi, uveo je i osiguranje za iznemoglost, starost i smrt. To je grana osiguranja, koja otprije još nije postojala u nijednom dijelu naše kraljevine (izuzev kod rudara). Upravo s toga razloga zakon je odložio provedbu te grane osiguranja do 1. jula 1925.· u pretpostavi, da bi istodobna provedba odnosno reorganizacija svih triju vrsti osiguranja stvorila prevelike i nesavladive tehničke poteškoće.

Zakon o osiguranju radnika u posljednjoj alineji §-a 209. doslovce kaže:

»Osiguranje u slučaju iznemoglosti, starosti i smrti sprovešće se, kad to odredi Ministarski Savet, a najkasnije do 1. jula 1925.«. Od toga dana dijeli nas samo još oko 3 mjeseca. Pokušat ću za to ovdje, da ukratko dadem perspektivu toga osiguranja, istaknuvši naročito glavne poteškoće, kojima će se valjati boriti kod provedbe. Vodilo bi predaleko, da ovdje iscrpivo prikazujem sadržaj zakona, već ću se samo usput osvrnuti na glavne njegove odredbe, nastojeći da povučem paralelu izmedju te grane osiguranja i drugih dvaju grana a to je osiguranje za bolest i za nesrećni slučaj, koje su kod nas već otprije provedene, pa su za to u praksi i bolje poznate.

U tu svrhu osvrnuti ću se na:

1. krug osiguranih;
2. organe, koji provode osiguranje;
3. prinose;
4. potpore; i
5. otštetni postupak.

1. Krug osiguranih. Taj je kod osiguranja za iznemoglost, starost i smrt u glavnom posve jednak kao i kod drugih dvaju vrsti osiguranja, a određen je §-om 3. ZOR. Izuzeci sadržani su jedino u §-u 4. ZOR za one, koji su već sada invalidi, odnosno već uživaju invalidskoj odnosno starosnoj renti odgovarajuću potporu iz javnih sredstava. Prema tome provodjenje ove vrsti osiguranja ne će iziskivati novih prijava sa strane poslodavaca. Jedino bi se sadanje prijavnice za člana proširile rubrikom, u koju bi poslodavac prigodom nove prijave unio podatke o eventualnom postojanju okolnosti spomenutih u §-u 4. ZOR. Nadalje bi se poslodavci morali pozvati, da glede svih onih, koji su već otprije prijavljeni za člana a sa danom 1. jula 1925. uživaju penziju ili drugu vrst opskrbe prema točki 2. § 4. ZOR, tu okolnost prijave okružnom uredu, da ne bi došlo do prosipavanja prinosa i za ovu granu osiguranja.

2. Organi koji provedu osiguranje posve su isti kao kod drugih dvaju grana osiguranja. Mjesni organi vode evidenciju članova, propisuju i ubiru prinose, pribiru podatke za otštetni postupak i odmjeruju privremene rente, dok Središnji Ured odmjeruje stalne rente.

Digitized by Google

3. Prinosi osiguranja za iznemoglost, starost i smrt odmjereni su na istoj bazi kao i prinosi za bolest, t. j. prema obezbedjenoj nadnici, te iznose (§ 27. ZOR) na nedjelju 18% od jednodnevne obezbedjene nadnice. Pošto sada nedjeljni prinosi za bolest iznose 36% te nadnice, to će prinos osiguranja za iznemoglost, starost i smrt iznositi *ravno polovinu prinosa za bolest.* Dakle kod propisivanja i ubiranja prinosa za iznemoglost, starost i smrt ne će biti nikakovih posebnih poteškoća. I od ovog prinosa (kao i od prinosa za bolest) pada polovica na teret poslodavca a polovica na teret namještenika.

4. Potpore. Potpore možemo podijeliti u redovite i izvanredne.

Redovite su potpore:

a) invalidske rente (rente za iznemoglost) koje se daju iznemoglima;

b) starostne rente, koje se daju starcima iznad 70 godina;

c) potpore preostalima, koje se daju ženi i djeci (odnosno ako njih nema, ostaloj rodbini) preminulog osiguranika.

Izvanrerdne potpore sačinjava liječenje iznemoglih, smještenje u invalidski dom, ili drugačije izdržavanje iznemoglih i ostarjelih rentnika.

Jedan od glavnih uslova za pravo na rente i potpore jeste navršenje ***roka čekanja*** (§ 65. ZOR).

Dok se pravo na bolesničke potpore te potpore i rente za nesrećni slučaj može u slučaju bolesti ili nesreće da steče odmah iza stupanja u radni odnošaj, potrebno je u grani osiguranja za iznemoglost, starost i smrt, da član bude osiguran ***kroz odredjeno neko vrijeme,*** odnosno da kroz to vrijeme na propisani način plaća prinose. Dok se kod osiguranja za bolest i nesreću traži da je osiguranik u doba obolenja odnosno nesreće bio član (osiguran) nije tako kod osiguranja u iznemoglosti, starosti i smrti; tu nije potrebno, da je onaj, koji traži potporu uposlen u vrijeme kada nastane zahtjev na potporu; naprotiv redovno će se i dogadjati, da je osiguranik radi invalidnosti prekinuo poslovni odnošaj. Potrebno je samo to, da rok čekanja nije već utrnuo propustom plaćanja prinosa kroz duže vremena (§§ 81. i 82. ZOR).

Rok čekanja iznosi za invalidsku rentu 200 nedjelja (oko 3 godine 10 mjeseci), za starosnu rentu 500 nedjelja (oko 9 godina i 10 dana), a za rente i potpore za slučaj smrti 100 nedjelja (oko 1 godinu i 11 mjeseci). Uzme li se, da će se ova grana osiguranja početi provoditi sa 1. jula 1925., ne će se normalno prve udoviče i dječje rente početi plaćati prije 1. jula 1927., prve invalidske rente prije mjeseca maja 1929., a prve starosne rente prije mjeseca februara 1935.

Neupućeni bi mogao reći, da je time glavni posao i briga oko provedbe osiguranja odgodjena bar za tri godine, jer da uredi za sada oko provedbe ove grane osiguranja ne bi imali drugog posla, nego da ubiru prinose. Tome ali nije tako.

Da se nakon tri i više godina uzmogne staviti renta u tečaj, potrebno je *tačno* znati kako dugo i u kojem nadničnom razredu je osiguranik bio osiguran. Potrebno je to znati ne samo zato, da se uzmogne ustanoviti, da li je osiguranik navršio propisno vrijeme osiguranja (rok čekanja § 65. ZOR) odnosno da li mu pojedina razdoblja osiguranja nisu medjutim utrnula (§§ 81. i 82. ZOR), nego i zato, jer će se tek na temelju ovih podataka moći tačno izračunati, koliko prinosa je u roku čekanja za njega uplaćeno. Na temelju toga iznosa izračunati će se onda visina same rente (§ 67. ZOR). Time smo došli do glavne tehničke poteškoće, sa kojom je skopčana provedba ove grane osiguranja.

Kada na pr. koji osiguranik svojevremeno zatraži starosnu rentu, trebaće sabrate podatke o njegovom članstvu, koje seže natrag više nego li 10 godina. Što to znači, razumjet će svaki onaj, koji je imao prilike, da traži od više okružnih ureda podatke o članstvu namještenika, za kojega je trebalo ustanoviti, da li imade t. zv. pasivno članstvo po §-u 56. ZOR. Kojom sporošću se tu dolazi do podataka, gdje se radi o članstvu najviše kroz dvije godine! Pa sad si predočite da se ti podaci traže više nego za 10 godina unatrag, za člana koji je u tom razdoblju radio kod stotine poslodavaca i na području nebrojenih okružnih ureda, a da poteškoća bude još veća, koji se recimo zove Marković ili Petrović pa ima kod svakog okružnog ureda na de-

Digitized by Google

setke imenjaka, eventualno i istog krsnog imena! Tu može da pomogne samo kataster članova, koji će se osnovati najkasnije sa 1. jula 1925., i koji će se voditi *najvećom savjesnošću i točnošću.* U protivnomslučaju valjano ustanovljenje invalidske i starosne rente nemoguće je ili će bar biti moguće tek nakon dugotrajnog istraživanja. Kraj ovoga osiguranik bi čekajući mogao da umre od gladi.

Da poteškoća bude još veća odredjuje § 67. ZOR da se renta računa na temelju »svih uplaćenih prinosa«. Ako bi se zakon doslovce provodio, trebalo bi voditi točan račun o tom, koliko je za pojedinog člana efektivno uplaćeno prinosa, naglašavam *uplaćeno*, a ne propisano. Poznato je koliko rada iziskuje već kurentno vodjenje osobnog katastra članova a i kontiranja uplata prinosa na tekućim računima pojedinih poslodavaca. Za to moramo proglasiti nemogućnošću, da se kontiraju još i uplate za svakog pojedinog osiguranika na njegovom računu, a da bi se o njima mogao sastaviti skupni račun i nakon 10 godina. Tu nije druge pomoći, nego § 67. ZOR istumačiti i praktički provesti tako, da će se prinos računati samo sa prosjekom, koji odgovara dotičnom nadničkom razredu i dokazanom vremenu članstva, bez obzira na to da li je prinos u istinu i plaćen, te sa kojim iznosom. Zato se ali i opet traži najtočniji kataster članova.

Prva alineja §-a 15. ZOR govori doduše o iskaznicama, koje će se izdavati osiguranicima već u početku njihova osiguranja, i u koje bi se uz sve ostale podatke unosila godišnja visina uplaćenih prinosa. Bilo bi svakako najidealnije, kad bi svaki osiguranik takovu iskaznicu imao, kad bi si u nju dao unašati sve podatke o članstvu, i kada bi takovu knjižicu čuvao desetke godina. Sve to držim ali da su samo *ideali*, kojih nećemo tako lako doseći. I kad bi me netko uvjerio (a to nebi išlo lako!) da će okružni ured biti u stanju da sve te podatke točno i brzo unosi osiguraniku u knjigu kada god on to zatraži, nitko me neće uvjeriti, da će si član svaki važni unos sam dati upisati a pogotovo ne da će knjižicu valjano čuvati kroz desetke godina, kako bi ju u slučaju zahtjeva na rentu mogao predložiti uredu. Da je tako, dokazuju iskustva, koja su okružne blagajne u Hrvatskoj i Slavonije imale, dok su se još po zakonskom članku XIX.: 1907. izdavale članske knjižice. Manje inteligentan radnik (a pogotovo ako je još analfabet, a tih ima žalibože dosta) nije si jednostavno tako dugo svjestan, koje značenje za njega ima takova knjižicca, dok god ju ne ustreba tražeći potpore. A onda (uočivši duljinu »roka čekanja«) kad si toga postane svijestan, već je prekasno. Kao spas dakle ostaje i opet *valjano vodjeni članski kataster kod ureda!*

O tom, kako bi se kataster imao voditi, da li kod pojedinih okružnih ureda ili centralno kod Središnjeg Ureda, ne ćemo sada govoriti, nego ćemo se na to osvrnuti kojom zgodom kasnije.

Iznemoglost (invalidnost), je uz rok čekanja drugi važni uslov za invalidsku (ne za starosnu) rentu. Pojam nesposobnosti za privredu u grani osiguranja za nesreću dosta je jednostavan. Njegovo postojanje odnosno stepen ustanovljuje liječnik na temelju jednostavne tjelesne pregledbe. Nije tako kod pojma iznemoglosti. Zakon u §-u 66. kaže:

»Iznemoglo u smislu ovog zakona jeste ono lice, koje zbog bolesti, starosti ili drugih mana nije u stanju da radom prema svojim snagama i sposobnostima a s obzirom na naobrazbu i dosadašnje zvanje svoje, zaradi ni trećinu onoga, što najamnim radom zaradjuju telesno i duševno zdrava lica iste vrsti a slične naobrazbe u istom kraju«.

Dok se dakle u grani osiguranja ne pita da li osiguranik privredjuje ili ne (ili se barem taj fakat samo u dvojbenim slučajevima uzima samo kao putokaz za ustanovljenje tjelesnog stanja bolesnika odnosno ozledjenoga) sasvim je drugačije kod invaliditeta. Tu se u prvom redu pita, kakav učinak imade bolest, starost ili telesna mana na visinu privrede osiguranika, pa ako ta privreda padne ispod odredjene granice, tada liječnik ima da ustanovi uzročnuvezu izmedju toga i bolesti, starosti, odnosno tjelesne mane.

I ustanovljenje granice smanjenja zarade, koje uslovljuje pravo na rentu, zadavaće u praksi dosta poteškoće. Dok se u grani osiguranja za nesreću pita kolika je faktična zaslužba osiguranika u godini pre nesreće, ima se radi ustanovljenja in-

Digitized by Google

validiteta ustanoviti još i koliko prosečno iznosi zarada »telesno i duševno zdravih lica iste vrsti i slične naobrazbe u istom kraju«. Sve su to sami dosta neodredjeni pojmovi, a praksa će imati dugoga i mučnoga posla, da im podade praktičnu formu, t j. da na temelju sabranih podataka sastavi tabele zarada, koje će bar približno odgovarati realnome životu, odnosno koje će držati korak sa promjenama koje sobom donosi gospodarski život. Prelazi okvir ovoga članka, da se pobliže bavimo tim, kako bi se imalo u praksi obraditi ovo pitanje. Primjećujem samo, da će se tim pitanjem praksa morati pozabaviti što skorije i pobliže tako, da nas nadje spremne vreme, kada bude trebalo davati prve invalidske rente.

O visini potpora takodjer ovdje ne govorimo, jer je ona ustanovljena zakonom dosta tačno, odnosno dade se ustanoviti dosta jednostavno čim su poznati glavni preduslovi o kojima smo već govorili prije, a to su: trajanje osiguranja i visina uplaćenog prinosa. Uzmimo za temelj sadašnju podiobu na nadnične razrede (§ 21. ZOR) i prinos sa 3% prosječne zarade; ova bi kraj najviše prosječne nadnice D 40.— puta 300 radnih dana iznosila godišnje 12.000.— Din. Invalidska renta ispod 500 nedjelja prinosa iznosila bi 24% te zarade a nakon 500 nedjelja prinosa 36% te zarade (isto i starosna renta). Prema tome bi maksimalna invalidska renta iznosila ispod 300 nedelja prinosa Din 2.880.— godišnje, a maksimalna starosna renta Din 4.320.— godišnje. Prema tome je maksimalna granica ovih renta daleko niža od maksimalne granice rente za nesrećni slučaj, gdje se za 100% umanjenja radne sposobnosti daje 100% prosječne nadnice, dakle godišnje Din 12.000.—.

Oštetni postupak u grani osiguranja za iznemoglost, starost i smrt u zakonu je normiran dosta lapidarno. Iz mjesta i načina kako ga zakon obradjuje (glava XIII. ZOR), vidi se, da ga je zamislio u glavnom posve jednakim kao i postupak za odmjerenje odštete u nesrećnom slučaju. Statut Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika (glava VII.), koji je u ostalom bio izradjen tek za prvu potrebu provedbe ovoga zakona, uopće ni ne govori napose o postupku za ustanovljenje potpora za iznemogolst, starost i smrti. I tu će dakle praksa imati dosta teški zadatak, da donese potrebne propise za jednolični postupak.

Reasumiramo li sve što smo napred kazali, trebalo bi za provedbu osiguranja u iznemoglosti, starosti i smrti za prvi početak:

1. izdati odredbe o ubiranju prinosa,
2. organizirati tačno vodjenje katastra članova,
3. početi sakupljati podatke za ustaanovljenje normalnih zarada pojedinih struka i krajeva.

Od svih ovih zadataka onaj pod 2. je najteži ali i najvažniji i može da podnese najmanje odgadjanja. Njegovo zanemarenje značilo bi teški propust, koji se kasnije više ne bi dao ispraviti, a imao bi za posljedicu, da se u slučaju potrebe ne bi mogla pravedno i zakonito odmjeriti renta. Spram osiguranika bio bi to dakle ne samo propust, već upravo zločin.

Бранимир Хаберле.

Социјално осигурање у Бугарској.

Управо двије године дана иза уведења модерног социјалног осигурања код нас, ступио је дне 1. јула 1924. у Бугарској на снагу нови Закон о јавном осигурању,* којим се уваћа обавезно законско осигурање радника за случај незгоде, болести, материнства, изнемоглости и старости. Концем јуна исте године издало је уједно министарство трговине, обрта и рада, у чију је надлежност

* Законъ за общественитѣ осигуровки, утвърденъ съ указъ No. 7. отъ 6. мартъ 1924. г., „Държавенъ вестникъ“ брой 289. отъ 25. мартъ 1924.; и Правилникъ за приложението на закона за общественитѣ осигуровки, утвърденъ съ указъ No. 26. отъ 25. юний 1924. г. „Държавенъ вестникъ“ брой 69. отъ 28. юний с. г.; София, 1924. Държавна печатница.

Digitized by Google

стављено спровођење новог осигурања, правилник о проведби закона, у којем су садржани исцрпиви прописи о практичној примјени закона. Правилник је по своме обујму врло опсежан, садржи 206 чланака уз прилог свих образаца књижица, исказа, пријава и декларација прописаних у закону, уз попис болести и озлиједа, које дају право на ренту за претрпљену незгоду те коначно уз попис љекарија и санитетског материјала, који се смију по лијечницима преписивати на рачуи фонда јавних осигурања односно по апотекама издавати. Сам пако закон садржаје у својем 51 чланку понајвише само принципијелне норме, дочим детаљне прописе за проведбу и администрацију самог осигурања препушта посвема ексекутивној власти, да их она изда путем наредаба и правилника. Досадањи закон о осигурању радника и намјештеника за случај незгоде и болести престаје важити као и сви прописи осталих закона, наредаба и правилника, у колико су у противурјечју са одредбама овог новог закона.

Осигурање радника и намјештеника у Бугарској према новоме закону почива у главноме на основним принципима, које садрже и законодавства осталих држава. Морамо одмах том пригодом нагласити, да сама организација тог осигурања наличи више оној у Румуњској него ли нашој. Како је ово осигурање најновијег датума, приказат ћемо поједине његове гране и његову организацију.

I. Обавеза осигурања. Према пропису чл. 1. споменутог закона обавезно су осигурани сви радници и намјештеници у државним, јавним и приватним заводима, предузећима и господарствима, у колико се истима не устеже по закону о мировинама један дио њихове плаће. Појам радника односно намјештеника дефинира у чл. 2. сам закон. Према тој дефиницији сматра се радником односно намјештеником свако лице најмљено у посао без обзира на спол, добу живота, народност, врст рада и начин примања плаће. Радници у државним предузећима, који потпадају под закон о мировинама службеника државних и самоуправних власти, било да им се устеже један дио плаће за мировину, било да држава сама доприноша у ту сврху, могу бити стављени под обавезу осигурања по новом закону, само у колико су његови прописи опћенито повољнији за саме раднике. У том случају имаду се сви износи, плаћени до сада за та лица односно од њих самих у државни мировински фонд, заједно са одговарајућим каматима пренијети у фонд „Јавна Осигурања". Изузимања испод обавезе осигурања дозвољавају се само за извјесне категорије несталних радника (као н. пр.: за косце, жетеоце и др.), који су нарочито наведени у правилнику о проведби закона.

Добровољно се могу осигурати у било којој грани осигурања, споменутих у закону самостални занатлије, трговци, земљорадници и лица слободних звања, чији доходак не премашује годишњи износ од 50.000 Лева, а исто тако и службеници државних и самоуправних власти. Иноземни поданици, радници и намјештеници потпадају под обавезу осигурања само за случај болести, материнства и незгоде, а за случај изнемоглости и старости само у толико, у колико њихова држава осигурава бугарске поданике, који се тамо налазе на раду. Радници и намјештеници у јавним и приватним заводима и предузећима, који су претрпјели незгоду прије ступања на снагу овог закона, имаду право на ренту за случај незгоде, ако придонесу за то доказе у року од једне године дана након ступања новог закона на снагу. Насљедници таквих радника и намјештеника имаду право на оставинску инвалидску ренту уз пружање доказа у истом року.

Одговорност за правилно осигурање радника и намјештеника сноси за свако предузеће, завод или господарство дотични послодавац. У чему се састоји та одго-

Digitized by Google

ворност и начин осигурања обавезних и добровољних осигураника, прописује управа фонда јавних осигурања у вези са особитостима дотичних професија. Послодавцем у смислу закона сматра се свако физичко лице, које непосредно управља са заводом, предузећем или господарством, било као власник, било као управитељ. Послодавац је дужан, да пружи потпуну могућност сваком свом болесном раднику или намјештенику, да се својевремено послужи са лијечничком помоћи, предвиђеном у закону. Надаље је он дужан да снабдије одмах код ступања у посао сваког свог радника односно намјештеника са „осигуравајућом књижицом", у којој се евидентирају права и дужности осигураника, те да предлаже сваке слиједеће године и то најкасније до конца мјесеца јануара „декларацију" о свом предузећу према обрасцу установљеном у правилнику. Сваки осигураник дужан је да чува „осигуравајућу књижицу", јер му она служи као доказно средство за установљење његових права као члана фонда јавних осигурања. Концем године имаде се ова књижица предати надлежној окружној инспекцији рада, која ће ју похранити и на мјесто ње издати осигуранику нову, која вриједи за слиједећу годину. У случају, да осигураник изгуби своју књижицу добије дупликат. О самој „осигуравајућој књижици" бити ће говора потање у поглављу о организацији осигурања. По наредби Министарства трговине, обрта и рада може се прије споменута декларација замијенити са оном, коју предвиђа закон о хигијени и заштити рада. Код иступа из посла имаде послодавац да преда осигуранику „осигуравајућу књижицу", а овај је пако дужан, да је уручи новом послодавцу, кад код истога ступи у посао. Коначно имаде послодавац да води редовити рачун односно редовите исказе плаћâ за сваког свог радника односно намјештеника, да предлаже у прописаноме року списак о промјенама његовог особља, те да поднаша најкасније у року од 15 дана сва свједочанства и статистичке податке, које пропише у сврху проведбе закона управа фонда јавних осигурања.

II. Осигурање за случај незгоде. Под појмом незгоде разумијева бугарски закон сваку повреду радника, коју исти задобије услијед или пригодом вршења свог посла, те услијед које је наступила његова радна неспособност односно смрт. Ако осигураник пострада од незгоде, имаду послодавац или његови органи одмах да пруже пострадаломе прву лијечничку помоћ, а затим кућну лијечничку његу односно лијечење у болници, ако је то потребно. Осим тога дужан је послодавац да одмах или најкасније у року од 13 дана констатира незгоду на „акту" прописаном у правилнику, којега имаду супотписати двојица свједока, а након тога имаде да пошаље тај акт заједно са „личном картом о незгоди" на надлежну инспекцију рада Ова „лична карта о незгоди" имаде да садржаје осим података о личним околностима озлеђеника и његовог послодавца још и врст незгоде, вријеме, када је настала повреда, врст строја или друге направе, услијед које је настала незгода, број „осигуравајуће књижице" пострадалог осигураника, врст и трајање посла итд. Личну карту имаду потписати лијечник, послодавац, озлеђеник или његови ближи рођаци, а провјерује ју надлежни инспектор рада. Констатацију о насталој повреди може да учини и сам пострадали осигураник или његови законити заступници у року од 6 мјесеци од дана, када се је догодила несрећа, ако није исту учинио послодавац. У случају потребе може управа фонда прописати и други начин установљења настале иезгоде, који би се указао прикладнијим. У случају, да је пострадаломе осигуранику услијед незгоде потребно лијечење, имаде он право на лијечење на рачун фонда јавних осигурања, т. зв. рачун „незгода" и то све дотле, док не оздрави. Лијечење

Digitized by Google

се састоји из болничког лијечења, лијечничких прегледа, љекарија и санитетског материјала, кируршке помоћи те коначно и из ортопедских средстава, ако су таква потребна.

За вријеме лијечења прима осигураник за сваки изгубљени радни дан и новчану потпору у слиједећем размјеру:

ако осигураник прима дневно надницу		добива новчану потпору за случај кућног лијечења	за случај болничког лијечења
	до 15 лева	12 лева	8 лева
од 16	„ 30 „	16 „	12 „
„ 31	„ 45 „	20 „	15 „
„ 46	„ 60 „	25 „	18 „
„ 61 даље		30 „	22 „

Осим ове потпоре добива осигураник за свако дијете додатак по 1 лев Код болничког лијечења исплаћује се новчана потпора породици осигураника, ако иста опстоји. Ако након излијечења остане пострадали осигураник неспособан за рад, имаде установити проузрочену му радну неспособност, њено трајање и степен, посебна комисија, састављена од двојице лијечника, инспектора рада или његовог помоћника те по једног радника и послодавца од дотичне врсте посла. Овако пострадали осигураник добива личну ренту за незгоду на слиједећи начин:

а) ако је постао сасвим неспособан за рад и мора да живи од туђе заслужбе:

ако је примао дневно надницу		добива личну ренту
	до 15 лева	3.600 лева годишње
од 16	„ 30 „	4.800 „ „
„ 31	„ 45 „	6.000 „ „
„ 46	„ 60 „	7.500 „ „
„ 61 па даље		9.000 „ „

б) ако је постао неспособан за рад, а нема потребе да живи од туђе заслужбе, исплаћује му се рента сообразно постотцима радне неспособности. Ови постотци прописани су по надлежном министарству точно за све врсти болести и повредâ у посебном распису, приложеном правилнику. Нити једна рента не може износити мање од 1.200 лева годишње. Начин, по којему ће се установљивати дневна зарада и категорија ренте, бити ће прописан посебном министарском наредбом.

Умре ли пострадали осигураник прије или након допитања рентд, добивају његови насљедници од фонда јавних осигурања т. зв. оставинску ренту за незгоду и то:

а) удовица или за рад неспособан удовац 40 % ренте, која би припадала покојнику:

б) дјеца по 30 %, а ако су остала пука сирочад по 50 % и

с) покојникови родитељи, браћа и сестре, ако су били по њему издржавани, а он сам није оставио иза себе ни жене ни дјеце, по 30 % од исте ренте. Мајка, која остаје сама и нема прихода, изједначује се са дјецом покојника. Износ оставинске ренте не може да надмашује износ личне ренте, која би припадала покојнику. Осим ренте добивају насљедници и једну своту за покриће рогребнних трошкова у износу од педесетероструке осигуране наднице т. ј. новчане потпоре покојника за случај кућног лијечења. Лична рента за незгоду исплаћује се почам од дана, када је обустављена плаћа или потпора пострадалог осигураника, а

Digitized by Google

оставинска рента од сљедећег дана иза смрти осигураника. У случају, да рента није била затражена у року од једне године, рачунајући од дана незгоде или смрти озлеђеника, исплаћује се она почам од оног дана, када је затражена код управе фонда.

Право на лијечење и новчану потпору за случај незгоде престаје дјеломице или потпуно: ако осигураник не испуњава прописе и одредбе лијечника, ако је затворен у казниоици на основу правомоћне пресуде и ако је незгода проузрочена промишљено од самог озлеђеника или његових насљедника. У овом се последњем случају лишавају кривци права на новчану потпору и ренту, независно од казне, која их стиже по прописима општег казненог закона. Послодавац или његови органи, који су промишљено или прекршајем проузрочили незгоду, одговарају по прописима општег казненог и грађанског законика пред судом и управом фонда. Осигураник добива и у овом случају од фонда јавних осигурања ренту, која га припада. Ако је незгода настала услијед неиспуњавања прописа закона и правилника о заштити здравља и живота радника у предузећима са стране послодавца, падају на његов терет трошкови лијечења и исплаћивања ренте пострадалом осигуранику. Кривњу послодавца установљује надлежна судска власт на захтјев инспектора рада односно управе фонда, а односне се своте убиру од послодавца према прописима правилника.

Рента, која се исплаћује, може се промијенити у категорији, врсти и износу, ако су се промијенили и услови, под којима је она подијељена. Ренташи и надлежне општинске управе, које имаду да воде о свему тачне пописе, дужни су под претњом глобе и казненог прогона, да саопћују локалној власти радничког осигурања сваку промјену насталу у грађанском одношају ренташа и његове породице. Редовита се натпрегледба здравственог стања ренташа врши сваке треће године, рачунајући од дана, када је подијељена рента. У случају, да се ренташ не јави на натпрегледбу без оправданих разлога, обуставља му се рента до извршења натпрегледбе. Промјена ренте важи од дана, када је наступио за то разлог. Рента се ускраћује, ако се констатира, да је био ренташ цијелу годину запослен, да се налази у затвору уз лишење грађанских и политичких права, да је ступио у службу, која се наплаћује из државног или општинског прорачуна, да је као бугарски поданик отпутовао у иноземство, а управа фонда не зна за њега, те да је као страни поданик добровољно или присилно отпутовао у иноземство, да тамо живи, изузев да је између тих двију држава уведен принцип узајамности. Исто тако ускраћује се рента, ако је удовица ступила у други брак и ако су лица, која уживају оставинску ренту, навршила 21. годину живота или ако су се оженила односно умрла. Оставинска се рента глухоњемих, слијепих, епилептичних, умоболних и сличних лица не ускраћује за трајања њиховог живота, изузевши да су настањени у асилу фонда.

III. Осигурање за случај болести и материнства. Свако оболење изузевши оно услијед незгоде, које чини радника привремено неспособним, да обавља свој посао назива бугарски закон болешћу. У грани осигурања за случај болести имаде осигураник право на лијечење на рачун фонда јавних осигурања у трајању од девет мјесеци кроз годину дана и то, ако је уплаћивао осам тједана без прекида своје приносе у тај фонд. Лијечење се пружа на исти начин и у истој мјери, као и оно, које смо споменули код осигурања за случај незгоде. Када је један радник на боловању, а ипак за вријеме тога врши свој посао, снабдјева се са љекаријама према потреби. Право на лијечење на рачун фонда

Digitized by Google

губи се, ако осигураник није био чланом фонда кроз тједан дана боловања, изузевши ако је то посљедица доказане беспослице и то у трајању од највише осам тједана од наступа исте или ако је то из других оправданих разлога, које одреди управа фонда. Ако је осигураник за вријеме лијечења уплаћивао своје приносе у фонд кроз најмање осам тједана без прекида, добива за сваки изгубљени радни дан новчану потпору, рачунајући од првог дана обољења у истом износу као и код осигурања за случај незгоде. Код сезонских занимања довољно је за стицање права на новчану потпору то, да је осигураник уплаћивао своје приносе у фонд само кроз једну сезону осам тједана, изузевши случај да сезонски посао траје по својој нарави краће вријеме; ако је пако осигураник прекинуо свој посао течајем сезоне, потпада онда под опће одредбе осигурања. Право на новчану потпору губи се одмах, чим се изгуби право и на лијечење. У случају, да осигураник не оздрави у року од девет мјесеци од дана обољења, обуставља се лијечење и његово уздржавање на рачун фонда, те му се даје једна потпора у износу новчане потпоре предвиђене за случај кућног лијечења у трајању од 75 радних дана. Ако је пако испунио увјете прописане у члану 27., алинеји 2. закона т. ј. ако је уплаћивао своје приносе у фонд кроз 156 тједана, добива умјесто једнократне новчане потпоре ренту за инвалидитет све дотле, док траје његова радна неспособност. Умре ли осигураник ради болести, добивају његови насљедници за покриће погребних трошкова исту своту, као када умре унесрећени осигураник услијед незгоде. Право на лијечење за случај болести престаје дјеломице или потпуно у свим оним случајевима, које смо споменули код престанка права на лијечење у грани осигурања за случај незгоде. Управа фонда пориче право на лијечење оном осигуранику, који уступи своју осигуравајућу књижицу другој особи, која се је њоме послужила у сврху бесплатног лијечења, без да имаде на то право. Новчана се потпора обуставља или пориче за вријеме, одређено по управи фонда, ако осигураник одустане или прекине лијечење на своју штету, ако је његово обољење учињено промишљено или ради пијанства или ради других злих узрока, које ће прописати врховно вијеће рада и јавног осигурања, надаље ако је нанио штете фонду почињењем преступка, кажњивог са губитком грађанских и политичких права, те коначно ако се установи да симулира. Оболење и оздрављење осигураника, као и вријеме, кроз које ће приближно трајати боловање, имаду констатирати органи за пружање лијечничке помоћи, установљени по новом закону. За вријеме боловања, скопчаног са обуставом рада, ослобађају се осигураник и послодавац плаћања прописаних приноса фонду.

Материнство јесте према дефиницији самог закона у члану 3. ал. 4. вријеме од 12 тједана, од којих је шест прије а шест послије порода. Свака трудна жена и родиља имаде право на бабичку, лијечничку и новчану потпору у износу, како смо то напред споменули, ако је прије наступа времена порода уплаћивала најмање шеснаест тједана без прекида своје приносе у фонд јавних осигурања. У вријеме порода се броји највише дванаест тједана, од чега мора бити шест прије и шест послије порода. Наступ времена порода се установљује лијечничким прегледом по лијечнику фонда. Никаква погријешка лијечника у одређењу датума порода не може, да спријечи осигураној радници, да прими прије споменуте потпоре. За вријеме дојења може се мајка, ако жели, послужити са два одмора на дан по пола сата у трајању од 6 мјесеци након порода, и то са једним прије подне, а са другим послије подне, без да јој се зато снизује

Digitized by Google

плаћа. За вријеме трудноће и порода не може жена бити отпуштена из посла ради њене трудноће, али ако она оболи услијед порода и болује више од шест тједана, може се отпустити из посла и лијечити по опћем принципу као болесна на рачун фонда.

IV. Осигурање за случај изнемоглости и старости. Изнемоглост јесте у смислу закона свака радна неспособност, која настаје услијед болести или прераног исцрпљења, дочим је старост навршење одређене добе живота без обзира на одношај радне способности осигураника. Осигурање за случај изнемоглости и старости започиње од навршене 14. год. живота и траје до укључиво 60. Осигураник добива за случај изнемоглости ренту за инвалидитет, ако је изгубио, не услијед незгоде, трајно више од половине своје радне способности, а уплаћивао је прописане приносе најмање у трајању од 156 тједана. Осигураник, који је уплаћивао своје приносе у фонд кроз 156 тједана, а болује без прекида више од девет мјесеци, без да губи трајно радну способност, може да добива ренту за инвалидитет све дотле, док траје његова радна неспособност. Осигураник, који је уплаћивао приносе у фонд кроз 156 тједана, а ради промјене звања престане бити чланом обавезног осигурања, може да остане осигуран за случај изнемоглости и старости. ако настави са плаћањем приноса, који отпадају на њега и његовог послодавца. Осигураник нема право на ренту за инвалидитет, ако је проузрочио своју изнемоглост промишљено или извршењем преступка, установљеног пресудом. Право на ренту за инвалидитет, стечено услијед плаћања приноса кроз 156 тједана, може се изгубити, ако је осигураник у којој од слиједећих година уплатио приносе за вријеме мање од 24 тједана. То се пако право може обновити, ако су тједни приноси поновно постигли број 156. Рента за инвалидитет изнаша:

код дневне зараде осигураника		годишње
просјечно	до 15 лева	1.500 лева
„	од 16 „ 30 „	2.400 „
„	„ 31 „ 45 „	3.600 „
„	„ 46 „ 60 „	4.800 „
„	„ 61 па даље	6.000 „

Свакој од тих основних категорија придодаје се још по 2 лева толико пута, колико је тједана осигураник уплаћивао приносе над установљеним максимумом од 156 тједана. Рента за инвалидитет се даје почам од дана, када је затражена од управе фонда. Осигурана радница или намјештеница, која је престала бити чланом осигурања, пошто се је удала, може да затражи у року од шест мјесеци након женидбе повратак свих приноса, који су по њој уплаћени поврх 156 тједана, у колико такових имаде.

За случај старости добива осигураник старосну ренту, ако наврши 60. годину живота, а уплаћивао је приносе у трајању од најмање 1040 тједана. Старосна се рента равна према основи за инвалидитет, повећана са једним левом толико пута, колико је тједана осигураник уплаћивао приносе изнад броја 156, а даје се од првог дана мјесеца, који слиједи иза навршења 60. године живота. Обавезни осигураници, који су навршили 60. годину живота оног дана, када је ступио на снагу закон, могу добити основну старосну ренту по првој категорији, чим су испунили увјете за давање ренте за инвалидитет и то, ако су остали без икакве материјалне потпоре и ако им је радна способност умањена најмање на једну трећину. Они пако, који су стари између 50. и 60. године, добивају

Digitized by Google

право на основну старосну ренту, ако су уплаћивали своје приносе кроз годину дана најмање 26 тједана и ако су уплатили најмање 260 приноса, а они између 40. и 50. године живота — најмање 520, те ако једни и други доплате остале приносе до 1040 или се пако то устеже од њихове ренте. Добровољно осигурани, који су на дан ступања новог закона на снагу стари између 40. и 60. године, могу получити право на основну старосну ренту, ако уплате кроз то вријеме прописане приносе наједампут или у оброцима према таблици приложеној правилнику о проведби закона. Вријеме, проведено у војној служби или у болести, убраја се код одмјеривања старосне ренте и оне за инвалидитет у износу до 40 тједана за једну годину. Поврат приноса осигураника, који их је плаћао 156 тједана, а умро је, без да си је прије тога стекао право на инвалидску или старосну ренту, могу тражити његови малољетни непосредни насљедници, ако имаде таковых, или на животу остали сурпуг или родитељи, ако им годишњи доходак не надмашује 6.000 лева. Приноси, за које се не постави захтјев за повратком у року од једне године почевши од момента, када је наступило право на њихово потраживање, остају у корист фонда јавних осигурања. Рентâ за инвалидитет и старост имаде личних и оставинских, те се подјељују, мијењају, умањују или обустављају по надлежној комисији и на начин, како смо већ споменули код рента за случај незгоде. У случају потребе може управа фонда, да настањује инвалиде и сирочад у одговарајућим санаторијима и асилима на рачун рента, које им припадају.

V. Финанцијска средства. Издатци за осигурање у случају незгоде разрезују се сваке године међу послодавце обзиром на количину запослених радника и намјештеника, на исплаћену своту надница и на степен професионалне опасности у групи продукције. Потанкости о том разрезивању издават ће се наредбеним путем. На тај начин прописани приноси не потпадају под никаково оспоравање, те се уплаћују у Бугарску Народну Банку — Фонд „Јавна Осигурања", рачун „незгода". Издаци за осигурање у случају болести, изнемоглости и старости намирују се приносима осигураника, послодаваца и државе на слиједећи начин: а) за случај болести: радници и намјештеници, као и њихови послодавци плаћају по 1.50, 2, 2.50, 3, 4 лева тједно за сваког радника или намјештеника обзиром на износ његове наднице; земљорадници, занатлије и трговци те друга добровољно осигурана лица по 3, 4, 5, 6, 8, лева тједно према њиховој декларацији, а држава половину од цијеле своте, убране од свих тих чланова фонда; б) за случај изнемоглости и старости плаћају се на исти начин и од истих лица исти приноси као за случај болести и ц) за научнике, који не примају нити минималне наднице према пропису чл. 11. закона, т. ј. нити један лев дневно, плаћа послодавац по три лева тједно за случај болести и по три лева тједно за изнемоглост и старост. У те своте урачунани су и приноси, који отпадају на послодавца.

Плаћање приноса за случај незгоде врше послодавци најкасније у року од једног мјесеца од дана позива, а држава и самоуправне власти предвиђају односне своте за те приносе сваке године у својим прорачунима заједно са кредитима за исплату надница својих радника и намјештеника, те их уплаћује у фонд одмах, чим ступи на снагу односни прорачун. Плаћање приноса за осигурање у случају болести, изнемоглости и старости, осим оних државе и самоуправних власти као послодаваца, врши се куповањем фондових марака, које се имаду приљепљивати одмах почам од ступања у посао за цијели тједан на за то одре-

Digitized by Google

ђеним мјестима у осигуравајућој књижици. Убрана вриједност проданих марака уплаћује се у фонд јавних осигурања код Бугарске Народне Банке, на рачун „болест“ или на рачун „изнемоглост и старост“ већ према врсти гране осигурања. О фондовим маркама бити ће потање говора у слиједећем поглављу о организацији осигурања. Држава и самоуправне власти као послодавци уписују у своје прорачуне сваке године по 2% за осигураље у случају болести и 3% за осигурање за случај изнемоглости и старости поврх кредита за исплату надница радника и намјештеника и уплаћују их одмах у фонд након ступања дотичног прорачуна на снагу. Државни се приноси за осигурање у случају болести и за случај изнемоглости и старости одређују саобразно одговарајућим износима фонда у последњој години, унашају се у државни прорачун и уплаћују се одмах након ступања истог на снагу у фонд јавних осигурања. Лијечничка помоћ и љекарије моћи ће се давати и породици осигураника, али само у оном случају, ако ће то дозвољавати средства фонда и то са рачуна „болест“. Приноси радника и намјештеника устежу се за цијели тједан наједампута од њихове плаће пригодом исплате, без обзира на то, колико су дана у тједну радили. Ако се неки радник или намјештеник намјести покусно или отпусти у тједну, може послодавац устегнути од његове плаће разлику до исплаћеног цијелог тједног приноса за њега с правом осигураника, да затражи његин поврат од свог новог послодавца. На раднике и намјештенике у државним предузећима, заводима и господарствима као и на оне самоуправних власти не протеже се одредба закона о устезању односних износа од њихове плаће; умјесто приљепљивања марака у осигуравајућој књижици, провјерава се код ових на односној тједној књижици по службеном реду плаћање њихових приноса.

Досадањи се фонд радничког осигурања претвара у фонд „Јавна Осигурања“. Редовни приходи тог фонда су: приноси послодаваца, радника и државе за случај незгоде, болести и материнства, изнемоглости и старости, уплаћивани путем осигуравајућих марака и дознакама свота из државног прорачуна. Изванредни приходи пако су:

а) капитали радничких, потпорних, болесничких и других сличних благајна код разних завода, предузећа и господарстава, у колико су ти капитали образовани од приноса самих радника и намјештеника;

б) глобе, којима су кажњени радници и намјештеници ради неиспуњавања унутарњих одредаба и правилника о служби и распоредби инспекција рада;

ц) глобе, којима се кажњава ради неизвршивања извјесних закона, а које су у тим законима изричито предвиђене; и

д) даровања, задужбине (закладе) и други случајни приноси.

Приходи се фонда јавних осигурања дијеле на слиједеће рачуне: 1. „незгода“, 2. „болест и материнство“, 3. „изнемоглост и старост“, 4. „изванредни приходи“ и 5. „резервни капитал“. Рачуни „незгода“, „болест и материнство“ и „изнемоглост и старост“ састоје се из редовних прихода фонда, рачун „изванредни приходи“ од споменутих изванредних прихода фонда, а рачун „резервни капитал“ из свакогодишњих резерва од прије набројених осталих четирију врста рачуна. Израчунавање се свота одјелено по рачунима врши на основу осигуравајућих књижица, које се на концу сваке године сакупљавају по месним органима управе јавних осигурања т. ј. по окружним инспекцијама рада. Приноси државе као државе, као и приноси државе и самоуправних власти као послода-

Digitized by Google

ваца, унашају се у односне њихове прорачуне, како смо већ споменули, те се уплаћују у фонд одмах након ступања истих прорачуна на снагу.

Издатци фонда јавних осигурања састоје се из:

а) исплата за трошкове лијечења, ортопедска средства, погребне трошкове те за личне и оставинске ренте за случај незгоде;

б) исплата за трошкове лијечења, ортопедска средства, новчане, 75-дневне потпоре и погребне трошкове за случај болести и материнства, оне за случај болести дијеле се од оних за случај материнства;

ц) исплате рента за изнемоглост и старост;

д) уздржавања административне службе јавног осигурања, и

е) изванредни издатци, који укључују у себи издатке за зграде службе јавног осигурања, лијечилишне заводе и асиле.

Расходи се споменути под точ. а) до ц) намирују са приходима из односних рачуна т. ј. на пр. издатци за грану осигурања у случају болести са приносима те гране, који су уплаћени у фонд под рачуном „болест". Расходи пако под точ. д) намирују се из опћих прихода пропорционално на терет свих рачуна, те коначно они под точком е) са изванредним приходима и резервним капиталом осим расхода асила за инвалиде и старце осигуранике, који се покривају приходима са рачуна „изнемоглост и старост".

Прорачун фонда јавних осигурања имаде да одобри народна скупштина, али прије него ли се предложи истој на расправу, имаде га прегледати врховно вијеће рада и јавних осигурања. Контролу за испуњавање прорачуна фонда врши посебно књиговодство, које се састоји од главног књиговође и толико подређених књиговођа, колико имаде фонд приходних и расходних рачуна. Ово књиговодство јесте самосталан орган у погледу контроле фондових рачуна, али административно потпада под начелника уреда за радничка осигурања односно одјељења рада код Министарства трговине, обрта и рада. Рачуни фонда јавних осигурања испитују се одмах након свршетка финанцијске године по посебној комисији, именованој по надлежном Министру трговине, обрта и рада, а састоји се од једног представника министарства трговине, обрта и рада, једног представника министарства финанција, једног представника врховног рачунског двора, једног представника Бугарске Народне Банка те по једног представника трговачких комора и радника. Та комисија саставља обрачун фопда концем финанцијске године, којега имаде одобрити министар трговине, обрта и рада. Ако код испитивања рачуна установи комисија, да се имаду нека одговорна лица позвати на одговорност за неке своте, то имаде она саставити о том записник, затражити објашњење од окривљених лица гледе односних свота и то све заједно предложити врховном рачунском двору за издавање потребних прописа ради невршења дужности. Неправилно у фонд унишле своте враћају се само, ако буде затражен њихов повратак у року од једне године дана од дана њихове уплате. Ово се не односи на своте унишле од државних, окружних и опћинских власти и предузећа. Расположиве своте фонда може употребити управа у сврхе закона, али на основу мнијења врховног вијећа рада и јавних осигурања. Под сврхама се закона разумијева с једне стране умањење средње врсти оболења осигураника, а с друге стране повећање њихове радне способности. Врховно вијеће рада и јавних осигурања имаде на свом редовитом годишњем засједању, да изради план за пласирање резервног капитала фонда. (Свршит ће се).

Digitized by Google

Dr. Božidar Adžija:

Naše osiguranje za slučaj nesreće i strani radnici (državljani).

Na šestoj medjunarodnoj konferenciji rada, koja se održavala prošle godine u Ženevi, jednom od točaka dnevnoga reda bilo je i pitanje jednakog postupka sa stranim radnicima kao sa domaćima u pogledu otštete u slučajevima poslovnih nezgoda. Nakon svestranog pretresa tog pitanja, i u odnosnim komisijama i u plenumu konference, donešeni su po tom pitanju zaključci u formi projekta konvencije i u formi projekta rekomandacije. (To je prvi slučaj, da medjunarodna konferencija rada donaša o jednom te istom predmetu zaključke u dvostrukoj formi!) Radi važnosti ovog pitanja — tim više što je ono glavnim predmetom i ovogodišnje, sedme medjunarodne konferencije rada — donosimo doslovni tekst projekata ove konvencije i rekomandacije.

Tekst projekta konvencije glasi:

Čl. 1.

»Svaki član Medjunarodne Organizacije Rada obvezuje se, ratifikujući ovu konvenciju, da će pripadnicima svakog drugog člana koji bude ratifikovao ovu konvenciju, a za slučaj da postanu žrtve nesrećnog slučaja u radu koji bi se dogodio na njegovoj teritoriji, priznati ista prava kao i svojim pripadnicima.

Tako isto on se obavezuje, da prizna i pravnim naslednicima ovih radnika ona ista prava, kao i pravnim naslednicima svojih pripadnika.

Ova jednakost u postupanju osigurava se stranim radnicima i njihovim pravnim naslednicima bez obzira na vreme trajanja njihovog bavljenja u dotičnoj zemlji. Medjutim kakve mere treba preduzeti u pogledu isplata koje će jedan član morati da učini van granica svoje terittorije, a u smislu napred navedenog principa, urediće se posebnim sporazumom izmedju zainteresovanih članova.

Čl. 2.

U pogledu naknade u nesrećnim slučajevima koji su se dogodili radnicima zaposlenim privremeno ili povremeno na teritoriji jednog člana, a za račun preduzeća, koje se nalazi na teritoriji drugog člana, može se predvidjeti specijalnim ugovorom, da će važiti zakonodavstvo ovog drugog člana.

Čl. 3.

Članovi, koji ratifikuju ovu konvenciju, i kod kojih ne postoji režim davanja naknade ili globalnog osiguranja pri nesrećnim slučajevima u radu, obavezuju se da donesu jedno zakonodavstvo po ovome pitanju, u roku za tri godine od dana ratifikacije.

Čl. 4.

Članovi koji ratifikuju ovu konvenciju, obavezuju se da se uzajamno pomažu, u cilju što lakše njene primene, kao i izvršenja zakona i odnosnih pravilnika po pitanju naknade u nesrećnim slučajevima u radu, i da svaku izmenu u zakonima i postojećim pravilnicima u pogledu davanja naknade pri nesrećnim slučajevima u radu, dostavljaju Medjunarodnom Birou Rada, koji će o tome obavestiti ostale zainteresovane članove.«

Tekst projekta rekomandacije glasi:

I.

»Konferencija preporučuje, da u pogledu privremene konvencije o jednakom postupanju sa stranim radnicima kao i sa domaćim za slučaj nesreće u radu, svaki član Medjunarodne Organizacije Rada preduzme potrebne mere:

a) da olakša isplatu dugovanih suma uživaocima naknade, koji ne žive u zemlji gde im se ova naknada treba da isplaćuje, kao i da osigura izvršenje obaveza u zakonima i pravilnicima u pogledu isplate ovih suma;

Digitized by Google

b) da za slučaj spora oko neisplate, obustavljanja isplate, ili smanjenja iznosa naknade, dugovane jednom licu, koje ne živi u zemlji u kojoj je stekao pravo na naknadu, tužba može biti podneta nadležnim sudovima ove zemlje bez obaveze da zainteresovani bude lično prisutan;

c) da povlastica oslobodjenja od taksa, besplatno izdavanje zvaničnih dokumenata, i ostale koristi koje uživaju oni koji su žrtve nesrećnih slučajeva u radu po zakonodavstvu jednog člana uživaju i svi pripadnici članova, koji budu ratifikovali ovu konvenciju.

II.

Konferencija preporučuje, da vlade u zemljama, gde ne postoji sistem naknada ili globalnog (paušalnog) osiguranja za nesrećni slučaj u radu olakšaju stranim radnicima, dok pomenuti sistem ne bude zaveden, dobrobit njihovog nacionalnog zakonodavstva o nesrećnim slučajevima u radu.«

Prihvat obih ovih projekata na prošlogodišnjoj konferenciji nije bio definitivne, već samo predbježne naravi, makar su radnički delegati tražili, da se već onda definitivno o tom predmetu glasuje. Većinom glasova odbijen je ovaj zahtjev radničkih delegata i na definitivni prihvat doći će ovi projekti tekar na ovogodišnjoj konferenciji. A radi njihove važnosti sigurno je da će biti i prihvaćeni, nakon čega će biti predani pojedinim državama — članovima Medjunarodne Organizacije Rada — u svrhu daljnjeg postupka za ratifikaciju.

Na odnosne zaključke sedme medjunarodne konferencije rada, koja počinje zasjedati 15. maja ove godine u Ženevi, osvrnut ćemo se nakon završetka iste. Medjutim pogledajmo kako naš zakon o osiguranju radnika od 14. maja 1922. reguliše pitanje osiguranja za slučaj nesreće stranih državljana.

Ovo pitanje ima za našu državu osobito značenje, jer smo mi zemlja sa velikom emigracijom, te nam ne smije nikako biti ravnodušna sudbina onih hiljada radnika, koji bježe u inozemstvo za zaradom. A njihova je sudbina u glavnom ovisna o onome kako mi postupamo sa radnicima, koji su strani državljani, a svoju radnu snagu davaju u najam na teritoriju naše države.

U prvome redu ističemo ustanovu § 3. našeg zakona o osiguranju radnika, koji kod normiranja opće obaveze osiguranja, kaže, da su po ovom zakonu (dakle i za slučaj nesreće!) obavezna na osiguranje sva lica, koja na području kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca stalno ili privremeno a na osnovu ma kakvog radnog odnosa daju svoju telesnu ili umnu radnu snagu pod najam, bez obzira na spol, dobu života i *državljanstvo*. Dakle temeljni princip, na kojem se naš zakon o osiguranju radnika osniva, t. j. *obligatornost osiguranja*, proteže se bez razlike jednako na strane državljane, kao i na domaće pripadnike: svi — *bez obzira na državljanstvo* — potpadaju pod obavezu osiguranja.

Nadalje § 11. zakona o osiguranju radnika, koji još uvijek govori o općim principima našeg radničkog osiguranja i odnosi se na sve grane osiguranja, koje su predvidjene ovim zakonom, taj paragraf izričito kaže: »*Sa stranim državljanima, zaposlenim u našoj zemlji, postupaće se kao i sa našima*«. Ovom je ustanovom jasno istaknuta ravnopravnost stranih državljana sa domaćim radnicima. Naš je zakon išao tako daleko, da nije odredio niti izričitu retorziju za one slučajeve kad se sa našim državljanima u stranim državama postupa na isti način kao sa tamošnjim pripadnicima, već je prepustio Ministru Socijalne Politike, da za takove slučajeve propiše posebne odredbe. (§ 8. Ali za pripadnike država, u kojima postoje u § 1. navedene vrste osiguranja radnika, koje sa tamo zaposlenim našim državljanima u pogledu toga osiguranja *ne* postupaju kao sa svojim državljanima, *može Ministar Socijalne Politike propisati posebne odredbe.)* Dakle naš zakon u pozitivnim slučajevima stoji izričito na principu reciprociteta, ali u negativnim slučajevima ne odredjuje izričitu retorziju, već daje mogućnost Ministru Socijalne Politike, da on — uvaživši sve razloge oportuniteta — donese o tome odluku.

Što se tiče postupka sa stranim državljanima specijalno u grani osiguranja za slučaj nesreće, važne su ustanove § 111. zakona o osiguranju radnika. Pravo na uživanje rente stiče strani državljanin, dok on boravi na teritoriju naše države, već

Digitized by Google

po principima gore istaknutim. Za slučajeve kad se uživalac rente, strani državljanin, iseli iz naše države i otidje na stalni boravak u svoju domovinu ili (što je u praksi svejedno) uopće u inostranstvo, to on i nadalje — *pod uslovom uzajamnosti* — ostaje u pravu uživanja rente. U iznimnim slučajevima, a na zahtjev samog uživaoca, može mu se umjesto rente isplatiti jednokratna otpravnina.

A § 216. Statuta Središnjeg ureda za osiguranje radnika predvidio je pravo članova porodice inostranih državljana, koji imaju pravo na potporu i odštete. Taj paragraf glasi: »Osigurani inostrani državljani imaju pravo na potporu i odštete za članove svoje porodice, koji borave van područja naše države, ako ih iz svoje zarade izdržavaju, sem u slučaju, ako dotična inostrana država ne postupa isto tako s tamo osiguranim državljanima kraljevine SHS.«

Ovaj princip potpune ravnopravnosti stranih državljana prama domaćim, koji je u našem zakonu o osiguranju radnika najdosljednije proveden, ne postoji u nekojim državama. Ova nejednakost za našu državu, a i za sve ostale države, koje stoje na istom principu kao i naša, znači veliku štetu, osobito obzirom na veliki broj naših iseljenika u mnogim stranim državama. Ali naravno to nije i ne smije biti razlog, da naša država odustane od tog socijalno ispravnog i liberalnog principa, već nasuprot mora uložiti sve svoje snage, da i ostale države stanu na iste principe. Put koji k tome vodi jest donošenje jedne medjunarodne konvencije na narednoj medjunarodnoj konferenciji rada, koja bi konvencija imala vezati sve države na jednaki postupak sa stranim kao i sa domaćim radnicima. Lanjska je medjunarodna konferencija rada svršila veliki dio svog zadatka, ovogodišnja ima da ga potpuno dokrajči.

Našim — radničkim, poslodavačkim i vladinim — delegatima na ovogodišnjoj konferenciji ima to da bude putokaz.

Đuro Grčević:

Pitanje obaveze osiguranja udruženih radnika i akordanata.

(Svršetak.)

I ako za obavezu osiguranja po našem zakonu nije važna okolnost, da li izvjesno lice dobiva nadnicu (t. j. odmjenu za radni dan, sat, nedjelju, mjesec i godinu) ili akordsku platu (t. j. ekvivalenat za količinu izvršenog rada), ipak nije svaki akordski radnik, ili još bolje svaki akordant, zbog užeg opredjeljenja pojma poslodavca obavezan na osiguranje po našem Z. O. R. S definicijom pojma poslodavca zabavili smo se kratko na početku našeg razmatranja, a ovdje je red, da je razmotrimo pobliže. Pomenuta već definicija, da je poslodavac »onaj, koji uzima pod najam tjelesnu ili umnu radnu snagu«, ostavila bi sve akordske radnike bez poslodavca, da je nije zakonodavac niže navedenim taksativnim nabrajanjem — koje je sastavni dio te iste definicije — upotpunio i proširio. Tako § 18 Z. O. R., zapravo definira pojam poslodavca ovako: »Poslodavac je onaj, koji uzima tjelesnu ili umnu radnu snagu pod najam; u privrednom radu preduzetnik odnosno vlasnik posla ili lice za čiji se račun posao obavlja; kod gradjevinskih poslova preduzetnik odnosno ovlašteni preduzimač (obrtnik), a ako takovog nema naručitelj gradnje; kod brodarskih preduzeća brodovlasnik.«

Kako nas ovdje poslodavac kod brodarskih preduzeća ne interesira, mi ćemo ispitati, tko je poslodavac kod gradjevinskih poslova i u privrednom radu? Naš zakon kaže: »da opetujemo još jedanput, da je poslodavac u privrednom radu preduzetnik odnosno vlasnik posla ili lice za čiji se račun posao obavlja, a kod gradjevinskih poslova preduzetnik odnosno ovlašćeni preduzimač (obrtnik), a ako takovog nema, naručitelj gradnje.«

Digitized by Google

Ovdje je nabacano puno riječi, i želimo li da dodjemo do jezgre pojma, moramo se poslužiti sa jezičnom i logičkom interpretacijom. U prvom redu riječ «odnosno« rdjavo je načinjena prema njemačkome »bezüglich« i filolozi se već davno trude, da je izbace iz našega književnoga govora. Predlažu mjesto nje riječcu »ili«. Medjutim značenje se riječi »odnosno« ne podudara uvijek sa značenjem riječce »ili« nego često puta — kaošto je to i ovdje slučaj — riječ »odnosno« općeniti jedan pojam pobliže odredjuje s drugim specijalnijim pojmom spajajući ili oba u nerazdvojnu cjelinu. U našem slučaju kod ustanovljenja poslodavca u privrendom radu pojam »preduzetnik« sa pojmom »vlasnik posla« nije pobliže odredjen, jer je svaki preduzetnik i vlasnik posla, dakle ovdje riječi »odnosno vlasnik posla« mogu se sasvim izostaviti. Kod ustanovljenja poslodavca kod gradjevinskih poslova naprotiv općeniti pojam »preduzetnik« pobliže je odredjen sa specijalnim pojmom »ovlašteni preduzimač (obrtnik«, jer se od preduzetnika traži naročita kvalifikacija. Nije, naime svaki preduzetnik ovlašteni preduzimač, ovlašteni obrtnik, to je samo onaj, koji ima obrtnicu. Da je naš zakonodavac htio, da izbjegne ovdje germanizmu »odnosno«, on bi bio rekao »ovlašteni preduzetnik« (to je uostalom razjasnilo riješenje Ministarstva Socijalne Politike broj 7478/IV od 30/X 1922., vidi okružnicu Suzor-a broj 5976 u broju 11 »Radničke Zaštite« e godine 1922.). To ministarsko rješenje, imajući u vidu samo preduzetnike obrtnike služi se dikcijom »onaj preduzetnik, koji je zanatski majstor«.

Preostaju nam još dva pojma »lica za čiji se račun posao obavlja« i »naručitelj gradnje«. Dovedemo li u vezu § 18. sa stavom IV. § 40. ZOR. (naručitelj gradnje, odnosno onaj, za čiji se račun posao izvodi«), vidimo da se ovdje zapravo i ne radi o dva pojma nego o jednom istom pojmu, koji se kada ga apliciramo na naš konkretni slučaj, posvema pokriva sa pojmom davaoca akorda. Prema tomu poslodavac je u privrednom radu svaki preduzetnik, kod gradjevinskih poslova samo ovlašteni preduzetnik, a ako takovih nema u oba je slučaja poslodavac onaj, za čiji se račun posao izvodi.

Kako vidimo naš je zakonodavac kod akordskih poslova učinio poslodavcem davaoca akorda u svim slučajevima, gdje nije izrijekom prevalio nosioce radnog odnosa sa strane poslodavačke od davaoca akorda na akordanta preduzetnika. Velimo akordanta preduzetnika, jer svaki akordant nije preduzetnik. Za preduzetnika traži se tečevna namjera, spekulacija. Te tečevne namjere nema kod onoga radnika, koji je primio akord samo za to, da iz toga naročitoga radnoga odnosa priskrbi srestvo za ishranu svoju i svoje porodice. Takav akordski radnik, iako je akordant, nije preduzetnik. To treba uvažiti naročito u pojedinačnom akordu.

Iz gore navedenoga razloga akordiski je radnik u pojedinačnom akordu redovno obvezan na osiguranje, a davalac akorda je njegov poslodavac. Izuzetak statuira stav III. § 3. ZOR za radnike, koji se bave pojedinačkim akordom u vlastitoj radionici ili stanu po narudžbi i za račun drugih lica. Te t. zv. kućne radnike proglasio je naš zakon radnicima i poslodavcima (vidi stav IV. § 35. i stav I. § 40. ZOR). Njihovo osiguranje propisat će Ministar Socijalne Politike posebnim statutom.[1]

Primjenimo li definiciju pojma poslodavaca dalje na kolonski akord, moramo ponajprije razlikovati ovo dvoje: da li je kolona tvorevina strogih pravnih forma ili samo slučajna, gdje se radnici drže skupa samo dotle, dok ne izvrše izvjesnu akordsku radnju?

Ako je prvo slučaj, onda za ovakovu kolonu u privrednom, a pretežito i u građevinskom radu, važi sve ono što smo naveli kod pravnih formacija radničkih udruženja. Tu je kolona poslodavac, a svi su akordski radnici — i redoviti članovi kolone i nečlanovi — osigurani članovi. Najčistije su ovakove kolone udruge pristaništnih radnika na Sušaku, Bakru, Senju i Šibeniku. Ove su udruge opskrbljene sa potrebnim alatom za utovar i istovar robe na brodovima, preuzimaju same rad na akord, obično po toni, te prema tome one same obavljaju funkciju poslodavca a pojedini njeni članovi i ostali najmljeni radnici funkciju radnika.

---

[1] Za obavezu osiguranja kućnih radnika važno je, da li oni pretežito rade po narudžbi i za račun drugih lica. Ovo pitanje međutim nadilazi okvir našega razmatranja.

Digitized by Google

U drugom slučaju, gdje akordski radnici nisu formirali kolonu kao pravnu formu, nego kao prigodnu i slučajnu tvorevinu (privrednu grupu), koja se drži redovito samo dotle skupa dok ne izvrši izvjesnu akordsku radnju, poslodavac je po našem zakonu i u privrednom radu i kod gradjevinskih poslova, davalac akorda. Ovdje su svi akordski radnici podjedno i akordanti, ali nisu preduzetnici, jer u časovitom akordu traže samo srestvo za ishranu. Svi u ovakoj prigodnoj koloni zaposleni radnici potpadaju pod obavezu osiguranja. Dapače i prvi radnik u ovakoj prigodnoj koloni, sve dotle dok on naprama davaocu akorda reprezentira kolonu i prima u njeno ime akord, ne može se, pa makar on faktički i ne radio, smatrati poslodavcem nego radnikom. I on poput drugih akordskih radnika, potpada pod obavezu osiguranja, te je davalac akorda dužan da i njega osigura kod nadležnog okružnog ureda.

Primjenimo li konačno definiciju pojma radnika i poslodavca na majstorski akord vidimo, da tu radnici nisu akordanti nego lica obavezana na osiguranje. Pitanje je, tko je njihov poslodavac? Iako je akordski majstor ovdje akordant i preduzetnik, jer je preuzeo akord u svoje ime i s namjerom na dobitak, ipak nije on po našem zakonu uvijek poslodavac. Akordski je majstor svegda poslodavac samo u privrednom radu, a kod gradjevinskih poslova samo onda, ako ima obrtnicu t. j. ako je ovlašteni preduzimač (zanatski majstor). U tim slučajevima sam akordski majstor ne potpada pod obavezu osiguranja, pače ni onda ako sam radi, ali je dužan da prijavljuje sve kod sebe zaposlene radnike uključivši i one koji su mu rodjaci,[2] da uplaćuje za njih prinose, jednom riječju da vrši sve dužnosti, koje mu kao poslodavcu nameće ZOR.

Najobičniji tip akordskog majstora u privrednom radu susrećemo kod utovara i istovara robe u pristaništima. Na pr. u našim primorskim pristaništima Splitu, Gružu i Kotoru, te u riječnim pristaništima Beogradu, Novom Sadu, Smederevu, Šabcu i Brodu na Savi, gdje ne postoje udruge pristaništnih radnika, nego utovar i istovar robe preuzimaju od speditera i brodovlasnika t. zv. kapariši (capi). Ovi su kapariši akordski majstori, jer oni jedini dolaze u neposredni dodir sa davaocima akorda, sklapaju s njima u svoje ime ugovor o akordu i akordski posao svršavaju redovito sa plaćevnim nadničarima tako, da se prema svojim pomoćnicima i najmljenim radnicima smatraju kao poslodavci.

Kod gradjevinskih poslova imade vrlo mnogo akordanata. Pitanje, tko je od tih akordanata samostalan preduzetnik, radjalo je u socijalnom osiguranju veliku množinu sporova — koji su u Njemačkoj Austriji i Čehoslovačkoj i danas na dnevnom redu — tako, da je naš zakonodavac, poučen iskustvom odredio, da je kod gradjevinskih poslova poslodavac ondje, gdje akordant nema potrebne diplome kao samostalni zanatlija, davalac akorda. Tu je davalac akorda poslodavac i ovih nekvalifikovanih akordskih majstora i kod njih zaposlenih radnika, te ih kao takav ima da osigura (vidi pobliže spomenutu već okružnicu SUZOR-a br. 5976. u broju 11. »Radničke Zaštite« ex 1922.). Ova je formulacija pojma poslodavca kod gradjevinskih poslova — jednako kao i formulacija pojma poslodavca kod ribarsko-pomorskih privrednih zadruga — pravni novum našega ZOR.

Usput napominjemo, da je naš zakonodavac sretno formulirao pojam poslodavca kod gradjevinskih poslova, i da će ova zakonska formulacija ne samo ostraniti sve sumnje o tom, koji je akordant kod tih poslova radnik a koji poslodavac, nego da će i inače izvršiti u području našeg socijalnog osiguranja blagotvoran profilaktički utjecaj. Znatno će se smanjiti nesrećni slučajevi, koji se — kako je ispravno konstatovalo ravnateljstvo okružnog ureda za osiguranje radnika u Sarajevu na svojoj sjednici od 16. jula prošle godine — dogadjaju ponajviše radi toga, što se još i danas kod gradjevinskih posala, daje akord nekvalificiranim akordskim majstorima iz seljačkih redova. Ovi nekvalificirani gradjevinski akordant ne poznaju zaštitnih mjera a niti inače kod izvršivanja poslova ne vode dovoljno brige o

[2] Rodbinske veze izmedju radnika i poslodavca ne isključuju po našem zakonu dužnosti osiguranja, ako postoje sve druge bitne oznake radnoga odnosa (vidi stav XIII. tačke 1. okružnice SUZOR-a br. 19. od 27. jula 1922.).

Digitized by Google

Ovdje je nabacano puno riječi, i želimo li da dodjemo do jezgre pojma, moramo se poslužiti sa jezičnom i logičkom interpretacijom. U prvom redu riječ «odnosno« rdjavo je načinjena prema njemačkome »bezüglich« i filolozi se već davno trude, da je izbace iz našega književnoga govora. Predlažu mjesto nje riječcu »ili«. Medjutim značenje se riječi »odnosno« ne podudara uvijek sa značenjem riječce »ili« nego često puta — kaošto je to i ovdje slučaj — riječ »odnosno« općeniti jedan pojam pobliže odredjuje s drugim specijalnijim pojmom spajajući ili oba u nerazdvojnu cjelinu. U našem slučaju kod ustanovljenja poslodavca u privrendom radu pojam »preduzetnik« sa pojmom »vlasnik posla« nije pobliže odredjen, jer je svaki preduzetnik i vlasnik posla, dakle ovdje riječi »odnosno vlasnik posla« mogu se sasvim izostaviti. Kod ustanovljenja poslodavca kod gradjevinskih poslova naprotiv općeniti pojam »preduzetnik« pobliže je odredjen sa specijalnim pojmom »ovlašteni preduzimač (obrtnik«, jer se od preduzetnika traži naročita kvalifikacija. Nije, naime svaki preduzetnik ovlašteni preduzimač, ovlašteni obrtnik, to je samo onaj, koji ima obrtnicu. Da je naš zakonodavac htio, da izbjegne ovdje germanizmu »odnosno«, on bi bio rekao »ovlašteni preduzetnik« (to je uostalom razjasnilo riješenje Ministarstva Socijalne Politike broj 7478/IV od 30/X 1922., vidi okružnicu Suzor-a broj 5976 u broju 11 »Radničke Zaštite« e godine 1922.). To ministarsko rješenje, imajući u vidu samo preduzetnike obrtnike služi se dikcijom »onaj preduzetnik, koji je zanatski majstor«.

Preostaju nam još dva pojma »lica za čiji se račun posao obavlja« i »naručitelj gradnje«. Dovedemo li u vezu § 18. sa stavom IV. § 40. ZOR. (naručitelj gradnje, odnosno onaj, za čiji se račun posao izvodi«), vidimo da se ovdje zapravo i ne radi o dva pojma nego o jednom istom pojmu, koji se kada ga apliciramo na naš konkretni slučaj, posvema pokriva sa pojmom davaoca akorda. Prema tomu poslodavac je u privrednom radu svaki preduzetnik, kod gradjevinskih poslova samo ovlašteni preduzetnik, a ako takovih nema u oba je slučaja poslodavac onaj, za čiji se račun posao izvodi.

Kako vidimo naš je zakonodavac kod akordskih poslova učinio poslodavcem davaoca akorda u svim slučajevima, gdje nije izrijekom prevalio nosioce radnog odnosa sa strane poslodavačke od davaoca akorda na akordanta preduzetnika. Velimo akordanta preduzetnika, jer svaki akordant nije preduzetnik. Za preduzetnika traži se tečevna namjera, spekulacija. Te tečevne namjere nema kod onoga radnika, koji je primio akord samo za to, da iz toga naročitoga radnoga odnosa priskrbi srestvo za ishranu svoju i svoje porodice. Takav akordski radnik, iako je akordant, nije preduzetnik. To treba uvažiti naročito u pojedinačnom akordu.

Iz gore navedenoga razloga akordiski je radnik u pojedinačnom akordu redovno obvezan na osiguranje, a davalac akorda je njegov poslodavac. Izuzetak statuira stav III. § 3. ZOR za radnike, koji se bave pojedinačkim akordom u vlastitoj radionici ili stanu po narudžbi i za račun drugih lica. Te t. zv. kućne radnike proglasio je naš zakon radnicima i poslodavcima (vidi stav IV. § 35. i stav I. § 40. ZOR). Njihovo osiguranje propisat će Ministar Socijalne Politike posebnim statutom.[1]

Primjenimo li definiciju pojma poslodavaca dalje na kolonski akord, moramo ponajprije razlikovati ovo dvoje: da li je kolona tvorevina strogih pravnih forma ili samo slučajna, gdje se radnici drže skupa samo dotle, dok ne izvrše izvjesnu akordsku radnju?

Ako je prvo slučaj, onda za ovakovu kolonu u privrednom, a pretežito i u građevinskom radu, važi sve ono što smo naveli kod pravnih formacija radničkih udruženja. Tu je kolona poslodavac, a svi su akordski radnici — i redoviti članovi kolone i nečlanovi — osigurani članovi. Najčistije su ovakove kolone udruge pristaništnih radnika na Sušaku, Bakru, Senju i Šibeniku. Ove su udruge opskrbljene sa potrebnim alatom za utovar i istovar robe na brodovima, preuzimaju same rad na akord, obično po toni, te prema tome one same obavljaju funkciju poslodavca a pojedini njeni članovi i ostali najmljeni radnici funkciju radnika.

---

[1] Za obavezu osiguranja kućnih radnika važno je, da li oni pretežito rade po narudžbi i za račun drugih lica. Ovo pitanje medutim nadilazi okvir našega razmatranja.

Digitized by Google

U drugom slučaju, gdje akordski radnici nisu formirali kolonu kao pravnu formu, nego kao prigodnu i slučajnu tvorevinu (privrednu grupu), koja se drži redovito samo dotle skupa dok ne izvrši izv esnu akordsku radnju, poslodavac je po našem zakonu i u privrednom radu i kod gradjevinskih poslova, davalac akorda. Ovdje su svi akordski radnici podjedno i akordanti, ali nisu preduzetnici, jer u časovitom akordu traže samo srestvo za ishranu. Svi u ovakoj prigodnoj koloni zaposleni radnici potpadaju pod obavezu osiguranja. Dapače i prvi radnik u ovakoj prigodnoj koloni, sve dotle dok on naprama davaocu akorda reprezentira kolonu i prima u njeno ime akord, ne može se, pa makar on faktički i ne radio, smatrati poslodavcem nego radnikom. I on poput drugih akordskih radnika, potpada pod obavezu osiguranja, te je davalac akorda dužan da i njega osigura kod nadležnog okružnog ureda.

Primjenimo li konačno definiciju pojma radnika i poslodavca na majstorski akord vidimo, da tu radnici nisu akordanti nego lica obavezana na osiguranje. Pitanje je, tko je njihov poslodavac? Iako je akordski majstor ovdje akordant i preduzetnik, jer je preuzeo akord u svoje ime i s namjerom na dobitak, ipak nije on po našem zakonu uvijek poslodavac. Akordski je majstor svegda poslodavac samo u privrednom radu, a kod gradjevinskih poslova samo onda, ako ima obrtnicu t. j. ako je ovlašteni preduzimač (zanatski majstor). U tim slučajevima sam akordski majstor ne potpada pod obavezu osiguranja, pače ni onda ako sam radi, ali je dužan da prijavljuje sve kod sebe zaposlene radnike uključivši i one koji su mu rodjaci,[2] da uplaćuje za njih prinose, jednom riječju da vrši sve dužnosti, koje mu kao poslodavcu nameće ZOR.

Najobičniji tip akordskog majstora u privrednom radu susrećemo kod utovara i istovara robe u pristaništima. Na pr. u našim primorskim pristaništima Splitu, Gružu i Kotoru, te u riječnim pristaništima Beogradu, Novom Sadu, Smederevu, Šabcu i Brodu na Savi, gdje ne postoje udruge pristaništnih radnika, nego utovar i istovar robe preuzimaju od speditera i brodovlasnika t. zv. kapariši (capi). Ovi su kapariši akordski majstori, jer oni jedini dolaze u neposredni dodir sa davaocima akorda, sklapaju s njima u svoje ime ugovor o akordu i akordski posao svršavaju redovito sa plaćevnim nadničarima tako, da se prema svojim pomoćnicima i najmljenim radnicima smatraju kao poslodavci.

Kod gradjevinskih poslova imade vrlo mnogo akordanata. Pitanje, tko je od tih akordanata samostalan preduzetnik, radjalo je u socijalnom osiguranju veliku množinu sporova — koji su u Njemačkoj Austriji i Čehoslovačkoj i danas na dnevnom redu — tako, da je naš zakonodavac, poučen iskustvom odredio, da je kod gradjevinskih poslova poslodavac ondje, gdje akordant nema potrebne diplome kao samostalni zanatlija, davalac akorda. Tu je davalac akorda poslodavac i ovih nekvalifikovanih akordskih majstora i kod njih zaposlenih radnika, te ih kao takav ima da osigura (vidi pobliže spomenutu već okružnicu SUZOR-a br. 5976. u broju 11. »Radničke Zaštite« ex 1922.). Ova je formulacija pojma poslodavca kod gradjevinskih poslova — jednako kao i formulacija pojma poslodavca kod ribarsko-pomorskih privrednih zadruga — pravni novum našega ZOR.

Usput napominjemo, da je naš zakonodavac sretno formulirao pojam poslodavca kod gradjevinskih poslova, i da će ova zakonska formulacija ne samo ostraniti sve sumnje o tom, koji je akordant kod tih poslova radnik a koji poslodavac, nego da će i inače izvršiti u području našeg socijalnog osiguranja blagotvoran profilaktički utjecaj. Znatno će se smanjiti nesrećni slučajevi, koji se — kako je ispravno konstatovalo ravnateljstvo okružnog ureda za osiguranje radnika u Sarajevu na svojoj sjednici od 16. jula prošle godine — dogadjaju ponajviše radi toga, što se još i danas kod gradjevinskih posala, daje akord nekvalificiranim akordskim majstorima iz seljačkih redova. Ovi nekvalificirani gradjevinski akordant ne poznaju zaštitnih mjera a niti inače kod izvršivanja poslova ne vode dovoljno brige o

[2] Rodbinske veze izmedju radnika i poslodavca ne isključuju po našem zakonu dužnosti osiguranja, ako postoje sve druge bitne oznake radnoga odnosa (vidi stav XIII. tačke 1. okružnice SUZOR-a br. 19. od 27. jula 1922.).

Digitized by Google

životu i zdravlju svojem i svojih radnika. Rdjav je običaj — osobito u manjim varošima — da su kod gradnja kuća graditelji puki figuranti, koji prikrivaju gradnju pred gradjevinskim uredom, a gradnju faktično izvodi sam vlasnik sa ovakovim nekvalificiranim akordantima i jeftinim seljačkim radnicima (naročito zidarske i tesarske radove).

I tako bi mi svršili naše teoretsko razmatranje. Medjutim moramo napomenuti, da se upravo kod akordskih radnika stanovište čisto teoretsko često puta ne pokriva sa stanovištem praktičnim. Kod pravnih radničkih udruženja nema teškoća, ali kod akorda provodjenje obaveze osiguranja — koje je kod nas u toliko važnije, što je naš svaki radnik bez obzira na prijavu, sve dotle dok radi dionik prava, koja izviru iz ZOR (vidi § 55. i 84. ZOR in principio) — nailazi na velike zapreke. U pojedinačnom akordu zaposleni su nekada radnici samo prigodno i od slučaja do slučaja, na pr. nosači. Isto tako i u kolonskom akordu. Na pr. kolone pristaništnih radnika, tamo gdje nema udruga ni kapараša bivaju prigodno i nestalno zaposlene. Dešava se često, da su u istom danu radnici zaposleni kod dva tri poslodavca na satove. Naš zakon u posljednjem stavu § 4. doduše predvidja, da se radnici, koji zbog prigodnog i nestalnog obavljanja najamnog rada samo od slučaja do slučaja potpadaju pod obavezu osiguranja, mogu izuzeti iz obaveze osiguranja, ali mislimo da se na ovaj način nebi smjelo riješiti pitanje osiguranja nosača i pristanišnih radnika. Utovar i istovar robe spada medju poslove najopasnije za zdravlje i život, pa nikako nebi bilo pravično da ti poslovi ne obavezuju na osiguranje. Osim toga i kod nekojih šumskih akorda teško je provesti obavezu na osiguranja. Biva to obično kod domaćih šumskih radnika, kad otac porodice primi akord i ugovori da će na izvjesnom šumskom kompleksu izvršiti sječu, pa nakon toga otidje u šumu na posao sa čitavom svojom porodicom. Ovakav akordant nije preduzetnik, nego je radnik isto tako kao što i članovi njegove porodice. Poslodavac je ovdje davalac akorda, ali on uz najbolju volju može da osigura samo akordanta, jer članove njegove porodice ne pozna i ne zna da li uopće rade. Slične su prilike u ciglanama. I ovdje glava porodice ugovara cijenu običnu za 1000 komada cigle, i onda izradjuje tu ciglu skupa sa svojom ženom i djecom.

U kolonskom akordu mogli bismo nanizati sijaset ovakovih slučajeva. To su problemi našega socijalnog osiguranja i za njih treba tražiti pravična rješenja.

Na koncu napominjemo da će našoj praksi zadavati velike teškoće i razlikovanja izmedju kolonskog i majstorskog akorda. Izmedju prvog radnika i akordskog majstora ne dadu se uvijek povući oštre granice, jer za ugovor o akordu kod nas nije propisana pismena forma. Istina, kod akordskih majstora redovito ne rade akordski radnici nego stalno plaćeni nadničari, ali to nije jedini kriterij. Katkad akordski majstor pušta radnike da participiraju na akordskoj plati, i tu je potrebno gledati na razmjer u kojemu tko participira na akordskoj plati. Treba takodjer gledati i na gospodarski položaj lica za kojeg se sumnja, da li je akordski majstor ili prvi radnik. Medjutim i gospodarski položaj akordskog majstora nije uvijek stalan. Akordski je majstor često puta, neki lutalac, čas radnik a čas preduzetnik (poslodavac). U slučajevima sumnje, kad se po nijednom kriteriju ne može ustvrditi da li je izvjesno lice prvi radnik ili akordski majstor, treba po starom pravnom principu suditi mirnije i zapitati se, da li će biti veća šteta, ako se to lice proglasi za radnika ili poslodavca i u pravilu treba znati, da je kud i kamo veća šteta ako se to lice proglasi poslodavcem, pa oboli ili se unesreći na radu i time se i ono i njegova porodica predade u naručaj najveće bijede.

Mr. Viktor Jakovčić, apotek. referent SUZOR-a.:

Osvrt na uredbu o apotekarskoj komori.

Radi informacije moram u prvom redu navesti, kako je došlo do osnutka Apotekarske Komore. Podloga osnutku je zakon o ustrojstvu Ministarstva Narodnog Zdravlja. Zakonom o Ustrojstvu Ministarstva Narodnog Zdravlja, koji je kratko

Digitized by Google

vreme iza prevrata primljen u Narodnoj Skupštini, predvidjen je i osnutak Apotekarske Komore. Medjutim, kako kod nas sve sporo ide, tako je i ostvarenje Apotekarske Komore radi raznih prilika i neprilika moralo da čeka nekoliko godina. Konačno da izadje u susret staleškoj želji i potrebi, ne mogući se više odupreti premnogim urgencijama čitavog apotekarskog staleža, Ministar Narodnog Zdravlja odlučio se ipak svojim rešenjem od 30. IV. 1923. god. Ap. Br. 15.171., da se sazovu ankete za izradu štatuta Apotekarske Komore. Prva je održana 4., 5. i 6. juna, a druga 5. i 6. novembra 1923. god. u Ministarstvu Narodnog Zdravlja. Članove komisije za izradu statuta za Apotekarsku Komoru imenovao je Ministar Narodnog Zdravlja na osnovu čl. 11. Uredbe o Ustrojstvu ovog Ministarstva i rešenja Ministra Trgovine i Industrije od 27. marta 1923. god., III. No. 1036. kao i izveštaja pojedinih Apotekarskih Udruženja, Gremija, pojedinih Sekcija Udruženja i Saveza Apotekarskih Saradnika. Nacrt statuta prihvaćen po plenumu ankete za izradu statuta Apotekarske Komore dostavio se Ministarstvu Narodnog Zdravlja na odobrenje. Dana 21. II. 1925. god. obnarodovana je u Službenim Novinama Uredba o Apotekarskoj Komori.

Apotekarska Komora sa sedištem u Beogradu, koja ima okupiti brojne članove celog staleža diljem čitave naše države lako će izvršavati propisane zadaće. Ona je po članu 3. Uredbe pravno lice sa pravom sticanja svih prava privatnopravne prirode; ona je vlasna primati na sebe obaveze, tužiti i biti tužena. Za svoje obaveze jamči svojom imovinom. Inače je poluzvanična institucija, jer po čl. 48. Uredbe pri Apotekarskoj Komori može biti zastupljen Ministar Narodnog Zdravlja preko svoga izaslanika. Izaslanik ima pravo da prisustvuje svima sednicama komorskim i pojedinih odseka i da zadrži svaku odluku od izvršenja, koju smatra za nezakonitu ili štetnu, dok Ministar Narodnog Zdravlja o njoj ne donese svoje rešenje. Ako Ministar to ne učini u roku od 7 dana, smatra se da je odluku odobrio. Po čl. 5. komora se sastoji iz dva odseka: A) *Odsek šefova apoteka* i B) *Odsek apotekarskih saradnika.* Zanima nas sigurno i socijalna važnost Apotekarske Komore s obzirom na ostalu javnost. Čl. 2. Uredbe kaže, da je zadatak Apotekarske Komore medju ostalim, da čuva čast, ugled i prava apotekarskog staleža i da održava disciplinu u samom staležu, a čl. 16. iste Uredbe kaže, da je predsednik komore dužan, da pozove svakog člana odbora A) i B), koji bi zanemario svoje dužnosti na štetu gradjanstva, na odgovornost i da ga opomene na vršenje dužnosti. Ako se uveri, da se koji član ogrešio o propise apotekarskog zakona, ima to odmah prijaviti nadležnoj vlasti. Pokaže li se da je koji član svojim ponašanjem u vršenju dužnosti ili van nje naneo štetu ugledu i časti staleža, predsednik Komore će predati predmet komorskom tužiocu, da stvar iznese pred disciplinski sud. Stvaraoci Uredbe imajući u vidu svu važnost apotekarskog zvanja po narodno zdravlje predvidili su dakle ovaj strogi postupak za svakog staleškog člana, koji bi se ogrešio o svoju zvaničnu dužnost. Time je zaštićen interes općenitosti, to jest, da bolesnici sa sigurnošću mogu da dobivaju valjane i besprikorne lekove. Predaleko bi me odvelo navadjanje ostalih članaka Uredbe, stoga ću se zadržati ponajvećma samo kod nekih članaka, koji tangiraju razne interese.

U analima farmacije vidno će stajati osnutak Apotekarske Komore, koja ima biti preteča provadjanja budućih staleških reforma i ako nacrt njezinih statuta nije sasvim usvojen po želji plenuma ankete. Da se uoči suprotnost, koja je sadržana u nekim člancima Uredbe o Apotekarskoj Komori na štetu usvojenog po plenumu ankete nacrta, kao i hotimičan propust onih kvalificiranih lica, koja vrše svoju službu u uskoj vezi s apotekarskim zvanjem, a koje se je kao redovne članove staleške korporacije podredilo na vanredne članove komore, navesti mi je sledeće činjenice:

Član 1. Uredbe o Apotekarskoj Komori glasi, da se na osnovu čl. 11. Zakona o ustrojstvu Ministarstva Narodnog Zdravlja osniva u Kraljevini Srba, Hrvata i Slovenacca Apotekarska Komora sa sedištem u Beogradu. To je u suprotnosti sa zaključkom plenuma ankete, koji je predložio, da se prihvate dve komore: jedna sa sedištem u Beogradu, a druga sa sedištem u Zagrebu.

Po članu 6. Uredbe o Apotekarskoj Komori članovi su svakog odseka: počasni, redovni i vanredni. Počasnim članom mogu postati ona lica, koja za farmaciju uopće ili za komoru imaju naročitih zasluga, kao i oni zaslužni apotekari, koje ko-

Digitized by Google

mora izabere. Redovni članovi odseka A) moraju biti svi šefovi javnih i zavodskih apoteka, bilo da su oni vlasnici, zakupnici ili odgovorni rukovaoci istih. Redovni članovi odseka B) moraju biti svi diplomirani saradnici javnih i zavodskih apoteka. Magistri ili doktori farmacije: univerzitetski profesori, urednici stručnih listova, učitelji pripravničkih škola, državni činovnici gradjanskog i vojnog reda i činovnici komore, mogu biti redovni članovi odseka A) ili B) prema njihovoj slobodnoj volji. Vanredni članovi odseka A) ili B) mogu biti oni magistri ili doktori farmacije, koji vrše kakvu službu, koja je u direktnoj ili indirektnoj vezi sa samim apotekarskim pozivom, kao i činovnici kojih drugih korporacija (na pr. retaksatori kod Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika, Železničkih Blagajna itd.) i činovnici velikih trgovačkih i industrijskih preduzeća. Izuzeti su oni magistri ili doktori farmacije, koji su se posvetili drogističkom pozivu. Svi redovni i vanredni članovi moraju biti državljani Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca.

Plenum ankete za izradu statuta Apotekarske Komore predložio je u članu 6. ovakav zaključak za redovite i izvanredne članove. Redovitim članom odseka A) moraju biti svi predstojnici javnih i zavodskih apoteka, bili oni vlasnici, zakupnici ili odgovorni voditelji apoteka. Redovitim članom odseka B) moraju biti svi diplomirani saradnici javnih i zavodskih apoteka. Magistri ili doktori farmacije, koji su sveučilišni profesori, urednici stručnih glasila, učitelji aspirantskih škola, nameštenici komora, mogu biti izvanrednim članom odseka A) ili B) prema njihovoj slobodnoj volji. Izvanrednim članom odseka A) ili B) mogu biti primljeni oni stalno nameštenimagistri ili doktori farmacije, koji su u civilnoj ili vojničkoj državnoj službi, zatim staleški funkcionari kojih drugih korporacija (n. pr. retaksatori kod Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika, Železničkih Blagajna itd.

Ako sada uzmemo u pretres rešenje čl. 6. po Ministarstvu i zaključak istog člana po plenumu ankete, to ćemo opaziti, da se je za redovne članove uvrstilo Univerzitetske profesore, urednike itd. Svakako treba, da kod stvaranja zaključaka glede unapredjenja farmacije sudeluju navedene ličnosti, ali da su najviše zvani, da u komori saradjuju u prvom redu apotekarski sopstvenici i saradnici, o tome nema sumnje. Zašto dakle imaju baš gore navedene ličnosti pravo kao redovni članovi komore birati A) ili B) odsek po slobodnoj volji, prema tome sa većim pogodnostima od samih apotekarskih sopstvenika i saradnika, a nekoje se magistre i doktore farmacije, koji stoje u bližoj vezi s apotekarskim pozivom nije uvrstilo ni za redovite članove?

Istina, prema čl. 6. mogu biti vanrednim članovima retksatori Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika, Železničkih Blagajna itd., a u praksi su svi retaksatori redovni članovi, *osim onih Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika.*

Da potkrepim tu tvrdnju navesti mi je, da retaksatori Železničkih Blagajna mogu biti kao saradnici javne ili zavodskeapoteke redoviti članovi komore, jer im je retaksacija dopuštena kao nuzgredna služba izvan one u apoteci, a retaksatori Ministarstva Narodnog Zdravlja kao državni činovnici uvršteni su na temelju istog čl. 6. uredbe takodjer u redovne članove komore, pa kad je tome tako, čudi me, da Ministarstvo nije u čl. 6. našlo izlaza, da pruži svima retaksatorima jednako rešenje, tim više, jer su nameštenicima Sred. Ureda za Osiguranje Radnika po § 130. Zakona o Osiguranju Radnika od 14. maja 1922. god. zajamčena sva prava i povlastice, koje uživaju i državni nameštenici. Iz ovog prikaza se vidi, da se Ministarstvo kod izdavanja ove odredbe nije obaziralo na ovaj postojeći zakon, jer bi inače i retaksatore Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika uvrstilo u redovne članove, a ne bi ih namerice izuzelo.

Imajući u vidu praktičnu primenu nije uopće pravo, da su retaksatori uvršteni u vanredne članove, jer ako uzmemo da retaksator može biti samo onaj, koji dobro poznaje apotekarsko poslovanje, osobito tehnički deo recepture, da uzmogne nepristrano i savesno provadjati retaksaciju recepata, dalje, da su specijalno kod Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika stručno savetodavni organi, a po propisu istog čl. 6. Uredbe u direktnoj vezi sa samim apotekarskim pozivom, nameće se zbilja pitanje, nije li Ministarstvo hotimično propustilo uvrstiti ih u vanredne članove. A kome za volju? U praksi se već desilo, da je retaksator bio urednik stručnog glasila

Digitized by Google

i učitelj pripravničke škole, pa kad bi se to pukim slučajem, dozvolom ureda, i u buduće desilo, onda bi on postao redovnim članom komore, inače se mora zadovoljiti, da bude kao retaksator i to baš kod Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika vanredan član vis-à-vis sve navedene gospode i retaksatora. Gde je tu logika?!

Po članu 9. Uredbe o Apotekarskoj Komori, upravu komore sačinjavaju, predsednik, dva podpredsednika i 12 članova upravnog odbora. Predsednik, oba podpredsednika i 9 članova upravnog odbora biraju se iz odseka A), ostala 3 člana pak upravnog odbora biraju se iz odseka B). Svakom članu uprave bira se po jedan zamenik iz sredine članova odseka A), odnosno odseka B).

Plenum anketa za izradu statuta Apotekarske Komore predložio je u čl. 9., da na čelu svake komore stoji predsednik, podpredsednik i 9 većnika, koji svi zajedno sačinjavaju komorsko veće. Svakom većniku bira se po jedan zamenik. U komorsko veće ulaze predsednik i tajnik odseka B).

Tumači li se kakogod čl. 9., mora se priznati, da će kod stvaranja zaključaka biti štetan po saradnike, jer članovi odseka A) čine apsolutnu većinu suprot odseka B). Kad je Ministarstvo Narodnog Zdravlja izdalo ovu Uredbu o Apotekarskoj Komori, koja je u najvažnijim člancima suprotna zaključcima plenuma ankete za izradu statuta Apotekarske Komore, onda je trebalo nastojati, da sa malo više objektivnosti izidje u susret svim interesovanim.

Prvi izbori komorske uprave obaviće se najdalje u roku od 3 meseca po obnarodovanju Uredbe. Dužnost je svakog člana, da u upravu komore bira ljude pouzdanja, ljude savesne, modernih nazora, koji su voljni pridoneti ako ustreba za ljubav staleža izvesne žrtve, ambiciozne i pristupačne, koji stoje daleko od uvadjanja stranačkih natruha — sa čistim curriculum vitae.

O njima, potporom celokupnog članstva ovisiće u prvom redu, da nam valjanim vodstvom u komori ostvare preporod jugoslavenske farmacije.

Dr. B. Adžija:

Socijalni Institut u Čehoslovačkoj.

Odmah nakon prevrata u godini 1918. osnovalo je čehoslovačko Ministarstvo socijalne skrbi u Pragu »Socijalni znanstveni Institut«, kojemu je stavljeno u zadaću, da potpomaže rad samog Ministarstva i da potpomaže znanstveno riješavanje socijalno-političkih problema. Prama tome je ovaj Institut u neku ruku savjetodavni organ Ministarstva socijalne skrbi i ustanova, koje znanstvenim propagatornim načinom imaju da šire socijalnu politiku.

Misao o osnutku socijalnog instituta u Čehoslovačkoj nije nova, ni tekar poslijeratna. Masarykov narod, koji je svoje narodno pitanje smatrao socijalnim pitanjem, taj je narod osjećao već odavna potrebu osnutka jedne takove ustanove, koja bi upravljala — u praksi, i u teoriji — njegovim istinskim i vrlo plodnim socijalnim radom. — Već god. 1897. pisao je današnji predsjednik Masaryk o potrebi socijalnog Instituta, a od godine 1900. pak sve do svjetskog rata ta se je misao raznim načinima obnavljala i tražila svoje oživotvorenje. Mi, koji smo u predratnim godinama boravili na studijama u Pragu, živim smo svjedocima ovog nastojanja čehoslovačke socijalne javnosti. Nažalost ta se misao pred rat nije mogla oživotvoriti, jer Beč nije imao socijalnog smisla, ni shvatanja, a Prag nije imao u tu svrhu novčanih sredstava; i sama narodna samopoć bila je iscrpljivana mnogim drugim, za ondašnje prilike možda potrebnijim, institucijama. Rat i borba za narodno oslobodjenje samo su privremeno zatomili tu misao, da ona nakon postignute državne i narodne samostalnosti nastupi s još većim pravom na oživotvorenje.

Kako rekosmo, Socijalni je Institut bio ustanovljen odmah nakon prevrata, kod čega najveća zasluga ide prvom čehoslovačkom ministru socijalne skrbi Dru Winteru, i odjelnom predstojniku Ministarstva Dru E. Šternu, koja obojica, uz univ. prof. Dr. Grubera, još i danas vode tu vrlo važnu instituciju.

Digitized by Google

Djelokrug Instituta razdjeljen je na pet radnih sekcija: I. za teoretska istraživanja (problemi socijološki, socijalno-filozofski, nacijonalna ekonomija i socijalizam); II. za radničku zaštitu i socijalno osiguranje (radničko zaštitno zakonodavstvo, sindikalna politika, štrajkovi, isključenja, besposlica, posredovanje rada, iseljeničko pitanje, socijalno osiguranje, i t. d.); III. za socijalizaciju (zadrugarstvo, sudjelovanje radnika na upravi i čistom dobitku preduzeća, kolonizacija, i t. d.); IV. tehničko-zdravstvena sekcija (organizacija rada, psychotehnika, zaštitne mjere, eugenika, stambeno pitanje, i t. d.); V. sekcija prosvjetno-humanitarna (obiteljski život, skrb za majke i djecu, ubogarstvo i ostale karitativne institucije).

Socijalni je Institut prama svojemu statutu autonomna institucija, koja ima svog predsjednika i svoj odbor; a njegova veza sa Ministarstvom socijalne skrbi jest jedino iz razloga privremene materijalne odvisnosti od tog ministarstva, od čega se on naravno nastoji emancipirati. Ministarstvo rezervira dosta lijepe svote u svom budžetu za Institut.

Sredstva, kojima Socijalni Institut vrši svoju veliku zadaću jesu: predavanja članova i gostiju, znanstvene diskusije, izdavanje publikacija, veza sa medjunarodnim socijalno-političkim udruženjima, te izgradnja vlastitog socijalnog muzeja i arhiva.

Polje rada, na kojem je dosada taj Institut najbogatije razvio svoju djelatnost, bila su predavanja, koja je on kroz ovo nekoliko godina svog opstanka priredio. Njegovoj predavalačkoj (a i ostaloj) akciji ide najveća hvala za izradbu modernog socijalnog osiguranja, i ostalog radničkog zakonodavstva, koje danas ima Čehoslovačka Republika. Osim toga je taj Institut priredio čitavi niz predavanja iz područja čitave socijalne politike, a osobito iz onih pitanja, koja su došla do kodificiranja u čehoslovačkom socijalno-političkom zakonodavstvu. Socijalni je Institut priredio i vrlo lijepi broj predavanja održanih po uzvanicima iz inozemstva. Osobito ističemo predavanja njemačkog profesora Heyde-a, urednika berlinske »Soziale Praxis«, koji je održao predavanje o krizi socijalne politike u Njemačkoj, te predavanje prof. Zagorskog (Rus), koji je održao predavanje o socijalnim problemima današnje Rusije. I pisac ovih redaka bio je počašćen pozivom Socijalnog Instituta, te je u januaru ove godine održao predavanje o socijalnom zakonodavstvu u našoj državi, koje će predavanje kao posebna publikacija Instituta još ovog mjeseca izaći iz štampe. — Isto tako su i ostala predavanja o važnijim predmetima izašla štampana kao posebne publikacije Instituta, od kojih su nekoje bile nagradjene novčanim nagradama.

Socijalni je Institut već u god. 1920. osnovao svoj vlastiti Arhiv, kojemu je zadatak, da sakuplja sve što se odnosi na socijalni razvoj čehoslovačkog naroda, osobito na razvoj radničkog pitanja i socijalne politike kod Čehoslovaka. Osim sakupljanja i spremanja starih socijalnih dokumenata, arhiv se ima starati i za organizaciju znanstvenih istraživanja novije i najnovije socijalne historije, provadjati sistematski bibliografski popis, pripremati i sudjelovati kod raznih arhivalnih izložaba, i t. d.

Kao veliko pomoćno sredstvo u znanstvenom njegovom radu služi Socijalnom Institutu velika i lijepa njegova knjižnica te mjesečna revija »Socialni Revue«, koja je jedna od najboljih te vrste, a koju uredjuje jedan od najmarljivijih čehoslovačkih socijalnih radnika A. Žalud, sadanji bibliotekar ministarstva socijalne skrbi.

Konačno Socijalni Institut, u vršenju svojih velikih zadataka, jest organ, koji drži najintimniju vezu izmedju čehoslovačkih socijalnih institucija i socijalne javnosti u čitavom inozemstvu. Čehoslovački se je narod baš preko svog Socijalnog Instituta predstavio čitavom svijetu kao jedan od najkulturnijih i najdemokratskijih, a na polju socijalne politike najrazvijenijih naroda. U tom smjeru Institut drži najintimnije veze sa službenom Medjunarodnom Organizacijom Rada i njezinim Biro-om u Ženevi, a da udari čvrste temelje svojim medjunarodnim vezama on je postao članom Medjunarodnog Udruženja za zakonsku zaštitu radnika i za pobijanje besposlice, te je u tom svojstvu bio gostoprimcom i organizatorom velikog medjunarodnog kongresa socijalne politike, koji se je lanjske godine održavao u Pragu.

Digitized by Google

U svim ovim smjerovima razvija Socijalni Institut u Pragu i nadalje najživahniju djelatnost, pak će biti vrlo poželjno, da se i mi u našoj državi ugledamo u ovaj veliki primjer. To je i bila tendencija ovih redaka.

BILJEŠKE.

Socijalno osiguranje.

SOCIJALNO OSIGURANJE U JAPANU.

U svesci 1—2. ugledne revije »Die Zukunft der Arbeit« donosi šef vladinog odelenja za osiguranje u Tokiu g. G. Shimidzu prikaz socijalnog osiguranja u Japanu sa naročitim obzirom na novi zakon od g. 1922., kojim je uveden sistem obaveznog osiguranja. Prije uvedenja tog novog sistema osiguranja posjedovao je Japan već kroz nekoliko godina sistem oštete tvorničkih i rudarskih radnika za slučaj nesreće, a osim toga bavila su se neka privatna osiguravajuća društva sa osiguranjem za slučaj nezgode. Njihov djelokrug je ipak neznatan. Od početka svjetskog rata proživio je Japan kao i mnoge druge zemlje epohu industrijske i trgovačke krize, i postojeći sistem oštete za slučaj nezgode pokazao se je nedostatnim, da osigura radničkoj klasi stabilan opstanak. Cijene u se podigle tako visoko, da je iznos oštete postao neznatan, a često puta ponestalo je i samim poslodavcima sredstava, da plate oštetu. K tome je držala japanska vlada, da je najbolje da ukine postojeći sistem u izvjesnom opsegu i da na njegovo mjesto uvede osiguranje radnika pod državnim nadzorom, da tako i sa svoje strane predusretne uvijek većim socijalnim trzavicama. Godine 1920. počelo se je ozbiljno sa vijećanjem o novom zakonu o osiguranju radnika i nakon dugih rasprava bio je zakon prihvaćen u komisiji, i u aprilu 1922. proglašen. Odredbe o njegovoj provedbi čekaju još na proglašenje. Iz finansijskih razloga stupa zakon na snagu tek u god. 1925.

Osnovna načela zakona su slijedeća. Zakon počiva u glavnom na osnovnom principu obaveznog osiguranja. Osiguranim osobama smatraju se u pravilu radnici zaposleni u preduzećima, koja potpadaju pod zakon o tvornicama i rudokopima, nadalje namještenici namješteni uz plaću u tim preduzećima, ako njihov godišnji dohodak iznosi manje od 1200 Yena. Kod istupa iz svog namještenja mogu oni, koji su udovoljili propisima izdanim u zakonu, biti osigurani kao dobrovoljni članovi. Državni namještenici mogu se osloboditi od osiguranja. Kraj tih izuzetaka može biti dobrovoljno osiguranje samo onda dozvoljeno, ako se radi o radnicima u drugim preduzećima, koja nisu direktno od zakona pogodjena: dakle u gradjevnom obrtu (kod visokogradnja, kod popravaka i drugih gradjevnih radnja), u kopnenom prometu, uključivši privatne željeznice, u tovarišnim radnjama u lukama; ako više od polovine radnika u takovim preduzećima zaključi pristup k osiguranju po zakonskim odredbama, imadu se uz odobrenje nadležnog ministra automatski da smatraju svi ostali radnici isto tako kao da su osigurani po državnom zakonu.

Zakon nije samo zakon o osiguranju za slučaj nezgode, nego imade da osigura i potporu za neuposlenost prouzročenu uslijed bolesti. Nezgoda i bolest su dakle predmet osiguranja, bilo da su nastali izvršivanjem rada u preduzeću ili ne.

Kao nosioci osiguranja mogu poslodavci odnosno preduzeća osnovati autonomne, samoupravne osiguravajuće institucije, uz uvjet, da je zaposleno više od 300 osoba ovlaštenih na osiguranje i da je više od polovice glasovalo za samostalnu instituciju. Takva je institucija obavezna za preduzeće, koje zaposluje više od 500 osoba ovlaštenih na osiguranje, čim nadležni ministar podijeli za to dozvolu. — Sve osobe, koje ne pripadaju nijednoj instituciji takve vrsti, potpadaju pod državno osiguranje. Vlada namjerava, da osnuje mjesne urede za osiguranje po cijeloj državi.

Potpore osiguranja sastoje se iz:

a) slobodne liječničke njege i bolničke njege za slučaj potrebe. Samo, gdje je teško, da se pruži liječnička njega, što se rijetko dogadja, isplaćuje se hranarina u gotovome;

b) dnevnih potpora, koje izonse 60% dnevne nadnice i isplaćuju se počam od četvrtog dana oboljenja za vrijeme trajanja radne ne-

Digitized by Google

sposobnosti; ako se radi o poslovnim nezgodama, isplaćuje se potpora odmah bez karenčnog roka.

Spomenute su potpore ograničene na vrijeme od 180 dana; radi li se o poslovnim nezgodama, to iznosi maksimum otštetnih dana 180 u godini. Pod izvjesnim uvjetima može se u ostalom liječnička njega produljiti i preko ove periode.

Kod poroda daje se 20 Yena za izdatke poroda. Nadalje se pruža, ako je potrebno bolnička njega i besplatno liječenje, osim toga dnevna potpora u iznosu od 60% dnevne nadnice kroz stanoviti niz dana prije i poslije poroda. Osobe, koje primaju ovu potporu, ne mogu tražiti još posebnu bolničku potporu. Kod smrtnih nezgoda ili bolesti pružaju se nadnice od 20 dana (ne manje od 20 Yena) osobama, koje su bile uzdržavane od pokojnika i koje su snosile njegove pogrebne troškove; u pomanjkanju takovih osoba povraćaju se pogrebni troškovi do visine gornjeg iznosa onoj osobi, koja je ove faktično snosila. Pravo na potporu za slučaj smrti traje za vrijeme članstva kod jednog zavoda, za vrijeme propisanog trajanja potpore te još 90 dana nakon utrnuća članstva. Prima li osigurano lice potporu u momentu, kad je prestalo njegovo pravo na osiguranje (t. j. ako je ono neuposleno u smislu zakona), to imade ipak pravo na potpunu potporu. Ona se može uskratiti, ako se radi o nezgodama nastalima uslijed sukoba, pijanstva te uslijed neispunjenja sigurnosnih mjera. Osobe, koje su se domogle odnosno koje nastoje domoći se potpora na prevarni ili nepravilan način, isključuju se posvema ili djelomice za vrijeme izvjesne periode od uživanja potpore.

Troškove osiguranja snose država, poslodavci i osigurane osobe. Država pridonaša godišnje desetinu ukupnog iznosa svotâ, potrebnih za potporu. Ipak ne smije ovaj iznos prosječno prekoračiti 2 Yena po osiguranoj osobi u jednoj godini. Premija za osiguranje sastoji se iz svote, koja iznosi godišnje 3% dnevne nadnice, koja se naplaćuje od osiguranih osoba i u isto tako visokom iznosu od poslodavaca.

Nastanu li glede potpora sporovi, to su nadležne vlasti prve i druge instancije: istražni odbor za osiguranje zdravlja, koji je naročito za ovu svrhu ustanovljen, te za konačno riješenje obični sudovi. Za ostala pitanja dozvoljava se podnijeti molbu na Ministra ili priziv na upravno sudište.

U tome se sastoji novi sistem osiguranja u Japanu, koji će se s vremenom sve to bolje usavršavati, tako, da će u skoroj budućnosti u Japanu kao i u njegovim kolonijama vladali potpuno izgradjeni sistem osiguranja radnika.

B. H-e.

Radnička Zaštita.

POSJET G. THOMASA U BALKANSKIM DRŽAVAMA.

Kako je poznato, posjetio je generalni direktor Međunarodnog Biroa Rada gosp. Albert Thomas u mjesecu decembru prošle godine Jugoslaviju, Rumunjsku i Bugarsku, da se sam na licu mjesta informira o socijalnim prilikama i o socijalnom zakonodavstvu u tim državama, a posebice, u koliko su te države već — ili u koliko kane — ratificirati pojedine zaključke međunarodnih konferencija rada. Tom prigodom zadržao se je i u Zagrebu, gdje je posjetio Središnji Ured za Osiguranje Radnika i vrlo se pohvalno izrazio o razvoju socijalnog osiguranja u našoj državi.

O njegovom putu po balkanskim državama donosi »Presse-Mitteilungen des Internationalen Arbeitsamts« članak pod nazivom »Balkanske države i međunarodna organizacija rada«. Taj članak donosimo ovdje u prevodu:

Udovoljavajući službenom pozivu rumunjske, bugarske i jugoslavenske vlade, poduzeo je direktor Međunarodnog Biroa Rada jedno kratko putovanje u ove države. Direktora su u ovim državama službeno dočekali predsjednici ministarstva, izvanjski ministri i predstavnici raznih parlamentarnih partija. Ovi dočeki dokazuju veliki moralni autoritet Biroa Rada i živo sudjelovanje ovih država kod njegovog rada.

Ovo putavanje nije imalo samo svrhu, da direktoru pokaže, koliko ove tri države učestvuju u radu Međunarodnog Biroa Rada, već su mu ujedno pružile priliku, da ispita u koliko ove države udovoljavaju ugovorima zaključenim po međunarodnim konferencijama rada, i da izvidi mogućnosti dalnjih ratifikacija.

Kako je poznato, Rumunjska je ratificirala sve vašingtonske konvencije kao i konvenciju o minimalnom životnom vijeku u kojem je dozvoljeno primati djecu u pomorski rad, koja je konvencija bila prihvaćena po

Digitized by Google

konferenciji u Genovi. Osim toga Rumunjska je ratificirala tri konvencije konferencije u Ženevi (1921. g.). Poteškoće su nastale samo glede konvencije o upotrebi bijelog olova i konvencije o popljoprivrednim radnicima. Direktor je sa odnosnim ministrima pretresao mogućnost ratifikacije ovih konvencija.

Bugarska je ratificirala sve konvencije konferencija u Vašingtonu i Genovi. Sve konvencije kasnijih konferencija predložene su parlamentu i od ovoga prihvaćene. Ali formalne ratifikacije nisu još dostavljene Sekretarijatu Saveza Naroda. Na temelju razgovora, koje je direktor u tom pogledu vodio, izgleda da su uzroci ovog zakašnjenja samo adminstrativne naravi i da će formalne ratifikacije u najskorije vrijeme biti dostavljene Sekretarijatu.

U kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca, političke su prilike i jedan cijeli niz materijalnih poteškoća spriječile, da se konvencije redovito predlože. Usuprot su tome najvažnije ustanove velikog broja konvencija međunarodnih konferencija rada provedene u domaćem zakonodavstvu. Ali i ovdje su direktoru dana formalna obećanja, da će konvencije, u svrhu ratifikacije, biti predložene parlamentu, koji se bira u februaru.

U svim trim zemljama došao je direktor u vezu sa staleškim organizacijama radnika i preduzetnika. U Bukareštu bio je on dočekan u Trgovačkoj Komori od općeg saveza industrijalaca. Osim petrolejskih izvora, posjetio je on još mnogo drugih industrijskih preduzeća. Osim nekoliko velikih industrijskih organizacija, došle su u doticaj sa g. Thomasom i mnoge važnije organizacije malih zanatlija, koje su mu izjavile njihov veliki interes za djelo Međunarodnog Birao Rada.

U Bugarskoj bio je direktor primljen u svečanoj sjednici od vrhovnog vijeća rada u prisutnosti Ministra za industriju i rad. Razgovori, koje je direktor vodio sa bugarskim poslodavcima, koji su se do sada daleko držali od međunarodnih konferencija rada, ponukali su ove, da napuste svoje dosadanje negativno stanovište.

I u kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca, gdje je direktor posjetio velike tvornice papira, vodio je on razgovore sa predstavnicima poslodavačkih organizacija.

U svim trim zemljama posjetio je direktor radničke organizacije. U Bukareštu, sjedištu generalnog sekretarijata, i u Cluju govorio je on o djelu međunarodnog biroa. Isto tako govorio je i u Sofiji, gdje je bio dočekan od radničkih organizacija. U Beogradu je bio na sjednici Radničke Komore zajedno sa predstavnicima svih sindikata, i komunističkih.

Kod svih ovih sastanaka, koji su održani u prisustvu ministara ili njihovih zastupnika, upozorili su radnici direktora na mnogo svojih predloga i zahtjeva, koji se većinom odnose na slobodu sindikata. Direktor je u svakom ovakovom slučaju upozorio na temelju kojih ustavnih propisa i zaključaka mogu ovakovi zahtjevi biti od vlasti uzeti u obzir.

Na poticaj vlada, direktor je došao u doticaj sa zemljoradničkim zadrugama i organizacijama malih poljoprivrednika, koje su u balkanskim državama osobito jako zastupane.

Štampa je ovih zemalja pokazala veliki interes za ovo putavanje. U mnogobrojnim člancima prikazan je Biro Rada, njegova izgradnja i njegove funkcije, te je ona na taj način u velikoj mjeri pridonjela za propagandu medjunarodne organizacije rada.

PREDLOG ZAKONA O PLAĆENOM GODIŠNJEM ODMORU U Č. S. R.

(Vládní návrch o placených dovolených).

Doskora će u Čehoslovačkoj republici zahtjev svih stalnih namještenika na plaćeni godišnji odmor dobiti zakonsku sankciju.

Da uočimo svu važnost zakonskog ustanovljenja plaćenog godišnjeg odmora u Č. S. R. dosta je da napomenemo, da se tim oživotvoruje davno traženje radnog naroda i da je vrlo malo zemalja, u kojima je to traženje oživotvoreno. Iako je plaćeni godišnji odmor jedna higijenska potreba za manuelnog i intelektualnog radnika i iako je zaštitno radničko zakonodavstvo već odavna pokazalo tendenciju, da ga učini svojim sastavnim dijelom, ipak još i danas rijetko gdje da privatni namještenici i radnici imadu zakonski zahtjev na plaćeni godišnji odmor. Kod nas je na pr. pravo radnika na plaćeni godišnji odmor prepušteno slobodnom sporazumu poslodavca i namještenika. Isto i u Njemačkoj plaćeni godišnji odmor nema zakonske sankcije. Doduše njemački građanski zakon predviđa, da su tamošnji poslodavci dužni, u koliko predleže važni razlozi (smrt u porodici, ženidba, potraživanje

Digitized by Google

novog namještenja i t. d.), dati namješteniku* jedan kratki plaćeni popust (»wen die Unterbrechung für verhältnismässig unercherbliche Zeit stattfindet, § 616. B. G. B.), no taj kratki plaćeni dopust niti po svojim razlozima, zbog kojih se daje, niti po zakonu, u kojem je donešen, ne može se nazvati plaćenim godišnjim odmorom u smislu zaštitnog radničkog prava. I u najviše ostalih zemalja redovito nastoje privatni namještenici i radnici da osiguraju pravo na godišnji odmor u ugovoru o radu. Taj je odmor dijelom plaćeni, a dijelom besplatni, već prema tomu, kako se poslodavac i namještenik pogode. Plaćeni godišnji odmor možemo reći, uobičajen je jedino među tehničkim i trgovačkim namještenicima.

Ministar za socijalnu skrb u Č. S. R. Habrman, spremajući se da prvi u svojoj zemlji iznese pred zakonodavno tijelo jedno davno traženje radnoga naroda, formulirao je veoma široko pravo radnika na plaćeni godišnji odmor. Tako § 1. njegovog zakonskog predloga ustanovljuje, da svi stalni (jednogodišnji) namještenici, koji izvršuju rad i službu na temelju radnog, službenog ili naučnog odnosa a ne izvršuju ih kao sporedno i nestalno zanimanje, imaju pravo nakon jednogodišnjeg rada u istom preduzeću, na plaćeni odmor. Dužina plaćenog odmora iznosi od 1 do 10 godina rada ili službe 6 radnih dana na godinu, a preko 10. godina rada ili službe 12 radnih dana na godinu. Ugovori između poslodavca i njegovog namještenika, u koliko se s njima dužina zakonskog plaćenog odmora skraćuje, pravno su ništavni (§ 3.). Ugovorno osiguranje dužeg plaćenog odmora dopušteno je (§ 1.).

Kako se iz napred navedenog vidi u Č. S. R. koristit će se zakonskim zahtjevom na plaćeni godišnji odmor široke kategorije radnika. Na mlađana lica i šegrte ne samo da se ne zaboravlja u ovom zakonskom predlogu, nego im se u saglasju sa općim zasadama zaštitnog radničkog prava, daje naročita povlastica. Tu naročitu povlasticu statuira § 1. in fine predloga sa riječima »lica ispod 18 godina imadu pravo, nakon 6 mjesečne neprekidne radne dobe u jednom istom preduzeću, pravo na plaćeni odmor od 10 radnih dana«.

Ovaj zakonski predlog prećutno je recipirao i već navedeni propis § 616. njemačkog građanskog zakona tim, što u § 5. kaže, da se u redoviti godišnji odmor ne uračunava ono vrijeme, kojega namještenik nije iz važnih razloga proveo u radu. Samo radni dani i satovi, koje je u godini, u kojoj se plaćeni odmor daje, namještenik svojevoljno i bez razloga zanemario, uračunavaju se u redoviti plaćeni odmor (§ 6.). O zanemarenju radnih dana i satova, koji se odbijaju od redovitog odmora, odlučuje svaki mjesec uprava zavoda s predsjednikom zavodskog odbora, gdje nema zavodskog odbora, odlučuje o tom uprava zavoda s opunomoćenikom namještenika ili ako nema toga, s najstarijim namještenikom (§ 7).

Inače pomenuti zakonski predlog stara se, da se plaćeni godišnji odmor oživotvori u svoj svojoj punoći. Da bi se o tom isključila svaka sumnja i da se zakonom ustanovljena dužina plaćenog godišnjeg odmora na štetu namještenika nebi izigravala predviđa ovaj zakonski predlog, da se nedjelje i slijedeći praznični dani: 1. januara, 1. maja, 5. i 6. jula, 28. oktobra i 25. decembra ne uračunavaju u godišnji plaćeni odmor, ali se za njih, osim ako nije drukčije ugovoreno ,nadnica ne plaća. Ostali dani, na koje se prema utanačenju između poslodavca i namještenika ne radi, ne uračunavaju se u redovni plaćevni godišnji odmor (§ 4). Dalje predviđa ovaj zakonski predlog, da se vojna služba i vrijeme, tečajem kojega je namještenik zbog bolesti ili nesrećnog slučaja izostao iz rada, uračunavaju u doba odlučno za zahtjev i visinu plaćenog godišnjeg odmora. Vrijeme provedeno na bolovanju, kojega je namještenik hotimično ili zbog grube nemarnosti prouzrokovao, ne uračunava se u to doba (§ 5). Namještenik, kojemu se prije nastupa odmora otkaže služba, imade pravo samo na srazmjerno plaćeni odmor, koji odgovara vremenu, kojige je proveo u radu (§ 9).

O plati za vrijeme redovnog godišnjeg odmora govori predlog ovoga zakona u § 8. Po tom §-u priamt će namještenici tečajem čitavog odmora sve ugovorene prinadležnosti, koje odgovaraju prosječnim njihovim zaradama kroz posljednje četiri nedjelje prije nastupa odmora; u te prosječne zarade ne uračunava se nagrada za prekovremeni rad niti premije, koje se daju za uvećeni produkt rada. Podavanja u naravi, u koliko se za vreme plaćenog odmora obustave, računaju se u platu i isplaćuju u gotovom novcu. Novčana plata isplaćivat će se u redovnom roku isplate, a novčani ekvivalent podavanja

---

* I onom, koji radi u akordu.

Digitized by Google

u naravi isplatit će se unaprijed za čitavo doba odmora.

Svi ovi navedeni propisi zakonskog predloga Č. S. R. o plaćenom odmoru brižljivo su izrađeni prema principima, koje je zaštitno radničko zakonodavstvo u toj stvari već odavna formuliralo. Jedino možemo reći, da se propis u § 10. toga predloga, po kojem je pod prijetnjom gubitka plate svaki rad za vrijeme godišnjeg odmora apsolutno zabranjen, ne slaže sa postavljenim principima.

U teoriji radničkog zaštitnog zakonodavstva ističe se, da zabrana rada za vrijeme plaćenog odsustva ne smije ići tako daleko, da se svaki rad zabranjuje nego samo rad staleški (na pr. trgovački pomoćnik ne smije raditi za vrijeme plaćenog odmora u drugoj trgovini i t. d.). Iz ovoga proizlazi, što je sasvim opravdano, da bi intelektualni radnik za vrijeme plaćenog odmora mogao pisati uz nagradu kakovo literarno ili znanstveno djelo, a manualni tvornički radnik da bi mogao raditi za platu u poljoprivrednom radu. Čehoslovački predlog zakona o plaćenom odmoru prešao je preko ove relativne zabrane rada staleškog i zabranio za vrijeme plaćenog odmora svaki rad.

Napomenemo li još, da ovaj predlog u § 2. izuzimlje iz ovog odmora osoblje, koje je zaposleno na sezonskom radu u poljoprivredi, zatim domaće radnike i kategorije namještenika, čije pravo na odsustvo ustanovljuju naročiti zakoni, zatim namještenike države i državnih preduzeća, čije je pravo na odsustvo ustanovljeno u njihovim službenim pravilnicima, onda bi iscrpli sve što je važno da se rekne o ovom zakonskom predlogu.

Đ. Gć.

ZNANSTVENO ISTRAŽIVANJE O OSAMSATNOM RADNOM VREMENU.

Sargant Florence, na temelju svojih vlastitih istraživanja i opažanja u Engleskoj i u Americi, napisao je u broju 2. od ove godine »Revue Internationale du Travail« (revija, koju izdaje Međunarodni Biro Rada) jednu vrlo poučnu studiju o osamsatnom radnom vremenu.

Polazeći sa stanovišta privatnokapitalističkog predузetnika, ne uzimajući u obzir kakav utjecaj ima skraćeno radno vrijeme na zdravlje i kulturu radnika, i puštajući iz vida vrlo važno ekonomsko pitanje o zaštitnim merama protiv preranog istrošenja radne snage, autor u svojoj studiji pretresa samo pitanje kakav utjecaj ima radno vrijeme na produkciju. Stog su gledišta rezultati Florencеovog istraživanja još značajniji.

Kod istraživanja utjecaja radnog vremena na produkciju nema se kao prvo pitanje uzimati u obzir kojega je spola, narodnosti ili plemena pojedini radnik. Utjecaj skraćenja radnog vremena jest isti kod žena kao i kod muškaraca i kod mladih radnika; isto tako ni plemenske razlike ne odlučuju kod prilagođivanja se produkcijonim prilikama, jer razlike ne postoje u tom prilagođivanju, već u načinu vođenja predузeća.

Autor razlikuje četiri vrste rada: 1. rad polуautomatski, mehanički; kod ovog rada radnikov je posao, da poslužuje stroj, da ga stavlja u gibanje i da ga uzdržava u gibanju; 2. rad mišica; 3. ručni rad, koji traži spretnost i vještinu (rutinu); 4. rad koji traži pažljivost i intelegenciju. Utjecaj radnog vremena kod sve ove četiri vrste rada je različit i Florence je za sve ove vrste izradio tabele, iz kojih je vidljivo, da na pr. radnici, koji obavljaju mehanički rad, najmanje su nerazpoloženi protiv produživanja radnog vremena, jer je njihova radna djelatnost sve do kasnih sati izložena vrlo malim promenama. Ali i poredi toga ne može se ustvrditi da bi rezultat i tog mehaničkog rada kod proizvoljnog produživanja radnog vremena, bio uvek isti. Utjecaj je umora vidljiv i kod čisto mehaničkog poslуživanja stroja u tome, da pada radna djelatnost, jer rezultati rada kod nikakvog posla ne ovise samo o stroju, već i o čovjeku. Razноvrsni pokusi dokazali su, da je radnik i kod ovakovog rada, a pod utjecajem umora, izgubio na snazi i djelatnosti. Tako na

Digitized by Google

novog namještenja i t. d.), dati namješteniku* jedan kratki plaćeni popust (»wen die Unterbrechung für verhältnismässig unercherbliche Zeit stattfindet, § 616. B. G. B.), no taj kratki plaćeni dopust niti po svojim razlozima, zbog kojih se daje, niti po zakonu, u kojem je donešen, ne može se nazvati plaćenim godišnjim odmorom u smislu zaštitnog radničkog prava. I u najviše ostalih zemalja redovito nastoje privatni namještenici i radnici da osiguraju pravo na godišnji odmor u ugovoru o radu. Taj je odmor dijelom plaćeni, a dijelom besplatni, već prema tomu, kako se poslodavac i namještenik pogode. Plaćeni godišnji odmor možemo reći, uobičajen je jedino među tehničkim i trgovačkim namještenicima.

Ministar za socijalnu skrb u Č. S. R. Habrman, spremajući se da prvi u svojoj zemlji iznese pred zakonodavno tijelo jedno davno traženje radnoga naroda, formulirao je veoma široko pravo radnika na plaćeni godišnji odmor. Tako § 1. njegovog zakonskog predloga ustanovljuje, da svi stalni (jednogodišnji) namještenici, koji izvršuju rad i službu na temelju radnog, službenog ili naučnog odnosa a ne izvršuju ih kao sporedno i nestalno zanimanje, imaju pravo nakon jednogodišnjeg rada u istom preduzeću, na plaćeni odmor. Dužina plaćenog odmora iznosi od 1 do 10 godina rada ili službe 6 radnih dana na godinu, a preko 10. godina rada ili službe 12 radnih dana na godinu. Ugovori između poslodavca i njegovog namještenika, u koliko se s njima dužina zakonskog plaćenog odmora skraćuje, pravno su ništavni (§ 3.). Ugovorno osiguranje dužeg plaćenog odmora dopušteno je (§ 1.).

Kako se iz napred navedenog vidi u Č. S. R. koristit će se zakonskim zahtjevom na plaćeni godišnji odmor široke kategorije radnika. Na mlađana lica i šegrte ne samo da se ne zaboravlja u ovom zakonskom predlogu, nego im se u saglasju sa općim zasadama zaštitnog radničkog prava, daje naročita povlastica. Tu naročitu povlasticu statuira § 1. in fine predloga sa riječima »lica ispod 18 godina imadu pravo, nakon 6 mjesečne neprekidne radne dobe u jednom istom preduzeću, pravo na plaćeni odmor od 10 radnih dana«.

Ovaj zakonski predlog prećutno je recifoirao i već navedeni propis § 616. njemačkog građanskog zakona tim, što u § 5. kaže, da se u redoviti godišnji odmor ne uračunava ono vrijeme, kojega namještenik nije iz važnih razloga proveo u radu. Samo radni dani i satovi, koje je u godini, u kojoj se plaćeni odmor daje, namještenik svojevoljno i bez razloga zanemario, uračunavaju se u redoviti plaćeni odmor (§ 6.). O zanemarenju radnih dana i satova, koji se odbijaju od redovitog odmora, odlučuje svaki mjesec uprava zavoda s predsjednikom zavodskog odbora, gdje nema zavodskog odbora, odlučuje o tom uprava zavoda s opunomoćenikom namještenika ili ako nema toga, s najstarijim namještenikom (§ 7).

Inače pomenuti zakonski predlog stara se, da se plaćeni godišnji odmor oživotvori u svoj svojoj punoći. Da bi se o tom isključila svaka sumnja i da se zakonom ustanovljena dužina plaćenog godišnjeg odmora na štetu namještenika nebi izigravala predviđa ovaj zakonski predlog, da se nedjelje i slijedeći praznični dani: 1. januara, 1. maja, 5. i 6. jula, 28. oktobra i 25. decembra ne uračunavaju u godišnji plaćeni odmor, ali se za njih, osim ako nije drukčije ugovoreno ,nadnica ne plaća. Ostali dani, na koje se prema utanačenju između poslodavca i namještenika ne radi, ne uračunavaju se u redovni plaćevni godišnji odmor (§ 4). Dalje predviđa ovaj zakonski predlog, da se vojna služba i vrijeme, tečajem kojega je namještenik zbog bolesti ili nesrećnog slučaja izostao iz rada, uračunavaju u doba odlučno za zahtjev i visinu plaćenog godišnjeg odmora. Vrijeme provedeno na bolovanju, kojega je namještenik hotimično ili zbog grube nemarnosti prouzrokovao, ne uračunava se u to doba (§ 5). Namještenik, kojemu se prije nastupa odmora otkaže služba, imade pravo samo na srazmjerno plaćeni odmor, koji odgovara vremenu, kojige je proveo u radu (§ 9).

O plati za vrijeme redovnog godišnjeg odmora govori predlog ovoga zakona u § 8. Po tom §-u priamt će namještenici tečajem čitavog odmora sve ugovorene prinadležnosti, koje odgovaraju prosječnim njihovim zaradama kroz posljednje četiri nedjelje prije nastupa odmora; u te prosječne zarade ne uračunava se nagrada za prekovremeni rad niti premije, koje se daju za uvećeni produkt rada. Podavanja u naravi, u koliko se za vreme plaćenog odmora obustave, računaju se u platu i isplaćuju u gotovom novcu. Novčana plata isplaćivat će se u redovnom roku isplate, a novčani ekvivalent podavanja

---

* I onom, koji radi u akordu.

Digitized by Google

u naravi isplatit će se unaprijed za čitavo doba odmora.

Svi ovi navedeni propisi zakonskog predloga Č. S. R. o plaćenom odmoru brižljivo su izrađeni prema principima, koje je zaštitno radničko zakonodavstvo u toj stvari već odavna formuliralo. Jedino možemo reći, da se propis u § 10. toga predloga, po kojem je pod prijetnjom gubitka plate svaki rad za vrijeme godišnjeg odmora apsolutno zabranjen, ne slaže sa postavljenim principima.

U teoriji radničkog zaštitnog zakonodavstva ističe se, da zabrana rada za vrijeme plaćenog odsustva ne smije ići tako daleko, da se svaki rad zabranjuje nego samo rad staleški (na pr. trgovački pomoćnik ne smije raditi za vrijeme plaćenog odmora u drugoj trgovini i t. d.). Iz ovoga proizlazi, što je sasvim opravdano, da bi intelektualni radnik za vrijeme plaćenog odmora mogao pisati uz nagradu kakovo literarno ili znanstveno djelo, a manualni tvornički radnik da bi mogao raditi za platu u poljoprivrednom radu. Čehoslovački predlog zakona o plaćenom odmoru prešao je preko ove relativne zabrane rada staleškog i zabranio za vrijeme plaćenog odmora svaki rad.

Napomenemo li još, da ovaj predlog u § 2. izuzimlje iz ovog odmora osoblje, koje je zaposleno na sezonskom radu u poljoprivredi, zatim domaće radnike i kategorije namještenika, čije pravo na odsustvo ustanovljuju naročiti zakoni, zatim namještenike države i državnih preduzeća, čije je pravo na odsustvo ustanovljeno u njihovim službenim pravilnicima, onda bi iscrpli sve što je važno da se rekne o ovom zakonskom predlogu.

Đ. Gć.

ZNANSTVENO ISTRAŽIVANJE O OSAMSATNOM RADNOM VREMENU.

Sargant Florence, na temelju svojih vlastitih istraživanja i opažanja u Engleskoj i u Americi, napisao je u broju 2. od ove godine »Revue Internationale du Travail« (revija, koju izdaje Međunarodni Biro Rada) jednu vrlo poučnu studiju o osamsatnom radnom vremenu.

Polazeći sa stanovišta privatnokapitalističkog predužetnika, ne uzimajući u obzir kakav utjecaj ima skraćeno radno vreme na zdravlje i kulturu radnika, i puštajući iz vida vrlo važno ekonomsko pitanje o zaštitnim merama protiv preranog istrošenja radne snage, autor u svojoj studiji pretresa samo pitanje kakav utjecaj ima radno vreme na produkciju. Stog su gledišta rezultati Florencеovog istraživanja još značajniji.

Kod istraživanja utjecaja radnog vremena na produkciju nema se kao prvo pitanje uzimati u obzir kojega je spola, narodnosti ili plemena pojedini radnik. Utjecaj skraćenja radnog vremena jest isti kod žena kao i kod muškaraca i kod mladih radnika; isto tako ni plemenske razlike ne odlučuju kod prilagođivanja se produkcijonim prilikama, jer razlike ne postoje u tom prilagođivanju, već u načinu vođenja predužeća.

Autor razlikuje četiri vrste rada: 1. rad polуautomatski, mehanički; kod ovog rada radnikov je posao, da poslužuje stroj, da ga stavlja u gibanje i da ga uzdržava u gibanju; 2. rad mišica; 3. ručni rad, koji traži spretnost i vještinu (rutinu); 4. rad koji traži pažljivost i intelligenciju. Utjecaj radnog vremena kod sve ove četiri vrste rada je različit i Florence je za sve ove vrste izradio tabele, iz kojih je vidljivo, da na pr. radnici, koji obavljaju mehanički rad, najmanje su nerazpoloženi protiv produživanja radnog vremena, jer je njihova radna djelatnost sve do kasnih sati izložena vrlo malim promenama. Ali i poredi toga ne može se ustvrditi da bi rezultat i tog mehaničkog rada kod proizvoljnog produživanja radnog vremena, bio uvek isti. Utjecaj je umora vidljiv i kod čisto mehaničkog poslуživanja stroja u tome, da pada radna djelatnost, jer rezultati rada kod nikakvog posla ne ovise samo o stroju, već i o čovjeku. Razvoršni pokusi dokazali su, da je radnik i kod ovakovog rada, a pod utjecajem umora, izgubio na snazi i djelatnosti. Tako na

Digitized by Google

пр. у поподневним сатовима пада дјелатност у првом сату за 5·1%, у другом за 7·2%, а у трећем сату за 12·6%.

Чак и код оних полуаутоматских радова на стројевима, код којих се умор јавља у много мањој мери, него код осталих радова, могло се је опазити, да скраћено радно време увећава резултате рада. Истраживања у том погледу, вршена током рата у Енглеској, дала су следеће резултате: при једнаком раду код скраћења радног времена са 66·2 сати на 54·8 сати (тједно), дневни се је резултат рада повисио за 11%, а код даљњег сктраћења радног времена са 54·8 сати на 45·6 сати умањио се је резултат рада само за 2%. У задње време чињена су даљња истраживања, која су довела до још повољнијих резултата, тако на пр. код рада са мишицама код скраћења радног времена са 58·2 сата на 51·2 сат повисила се је радна дјелатност на један сат за 39%, а на један дан за 22%.

Аутор је у својој студији навео велики број доказа, којима непобитно доказује, да су код скраћеног радног времена резултати рада већи, а особито ако су код рада уведене чешће мале паузе од 5—10 минута.

Скраћење радног времена има најповољније резултате код рада, који тражи пажљивост и интелигенцију.

Данас се готово опћенито држи, да највећи део радника, у данашњој епохи машинске производње, обавља само механички. аутоматски рад. То је сасвим погрешно мишљење и Флоренце наводи једну табелу о раду у једној америчкој творници набоја. У тој је творници упослено 17·6% радника, чији рад тражи посебну интелигенцију и бистрину духа, 17·7% радника, који раде мишицама, 10·2% радника, од којих се тражи посебна вештина, 16·3% који обављају полумеханички машински посао, 15.9% који обављају потпуни механички посао и 22·2% код разних врста рада.

Криво је такођер мишљење многих предузетника, који држе, да скраћењем радног времена настају велики губитци и то услед тога што нису потпуно израбљени стројеви. Они али не помишљају на приштедње, које се постижу скраћеним радним временом. Аутор у својој студији назорно приказује те приштедње и истиче, да радници, услед скраћења радног времена, раде с много више марљивости и тачности, тако да број радника, који је потребан за послуживање стојева, може бити смањен, Ово се особито опажа код предузећа, која су прешли од система двију на систем трију шихта. Ту Флоренце доказује, да је на пр. за ложење високих пећи уместо 18, употребљен 21 радник (а не 27). Надаље се скраћењем радног времена изазива мањи умор индустријских радника, који се појављује особито у задњим радним сатовима; надаље је мањи број несрећних случајева, мањи је број штрајкова, итд., што све има своје економско значење.

Како се види читава је ова студија Серганта Флоренце најсериознији, и на знанствено-економским темељима образложени, заговор принципа осамсатног радног дана, који он завршава овим речима: „Ако хоћемо да установимо просечно радно време у предузећу за све у њем упослене намештенике, ту је онда уведење 48-сатног радног тједна најбоље економско решење". *аб.*

UPOSLENJE RADNIKA U VEL. BRITANIJI u god. 1924.

Uposlenje radnika bilo je uopće slabo, no ipak nešto bolje nego li je to bilo u god. 1923., a mnogo bolje nego li u god. 1922., odnosno 1921.

Srednji mjesečni procenat neuposlenih radnika od 11,500.000 radnika osiguranih po zakonu za osiguranje u besposlici, iznosi 10.5% u god. 1924. prema 11.6% u god. 1923., te 14.0% u god. 1922., a preko 16% u god. 1921.

Postepeno poboljšanje uposlenja, koje je raslo od početka god. 1922., premda povremeno ograničeno prema koncu mjeseca ja-

Digitized by Google

nuara 1924. god. a prouzročeno štrajkom, koji je djelomično obustavio rad na željeznicama, nastavilo se je bez daljnjeg prekidanja do konca juna, kada je proporcija osiguranih a neuposlenih radnika pala na 9.4% prema 11.3% u istom vremenu u god. 1923.

Precent osiguranih neuposlenih radnika narasao je koncem mjeseca septembra do 10.8%, a koncem oktobra 11.1%, te je 22. decembra iznašao 10.9% prema 10.7% istoga dana u god. 1923.

Izmedju članova onih radničkih organizacija, koje su poslale državnom uredu za osiguranje u besposlici svoje izvještaje, procenat neuposlenih koncem decembra bijaše 9.2%, prema 8.6% koncem novembra.

Ukupni broj osoba registriranih kod državnih burza rada, a nezaposlenih dana 29. decembra, bijaše približno 1,390.000, od kojih 1,003.000 muškaraca i 250.000 žena, ostali bijahu neodrasli radnici.

Dne 22. decembra bijaše neuposlenih radnika 1,213.000, dok ih je 1. decembra bilo 1,233.000, od kojih 924.000 muškaraca i 231.000 žena.

Broj neuposlenih 31. decembra 1923. god. bio je 1,327.000, dakle za 8.000 veći od broja neuposlenih radnika dana 29. decembra 1924. god.

Uposlenje bijaše u opće dobro u tvornicima opeke i jute, industrijama pamuka i čarapa, pilanama, a najbolje u gradjevnoj industriji, industriji svile, sagova i pokućstva, štamparijama i knjigovežnicama, bačvarskim radnjama, te u nekim granama metalne industrije. Slabo uposlenje bilo je u ugljenokopima, te vuneno-tekstilnoj industriji.

Nadnice. Promjene u nadnicama radnika zaposlenih u raznim industrijama i radnjama za koje su raspoloživi statistički podaci u god. 1924. bijahu približno od L. št. 610.000, za broj radnika od 3,000.000, a L. št. 60.000 za 500.000 radnika. Usporedivši iskaze raznih grupa industrije, opazit će se, da su promjene u nadnicama kod odraslih radnika obično bile veće, nego li one kod žena, mladića i djevojaka. Povišene su nadnice u ugljenokopima, industriji porculana, stakla i kemikalija, gradnji brodova, gradjevnim transportnim i javnim poduzećima.

Cijene živežnim namirnicama. Porast živežnih namirnica početkom 1924. god. bijaše 77% nad cijenama jula mjeseca 1914. god., prema 78%, koje su bile god. 1923. Nakon slabog porasta cijena u januaru, cijene neprestano padaju do konca mjeseca maja, kada je procenat iznašao 68% nad predratnim cijenama u julu 1914. god., a koji je bio jednak procentu u maju 1923. god. Poslije toga su cijene ponovno rasle, a znatni porast istih bijaše u septembru i oktobru. Manja pak promjena u cijenama bijaše u novembru i decembru. Indeks cijena za 1. januara 1925. bijaše nešto viši od onoga u januaru 1924. t. j. 80% bijaše viši od cijena u julu 1914. god. U glavnom mijenjale su se cijene jajima, maslacu, mlijeku, krumpiru, šećeru, brašnu, kruhu i čaju.

Stanarine u radničkim stanovima povišene su za 47% nad predratnim cijenama. U lokalima pak su cijene razne prema mjestima, no ipak su takve, da se poprečno izjednačuju.

Cijene odjeći početkom januara 1924. g. bijahu 120—125%, a koncem godine 1225. — 130% nad cijenama predratnim. Svjetlo i gorivo bijaše početkom i koncem godine za 85% skuplje od cijena u julu 1924. god.

Prosječna cijena drugih živežnih artikla kroz cijelu godinu, bijaše 80% viša od one u julu mjesecu 1914.

Socijalna higijena.

MADJARI O NAŠOJ SOCIJALNOJ HIGIJENI.

U poslijednjem broju »Orvosi Hetilap« piše docent pešťanske univerze Dr Bela Johann o organizaciji zdravstvene službe u našoj državi pod naslovom: Liječnik i moderna higijena. Proputovao je naše krajeve, divi se radu Dra Štampara i našeg ministarstva narodnoga zdravlja. Opisuje organizaciju naše javne zdravstvene službe, borbu protiv malarije, školske poliklinike i t. d. Najvažnije je, da je shvatio ono, što je najglavnije u ovoj organizaciji i što je u njoj apsolute novo, može se reći jedinstveno, a to je duh ove organizacije. Srazmjerno dobro plaćeni liječnici u službi ove organizacije su se većinom odrekli privatne prakse te su može se reći jedna »familija higijeničara« pod vodstvom svog šefa, vezani jedan na drugoga ljubavlju za stvar. Skoro asketski duh oduševljenja pruža garanciju, da će ova organizacija pobijediti nad svim poteškoćama početka i da će se izgraditi i naći nasljednika u drugim zemljama. Ali Johann spominje i jednu pogrešku ove organizacije. Veli, da nije smjela doći u sukob s većinom liječnika, da se nije smjela izolirati. Veli, da bi se morala naša organizacija provest u Mađarskoj u koliko to

Digitized by Google

stanje financija tamo dozvoljava, i da bi svakako trebalo raditi s onim samoprijegorom u onom apostolskom duhu u kojemu radi Štampar i njegova »familija higijeničara«. A da bi svakako trebalo izbjeći pogrešku, koja je učinjena, izolaciju od većine praktičnih liječnika. Svakako je dobro, da stranci vide rad naših higijeničara. Nadamo se, da će impozantno djelo učinjeno u kratkom roku od nekoliko teških posleratnih godina, naići i kod nas na više razumijevanja onda, kad će se inozemstvo ugledati u nas.

Dr. H.

PREGLED KNJIGA I ČASOPISA.

Миливој М. Савић: Наша индустрија, занати и трговина, Свезак I.—IV., Сарајево 1922.—1924. Начелник Минист. трговине и индустрије г. Савић објелоданио је до сада у четири омашна свеска у сврху детаљног приказа привредног стања у нашој држави низ својих властитих предратних и послијератних радова, одштампаних у бившем „Царинском Гласнику“ и „Југославенском Ллоиду“, као и званичне податке, што их је у том правцу сакупио путем привредничких комора и организација, државних и самоуправних власти. У преко 500 поглавља изнио је до сада писац описе свију грана наше производње и приказао могућност уведења оних врста производње, које још код нас не постоје. У последњем свеску посвећена је нарочита пажња занатлијама и њиховим односајима спрам других привредних фактора. Овђе је од особите важности за нас погл. 119. „Занатлије и радничко осигурање“, у којем писац заговара потребу осигурања занатског помоћног особља, т. ј. калфа и шегрта код институција социјалног осигурања, доказујући сасвим исправно, да је та потреба неминован захтјев новог доба, будући да су данас више немогући патријахални односаји између мајстора-занатлије и његовог калфе и шегрта, са којима је занатлија у старо доба поступао као са својом дјецом, те их лечио у својем дому и из властитог жепа наплаћивао све трошкове за лијечнике и љекарије. Сваки занатлија, каже писац, који вољно плаћа приносе осигурања и омогућује брзо завођење осигурања на добро својег особља и себе, јесте досљедан свјетломе примјеру својих учитеља и мајстора. Коначно примјећује писац, да би требала државна власт из социјалних разлога, да преузме трошкове осигурања шегрта, тих ђака практичних наука и вјештина, кад већ плаћа трошкове лијечења школских ђака. На тај би се начин одтеретили најсиромашнији занатлије, који имаду по једног шегрта. Г. Савић би нас у велике задужио, кад би у сљедећем свеску изнио своје мишљење о јавном осигурању самих занатлија и када би донио поновно стварни регистар за све до сада изашле свеске. Ово дјело као један лексикон наше привреде, нарочито производње, најтоплије препоручујемо свакоме, који жели да добије преглед положаја наше индустрије, заната и трговине. *Хаберле.*

Dr. Alfons Fischer: Grundriss der Sozialen Hygiene. C. F. Müller. Karlsruhe 1925.

Na 470 stranica, sa više od 100 slika prikazuje nam poznati njemački higijeničar u živahnoj, uvijek zanimljivoj formi sliku moderne socijalne higijene.

On dijeli higijenu u individualnu i javnu higijenu. Javnu higijenu dijeli u dva dijela. Fizička higijena bavi se s utjecajem prirodne okoline, a socijalna se higijena bavi sa utiskom socijalne i kulturne okoline na zdravlje čovjeka. Čini mi se da je ovo razlikovanje između javne fizičke i javne socijalne higijene nasilno, neprovedljivo. U dalnjem toku svojega rada identificira Fischer socijalnu higijenu sa socijalnom medicinom. Knjiga se bavi dakle socijalnom patologijom, profilak-

Digitized by Google

som i terapijom, i to na najmoderniji način, pa je tako valjda prva knjiga, koja je skupila barem u najvažnijim crtama cijeli materijal tog ogromnog i novog polja rada. Bogati statistički materijal i slike prikazuju u glavnomu njemačke prilike, mnogo manje engleske, a još manje francuske prilike i institucije. To je jedna mana ove inače skroz i skroz moderne i dobre knjige. U historičkom dijelu svoga rada spominje Fischer borbu, koju su vodili profesori medicinskih fakulteta protiv ordinariata higijene pa sad opet protiv socijalne higijene. Uslijed nasilne definicije socijalne higijene nije grupisanje materijala dobro uspjelo. Najveći dio knjige bavi se pod naslovom »Najglavnija djela socijalne higijene« sa zakonima populacije, sa zrakom, sa hranom, — i tu Fischer prikazuje premoćni upliv hrane na zdravlje naroda i na otpornu snagu protiv bolesti, u prvom redu protiv tuberkuloze, — sa higijenom stana i odijela, sa pučkim kupatilima, odmaranjem (higijenom rada), sa gimnastikom i sa higijenom vode. Zanimljivo je, da je i on za 8 satni radni dan, ali da već i on, obzirom na teško stanje njemačke privrede i na nevolje njemačkoga naroda dopušta u pojedinim industrijama više sati rada pa veći odmor unutar rada vremena. Priznaje, da je neprekidan rad higijenska nužda u gradovima, gdje se radnički stanovi nalaze daleko od tvornica, ali sam ne zna na koncu, za koju stranu da se odluči. Drugi veliki dio knjige govori o socijalnoj higijeni pojedinih skupina pučanstva. Tu se govori o materinstvu, o dojenčadi, o zaštiti djece, školske i druge mladeži u kratko i o uticaju zanimanja na bolesti, u ovom prekratkom dijelu u prvom redu na temelju klasične laipziške statistike. Treći dio govori o uticaju kulturne okoline na pojedine bolesti. U ovom dijelu, čiji je naslov malo preopširan, govori se o akutnim i kroničnim zaraznim bolestima, dakle i o tuberkulozi i o spolnim bolestima, o alkoholizmu, o umobolju. Poslijednji — prekratak — dio knjige govori o opštem radu »kulturne higijene«, o zdravstvenom zakonodavstvu, o radničkom osiguranju, o liječnicima, bolnicama pa i o zdravstvenoj propagandi.

Samostalnih ideja nećemo mnogo naći u ovoj knjizi. Ali dala nam je zanimljivu, kratku i dosta dobru sliku o stanju moderne socijalne higijene. Sakupljanje bogatoga statističkog i to najnovijeg materijala bio je ogroman rad. Šteta da materijal nije preglednije grupisan.

Ova se knjiga preporučuje ne samo liječnicima i studentima medicine, nego svima, koji hoće da dobiju sliku o zadacima moderne higijene. Pa ni naši najinteligentniji ljudi ne znaju ništa o higijeni, jer ne žive higijenski. Istina je što je napsiao Reich: »Nitko ne živi higijenski. Bijedni siromak nema ni novaca ni vremena. Lakoumni bogataš nema vremena, budali fali razumijevanje za higijenu, a mondenom svijetu ozbiljnost i svjesnost«.

Ako je istina, da će dvadeseti vijek biti vijek s o c i j a l n e h i g i j e n e, bit će za svakog intelektualca zaista vrijedno pročitati ovu lijepu knjigu.

Dr. Hahn.

Franz Walter: Die Socialhygiene in ihrem Verhältniss zur Weltanschauung und Ethik. Müller Karlsruhe 1921. Sozialhygienische Abhandlungen.

Walter je glasoviti profesor teologije u Münchenu. Značajno je za današnju i buduću važnost socijalne higijene, i za to, kakvo mjesto zauzima u znanstvenom životu naših dana, da je već i reprezentativna teologija upoznala njenu važnost, i traži vezu između moderne higijene i kršćanske etike. Profesor teologije brani tezu, da svaka etika, koja zahtjeva, da se smatra moralnom, iziskuje samoprijegor i svladavanje samoga sebe. Stoa i Kant isto tako kao i kršćanstvo i Buddha. A svladavanje samoga sebe je preduvjet svake higijene. Već je Dascartes izrekao mišljenje, da je baš medicina ona znanost, od koje može etika očekivati najviše napretka. Knjižica konstatuje, koliku su važnost imali higijenski propisi staroga zavjeta za opstanak jevrejskog naroda. Pisac pretjerava kad opisuje degeneraciju današnjega koljena, ali inače shvaća ispravno današnje stanje higijene. Dijeli stanovište jednog od najpoznatijih svetaca katoličke crkve, sv. Ignaca Loyole: »da mu je milija samo jedna uncija svetosti, a potpuno zdravlje, nego potpuna svetost, a samo jedna uncija zdravlja«.

Ova je knjižica jasan dokaz za promjene, koje se spremaju u duši i u životu modernoga čovjeka. Svaka moderna etika mora se baviti socijalnim pitanjima, pa je dodir između nauke o etici i o higijeni neizbježiv. Stara je mudrost, da je medicina u svojoj jezgri s o c i j a l n a z n a n o s t, da je liječnik prirodni odvjetnik, branitelj siromaštva. Možemo ustanoviti, da je u današnjem svi-

Digitized by Google

jetu moderni liječnik-higijeničar nosilac najviših etičkih i altruističkih nastojanja čovječanstva.

Dr. Hahn.

Dr. Alfons Fischer: Bilder zur mittelalterlichen Kulturhygiene in Bodenseegebiet. Verlag Müller Karlsruhe 1923. Sozialhygienische Abhandlungen.

Mala knjižica sa dobrim slikama. Poznati pisac daje nam putem opisivanja raznih umjetničkih spomenika, slika, kiparskih umjetnina i starih rukopisa sliku o stanju higijenskih prilika prije hiljadu godina u okolici bodenskog jezera, jednom od najstarijih središta kulturnog života Evrope. Najzanimljiviji je opis »al fresco« slika u prastaroj crkvi sv. Gjorgja na otoku Reichenauu. Slikari slikali su Krista, kako liječi ludjaka, bolesnika, koji boluje na vodenoj bolesti; ovi su bolesnici tako vjerno prikazani, da se vidi, da su slikari radili po živom modelu. Opisuje kipove i slike liječnika onoga doba. Najinteresantniji su baš za nas opisi starih bolnica i slike iz obrtne higijene. U jednoj staroj kući u Constanzu našao je Mone al fresco slike iz početka 14. stoljeća. Slike opisuju život radnica u jednoj manufakturi tkanina. »Tvornica« imala je loženo odmaralište, pa i kupatilo za radnice. Ima valjda tvornica 20. vijeka koje bi mogle učiti od te manufakture iz 1310. godine.

Dr. Hahn.

Dr. Alfons Fischer: Tuberkulose und soziale Umwelt. Karlsruhe 1921. Sozialhygienische Abhandlungen.

Knjižica zamišljena je kao obrazloženje, i temelj zakonodavstva protiv tuberkuloze. Ugodno se razlikuje od množine njemačkih knjiga: ima vrlo malo, skoro nikakvog teoretskog mudrovanja a mnogo podataka. Ovi, istina, nijesu svi jednake vrijednosti i nijesu uvijek bez tendencije, ali ipak je to najbolja i najbogatija zbirka glavnih statističkih podataka o tuberkulozi, koju nam je dala poslijeratna stručna književnost. Senzacijonalno djeluje, da Fischer, šef badenskog instituta za socijalnu higijenu odlučno odbija tezu, da su socijalno medicinske ustanove, radničko osiguranje, oboljšanje opšte higijene, množtvo lječilišta za grudobolne, dispanzeri i t. d. uzroci opadanja broja tuberkuloznih u Njemačkoj i u Engleskoj. Naprotiv, Fischer dokazuje, da je pravi uzrok opadanja broja tuberkuloznih zdrava trgovačka politika Engleske. Ukidanje carina na živežne namirnice snizuje cijene živežnih namirnica. Ishrana naroda se poboljšava i tim pada broj tuberkuloznih i visina opće smrtnosti. Sve drugo je sporedne važnosti. U Engleskoj potrošeno je po glavi stanovništva:

	1840. prije ukidanja carine na žito	i 1909.
funta slanine i šunke	0.01	19.87
funta sira	0.92	6.82
komada jaja	3.63	48.25
funta pšeničnog brašna	42.47	247.08

A smrtnost tuberkuloze pala je od 1853. do 1907. od 29 na 9 po 10.000 živih. U Engleskoj pale su cijene živežnih namirnica od 1873. (indeks 150) stalno do 1895. (indeks 88) pa su se malo povisile do 1908. godine (indeks 100) dok su se cijene mesa, krumpira, pšeničnog brašna, govedine i t. d. u Njemač koj od 1899. do 1908. stalno povisile. Zanimljive tabele pokazuju utisak imučnosti na smrtnost od tuberkuloze. U Badenu umrlo je od 10.000 živih u starosti od 30 do 60 godina od imučnih 5.8, od srednjeg staleža 15, od siromašnih 43. Slaba je statistika o utjecaju zanimanja na tuberkulozu. Sa mnogo kritike opisuje se utjecaj lječilišnog liječenja na tuberkulozu. Ustanovljeno je, da se lječilišno liječenje »isplati« samo kod bolesnika I. stepena, donekle još kod bolesnika II. stepena, ali nikako kod bolesnika III. stepena.

Od bolesnika liječenih u lječilištima živjelo je u 7. godini poslije otpusta iz liječenja kod I. stepena još 90% dakle skoro svi, kod drugoga stepena još 70%, kod IIII. stepena ni polovica njih a to već u 4. godini. Najvažnije sredstva u borbi protiv tuberkuloze su sniženje cijena živežnih namirnica, smanjenje rada žena i djece, poboljšanje stanova industrijalne higijene i higijenska naobrazba svih slojeva pučanstva. Dr. Hahn.

Dr. F. Prinzing: Die zukünftigen Aufgaben der Gesundheitsstatistik. Müller, Karlsruhe 1920. Sozialhygienische Abhandlungen.

U dobro napisanoj knjižici zanimat će nas u prvom redu statistika bolesti. Najviše piše o statistici blagajna za osiguranje radnika. Mora se ustanoviti tačni status članova. Metode leipziške statistike su preskupe pa se preporučuje metoda brojenja članova dva puta godišnje, prvoga januara i prvoga jula. Ako se iz financijskih razloga ovaj popis članova samo jedamput godišnje može sprovesti, mora se sprovesti 1. jula i morala bi se ispuniti osobna karta za sve

Digitized by Google

članove godišnje jedamput. Troškovi tih popisa isplatili bi se samo onda, ako se statistika može izraditi po zanimanju i po skupinama zanimanja, po spolu i po skupinama starosti. Teško je pitanje nomenklature bolesti. Najbolja bi bila nomenklatura po uzrocima bolesti, ali to je samo kod priljepčivih bolesti i kod nezgoda moguće, inače se moramo služiti nomenklaturom prema mjestu bolesti. Statistika smrtnih slučajeva nije potpuna — bolesnici prestaju često biti članovi blagajne prije smrti. Zahtjeva popis članova, broj bolesnih članova, oboljenja, i bolesničkih dana, smrtnih slučajeva — sve po spolu i starosti. Ova opća statistika ne valja za istraživanje obrtnih bolesti. Treba tome posvetiti poseban statistički rad. Kod statistike nezgode moramo 300 radnih dana računati za svokog »potpunog radnika«, dakle ne smijemo računati s brojem prijavljenih samo izračunatim brojem. Starost i spol ozleđenika ne bi se smjelo zanemariti pri ovoj statistici. U statistici invaliditeta treba također dijeliti članove po zanimanju po starosti i spola i ustanoviti za svaku skupinu koeficijenat invaliditeta, pa ćemo samo tako dobiti sliku o tome u kolikoj mjeri pojedina zanimanja opterećuju ovu granu osiguranja. Zanimljiva je konstatacija potpune lažnosti stare tvrdnje, da se poslije ratova rađa više muške nego ženske djece. Kratko ali ipak iscrpljivo piše pisac o svim drugim zadaćima statistike, u prvom redu mnogo o konstaticiji upliva socijalnih faktora na zdravlje, na smrtnost i na rađanje. Trebalo bi uvažiti, što govori o opreznosti kojom moramo prosuditi statistike o rezultatima liječenja u liječilištima i liječenja sa pojedinim novim terapeutskim metodama. Dr. Hahn.

Nova Evropa 11. I. 25. Knj. XI. br. 2. Str. 37.—45. S. St. Petrović: Invalidsko pitanje u Jugoslaviji.

Soziale Praxis und Archiv für Volkswohlfahrt 5. III. 25. Br. 10. Str. 219—222. Karl Schröder: Osiguranje pomoraca za slučaj bolesti.

12. III. 25. Br. 11. Str. 235—236. Plan o produženju radnog vremena u engleskim ugljenokopima. Str. 236—239. Dr. Wilhelm Feld: Odštete besposlenima i potpore siromasima u Engleskoj. Str. 239-240. Dr. Kurt Finkenrath: Liječnici i bolesničke blagajne. Str. 11—13. Göbel: Osiguranje činovnika za slučaj bolesti.

Neue Zeitschrift für Arbeitsrecht Svez. 3. Str. 129—135. Dr. Syrup: Osamsatno radno vrijeme u talionicama i visokim pećima.

Die Arbeiter-Versorgung Svez. 8. Str. 113—117. Dr. Hagen: Provodjenje liječničkog postupka u okviru socijalnog osiguranja..

Arbeiterschutz 1. III. 25. Br. 5. Str. 51—53. Dr. Julius Moses: Problemi njemačkog osiguranja. Str. 56. Dr. Siegmund Fried: Alkohol i mlijeko (razgovor jednog liječnika bolesničke blagajne sa njegovim pacijentom).

Monatsschrift für Arbeiter- und Angestellten-Versicherung Svez. 3. Str. 129—157. Schäffer: Novo osiguranje radnika. Sp. 157—172. Bruno Kühne: Osnovna pitanja prava blagajničkih liječnika i presuda berlinskog državnog presudnog ureda. Str. 172 do 173. Dr. Karl-Oto v. Lewinski: O opsegu dužnosti šutnje prema §. 2. zakona od 10. I. 1922.

Internationale Rundschau der Arbeit Svez. 1. Str. 21. Dr. Korkisch: Prikupljanje sredstava u socijalnom osiguranju. Str. 30—67. M. Edward T. Devine: Dobitak i rad u uglenokopima Udruženih država.

Svez. 2. Str. 101—128. P. Sargant Florence: 48-satni tjedan i industrijska proizvodnja.

Revue de Travail 28. II. 25. Br. 2. Str. 304—307. Samuel Gompers i amerikanska federacija rada. Str. 339—340. Medjunarodni kongres socijalne ekonomije u Buenos-Airesu od 26. X. do 4. XI. 1924.

Prager Zeitschrift für Sozialversicherung Svez. I. Str. 1—5. Jaques Ferdinand Dreyfus: Tehnička konstrukcija francuske osnove o socijalnom osiguranju. — Str. 5—13. Dr. Hubert Korkisch: Izmjena organizacije čehoslovačkog osiguranja za slučaj bolesti. — Str. 16—18. Gal. Benö: Borba protiv neuposlenosti u Ugarskoj.

Svez. II. Str. 25—33. Dr. Aurin: Razvitak potpora i njihovo pokriće u njemačkom osiguranju za slučaj iznemoglosti. — Str. 33—45. F. Schnitzler: Radovi oko uvedenja osiguranja samostalnih u Čehoslovačkoj republici. Str. 49—51. Matjašič: Osiguranje provizije rudara u Jugoslaviji.

Glasnik Ministarstva Narodnog Zdravlja, br. 1—2. od ove godine donosi na uvodnom mjestu vrlo poučan članak Dr. Bogoljuba Konstantinovića: »Naše socijalno-medicinske ustanove«.

Digitized by Google

Službeni Glasnik Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

Broj: 26.816/1924.

OKRUŽNICA

Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika u predmetu osiguranja držav. službenika.

Svim mesnim organima.

Povodom upita nekih mesnih organa, koji su državni službenici u smislu § 7. Z. O. R. izuzeti od obaveznog osiguranja — priopćuje se sledeće:

Ministarstvo Socijalne Politike rešenjem svojim od 16. januara 1925. u br. 75/25. zauzelo je u tom predmetu definitivno stanovište, da su svi državni nameštenici i radnici, koji su prevedeni po zakonu o činovnicima i ostalim državnim službenicima gradjanskog reda oslobodjeni od obaveze osiguranja, jer su im uslovi toč. a), b) i c) § 7. Z. O. R. ispunjeni u čl. 111., 112., 137., 144. i 146. pomenutog zakona o činovnicima.

Ovo se naravno odnosi i na novo nameštene činovnike, odnosno i one, koji će tek stupiti u službu, budući da i oni uživaju pogodnosti citiranih zak. članaka.

Ove uslove ne uživaju lica, koja se primaju po čl. 130. spomenutog zakona o činovnicima t. j. kontraktualni službenici i dnevničari, koji ostaju i dalje obavezni na osiguranje.

Istaknuto stanovište obnarodovat će Ministarstvo Socijalne Politike naredbenim putem, a dotle neka mesni organi postupaju prema gornjem rešenju, t. j. neka ne zadužuju i dalje pojedina nadleštva sa prinosima za osiguranje njihovog neobaveznog na osiguranje osoblja, u koliko je to osoblje pre bilo obavezno na osiguranje i u tu svrhu prijavljeno a još nije odjavljeno.

U svrhu što tačnije provedbe gornjega valjat će svaki pojedini slučaj pomnjivo ispitati i prema tomu postupiti.

U Zagrebu, dne 13. februara 1925.

Generalni direktor:
u z.
Dr. Vilim Helebrant, v. r.

Бр. 4991/25.

Решење Министарства Соц. Политике.

Поводом жалбе послодавца Н. Н. из Н. против одлуке о уврштењу којом је Средишњи Уред за Осигурање Радника уврстио шумски посао под ставом 550 у разред оп. XIV. постотак опасности 87 Министарство Социјалне Политике актом својим од 17. јануара 1925. Ф. бр. 388/25 донело је следеће решење:

„Средишњем Уреду за Осигурање Радника — Загреб.

Министарство Социјалне Политике на основу § 31. закона о осигурању радника од 14. маја 1922. год. (Службене Новине број 117.).

Digitized by Google

Р Е Ш А В А :

да се одбије као неоснована жалаа, коју је Н. Н. у Н. поднео против одлуке Средишног Уреда за осигурање радника од 22. фебруара 1923. о увршћењу посла у разред опасности.

Р А З Л О З И :

Тражење жалбе, да се посебно изврши увршћење појединих радова, не може се уважити, јер закон о Осигурању Радника и Таблица опасности предвиђају увршћење послова, а не појединих радова. Сваки посао обухвата обично различите врсте радова. Одвојено увршћење ових радова, као посебне врсте послова, могуће је једино за случај, да постоји предуслов § 3. Наредбе Министарства Социјалне Политике од 21. јуна 1922. бр. 3159.

Међутим је жалиоц пријавом од 29. јануара 1923. год. пријавио само један посао: шумски за који важи увршћење по ставу 550. Таблице опасности „сечење шуме са довожењем и утоваривањем". Радови наведени у жалби, сви су обухваћени поменутим ставом 550, а ово нарочито пак с обпиром на пропис посљедњег става § 1. поменуте Наредбе, према коме режијски и помоћни радови (књиговођа, ноћни чувар, надничари на слагалишту) спадају к основном послу. Жалбе није навела доказ, да су се поменути помоћни радови обављали у обиму већем од нормалнога за друге послове ове врсте.

Према томе, жалба се има одбити као неоснована.

Број 6641/1925.

ОКРУЖНИЦА

Средишњег Уреда за Осигурање Радника у предмету одржавања састанка управника свих мјесних органа месеца маја 1925. године у Касиндолу крај Сарајева.

Свим мјесним органима.

Досадање спровођење закона о осигурању радника од 14. маја 1922. гопоказало је, да је за једнолику и исправну примену закона у цијелој држави, као и за најбоље решење појединих питања администрације социјалног осигурања — поред осталога потребно, да се одрже периодични састанци, сваке године бар један пута, свих фактора, који су на челу завода, који спроводе то осигурање.

За ову годину најважније је питање спровођење осигурања у случају изнемоглости, старости и смрти, за које је спровођење одређен посљедњи законски рок до 1. јула 1925. године (алин. друга § 209. ЗОР.) У сљедећој сједници равнатељства Средишњег Уреда бити ће изнешени сви потребни предлози у том предмету, на конференцији управника свих мјесних органа требало би установити најподеснији начин проведбе тог осигурања.

Поред тога обзиром на велики пораст издатака у болно-потпорној грани осигурања у години 1924. од особите је важности питање одржања равновјесја између примитака и издатака осигурања у случају болести. Огромни заостатци на приносима треба да се што пре смање, а убрани новац да се приведе сврси за коју је по закону одређен. Према томе је и питање прописивања, убирања и овршног утеривања приноса још увек од особите актуелности. Исто је тако важно питање исправног вођења статистике кретања чланова, као и спровођење нове наредбе о статистици социјалног осигурања, која ће се у најкраће време издати.

Digitized by Google

Након праксе од две и пол године могао би се коначно издати и Напутак мјесним органима у поступку за одређивање помоћи у случају несреће, па би се и основа тога напутка могла ове године расправити.

Усљед тога закључио је Управни Одбор Средишњег Уреда у сједници својој од 27. фебруара ове године, да се у мјесецу мају ове године има сазвати конференција управника свих мјесних органа Средишњег Уреда за Осигурање Радника, која ће се одржати у лечилишту „Касиндол" крај Сарајева, гђе ће учесници добити јефтин стан и храну (60 динара дневно), а осим тога имати ће прилике прегледати и то наше лечилиште.

Средишњи Уред ставити ће на дневни ред ове конференције сљедеће предмете:

1. Спровођење осигурања у случају изнемоглости, старости и смрти.
2. Одржавање равновјесја између примитака и издатака у болно-потпорној грани осигурања и тиме савезна питања.
3. Прописивање, убирање и овршно утеривање приноса социјалног осигурања, те привођење сабраних средстава законом одређеној сврси.
4. Статистика социјалног осигурања.
5. Напутак о поступку за одређивање помоћи у случају несреће.

На основу тога позивају се сви мјесни органи, да најкасније до 15. априла ове године саопће имена лица (равнатељ, управник или њихови замјеници) који ће тој конференцији са њихове стране присуствовати, као и предмете, за које држе, да би се још имали ставити на дневни ред овога састанка.

Дан конференце, дневни ред, предлози, као и све потребно саопштити ће се посебно најкасније до 15. априла ове године.

У Загребу, дне 5. марта 1925.

Генерални директор:
Милан Гласер, в. р.

Broj: 30.749/1924.

OKRUŽNICA

Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika o pregledbi rada ekspozitura i povjereništava.

Svim Okružnim Uredima za Osiguranje Radnika.

Nekoji okružni uredi loše tumače odredbe ovostrane okružnice od 12. jula 1924. broj 24.569/23. o pregledbi rada ekspozitura i povjereništava, pa kvartalno obavljaju pregledbe povjerenika u manjim mjestima, koji inače nemaju drugog delokruga, doli da uz stanoviti procentualni honorar obave redovitu naplatu prinosa.

U ovakovim slučajevima često troškovi izaslanja nadmašuju jednomjesečni propis prinosa za čitavo područje dotičnog povjerenika.

U povodu toga, upućuju se okružni uredi, da se pod povjereništvima, čiji bi rad potpadao odredjenoj godišnjoj kvartalnoj kontroli, smatraju ona povjereništva, gdje agende vodi zvaničnik ureda u potpunom opsegu djelokruga predvidjenog u §-u 194. Statuta.

Honorarne povjerenike treba iz ureda kontrolirati, da tačno svakoga mjeseca predlažu obračune i vraćaju nenaplaćene platežne naloge.

Prije dok povjerenik ne pošalje tačan obračun i nenaplaćene platežne naloge za istekli mjesec, ne smiju mu se slati novi platežni nalozi.

Digitized by Google

Ako povjerenik ni na urgenciju ne predloži obračuna, treba odmah izaslati činovnika, koji će s njime načiniti tačan obračun, a iza toga ga — bez svake isprike — razriješiti dužnosti i postarati se, da se nadje novi povjerenik.

Treba beziznimno izbjegavati, da ovakovi honorarni povjerenici vrše isplatu potpora članovima.

Oni mogu biti u kontaktu sa liječnikom, sabrati od ovoga sve doznake za pojedine vrsti potpora i ove doznake redovito svake nedjelje predlagati nadležnom okružnom uredu za osiguranje radnika.

Okružni će ured ove doznake sam likvidirati i putem poštanskih naputnica ili čekovnog ureda (poštanske štedionice) potpore izravno članovima doznačiti.

Samo u iznimnim i potpuno opravdanim slučajevima može se dozvoliti, da honorarni povjerenici vrše i isplatu potpora.

Za njihov rad u tom slučaju nosi punu odgovornost ravnatelj okruž. ureda za osiguranje radnika.

U Zagrebu, dne 21. februara 1925.

Generalni direktor:
Milan Glaser, v. r.

Broj: 5.057/1925.

OKRUŽNICA

Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika, u predmetu plaćanja prinosa za Penzioni fond Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika za lekare-činovnike.

Svim mjesnim organima.

Službeni Pravilnik lekara-činovnika u § 71. zajamčuje pravo na penziju svim lekarima-činovnicima Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika odnosno njegovih mjesnih organa i njihovim porodicama pod uslovima toga pravilnika, koje će penzije u smislu § 92. spomenutog Pravilnika izdavati »Penzioni fond« Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika ustrojenog prema § 242. Statuta Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika.

Pošto se u smislu 1. alineje § 93. spomenutog Pravilnika na ime prinosa za »Penzioni fond« od prinadležnosti lekara-činovnika neće ništa odbijati, stoga prinose za Penzioni fond mora plaćati onaj mesni organ Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika, od kojega lekar-činovnik prima svoje prinadležnosti.

Budući da se u smislu § 154. spomenutog pravilnika prevedenim lekarima-činovnicima redovne prinadležnosti po tom pravilniku imaju računait od 1. januara 1923. to se i prinos za Penzioni fond za njih imade plaćati od 1. januara 1923. kao i za ostale činovnike u koliko su 1. januara 1923. ili prije službu nastupili.

Za one prevedene lekare-činovnike, koji su službu poslije 1. januara 1923. nastupili, plaća se prinos Penzionom fondu od dana nastupa službe.

Prinos Penzionom fondu iznosi 20% od sveukupnih prinadležnosti i to bez obzira dali je nameštenje lekara-činovnika stalne ili privremene naravi.

Ovaj prinos tereti onaj račun, kojega terete prinadležnosti lekara, t. j. »Račun lekarskih troškova«.

Za sve, do konca godine 1924. prevedene lekare-činovnike, imade se od prinadležnosti, koje im po Službenom Pravilniku lekara-činovnika pripadaju izračunati 20% prinos za Penzioni fond, te ustanovljeni ukupni iznos još prije zaključka knjiga za god. 1924., sa 31. decembrom 1924. odobriti tekućem računu Penzionog fonda, a sa istim iznosom treba opteretiti »Račun lekarskih troškova«.

Dospjele prinose za Penzioni fond za god. 1923. i 1924. kao i za mjesec januar, februar i mart 1925. treba odmah ovom uredu doznačiti uz iskaz, koji imade sadržavati sve podatke kao istovjetni iskaz ostalih činovnika.

Počevši od 1. aprila 1925. imadu se mjesečno ti prinosi kao i za ostale činovnike ovom uredu uz iskaz doznačiti.

Digitized by Google

Pozivaju se svi mesni organi, koji napred spomenutim odredbama još nisu udovoljili, da odmah udovolje.

U Zagrebu, dne 2. marta 1925.

Generalni direktor:
Milan Glaser, v. r.

NAREDBA

Ministra Socijalne Politike od 18. fabruara 1925 god. U broj 86/1925. god. o sniženju prinosne tarife za osiguranje radnika u nesrećnim slučajevima od 6 do 5%.

Usvajajući predlog ravnateljstva Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika, a na osnovu § 34. Zakona o Osiguranju Radnika

NAREDJUJEM:

§ 1.

Prinosna tarifa koja služi u smislu § 29. Z. O. R. kao osnova za odmerivanje prinosa za osiguranje u nesrećnim slučajevima, a koja je odredjena naredbom Ministra Socijalne Politike od 20. novembra 1922. god. broj 8.507/IV. (»Službene Novine« br. 269) sa 6 dinara, snizuje se za vreme od 1. januara 1925. god. do 31. decembra 1925. god. na 5 dinara za svakih 100 dinara obezbedjene nadnice i za postotak opasnosti 100. Prinos za nesrećni slučaj odredjuje se prema tome u godini 1925. za svakih 100 dinara obezebdjene nadnice za toliko puta po 5 para, koliko iznosi postotak opasnosti sa kojim je posao uvršten.

§ 2.

Sniženje prinosne tarife na 5 dinara sa 100 dinara obezbedjene nadnice i postotak opasnosti 100 ostaje na snazi i posle 31. decembra 1925. god. ako računski — zaključak Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika pokazuje za 1924. god. višak poslovanja i na osnovu 5%-ne prinosne tarife. Sniženje ostaje na snazi sve dok računski zaključci ne pokazuju manjka u poslovanju za granu osiguranja u nesrećnim slučajevima. Čim nastupi takav manjak za koju računsku godinu sniženje stupa za drugu iduću godinu van snage.

§ 3.

Središnji Ured za Osiguranje Radnika dužan je da na osnovu ove naredbe i zaključka svoga ravnateljstva od 22. decembra 1924. god. broj 33.069 izvrši korekciju tačke 2. § 197. Statuta Središnjeg Ureda.

§ 4.

Ova naredba stupa na snagu danom obnarodovanja sa povratnom moći od 1. januara 1925. godine.

Ministar Socijalne Politike:
M. S. Giuričić, s. r.

Broj: 5.980/1925.

OKRUŽNICA

Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika u predmetu sniženja prinosa za slučaj nesreće od 6% na 5%.

Svim mesnim organima.

Ministarstvo Socijalne Politike naredbom od 18. februara 1925. broj U 86/IV. 1925., a na predlog ravnateljstva Središnog Ureda za Osiguranje Radnika snizilo je prinosnu tarifu u grani osiguranja za slučaj nesreće na temelju § 34. Z. O. R. od 6% na 5% od obezbedjene nadnice za postotak opasnosti 100 i to počevši od 1. januara 1925. god. do daljnje odredbe.

Digitized by Google

Prema tome iznosi prinos za slučaj nesreće počevši od 1. januara 1925. ⅙ od prinosa za slučaj bolesti *za postotak opasnosti 100.*

Stoga se imade prinos za slučaj nesreće u buduće izračunati na slijedeći način:

Najprije se imade ukupni propisani *prinos za slučaj bolesti razdijeliti sa brojem 6 (šest),* zatim se imade ovom diobom dobiveni iznos pomnožiti sa broj 5 (pet). Ovaj umnožak odgovara prinosu za slučaj nesreće *za postotak opasnosti 100.*

Konačno se potonji iznos imade pomnožiti sa brojem postotka opasnosti u koji je posao uvršten te razdeliti sa 100 i time će se dobiti iznos, koji odgovara faktičnom prinosu za slučaj nesreće, kojega poslodavac imade platiti.

Na primjer: Ako propisani mjesečni prinos za slučaj bolesti iznosi Din 984.60 : 6 = 164. 10 × 5 = 820.50 onda će prinos za slučaj nesreće *za postotak opasnosti 100* prema napred navedenom načunu iznositi *Din 820.50.* Ako je dotični posao uvršten u *postotak opasnosti 39,* onda će prinos za slučaj nesreće iznositi:

Din 820.50 × 0.39
738450
246150
319.9950 *ili zaokruženo 320 dinara.*

Ovaj račun vrijedi i za kontrolu iskaza formular II/a za pojedine postotke opasnosti. Svi ostali na snazi stojeći propisi u pogledu izračunavanja prireza za Berzu Rada i Radničke Komore ostaju nepromijenjeni, jer sniženje prinosa za slučaj nesreće njih ne tangira.

Pošto je prinos za mjesec januar 1925., kod većine mesnih organa jamačno već propisan i platežni nalozi razaslani moći će se sniženi 5% prinos za slučaj nesreće propisati tek od 1. februara 1925. dalje, dok će se ⅙ od prinosa za slučaj nesreće propisani u mjesecu januaru 1925. imati poslodavcima bonificirati (odobriti) prigodom propisivanja prinosa za mjesec fabruar 1925. na slijedeći način:

U formularima II/a u kojima su po postotcima opasnosti individualno unešeni svi platežni nalozi za mjesec januar 1925. imade se u »Opasci« iskazati za svakog pojedinog poslodavca ⅙ prinosa za slučaj nesreće propisanog u januaru 1925. Ova šestina prinosa za slučaj nesreće imade se pojedinom poslodavcu u knjizi tekućih računa poslodavaca odobriti, a na teret računa »Središnjeg Ureda«. Otpis ove ⅙ prinosa za slučaj nesreće imade se u Rekapitulaciju prinosa II/a za januar 1925. iskazati. Nakon što je propis prinosa za mjesec februar 1925. sa 5% prinosom za slučaj nesreće dovršen, i platežni nalozi u iskaze II/a unešeni, te potonji propisno zaključeni, imade se na svakom platežnom nalogu od konačne svote odbiti ⅙ prinosa za slučaj nesreće iskazanog prema napred navedenoj odredbi u »Opasci« iskaza II/a za mjesec januar 1925.

Onim poslodavcima, kojima se za mjesec februar 1925. neće izdati platežni nalog s razloga, jer su sve svoje namještenike u januaru 1925. odjavili, a propisani prinos za januar 1925. u cijelosti uplate, imade se razlika od ⅙ prinosa za slučaj nesreće propisanog u januaru 1925. u gotovom isplatiti na teret »Računa poslodavaca«.

Ovo vrijedi za one mjesne organe, koji su propis prinosa za januar 1925. već dovršili i platežne naloge još prije primića ove okružnice poslodavcima već dostavili.

Oni mjesni organi, koji su platežne naloge za januar 1925. dovršili, a još ih do dana primića ove okružnice nisu poslodavcima dostavili, imadu tu razliku odbiti na platežnim nalozima za mjesec januar umjesto na platežnim nalozima za mjesec februar 1925.

Ako možda imade i takovih mjesnih organa, koji sa propisom prinosa za januar 1925. još nisu ni počeli, ovi će kako se samo po sebi razumije, već i za januar 1925. propisati sniženi 5% prinos za slučaj nesreće po odredbama ove okružnice.

Okružnicom Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika od 4. novembra 1924. broj 23.440/1924. (»Radnička Zaštita« od god 1924. strana 294.—298.) utvrdjeni % (postotci), koji su od ukupnih ubranih prinosa imaju mjesečno Središnjem Uredu sa

Digitized by Google

naslova ubranih prinosa za slučaj nesreće. Berzu Rada i Radničke Komore doznačiti, ostaju do konca februara 1925. na snazi, jer sniženi prinos za slučaj nesreće i onako tek u mjesecu martu 1925. počima priticati.

U Zagrebu, dne 2. marta 1925.

Generalni direktor:
Milan Glaser, v. r.

Broj: 5108/1925.

OKRUŽNICA

Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika o načinu zaračunavanja ovršnih (eksekutivnih) troškova i zateznih kamata.

Svi mjesnim organima.

Prema ustanovi §-a 41. Z. O. R. dužni su poslodavci za dospjele, a neplaćene prinose platiti 6% zateznih kamata zajedno sa troškovima postupka naplate.

Stav 2. § 42. Z. O. R. odredjuje da se tražbine Središnjeg Ureda i njegovih mjesnih organa naplaćuju administrativnim putem na isti način kao državni porez.

Član 135. financijskog zakona od god. 1922/1923. odredjujući postupak kod ovršne naplate državnog poreza propisuje, da se u slučaju ovršne naplate imade zaračunati 6% ovršnih troškova i 4% troškova dražbe (prodaje) od dužne glavnice, koja se ovršno naplaćuje.

Na osnovu ovih zakonskih propisa odredjuje se, da mjesni organi kod naplate dospjelih prinosa imadu redovito računati 6% zateznih kamata od dana plativosti, pa do dana faktične naplate, jer ovu kamatnu stopu striktno propisuje § 41. Z. O. R.

U slučaju ovršne naplate prinosa *po vlastitim organima* ima se prema napred razloženom računati 6% ovršnih troškova (troškova zaplene) i 4% dražbenih troškova (troškova prodaje) ako do dražbe (prodaje) zaplenjenih predmeta dodje i to sve od dužne svote, koja se eksekutivnim putem naplaćuje.

Ubrani ovršni i dražbeni troškovi imadu se u cijelosti knjižiti u korist računa upravnih troškova, a zatezni kamati u korist računa zateznih kamata.

I ovom se zgodom najozbiljnije upozoruju mjesni organi, da naplati prinosa posvete osobitu brigu i pažnju, jer će Središnji Ured u koliko kod preduzetih skontrancija ustanovi, da se naplata prinosa ne izvršuje energično i na vreme protiv ravnatelja okružnih ureda bez iznimke i izgovora disciplinarno postupati.

Iz sjednice predsjedništva Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika obdržavane 4. marta 1925.

U Zagrebu, dne 4. marta 1925.

Generalni direktor:
Milan Glaser v. r.

Broj: 32.020/1924.

OKRUŽNICA

Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika glede kontrole poslodavaca i poslova po članovima ravnateljstva okružnih ureda za osiguranje radnika.

Svim mjesnim organima.

U povodu jednog konkretnog slučaja gdje su članovi ravnateljstva sudjelovali kod provedene kontrole poslodavaca i poslova odredbama §-a 16. ZOR zaključilo je predsjedništvo Središnjeg Ureda analogno već postojećim zaključcima upravnog odbora od 20. februara 1924. i 14. marta 1924 (okružnice broj 24.659/23. i 4.379/1924. »Radnička Zaštita« VI. str. 44. i 66.) da članovi ravnateljstva mjesnih organa kod

Digitized by Google

ovih kontrola sudjelovati ne mogu i to iz razloga, što ova kontrola spada u nadležnost administracije ureda, pa se ima sprovoditi po uredskim činovnicima.

Ukaže li se ipak izvanredna potreba, da preduzeće bude pregledano i uz sudjelovanje članova ravnateljstva, moći će se ovakav pregled obaviti samo na osnovu zaključka predsjedništva mjesnog organa, odobrenog po predsjedništvu Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika.

Što se mjesnim organima radi znanja i strogog obdržavanja saopćuje.

Iz sjednice predsjedništva Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika obdržavane dne 4. marta 1925.

U Zagrebu, dne 4. marta 1925.

Generalni direktor:
Milan Glaser v. r.

Broj: 4893/1925.

OKRUŽNICA

Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika u predmetu knjiženja prinosa za dobrovoljne članove i službenike okružnih ureda za osiguranje radnika.

Svim mjesnim organima.

Na upit jednog mesnog organa priopćuje se naslovu slijede e:

Službenici Središnjeg i Okružnih Ureda za Osiguranje R nika nemaju se smatrati dobrovoljnim a ni obvezatnim članovima okružnog ureda.

Službeni pravilnik u §-u 100. istima zajamčuje besplatno liječenje itd. na račun okružnog ureda, a na koji način će im to okružni uredi pružati, odredjuje Okružnica Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika od 22. februara 1924. broj 3843./1924.

Prema tome se službenici okružnog ureda nemaju iskazivati u statistici članova kao dobrovoljni, ni kao obvezatni članovi.

Prinose, koje okružni ured na teret svojih upravnih troškova prama napred citiranoj okružnici Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika za svoje službenike plaća, ne treba iskazivati u formularu II/a, niti ih treba knjižiti u knjizi tekućih računa poslodavaca for. II. već ih treba jednostavno odobriti računu prinosa za slučaj bolesti na teret računa upravnih troškova okružnog ureda.

Prinose dobrovoljnih članova (osigurani na temelju §-a 13. Provedbene Naredbe Ministarstva Socijalne Politike od 3. juna 1922. broj 1077. i dobrovoljno dalje plaćajući članovi po 4. stavu § 55. ZOR.) treba unašati u formular II./a samo onda, ako se prinosi istih provadjaju i u knjizi tekućih računa poslodavaca formular II., jer brojčani podaci ovih dvajuh formulara moraju u pogledu propisanog prinosa biti posve jednaki.

Ako takovih članova imade više onda je svakako bolje radi tačnije evidencije, da se prinosi istih unašaju u napred navedena dva formulara.

Ako ih imade samo nekoliko članova onda se mogu evidentirati i u posebnoj zabilježnici. U potonjem slučaju treba sa uplaćenim prinosima priznati »Račun prinosa za slučaj bolesti«, a ako se radi o uplaćenom prinosu za slučaj nesreće »Račun Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika« na računu prinosa i potpora za slučaj nesreće.

U Zagrebu, dne 7. marta 1925.

Generalni direktor:
u z.
Dr. Helebrant v. r.

Digitized by Google

Broj: 6236/1925.

OKRUŽNICA

Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika u Zagrebu u predmetu povišenja opskrbne i podvozne pristojbe (takse) za članove Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika u oporavilištu »Kasindol«.

Svim mjesnim organima.

Predsjedništvo Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika u sjednici svojoj od 4. marta 1925. potvrdilo je zaključak ravnateljstva Okružnog Ureda u Sarajevu od 25. februara 1925. toč. 3./R sjedničkog zapisnika, kojim su povišene pristojbe (takse) za članove Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika u oporavilištu »Kasindol« i to:

a) opskrbna pristojba (taksa, opskrbnina) od Din 50.— na Din 60.— po osobi i opskrbnom danu;

b) podvozna pristojba (taksa, podvoznina) od Din 40.— na Din 60.—.

Što se priopćuje svim mjesnim organima Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika na znanje i ravnanje tim, da je ovo povišenje opskrbne i podvozne pristojbe (takse) privremeno, *te vrijedi počam od 1. marta 1925. godine.*

U Zagrebu, dne 10. marta 1925.

Generalni direktor:
Milan Glaser v. r.

Broj: 3420/1925.

OKRUŽNICA

Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika u predmetu produženja članstva po § 55. Z. O. R.

Svim mjesnim organima.

Na upit jednog mesnog organa, da li se dojakošnji osigurani član može primiti u dalnje članstvo po §-u 55. Z. O. R. odgovorio je ovaj Središnji Ured sledeće:

U smislu § 55. Z. O. R. al. pretposlednja *ostaje* onaj član, koji istupi iz posla, koji ga obvezuje da bude članom i dalje Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika, ako u roku od četiri nedelje po istupu iz posla, uplati dospjele članske prinose.

On ostaje dotle članom, dok boravi na području naše države i uplaćuje dospjele prinose.

Iz tekstuacije gornjih odredaba proizlazi (ostaje članom), da je članstvo po tim odredbama nastavak ili produženje članstva, koje svaki osigurani član može produžiti uz jedinu dužnost, da uplati dospjele članske prinose u zakonom odredjenom roku.

Takav član zadržava dotadanje svoje članstvo i s tim skopčana prava i dužnosti, nu s tom razlikom, da će od dana produženja članstva morati sam član plaćati propisane dospjele prinose u celom iznosu.

To dakle nije dobrovoljno članstvo po § 5. Z. O. R. i § 13. Naredbe Ministarstva Socijalne Politike od 3. juna 1922. broj 1077/1922. o provodjenju osiguranja po Z. O. R., koje bi bilo uvjetovano posebnim primanjem po ravnateljstvu ureda za člana, već uprava ureda sama odlukom svojom prima takovog člana za dalnjeg člana. Nu za slučaj da takav član, koji je dobrovoljno produžio obavezno članstvo — oboli, to ne će moći više nakon ozdravljenja produžiti dalnje članstvo, jer zakon sam u gore cit. paragrafu jasno kaže, da obavezno članstvo može produžiti samo član, koji istupi iz posla, koji ga obavezuje na osiguranje dakle ne član, koji je nakon oboljenja ozdravio.

Što se svim mesnim organima stavlja znanja i dalnjeg ravnanja radi.

U Zagrebu, dne 11. marta 1925.

Generalni direktor:
u z.
Milan Jaklič vr. r.

Digitized by Google

Broj: 7.388/1925.

OKRUŽNICA

Središnjeg Uerda za Osiguranje Radnika, *u predmetu opreme povlašćenih po § 191. Z. O. R. običnih pisama i dopisnica.*

Svim mesnim organima.

Ministarstvo Socijalne Politike svojim U brojem 237/IV. od 28. februara 1925. dostavilo je ovom uredu naredjenje, koje je Ministarstvo Pošta i Telegrafa pod brojem 9694. od 23. februara ove godine putem poštanskih direkcija izdalo svim poštama.

To naredjenje glasi:

»Na osnovu propisa § 191. Zakona o Osiguranju Radenika poslodavci u prepisci sa Središnjim i Okružnim Uredima kao i sa Sudovima Radničkog Osiguranja za obična (prosta) pisma i dopisnice oslobodjeni su plaćanja poštanskih taksa.

Poslodavcci, koji ovakove pošiljke budu slali, dužni su na adresnu stranu pošiljke staviti svoje ime i prezime; bližu adresu i pozvati se na zakon na osnovu kojega uživaju povlasticu (§ 191. zak. o osiguranju radenika).

Prednje se dostavlja Direkciji sa naredjenjem, da odmah ovo saopšti područnim poštama i upozori ih da se navedenog zakonskog propisa strogo pridržavaju.

One, pak pošiljke koje neplaćene i bez oznake zakonskog propisa po kojemu su od pošt. taksa oslobodjene, kao i bez tačne adrese pošiljaoca budu od ovih slate, pošta će opterećivati porto taksom i postupati po propisima čl. 58. tačke VII. Pravilnika za unutrašnju pošt. službu I. deo.

Pomoćnik Generalnog Direktora:
Krsta Popović, s. r.«

Kao potrebno obrazloženje k prednjem naredjenju Ministarstva Pošta, primećuje ovaj ured, da su poslodavci dužni na gornjoj desnoj ili levoj ivici adresne strane takovih pisama i dopisnica napisati, natiskati ili drugim kakovim mehaničkim načinom izraditi (štampilj) svoje ime i prezime i bližu adresu; u sredini adresne strane treba da stave krupnijim slovima adresu Središnjeg, Okružnog Ureda ili Suda Radničkog Osiguranja, a na donju levu ivicu adresne strane treba da napišu: »Na osnovu § 191. Zakona o Osiguranju Radnika oslobodjeno plaćanja poštanske takse«. Šematički prestavljena adresna strana ovih povlašćenih običnih pisama i dopisnica na pr. izgleda ovako:

Šalje: DIMITRIJEVIĆ MIŠIĆ,
trgovac, Kragujevac, Dušanova ul. 10.

Okružnom Uredu za osiguranje radnika

Beograd.

„Na osnovu § 101. ZOR.
oslobodjeno plaćanja
poštanske takse".

U koliko se koji poslodavac u svojoj prepisci sa Središnjim Uredom, Okružnim Uredima ili Sudovima Radničkog Osiguranja, ne posluži sa napred navedenom opremom, neće pošta ta njegova obična pisma i dopisnice smatrati oslobodjenim od poštarine, nego će po propisima člana 58. tačke VII. Pravilnika za Unutrašnju Poštansku Službu I. deo prigodom isporuke tražiti od Središnjeg ili Okružnih Ureda

Digitized by Google

kao i od Sudova Radničkog Osiguranja, da na zavoj takovih pisama napišu pošiljaočevu adresu i da im zavoj pisma (ili dopisnicu) vrate u cilju, da zbog nepropisne opreme naknadno naplate od pošiljaoca poslodavca poštansku taksu. Središnji odnosno Okružni Ured, kao i Sud Radničkog Osiguranja neplaća taksu zbog nepropisno opremljenih poslodavačkih običnih pisama i dopisnica.

Dostavljajući prednju okružnicu poziva ovaj ured sve svoje mesne organe, da odmah na shodan način upoznaju s njom poslodavce, kako bi se isti mogli nesmetano koristiti sa pomenutom svojom zakonskom povlasticom.

Što se tiče opreme povlašćenih običnih pisama i dopisnica, koje Središnji Ured, Okružni Uredi za Osiguranje Radnika ili Sudovi Radničkog Osiguranja izmenjuju medjusobno ili upućuju na poslodavce, to za njih važi sve ono što je navedeno za opremu poslodavačkih pisama s tom promenom, što se na gornjoj ivici adresne strane umesto imena, prezimena i bliže adrese poslodavca stavlja poseban otisak žiga (sa nazivom i sedištem, ureda) i naznačuje pored toga broj akta, koji se šalje.

U Zagrebu, dne 18. marta 1925.

Generalni direktor:
Milan Glaser, v. r.

Broj: 8941/1925.

OKRUŽNICA

Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika u predmetu propisivanja prireza za Radničke Komore za ukrcane mornare.

Svim mjesnim organima.

Savezno sa ovdašnjom okružnicom od 23. septembra 1924. broj 23.693/1923. (»Radnička Zaštita« od godine 1924. str. 253—257) upućuju se mesni organi da prirez za Radničke Komore za ukrcane mornare iznosi $^1/_8$ ili 12.5% od prinosa za slučaj bolesti, pošto nedeljni prinos za slučaj bolesti za ukrcane mornare iznosi samo 24% od jednodnevne obezbedjene nadnice.

Prirez za Radničke Komore za ukrcane mornare propisuje se takodjer samo od VI—XVII. nadničnog razreda.

Prema tome izračunat će se prirez za Radničke Komore za ukrcane mornare po sledećem primeru:

Ako prinos za slučaj bolesti kojega tereti prirez za Radničke Komore (propisan za članove od VI—XVII. nadničnog razreda) iznosi Din 2,485.50 u tom slučaju iznosi prirez za Radničke Komore:

Din 2,485.50 : 8 = 310.68

ili zaokruženo *Din 310.70.*

U smislu ovdašnje okružnice broj 23.440/1924. (»Radnička Zaštita« od god. 1924. str. 294—298.) imade se do konca god. 1924. od ukupnih ubranih prinosa za ukrcane mornare na pojedinu vrst prinosa otpadajući dio izračunati na sledeći način:

Za primjer uzet ćemo da je posao brodarstva uvršten u % opasnosti 32.

Ako tekom jednog meseca sveukupni ubrani prinosi iznose *Din 604.800* onda će otpasti:

Na prinose za slučaj bolesti	Din	360,000.—
« « « « nesreće	«	172,800.—
« « « « Berzu Rada (7.5%)	«	27.000.—
« « « « Radničku Komoru (12.5%)	«	45.000.—
Ukupno	*Din*	*604,800.—*

Na temelju ukupnog iznosa ubranih svih vrsti prinosa od Din 604,800.— dolazimo do iznosa od pojedine napred navedene vrsti prinosa na sledeći način:

Ubrani prinos za slučaj bolesti od Din 360,000.— jest glavnica od koje se ostali prinosi percentualno ustanovljuju.

Digitized by Google

Prema tome odgovara napred navedeni ubrani prinos za slučaj bolesti od Din 360,000.— 100%, prinos za slučaj nesreće 48%, prinos za Radničku Komoru 12.5%, prinos za Berzu Rada 7.5% ili ukupno 168% ili drugim rečima iznos od Din 604.800 jest 168% od Din 360.000.—.

Pošto je nedeljni prinos za slučaj nesreće do konca god. 1924. iznosio 36%, a prinos za slučaj bolesti samo 24% og jednodnevne obezbedjene nadnice, stoga se pri izračunavanju prinosa za slučaj nesreće u smislu okružnice Središnjeg Ureda br. 2062/1923. od 19. maja 1923. (»Radnička Zaštita« od god. 1923. str. 112.) prinos za slučaj bolesti imade povisiti sa 50%, a povišeni prinos za slučaj bolesti pomnožiti sa postotkom opasnosti, a dobiveni umnožak deliti sa 100.

U nazočnom slučaju povišen je za 50% postotak opasnosti u koji je posao uvršten, umjesto da se za 50% povisuje prinos za slučaj bolesti.

Ako dakle ukupni iznos ubranih svih napred navedenih četiri vrsti prinosa od Din 604.800.— pomnožimo sa 100 = 60,480.000.—, a ovaj umnožak delimo sa 168 dobiti ćemo iznos od Din 360.000.— kao ubrani prinos za slučaj bolesti.

Ako se taj iznos pomnoži sa 48 dobije se iznos od Din 172.800.— kao ubrani prinos za slučaj nesreće, ako ga se pomnoži sa 12.5 dobije se iznos od Din 45.000.— kao ubrani prinos za Radničku Komoru, te ako ga se pomnoži sa 7.5 dobije se iznos od Din 27.000.— kao ubrani prinos za Berzu Rada.

Budući da je od 1. januara 1925. prinos za slučaj nesreće snižen od 6% na 5% od obezbedjene nadnicce, odnosno od 36% na 30%, to se pri izračunavanju prinosa za slučaj nesreće za ukrcane mornare od 1. januara 1925. imade prinos za slučaj bolesti povisiti za ¼ ili 25%, a tek onda povišeni prinos za slučaj bolesti množiti sa postotkom opasnosti, a dobiveni umnožak deliti sa 100 ili postotak opasnosti povisiti za ¼ ili sa 25%, te sa ovim umnožiti prinos za slučaj bolesti.

Ubrani prinos za slučaj nesreće i Radničku Komoru imade se mesečno doznačiti ovom uredu, a prirez za Berzu Rada »Državnoj hipotekarnoj banci u Beogradu«, u korist tekućeg računa Središnjeg Ureda.

U Zagrebu, dne 24. marta 1925.

Generalni direktor:
Milan Glaser v. r.

Broj: 8942/1925.

OKRUŽNICA

Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika u predmetu doznačivanja ubranih prinosa za slučaj nesreće počevši od mjeseca marta do konca godine 1925.

Svim mjesnim organima.

Na temelju predloženih podataka o propisanim prinosima u god. 1924.; a u smislu Okružnice Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika od 4. novembra 1924. br. 23.440/1924. (»Radnička Zaštita« od god. 1924. str. 294—298.) ustanovljeno je, da je prosječni % propisa za slučaj nesreće od propisa za slučaj bolesti u godini 1924. iznosio:

1.	Kod Okružnog ureda u Banjaluci	46%
2.	„ „ „ „ Beogradu	25%
3.	„ „ „ „ Bjelovaru	38%
4.	„ „ „ „ Brodu	32%
5.	„ „ „ „ Dubrovniku	31%
6.	„ „ „ „ Karlovcu	35%
7.	„ „ „ „ Ljubljani	30%
8.	„ „ „ „ Mostaru	21%
9.	„ „ „ „ Novom Sadu	17%
10.	„ „ „ „ Osijeku	28%
11.	„ „ „ „ Sarajevu	36%

Digitized by Google

12.	Kod Okružnog Ureda u Somboru	27%
13.	„ „ „ „ Splitu	35%
14.	„ „ „ „ Subotici	19%
15.	„ „ „ „ Sušaku	26%
16.	„ „ „ „ Travniku	62%
17.	„ „ „ „ Tuzli	27%
18.	„ „ „ „ Varaždinu	26%
19.	„ „ „ „ Vel. Bečkereku	38%
20.	„ „ „ „ Vršcu	27%
21.	„ „ „ „ Zagrebu	21%
22.	„ „ „ „ Zemunu	26%
23.	„ Merkura „ Zagrebu	3%
24.	„ „ „ „ Ljubljani	5%

za one mjesne organe, koji nisu predložili podatke o propisanim prinosima u god. 1924. ustanovljen je gornji % na temelju propisanih prinosa u god. 1923.

Pošto je prinos za slučaj nesreće od 1. januara 1925. snižen od 6% na 5% od obezbedjene nadnice za % opasnosti 100, to će se u god. 1925. sniziti propis kao i inkaso prinosa za slučaj nesreće za 1/6. Pošto je sniženi prinos za slučaj nesreće mogao tek u mjesecu martu 1925. priticati, stoga se za mjesec mart i ostale mjesece do konca god. 1925. odnosno do dalnje odredbe, imade sa naslova ubranih prinosa za slučaj nesreće, Središnjem uredu doznačiti od ubranih prinosa za slučaj bolesti i to po niže navedenim za 1/6 sniženim postotcima:

1.	Okružni ured u Banjaluci	38%
2.	„ „ „ Beogradu	21%
3.	„ „ „ Bjelovaru	31%
4.	„ „ „ Brodu na Savi	27%
5.	„ „ „ Dubrovniku	26%
6.	„ „ „ Karlovcu	29%
7.	„ „ „ Ljubljani	25%
8.	„ „ „ Mostaru	17%
9.	„ „ „ Novom Sadu	14%
10.	„ „ „ Osijeku	23%
11.	„ „ „ Sarajevu	30%
12.	„ „ „ Skoplju	20%
13.	„ „ „ Somboru	22%
14.	„ „ „ Splitu	29%
15.	„ „ „ Subotici	16%
16.	„ „ „ Sušaku	22%
17.	„ „ „ Travniku	52%
18.	„ „ „ Tuzli	22%
19.	„ „ „ Varaždinu	22%
20.	„ „ „ Vel. Bečkereku	31%
21.	„ „ „ Vršcu	22%
22.	„ „ „ Zagrebu	18%
23.	„ „ „ Zemunu	22%
24.	Brodarski sindikat u Beogradu	40%
25.	»Merkur« u Ljubljani	4%
26.	»Merkur« u Zagrebu	2.5%

Do konca februara 1925. vrede za pojedine mesne organe % (postotci) ustanovljeni u uvodno cit. okružnici.

U Zagrebu, dne 26. marta 1925.

Generalni direktor:
Milan Glaser, v. r.

Digitized by Google

Broj: 24.023/1924.

OKRUŽNICA

Serdišnjeg Ureda za Osiguranje Radnika predmetu predlaganja popisa uredskih namještenika koncem svakog kvartalnog mjeseca.

Svim okružnim uredima.

Okružnicom ovog Središnjeg Ureda od 15. septembra 1924. broj gornji (»Radnička Zaštita« VI./249) odredjeno je, da su okružni uredi dužni početkom svakog kvartalnog mjeseca predložiti popis *sveukupnog* svog namještenišťva, te je podjedno dana i uputa kako se ovi popisi imadu sastaviti.

Mnogi okružni uredi ne držeći se gornjih odredaba nisu uopšte popise predlagali, a oni koji su predlagali, predlagali su ih površno sastavljene i sa velikim zakašnjenjem.

U povodu toga upozoruju se ovim uprave okružnih ureda najozbiljnije, da se ovi popisi imadu u buduće tačno sačiniti prema uputi danoj napred spomenutom okružnicom i predložiti ovom Središnjem Uredu na odredjeno vrijeme, jer će se u protivnom slučaju ravnateljstvu ovog Središnjeg Ureda staviti predlog da za prvi puta proti odgovornom ravnatelju izreče novčanu kaznu po § 146. Z. O. R. a ako ni to ne bi koristilo, da se proti istome disciplinarno postupa.

U Zagrebu, dne 27. marta 1925.

Generalni direktor:
Milan Glaser, v. r.

Broj: 1657/1925.

OKRUŽNICA

Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika u pogledu povišenja bolno-opskrbnih troškova u Ortopedijskoj bolnici u Zagrebu.

Svim mjesnim organima.

Uprava ortopedske bolnice u Zagrebu, dostavila je ovom Središnjem Uredu svojim dopisom od 23. novembra 1924. broj 3343/24. rešenje Pokrajinske uprave, odelenja socijalne politike u Zagrebu od 18. novembra 1924. broj 14.921/24., kojim se od 1. aprila 1924. povisuju bolno-opskrbne pristojbe zbog povišenja cijena živežnim namirnicama, te sanitetskom i kirurškom materijalu kako slijedi:

za	I.	dijetu	od D	21	na D	30	dnevno
„	II.	„	„	„ 21	„	„ 35	„
„	III.	„	„	„ 40	„	„ 70	„
„	IV.	„	„	„ 21	„	„ 35	„

I. dijeta sastoji se u mlečnoj hrani, samo za teške bolesnike nakon operacije.
II. dijeta jest obična bolesnička hrana.
III. dijeta najbolja hrana, 2 put pečenje dnevno.
IV. dijeta za djecu, kombinirana iz II. i III. dijete. Obroci su razmjerno mnogo manji.

Dostavlja se prednje znanja radi.

U Zagrebu, dne 20. februara 1925.

Generalni direktor:
u z.
Milan Jaklič, v. r.

Digitized by Google

Равнатељство потписаног Окружног Уреда у својој седници од 11. фебруара 1825. под тачком 46. седн. записника закључило је, да се гг. Ђура Милутиновић, књижар из Панчева и Карло Захари, млинарски радник из Вршца, у смислу § 72. Статута разреши дужности и права чланова Равнатељства из разлога, што исти нису присуствовали двема седмицама Равнатељства и ако су на исте прописно писмено позивани, те успркос писмене опомене нису дошли ни на седницу Равнатељства од 11. фебруара 1925. год.

Окружни Уред за Осигурање Радника у Вршцу.

Одлуком Равнатељства Окружног Уреда за Осигурање Радника у Београду, у седници од 15. децембра 1924. год. под тач. 115. седн. зап. уважена је оставка г. Давиду Николићу, члану пом. Равнатељства, а на његово место позива се његов заменик г. Божа Рајковић, кројач из Београда.

Окружни Уред за Осигурање Радника у Београду.

IZBORI SLUŽBENIKA KOD OKRUŽNIH UREDA ZA OSIGURANJE RADNIKA.

Zaključkom upravnog odbora Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika u Zagrebu od 24. do 27. februara 1925. odobren je po novom Službenom Pravilniku izbor:

I. Kod Okružnog Ureda za Osiguranje Radnika u Banjaluci.

1. za činovnika pomoćno-tehničke struke. kat. C., pol. IX. Anton Martinčević.

II. Kod Окружног Уреда за осигурање радника у Тузли.

1. за чиновнике канцеларијске струке, кат. Ц, пол. IX. Јово Ћесаревић, уредски дневничар и Гојко Козомара.
2. чиновника помоћно-техничке струке, кат. Ц, пол. IX. Адем Мехмедагић,
3. за служитеље служитељске струке, кат. Д, пол. IX. Осмо Х. Мустафић уредски дневничар и Драго Фрањић уредски дневничар.

III. Kod Окружног уреда за Осигурање Радника у Травнику.

1. за чиновника канцеларијске струке, кат. Ц, пол. VIII. Емил Вогданић, уредски чиновник.
2. за чиновника канцеларијске струке, кат. Ц, пол. IX. Крсто Крецо.
3. за служитеља служитељске струке, кат. Д, пол. XI. Ернест Шковрц.

IV. Kod Окружног уреда за Осигурање Радника у Београду.

1. за чиновника књиговодствене струке, кат. Б, пол. IV, Никола Келић,, чиновник Средишњег уреда за Осигурање Радника.
2. за чиновника административне струке, категорија Б, пол. V. Војислав Јаковљевић.
3. за чиновника административне струке, кат. Б, пол. VI. Мића Пржуљевић, уредски чиновник.
4. за чиновника књиговодствене струке, кат. Б, пол. VI, Благоје Крстић, приватни књиговођа.
5. за чиновника административне струке, кат. Б, пол. VII. Димитрије Бошковић, уредски чиновник.
6. за чиновника административне струке, кат. Б, пол. VIII. Евгеније Агатоновић, уредски чиновник.
7. за чиновнике канцеларијске струке, кат. Ц, пол. VII. Димитрије Лукић и Артур Кохут, уредски чнновници.

Digitized by Google

8. за чиновнике канцеларијске струке, кат. Ц, пол. VIII. Блажо Детковић, Милан Радојичић, Љубисав Михајловић, Радош Бабовић, Радмила Демировичка, Ана Гренчарски, Софија Карабелић, Љубо Драг. Јовановић, Љубица Маројевић, Чедо Милошевић, Павле Петковић, Виктор Паскојевић, Лазар Ивановић, уредски чиновници и Војислав Богдановић, повјереник експозитуре.

9. за чиновника помоћно-техничке струке, кат. Ц, пол. VIII. Глигорије Спајх, уредски чиновник.

10. за чиновника канцеларијске струке, кат. Ц, пол. IX. Ђорђе Милетић, Загорка Радуловић, Крста Поповић, Лела Илић, Драгутин Миленковић, Драгољуб Китановић, Спасенија Стефановић, Паула Колар, Мијо Драгмирић, Павле Драшковић, Драгиша Богдановић, Никола Вукашиновић, Радмила Николић, Ружица Живић, Анка Илић, Олга Церовић, Милорад Крстић, Магдалена Стојадиновић, Лазо Кочовић, Ђорђе Илић, и Наталија Деспотовић, уредски чиновници; Милош Младеновић, Анте Куљиш и Босиљка Јанча, приватни чиновници; Љубица Лиличка, дневничарка дирекције државне статистике; Видосава Ђуковић, бивша привремена учитељица гимназије; Вишеслава Ђуричић, студенткиња филозофије; Олга Мишић, бивша намјештеница санититске управе; Миливој Грујић, бивши подофицир, и Тома Илић, бивши писар берзе рада.

11. за служитеље служитељске струке, кат. Д, пол. IX. Милисав Радовановић, Јован Лазаревић, Светозар Станковић, Марко Шарчевић, Светозар Мидић, Ђуро Зорић и Андра Димић, уредски привремени служитељи.

12. за служитеље служитељске струке, кат. Д, пол. X. Љубомир Шпирић, Милан Ђерић и Војислав Јовановић, служитељи.

13. за служитеље служитељске струке, кат. Д, пол. XI. Јаков Крмпотић, бивши шофер, и Живојин Топличевић, бивши обучарски радник.

V. Kod Okružnog Ureda za Osiguranje Radnika u Brodu na Savi.

1. za činovnike kancelarijske struke kat. C., pol. IX. Mato Dardalić, činovnik okružnog ureda u Osijeku, Milan Mandić, privatni činovnik i Albert Koch, voditelj ispostave;

2. za činovnika kancelarijske struke kat. C., pol. VIII. Nikola Benašić, uredski činovnik;

3. za činovnika knjigovodstvene struke, kat. B., pol. VI. Josip Mirković, uredski činovnik.

VI. Код Окружног уреда за Осигурање Радника у Новом Саду.

1. за служитеља служитељске струке, кат. D, пол. XI. Јулка Томашковић уредска болничарка.

VII. Код Окружног уреда за Осигурање Радника у Вел. Бечкереку.

1. за служитеља служитељске струке, кат. D, пол. XI. Марија Којић.

VIII. Kod Okružnog Ureda za Osiguranje Radnika u Osijeku.

1. za činovnike kancelarijske struke kat. C., pol. VIII. Katica Waller, Anica Dundović, Stjepan Vilagoš, uredski činovnici.

IX. Kod Okružnog Ureda za Osiguranje Radnika u Zemunu.

za službetlja službiteljske struke, kat. D., pol. XI. Nikola Koščičarić.

X. Kod Okružnog Ureda za Osiguranje Radnika u Zagrebu.

1. za činovnike kancelarijske struke kat. C., pol. VII. Dragutin Mlakar i Ivan Skender, uredski činovnici;

2. za činovnike kancelarijske struke kat. C., pol. VIII. Ivan Suknaić, Antun Sandalj, Dominik Šegota i Gjuro Ivanković, uredski činovnici;

3. za činovnike kancelarijske struke, kat. C., pol. IX. Milan Mamuzić, Zvonimir Zlatec, Mira Kalafatić, Marijan Polić, Franjo Haramustek, Tereza, Femenić-Gjurak i Stjepan Lalić, uredski dnevničari;

4. za činovnika administrativne struke, kat. B., pol. VII. Makso Augustinčić, uredski činovnik;

5. za službitelja službiteljske struke, kat. D., pol. XI. Florijan Presočki, uredski pomoćni službitelj.

Digitized by Google

IZBORI LIJEČNIKA-ČINOVNIKA KOD OKRUŽNIH UREDA ZA OSIGURANJE RADNIKA.

Zaključkom upravnog odbora Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika u Zagrebu od 24. do 27. februara 1925. odobren je po novom Službenom Pravilniku izbor:

I. Kod Okružnog Ureda za Osiguranje Radnika u Dubrovniku.

1. za lekara-činovnika I. plaćevnog razreda, 1. plaćevnog stepena Dr. Ignje Pitarević.

II. Kod Okružnog Ureda za Osiguranje Radnika u Splitu.

1. za lekara-činovnika II. plaćevnog razreda, 1. plaćevnog stepena, Dr. Ante Kovačić, uredski ugovorni lekar, Dr. Mate Iveta, uredski ugovorni lekar, Dr. Šime Ljubić, uredski ugovorni lekar;

2. za lekara-činovnika II. plaćevnog razreda, 3. plaćevnog stepena, Dr. Marin Ivić, uredski ugovorni lekar;

3. za lekara-činovnika I. plaćevnog razreda, 2. plaćevnog stepena, Dr. Ante Matijaca.

PREVODJENJE LIJEČNIKA-ČINOVNIKA KOD OKRUŽNOG UREDA ZA OSIGURANJE RADNIKA.

Zaključkom odbora ravnateljstva Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika u Zagrebu za prevodjenje lekara-činovnika od 24. do 27. februara 1924. prevedeni su po novom Službenom Pravilniku lekara-činovnika, za lekare-činovnike:

I. Kod Okružnog Ureda za Osiguranje Radnika u Splitu.

1. za lekara-činovnika II. plaćevnog razreda, 2. plaćevnog stepena Dr. Marko Bibica.

НАТЈЕЧАЈИ.

Окружни уред за Осигурање Радника у Вел. Бечкереку расписује натјечај за попуњење једног мјеста оврховодитеља категорије Ц, положаја IX. Рефлектанти су дужни да поднесу споменутом уреду прописно обложене молбе до укључиво 20. априла 1925. у 12 сати о подне.

Окружни уред за Осигурање Радника у Сомбору расписује натјечај за попуњење слиједећих мјеста:

за једно мјесто чиновника административне струке категорије Б, положаја V.,

за једно мјесто чиновника књиговодствене струке категовије Б, положаја V.,

за једно мјесто чиновника канцеларијске струке категорије Ц положаја VIII.,

за једно мјесто чиновника помоћно-техничке струке категорије Ц, положаја VIII. и

за једно мјесто чиновника канцеларијске струке категорије Ц, положаја IX.

У колико буде на које од ових места изабран службеник из овог уреда, обавит ће се уједно избор и на оно место, које је дотични службеник до новог избора запремао.

Молбе се имаду поднијети споменутом уреду до укључиво 20. априла 1925. год.

Digitized by Google

Окружни уред за Осигурање Радника у Београду расписује на основу закључка свог равнатељства натјечај за лекаре-чиновнике и то:

I. за Београд и околицу у својству лекара-чиновника II. плаћевног разреда: за једног лекара за кожне и венеричне болести и за 11 лекара опште медицине, те у својству лекара-чиновника I. плаћевног разреда: за једног лекара кирурга и 2 зубна лекара.

II. за Крагујевац и околицу у својству лекара-чиновника I. плаћевног разреда: за два лекара опште медицине, за једног лекара за кожне и венеричне болести и за једног зубног лекара.

III. за Ниш и околицу у својству лекара-чиновника I. плаћевног разреда: за 2 лекара опште медицине, за једног лекара за кожне и венеричне болести и за 1 зубног лекара.

IV. за Ужице и околицу за једног лекара опште медицине у I. плаћевном разреду.

V. за Ваљево и околицу за једног лекара опште медицине у II. плаћевном разреду.

VI. за Лесковац и околицу за два лекара опште медицине у I. плаћевном разреду.

VII. за Крушевац, Пожаревац и Смедерево за једног лекара опште медицине у II. плаћевном разреду.

за Врање, Алексинац, Зајечар, Јагодину, Књажевац, Краљево, Лозницу Његотин, Пирот, Прокупље, Чуприја, Чачак, Паланка, Шабац и Пожега по једног лекара опште медицине у I. плаћевном разреду.

Молбе обложене са свима документима имаду се предати по могућности лично најкасније до 15. априла 1925. 12 часова о подне код споменутог уреда.

Окружни уред за Осигурање Радника у Травнику расписује натјечај на основу закључка свог равнатељства за лекаре-чиновнике како слиједи:

I. за срез Травник за два лекара-чиновника II. плаћевног разреда 1 плаћевног степена, од којих ће један бити стално настањен у Турбету.

II. за срез Јајце за једног лекара-чиновника I. плаћевног разреда. 1. плаћевног степена.

III. за срез Зеницу за једног лекара-чиновника I. плаћевног разреда, 1 плаћевног степена.

IV. За подручје испоставе Завидовићи те шумску пругу Грегерсон за два лекара-чиновника II. плаћевног разреда, 1. плаћевног степена, од којих ће један имати лијечење чланова, који леже у болници, а други амбулаторно.

Молбе својеручно писане и потребним документима обложене имаду се поднијети споменутом Окружном уреду најкасније до 12. априла 1925. у 12 сати о подне.

Увјети гледе горњих натјечаја одређени су према прописима Службеног Правилника лекара-чиновника.

Digitized by Google

NATJEČAJ.

Na osnovu zaključka ravnateljstva Okružnog Ureda za Osiguranje Radnika u Zemunu; od 23. novembra 1924. raspisuje se natječaj:

1. za jedno mjesto lekara činovnika za opštu praksu sa sjedištem u *Zemunu* II. ili III. kotar u I. plaćevnom razredu I. stepen, sa godišnjom platom od 24.000.— dinara, te eventualno porodičnim dodacima i ostalim pravima, koje propisuje Službeni pravilnik lekara činovnika;

2. za jedno mjesto lekara činovnika zubara sa sjedištem u *Zemunu* u II. plaćevnom razredu I. stepen sa godišnjom platom od 30.000.— dinara, te eventualno porodičnim dodacima i ostalim pravima koje propisuje Službeni pravilnik lekara činovnika.

Dužnost je lekara zubara, da dnevno ordinira u uredskoj ambulanti, sa uredskim uredjajem.

3. Jedno mjesto zubnog tehničara u kategoriji C. položaja VIII. sa godišnjom platom od 18.000.— dinara i sa inim prinadležnostima.

Molbe za sva tri mjesta predaju se *do 10. maja 1925.*

Na kasnije stigle molbe ne će se obzir uzeti.

Uvjeti glede gornja 2 mjesta odredjeni su prema propisima Služb. pravilnika lekara činovnika Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika.

Okružni Ured za Osiguranje Radnika u Zemunu.

POPIS

Mjesnih organa Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika.

I. Okružni Uredi za Osiguranje Radnika:

1. Banjaluka: Vrbaska aleja. Telefon 35.
2. Beograd: Molerova ul. br. 33. Telefon 21—85.
3. Bjelovar: Kačićeva ul. br. 33. Telefon 43.
4. Brod na Savi: Mesićeva ul. 75. Telefon 143.
5. Dubrovnik: Čingrijina ul. br. 309. I. kat.
6. Karlovac: Zrinjski trg br. 12. Telefon 52.
7. Ljubljana: Turjaški trg br. 4. I. kat. Tel. 279.
8. Mostar: Srednja ul. br. 122. Telefon 52.
9. Novi Sad: Njegoševa ul. 30. Telefon 74 i 349.
10. Osijek: Gornji grad, Strossmayerova ulica br. 6. Telefon 91.
11. Sarajevo: Koševa ul. br. 10. Telefon 210.
12. Sombor: Vilsonov trg br. 2. Telefon 124.
13. Skoplje: Kralja Petra ul. br. 26. Telefon 64.
14. Split: Katunarićev prolaz. Telefon 181.
15. Subotica: Pašićeva ul. br. 13. Telefon 110.
16. Sušak: Primorska ulica br. 61. Telefon 3—68.
17. Travnik: Gimnazijska ul. br. 1. Telefon 19.
18. Tuzla: Kralja Petra ulica. Telefon 40.
19. Varaždin: Preradovićeva ul. br. 23. Tel. 93.
20. Vel. Bečkerek: Svetozara Markovica ulica br. 2. Telefon 209.
21. Vršac: Vilsonova ulica br. 10. Telefon 125.
22. Zagreb: Preradovićeva ulica br. 42. i 44. Telefon 647 i 2175.
23. Zemun: Primorska ulica br. 14. Telefon 31.

II. Blagajna za osiguranje radnika saobraćajnih preduzeća.

1. Blagajna za Osiguranje Radnika Brodarskog Sindikata kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca u Beogradu, Karadjordjeva ulica br. 18. Telefon 2863.

III. Privatno-društvena blagajna:

1. Blagajna za osiguranje radnika Hrv. trgovačkog društva »Merkur«, Zagreb, Trg 29. listopada. Telefon 358.

Digitized by Google

SOCIJALNO-POLITIČKA REVIJA

RADNIČKA ZAŠTITA

SLUŽBENI GLASNIK SREDIŠNJEG UREDA ZA OSIGURANJE RADNIKA

GOD. VII. ZAGREB, DNE 1. JUNA 1925. BROJ 5—6

Dr. *Željko Hahn:*

Liječilišta radničkog osiguranja.

Radničko osiguranje u našoj državi ima oko 500.000 članova a samo tri liječilišta, četvrto će se tek sada graditi. Pitanje, da li je akcija za ostvarenje pučkih liječilišta pošla pravim putem, kod nas još nema prave aktuelnosti. Ta mi još ne možemo udovoljiti ni najminimalnijim zahtjevima. Ali valjda će baš zato biti korisno, ako posmatramo, kako shvaća najmodernije zakonodavstvo socijalnog osiguranja pitanje pučkih liječilišta i ako posmatramo kakvih liječilišta imamo i kakav je rad u ovim liječilištima.

Do ostvarenja liječilišta u socijalnom osiguranju došlo je poslije potpunog preokreta u shvaćanju pravog cilja radničkog osiguranja.

Prošla su vremena, kada se smatralo da je davanje hranarine i pogrebnine najvažnija zadaća radničkog osiguranja. Mogli su to misliti osnivači prvih malih bolesničkih blagajna radnika i malih obrtnika, kojima je zaista najvažnija zadaća bila, da osiguraju hranarinu i »lijepi« pogreb.

Moderno zakonodavstvo smatralo je, da je radničko osiguranje organizacija sila u svrhu obrane narodnoga zdravlja, a u prvom redu zdravlja radnog čovjeka. Liječenje bolesnika, i to pošteno i savršeno liječenje, koje odgovara potpuno današnjem stanju medicinske nauke, pa profilaksa protiv bolesti — to je danas najvažnija zadaća socijalnog osiguranja.

Zato je postala uloga liječilišta u radničkom osiguranju sve važnijom. Dobri uređaj liječilišta, higijenski stan i obilna hrana, to su važni faktori liječenja. A baš je do njih vrlo rijetko mogao doći bolesni radnik, dok se radničko osiguranje nije pobrinulo za ostvarenje sopstvenih liječilišta. Uviđali su svi mjerodavni faktori, da je »skupo« liječenje u dobro uređenom sánatoriju zapravo najjeftiniji način liječenja. Ako bolesnik sa početnom aktivnom tuberkulozom u liječilištu poslije tri mjeseca postaje sposobnim za rad, onda je to jeftinije, nego da mu se davaju lijekovi i hranarina kroz godinu dana, katkad i više puta, i to bez rezultata, dok ne umre od tuberkuloze. Istina, da je i ova istina samo relativna. Istina je naime, ako je rad socijalnoga osiguranja dobro organizirani i ako u liječilište ne dolaze neizlječivi bolesnici, a nije istina, ako se obratno radi.

Tako je ostalo pitanje organizacije rada tih liječilišta važnim pitanjem. Najnoviji zakon o socijalnom osiguranju, koji se sada raspravlja u francuskom senatu, izrađen je u duhu socijalne higijene.

Nalaže blagajnama, da se imaju pobrinuti za liječilišno liječenje bolesnika, i da stvaraju liječilišta i druge ustanove ne samo za liječenje bolesnika, nego i za profilaksu bolesti.

Engleski zakon od 1911. godine stvorio je posebni fond za sanatorije. Država je preuzela najveći dio troškova sanatorija za tuberkulozne i velikim materijalnim žrtvama pomogla ostvarenje cijeloga niza sanatorija radničkog osiguranja.

Njemačko radničko osiguranje imalo je već prije rata nešto više od 100 liječilišta.

U Čehoslovačkoj imaju blagajne također lijepe i dobre sanatorije. Mala bla-

Digitized by Google

gajna u Moravskoj Ostravi, sa 18000 članova, ima veliki sanatorij u Zbrašovu Hranic, i jedno lječilište u banji Lažne Toplice Hranic. Češka se privreda bori teškom krizom, ipak su češke blagajne poslale slabu i bolesnu djecu osiguranih članova na more i u Tatru. Služili su time narodnome zdravlju i socijalnoj profilaksi i preko zakonskih obaveza.

Kod nas radi sama država energično i aktivno, da izgradi organizaciju zdravstvene službe u duhu socijalne higijene i profilakse. Ministarstvo Narodnog Zdravlja stvara sve više nove institucije socijalne higijene.

Radničko osiguranje dakle nije moglo baš kod nas zaostati. Što više u nekom pogledu vršilo je inicijativni rad. Besplatnim liječenjem djece, uređenjem ambulanata pa i specijalističkog liječenja i zubne njege u manjim gradovima služilo je narodnom zdravlju i širilo je zdravstvenu kulturu. već onda, kada je kod nas bilo još vrlo malo drugih ustanova socijalne higijene. Ostvarenjem svojih lječilišta nastojalo je usavršavati liječenje svojih bolesnih članova. Sve ovo nije mnogo, pa i nije moglo biti mnogo, već s obzirom na tešku situaciju naše privrede i pogledom na psihološku činjenicu, da zdravi čovjek ne će mnogo da žrtvuje za uređenje liječenja i lječilišta. Ipak imamo već 3 lječilišta, pa će biti korisno posmatrati kakva su, i kako rade?

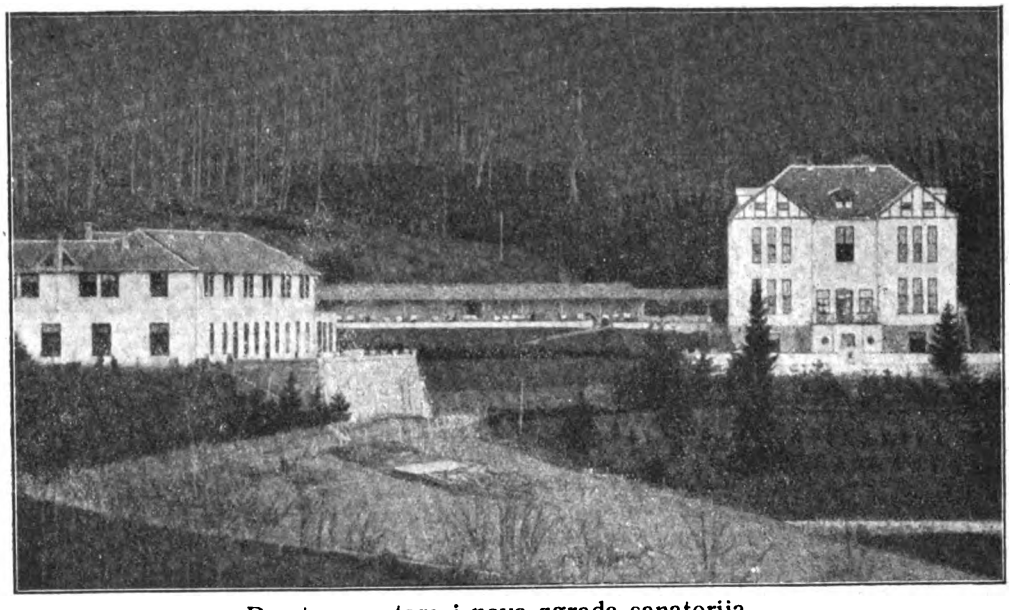

Brestovac, stara i nova zgrada sanatorija.

1. Sanatorij Brestovac na Sljemenu kraj Zagreba. To je prvo lječilište za grudobolne u našoj zemlji. Okružni ured u Zagrebu osnovao ga je prije 15 godina. Dr. Dežman i pokojni direktor Ancel uspjeli su neumornim radom poslije teške borbe da se sagradi ovo lječilište. Grad Zagreb i grof Kulmer podupirali su ovaj rad, pa se sanatorij iz malih početaka polako proširio. Ove godine sagrađena je nova stanbena zgrada za liječnika i druge namještenike. Lječilište ima sada tri stambene zgrade i sporedne zgrade za gospodarstvo i za strojarnu. Ima od prilike 100 kreveta, i to 70 kreveta u dvjema zgradama samog sanatorija, a 30 kreveta u jednoj baraki bolnice Brestovac za invalide. Da bi se i ovi bolesnici mogli smjestiti u samom sanatoriju, dozvoljen je kredit da se izgradi jedno novo krilo tako zvane stare zgrade sanatorija. Stambene zgrade su svjetle i okrenute prema jugu. Sanatorij leži na malom platou na obronku Sljemena 846 m nad morem, u krasnoj prirodi. Udaljen je od Zagreba 17 km; 11 km tog puta su blage serpentine u bogatoj bukovoj i jelovoj šumi na Sljemenu. Ova šuma okružuje cijeli sanatorij, pa u blizini nigdje nema većih ljudskih naselja. Vidik na dolinuSave i Zagreb prekrasan je. Vide se šumo-

Digitized by Google

viti brežuljci, bijele kuće sela oko Zagreba, dolina sa srebrnim rupcem rijeke, more kuća i značajka Zagreba, vitki tornjevi prvostolne crkve. Stara je istina, da lijepota prirode povoljno utiče na liječenje. Duša bolesnika osjetljivija je, krasota prirode ublažuje tešku dosadu samotnog, lječilišnog života. Duševni i tjelesni mir, čisti svježi uzduh, sunce i svjetlo pomažu liječenju bolesnika. Sanatorij ima dvije široke ležaone, okrenute prema jugu, ima dvoranu za prekodnevni boravak, sa kino-uređajem, blagovaone, lijepe putove za šetnju u šumi sa blagim nagibom, jer je pored dobre hrane i izdašnog ležanja i umjereno, po naredbi liječnika stručnjaka uređeno gibanje važan faktor liječenja. Sanatorij ima sopstvenu električnu centralu, vodovod, kanalizaciju, malu ekonomiju: vrtlarstvo, mljekarstvo i svinjogojstvo, što poboljšava ishranu bolesnika, jer je dovoz iz Zagreba dosta težak i skup. Bolesnici dobivaju dnevno pet obroka hrane, svega 4000 kalorija, dok je normalna hrana tjelesnog radnika 3000 kalorija. U lječilištu liječi se godišnje 300—400 bolesnika s aktivnom tuberkulozom svih stadija, dakle i teški slučajevi.

Brestovac: Vidik na staru zgradu sanatorija.

Sanatorij ima primarnoga liječnika—stručnjaka i pomoćnog liječnika, oba stanuju u samom lječilištu. Bolesnici se liječe i specifičnim liječenjem i fizikalno dijetetskim načinom liječenja. Lječilište ima Röntgen stroj, kvarc-lampu,, uređaj za liječenje pneumotoraksom, to jest vještačkom kompresijom bolesnog krila pluća, uslijed čega ovo miruje i ozdravi; ima malo sunčano kupatilo i sva druga sredstva modernog liječenja tuberkuloze. Uređaj za desinfekciju pljuvačke i pljuvačnica povećat će se ove godine, a dozvoljen je kredit i za uređenje hidroterapije t. j. uređaja za liječenje vodom.

Uspjesi liječenja su izvrsni. Po iskazu Dra. Nemanića otpušteno je 1922 godine 86.5% bolesnika poboljšano, 7.9% nepromijenjeno, 4% pogoršano, i samo 1.6% je

Digitized by Google

umrlo. To je izvrstan rezultat, ako se uzme u obzir, da se na Brestovac šalju vrlo teško bolesni članovi. Po iskazu dr. Nemanića* bilo je 1922. godine 35.30% bolesnika u III. stadiju tuberkuloze. To ne bi smjelo biti. Imamo vrlo malo sanatorijskih kreveta a vrlo mnogo bolesnika.

U našoj državi 13.5% svih umrlih umire od tuberkuloze. Od članova radničkog osiguranja umrlo je 23.9%, skoro još jedamput toliko. Imamo vjerojatno oko 18000 do 25000 tuberkuloznih, i od prilike 5000 njih, koji su podesni za liječenje u lječilištu.. Ne smijemo dakle slati u lječilište na ono malo kreveta, što ih imamo, ni one lake slučajeve, koji se i kod kuće daju liječiti, pa ni one preteške, koji se više uopće ne daju izliječiti. Liječnici moraju u lječilište Brestovac upućivati samo one slučajeve aktivne tuberkuloze I. i II. stepena, (po Gerhart-Turbanu) koji se još sigurno daju izliječiti, pa će onda ovaj sanatorij zaista potpuno ispuniti svoju misiju.. Tuberkuloza je bolest, koja se dade izliječiti, ako se na vrijeme i po propisima moderne terapije liječi. Brestovac imao je i ima sve preduvjete ovog liječenja, ali dosadašnji način upućivanja bolesnika mora da prestaje.

Država je već postavila prilično gustu mrežu dispanzera za tuberkulozne u raznim krajevima naše države. Ovi dispanzeri morali bi biti prava žarišta borbe protiv tuberkuloze. Radničko osiguranje morat će u cijeloj državi urediti zajednički rad sa ovim dispanzerima, koji će onda i samo onda biti pravi nosioci borbe protiv tuberkuloze. Put u sanatorij morao bi da ide krozove dispanzere. Samo onaj bolesnik, koga je dispanzer preporučio, mogao bi ići u sanatorij, a iz sanatorija bi put morao voditi natrag dispanzeru, koji mora da vodi brigu ne samo o daljnjem liječenju nego i o nadzoru bolesnika i njegovog stana, o njegovom socijalnom položaju, o zaštiti njegove obitelji i djece. Liječenje jednog bolesnika na Brestovcu stajalo je 1923. g. 83 dinara na dan, to je za vrijeme od tri mjeseca 7.470 dinara, a za vrijeme od 6 mjeseci skoro 15000 dinara za jednog bolesnika. To je veliki trošak, koji se ne smije potrošiti bez koristi na bolesnike, koji iz protekcije ili iz samilosti dolaze na Brestovac, ili se šalju samo zato, da se njihova obitelj oslobodi teškog tereta., a da to njihovo zdravstveno stanje ne zahtijeva ili ako nema izgleda, da će ozdraviti. Brestovac je blago našega radničkoga osiguranja, koje se upućivanjem takovih bolesnika ne bi smelo diskreditirati.

Klimatične prilike su povoljne. Brestovac je alpinsko klimatsko lječilište srednje visine. (846 m.) Zaštićeno je prema sjeveru. Ove zime, kad je Zagreb kadgod kroz cijele nedjelje bio u magli, imali su bolesnici na Brestovcu vrlo često, skoro svaki dan sjajno sunce. Usporeda radi prilažem meteorološke podatke stanice na Sljemenu i stanice u Zagrebu.**

Godina	Mjesto	Visina meteor. stanice nad morem	Prosječna godišnja temperatura	Prosječna temperatura mjeseca januara	Prosječna temperatura mjeseca augusta	Tlak zraka	Relat. vna vlaga %	Naoblaka	Oborina	Broj dana sa						
										snijegom	tučom	olujom	maglom	vjetrom <5 m sec	oborinom < 0·1	Oborinom < 1·0
1901.	Sljeme . .	935m.	6·1°C	— 6·2°C	14·3° C	680	81	5·6	1471	38	0	0	?	28	152	141
1901.	Zagreb . .	156 „	10·7° „	— 4·0	20 3° C	747·7	77	5·5	868	20	0	48	?	—	159	102
1896-1900.	Arosa*** . .	1835 „	3·3° „	— 3·07°C	10·33°C	610	66	5·48	1333	95	2	11	46	—	158	—
1896-1900.	Davos*** .	1557 „	3·1° „	— 5·13°C	11.29°C	—	81	5·4	913	—	—	—	—	—	—	—

* Dr. Nemanić: »Sa lečilišta Brestovac«, Radnička Zaštita 1923. god.

** Kr. zemaljski zavod za meteorologiju u Zagrebu 1901. godišnje izvješće.

*** O. Amrein: Das Hochgebirgsklima. Prof. Loewenstein: Tuberkulose-Therapie, Wien. 1923.

Digitized by Google

Prednosti alpinskog lječilišta, pa i Brestovca su očite. U pogledu pojedinih klimatskih faktora zaostaje za klimatskim lječilištima na vrlo visokim brdima, za Davosom i Arosom, ali ima tu prednost, da je klima sličnija klimi stalnoga boravišta naših bolesnika a ipak ima skoro sve važne prednosti alpinske klime. Uzduh je čist. Miquel* našao je u 10 cm^3 uzduha jedne ulice u Parizu 5500 bakterija, u Thunu, 360 m

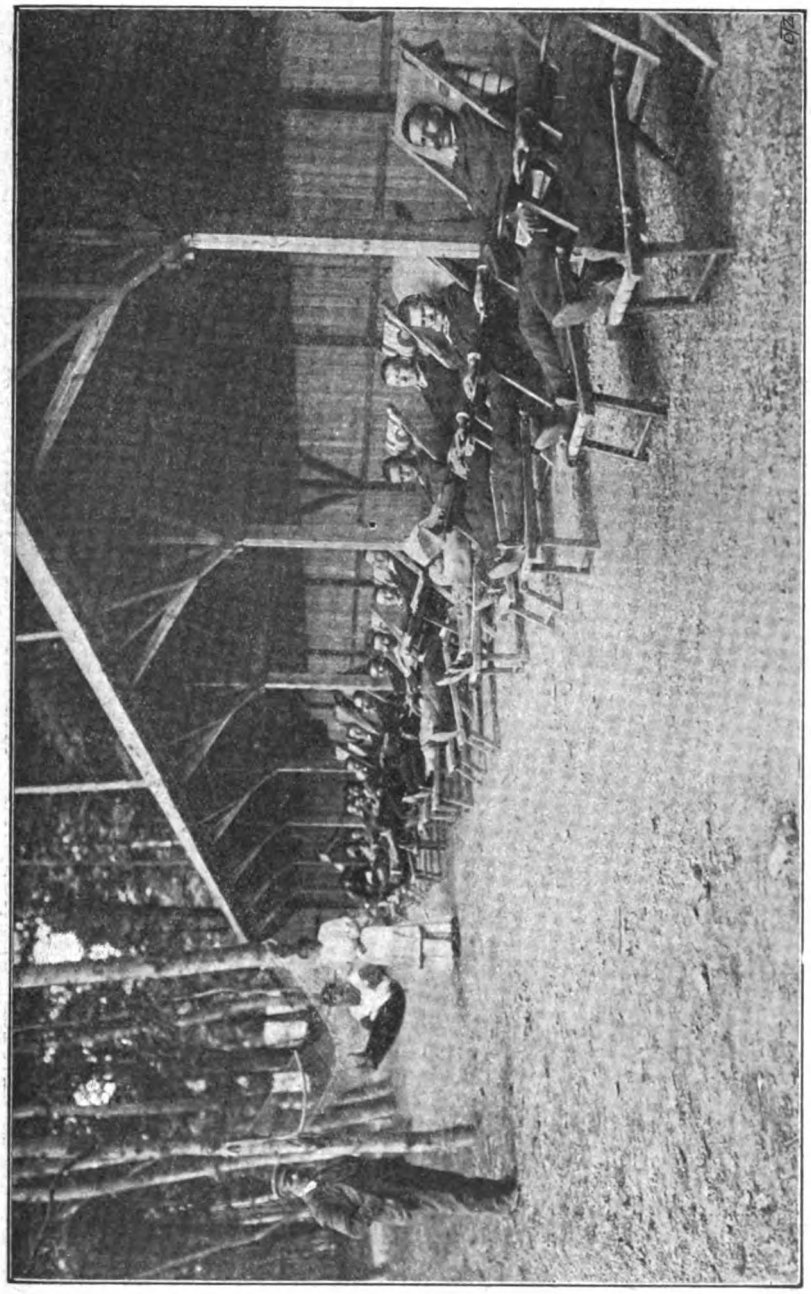

Brestovac: Ležaona.*

nad morem samo 25, a u visini od 2000 m ni jednog više. Snijeg leži dugo, pa nema prašine. Ljeto nije tako toplo, kao u dolini, na Sljemenu je prosječna temperatura mjeseca augusta 14.3, u Zagrebu 20.3 i više. Zima se mnogo lakše daje podnositi,

* Amrein: Hochgebirgsklima. Porf. Löweinstein, Tuberkulosetherapie, Wien 1923.

** Jedan dio slika preuzeli smo iz izdanja Okružne Blagajne u Zagrebu »Lječilište Brestovac« 1909. god. Ležaona ima sada bolje postelje.

Digitized by Google

jer ima mnogo sunca, a sunce je toplo, jer e snaga sunčanih zraka, toplih kao i svjetlih, veća. Svježi uzduh Brestovca, visokih brda uopće, pa i manji tlak imaju povoljni utisak na život bolesnog organizma putem upliva na razne fiziološke funkcije. Klima Brestovca podesna je za razne forme tuberkuloze, ipak treba paziti na to, da je otporna snaga organizma još dobra. Nikako ne valja za preteške, neizlječive bolesnike,

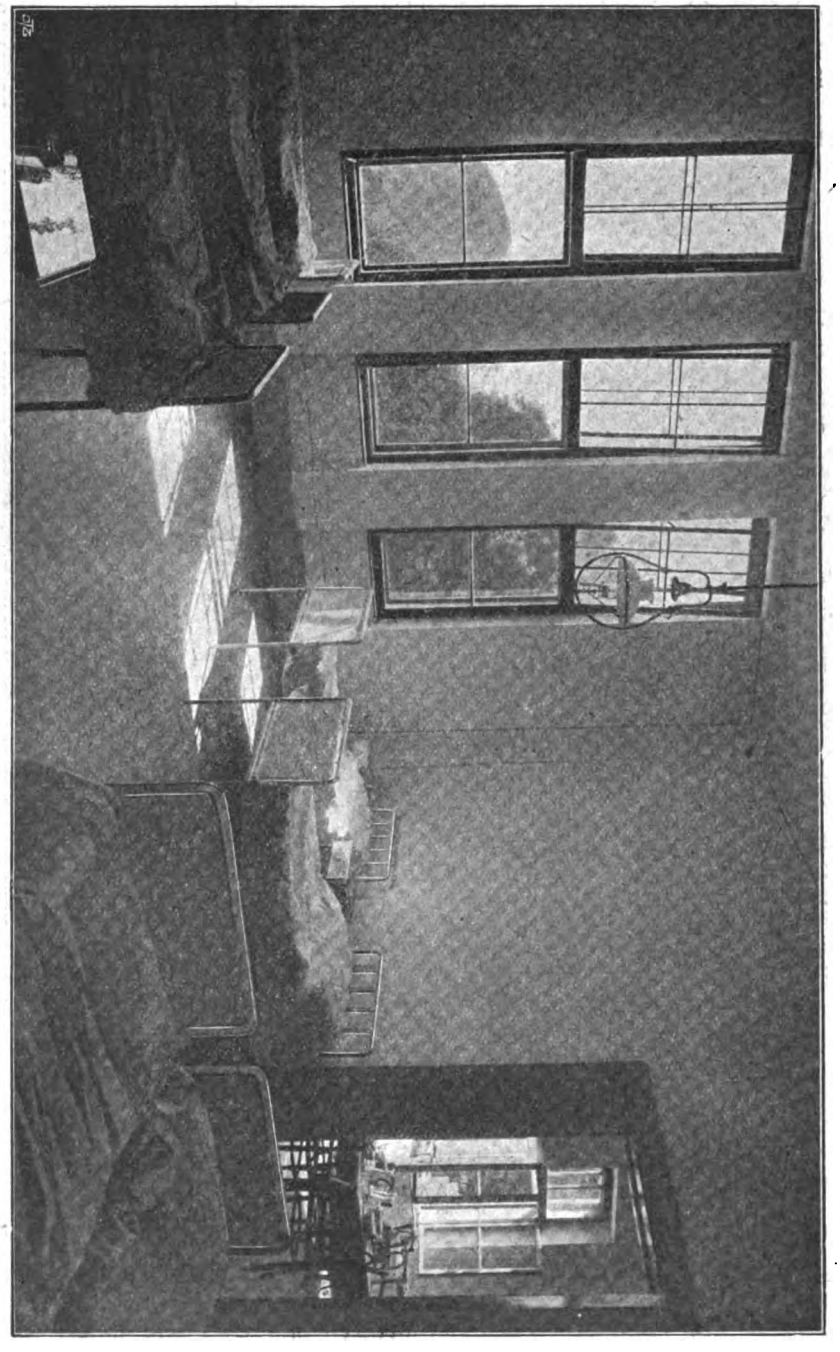

Brestovac, sanatorij: bolesnička soba.

jer može biti na Sljemenu i vjetra sjevernjaka. Nije dakle istina, da je sasvim svejedno, kuda šaljemo tuberkuloznog bolesnika na liječenje, samo da je uzduh čist i da je hrana dobra. Brestovac ima svoje osobite prednosti, pa bi bio grijeh, da se oni savjesnim izborom bolestnika ne bi potpuno iskoristili.

Digitized by Google

Brestovac ima svoje mane, kao i svaka ljudska institucija. Ali su liječnici Brestovca izliječili tokom godina veliki broj radnika, koji se na drugi način ne bi mogli izliječiti, pa će izliječiti sve više i više, ako će drugi faktori i liječnici radničkog osiguranja savjesno ispuniti svoju dužnost prema lječilištu.

2. Oporavilište Kasindol kod Sarajeva. Sreska bolesnička blagajna i njen nasljednik, Okružni Ured u Sarajevu kupili su i uredili, poslije rata u selu Kobiljdolu oporavilište Kasindol. Ovo je počelo primati bolesnike mjeseca augusta 1921. god.* Udaljeno je od Sarajeva 9 km, a od glasovite banje Ilidže 4 km. Leži u kotlini 590 m nad morem. Visoke planine od 1700 do 2200 m brane oporavilište od jakih vjetrova. Oporavilište ima 7 zgrada osim ekonomskih. Ima 15 jutara zemlje, vlastitu ekonomiju, vrtljarstvo, mljekarstvo, svinjogojstvo i peradarstvo.

U jednoj zgradi nalazi se kuhinja, velika blagovaona sa verandom i prostorija za prekodnevni boravak. Ima vodovod i svoju električnu centralu.

Hrana je obilna i dobra; vlastita ekonomija svojim sviežim proizvodima poboljšava hranu bolesnika. Bolesnici jedu pet uta dnevno, prosečno dobiva bolesnik 3 do 3½ kg na težini tijela, za vrijeme boravka od 35 do 40 dana. Dnevni trošak iznosio je 50 dinara po bolesniku. Oporavilište ima hidroterapiju, uređenje za sunčanje

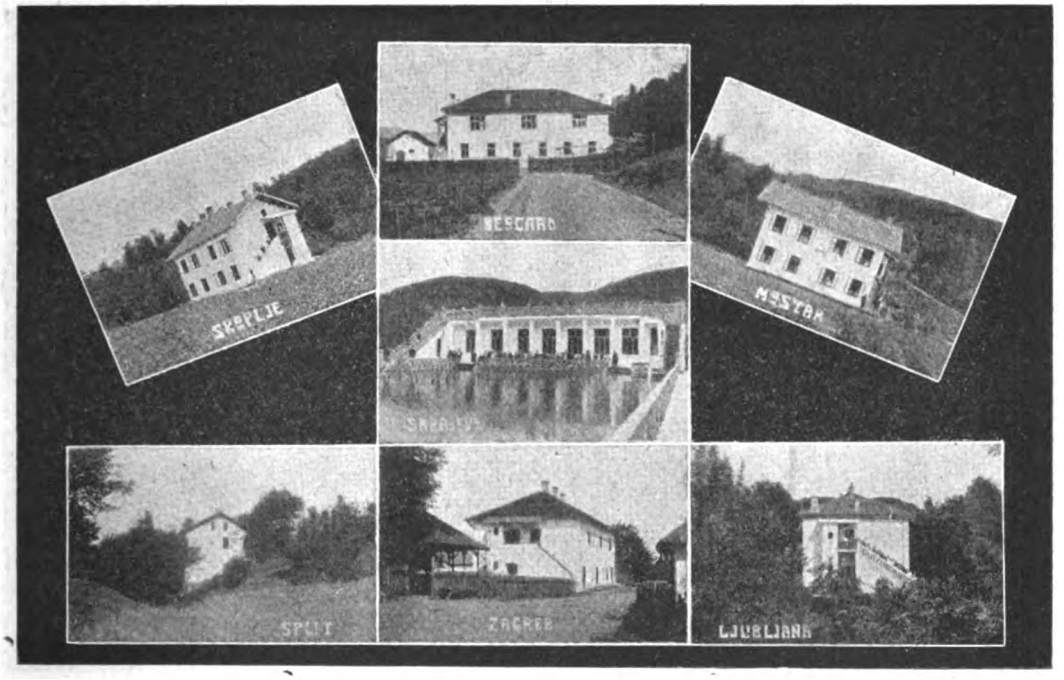

Kasindol: oporavilište.

na krovu glavne zgrade. Sunčana banja je tako prostrana, da se u isto vrijeme mogu sunčati skoro svi bolesnici. U jednoj novoj zgradi, u rotundi, centralizirat će se liječenje: Röntgen zavod, toplo kupatilo, u podrumu desinfekcija. Ovo oporavilište ima veliki bazen za kupanje od 100 četvornih metara površine. Lječilište je otvoreno kroz cijelu godinu.

Ima ljeti 235 mjesta, a zimi 156 mjesta uslijed pomanjkanja peći i uslijed toga da se dvije zgrade — Döcker barake — zimi ne mogu upotrebljavati za stanovanje. Godine 1924. liječeno je u Kasindolu** 1210 bolesnika sa tuberkulozom. Najveći broj tih bolesnika imao je inaktivnu, zatvorenu tuberkulozu i to 1137 bolesnika; 72 boles-

* S. Jakšić: Radnička Zaštita 1924.

** Dr. Hildes: »Liječnički izvještaj o Kasindolu« 1924.

Digitized by Google

nika imalo je aktivnu tuberkulozu i jedan je imao lupus vulgaris; 60 bolesnika bilo je sa netuberkuloznim bolestima, rekonvalescenti, anemija, bronchitis i t. d.

Uspjesi liječenja bili su dobri: Bilo je 1924 godine 8 izliječenih (anemija i rekonvalescenti) poboljšanih 1055 (pretežno tuberkuloza neizliječenih 186, a pogoršanih 21.

Što se tiče upućivanja bolesnika, morat će se indikacije za Kasindol mnogo strože ustanoviti i u praksi provesti, da se u Kasindol šalju samo lakši slučajevi, koji se kod kuće uz pomanjkanje dovoljne hrane i iz drugih socijalnih razloga nikako ne daju uspješno liječiti, a u sanatoriju se ipak daju potpuno izliječiti. Morali bi se ovamo poslati bolesnici sa tuberkulozom kosti; zglobova, kože, sluznice, i slučajevi skrofuloze, a to slučajevi bez težih otvorenih rana, kojima ne treba već kirurško liječenje Zgrade su prije služile drugoj svrsi, pa nijesu podesne za liječenje teških bolesnika. Istina da lječilište ima više zgrada i da se bolesnici lako mogu odvojiti, tako da samo bolesnici jednake bolesti stanuju u jednoj zgradi. Razvojem našega lječilišnoga

Kasindol: Kupalište oporavilišta.

liječenja moralo bi se ipak nastojati, da u lječilište, gdje se liječe u tako pretežnoj mjeri grudobolni, ne dolaze bolesnici sa drugim bolestima.

Klimatske prilike su povoljne. Kasindol je subalpinsko klimatsko mjesto, 590 m nad morem. Nema meteorološke stanice. Meteorološke podatke Ilidža, koje je udaljeno samo 4 kilometara, izdalo je Ministarstvo Narodnog Zdravlja.* Srednja je temperatura zimi — 3.3° C. a ljeti 19.9° C. Visina oborine je 679.9 mm, kišnih dana bilo je 87, dana sa maglom 36.

U Kasindolu provodi se praksa, da lakše bolesni sudjeluju u radu u ekonomiji, u kuhinji kao i pri dvorenju u lječilištu. Iako je sam liječnik odredio bolesnike, kojima ovaj rad ne škodi i ako oni samo 1 sat do najviše 4 sata rade, pa i ako su ovi bolesnici dobili stanovite pogodnosti, ipak su uspjesi vrlo slabi. Ima mnogo pritužaba, manjka prave volje za rad i nema razumijevanja za pravu svrhu ove mjere.

* Prof. Leko, Šurbakov i Joksimović: Lekovite vode. Klimatska mesta S. H. S. 1922.

Digitized by Google

Tuberkuloza je dugotrajna bolest, naše radničko osiguranje ima mnogo, na žalost premnogo takovih bolesnika. Dokazali smo koliko ih ima, kojima bi trebalo lječilišno liječenje i kako malo imamo mjesta za njih. Malen je broj onih privilegovanih, »sretnih« bolesnika, koji dobiju mjesta u lječilištu.

Morali bi ostati najmanje 3 mjeseca, ali kadgod i duže i do godinu dana u lječilištu. Ali ne mogu tako dugo da ostaju, jer su troškovi liječenja ogromni, pa radnik sam propada materijalno, ako tako dugo ostaje bez zarade. Ako bolesnik u lječilištu radi, olakšava izdržavanje sanatorija, moglo bi se stvoriti više mjesta, pa bi pojedini bolesnik mogao duže ostati. Pomoći će valjda reorganizacija bolesničkog rada, kako je namjeravano sprovesti u novo stvorenom lječilištu Klenovnik, koje se sada gradi. Bolesnik koji radi, dobit će produženje boravka, a dobit će i jedan dio zarade u gotovom novcu. Jedan dio bolesnika morao bi u zavodu učiti novo zanimanje, koje ne škodi njegovu zdravlju. Lječilište moralo bi stajati u vezi sa dispanzerom i sa burzama rada, pa i sa drugim privrednim organizacijama, da bolesniku omogući rad poslije otpusta iz lječilišta pod povoljnijim uvjetima za njegovo zdravlje i pod stalnim nadzorom dispanzera. Bez dispanzerskog nadzora prije i poslije liječenja u lječilištu, bez higijenskog i socijalnog postaranja dispanzera ne vrijedi skupo sanatorijsko liječenje u radničkom osiguranju mnogo. Kolonije vrtljarstva i mljekarstva laka poljoprivredna ili druga kućna industrija za takove bolesnike usavršavale bi ovaj rad. Pokus je težak. Čast i poštenje upravi i liječniku Kasindola, da se nijesu bojali poći tim trnovitim putem. Usprkos beskrajne sebičnosti čovjeka, a naročito bolesnog čovjeka, koji kadgod za male, često uobražene prednosti žrtvuje svakoga drugoga a i svoga sudruga u patnji, bez obzira i bez svake grižnje savjesti, uspjeti će valjda ipak, da se ustrajnim radom probudi socijalni nagon, koji po vjerovanju najvećih reprezentanata čovječanstva živi u duši svakoga čovjeka. Onda će pobijediti misao, da sâm tuberkulozni bolesnik svojim radom pomaže, da se on sam duže liječi i ozdravi, a da se ujedno stvara mogućnost putem sniženja troškova urediti sve više i više mjesta, za izliječenje drugih!

3. Oporavilište Jadran na otoku Rabu. Okružni ured u Ljubljani kupio je poslije rata i uredio 1923. godine oporavilište i morsko kupalište Jadran na prekrasnom otoku Rabu, koji je jedan od najljepših otoka na sjevernom Jadranu. Ovo oporavilište ima 35 kreveta, leži na mirnom dijelu morske obale u blizini glasovitoga parka grada Raba, sa sjenovitim putovima i bogatom južnom vegetacijom. Rab je najsjevernije mjesto, gdje u slobodnoj naravi uspijeva datuljina palma. U neposrednoj blizini oporavilišta nalazi se morsko kupatilo Sv. Eufemija. Oporavilište ima svjetlu, lijepu i čistu zgradu. Liječnik grada Raba liječi naše bolesnike. Primaju se bolesnici rekonvalescenti iza teških bolesti, nadalje bolesnici sa bolestima živčevlja i srca, sa bolestima disala nezaraznog karaktera, bubrega i slučajevi općeg oslabljenja, limfatične konstitucije. Klimatske prilike su kao i na našoj morskoj obali, pa je Rab klimatsko mjesto sa toplom morskom klimom srednje vlažnosti. Otok leži blizu obale, na kojoj se diže gorski lanac Velebit, na samom otoku nalazi se gora Tinjarska, tako da je otok zaštićen od sjevernih vjetrova. Cijelu godinu zelene se žbunjevi i drveće. Ima badema i maslinovog drveća, smokava, lovorike, velikih agava pa i palma.

Morska klima djeluje povoljno na cijeli niz bolesti.* Uzduh sadrži srazmjerno mnogo kisika, a malo ugljične kiseline; čist je, nema prašine i vrlo malo klica. Godišnje i dnevne promjene temperature manje su, nego na kopnu. More se ljeti mnogo sporije ugrije nego zemlja, a zimi zadržava toplotu mnogo duže. Uslijed isparivanja vode uzduh je mnogo vlažniji i relativna vlaga se mnogo manje mijenja nego na kontinentu. Tlak uzduha je visok. Ima mnogo sunčane svjetlosti i jakih refleksa svjetla od morske površine. Ljeti je toplo, zimi ima kadgod bure, na Rabu manje, nego na drugim mjestima sjevernoga Jadrana. Ne valja za teže slučajeve tuberkuloze, pa se aktivna tuberkuloza uopće ne prima u ovo oporavilište.

Morska je klima podesna za liječenje skrofuloze, tuberkuloze kostiju i zglobova, — morat ćemo naći mjesta za njih na moru. »Jadran« je premalen; pa je

* Prof Glax: Thalassotherapie. Löwenstein: Tuberkulose Therapie, Wien 1923.

Digitized by Google

stoga čudnovata pojava, da zimi nije uvijek pun, da kadgod ima praznih mjesta. Znak tome, da naše blagajne još uvijek ne poznaju pravi cilj lječilišnog liječenja, i da pojedinci ovo liječenje još uvijek sma raju za neku vrst ljetovanja, pa su lječilišta ljeti prenatrpana, dok zimi ima u »Jadranu« praznih mjesta. U lječilištu za tuberkulozne na Brestovcu čekaju i zimi velike mase bolesnika na mjesto, ali lječilišno liječenje netuberkuloznih, kojima trebaju klimatski faktori liječenja kao i dijetetsko liječenje, još uvijek nije organizirano. Istina, da saobraćaj na otok Rab zimi nije uvijek ugodan, pa sada ni uvijek moguć, pa je i to jedan uzrok tome, da zimi ima praznih mjesta, ali će se saobraćaj svakako skoro popraviti.

Jedan od važnih faktora liječenja na Jadranu je izvanredna ljepota prirode koja djeluje psihološki povoljno na svakog bolesnika, koji dolazi iz drugih krajeva naše države.

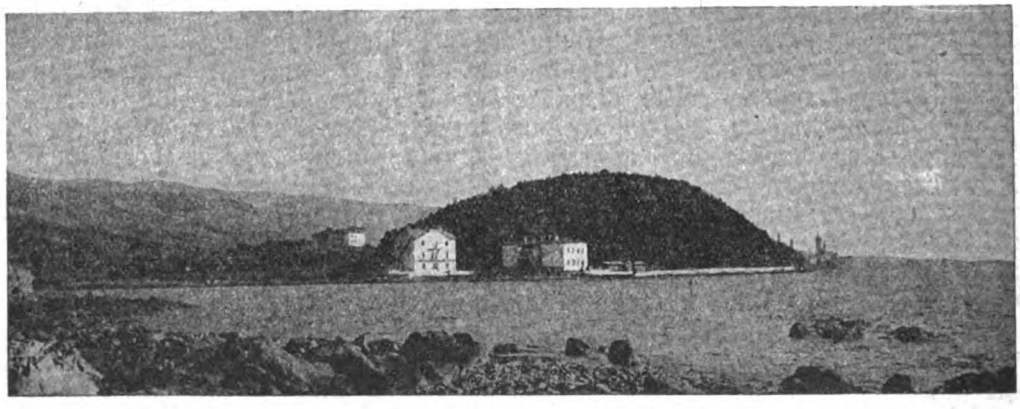

Oporavilište »Jadran« na otoku Rabu.

Na Rabu nemamo meteorološke stanice. Usporedimo meteorološke podatke sjevernog Jadrana (stanica Crikvenica) sa stanicom u Zagrebu godine 1904.

Godina	MJESTO	Visina meteor. stanice nad morem	Prosječna godišnja temperat.	Prosječna temerat. mieseca januara	Prosječna temperat. mjeseca augusta	Tlak zraka	Relativna vlaga %	Naoblaka	Oborina	Broj dana sa						
										snijegom	tučom	olujom	maglom	vjetrom V 5 m. s	oborin. V 0·1	oborin. V 1·0
1904.	Sjeverni Jadran Crikvenica	1 m	14·4	+5·6°	23°	761·7	71	5·4	1361·1	0	2	0	0	—	114	97
1904.	Zagreb	156 m	11·8	—0·4°	21·1°	748·3	77	6.2	780·1	15	3	36	44	3	147	111

Zimi je dakle srazmjerno mnogo toplije nego na kontinentu, ljeti samo malo toplije. (Zimi je razlika 6 stepeni, ljeti samo 2°.) Ima dosta jakih kiša, ali ipak znatno manje dana sa kišom.

*

4. Radničko osiguranje ima još jedno oporavilište na jezeru Paliću, kraj Subotice u Bačkoj. Palić ima ljekovito jezero, uređaj za banjsko liječenje i za fizikalnu terapiju, ima lijepi park, pa je jedina dobro uređena banja onog bogatog kraja. Zgrade oporavilišta nijesu naše vlasništvo. Novac za uređaj su vojvođanske blagajne samoprijegornim radom od nekoliko viših činovnika iz dobrovoljnih prinosa sakupili.

Oporavilište ima 50 kreveta. Indikacije su skoro iste kao i kod Kasindola. Oporavilište radi samo ljeti.

5. 1924. godine kupio je Središnji Ured dvorac i imanje Klenovnik u hrvatskom Zagorju, pa će tu urediti lječilište za grudobolne. Lječilište će imati 150

Digitized by Google

kreveta za bolesnike s aktivnom tuberkulozom prvoga stepena, za početne slučajeve, koje se još sigurno ili velikom vjerojatnošću daju izliječiti. Dvorac Klenovnik igrao je vidnu ulogu u povijesti Hrvatske. Jedan dio zgrade bio je zidan u početku, drugi na koncu 17. vijeka, pa je zgrada bila temeljito popravljena na koncu prošloga stoljeća. Zgrada je četverouglasta, ima dva kata, veliko dvorište, široke hodnike na svakom katu. Bogati redovi li epih stupova, koji nose svodove, daju arhitektonski lijepu sliku. U sredini jugoistočnog krila nalazi se mala crkva s tornjem u stilu baroka. Dvorac stoji na brežuljku, koji se 30 do 35 m izdiže nad okolinom. Nadmorska visina je oko 250 m. 6 km je udaljeno od Lepoglave, a 8 i pol km od željezničke stanice Ivanec. Na brežuljku se nalazi stari, veliki bogati park, sa lijepim, starim drvećem. Imanje ima od prilike 200 jutara zemlje oranice, livada, šume, vinograda, voćnjaka i vrtova; nadalje ima gospodarske zgrade i staklenike. Prirodna ljepota kraja, ovog lijepog dijela hrvatskog Zagorja, poznata je. Sa dvorca imamo krasan vidik na ravnicu i na Ivančicu, na gore i brežuljke Zagorja, na park i na sela. Prema sjeveru zaštićen je Klenovnik sa bregovima, prema jugu je ravnica do gore Ivančice, koja je viša od 1000 m. Uredit će se vodovod, kanalizacija i električna centrala. Imat će lijepe prostorije za prekodnevni boravak.

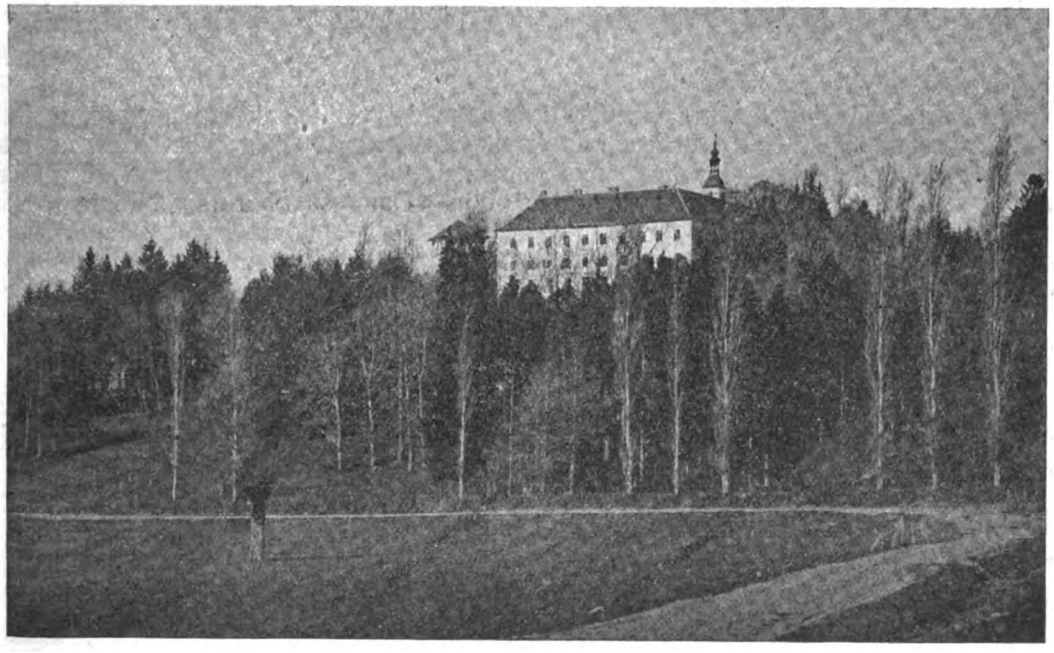

Sanatorij Klenovnik, koji se sada uredjuje.

Lječilište će imati sve preduvjete modernog liječenja tuberkuloze. Imat će velike ležaone okrenute prema jugu, hidroterapeutski uređaj, uređaj za liječenje pneumotoraksom, inhalatorium, Röntgen uređaj, kvarc lampe t. j. svako sredstvo moderne terapije tuberkuloze. Uređaj bit će skroman ali dobar. Lječilište će imati radione, gdje će oni bolesnici, kojima rad ne škodi, koji se ne mogu vratiti svojim starim zanimanjima, učiti novo zanimanje, koje ne će tako štetno djelovati na njihov bolesni organizam, koje ne će biti spojeno s udisanjem štetne prašine, gdje će bolesni radnik ili rekonvalescent raditi na čistom uzduhu i ne će škoditi svojoj okolini, a valjda će i ozdraviti.

U našoj agrarnoj državi ne će biti teško naći takovih zanimanja. Naravno, da će se u lječilištu morati organizovati nadzor nad otpuštenim bolesnicima i veza sa okružnim uredima, dispanzerima i burzama rada, tako da bolesnik ostaje u stalnoj vezi sa lječilištem i onda, ako se već davno vratio u privredni život.

Digitized by Google

Tako onda veliki trošak uređenja i izdržavanja toga lječilišta ne će ostati mrtvi kapital. Pretvoriti će se na taj način i samo na taj način u živu energiju, i u privredne vrijednosti.

Klimatske prilike su povoljne, stoje najbliže klimatskim prilikama stalnog boravišta najvećeg dijela naših bolesnika. Klenovnik nema meteorološke stanice. Najbliža stanica je u Lepoglavi. Smjer vjetra mijenja se naravno po mjesnim prilikama, pa ima i drugih razlika i između mjesta, koja su inače blizu jedno drugome. Ali ipak ćemo dobiti prilično vjernu sliku, ako posmatramo prilike na susjednoj stanici i ako ih usporedimo sa gore opisanim prilikama na Sljemenu.

Godina	IME STANICE	Visina nad morem	Prosječna godišnja temperat.	Prosječna temperat mjeseca januara	Prosječna temperat mjeseca augusta	Tlak zraka	Relativna vlaga %	Naoblaka	Oborina	Broj dana sa						
										snijegom	tučom	olujom	maglom	vjetrom < 5 m. s	oborin < 0·1	oborin. < 1·0
1904.	Lepoglava	225 m	10·5° C	—1·5°	19·2°	742·3	79	6·5	1376·5	24	2	86	43	10	150	119
1904.	Sljeme	935 m	7·1°C	—3·5°	14·9°	682·0	81	6·3	2050·3	60	0	19	90	28	152	141

Kolebanje i promjene temperature dosta su velike, ali jedva veće u Lepoglavi, nego na Sljemenu. Oborine bilo je na Sljemenu 1904. godine 2050, u Lepoglavi 1376, a pogledavši i druge godine, vjerojatno je, da ima u Lepoglavi stalno manje kiše nego na Sljemenu, pa i manje oluja. Dana sa oborinom bilo je u Lepoglavi 1904. godine malo manje, nego na Sljemenu, u Lepoglavi 150 dana, na Sljemenu 152 dana < 0.1 oborine; u Lepoglavi 119 dana sa većom oborinom < 1.0 na Sljemenu 141 dan.

Ako će ovo lječilište biti gotovo, imat ćemo još uvijek samo mali broj kreveta. Ali ako će se raditi po načelima modernog liječenja i u duhu moderne socijalne higijene spasit će se mnogi dragocjeni život.

A bude li svako lječilište visokom školom higijenske naobrazbe za bolesnike, spasit će se i okolica bolesnikova od zaraze i prodrijeti će nauka o zdravlju i ovim putem u šire mase naroda. A zdravlje je jedini kapital radnika; bez zdravlja će propasti!

Tako će skromni rad lječilišta radničkog osiguranja ipak ispuniti svoju važnu zadaću u organizaciji naše socijalne higijene i u okrijepljenju naroda, koji je toliko stradao u velikim ratovima.

Dr. *Božidar Adžija:*

Nešto o projektu Zakona o Privrednom Savjetu.

Makar je institucija Privrednog Savjeta, a osobito sa pravima i u formi, u kojoj može da posluži svojim zadatcima, oživotvorenim u nekojim državama tekar poslije svjetskog rata kada su na površinu izbili veliki i do sada gotovo nepoznati ekonomski i socijalni problemi, čije bi neispravno riješavanje izazivalo još veću anarhiju u društvenom životu, to je ipak takova institucija bila poznata još prije rata, i sa teorijske i legislativne strane. Da ne idemo daleko Privredni je Savjet postojao i u predratnoj kraljevini Srbiji prema zakonu od 18. marta 1891.

Jedan drugi članak u našoj reviji bit će posvećen prikazu Privrednog Savjeta sa teorijske, ekonomske, socijalne i pravne strane, a na ovom mjestu želimo istaknuti samo nekoliko primjedaba o projektu zakona o Privrednom Savjetu, koji je izradilo naše Ministarstvo Trgovine i Industrije.

Digitized by Google

Instituciju Privrednog Savjeta predviđa naš državni ustav u svom čl. 44., koji kaže: »*Za izradu socijalnog i privrednog zakonodavstva ustanovljava se privredni savjet. Bliže odredbe o sastavu i nadležžnosti njegovoj odredit će se zakonom.*«

Još prije stupanja na snagu ustava, izdana je bila uredba o Privrednom Savjetu od 19. aprila 1920. i bili su imenovani članovi tog Savjeta, ali nažalost on nije bio nikada sazivan (ili mislim jedan jedini put, i to bez ikakovog stvarnog rezultata). Iza toga bio je u Ustavotvornoj skupštini odglasan vidovdanski ustav, čije su se sve okvirne ustanove imale čim prije sprovesti u život posebnim zakonima, pa i ona o Privrednom Savjetu. Na žalost kao što su naše unutarnje političke i plemenske trzavice kočile čitav privredni, socijalni i kulturni život, tako i u ovom pitanju koracamo sa vrlo sporim korakom, što je sa izvršenjem odredaba temeljnih državnih zakona dosta nesravnjivo. Pitanje oživotvorenja, odnosno donošenja zakona o Privrednom Savjetu bilo je u više navrata, i raznim načinima, poticano sa strane svih interesiranih krugova i o njemu se je mnogo pisalo, ali nijerodavnim faktorima nije se žurilo. Pa i dnšanji projekat zakona, koji je izrađen na zadnjoj konferenciji sazvanoj po Ministarstvu Trgovine, a uz sudjelovanje svih zainteresovanih krugova, načelnika privrednih Ministarstava i nekolicine stručnjaka nije još uvijek definitivan, makar će on sigurno, bez velikih izmjena, služiti za bazu budućeg zakona.

Potrebu Privrednog Savjeta nećemo za sada ovdje obrazlagati sa strane njegovog općeg značenja za razvoj privrednog i socijalnog života jedne države, već ćemo istaknuti samo jednu okolnost, koje posebice ističe potrebu Privrednog Savjeta u našoj državi. Koliko kroz ovih dosadanjih sedam godina našeg državnog života, toliko će na žalost, bar za skoru budućnost, naš javni život biti u glavnom apsorbiran čisto političkim pitanjima, a što je još gore i ta će većinom biti pretresana i riješavana kroz prizmu stranačkih nazora i interesa. Kao i dosadanje, tako i mnoge buduće narodne skupštine bit će u stvari većinom birane na političkim programima, a u vlade (p a i u č i s t o p r i v r e d n a m i n i s t a r s t v a) ulazit će ličnosti, za koje će kao kvalifikacija važiti njihova politička vještina, a ne stručna sprema u pojedinim privrednim, financijskim, socijalnim ili kulturnim pitanjima. Djelokrug legislativne i egzekutivne državne vlasti sužen je na politička pitanja u užem smislu te riječi. Pa čak i na najviša činovnička mjesta u vrhovnim državnim nadleštvima uzimlju se u glavnom ljudi po stranačkoj pripadnosti, makar ne tvrdimo, da ona u svakom slučaju isključuje stručnu spremu. U takovoj sredini i takovim prilikama teško je, da se posveti ona briga i ono znanje, koje je za riješavanje stručnih, privrednih i socijalnih pitanja potrebno i korisno. U takovim prilikama koje su specifikum svih poratnih novih država, a osobito naše države, od preke je nužde jedno tijelo, koje će — sastavljeno po socijalnim i ekonomskim interesima svih društvenih slojeva, a opskrbljeno potrebnom stručnom spremom — preuzeti na sebe brigu za sva privredna i socijalna pitanja, pa makar samo u granicama savjeta i inicijative a ne i legislativnog prava.

Projekat se novog zakona o Privrednom Savjetu u mnogo čem razlikuje od uredbe iz 1920., a posebice u tome što je po ovome projektu predvidjena dužnost resornog ministra, da od Privrednog Savjeta traži mišljenje, dok je po uredbi to traženje bilo samo fakultativno; daljna razlika je ta, što projekat predviđa tri organa Savjeta: plenum, opći odbor i stručne odbore, dok su po uredbi postojala samo dva organa: plenum i stručni odbori; i konačno u tome, što projekat predviđa pravo i dužnost članova Privrednog Savjeta, da prisustvuju sjednicama Narodne skupštine i da na njima davaju usmena, detaljna obrazloženja o zakonskim projektima, na koje je Savjet dao svoje pismeno mišljenje. Po onim glavnim, a i ostalim nuzgrednijim razlikama sadanji je projekat zakona o Privrednom Savjetu bolji i napredniji od uredbe. Ali zato ni on nije zadovoljavajući, i ima mnogo manjkavosti, o kojima je u javnosti već dosta govoreno i pisano, te želimo ovdje u kratko rekapitulirati te primjetbe.

Sa formalne i stvarne strane oko pripremanja ovog projekta, mora se prigovoriti, da je ministarstvo trgovine neopravdano, a na štetu same stvari mimoišlo radništvo. Predstavništva radničke klase — sindikalne organizacije i komore —

Digitized by Google

niti su bila zvana na konferencije, niti im je projekat dostavljen na mišljenje, već je tekar samo na zadnju konferenciju (mjeseca aprila) bio pozvan centralni sekretarijat radničkih komora, da i on dade svoje mišljenje. Mislim stoga, da je bila jedna nehotimična omaška kad je gosp. Dr. Cuvaj, generalni tajnik zagrebačke trgovačke i obrtničke komore, na svom, inače vrlo lijepom i stručnom predavanju u socijološkom društvu o Privrednom Savjetu, predbacio radničkim predstavništvima njihovu desinteresovanost za ovo vrlo važno pitanje.

Ne pretjeravam ako ustvrdim, da je ovo odsutstvo radničkih predstavnika kod svih predradnja ovog projekta bilo presudno za mnoge njegove odredbe, koje ne samo da ne odgovaraju duhu vremena i socijalnim postulatima sadašnjice, već niti potrebnoj svrsishodnosti, koja se u interesu općenitosti, a posebice u interesu privrede, mora nastojati postići kod svih momenata, gdje je silom današnje društvene konstelacije neizbježiva zajednička suradnja rada i kapitala.

Kod pitanja da li P. S. ima biti zakonodavno ili samo savjetodavno tijelo, moramo reći ovo:

Imajući u vidu jasne propise državnog ustava, koji izim Narodne Skupštine ne poznaje ni jednog drugog reprezentativnog legislativnog tijela u našoj državi, smatram, da bi to bilo samo teorijsko raspravljanje o tome ima li Privredni Savjet biti samostalno zakonodavno tijelo sa svim atributima i pravima jednog parlamenta, ili on ima da bude samo savjetodavno i pomoćno tijelo za izradbu jednog dijela državnog zakonodavstva. Dođe li do revizije državnog ustava, ovo se pitanje može sa najvećom ozbiljnošću uzeti u pretres, ali rebus sic stantibus u pogledu našeg državnog ustrojstva to se pitanje za sada ne nameće sa nikakovom praktičkom vrijednošću. A pošto je namjera, da ovdje iznesemo samo nekoliko primjedaba o izrađenom projektu, puštamo iz vida to principijelno pitanje, na koje ćemo se i tako povratiti jednom drugom prigodom.

Obzirom na okolnost, da sa Privrednim Savjetom možemo za sada računati kao sa pomoćnim i savjetodavnim tijelom, moramo nastojati, da njegov djelokrug bude što širi i opsežniji, a njegov položaj i sastav, da odgovara što više svrsishodnosti i zahtjevima, koji se — ozbiljno mišljeni — na nj postavljaju. I baš u pogledu ovih ustanova izgleda da naš projekat pokazuje mnoge slabosti.

Projekat o djelokrugu Privrednog Savjeta kaže ovo:

»Pri Ministarstvu trgovine i industrije ustanovljava se Privredni Savjet, čiji zadatak je: da svojim stručnim mišljenjem pomaže vladu i narodnu skupštinu u pitanjima, koja se odnose na ekonomsku, socijalnu i financijsku politiku.

Ovaj zadatak privredni savjet vršit će na taj način, što će, na traženje vlade i pojedinih ministara, ili iz svoje vlastite inicijative, izrađivati, saraćivati, davati mišljenje i činiti predloge:

1. po svima zakonskim projektima, koji se odnose na ekonomsku, socijalnu i financijalnu politiku;

2. po svima uredbama i pravilnicima za primjenu i izvršenje gore pomenutih zakona.

3. po privredno-političkim, socijalno-političkim i financijsko-političkim mjerama.

Uz zakonske projekte, po kojima privredni savjet ima da dade svoje mišljenje, vlada odnosno resorni ministar, dužni su podnijeti narodnoj skupštini i mišljenje privrednog savjeta, izuzev slučaja da privredni savjet u određenom roku, koji ne može biti kraći od 15 dana, nije dao svoje mišljenje.

Isto tako imaju se uputiti privrednom savjetu na mišljenje i oni zakonski projekti, koji potiču od pojedinih poslanika, izuzev zakonskih projekata, koje bi narodna skupština oglasila za hitne.

U ovom posljednjem slučaju takvi zakonski projekti ne će se slati privrednom savjetu na mišljenje, već će se privredni savjet pozvati, da pošalje jedno od svojih članova u skupštinski odbor, kojemu je takav projekat upućen u rad, te da ovdje da svoje mišljenje.

Uredbe i pravilnici za pripremu i izvršenje zakona ne mogu se uvesti u život, ako prethodno nisu poslati privrednom savjetu na mišljenje.«

Digitized by Google

Makar ne toliko pravo suradnje kod donašanja socijalnih i privrednih zakona, ali bar pravo vlastite inicijative mora biti u zakonu jače istaknuto time, da Privredni Savjet ima pravo od vlade (odnosno resornog ministra) tražiti, da zakonsku osnovu, koju Savjet iz vlastite inicijative izradi, podnese ona legislativnom tijelu. To vlada ima da bude dužna učiniti, makar se i ne slaže sa predloženom osnovom, u kojem joj slučaju pristoji pravo dati svoje odvojeno mišljenje. Sigurno su ovakove bile i intencije zakonodavca kod donašanja čl. 44. ustava. Nažalost projekat to ne kaže jasno.

U pitanju odnosa Privrednog Savjeta prama vrhovnoj administrativnoj vlasti projekat predviđa, da će to biti neki pomoćni organ („pri") Ministarstva trgovine i industrije. Bude li ova odredba kodificirana i u samom zakonu ne pretjerujemo ako ustvrdimo, da će se Privredni Savjet roditi kao mrtvorođenče. Ne trebamo se mnogo truditi, da pridonesemo dokaze ovoj našoj tvrdnji: predratni Privredni Savjet u kraljevini Srbiji, i onaj po uredbi iz god. 1920. bolovali su i umrli od iste bolesti. Jedini temelj, na kojem se Privredni Savjet može osnivati u formi, koju mu daje naš ustav, jest potpuna *nezavisnost* od bilo kojeg ministarstva ili čitave vlade. Jedino kao potpuno nezavisnosavjetodavno i pomoćno tijelo sa neograničenim pravom zakonodavne inicijative može Privredni Savjet imati izgleda, da će moći vršiti svoju zadaću.

Najslabija strana projekta je sastav. Privrednog Savjeta. On se ima da sastoji:

a) od članova po položaju. Ovamo spadaju: 1. načelnici odnosno zastupnici ili vršioci dužnosti načelnika odjeljenja za spoljnu trgovinsku politiku, za unutrašnju trgovinu i trgovinsku nastavu, za industriju i zanatstvo, za kreditne ustanove i osiguranje i šefovi odsjeka za profesionalnu nastavu pri ministarstvu trgovine i industrije. Zatim 2. generalni direktor (odnosno zamjenik) neposrednih poreza, onaj posrednih poreza i načelnik statističkog odjeljenja pri ministarstvu financija. 3. Načelnici željezničkog i brodarskog saobraćaja pri ministarstvu saobraćaja. 4. Direktor poljoprivrede i voda pri ministarstvu poljoprivrede i voda. 5. Direktori direkcije šuma i direkcije ruda pri ministarstvu šuma i ruda. 6. Načelnik odjeljenja za radnike. 7. Načelnik ministarstva za agrarnu reformu.

b) Dalje se biraju članovi privrednog savjeta i to po ministarskom savjetu iz trg. obrtničke, industrijalne, zanatske i radničke komore, Savezi poljoprivrednih zadruga Savezi potrošačkih zadruga i ostale privredne korporacije, koje odredi ministarski savjet.

c) Napokon od članova koje imenuje ministarski savjet iz redova lica, koja se bave teorijski ili praktično pitanjima iz ekonomne i financijske politike«.

Svi se ovi članovi postavljaju na predlog ministarskog savjeta k r a l j e v i m u k a z o'm. Mandat im traje 3 godine, ali je ujedno vezan s onim položajem, na temelju kojeg je bio dotičnik imenovan za člana. U protivnom slučaju mandat utrne i ispražnjeno se mjesto popunjuje novim licem, kojemu ipak mandat traje samo do svršetka 3. godine za koji je rok bio njegov predhodnik biran (odnosno imenovan.)

U prvomu redu mora se najozbiljnije prigovoriti dovađanju nekih virilnih članova iz redova viših činovnika u Privredni Savjet. Ne samo da je ta ustanova protudemokratska, već će ona ozbiljno ugroziti nezavisnost Privrednog Savjeta, koja je nezavisnost — kako gore rekosmo — conditio sine qua non za njegov pravilan i nesmetan rad. Tim više je u konkretnom slučaju nepotrebno uvlačiti viriliste, što eć u Privedni Savjet doći ljudi sa teorijskom i praktičnom spremom u pojedinim stručnim pitanjima, za koje projekat predviđa, da će ih također imenovati vlada

Što se tiče biranih članova P. S. zadnja je konferencija, odnosno odbor, zaključio, da će pojedine privredne grupe ovako unići:

poljoprivreda	20	članova
trgovina	16	članova
zanatstvo	17	članova
industrija . . .	16	članova
novčarstvo	11	članova
pomorstvo	5	članova
radništvo	7	članova
inžinjerske komore . .	4	člana

Digitized by Google

Princip, na kojemu je ova razdioba učinjena, potpuno je pogrešan. Zastupstvo po granama privreed je ispravno i opravdano, ali je neispravno i neopravdano smatrati radništvo jendom zasebnom granom privrede i dosljedno tome dati mu neznatno zastupstvo. Nitko, tko objektivnim okom posmatra današnje socijalne i ekonomske prilike, neće posumnjati, da rad nije isto tako važan (a sa ekonomskog gledišta moguće i važniji!) faktor privrede, kao i kapital. A radništvo, koje u privredi predstavlja rad, sastavnim je dijelom s v a k e privredne grane. Pojmljiv je dakle i opravdan zahtjev, da kao što kapitalisti, kao predstavnici kapitala, tako i radnici, kao predstavnici rada, budu u s v a k o j privrednoj grani zastupani, a obzirom na njihovu jednaku ekonomsku važnost, to zastupstvo ima biti paritetno. Jedino na ovom principu osnovan možemo si Privredni Savjet zamisliti kao potstrekača naprednog privrednog i socijalnog zakonodavstva. Na ovom je principu izgrađena današnja najsavršenija institucija ove vrste, Privredni Savjet u Njemačkoj (Reichswirtschaftsrat). Ostane li kod sastava Privrednog Savjeta kako ga zamišlja projekat odnosno zaključak odbora, znači da je n a j v a ž n i j i zadatak Savjeta, to jest socijalna politika unapred osuđena na maćuhinski postupak.

Za sada smo se osvrnuli samo na ove glavne nedostatke projekta, a drugoj prigodi ostavljamo, da o ostalim njegovim odredbama detaljnije progovorimo.

Б. Г.:

Око обавезе осигурања касернираних проституткa.

Окружницом 5.626./1924. у броју 4. „Радничке Заштите“ од 30. априла прошле године публиковано је решење Министарства Социјалне Политике, да касернране проститутке потпадају под обавезу осигурања по З. О. Р.

Како су се поводом тога међу функционарима и познаваоцима нашег радничког осигурања мишљења о обавези осигурања касернираних проститутка у највећој мери поделила и како се највећи део изјашњује против те обавезе осигурања, одлучили смо да на овоме месту размотримо мало то питање са гледишта социјалног и правног.

Што се тиче чисто социјалне стране овога питања, ми ћемо се ограничити на то, да нанижемо само факта с разлога, што је то питање детаљно обрађено не само у обилној социолошкој литератури[1] него и у белетристици. Многи знаменити романсијери позабавили су се са карактеристичном атмосфером мртвих кућа блуда, са цртањем природе и обичаја касернираннх (т. ј. оних које се налазе у јавним кућама), уличних и потајних проститутка. Тако на пр. Лав Толстој у „Васкресењу“, Досројевски у „Злочинству и Казни“, Jean Lorrain у „Maison Philibert-u“, Moupassant у „Maison Tellier-u“ и многим другим приповестима, P. Margueritte у некојим капитолама романа „Jouir“, Francise Carca у „Препелици“, Evgenij Montford у „Туркињици“, Henri Duvernois у „Предграђу Монмартре“, Andre Bailon у „Маријином Дневнику“, Viktor Margueritte у „Проститутци“ и т. д. Са коликом ли се бедом сусрећемо у тим романима. Са коликим мукама и са коликим страдањима!

Правна страна питања, о којем је овде реч, гледаћемо да се креће у оквиру нашега Закона о Осигурању Радника. Једино кардиналне измене у том осигурању,

[1] Литература: F. J. Desthieux: Scandales et crimes sociaux, Paris; Dr. med. Stephan Leonhard: Die Prostitution ihre hygienische, sanitäre, sittenpolizeiliche und gesetzliche Bekämpfung, München-Leipzig 1912; И. Цветков: Социјални карактер проституције, Загреб 1912. и т. д.

Digitized by Google

које предлажемо, навешћемо — и ако се служимо и са осталом страном литературом — из немачке литературе, претежно из дела Др. Stepana Leonharda.

Као полазиште служи нам друштвени проблем проституције и с тим скопчано питање, да ли држава респ. друштво имаде каквих обавеза према проституткама?

Сви вероучитељи, филозофи и социјолози слажу се у том, да се проституција налази у најближем суседству са злочинством и да представља најдубљи и најсрамнији пад личности. Од ње до злочинства само је корак. Проститутка је, да се послужимо изразом древних Римљана претрпела страшну „capitis deminutio", она је изгубила основно своје право на живо биће, право на своје сопствено тело и постала сексуални инструмент за задовољење ниских страсти човјечјих.

Љубав, тај свети осећај, тај покретач живота, ту колевку среће, тај импулз уметности, поезије и племенитости, окаљала је проституција са свим пороцима света и дотерала до потпуне негације. Битна је значајка проституције одсуство љубави: Тамо, где љубав поприма карактер економске размене, зове се она проституција. Проституција је плаћена љубав или боље начин, где се плаћом задовољавају полне потребе.[2]

Проституција чини жену најинфериорнијим и најпониженијим створењем, које се ваља у глибу корупције и злочинства!...

Па ипак, ма колико била проституција одвратна, ми смо принуждени да признамо, да су проститутке више продукт наших социјалних прилика него породице, рођења и одгоја. Доста је само мало помислити, па да се то свати. J. Desthieux с правом каже, да је глупа буржоаска предрасуда, да су жене, које живу у јавним кућама, доспеле тамо драговољно само да задовоље својим полним инстиктима. И у јавним кућама — каже он даље — додуше нађу сд хистеричке жене, каошто и у свим другим друштвеним слојевима, али то је савршено редак изузетак. Такове жене просто нису по ћефу сопственицима јавних кућа и они их не радо примају, јер је њима у интересу, да њихове женске остају што мање са гостима на само. Већина су касернираних проститутки више мање послушни аутомати; оне су резигноване, равнодушне и склоне к свему; сваки им је прилег мрска работа, код које се само старају о том, да га што пре сврше. То је занат, који изискује далеко више трпљења и пасивности него путености. То није уживање: то је само трговина.

Заправо материјална беда са бежењством као нужном својом еманацијом, упропашћење моралних вреднота у друштву и непажња личности жене са стране мушкарца реалне су основице, које одвлаче жену у вртлог проституције. Не ћемо погрешити, ако устврдимо, да се данас, више него икида пре, редови проститутки и на улицама и у јавним кућама попуњују са нормалним женским индивидуима.

Достојевскијев тип проститутке „Соња" из „Злочинства и казне" и Толстојев „Кађуша Маслова" из „Васкресења" постали су егземпларни.

Радничка породица, кад је данашње развраћене економске прилике оставе без зараде и хлеба, сиже к свим могућим изворима и плановима за постузање своје исхране, и кад неиде друкчије и кад притисне авет глади, која не позна права ни морала, онда овакова радничка породила шаље на улицу своју „Сонју".

Или ако није тако, онда мушкарац, нарочито онај из редова имућнијих класа, приступа к радничкој кћери са бездушном намером, да јој угради чистоћу и невиност. Одурно јој лаже, предлаже јој женидбу, док је не лиши јединог њеног блага. И кад задовољи своју ниску похоту, онда је одбаци као какову мрску и

[2] види И. Цветков: Социјални карактер протитуције

Digitized by Google

непотребну ствар. И управо на овакав начин многа радничка кћи, попут „Кћуше Маслове", долази у мртву ктћу блуда.

Пажња личности жене тако је слаба, да друштво људско, усупрот закона, овакове заводнике не сматра ни непоштенима. Сву срамоту и презир однаша жена. У нашем је друштву још увек каменовање Марија Магдалена на дневном реду. Људски су закони управо у овом погледу ломни, и можда се највише варао велики учитељ кривичног права Liszt, кад је казао, да ће строгост закона код наше мушке младежи „das schaff gewordene Gewissen wieder stärken", то може да учини само смисао друштва за правду и пажњу личности жене. Друштво треба да прожме уверење, да је полна част жене ненадокнадиво туђе добро, до којега се долази само на легалан начин.

Поред ових двеју типова, проституткe се регрутују између дегенерисаних и породично оптерећеник женских индивидуа, а и дегенерисању је, с правом можемо рећи, понајвише корен у економској беди.

Па кад је тому тако и кад је проституција велики и неми протест против данашњих социјалних прилика и друштвеног морала, би ли се могао наћи когод, ко би порекао, да друштво нема никаквих обавеза према проституткама?

Ако уважимо при том, да је улична проститутка у сваком погледу релативно ипак слободније биће од проститутке у јавним кућама, да су сопственици јавних кућа обично неограничени господари над тим бедним створовима, да их експлоатишу до садизма, да их поред тучења кажњавају глобама, да им купују крзна, одела и наките које рачунају двоструко, троструко од њихове фактичне вредности и да их затрпавају са дуговима тако, да из куће блуда не могу да изиђу[3] све дотле, док су младе и здраве и кадре, да привуку што већи број посетиоца, и ако уважимо још да из тих расадишта разврата провијава страшан ужас, који прави касерниране блуднице сенама, који их отупљује интелектуално и морално и који их на сваки начин полагано убија, онда морамо без колебања поздравити решење Министарства Социјалне Политике, у колико је оно у овој ствари прекинуло са старим конзерватизмом и у колико је испољило принцип, да је друштво респ. држава дужно, да се постара бар за касерниране проститутке.

Дакле је скрб државе респ. друштва за касерниране проститутке неоспорна, само је питање да ли је овој скрби правилно задовољено тим, што је на касерниране проститутке распружено облигаторно осигурање З. О. Р.

Обавезу осигурања статуира наш Закон о осигурању радника у ставу првом §-а 3. реч по реч овако: „сва лица, која на подручју Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца стално или привремено а на основу ма каквог радног односа дају своју телесну или умну радну снагу под најам, осигурана су без обзира на пол, доба живота и држављанство по одредбама закона".

Касерниране проститутке — исто и уличне — не дају под најам ни своју интелектуалну ни мануелну радну снагу. Оне изнајмљују своје тело, а тело није исто што и телесна снага. Дакле је јасно, да се на касерниране проститутке обавезе осигурања по З. О. Р. већ ex definitione не може протегнути. У социјално осигуравајућој литератури истина удара се много на дефиниције и каже се да важи ли где засада, да је свака дефиниција опасна, да то важи у првом реду у подручју закона социјално-политичкога. Ова је тврдња социјолошкога под-

[3] Задржавање проститутка против њихове воље у јавним кућама додуше забрањује најстроже резолуција међународне конференсије из 1910. године, али до те резолуције полицијски органи, због различитих протууслуга са стране сопственика јавних кућа, пуно не држе тако, да је жени, која је једамрут запала у јавну кућу, веома тешко одатле изиђи.

Digitized by Google

ретла; она не води рачуна о двема различитим гледиштима „de lege lata и „de lege ferenda“, јер настоји да оствари постепено и у позитивном праву више принципе правичности. У литератури општег права најгорљивији је бранилац ове тврдње био руски цивилист С. А. Муромцев, који се покрај Iringa, Posta и генијалног Gumplowicza, много трудио, да прошири утицај социологије на конзервативну јуриспруденцију. Муромцев је бранећи тезу, да и позитивно право има постепено остваривати више принципе правичности, написао у својој књизи „Очерки общей теорій гражданскаго права (Москва 1877.)“, да се закон слива са принципом и да та смеса влада и данас у јуриспруденцији.

И ако се савремено право не посматра као продукт чисто органскога развоја, којему није пуно стало до животних интереса и борбе око тих интереса, ипак ову тезу не смемо припустити ни у закону социјално-осигуривајућем.

Брига за проститутке, које се регрутују из целокупног друштва и које спадају међу друштвене парасите, савршено је друге природе, него брига за радничку класу, која је — иако најактивнији покретач целокупног друштвеног привредног процеса — ипак само једна здрава друштвена скупина.

Брига за проститутке је sui generis и спада код нас у област социјално-политичких нерешених принципа, док је скрб за раднике решена законом. Принципи нису исто, што и закони, то запажају данас већ и социолози (н. пр. Кареев) и свако мешање принципа и закона није ништа друго него заблуда. У самој ствари принцип се односи к савршено другој категорији предмета него закон. Принцип, ма у чему он био и каквог подретла био, није ништа друго него појава. У том смислу и најхуманитарнији принципи, који смерају к вишему разуму и вишој праведности, нису ништа друго него појаве, које се попут свих осталих појава у свету покоравају законима и немају ништа општега са позитивним правним засадама. Принципи руководе законодавство, а не законе.

Уосталом уврштење је касернираних проститутка под обавезу осигурања З. О. Р. не само инкомпатибилно са дефиницијом обавезе осигурања, него стоји у противуречју и са самом сврхом овога закона.

Сврха је Закона о осигурању Радника, да репарира — све дотле док је то могуће — нарушену радну способност. А какова би се радна способност, ако смемо тако рећи, имала репарирати код касернираних проститутка? Да тргују са својим телом. Зар то није у принципу nonsens! Зар није nonsens, да касерниране проститутке за време амбулантног лечења од венерије, које траје месеце и месеце, примају хранарину ради тога, што не могу, иако би друге физичке послове могле вршити, трговати са својчм телом. Ко се тиме користи? Оне стално не. Сву корист вуку одурни сопственици јавних кућа. Зар се ова најбесрамнија категорија капиталиста, која је од људских полних инстиката створила средство за обогаћивање, не би богатила још и више, кад би за сраман посао привремено неспособне беле робиње лиферовала социјалном осигурању радника на лечење и храну?!

Осем тога ни у погледу дужности, које прописује закон о Осигурању Радника, не би се могли сматрати сопственици јавних кућа послодавцима (§. 18. З. О. Р.), јер проституција како није рад — што смо већ видели — исто тако није ни обрт. Проституцију наиме није никада ниједан културни закон прогласио обртом. Дакле обавеза осигурања касернираних проститутка по З. О. Р. незгодно је решена и требало би је што пре систирати.

Digitized by Google

Преостаје нам још једно упориште, према којему би се могла скрб за касерниране проститутке, бар како тако решити на основу Закона о Осигурању Радника, а то је добровољно осигурање. Наше социјално осигурање радника[4] позна за извесна лица, која су изузета из облигаторног осигурања, добровољно факултативно осигурање (види §. 13. и 14. Наредбе Министра Социјалне Политике од 3. јуна 1922. број 1977. о провођењу осигурања по Закону о Осигурању Радника од 14. маја 1922. године), и питање је да ли би Министарство Социјалне Политике могло решити осигурање касерниранних проститутка на овај начин?

Без обзира на то, што би држава респ. друштво могућношћу добровољног осигурања слабо, или боље никако, задовољила својој скрби за касерниране проститутке (факултативно осигурање остварује се искључиво вољом заинтересованих лица, а не законском принудом, и према тому више је него сугурно, да би се касерниране проститутке ретко осигуравале), престављао би овај модус неправду и за саме касерниране проститутке и за све остале интересенте нашег социјалног осигурања. За касерниране проститутке била би неправда у толико, што би оне саме морале плаћати све приносе — добровољно осигурани наиме чланови немају послодавца и плаћају сами целокупне приносе по ставу III. слову а) и б) § 197. Статута Средишњег Уреда за Осигурање Радника и његових месних органа — а то би опет била вода на млин сопственика јавних кућа. За друге осигуране чланове — кад уочимо, да касерниране проститутке, осим венеричких болести, којима су ради нарави свога посебнога положаја изложене сваке минуте, салеће и стотина других болести — значио би овај начин осигурања касерниранних проститутка такође једну велику неправду. Касерниране би проститутке због својих великих шанчева на оболење превише оптеретиле благајне окружних уреда за осигурање радника, што би било само на штету осталих осигураних чланова.

Како видимо скрб државе респ. друштва за касерниране проститутке не може се никако довести у склад са Законом о Осигурању Радника и према тому потребно је за решење овога питања потражити друге путеве.

Познато је, да код нас каошто и у већини осталих земаља, уличне проститутке плаћају полицији на име прегледа[5] и лечења доста знатне приносе. Не би ли било згодно обавезати и сопственике јавних кућа, да плаћају и они полицији сличне приносе и тако чисто полицијском реглементацијом решити питање осигурања касерниранних проститутка?

Да одговоримо негативно на предње питање, доста је да споменемо случај са гласовитом „Bordellkasse“ у Lübecku. С том је благајном руковала полиција,

---

[4] Под изразом „наше социјално осигурање“ разумевамо све оне врсте осигурања, које је у § 1. установио наш З. О. Р., а то су: осигурање за случај а) болести (и материнства), б) изнемоглости, старости и смрти и ц) несреће.

Иначе у литератури израз „социјално осигурање“ имаде два значења: уже и шире. У ужем смислу разумева се под „социјалним осигурањем“ инчалидско и старостно осигурање, док је у ширем смислу „социјално осигурање“ скупни назив за 9 различитих врста осигурања, и то за осигурање: 1. против привремене радне неспособности, која настаје а) болешћу (осигурање за случај болести), б) несрећом (осигурање за случај несреће), ц) бременитошћу (осигурање за случај материнства). д) несакривљеним незапослењем (осигурање за случај беспослице); 2. против трајне радне неспособности, која настаје а) инвалидитетом као последицом болести или несреће (осигурање инвалидско), б) старошћу (осигурање за случај старости); 3. против потпуног уништења особности, која је стално изложена смрти, у колико смрт имаде за последицу чисто финансијске издатке а) за погребнину (осигурање за случај смрти), б) за преживелу удовицу (осигурање удовичко) и ц) за неопскрбљену децу (осигурање сирота).

[5] Нелогично је, да уличне проститутке плаћају полицији и трошкове за преглед. Преглед је проститутке принудни акт полиције, и према тому треба да лежи у изведењу његовом и примена средстава. Др. Леонхард

Digitized by Google

али је из ње највећи део приноса — како је доцније било утврђено — потрошен на потпоре и гратификације полицијским чиновницима. Из тога је произишао поводом интерпелације посланика Wissela у немачком парламенту, чини ми се 1909. године, читави шкандал, који је имао тај добар резултат, да се данас у Немачкој засебне болесничке благајне за осигурање проститутка, мало где налазе у рукама полиције.

Кад дакле ни полиција нема смисла за социјално осигурање проститутка. а постојећи Закон о Осигурању Радника не може да се на њих примени, што онда преостаје?

Остаје једини излаз — којега су у Немачкој препоручили Bettman, Kompert и Leonhard — да се за касерниране, а и уличне проститутке, оснују засебне болесначке благајне и да се социјално осигурање проститутка уреди засебним регулативом. Као платежне обавезнике требало би узети у овом осигурању сопственике јавних кућа односно уличне проститутке.

Овакове благајне смеле би се основати само за проститутке и у њиховом интересу. Из тих благајна плаћали би се за проститутке трошкови прегледа и болеснички трошкови, а за уличне још и хранарина. Евентулални дефицит требала би да сноси држава, а суфицит могао би се употребити само на то, да се проститутке спасе из вртлога проституције и у том циљу да се подупру оне, које су показале озбиљну накану, да се оставе проституције. Код проститутка се наиме, сем потпора за случај болести, даду оправдати[6] само ове потпоре. Из разлога опрезности дашто, да би те благајне требале да држе неко време под надзором све оне проститутке, које су изјавиле да напуштају своје срамно занимање.

Што се тиче намештеника, требало би код ових благајна у првом реду наместити жене, каошто је то недавно учињено у Пољској[7], и у боју с проституцијом наменити им исте улоге, које у Америци врше мушкарци (Probationsoffizieren) у боју са злочинством.

Све што смо казали у овој ствари, дало би се сабрати у ово неколико речи. Добро је, да се држава стара за социјално осигурање касернираних проститутка, то је паче и њена дужност, али се терети скопчани с тим старањем не смеју пребацити само на радничку класу. И даље, да се старање за касерниране проститутке, каошто и уличне, не сме оживотворити на основу правних прописа Закона о Осигурању Радника него засебним законом или засебном уредбом.

Dr. *Demeter Bleiweis Trsteniški:*

K vprašanju naših bolničark.

V okvirju socialnega zavarovanja vršijo bolničarke kot pomočnice zdravnikov že danes hvalevredno nalogo. Še veliko večji in važnejši bo pa njih delokrog na naših bodočih modernih ambulatorijih in v oni novi. socialni in preventivni medicini, v katero četudi bolj stopnjema vedno bolj prehajamo in ki je ravno za socialno zavarovanje največjega pomena.

[6] У немачкој литератури заговарао је Kompert и инвалидско осигурање проститутка.

[7] Пољско Министарство унутрашњих дела уредило је у месецу марту ове године посебно женско одељење од 50 намештеница, којему је циљ, да сузбија проституцију. На сузбијању проституције у рослератним временима покрај републике Пољске, највише је учињено у републици Чехословачкој и совјетској Русији. „Narodni shromaždeni C. S. R. донело је још у 1919. години Закон, у којем су за сопственике јавних кућа предвиђене најстрожије казне, за случај ако се нађу код њих млађана лица испод 18 година. И С. С. С. Р. издате су многе наредбе у циљу сузбијања проституције. Позната је из лањске године преписка народног комесара са једном проститутком, у којој јој излаже, потребу сузбијања проституције.

Digitized by Google

Vkljub temu pa nosilec socialnega zavarovanja bolničark ne uvažuje tako, kakor bi bilo prav in na mestu. To mi je dalo povod k današnjim izvajanjem, vsaj je naloga »Radničke Zaštite« med drugim ta, da prinaša kritične razprave o problemih socialnega zavarovanja in o njega praktični izvedbi.

Z okrožnico Osrednjega urada br. 1931. z dne 19. marca 1923., ki je začasno uredila prejemke nameščencev, je bilo določeno, da se imajo bolničarke uvrstiti v kategorijo D, torej v ono kategorijo, za katero se zahteva samo najpotrebnejša pismenost in v kateri se nahaja služabništvo. Da ta uvrstitev ni in ne more biti na mestu, uvidimo takoj, ako pogledamo, kako predizobrazbo zahtevajo v naši državi obstoječe šole za bolničarke. Državna šola za bolniške strežnice v Beogradu, na kateri traja pouk 2 in ½ leta, zahteva kot predizobrazbo **4 razrede srednje ali njej enake šole.** Laborantska šola v Beogradu, ki naj izobrazi pomožno osobje za delo v medicinskih znanstvenih zavodih in na kliničnih oddelkih in kjer traja pouk najmanj eno leto, zahteva kot predizobrazbo **4 gimnazijske razrede.** Šola za sestre pri zavodu za socialno-higiensko zaščito dece v Ljubljani zahteva z dobrim uspehom dovršeno **nižjo srednjo ali meščansko šolo ali tej ustrezno izobrazbo** — želi sepa celotna srednjošolska izobrazba. Le mimogrede bodi povedano, da je že iz ustanovitve teh šol, iz njih pravilnikov in učnih načrtov ter iz zahtevane predizobrazbe razvidno, kako važnost polaga državna zdravstvena uprava na dobro izvežbano strežništvo in kako skuša dvigniti in izboljšati njega socialni in materijelni položaj. Iz primerjanja navedenih zgolj formalnih momentov razvidimo, da je uvrstitev bolničark v kategorijo D nevzdržljiva.

Pred kratkim je nek okrožni urad razpisal službo zobnega tehnika v kategoriji C VIII. Razmere zobnih tehnikov so v raznih delih naše kraljevine prerazlične, da bi jih mogel primerjati. Sklicujem naj se torej le na razmere v Sloveniji. Pri nas so pri zobnih zdravnikih najpriljubljenejši oni zobni tehniki, ki so absolvirali samo osnovno šolo ali kvečjemu par razredov meščanske šole, vstopili na to kot vajenci k zlatarju in slednjič k zobnemu tehniku in zobnemu zdravniku. Na glasu so kot najboljši delavci v zlatu. Ako sodi tak tehnik v kategoriji C, gre ta brezdvomno tudi bolničarkam. Rad priznavam, da so zobni tehniki gmotno v splošnem dosti bolje situirani kakor bolničarke, kar velja enako tudi za zobarje v primeri k zdravnikom za splošno prakso. Vendar ne bo nikdo dvomil, da je delo bolničark v ambulatorijih za socialno zavarovanje dosti pomembnejše kakor ono zobnih tehnikov.

Še bolj govore za moje naziranje stvarni preudarki. Dobra bolničarka je desna roka zdravnika; da, v ambulatorijskem obratu nam zdravnika naravnost odtehta. Zaradi tega bi ne smelo biti pomislekov, da se izurjeno bolničarko, ki ji gre delo ekspeditivno od rok, uvrsti v kategorijo C, tudi če nima absolvirane ene imenovanih šol, ako lahko iskaže vsaj petetno nepretrgano prakso na javnih zdravstvenih zavodih. Tako priznanje gotovo zasluži bolničarka, ki inštrumentira v kirurgični ordinaciji, ki ji prepustimo steriliziranje obvezil v avtoklavu, pri čemur se lahko zanesemo na njeno vestnost, in ki z veščo roko preskrbi in obveže nebroj poškodb. Na moderne ambulatorije, kakor jih sedaj ustanovljajo okrožni uradi, pa bo skušal vsak vodilni zdravnik dobiti absolventke imenovanih strežniških šol. Dobili jih pa bomo samo, ako jim nudimo primeren položaj. Za mnoge oddelke niti ta izobrazba ne bo zadostovala. Bolničarka, ki jo naj dodelimo rentgenološkemu zavodu, mora imeti večmesečno specialno vežbo in prakso, da more pod nadzorstvom in po navodilih zdravnika izvrševati zdravilno obsevanje, razvijati fotografske plošče i t. d. Ali naj tako bolničarko, od koje tehničke usposobljenosti so odvisni dragoceni aparati uvrstimo v kategorijo D, v kateri so uradni sluge? Eno najvažnejših vprašanj za socialno zavarovanje je tuberkuloza. Aksiom je danes, da mora boj proti tej ljudski kugi pričeti v rodbini, na domu tuberkuloznega bolnika, kjer je leglo nadaljnih okužb. Zaradi tega ustanavljamo ambulatorije za tuberkulozne kot dispanzerje, ki naj vrše nadzorstvo nad rodbino in nad domačim življenjem bolnika. Bolničarka, ki je dodeljena dispanzerju in ki obiskuje tuberku-

Digitized by Google

lozne rodbine na njih domu, ima torej širiti socialno prosveto. Ta naloga ni lahka in zahteva posebno intelektualno usposobljenost, n. pr. hitro doumevanje socialnih razmer, smisel za pravilno poročanje, samostojnost v nastopu, spretnost in takt v občevanju in gospodinjsko izvežbanost. Da sodi bolničarka, ki vrši tako važno in koristno delo, v kategorijo C, leži na dlani. Nič manj važna ni zaščita dece. Znana je ogromna umrljivost dojenčkov. Skoraj ena petina vseh smrtnih slučajev odpade na otroke, ki še niso dovršili prvega leta. In od teh jih zopet skoraj polovica pomre v prvem mesecu življenja. Uzroki leže v socialnih in kulturnih odnošajih, v nepravilni negi in prehrani dojenčkov. Ako je zakon o zavarovanju delavcev dovolil osemtedensko porodniško podporo pred porodom in po njem, opremo deteta, dojilno podporo i t. d., je hotel na eni strani dvigniti populacijo, na drugi strani pa vplivati na to, da se odgoji zdrav in krepak rod, kar bi prišlo socialnemu zavarovanju v bodoče v dobro. Ako hočemo, da se ta zadača izvrši, moramo dojenčkom in otrokom tudi še dalje posvečati našo skrb. V ta namen združimo ordinacijo za otroke s posvetovalnico za matere in se tudi tu poslužujemo bolničark-posetnic, ki jih pošiljamo k materam in rednicam na dom, da širijo dečjo higieno.

Navedel sem le par najnazornejših primerov, ki kažejo, da gre našim bolničarkam drug stalež kakor ga zavzemejo dandanes. V ta namen ni treba obstoječim predpisom Službenoga pravilnika delati nobenega nasilja. Kategorija C obsega med drugim **pomožno tehniško stroko**; treba bi bilo določiti, da spadajo v pomožno tehniško strogo bolničarke, ki so absolvirale vsaj enoletno strežniško šolo ali ki izkažejo nepretrgano petletno bolničarsko prakso in potrebno strokovno izvežbanost na javnih zdravstvenih zavodih ali na ambulatorijih socialnega zavarovanja. Druge bolničarke, ki vrše samo manipulativno delo po odredbah zdravnikov, čistijo inštrumente i t. d. in ki si jih lahko mislim na manjših ordinacijskih zavodih, pa naj bi še dalje ostale v kategoriji D.

Fiskalni pomisleki proti tej ureditvi po moji sodbi ne morejo govoriti. Tudi če bi vse bolničarke uvrstili v kategorijo C, bi bila obremenitev za urad v primeru k drugim izdatkom sorazmerno majhna, korist pa pri skrbni izberi osobja na drugi strani zelo velika.

Že pred vojno so vse moderne države uvidele pomen dobro izvežbanega bolničarskega osobja in so v ta namen ustanovile specialne šole. Kajti na jasnem so si bile, da bi s tem ne pridobile samo javne bolnice, temveč da je možno s takim osobjem vplivati na javno zdravstvo sploh, dvigniti zaščito dece, uspešno pobijati kužne in ljudske bolezni, zlasti tuberkulozo in alkoholizem, skrbeti za pohabljence in izboljšati zdravstvene prilike na deželi. Vse to pa je največjega pomena tudi za socialno zavarovanje in za njega gospodarski položaj. Da tudi naša državna zdravstvena uprava na tem polju napram drugim državam ni zaostala, sem mogel že uvodoma naglašati. In tako sem uverjen, da bo tudi Osrednji urad to vprašanje rešil tako, da bo našim zdravstvenim nalogam v prospeh.

Digitized by Google

Dr. *Željko Hahn:*

Socijalno osiguranje u Francuskoj.*)

Francuska komora prihvatila je 8. aprila 1924. zakon o obaveznom socijalnom osiguranju. Francuskom vladala je onda Poincarée-ova konzervativna vlada. Iako je bila konzervativna, ipak je uvidjela, da je socijalno zakonodavstvo jedini način ublaženja socijalnih suprotnosti u modernoj državi.

O zakonu se sada raspravlja u senatu, pa je po sastavu današnje vlade i prema francuskom ustavu više nego vjerojatno, da će ovaj zakon u istom obliku stupiti na snagu, u kojem je bio prihvaćen od velike većine francuske komore.

Francuska prihvatila je ovim zakonom načelo obaveznog osiguranja radnih slojeva za slučaj bolesti, smrti, invaliditeta i starosti. Zakon je u bitnim svojim načelima sastavljen po uzoru engleskog zakona od godine 1911., ali ima mnogo ustanova, koje idu novim putovima.

Iako se Francuska dugo protivila obaveznom socijalnom osiguranju, ipak nije ovaj zakon sasvim nova pojava u francuskom zakonodavstvu.

Odavna postoji neka vrst obaveznog osiguranja za mornare, a rudari su osigurani zakonom od 27. januara 1894. g. za slučaj bolesti, iznemoglosti i starosti. Od 5. aprila 1910. god. postoji zakon o općem osiguranju radnika i seljaka za slučaj starosti. Ovaj posljednji zakon nikada nije bio zaista potpuno proveden. Samo 20% »obavezno« osiguranih plaćali su prinos, i to stariji ljudi. Rentu dobivaju osigurani tek nakon 65. godine života, te su ljudi bili uvjereni, da će samo mali postotak radnika doživjeti ovu dob života, i da je stoga ovakovo osiguranje bez svake vrijednosti. Snizili su kasnije rok na 60. godina. Ni to nije pomoglo, jer je najviši sud u jednom riješenju tri godine nakon postanka zakona riješio, da osiguranje po ovom zakonu nije obavezno. Uslijed toga rješenja propalo je ovo osiguranje, pa je ova okolnost jedan od uzroka, da je došlo do novoga zakona, po kojemu više nema sumnje o obavezatnosti osiguranja.

Od 9. aprila 1898. godine postoji u Francuskoj zakon o odgovornosti poslodavca za poslovne nezgode. Dne 25. oktobra 1919. proširen je ovaj zakon i na obrtne bolesti, kakve su na primjer trovanje olovom, fosforom i t. d. Ovo je osiguranje obavezno. Poslodavac je lično obavezan, da nadoknadi ozlijeđenom radniku štetu i da mu daje doživotnu rentu. Samo u slučaju, da je poslodavac propao, pa ne može da plaća rentu, postoji zajedničko jamčenje cijele struke, odnosno industrije u formi garancijonoga fonda, stvorenog prinosima svih poslodavaca. Osiguranje za slučaj nezgode provodi se dalje po ovom zakonu, novi zakon ne dira u ovo osiguranje.

I. Opća načela novoga zakona

Novi zakon obuhvaća obavezno osiguranje: 1. za slučaj bolesti i materinstva; 2. za slučaj iznemoglosti; 3. za slučaj starosti i smrti. Zakon je stvorio jedinstvenu organizaciju za cijelo ovo osiguranje, a ipak nije dirao u dobrovoljne pomoćne, strukovne i poduzetničke bolesničke blagajne, koje u Francuskoj već odavna postoje, i koje imaju veliki broj pristaša. Uvrstio ih je u teritorijalne jedinice, u okružne saveze blagajna.

Obavezno osiguranje obuhvaća jednako industrijalno i poljoprivredno radništvo. Dobrovoljno osiguranje omogućeno je svim seljacima maloposjednicima, zakupnicima, obrtnicima i sličnim malim eksistencijama.

*) Literatura 1. Ferdinand-Dreyfus: Les Prévisions Statistiques et Financières des Assurances Sociales Paris 1923. 2. M Degas: Les Assurances Sociales, Paris 1923/24. 3. Dr. Oswald Stein, Genf: Der französische Entwurf eines Sozialversicherungsgesetzes, Soziale Praxis 1924. 4. Dr. Aurin: Das französische Gesetz über die socialen Versicherungen. Berlin Reichsarbeitsblatt 1924. 5. Branimir Haberle: Kronološki pregled zakonodavstva socijalnog osiguranja. Radnička Zaštita, Zagreb 1924.

Digitized by Google

Osigurano je liječenje članovima obitelji. Davaju se svakojake važne pogodnosti i potpore za svako dijete ispod 16 godina. To odgovara duhu modernoga francuskoga zakonodavstva, koje je uvijek vodilo brigu o obezbjeđenju naraštaja.

Terete novoga zakona nosi u jednakoj mjeri poslodavac i radnik, država nosi troškove za liječenje obiteljskih članova, jedan dio renta za slučaj invaliditeta i starosti, i jedan dio administrativnih troškova. To je sve skupa $^1/_{11}$ do $^1/_7$ sveukupnih troškova.

Blagajnama upravlja samouprava. Polovica članova uprave mora da bude izabrana iz reda osiguranih članova. Državni nadzor osiguran je na taj način, da država ima pravo financijske kontrole i da se postavlja državni ured za socijalno osiguranje (office national des assurances sociales) u kojem država ima svoje predstavnike. Predsjednik vijeća tog ureda je ministar rada, članovi su pored zastupnika poslodavaca, radnika, liječnika i apotekara još i zastupnici raznih ministarstva i najviših državnih financijskih i sudskih nadleštava.

Broj obavezno osiguranih iznosit će od prilike 8 milijuna, a svota prinosa 3 miljarde franaka godišnje.

II. Tko je osiguran?

Novi zakon proglasio je — nakon duge i ogorčene borbe među predstavnicima slobodnog i pristalicama obaveznog osiguranja — načelo obaveznog osiguranja za sve slojeve radnog naroda.

Obavezno su osigurani svi radnici, namještenici i privatni činovnici, koji nemaju više dohotka od 10.000 franaka godišnje. Ova obaveza postoji jednako koliko za obrtne, industrijalne i trgovačke radnike, toliko i za poljoprivredne radnike. Obavezno su osigurani i radnici inostranci, ali samo za slučaj bolesti i materinstva. Za slučaj iznemoglosti i starosti samo su onda osigurani, ako njihova domovina francuske podanike na isti način prima u obavezno osiguranje ove vrsti.

Granica osiguranja od 10.000 franaka povisuje se za svako dijete ispod 16 godina sa 2000 franaka.

Ljudi stariji od 60 godina, nijesu obavezno osigurani, jer oni uživaju po zakonu rentu za slučaj starosti.

Dobrovoljno mogu se osigurati svi seljaci maloposjednici, mali zakupnici, mljekari, zanatlije, mali poslodavci, intelektualni radnici bez stalne plaće, pa u opće svi, koji žive od svoga rada i godišnji im dohodak ne nadmašuje svotu od 10.000 franaka. Ova se svota povećava sa 2000 franaka za svako dijete ispod 16 godina.

Dozvoljeno je dobrovoljno osiguranje pod vrlo povoljnim uvjetima i vrlo jeftino ženama osiguranih, ali nije dozvoljeno inostrancima.

Ako je tko bio pet godina obavezno osiguran, može se dobrovoljno osigurati ako mu godišnji dohodak ne nadmašuje svotu od 20.000 franaka. Na dobrovoljno osiguranje primaju se samo ljudi, mlađi od 30 godina. Ljudi, koji su bili u ratu, bit će primljeni do 35 godina i ne smiju biti odbijeni zbog ozleda dobivenih u ratu.

Nijesu osigurani državni i drugi javni činovnici, koji imaju pravo na mirovinu, pa ni aktivni vojnici. Mornari i rudari ostaju i nadalje osigurani u posebnim blagajnama.

Obavezno kao i dobrovoljno osigurani prestaju biti osigurani, kada dobiju rentu za slučaj starosti. Ako plaćaju 250 franaka godišnje ili ako plaćaju kroz 15 godina prinos, koji osigurava glavnicu za godišnju rentu od 250 franaka, imaju pravo na besplatno liječenje i na lijekove i ako uživaju rentu za slučaj starosti.

III. Organizacija, uprava i državni nadzor.

Organizacija je dosta komplicirana, pa se znatno razlikuje od naše organizacije jedinstvenih teritorijalnih »okružnih ureda«. Francuzi imaju mnogo ustanova dobrovoljnog osiguranja za slučaj bolesti Trebalo je sve ove organizacije konzervirati. Pored toga se ipak moralo provesti zdravi sistem ujedinjenja sila i zajedni-

Digitized by Google

čkog financijskog rizika u teritorijalno, kao i financijsko strogo centraliziranim jedinicama. Iako se ova zadaća čini teškom, skoro nesprovedivom — ipak je uspjelo da se dobro riješi.

Po novom zakonu ostaju pod stanovitim uvjetima sve dobrovoljne, dosadašnje blagajne. (Caisse mutualiste, professionnelle ou crêée par un syndicat, par un etablissement, etc.)

Ostaju dakle i poduzetničke blagajne. Sve ove blagajne su nosioci osiguranja samo za slučaj bolesti, materinstva i starosti. Svakoj dobrovoljnoj bagajni dozvolit će se vršenje osiguranja za slučaj bolesti i materinstva, ako ima najmanje 1000 članova i ako 60% tih članova još nije prekoračilo 65. godinu života. Osiguranje za slučaj starosti i smrti može da vrši takova blagajna samo onda, ako ima 10.000 članova. Blagajna mora da vodi odvojene račune za osiguranje za slučaj bolesti i za osiguranje za slučaj starosti. Poduzetničke blagajne i blagajne strukovnih organizacija mogu dalje raditi i onda, ako nemaju gore označeni broj članova, ako poduzeće ili strukovna organizacija (syndikat) preuzima financijalnu garanciju za zakonske potpore. Pošto ove blagajne same odlučuju, koga primaju za člana, a koga ne, odredio je zakon ostvarenje okružnih blagajna, koje moraju primiti svakoga za člana, koji je po zakonu obavezan na osiguranje a nije član dobrovoljnih blagajna (Caisses autonomes regionales d' assurances).

Svaki osigurani bira sam svoju blagajnu. Samo ako nije htio pristupiti kojoj dobrovoljnoj blagajni, ili nije bio primljen, pripada automatski okružnoj blagajni. Ove okružne bagajne postavit će se tek tri mjeseca prije roka, kada novi zakon ima da stupi na snagu.

Vidi se dakle jasno namjera zakonodavca, da sve osiguranike tjera u dobrovoljne blagajne, koje već postoje, kako je to bilo i u Engleskoj, gdje su samo najlošiji elementi osiguranja došli u teritorijalne, tako zvane »poštanske« blagajne, koje su morale primiti ona loša »rizika«, koja su bila odbijena od slobodnih blagajna.

Osiguranje za slučaj bolesti i starosti ima dakle cijelo mnoštvo raznih blagajna. Osiguranje za slučaj invaliditeta ima samo jednu blagajnu u svakom okrugu. (Caisse d' assurance-invalidité). Zakonodavac htio je financije osiguranja za slučaj invaliditeta strogo odvojiti, pa zato nije dopustio vršenje ovog osiguranja gore spomenutom šarenom mnoštvu raznih blagajna.

Sve ove blagajne imaju samo zadaću, da svojim članovima davaju zakonske potpore. Sa ubiranjem prinosa i sa financijskom politikom osiguranja nemaju nikakva posla. Prinose ubire okružni savez blagajna, to je teritorjalni savez svih gore spomenutih blagajna. (Union des caisses de la region.)

Što se dakle tiče ubiranja prinosa, poslodavac ima samo s jednom blagajnom posla, i to s okružnim savezom blagajna, iako su mu radnici članovi 5 do 6 raznih blagajna. Potpore izdavaju razne blagajne, a dužnost je saveza, da im doznači iz ubiranih prinosa nužne svote.

Zakon omogućio je i za izdavanje potpora ostvaranje zajedničkih mjesnih organa svih blagajna, što više, pozvao je raznovrsne blagajne, da stvaraju takove zajedničke mjesne organe u pojedinim gradovima i mjestima. Ako će to uspjeti, imat će socijalno osiguranje u Francuskoj jedinstvenu organizaciju za ubiranje prinosa i financijalno poslovanje i jedinstvene mjesne organe za izdavanje potpora. Ali je pitanje, da li će to uspjeti, jer bolesničke blagajne imaju pravo, da neposredno, bez zajedničkih mjesnih organa izdavaju potpore. Moglo bi se dakle dogoditi, da će u francuskom gradu srednje veličine biti 5—6 bolesničkih blagajna, a jedan radnik bit će osiguran u jednoj blagajni za slučaj bolesti (1000 članova), a u drugoj za slučaj starosti (10.000 članova). Blagajna za slučaj invaliditeta ne može po zakonu imati mjesne organe, ona mora da putem bolesničkih blagajna ili putem zajedničkog mjesnog organa istih daje zakonske potpore.

Prava jedinica radničkog osiguranja u Francuskoj bit će dakle okružni savez blagajna. Po zakonu bit će najviše 25 takovih okruga. Šteta, da je zakon rascijepao i ovu jedinicu, koja bi imala 300.000 do 400.000 članova, pa je stvorio još po-

Digitized by Google

sebni okružni savez poljoprivrednih blagajna. Ove bagajne provodit će socijalno osiguranje poljodjelca, pa i oni mogu imati svoje mjesne organe zajedno sa blagajnama industrijalnog saveza.

Svi okružni savezi industrijalnih i poljoprivrednih blagajna zajednički plaćaju jedan dio prinosa u zajedničku garancijonu blagajnu, »Caisse generale de garantie«. To je dakle zajednički financijski organ svega socijalnog osiguranja za cijelu državu. Ova blagajna nije centralna ustanova radničkog osiguranja u smislu našeg »Središnjeg Ureda«, ona nema posla sa centralnom upravom samostalnih okružnih saveza, nego ima samo jednu zadaću, da garantuje osiguranima zakonske potpore skupljanjem raznih rezervnih fondova za osiguranje za slučaj bolesti i materinstva, za slučaj invaliditeta, i specijalnog rezervnog fonda za osiguranje za slučaj starosti.

Državni nadzor vrši nad cijelim socijalnim osiguranjem »Državni ured za socijalno osiguranje«. (»Office national des assurances«.) Ovaj državni ured ima u svakom okrugu svoju ispostavu, to je oblasni ured za socijalno osiguranje, Office regional d' assurances.

Vrlo je značajno i zanimljivo, da ovim državnim uredima upravlja autonomno vijeće, i da je po zakonu jedna od najvažnijih zadaća tih državnih ureda, koji vrše državnu kontrolu nad radom socijalnoga osiguranja, da vode živu propagandu za širenje spoznaje pravoga cilja socijalnoga osiguranja među osiguranima.

Vijeće (uprava), državnog ureda sastavljeno je ovako: Predsjednik je ministar rada. Članovi: 1. jedan član državnog savjeta; 2. jedan sudac najvišeg suda; 3. jedan član glavne financijske državne kontrole; 4. jedan zastupnik ministra financija; 5. jedan zastupnik ministra zdravlja; 6. generalni direktor uprave fondova; 7. generalni direktor državnog ureda za socijalno osiguranje; 8. jedan zastupnik garancijone blagajne; 9. — 14. šest zastupnika saveza blagajna okružnih i poljoprivrednih blagajna i to tri poslodavca i tri osiguranika; 15. i 16. dva zastupnika biranih od oblastnih drž. ureda za socijalno osiguranje; 17. jedan zastupnik liječničkih organizacija; 18. jedan zastupnik organizacija babica; 19. jedan zastupnik organizacija apotekara. Ovi su imenovani odnosno birani na 4 godine. Generalnog direktora imenuje ministarski savjet na prijedlog ministra rada.

Vrlo je zanimljivo, da je u ovom organu glavne državne kontrole zastupana i samouprava blagajna. Autonomija zastupana je i u upravi okružnih državnih ureda i garancijone blagajne. Ravnateljstvo okružnih saveza blagajna biraju zastupane blagajne, po broju svojih članova. Blagajne koje nemaju količnika, birat će zajedničkog izaslanika u ravnateljstvo saveza. Upliv osiguranika zajamčen je. Po zakonu mora barem polovina članova ravnateljstva biti birana iz reda osiguranika.

Okružne blagajne imaju ravnateljstvo od 24 člana. Od tih je 12 birano iz reda osiguranika 8 biraju poslodavci, državni ured za socijalno osiguranje imenuje 2 člana iz reda članova samoupravnih komisija bolnica, dobrotvornih ili higijenskih zavoda, dispanzera za tuberkulozu i t. d.; a 2 člana iz uprave narodne banke ili sličnih financijskih nadleštava.

Ravnateljstvo blagajne za slučaj invaliditeta ima također 24 člana. 12 zastupnika biraju osiguranici, 6 biraju poslodavci, a 6 njih imenuje državni ured za socijalno osiguranje.

Sva ova ravnateljstva biraju se odnosno imenuju se na 4 godine. Svake druge godine bira se jedan predsjednik i dva podpredsjednika i to po redu iz grupe osiguranika, poslodavaca i imenovanih članova.

Princip samouprave proveden je dakle svagdje u cijelom socijalnom osiguranju i zajamčen je upliv osiguranih. Ali država ima u svim samoupravnim organima svoje imenovane zastupnike, istina samo kao jednakopravne članove tih organa. Država nosi doista velik dio tereta, pa je razumljivo, da je poslala svoje eksponente u samoupravu.

Digitized by Google

Uprava francuskog socijalnog osiguranja je dakle dosta komplicirana. Razumjet ćemo je, ako se sjetimo, da je prava jedinica socijalnog osiguranja o k r u g. Tih okruga bit će 25. U svakom okrugu bit će jedan savez industrijalnih blagajna, jedan savez poljoprivrednih blagajna i državni nadzor vršit će jedan oblasni (državni) ured za socijalno osiguranje.

IV. Pravosuđe.

Zakon stvara sudove socijalnoga osiguranja za rješenje svih sporova nastalih u socijalnom osiguranju među osiguranicima i blagajnama, među raznim blagajnama, pa među blagajnama i državnim uredima. 1. Prvomolbeni sud bit će u glavnom gradu svake županijske oblasti (arrondissement), to je mjesni sud socijalnog osiguranja. 2. U glavnom gradu svakoga okruga socijalnog osiguranja bit će sud druge molbe, okružni sud socijalnoga osiguranja. 3. Najvišeg suda za socijalno osiguranje, treća molba, bit će jednog u cijeloj državi.

Predsjednika prvostepenoga suda imenuje ministar pravde iz reda sudaca ili upravnih činovnika. Sud ima još 2 člana, jednog poslodavca, jednog osiguranika, oni su imenovani od oblasnog (državnog) ureda.

Sud druge molbe ima 5 članova, a među njima jednog poslodavca i jednog osiguranika.

Najviši sud ima 7 članova: 2 člana državnoga savjeta i 2 člana kasacijonoga suda imenuje ministar pravde, 3 člana imenuje državni ured za socijalno osiguranje, među njima jednog poslodavca i jednog osiguranika.

Rješenja sudova izvršiva su ako se unutar 2 mjeseca ne uloži utok. U slučaju »povrede zakona« ili koje formalne pogreške u rješenju najvišega suda socijalnoga osiguranja postoji mogućnost priziva na državni savjet.

Rasprave sudova su javne.

V. Financije. Prinosi.

Obavezno osigurani uvršteni su u 6 razreda.

1. razred: godišnja plaća manja je od 1.200 franaka.
2. » » » od 1200 fr. do 2.400 franaka.
3. » » » od 2400 fr. do 4.000 franaka.
4. » » » od 4000 fr. do 6.000 franaka.
5. » » » od 6000 fr. do 8.000 franaka.
6. » » » od 8000 fr. do 10.000 franaka.

Poslodavac, kao i osiguranik plaćaju prinos od 5%, skupa dakle 10% faktične plate. Dobrovoljno upisani plaćaju u ime prinosa sami 10% faktične plaće.

Dobrovoljno osigurani član, koji je prije bio obavezno osiguran, pa je na temelju toga dobio pravo na dobrovoljno osiguranje, mora se osigurati u najvišem razredu, u kojem je bio prijavljen: da se sprečavaju zloupotrebe, ustanovljen je minimum prinosa, koji mora da plaća u svakom razredu. Dobrovoljno osigurani član, koji nije bio prije obavezno osiguran, ne može uopće da stupi u niži razred nego što je III. razred, a minimalni godišnji prinos mu je 320 franaka.

Poslodavac mora da odbija cijeli prinos za socijalno osiguranje prilikom svake plaće. Poslodavac mora da pošalje prilikom svake plaće ili najmanje svakog mjeseca iskaz svojih namještenika i njihove plaće okružnom savezu blagajna; ovaj ustanovi veličinu prinosa, koji poslodavac na svoju odgovornost mora da uplati na određeni rok (koji će se tek statutom odrediti), u blagajnu saveza.

Savez blagajna obvezan je, da iz ovih prinosa obezbjeđuje potrebe pojedinih blagajna za pokriće bolnopotpornih troškova osiguranja za slučaj invaliditeta. Troškovi osiguranja za slučaj starosti imaju se osigurati na drugi način, na temelju kapitaliziranja uplaćenih prinosa na osobnom računu svakog osiguranika. Na ovaj osobni račun ima savez da uplaćuje određenu svotu, koja ne može da bude manja:

Digitized by Google

u	I.	razredu	od $^{2}/_{10}$ (20%)	cijeloga	prinosa
»	II.	»	» $^{3}/_{10}$ (30%)	»	»
»	III.	»	» $^{4}/_{10}$ (40%)	»	»
»	IV.	»	» $^{4\ 5}/_{10}$ (45%)	»	»
»	V. i IV.	»	» $^{5}/_{10}$ (50%)	»	»

Samo što ostaje od prinosa, razdijelit će se prema faktičnoj potrebi među pojedine blagajne za pokriće bolnopotpornih troškova i troškova invaliditeta. Ali jedan dio ovoga ostatka ima savez blagajna da uplati u garancijonu blagajnu za cijelu državu.

Garancijona blagajna ima zadaću, da potpomaže pojedinim savezima, ako se prelazno nalaze u financijalno nepovoljnom stanju, da garantira osiguraniku za svaki slučaj zakonske potpore i da vodi financijalnu politiku cijeloga socijalnoga osiguranja. Koliko moraju okružni savezi godišnje plaćati u garancijonu blagajnu, ustanovit će se svake godine, ali ne može biti više od 5% do 6% prinosa osiguranja za slučaj bolesti, invaliditeta i 10% prinosa za slučaj starosti.

Ako prinosi ne dostaju za osiguranje renta u slučaju starosti, plaćat će država manjak do minimuma obezbjeđene zakonske rente.

Financijska osnova zakona predviđa dakle godišnje pokriće troškova putem prinosa u osiguranju za slučaj bolesti i invaliditeta. Ako se troškovi stalno povećaju, mogu se i prinosi povećati. Matematičke tabele revidiraju se u osiguranju za slučaj bolesti svakih 5 godina, za slučaj starosti svaku 10. godinu. Postotak i iznos prinosa povisit će se ili snizit će se na temelju tih revizija po nuždi. U osiguranju za slučaj starosti postoji drugi sistem i to kapitalizacija na temelju osobnog računa, osobne knjižice, svakog osiguranika iz prinosa za vrijeme karencije do 60. godine života.

Država preuzela je ovim zakonom:

1. troškove za osiguranje obiteljskih članova;
2. eventualni prelazni manjak u osiguranju za slučaj invaliditeta i starosti;
3. jedan dio administrativnih troškova raznih blagajna i saveza blagajna;
4. troškove sudova socijalnoga osiguranja.

Županijske oblasti i opštine plaćaju državi svake godine polovicu one svote, koju će uslijed oživotvorenja zakona o socijalnom osiguranju uštediti na izdacima za sirotinju, za bolesne i t. d.

Računa se da će prinos **iznositi godišnje tri miljarde franaka, a državna pripomoć 300 milijuna franaka za vrijeme prvih 5 godina, pa oko 500 milijuna franaka poslije toga roka.*** Država nosit će dakle $^{1}/_{11}$ do $^{1}/_{7}$ cjelokupnih troškova. Odbor francuske komore cijenio je državnu pomoć na manje, od 80 miijuna do 275 milijuna godišnje, a poslije 45 godina stalno, 146 milijona godišnje.

VI. Potpore.

a) Za slučaj bolesti i invaliditeta.

Osigurani članovi imaju pravo za prvih šest mjeseci poslije oboljenja i onda još za vrijeme od 5 godina: na liječničku njegu, na lijekove i pomoćne sprave za liječenje, na bolničku njegu i liječenje u lječilištima, na novčanu potporu (hranarinu) onda, ako je radna sposobnost smanjena najmanje sa 60%.

Poslije 5½ godina ako je radna sposobnost još uvijek smanjena sa 60% ili više, dobit će osigurani rentu za invaliditet, ali druge potpore, liječenje i lijekove, dobit će samo onda, ako je potpuno (100%) nesposoban za rad.

Osigurani član nema pravo ni na kakve potpore ako mu je nesposobnost za rad posljedica poslovne nezgode ili obrtne bolesti. Ovi slučajevi osigurani su po posebnom zakonu. Osigurani gubi svoja prava na potpore i onda, ako je sam hotimice prouzročio bolest.

---

*) Dreyfus: Les prévisions statistiques et financiéres des Assurances sociales.

Digitized by Google

Za vrijeme prvih šest mjeseci poslije oboljenja ima obavezno osigurani član pravo na liječenje samo onda, ako je u prošlom mjesecu najmanje 20 dana ili posljednja tri mjeseca najmanje za 50 dana platio prinos. Na novčane potpore ima pravo samo onda, ako je posljednja tri mjeseca najmanje 50 dana platio prinos.

Dobrovoljno osigurani članovi imaju pravo na liječenje, ako su mjesec dana prije oboljenja platili prinos, a pravo na hranarinu, ako su tri mjeseca prije oboljenja platili prinos.

Poslije prvih šest mjeseci nakon oboljenja ima osigurani samo u tom slučaju pravo na daljnje potpore, ako je k r o z d v i j e g o d i n e prije oboljenja redovno platio prinos.

L i j e č e n j e i l i j e k o v i. Liječnička je njega osigurana od prilike na isti način kao i u Engleskoj. Blagajne imaju sklopiti sa liječničkim staleškim organizacijama kolektivne ugovore. Blagajna će plaćati organizaciji liječnika određeni postotak prinosa ili određenu svotu po glavi osiguranika, a organizacija liječnika razdijelit će ove svote pojedinim liječnicima po njihovom radu, po svakom pregledu ili posjetu. Postoji ograničeni slobodni izbor liječnika, to jest bolesnik može da bira liječnika među onima, koji su upisani u spisku blagajničkih liječnika. Za kućne posjete može bolesnik birati liječnika samo među liječnicima mjesta u kojem stanuje. Bolesnik mora liječniku ili babici za svaku ordinaciju dati jednu »marku«. Ove »marke« (ticket de visite) mora član unapred da kupuje od blagajne na svoj trošak, a liječnik ili babica moraju je predati blagajni, kao dokaz vršenoga rada. Cijena tih maraka ustanovit će sama blagajna — ona ne može biti viša od jedne trećine dnevne hranarine. Ako osigurani bez nužde potraži ili poziva liječnika, ima blagajna pravo na naknadu svih nastalih troškova, a dužnost je liječnika po zakonu, da svaki takav slučaj prijavi. Zakon brani dakle blagajne pa i liječnike protiv zloupotrebe.

Što se tiče propisivanja lijekova, ustanovit će državni ured svakih šest mjeseci i formu i količinu lijekova, koje se smije propisivati na teret blagajne. Isključeni su po zakonu iz ovog »Popisa« s v i s p e c i j a l i t e t i izuzevši one, koje se ne daju u drugoj formi propisivati. Cijene lijekova ustanovit će komisija predstavnika države, blagajna, liječnika i apotekara.

Da se sprečavaju zloupotrebe, ima bagajna pravo, da od osiguranika traži nadoknadu jednoga dijela cijene lijekova i zdravstvenih sprava, koji ali ne može biti viši od 10% faktične cijene. Osigurani ima pravo na liječenje u blagajničkim dispanzerima i liječilištima i blagajničkim »klinikama«, pa je predviđeno u zakonu da blagajne mogu svoje rezervne fondove upotrebljavati za podizanje takovih zavoda, pa i za podizanje zdravstvenih zavoda i uređenja za p r o f i l a k s u b o l e s t i. Što više, po 101. §-u zakona, mogu blagajne upotrebljavati jedan dio svojih rezervnih fondova ne samo za podizanje bolnica, sanatorija i oporavilišta, nego i igrališta, zavoda za dijeljenje mlijeka (»gouttes de lait) i drugih institucija socijalne higijene. To je vrlo v a ž n a i n a p r e d n a u s t a n o v a francuskog zakona.

Liječničke i apotekarske organizacije odgovorne su blagajnama po zakonu za ispravno vršenje službe. Pored ove kolektivne odgovornosti postoji još i osobna odgovornost liječnika i apotekara. Dužnost je organizacija da vode kontrolu nad radom svojih članova. U sporovima odlučuju komisije. Jedna trećina članova tih komisija imenuje državni ured za socijalno osiguranje, jednu trećinu blagajna, jednu trećinu organizacija. Ove komisije će ustanoviti honorare, pa mogu i isključiti pojedine liječnike ili apotekare iz blagajničke prakse.

N o v č a n e p o t p o r e.

U slučaju potpune nesposobnosti za rad ima član za vrijeme prvih šest mjeseci poslije oboljenja pravo na hranarinu od 4. dana oboljenja. — Iznos hranarine je

u I.	razredu	1	franak	75	cen.	na dan
u II.	»	3	franka	—	»	» »
u III.	»	5	»	—	»	» »
u IV.	»	7	»	50	»	» »
u V.	»	10	»	—	»	» »
u VI.	»	12	»	—	»	» »

Digitized by Google

Poslije prvih šest mjeseci ima bolesnik za vrijeme od 5 godina pravo na mjesečnu hranarinu:

u	I.	razredu	45	franaka	na mjesec
u	II.	»	75	»	»
u	III.	»	110	»	»
u	IV.	»	140	»	»
u	V.	»	195	»	»
u	VI.	»	250	»	»

Poslije 5½ godina prestaje pravo na hranarinu, a u slučaju, da je osigurani još uvijek nesposoban za rad, dobit će invalidsku doživotnu rentu:

u	I.	razredu	500	franaka	na godinu
u	II.	»	900	»	»
u	III.	»	1275	»	»
u	IV.	»	1650	»	»
u	V.	»	2325	»	»
u	VI.	»	3000	»	»

Ako je osiguraniku, kad je stekao članstvo, bilo više od 30 godina, smanjit će se renta za invaliditet za svaku godinu poslije 30. sa $^1/_{30}$.

Ako osiguranik nije potpuno nesposoban za privredu, a ipak je izgubio najmanje 60% svoje radne sposobnosti, dobit će rentu u razmjeru radne sposobnosti. Stepena gubitka radne sposobnosti ima samo 5, to jest 60%, 70%, 80%, 90% i 100%.

Član, koji ima rentu za invaliditet, ne plaća više takse za osiguranje za slučaj starosti, te dobiva samo rentu za invaliditet, koja se, ako je manja od rente za starost, po stanovitim uvjetima može povisiti do minimalne rente za slučaj starosti.

Troškove bolničke njege plaća blagajna. Član dobiva za vrijeme boravka u bolnici dvije trećine hranarine, ako ima djece; polovinu ako je oženjen, a nema djece, i jednu trećinu u svim drugim slučajevima.

b) Potpore za slučaj materinstva.

6 nedjelja prije i 6 nedjelja poslije porođaja ima osigurana žena pravo na hranarinu, ako ne radi. Žena koja sama doji dijete, ima za prva dva mjeseca pravo na posebnu potporu od 100 fr. mjesečno, treći mjesec na 75 fr., 4. 5. i 6. mjesec na 50 fr., 7. 8. i 9. mjesec na 25 fr. a od 9. do 12. mjeseca na 10 fr. mjesečno.

c) Potpore za slučaj smrti.

Ako je osigurani platio prinos za vrijeme posljednje godine prije smrti najmanje za 240 dana ima u slučaju smrti bračni drug ili zakonski baštinik pravo na pogrebninu od 175 do 1200 franaka — već prema razredu. — Veći dio pogrebnina plaća se odmah nakon smrti, a manji mjesec dana kasnije.

d) Potpore za obiteljske članove.

Žena i djeca ispod 16 godina imaju pravo na liječenje, na lijekove i bolničku njegu za vrijeme od 6 mjeseci od početka bolesti. Žena osiguranika ima pravo na liječenje samo onda, ako je bila potpuno zdrava, kada se udala. Blagajna može da povisi doprinos člana za lijekove obiteljskih članova do 20% faktičnih troškova. Za svako dijete ispod 16 godina dobiva osigurani, koji ima hranarinu ili rentu za invalide u slučaju potpune nesposobnosti za rad: kod hranarine dnevni dodatak od 50 cen., kod mjesečne potpore 10 fr. mjesečno, kod godišnje rente za invaliditet 100 fr. godišnje. Ako je nesposobnost za rad djelomična, razmjerno se smanjuje ovaj dodatak. Na pogrebninu daje se za svako dijete ispod 16 godina dodatak od 100 fr.

Digitized by Google

e) Potpore za slučaj starosti.

Svaki osiguranik ima pravo na rentu počevši od 60. godine života. Iznos godišnje rente ustanovit će se na temelju osobnog računa svakog osiguranika prema tarifu, koji će biti ustanovljen na temelju pomora osiguranika i kamatnjaka svaka 10 godina, i ravnat će se po iznosu, koji je osigurani platio. Ako je osigurani platio prinos najmanje kroz 30 godina ili 9000 dana, ima — bez obzira na svotu uplaćenog prinosa pravo na minimalnu rentu od 500 do 3000 franaka, već prema razredu. Ako je osigurani 60 godina star, a nije još platio prinos za 9000 dana, odgodit će se ustanovljenje rente do prvog rođendana poslije uplate ovoga prinosa, ali ne poslije 65. godine života.

Osiguraniku, koji je tokom svoga života bio osiguran po raznim razredima, računat će se renta po prosjeku faktičnog iznosa uplaćenog prinosa. Osigurani može da traži isplatu rente za slučaj starosti pod izvjesnim uvjetima, već u 55. godini života, pa je može i odlagati do 65. godine.

Osigurani ima pravo da zahtijeva, da mu se mjesto rente za slučaj starosti kupuje kuća ili mali posjed. Ovi se posjedi po zakonu ne mogu prodati ni zaplijeniti (inalienable et insaisissable). Osigurani može polovicu svoje rente za slučaj starosti prepisati na svoga bračnoga druga.

Osigurani, koji ima rentu za invaliditet, ne može dobiti rentu za slučaj starosti, dok se nije odrekao svoje rente za invaliditet Ako mu je sposobnost za rad samo djelomično smanjena, može dobiti rentu za starost, ali kod ustanovljenja iste. odbiti će se renta za invaliditet po stepenu radne sposobnosti.

Osigurani, kome će već biti 30 godina, kad će ovaj zakon stupiti na snagu, imaće u 60. godini života pravo na rentu, ako je do onda uplatio najmanje kroz 5 godina $^1/_5$ prinosa određenog za ovo vrijeme. Ova renta ne može biti manja od 500 fr. godišnje. Za one, kojima će već biti 55 do 60 godina, kad će zakon stupiti na snagu, bit će odgođen rok za rentu sa 5 godina (od 61. do 65. godine života).

f) Specijalno osiguranje za žene osiguranih.

One imaju pravo na dobrovoljno osiguranje po izvanredno povoljnim uvjetima. Prinos je samo 10 fr. mjesečno. Polovina ovoga prinosa kapitalizirat će se na osobnom računu za doživotnu rentu za slučaj starosti. Osigurana žena ima pravo na 5½ godine liječenja i kroz 5 godina na mjesečnu potporu od 45 franaka, ako je nesposobna za rad u kućanstvu i poslije toga na penziju od 500 franaka godišnje i na potpore za slučaj porođaja, dojenja i smrti.

* * *

Francuska komora prihvatila je ovaj zakon a senat raspravlja o njemu.

Stupiti će vjerojatno skoro na snagu. Francuski narod, koji se najdulje borio protiv sistema obaveznog socijalnog osiguranja, narod tipičnih malih slobodnih rentaša, prešao je nakon iskustava pobjedonosnog velikog rata na socijalno osiguranje, iako se sada država bori sa teškom financijalnom krizom, pa neće ni privreda, ni država otpočetka lako snositi nove terete istoga. Ali veliki i napredni francuski narod došao je do uvjerenja, da je socijalno osiguranje skoro jedino sredstvo za ublaženje najtežih nevolja siromašnih slojeva i jedino sredstvo za obezbjeđenje zdravlja širokih masa naroda.

Nakon teškog i velikog rata ova je misija socijalnog osiguranja važnija nego ikada. Ispunivši pošteno ovu misiju bit će socijalno osiguranje važan faktor u društvenom i zdravstvenom preporođaju evropskih naroda.

Digitized by Google

Бранимир Хаберле:

Социјално осигурање у Бугарској.

(Свршетак.)

VI. Организација осигурања. *А) осигуравајуће књижице и маркице.* Свако лице у Бугарској, које потпада под обавезно осигурање или које жели бити добровољно осигурано, сматра се чланом осигурања тек пошто добије своју осигуравајућу књижицу и пошто си у њој на за то одређеним мјестима прилепљене за појединн радни тједан осигуравајуће маркице. Без те књижице и без тих маркица у њој, не може нити један радник нити намјештеник уживати права и потпоре зајамчене законом о јавним осигурањима.

Осигуравајуће књижице издаје средишња управа јавних осигурања, а распачава их према потреби надлежна инспексија рада. Сваки је послодавац дужан уз прописани списак да набави код надлежне инспекције рада потребан број осигуравајућих књижица, те да их даде по примитку поједином свом раднику или намјештенику на власторучан потпис и похрану. Осигураника, који се незна сам потписати, може потписати друго лице. Послодавац је дужан пригодом предаје књижице упозорити осигураника на њезину важност, да је мора чувати и не злоупотребљавати, те да ју несмије гужвати, савијати нити по њој правити биљешке. Та књижима не може да служи у другу сврху, него ли за установљење права њеног п сједника по закону о осигурању. Она се не смије прилагати никаковој жалби било послодавца било радника, изузевши случај, да ју нарочито тражи надлежна власт, која ју је дужна након упорабе вратити насловнику. Према пропису члана 37. Правилника о проведби закона стоји свака осигуравајућа књижица 5 лева. Овај износ имаду да плате по половици радник и послодавац у случају, да обавезно осигурани радници и намјештеници у приватним заводима, предузећима и господарствима примају плату, а у противном случају плаћа цијели износ сам послодавац. Добровољни осигураници као и државни радници и намјештеници, који потпадају под обавезно осигурање, плаћају сами цијели износ за осигуравајућу књижицу.

Свака осигуравајућа књижица садржаје: 1. све особне податке самог осигураника (име и презиме, име оца, вријеме и мјесто рођења, народност, обитавалиште, завичајност, родбински одношај, наобразбу, адресу стана и подузећа те професију); 2. таблицу о његовом кретању по предузећима, у коју се уносе подаци о наслову предузећа, у којем ради осигураник, адресу предузећа, вријеме наступа и иступа из посла, врст рада, износ наднице и потпис послодавца; у ову таблицу не уписују ништа добровољни осигураници; 3. таблицу приноса или таблицу за прилепљивање осигуравајућих марака, која је раздијелена по мјесецима и тједнима у 52 поља, на која се прилепљују прописане маркиле; 4. таблицу за евидентирање лијечничких прегледа, лијечења и исплаћене новчане потпоре са стране фонда јавних осигурања, у коју убиљежује лијечник уз свој потпис текућим редом дан лијечничког прегледа болесника, диагнозу болести, врст лијечења (кућно, болничко или амбулаторно), да ли је одређено мировање и дан допуст и од колико дана, да ли је потребно специјалистичко лијечење, а благајник органа осигурања уз свој потпис износ исплаћене новчане потпоре, вријеме, за које је исплаћена и трајање лијечења; 5. купоне за лијечнички преглед. За сваки преглед болесног осигураника одреже си лијечник ради обрачунавања својих тражбина са фондом осигурања по један купон. Текући број купона мора се слагати са текућим бројем

Digitized by Google

лијечничког прегледа уписаног у таблици, споменутој под точ. 4. 6. Купоне за издане рецепте. Сваки апотекар дужан је за сваки рецепт издан на рачун фонда осигурања, одрезати по један купон и приљепити га на за то одређеном мјесту на самом рецепту.

Сваки је послодавац дужан у року од мјесец дана да снабдије свог новог радника или намјештеника са осигуравајућом књижицом, а уједно је дужан да концем децембра сваке године све своје раднике одвосно намјештенике снабдије с новим књижицама за слиједећу годину, а старе из прошле године да преда надлежној инспекцији рада након истека мјесеца фебруара слиједеће године. Инспекција ће рада ове књижице испитати, овјеровити, унести податке из њих у посебне исказе, те их заједно с тим исказима отпослати у оделење рада Министарства на похрану и обрађивање. Инспектор рада имаде код наредног издавања на нову осигуравајућу књижицу за појединог осигураника ставити исти број, који је имала досадања књижица дотичног осигураника. У ту сврху води инспекција рада за сваку издану књижицу посебан статистички лист. Ако који осигураник изгуби течајем године своју књижицу, издаје му се дупликат, који стоји 10 лева. Дупликат се издаје и у случају, да послодавац изгуби коју осигуравајућу књижицу. У том случају плаћа послодавац за дупликат 10 лева. Дупликат се издаје без обнародовања у „Државном Вјеснику", али га зато имаде објавити оделење рада Министарства Трговине, Обрта и Рада у „Вјестима", које доносе и имена посједника осигуравајућих књижица, које су се изгубиле. На концу године издаје инспектор рада овјаву бројева свих књижица и имена осигураника, који их нису предложили с позивом, да у року од мјесец дана књижице предају. Иначе се њихови бројеви издају другим осигураницима. Инспектори су рада дужни, да прегледавају и провјеравају концем сваког тромјесечја исправност књижица и да из њих исписују подáтке и унашају у посебне исказе.

Осигуравајуће маркице су: а) опће — за болест, материнство, изнемоглост и старост, и б) специјалне — само за „болест и материнство" или за „изнемоглост и старост". Једне и друге маркице дијеле се према износу дневне зараде осигураника на пет врста, које се разликују по бојама. Опће маркице залепљују се на осигуравајућој књижици сваког обавезног осигураног радника и намјештеника, бугарског поданика и страног, за којега постоји споразум са његовом домовином о узајамном осигурању радника и намјештеника. Ове маркице употребљују и добровољни осигураници и то поједину врст према жељи, израженој у њиховој декларацији, којом приступају к осигурању. Специјалне осигуравајуће маркице за „болест и материнство" прилепљују се само на књижице радника и намјештеника, страних поданика, за које не постоји споразум о узајамном осигурању. Друга врст специјалних маркица за „изнемоглост и старост", штампат ће се тек у колико се укаже потреба. Цијена за појединy врст марака изнаша:

Код дневне зараде осигураника	опће маркице	специјалне маркице за „болест и материнство"
до 15 лева	6 лева	3 лева
од 16 „ 30 „	8 „	4 „
„ 31 „ 45 „	10 „	5 „
„ 46 „ 60 „	12 „	6 „
„ 61 па даље	16 „	8 „

Управа јавних осигурања имаде, да даде правовремено одштампати потребну количину маркица и да их путем државног стоваришта (монопола) разашиље на

Digitized by Google

захтјев подружницама и агентурама Бугарске Народне Банке и Бугарске Земљорадничке Банке, а према споразуму и популарним банкама, занатлијским банкама и поштанско-телеграфским станицама. Све ове установе имаду концем сваког мјесеца скупљене своте од проданих марака отпослати Бугарској Народној Банки. Сваки послодавац, као и сваки добровољни осигураник, дужан је, да купи толико марака, колико му је потребно за држање осигуравајуће књижице у потпуном реду. Послодавац си може набавити и више марака за дуље вријеме. Послодавац имаде право, да задржи од плаће обавезно осигураног радника или намјештеника половични износ плаћене своте за поједину маркицу, пошто принос за случај болести, материнства, изнемоглости и старости плаћају у једнаким дијеловима послодавац и радник. Издатак за осигуравајуће маркице за раднике без плаће (иаучнике), сноси сам послодавац. На почетку сваког тједна дужан је послодавац, да прилепи по једну маркицу у књижицу без обзира на то, колико ће дана у тједну радити дотични радник односно намјештеник. Благдан се у тједну броји као радни дан. У случају, да наступи у плаћи појединог радника промјена течајем тједна, и то ако остаје на раду у једном те истом предузећу, започиње се љепити нова врст маркица, која одговара новој плаћи, од наредног тједна. За вријеме боловања скопчаног са напуштањем рада, ослобађају се осигураници и послодавци од прилепљивања маркица,

Б) Средишња управа осигурања. На челу организације осигурања стоји уред за јавна осигурања, који је устројен код оделења рада Министарства Трговине, Обрта и Рада у Софији. Овај се уред састоји из три оделења: административног, лијечничког и књиговодственог. Првим управља начелник уреда за јавна осигурања, а обасиже цијелу управну службу осигурања, другим шеф инспектора-лијечника, а трећим главни књиговођа. Према развитку рада допушта закон, да се оделење рада споменутог Министарства може реорганизирати у посебну дирекцију рада и јавних осигурања, о чему се имаде издати посебан правилник. Опће водство и надзор над радом уреда за јавна осигурања, имаде начелник оделења рада. Тај потписује и све акте, који се односе на службу осигурања, а исто тако и годишњи извјештај о тој служби. Инспектори-лијечници, намјештени код уреда за јавна осигурања, имаду дужност, да настоје око правилног рада лијечника, који лијече на рачун фонда осигурања, било путем испитивања рачуна које предлажу поједини лијечници, било путем непосредног прегледавања рада тих лијечника на лицу мјеста. Инспектори осигурања намјештени код споменутог уреда, надзиру уопће правилно спровођење одредаба закона о јавним осигурањима и односних правилника. Концем сваке финанцијске године израђује уред за јавна осигурања годишњи извјештај о развитку фонда, о броју осигураника, о броју лијечених осигураника према врсти лијечења. о болестима, од којих су лијечени осигураници, о броју оздравјелих осигураника, о броју инвалида услиједболести или незгоде, о кретању рента и уопће о свему што даје преглед рада институције осигурања течајем године. Овај се извјештај према одредби правилника о проведби закона имаде одштампати осим у бугарском још и у француском, а по могућности и у њемачком и у другом којем језику, ако то нађе потребним оделење рада. Код Министарства Трговине, Обрта и Рада постоји посебна „комисија за јавне ренте“, која подјељује, измјењује, умањује и ускраћује све ренте, које предвиђа закон. Та се комисија састоји од начелника оделења рада као предсједника, те од слиједећих чланова: начелника и главног књиговође уреда за јавно осигурање, инспектора лијечника оделења рада, двојице

Digitized by Google

лијечника из врховног здравственог вијећа, по два заступника радника и послодаваца те једног апелационог судије. Против ријешења ове комисије имаде мјеста жалби на врховни административни суд путем Министарства Трговине, Обрта и Рада.

Као савјетодавно тијело за проведбу осугурања служи у смислу члана 26. Закона о хигијени и заштити рада, код Миннстарства Трговине, Обрта и Рада устројено „врховно вијеће рада и радничког осигурања", које сада мијења према члану 48. закона о осигурању свој назив у „врховно вијеће рада и јавних осигурања", Оно се састоји из шеснајст представника државне власти, осам представника послодаваца, осам представника радника, осам лица, која су позната са својим радовима из области социјалног законодавства, те из два лица из редова лијечничког сталежа. По представницима радника и послодаваца имаде бити заступана индустрија, рударство, трговина, занат и пољодјелство. Међу представницима радника мора бити и заступник државних радника. Од лица, која се бавезнанствено са социјалним законодавством, имаде бити један професор политичке економије или социологије, један професор кемичар-технолог и два народна заступника. Чланови вијећа, који нису државни службеници, именује Министар на предлог надлежне организације или савеза, а ако такових нема, онда по властитом избору. Мањка ли који члан вијећа, може га замијенити на сједници његов замјеник. Замјеници се могу позивати и на расправу о извјесним специјалним питањима. Колико имаде чланова вијећа, толико имаде и замјеника. Вијеће може закључком већине захтјевати, да се позову на сједницу и други вјештаци са савјетујућим гласом. Вијеће се састаје једампут годишње на редовно засједање на позив Министра Трговине, Обрта и Рада, а изванредно када сматра Министар то неопходно потребним или када затражи то половица или више чланова вијећа. Све основе закона и правилника, које раде о проведби осигурања и заштите рада, као и о њиховам прошнрењу, расправља предбјежно врховно вијеће. Оно из своје средине бира једно стално заступство од пет лица, које се позива на вијећање у сваком случају, када то сматра потребним оделење рада Министарства. Права и дужности врховног вијећа, као и његова унутарња организација, прописана су посебним правилником.

Ц) Мјесни орган осигурања. Мјесне власти за провадјање осигурања су окружне инспекције рада, које су специјално по новом закону о осигурању реорганизиране и којима су дужне општинске управе, да извршују сва иследивања, која се укажу потребнима у служби осигурања. Свакој окружној инспекцији рада придјељује се према потреби за сваких три до пет тисућа осигураника по један помоћник инспектора. Окружни инспектор рада имаде дужност, да врши општи надзор над службом одређених му помоћника и да сам надзире предузећа у колико то одређује одредбе закона о осигурању и правилника о његовој проведби. У ту је сврху дужан, да обилази најмање два пута годишње сва предузећа и заводе у свом округу. Концем сваких три мјесеца имаде предложити средишњој управи осугурања извјештај о своме раду и својих помоћника, а концем године а најкасније до мјесеца фебруара слиједеће године годишњи извјештај према нарочитом обрасцу. Помоћници инспектора рада извршују све наредбе за проведбу закона и правилника у повјереним им рајонима, и то на тај начин: 1.) да надзиру по могућности што чешће заводе и предузећа и да врше редовиту ревизију концем сваког трећег мјесеца ради употпуњења података; 2.) да пазе на лијечење болесних осигураника и да одмах сузбију сваку злоупотребу; 3.) да извршују сва наређења

Digitized by Google

окружних инспектора рада, начелника оделења рада код Министарства и начелника уреда за јавна осигурања и 4.) да предлажу тромјесечне извјештаје о свом раду окружним инспекторима рада. Они се намјештају и код општинских управа у котарским средиштима, које им пружају у ту сврху потребни канцеларијски уређај и потпору. У случају, да се повјере помоћницима инспектора рада новчане операције на примјер: исплата новчаних потпора, продаја осигуравајућих маркица и др., имаду положити потребну кауцију. Осим помоћника придјељени су свакој инспекцији рада благајници у рангу секретара, који су ликвидатори у служби осигурања. Они исплаћују потпоре, ренте и уопће све своте на рачун фонда за јавна осигурања и воде у реду све књиге, које су зато потребне под руководством инспектора рада. При наступу службе имаду благајници положити кауцију. Осим помоћника и цлагајника имаде код сваке инспекције рада још и помоћмог персонала за службу осигурања.

Молбе за медицинску помоћ и новчаиу потпору ријешава надлежна инспекција рада под контролом средишње управе осигурања. У случају спора ријешава их посљедни мировни суд, који се састоји од једног мјесног мировног суца као предсједника, те по једног представника радника и послодаваца као чланова. Представници се радника и послодаваца бирају тајним гласањем и то на начин, како се бирају чланови трговачких комора. Избори се врше одјелито по групама. Свака листа кандидата имаде садржати шест кандидата, који имаду бити представници индустрије, рударства, трговине, заната и полодјелства. Од изабраних шест лица само је прво редовити члан мировног суда, дочим су остала петорица замјеници, који се могу позвати за који нарочити случај или за случај одсуства редовног члана. Мандат изабраних чланова траје три године. Бирачко право код овог избора имаде сваки радник, који се може легитимирати осигуравајућом књижицом. која мора бити у потпуном реди, те сваки послодавац, који је унешен у гласачке спискове за изборе чланова трговачких и индустријских комора. Осим тога треба, да је сваки изборник навршио 21. гопину живота.

Д) Лијечничка и апотекарска служба. Лијечником у служби осигурања може бити сваки лијечник, који имаде право на вршење лијечничке праксе у Бугарској по специјалном закону, чим даде писмену декларацију пред надлежном инспекцијом рада, да жели лијечити осигуранике, да познаје лобро одредбе закона о јавним осигурањима, прописе правилника и наредаба о проведби истог, те да ће их савјесно испуњавати. Управа осигурања даје предност код намјештења оним лијечницима, који су чланови „Бугарског Лијечничког Савеза". У мјестима гђе нема лијечника, дају прву помоћ на рачун фонда јавних осигурања медицински ранарници и ти отпремају болесника у најближу јавну или државму болницу или к најближем лијечнику. Поступак код намјештања лијечника вриједи и за намјештање зубара и бабица. Појединн осигураник, када оболи, може да затражи помоћ код оног лијечника осигурања у своме мјесту пребивалишта, код којега жели, изузев да у истом мјесту постоји лјечилишни завод устројен по управи осигурања. Правилник о проведби закона о осигурању назива лијечника, којега осигураник првог позове на преглед и лијечење ординирајућим лијечником. Ако осигураник жели, да га лијечи лијечник, зубар или бабица изван љеговог боравишта, врши се само лијечење на рачун фонда „јавних осигурања", а путовање таквог лијечника до мјеста пребивања болесника или путовање болесника до боравишта лијечника, иде на рачун самог осигураника. Ово се не односи на случај, када лијечник пошаље осигураника на лијечење у љечилишни

Digitized by Google

завод изван његовог пребивалишта с разлога, што му је потребно специјалистичко лијечење, или с разлога, што у пребивалишту нема лијечилишног завода. Осигураник је дакле сходобан, да си изабере сам лијечника, који ће га лијечити од извјесне болести кроз цијело вријеме трајања исте. Он неможе, да промјени лијечника без његове приволе или без дозволе надлежне инспекције рада. Ниједан лијечник не може да преузме лијечење болесног осигураника, док се не освједочи из његове осигуравајуће књижице, да га већ не лијечи други лијечник. Изнимке од тога принципа дозвољене су само у случају апсолутне хитности, а овај други лијечник се налази ближе болеснику него ли ординирајући и у случају, да је ординирајући лијечник болестан или одсутан. И у ова два случаја имаде лијечник сам или по ближим рођацима болесника обавјестити о томе ординирајућег лијечника. Но тај не може да учини више од једног посјета осим, ако је ординирајући лијечник одсутан за подуље вријеме. Ови принципи вриједе како за кућно лијечење т. ј. у стану болесника, тако и за амбулаторно, т. ј. у ординацији лијечника. У случају, да је потребан ординирајућем лијечнику конзултант, мора дати осигураник односно његови ближи рођаци пристанак на избор конзултанта, који мора бити опет из редова лијечника у служби осигурања.

Сваки лијечник, који лијечи на рачун фонда осигурања, јесте дужан да добро проучи све одредбе закона и правилника и да их најстроже примјењује, надаље да посјећује припремне течајеве за лијечнике, које ће средишња управа осигурања отварати у сврху, да их упозна темељито са принципима социјалног осигурања и са начином провођења истих, у колико не ће бити запречен услијед болести или службе. Коначно је дужан да уписаје у осигуравајућу књижицу осигураника јасно и читљиво све податке, које се тражи, да даје на захтјев надлежној инспекцији рада потребна обавјештења п да води нарочиту књигу о прегледаним осигураницима. Путовање и уздржавање у мјесту обдржавања течаја пада на рачун фонда осигурања. Сваки је лијечник дужан да даје болеснику само неопходно потребан минимум ефикасне помоћи и да избјегава било каково претјеривање, којим би желио да угоди болеснику или да се лично користи. Лијечника смије да руководи код његовог рада само начело медицинске науке, интерес народног здравља и професионална етика. Лијечник, који је починио штету услијед неиспуњавања одредаба закона и правилника, кажњава се: а) по први пута с устегом износа нанесене штете од његових рачуна, б) по други пута с устегом износа нанесене штети од његових рачуна и глобом, ц) по трећи пута с ускратом исплате његових рачуна и одузећем права, да лијечи на рачун фонда осигурања до једне године дана и д) по четврти пута са ускратом исплате његових рачуна и одстрањењем из службе осигурања за увијек. Прекршаје, које почини лијечник, имаду констатирати инспектори-лијечници средишње управе записнички, што имаде супотписати и окривљени лијечник. Записник се шаље у врховно здравствено вијеће, које донаша о том предмету свој закључак и упућује га Министарству Трговине, Обрта и Рада, да изда одредбу гледе глобе, а евентуално и гледе казненог прогона. У случају, да кривац не ће потписати записник, имаде се то констатирати у присућу од најмање једног свједока и забиљежити у истом записнику. Овакав записник служи као неоспориви доказ пред судском власти. Установе ли прекршај лијечника инспектори рада и њихови помоћници, имаду о томе смјеста обавијестити средишњу управу, која ће изаслати инспектора-лијечника. Наплата се рада лијечника врши у облику хонорара за преглед болесника или уопће за лијечење. Сваки лијечник осигурања имаде од одрезаних купона из осигуравајуће књижице осигураника

Digitized by Google

саставити прописани списак рачуна по њем лијечених осигураника кроз један мјесец дана, те тај списак овјерен по надлежној инспекцији рада припослати најкасније до 15. слиједећег мјесеца средишњој управи, јер у противном не одговара управа за правовремену исплату рачуна. Износ хонорара одређује периодично посебна комисија, која се састоји из начелника оделења рада, двојице представника врховног здравственог вијећа, главног књиговође фонда, по једног представника радничких и послодавачких организација, те по једног представника савеза лијечника, савеза зубара и савеза примаља. Сви прописи које смо досада споменули за лијечнике, вриједе и за зубаре и бабице у служби осигурања.

Апотеком фонда „јавних осигурања" сматра се прије свега свака општинска. а тамо гдје нема такове или гдје не може да задовољава потребама љекарија, свака приватна апотека, која пристаје на испуњавање фондових рецепата. Са развитком и организацијом службе оснгурања устројити ће управа властите апотеке. Сваки осигураник има да добије лијек прописан од лијечника на фондовом рецепту код општинске или најближе приватне апотеке. Заједно са рецептом имаде осигураник да даде апотекару и осигуравајућу књижицу, из које ће апотекар одрезати један купон и приљепити исти на рецепт.

Апотека смије да издаје лијек само онда, ако рецепт одговара свим прописима, који су одређени у правилнику. У противном случају ускраћује издавање љекарија све дотле, док лијечник, који је издао рецепт, не учини потребне измјене. Апотекари, који не испуњавају у реду рецепте на рачун фонда, сматрају се прекршитељима закона. У случају да неки осигураник донесе фондов рецепт на испуњење, али се не јави послије по љекарије, предлаже апотекар те љекарије заједно са купоном од осигуравајуће књижице надлежној ииспекцији рада, која са своје стране одређује послодавцу да устегне вриједност рецепта од плаће болесног осигураника или његове родбине изузев случај, да љекарије нису подигнуте услијед смрти или одласка обољелог. Инспекција рада уништује такове љекарије, а апотекару исплаћује вриједност рецепта. Сваки апотекар је дужан, да, за сваки мјесец издане љекове пошаље средишњој управи осигурања посебан опис свих испуњених рецепата овјерен по надлежној инспекцији рада и то најкасније до 15. слиједећег мјесеца, ради исплате рачуна. Сваки лијечник и апотекар имаде да одјелито води рачуне за случај болести од оних за случај незгоде.

Тиме завршујемо детаљни прикав социјалног осигурања у Бугарској, чије ћемо резултате донијети одмах након издања првог извјештаја о раду средишње управе осигурања, који би имао изаћи концем ове године.

Dr. *B. Adžija:*

Medjunarodna organizacija rada.

Međunarodna je organizacija rada, koja je mirovnim ugovorima, nakon velikog svjetskog rata, stvorena kao sastavni dio Saveza Naroda, organizacija, kojoj je zadatak, da naučnim metodama proučava, istražuje i propagira sve socijalne probleme, da na taj način uzmogne uspostaviti u svim državama — članovima Saveza Naroda — jedinstveno socijalno zakonodavstvo. Međunarodna organizacija rada ima da bude organizacijoni i stvarni temelj međunarodne socijalne politike.

Digitized by Google

Ideja međunarodne socijalne politike, međunarodnog socijalnog zakonodavstva nije tekar novijeg, poslijeratnog porijetla. Izgleda, da je prvi, koji je razmišljao o njoj, bio francuski ministar Necker u 18. stoljeću, u doba kralja Luja XVI. Konkretnije se o tome izrazuje Francuz Blanqui, koji je god. 1838. jednom prigodom na pariškoj Sorboni rekao: »ako su dosada međusobno države mogle sklapati ugovore za ubijanje ljudi, zašto od sada nebi moole sklapati ugovore za zaštitu života i zdravlja ljudi?« Jednake mjere, za koje bi se pojedine države međusobno obvezale, da će održavati, a u svrku zaštite rada, osobito u tvornicama, zagovara već početkom 19. stoljeća i Englez Owen, osnivač zadrugarstva. Francuz Legrand stavlja god. 1840. predlog mnogim europskim vladama, da i one poprime pruski zakon o zaštiti djece. Već on u svim svojim djelima ističe važnost međunarodnih obaveznih ugovora, od kojih da ovisi značenje i razvoj nacionalnog socijalno-zaštitnog zakonodavstva. Švicarski predsjednik Frey godine 1876. traži u skupštini, da se donesu međunarodni ugovori, koji bi jednolično uređivali pitanje radnih uslova u svim industrijskim zemljama, te da takovim ugovorima ne mogu nikakovom zaprekom biti različiti uslovi produkcije u raznim zemljama, jer iznimke i prilagođivanja specijanim prilikama, mogu uvijek biti predviđena u tim ugovorima. U Švicarskoj je u to doba bilo poticaja takove vrste i sa još drugih strana, privatnih i službenih, te nije nikakovo čudo, da je baš prva švicarska vlada već god. 1899., putem jednog cirkulara, poslala pozive raznim vladama, sa predlogom, da se održi jedna međunarodna konferencija, koja bi imala da izradi, za sve države obaveznu, međunarodnu konvenciju o radničkom zakonodavstvu. U vezi s tim pozivom razašilje Švicarska god. 1890. svim ministrima izvanjskih posala notu sa postavljenim upitima o svim pitanjima, koja bi se na toj konferenciji imala pretresati. Zgodnom diplomatskom igrom sastaje se ta međunarodna konferenca umjesto u Šviccarskoj, u Berlinu dne 15. marta 1890. Na ovu je konferenciju izaslalo 14 država svoje predstavnike, a zaključci su donešeni samo u formi želja i predloga pojedinim vladama.

Osim toga što je god. 1889., iz privatne inicijative, u Parizu bio osnovan »Međunarodni odbor za socijalno osiguranje«, koji je štampom, propagandom, kongresima, imao da upliviše na vlade i parlamente pojedinih država, da uvađaju socijalno osiguranje, to nam čitava dotadanja historija rada i nastojanja oko izgrađivanja međunarodnog socijalno-političkog zakonodavstva ne pokazuje gotovo nikakovih praktičnih uspjeha. Sve je ostajalo samo kod želja, predloga i uviđavnosti.

Sa nešto više izgleda u uspjeh za ostvarivanje međunarodnog socijalnog zakonodavstva nastupa akcija organizovane radničke klase, koja je tim uspješnija bila, što je izgrađenija bila njezina — osobito međunarodna — organizacija. Na poticaj švicarskih radničkih organizacija održan je god. 1897. u Zürichu međunaternacijonalni biro rada u Bazelu, koji je u zajednici sa narednim međunarodnim kongresom u Bruselju (1898.) izradio statute za »Međunarodno Udruženje za zakonsku zaštitu radnika«. To je udruženje počelo djelovati tekar 1900. god., nakon što su njegovi statuti bili prihvaćeni na pariškom međunarodnom kongresu iz g. 1900. U narednoj godini (1901.), kao egzekutivni organ Udruženja, osnovan je internacijonalni biro rad au Bazelu, koji je po svojim ciljevima i po svom radu uistinu preteča današnjeg službenog međunarodnog biroa rada u Ženevi.

Osnutkom spomenutog Međunarodnog Udruženja i njegovog biroa, a uz najaktivniju pomoć i saradnju međunarodnih radničkih organizacija, započimlje mnogo živahniji rad na polju međunarodne socijalne politike. Te su institucije, za ono vrijeme, gotovo potpuno nadomještale ono, što se u pogledu inicijative nije moglo učiniti u službenoj formi sa strane samih država i njihovih vlada. Vrijeme i prilike pogodovale, su samo privatnoj inicijativi,i s njom je, gotovo isključivo, skopčano sve ono, što je za ono vrijeme učinjeno u međunarodnoj socijalnoj politici. Njihovom zaslugom sazvane su i održane međunarodne konferencije za zaštitu rada u Bernu godine 1905. i 1906. Na prvoj su konferenciji donešene osnove dviju me-

Digitized by Google

đunarodnih konvencija, čisto tehničkog karaktera, a na drugoj su konferenciji — nakon što su te osnove bile po jednoj diplomatskoj konferenciji revidirane i donekle mjenjane — bile prihvaćene u formi međunarodnih socijalno-političkih ugovora. Ove se konvencije odnose na zabranu uporabe bijelog sumpora u produkciji žigica, na zabranu noćnog rada mlađim radnicima i na odredbu o jedanaest-satnom noćnom počinku žena-radnica. To su prvi međunarodni ugovori socijalnog karaktera, koji su gotovo od svih prisutnih predstavnika pojedinih država bili obvezatno prihvaćeni. Godine 1913. održane su ponovno dvije međunarodne konferencije, po kojima se produljuje valjanost gornjih međunarodnih ugovora; ove su nove konvencije imale biti ratificirane god. 1914., ali je to na žalost spriječio nastupivši svjetski rat.

Pored rada na polju međunarodne socijalne politike gore spomenutog Međunarodnog udruženja, čijim je zauzimanjem, a osobito teoretskom predpripravom i propagandom, i došlo do gornjih međunarodnih socijalno-političkih ugovora, mora se u ovom kratkom historijatu istaknuti i rad, odnosno najvažniji momenti rada međunarodne organizovane radničke klase, koja je — spoznavajući u socijalno-političkom zakonodavsvu pridizanje svog ekonomskog i socijalnog položaja, te jačanje svog borbenog stava — putem svojih organizacija davala velikog poticaja za izgradnju tog zakonodavstva, a posebice na međunarodnoj bazi.

U tom pogledu mora se istaknuti međunarodni radnički kongres održavan u Parizu god. 1886., na kojem je kao prva tačka dnevnog reda bilo pitanje međunarodnog radničkog zakonodavstva i uvađanje jednog normalnog radnog dana. Isto je tako važan i već spomenuti kongres u Zürichu (1897.). Ali najvažnija su ovom smjeru bila tri kongresa Sindikalne Internacionale (Amsterdam), od kojih su dva održana za vrijeme svjetskog rata, a jedan neposredno iza završetka rata, i to za vrijeme održavanja mirovne konferencije, tako da je on bio od presudnog uticaja na socijalne odredbe, koje su unešene u mirovne ugovore. Prvi od tih kongresa održan je god. 1917. u Leedsu (Engleska), na kojem su se sastale radničke organizacije samo iz antantinih zemalja. Na drugom kongresu je izrađen program minimalnih međunarodnih socijalno-političkih postulata, koji je od Sindikalne Internacionale prihvaćen kao osnovica za izradbu njezinih mirovnih zahtjeva ispred međunarodno strukovno organiziranog radništva. Konačni tekst ovih zahtjeva izrađen je na drugom kongresu, održavanom god. 1917. u Bernu, na kojem su bile zastupane sindikalne organizacije iz Danske, Holandije, Njemačke, Češke, Bugarske, Švedske, Austro-Ugarske, Norveške i Švedske.

Takova je situacija ostala sve do završetka svjetskog rata, kad se je čitavim svijetom, izlazeći iz užih granica sovjetske Rusije, počelo rapidno širiti revolucijonarno raspoloženje masa, praćeno mjestimice i revolucijonarnim akcijama. Široke mase digoše se svuda da traže svoja prava, pozivajući se u prvom redu na sam rat, kojega su težinu i dužnosti najvećim dijelom imale one da snose. To je revolucijonarno raspoloženje poticalo iz spoznaje masa o njihovoj vrednosti i njihovu značenju, što se je najbolje ispoljilo u samom ratu. Mase su tražile naknadu za izgubljene živote, zdravlje, za upropašćeni svoj ekonomski i socijalni položaj: tražile su, pravom, regeneraciju svojih moralnih i fizičkih snaga.

U tom duhu i raspoloženju sastaje se prvi poratni kongres radničke Sindikalne Internacionale mjeseca februara 1919. u Bernu. Istodobno je u Bernu zasjedao kongres socijalističke (II.) Internacionale, a u Parizu Mirovna konferencija. Glavna tačka dnevnoga reda kongresa Sindikalne Internacijonale bilo je međunarodno socijalno-političko zakonodavstvo. Preradbom i nadopunom zaključaka donešenih u Leedsu (1916.) i Bernu (1917.) stvoreni su zaključci na ovom kongresu: zaštita i zabrana rada za djecu do 15. godine života; djeca do 16. godine mogu biti uposlena samo 6 sati dnevno; zaštita žena, osobito rodilja; maksimalni 8-satni dnevni ili 48-satni nedjeljni rad; zaštita radnika u kućnoj industriji; socijalno osiguranje; osnutak međunarodne službene institucije rada; zaštita stranih radnika; uređenje iseljeničkog i doseljeničkog pitanja.

Digitized by Google

Ovaj je izrađeni program bio po kongresu predan mirovnoj konferenciji u Parizu sa zahtjevom za njegovo uvrštenje u mirovne ugovore.

II.

Završetkom svjetskog rata mijenjaju se prilike na bolje i za međunarodnu socijalnu politiku.

Velika ideja o međunarodnoj zajednici, koja se je u historiji čovječanstva, a osobito iza velikih katastrofa, uvijek pojavljivala, makar u raznim formama, a čak i sa raznim intencijama, ona je poslije velikog svjetskog rata s tolikom snagom nastupila, da ju više nije bilo moguće mimoići. Ona je u duhovima već postojala i sa elementarnom snagom tražila svoje oživotvorenje i uzakonjenje. Mirovni ugovor stvara tu zajednicu u formi Saveza Naroda, i ako ništa više, s njom daje nepobitni dokaz, da međunarodni odnošaji svih naroda ne mogu više biti prepušteni samo diplomatskim zatvorenim vratima, kao ni privatnoj trgovini, i industriji, već moraju biti postavljeni na nove, zdravije temelje, kako gospodarski, socijalni i kulturni interesi čovječanstva ne bi bili žrtvom egoizma privatnih interesa.

Ali mirovni se ugovor ne zadovoljava samo sa uređenjem vojničkih, političkih i teritorijalnih pitanja, već polazi iz spoznaje, da je za svjetski mir potrebno, po mogućnosti što više, odstraniti i socijalne nepravednosti i klasne protivnosti. Kod sklapanja mirovnog ugovora došlo se je do čvrste spoznaje, da se odstranjenjem socijalnih trzavica unutar pojedinih država učvršćuje socijalni mir u tim državama, a učvršćenjem socijalnog mira osigurava se svjetski mir. Socijalna politika, izgrađena na međunarodnoj bazi, imala je da u tu svrhu posluži kao najjače sredstvo. Ona uistinu neće definitivno riješiti megdan u gigantskoj borbi između rada i kapitala, ali zato može ublažiti njegove strahovite posljedice i tu borbu svesti u forme, koje su potrebne u interesu sačuvanja tekovina civilizacije. Nadalje su stvaraoci mirovnih ugovora bili uvjereni o potrebi odstranjivanja mogućnosti ekonomskog rata, osobito unutar samog Saveza Naroda. A takav bi ekonomski rat bio neizbježiv kad bi na međunarodnom tržištu jedna država mogla drugoj uspješno konkurirati time, što je u jednoj uvedeno moderno i napredno socijalno-političko zakonodavstvo, a u drugoj ne. Jedna država ne bi mogla mirnim okom gledati, da njezina konkurentica dovaža na međunarodno tržište robu, koju je ona jeftinije producirala na račun produljenja radnog vremena, na račun snizivanja radničkih nadnica, na račun izrabljivanja dječije i ženske jeftinije radne snage, na račun neplaćanja prinosa za socijalno osiguranje, i t. d.

Sve su te spoznaje neminovno tražile, da se ekonomski i socijalni položaj radničke klase, koji dotada nije ni izdaleka odgovarao njezinom velikom značenju kao primarnog faktora u privrednom životu, da se taj položaj popravi na međunarodnoj bazi, i da se odstrane one oštre nejednakosti i nepravednosti u ocjenjivanju ljudske radne snage time, da se osnuje jedan međunarodni forum, koji će sva ovamo spadajuća pitanja riješavati sa gledišta svjetskog. Konkretnije rečeno, gornji se je cilj imao izvršiti time, da se one prerazličite uslove rada, koji postoje u pojedinim državama, ujednoliči i saobrazi.

Prelazeći na konkretno riješavanje tog pitanja mirovna je konferencija izabrala u svojoj sjednici od 25. januara 1919. jednu posebnu komisiju (15 članova) sa zadatkom »da ispita sve uslove rada, sa gledišta međunarodnog, i da istraži sva internacijonalna sredstva, koja su potrebna za osiguranje jedne zajedničke akcije za sve one predmete, koji se odnose na uslove rada, i da predloži osnutak jedne permanentne institucijje, koja će imati, u vezi i pod nadzorom Saveza Naroda, da prati i ispituje sva ta pitanja.«

U svojih 35 sjednica izradila je ova komisija svoj izvještaj, koji je podnijela mirovnoj konferenciji. Taj se je izvještaj sastojao iz dva dijela: jedan o osnutku jedne permanentne institucije za međunarodno socijalno zakonodavstvo, a drugi je sadržavao principijelnu deklaraciju o onim pitanjima, koja su za radni narod od

Digitized by Google

ogromne važnosti. Izvještaj je komisije tražio, da ta principijelna deklaracija udje doslovno u tekst mirovnog ugovora.

Mirovni je ugovor bio potpisan dne 28. juna 1919. i njegova glava XIII. sa nazivom »Rad« punim se pravom nazivlje »magna charta laboris« i nije pretjerano ako ju usporedimo sa deklaracijom čovječijih prava velike francuske revolucije. Radi važnosti donosimo doslovno uvod, koji stoji na čelu trinaeste glave mirovnog ugovora i deklaraciju, koja sadrži temeljne principe, na kojima se ima osnivati međunarodno radničko zakonodavstvo:

»Budući da je Savezu Naroda cilj, da postavi opći mir, a takav se mir može osnivati samo na društvenoj pravdi;

Budući da postoje i takvi uslovi rada, koji povlače za veliki broj lica nepravdu, bijedu i oskudicu, što stvara takvo nezadovoljstvo, da su mir i opća harmonija dovedeni u opasnost, i jer je prešno, da se ti uslovi poprave: na pr. u pogledu uredenja radnog vremena, određivanja najveće mjere trajanja dana i nedjelje rada, verbovanja radne snage, borbe protiv oskudice rada, osiguranja takve nadnice, koja će osigurati pristojan život; zaštite radnika protiv bolesti općih ili profesionalnih i protiv nesretnih slučajeva, mirovine starcima i invalidima, odbrane interesa onih radnika, koji rade na strani, potvrdenja načela slobode sindikalne organizacije profesijonalne i tehničke, nastave i drugih sličnih mjera;

Budući da neusvajanje od strane bilo koje države jednog režima rada odista čovječnog ometa i napore drugih država, voljnih da u svojim zemljama poprave stanje radnika:

Visoke strane ugovornice nadahnute osjećajima pravde i čovječnosti kao i željom, da osiguraju trajan svjetski mir, složile su se u ovome:... (Slijede ustanove o organizaciji Međunarodne org. rada).

»Visoke strane ugovornice slažu se s time, da je fizičko, moralno i intelektualno blagostanje najamnih radnika od bitne važnosti u međunarodnom pogledu, i zato su ustanovile, da bi postigle taj uzvišeni cilj, stalnu organizaciju, predviđenu u odjelu I. i združenu sa organizacijom Saveza naroda.

One se slažu u tome, da razlike u klimi, običajima i navikama, ekonomskom oportunitetu i industrijskoj tradiciji čine, da je teško postići odmah apsoluthu jednoličnost u uslovima rada. Ali uvaživši, da rad ne treba smatrati prosto kao jedan trgovački predmet, one drže, da ima metoda i načina za regulisanje uslova rada, koje bi sve industrijske zajednice trebalo da se trude da prisvoje, ukoliko to naročite prilike, u kojima se one nalaze, dozvole.

Medu tim metodama u načelima izgledaju visokim stranama ugovornicima od naročitog značaja i njihova je primjena neodložna:

1. Glavno načelo napred izraženo, da rad ne treba prosto smatrati kao robu ili trgovački predmet.

2. Pravo udruživanja u svim ciljevima, koji nisu protivni zakonima, kako za radnike tako i za poslodavce.

3. Plaćanja radnicima nadnice, koja će im osigurati pristojan život, onakov, kakav se smatra za pristojan u njihovom vremenu i njihovoj zemlji.

4. Usvajanje osamsatnog dnevnog ili nedjeljnog četrdeset i osamsatnog rada, kao cilja, koji treba postići svuda, gdje još nije ostvaren.

5. Usvajanje nedjeljnog odmora od najmanje dvadeset i četiri sata, koji bi trebalo da obuhvati nedjelju svaki put, kad je to moguće.

6. Ukidanje dječjeg rada i obaveza, da se radu omladine oba spola postave potrebna ograničenja, da bi se omladini omogućilo, da produži svoje vaspitanje i da osigura svoje fizičko razvijanje.

7. Načelo jednake nadnice bez razlike spola, za rad jednake vrijednosti.

8. Pravila donesena u svakoj zemlji u pogledu uslova rada treba da osiguraju pravično ekonomsko postupanje prema svim radnicima, koji su nastanjeni u zemlji saobrazno zakonima.

9. Svaka država bit će dužna da organizuje jednu inspekcionu službu, u kojoj će biti i žene, da bi bila osigurana primjena zakona i uredaba o zaštiti radnika«.

Ovim ustanovama osnovana je u sklopu Saveza Naroda Međunarodna Organizacija Rada, kojoj je zadaća, da čuva opći mir radeći na širenju i uvađanju socijalne pravde. Kao ni Savez Naroda, tako ni međunarodna organi-

Digitized by Google

zacija rada, čijom je osnovnom mišlju velika, ali još uvijek odviše daleka ideja — zajednica čovječanstva — nisu savršene tvorevine, jer se ne oslanjaju na nikakovu faktičnu izvršnu moć, već samo na jednu moralnu moć, savjest svojih članova; ali one ipak znače veliki korak napred za obranu i napredak civilizacije.

Prelazeći na prikaz sastava Međunarodne organizacije rada, i njezinih funkcija, moramo najprije istaknuti, da mirovni ugovor, u pogledu međunarodnog socijalnog zakonodavstva, nije donio nikakovih materijalno-pravnih ustanova, već je samo istaknuo neke principe tog prava, a u glavnom se je ograničio na organizacijone propise.

Međunarodnu organizaciju rada sastavlja: 1. o p ć a k o n f e r e n c i j a p r e d s t a v n i k a članova Saveza Naroda, koji su ujedno članovi i M. O. R.; 2. M e đ u n a r o d n i u r e d (biro) r a d a, kojim upravlja jedan upravni savjet.

a d 1. Opća konferencija predstavnika članova (t. zv. međunarodna konferencija rada) sastaje se prema potrebi, a najmanje jedan put godišnje. Na nju izašilje svaki član (država) četiri svoja delegata, i to dva kao predstavnika vlade, jednog predstavnika poslodavaca, a jednog predstavnika namještenika i radnika. Svaki delegat ima pravo na dva eksperta za svako pitanje, koje je stavljeno na dnevni red odnosne konferencije. Kad konferencija ima da pretresa pitanja, koja se naročito odnose na žene bar jedan ekspert (tehnički savjetnik) mora biti žena. Delegati radnički i poslodavački moraju biti imenovani u sporazumu i po predlogu poslodavačkih odnosno radničkih organizacija.

Svaka vlada mora unapred saopćiti sve delegate Međunarodnom Birou rada, koji im ispostavlja punomoćtva; verifikciju obavlja plenum konferencije.

Eksperti nemaju na konferencijama pravo glasa, a u debati mogu sudjelovati samo ako to traži odnosni delegat, i ako dozvoli predsjednik konferencije. Da se spriječi mogućnost, da vlade članova postupaju pristrano i neobjektivno kod imenovanja nevladinih delegata, n. pr. ako izašalju samo poslodavačkog a ne i radničkog delegata, ili obratno, predviđeno je, da u takvom slučaju može taj delegat samo sudjelovati u debati, ali nema prava glasovati.

Međunarodne konferencije rada zasjedaju u sjedištu Saveza Naroda, koje je sada stalno u Ženevi.

a d 2. Međunarodni ured (biro) rada je egzekutivni organ opće konferencije, osnovan u sjedištu Saveza Naroda kao stalno nadleštvo. S njim upravlja upravni savjet, koji se sastoji od: a) 12 članova, koji predstavljaju vlade pojedinih članova (država); b) 6 članova izabiru delegati, koji u općoj konferenciji predstavljaju poslodavce; i c) 6 članova, koje izabiru delegati radnika i namještenika. Na čelu biroa rada stoji direktor, koji ima pravo da postavlja potrebno činovništvo.

U duhu temeljnog principa Međunarodne organizacije rada, odnosno samog mirovnog ugovora, da zajedničko riješavanje svih socijalnih pitanja jedino na međunarodnoj bazi garantira uspjeh i omogućuje poboljšavanje prilika, ima biro rada nastojati i svim sredstvima raditi, da sve države, čitavi kulturni svijet, nađe načina kako bi ta pitanja riješio jednako i saobrazno. Prvo i najglavnije u tom smjeru njegovo sredstvo jest naučni rad, čije tekovine imaju da stoje na raspoloženje svim državama. Suvišna je formalnost, da vlade pojedinih država, odnosno njihova ministarstva socijalne politike, mogu sa direktorom općiti samo preko svog predstavnika, koji ih zastupa u uravnom savjetu. Mnogo bi praktičnije i svrsishodnije bilo, da direktor može općiti direktno sa pojedinim vladama.

Predlozi i projekti, koji su pretresani i donešeni po međunarodnoj konferenciji rada, mogu imati dvostruku formu: a) ili formu »preporuke« (rekomandacije), koja se članovima (državama) predlaže, da ju preispita i uzakoni redovitim putem i formom svog domaćeg zakonodavstva; b) ili formu »predloga međunarodnog ugovora (konvencije)«, koji se članovima predlaže na ratifikaciju. — Kod donašanja jedne i druge forme zaključaka, dužna je konferencija imati u vidu posebne klimatske prilike, stepen razvoja industrijske proizvodnje, ili druge posebne okolnosti, koje su od uticaja na uslove industrijske proizvodnje, te u skladu sa tim zasebnim

Digitized by Google

prilikama ima konferencija, putem raznih iznimaka u svojim projektima, da nastoji urediti i socijalne prilike radništva dotične zemlje. Tu je zgodnim načinom izbjegnuto šabloniziranje, koje i u ovim pitanjima može imati štetnih posljedica ne samo za privredu i državu, već i za radničku klasu.

Vrlo je važna ustanova, kojom se određuje, da se ne može tražiti od jedne države, da u svojoj zemlji sprovede u život jedan zaključak konferencije, kojim bi se uvađala slabija radnička zaštita od one, koja već u dotičnoj zemlji, prama njezinim zakonima, postoji.

Da međunarodni biro uzmogne pratiti razvoj i imati pregled o socijalnoj djelatnosti pojedine države, i dalje da uzmogne poduzeti korake u smjeru požurenja nemarnih država, da udovolje preuzetim međunarodnim obvezama, određeno je, da države imaju Birou slati godišnji izvještaj o mjerama, koje su preduzele za sprovađanje međunarodnih konvencija. Pregled ovih izvještaja podnaša direktor biroa svakoj narednoj konferenciji, čime su sve države obavještene o socijalnom stanju u drugim državama.

Prama daljnjim ustanovama pristoji radničkim i poslodavačkim organizacijama pravo podnašanja ž a l b e na Međunarodni biro rada za slučaj ako koji član (država) ne daje dovoljne garancije za provedbu konvencije, koju je prihvatila. Upravni će savjet vladu dotične države pozvati, da se o toj žalbi izjavi, te ako se ona ili ne izjavi u određenom roku ili ne da zadovoljujuću izjavu, ima upravni savjet pravo, da odnosnu žalbu objelodani.

Isto tako ima pravo i svaka država, koja je članom Međunarodne organizacije rada, da se žali protiv drugog člana, koji ne daje dostatnu garanciju za provedenje jedne konvencije, koje su obe dotične države prihvatile ili ratificirale. Upravni će savjet pozvati dotičnu državu, da se na tu žalbu izjavi, a ako ona to ne učini u određenom roku upravni savjet određuje, da se sastavi jedna istražna komisija, koja će žalbu preispitati i o njoj podnijeti izvještaj. Komisija se obrazuje na slijedeći način: svaka država ima da predloži tri lica iz redova industrijskih stručnjaka (jedno predstavlja poslodavce, jedno radnike, a treće je nezavisno). Između ovih predloženih lica obrazuje generalni sekretar Saveza Naroda komisiju od tri člana, ali tako da ni jedan član ne pripada državi, koja je u sporu zainteresovana. Istražna komisija ima tačno da preispita sporni predmet, da poda svoj izvještaj, i da preporuči mjere, koje su potrebne, da se udovolji članu, koji se žali; komisija može također označiti i kaznene mjere ekonomske naravi, koje bi našla za shodne da se upotrebe protiv utuženog člana. Izvještaj istražne komisije ima generalni sekretar Saveza Naroda predati svakom članu, koji je zainteresovan na sporu, i odrediti da se taj izvještaj objelodani. Svaki član, odnosno njegova vlada, ima u roku od mjesec dana da obavjesti generalnog sekretara prima li ili ne odluku istražne komisije, a ako ne, da li želi, da se spor preda na riješenje Stalnom Međunarodnom Sudu Saveza Naroda. Međunarodni sud može odluku istražne komisije potvrditi, dokinuti ili izmjeniti, a može također zaključiti i kaznene mjere ekonomske naravi. Odluke su suda konačne. Ove se kaznene mjere također imaju i provesti sa strane svih država, kad se dotična država ne pokori odluci Međunarodnog Suda.

Na Međunarodni Sud može se također žaliti svaka država protiv druge države, koja ne postupa u smislu ovih ustanova u pogledu koje »preporuke« ili »projekta konvencije«, donešenih po međunarodnoj konferenciji rada.

III.

Još nam preostaje da u kratko progovorimo o dosadašnjem radu Međunarodne organizacije rada, koji rad možemo donekle obilježiti kao materijalno-pravni dio međunarodnog socijalnog zakonodavstva. To su zaključci dosadanjih međunarodnih konferencija rada.

Do sada je održano sedam međunarodnih konferencija rada: u Vašingtonu 1919., u Genovi 1920., te u Ženevi 1921., 1922., 1923., 1924. i 1925. —

Digitized by Google

Saziv i dnevni red prve — a ujedno najvažnije — konferencije u Vašingtonu sadržan je već u mirovnom ugovoru (Dodatak k čl. 426.). Na ovoj konferenciji najažnija su pitanja bila u pogledu zaštite rada u industriji, te su prihvaćeni ovi projekti konvencija: a) o osamsatnom radu u industriji. Ovo je jedna od najvažnijih i najdalekosežnijih tečevina radničko-zaštitnog zakonodavstva, koja će i za privredu i za radničku klasu imati ogromno ekonomsko, socijalno i kulturno značenje. Ova je konvencija dosada bila ratificirana* od slijedećih država: Čehoslovačke, Grčke, Austrije, Bugarske i Rumunjske; ove tri zadnje države ratificirale su je uslovno, odnosno s vremenskom odgodom njezine obaveznosti za njih. Njezina je ratifikacija preporučena u slijedećim zemljama: u Njemačkoj, Danskoj, Španiji, Italiji, Francuskoj, Estonskoj, Litvi, Holandiji, Argentiniji, Braziliji i Čile. Osim toga nekoje su države uvele osamsatno radno vrijeme svojim domaćim zakonodavstvom, a da dosad nijesu ni ratificirale konvenciju, ni preporučile njezinu ratifikaciju.

b) Konvencija o besposlici. Glavni zahtjev ove konvencije jest, da se u svim državama osnuje, pod kontrolom državne uprave, javno i besplatno posredovanje rada, te osiguranje protiv besposlice. Ovu su konvenciju ratificirale: Austrija, Velika Britanija, Bugarska, Italija, Danska, Španija, Norveška, Grčka, Poljska, Rumunija, Švedska, Švicarska, Finska, Estonska, Južno-Afrička Unija, Indija i Japan. Ratifikacija je preporučena u: Francuskoj, Ugarskoj, Litvi, Čehoslovačkoj, Holandiji, Njemačkoj, Braziliji i Argentini. Isto kao kod konvencije o osamsatnom radu, tako su nekoja domaća zakonodavstva donijela razne zakonske mjere i za pobijanje besposlice, a da dotične države nisu ratificirale odnosnu konvenciju.

c) Konvencija o zaštiti žena prije i poslije poroda. Ova konvencija određuje, da žene ne smiju biti uposlene u industrijskim, trgovačkim i saobraćajnim preduzećima 6 tjedana pred i 6 tjedana poslije poroda, te da kroz to vrijeme mora njihova egzistencija biti osigurana na način, da imaju pravo na besplatnu ljekarsku i babičku pomoć. Kroz to im vrijeme poslodavac ne može otkazati, već im mora dati besplatni dopust. Ovu su konvenciju ratificirale: Bugarska, Grčka, Rumunija, Španija i Italija, a preporučena je u Danskoj, Francuskoj, Holandiji, Ugarskoj, Čehoslovačkoj, Litvi, Argentiniji, Braziliji, Čile i u Kubi.

d) Konvencija o noćnom radu žena, po kojoj bi se za žene uposlene u industriji imao uvesti 11-satni noćni odmor. Konvenciju su ratificirale: Austrija, Belgija, Bugarska, Estonska, Engleska, Grčka, Italija, Holandija, Rumunjska, Švicarska, Čehoslovačka, Indija i Južna Amerika; a ratifikaciju su preporučile: Njemačka, Danska, Španjolska, Francuska, Ugarska, Litva, Argentina, Brazilija i Čile.

e) Konvencija o najnižem vijeku djece u industrijskom radu određuje, da djeca ispod 14 godina ne mogu biti uposlena u industrijskim preduzećima (ni javnim, ni privatnim). Ratifikacija je uslijedila u: Engleskoj, Čehoslovačkoj, Rumunjskoj, Poljskoj, Bugarskoj, Belgiji, Danskoj, Grčkoj, Estoniji i Švajcarskoj; ratifikacija je odobrena u: Finskoj, Holandiji i Japanu, a preporučile su ju Njemačka, Francuska, Španjolska, Italija, Litva, Argentina, Brazilija, Čile i Kuba.

f) Konvencija o noćnom radu djece u industriji predviđa, da između 10 sati na večer i 5 sati u jutro nemaju biti u industriji uposlena djeca ispod 18. godine života. Ratificirale su konvenciju: Belgija, Austrija, Danska, Estonska, Poljska, Rumunjska, Švicarska, Engleska, Grčka, Italija, Holandija i Indija; ratifikacija je preporučena u: Njemačkoj, Čehoslovačkoj, Španjolskoj, Francuskoj, Ugarskoj, Litvi, Argentiniji, Braziliji, Čile i Kubi.

Konačno je vašingtonska konferencija preporučila svim državama, da prihvate:

---

* Podatke o dosadanjim ratifikacijama međunarodnih konvencija do završetka god. 1924. donosi decembarski broj prošle godine »Informations Sociales«, službeno glasilo M. B. R.

Digitized by Google

g) Konvenciju o zabrani upotrebe žutog fosfora u proizvodnji žigica, koja je bila prihvaćena već na međunarodnoj konferenciji u Bernu god. 1906.

Druga međunarodna konferencija rada u Genovi imala je na dnevnom redu pitanja zaštite rada u pomorstvu. Radi kratkoće pregleda donijet ćemo ovdje samo konvencije, koje su bile prihvaćene bez nabrajanja zemalja, u kojima je uslijedila ratifikacija:

a) Konvencija o najnižem vijeku djece uposlene na pomorskim lađama, kojom se zabranjuje uposlenje djece ispod 14 godina.

b) Konvencija o uposlenju pomoraca, kojom se određuje, da to uposlenje može uslijediti samo putem javnih berza rada.

c) Konvencija o odšteti pomoraca u slučaju brodoloma, kojom se predviđa odšteta sa strane vlasnika broda za slučaj brodoloma.

Treća međunarodna konferencija rada u Ženevi, raspravljala je pitanja i donijela konvencije o zaštiti rada u poljoprivredi. Njezine konvencije su slijedeće:

a) O najnižem vijeku djece uposlene u poljoprivredi (14 godina); osobito je tu izrečena zabrana, da djeca ne smiju biti pred školom i poslije škole na taj način uposlena, da se uposlenjem iscrpe sve njihove fizičke snage, što bi imalo za posljedicu umor, koji bi štetno djelovao na njihovo učenje; b) o pravu udruživanja i sakupljanja poljoprivrednih radnika, koja u tom pogledu predviđa ista prava kao i za industrijske radnike; c) o nedjeljnom odmoru u industriji, koja stoji u najužoj vezi sa osamsatnim dnevnim, ili 48-satnim nedjeljnim radom; d) o zabrani upotrebe olovnog bjelila u slikarstvu, kojom se zabranjuje upotreba svih bijelih boja, koje sadrže više od 2% olova; e) o odšteti za slučaj nesreće u poljoprivrednom radu, kojom se predviđa, da osiguranje za slučaj nesreće važi i za sve poljoprivredne radnike; f) konačno su prihvaćene dvije konvencije, od kojih jedna određuje najniži vijek, u kojem se mogu uposliti djeca kao ložači na brodovima, a druga o liječničkom pregledu djece uposlene na pomorskim brodovima.

Četvrta, peta i šesta međunarodna konferencija rada (sve u Ženevi) nisu donašale nikakovih konvencija, već samo rekomandacije i to o uređenju na međunarodnoj bazi pitanja imigracije i emigracije na temelju sakupljenih statističkih podataka, dalje o pitanju međunarodnog uređenja inspeckcije rada, o pitanju kako radnik ima upotrijebiti svoje slobodno vrijeme, o pitanju jednakog postupka sa stranim radnicima kao sa domaćima u osiguranju protiv nezgoda, i konačno u pitanju 24-satnog neprekidnog tjednog odmora u staklarskoj industriji.

Izvještaj o radu ovogodišnje, sedme, konferencije rada donijet ćemo naknadno, jer je ista tekar sada završena.

Osim ovog, nazovimo ga zakonodavnog rada, izvršila je Međunarodna Organizacija rada i ogroman anketarni rad, koji je mnogo doprinio detaljnom, znanstvenom poznavanju velikih svjetskih, socijalnih i privrednih, problema, čime je mnogo učinjeno u smjeru davanja direktive zakonodavnom radu u pojedinim državama, a indirektno doprinio je taj rad konsolidaciji privrednog i socijalnog života.

Prvo pitanje, o kojemu je Biro rada vršio naučna istraživanja i održao anketu bilo je pitanje besposlice i emigracije. Rezultati ove ankete iznešeni su pred četvrtu konferenciju rada kao dodatak izvještaju direktora A. Thomasa (o tome sam pisao u članku o besposlici u 1.—2. broju R. Z.). Na temelju tog izvještaja zaključila, je ta konferencija, da se taj rad nastavi i to posebice u pitanjima: a) kakav uticaj ima valutarna, financijalna i trgovačka politika pojedinih država na sadašnju krizu i besposlicu; b) o periodičkim krizama hiperprodukcije i mjerama za ublaženje posljedica te krize; c) o uzrocima i sredstvima kako odpomoći besposlici sezonskih radnika. Ovo je osobito važno s tog razloga, što su se gotovo sva sredstva, koja pojedine države rabe za pobijanje besposlice, pokazala samo kao palijativi, koji mnogo ne koriste, te će se usljed toga morati pomišljati na radikalnija sredstva, kao što je n. pr. kolonizacija putem iseljivanja iz prenapućenih zemalja u zemlje manje napučene.

Digitized by Google

Daljni problem, o kojem je Biro rada održao anketu, bilo je pitanje produkcije i njezinog uticaja na socijalnu politiku. Kod istraživanja pitanja zasjecajućih u ovaj problem uzete su u obzir sve ekonomske pojave posljeratnog vremena (stagnacija produkcije i prodaje, besposlica, socijalne prilike, i t. d.). Rezultati ovog rada izaći će štampom u posebnom djelu, od čega je već jedan dio objelodanjen.

Pored još nekoliko pitanja izvršio je Biro rada veliki posao u proučavanju boljševizma i privrednih prilika u sovjetskoj Rusiji, te su o tome izašla štampom tri važna djela: »Uslovi rada u sovjetskoj Rusiji«, »Organizacija industrije u sovjetskoj Rusiji« i »Bibliografija privrednih i radnih pitanja u sovjetskoj Rusiji«.

Svoj znanstveni rad vrši Međunarodni biro rada i na velikom i bogatom publicističkom polju. U tom smjeru on sakuplja sve podatke, koji, pa i najmanje, imaju veze sa međunarodnim uređivanjem uslova rada; naučno obrađuje i putem štampanih djela dalje širi sva pitanja, koja su raspravljana na pojedinim konferencijama; sakuplja i prerađuje sve izvještaje o socijalnim prilikama i socijalnom zakonodavstvu, koje dobiva od pojedinih država, svojih članova. Sav ovaj rad Biroa vidljiv je iz kvantiteta i kvaliteta njegovih dosadanjih publikacija. Njegova »Sbirka zakona«, koja je nastavak one što ju je pred ratom izdavalo Međunarodno udruženje za zaštitu radnika u Bazelu, donaša sve socijalno-političke zakone svih zemalja; osim toga izdaje jednu zbirku pod nazivom »Službeni Glasnik«, koja izlazi gotovo svaki dan. Jedna od najvažnijih publikacija je »Internacijonalna revija rada«, izlazi mjesečno i obrađuje revijalno, naučnom metodom sva pitanja, koja zasjecaju u djelokrug Međunarodne organizacije rada. Najbogatije vrelo svih potrebnih informacija je »Godišnjak«Biroa. Kraće informacijesocijalno-političke naravi, koje su namijenjene objavljivanju putem štampe, donosi tjednik Biroa »Socijalne informacije«. Pod nazivom »Studije i izvještaji« izdaje Međunarodni biro rada veća djela visoko znanstvenog karaktera o pojedinim problemima spadajućim u područje socijalnih i ekonomskih nauka.

Prikazavši tako dosadašnji rad Međunarodne Organizacije rada, moramo istaknuti, da je ona već dosada mnogo učinila za konsolidaciju svjetskih ekonomskih i socijalnih prilika, i time baš ona najviše doprinijela k uravnoteženju međunarodnih odnosa, koji su pod pritiskom međunarodne političke situacije, u Evropi još uvijek nejasni i katkada naginju ponovnim ratnim komplikacijama. Taj će rad biti ne samo veći, već uspješniji i efektniji kad se smanji besposlica i skupoća, kad nastane veća stabilizacija u valutarnim odnosima i kad socijalni kurz u pojedinim državama krene više nalievo, a pogotovo onda kad kod pojedinih država iščezne ona umišljena bojazan za državni suverenitet, koji je tobože ugrožen donašanjem obvezatnih međunarodnih ugovora.

Samo još nekoliko riječi o odnosu naše države prama Međunarodnoj organizaciji rada. Taj je odnos vrlo slab, gotovo nikakav. Izgleda da nijedna od dosadanjih naših vlada nije shvatila pravo značenje te službene međunarodne institucije, i da u njoj nije upoznala oživotvorenje jednog boljeg i višeg poretka među narodima i unutar same države. Naše vlade neće da dođu do spoznaje, da se značenje i snaga jednog naroda neće više ispoljavati u nasilju i gruboj sili, već u njegovoj želji, nastojanju i radu oko svjetskog mirai socijalne pravde. Naše vlade ne vide u Međunarodnoj organizaciji rada osiguranje našeg vlastitog narodnog i državnog interesa, koji se politički sastoji u održanju svjetskog mira a ekonomski u tome, da sve države budu međusobno povezane srazmjerno jednakim socijalnim zakonodavstvom, kako bi se tom jednakošću onemogućila opasna konkurencija. Ispravno je stoga inspektor Ministarstva soc. politike g. Jeremić, koji gotovo na svakoj konferenciji rada zastupa vladu, u svom članku o međunarodnom radničkom zakonodavstvu (»Socijalni Preporođaj«, br. 1—2 od ove godine) istaknuo, da naša država

Digitized by Google

riskuje da bude izložena međunarodnim sankcijama (sc. kaznama) iz čl. 416 versaljskog ugovora, jer je dosad protekao postavljeni rok za izglasane međunarodne konvencije, a da naša država nije ni jednu od njih ratificirala, niti podnijela parlamentu. Vrlo dobro g. Jeremić kaže, da su odnosne obaveze iz § 405. mirovnih ugovora, koje je na sebe preuzela i naša država, izričite, striktne i imperativne, te pošto ih država ne vrši, može na svakoj međunarodnoj konferenciji biti predmet diskusije, napadaja i blamaže.

U još goru situaciju dolazi naša vlada i time, što je ona, kada se je ovdje koncem lanjske godine nalazio u službenom posjetu direktor Međunarodnog Biroa rada g. A. Thomas, njemu obećala, da će ratifikacije uslijediti u najkraćem roku. Ni to obećanje nije dosada izvršila.

Tim je začudnija ova pasivnost naše vlade, što mi ipak imamo u domaćem zakonodavstvu uzakonjen jedan dio ustanova predviđenih u donešenim međunarodnim konvencijama. Velika bi nesreća bila, a osobito za naš međunarodni položaj i ugled, ako je ta pasivnost proračunata baš obzirom na gornju činjenicu, jer bi ona onda značila jasnu indikaciju na pogoršavanje našeg postojećeg socijalnog zakonodavstva.

BILJEŠKE.

Socijalno osiguranje.

SOCIJALNO OSIGURANJE U RUMUNJSKOJ.

U Rumunjskoj postoje sada tri razna zakonodavna područja o socijalnom osiguranju, rumunjsko, bivše austrijsko i bivše ugarsko. Na području Bukovine vrijedi staro austrijsko zakonodavstvo za slučaj bolesti i nezgode, izdano do godine 1918. bez ikakvih promjena i zakon o osiguranju privatnih namještenika za slučaj starosti, koji se gotovo niti ne provodi, već postoji samo na papiru. Slično vrijedi i za zakonodavstvo na području bivše Ugarske. Ovdje su donešene samo neke izmjene, koje se tiču ustanovljivanja prinosa i potpora prema novoj novčanoj jedinici. Najviša hranarina iznosi 20 leva, t. j. oko 10 Dinara. Još su niže potpore rudarskih bratimskih kasa. Bolesničke blagajne nemaju nikakove autonomije, već njima upravljaju komesari. Stari rumunjski zakon od god. 1912. protegnut je na Besarabiju, bez da je za to izdana provedbena naredba. U Rumunjskoj stoje bolesničke blagajne potpuno pod birokratskim vodstvom Ministarstva Rada. Centralnoj blagajni potpadaju i institucije osiguranja iz novih pokrajina. Ta blagajna je neka vrst državne komisije sa delegatima osiguravajućih zavoda pod vodstvom Ministra odnosno jednog generalnog direktora. Svi činovnici, kao i namještenici mjesnih organa osiguranja u staroj Rumunjskoj su državi namještenici. Budžeti mjesnih organa moraju biti odobreni u prvom redu po centralnoj blagajni, a zatim po Ministarstvu. Osiguranje se odnosi na zanatlije i radnike. Prinosi se ubiru putem markica. Potpore su bolesnička potpora, liječnička pomoć i ljekarije. A postoji i ograničeno osiguranje porodice. Za slučaj nezgode također se pruža potpora, koja može biti pretvorena u rentu. Radnici nemaju nikakovoga upliva na upravu osiguranja. Ne samo svako putovanje u oporavilište, nego i dulje zadržavanje u bolnici mora odobriti centralna blagajna, što vrlo smeta pravom postignuću svrhe osiguranja. Sada se radi u Rumunjskoj oko izjednačenja zakonodavstva: Novi jedinstveni zakon o osiguranju imao bi biti sličan francuskoj osnovi zakona o socijalnom osiguranju. Osnova predviđa vrhovno vijeće osiguranja, koje bi imalo veliki djelokrug. Niži organi osiguranja bili bi po toj osnovi jedinstveni za sve grane osiguranja, a u upravi bi imali jednaki udio poslodavci, radnici i zastupnici države. Namještenici osiguranja bili bi djelomično državni namještenici. Ravnatelja blagajne imenovalo bi Ministarstvo i imao bi dalekosežna prava.,

B. H.

KRATAK PREGLED SOCIJALNOG OSIGURANJA U DANSKOJ.

Ministarstvo za socijalnu skrb u Kopenhagenu izdalo je koncem juna prošle godine

Digitized by Google

publikaciju o položaju zakonodavstva socijalnog osiguranja u Danskoj. Mi donosimo ovdje kratak izvadak iz te publikacije.

Osiguranje za slučaj bolesti osniva se na zakonu od 12. aprila 1892. o priznatim bolesničkim blagajnama, koji je kasnije proširen zakonima iz god. 1914. i 1915. Osiguranje jeste fakultativno, a provode ga komunalne pripomoćne blagajne ili po državi nadzirane bolesničke blagajne. Mnogobrojne blagajne, koje rade po cijeloj državi, predstavljaju donekle jedinstvo po svojem zajedničkom radu i uslijed vodstva i nadzora državne vlasti. Osiguranju pripadaju radnici i osobe u sličnim odnošajima obiju spolova. Osim toga postoji i jedna forma osiguranja za slučaj bolesti bez državne potpore za imućne, koji mogu pristupiti kao redoviti članovi blagajnama, u koliko su tečajem godina postali nemoćni. Broj upisanih osoba kod bolesničkih blagajna iznaša tri petine pučanstva. Potpore, koje podijeljuju blagajne, a koje se daju i za djecu ispod 15 godina, sastoje se iz bolničke njege, hranarine, liječničke njege i porodiljske potpore. Dalnje potpore kao liječenje zubiju, liječnička pomoć kod kuće, uzdržavanje u oporavilištima, plaćanje medikamenata do tri četvrtine, su fakultativne i pojedina blagajna prima u tu svrhu od države potporu. Dok se hranarina može isplaćivati najmanje kroz 26 tjednaa u jednoj godini, to se ostale potpore smiju davati samo za 60 tjedana kroz tri računske godine. Prihodi se blagajna sastoje iz jedne trećine prinosa osiguranika i iz gotovo jedne trećine državnih subvencija. Općine plaćaju u glavnom bolničke troškove i to najviše do polovice iznosa. Sa blagajnama stoje u vezi i posmrtne blagajne.

Osiguranje za slučaj iznemoglosti uredjeno je zakonom od 6. maja 1921. Svi dobrovoljni članovi bolesničkih blagajna obavezno su osigurani za slučaj iznemoglosti. Radnici i poslodavci plaćaju jednake prinose, a ostale troškove snašaju u jednakom iznosu država i općina. Kod gubitka dvije trećine radne sposobnosti isplaćuje se godišnja renta od 800 dan. Kruna. Za slijepe, gluhonijeme i umobolne osiguranike predvidjeno je besplatno odašiljanje u liječilišta, bolnice i t. d. Posebne odredbe propisuju besplatno liječenje tuberkuloznih i venerickih bolesnika kao i onih, koji boluju od koje epidemije.

Osiguranje za slučaj nezgode bilo je ponajprije prema akonu od 7. januara 1898. predvidjeno samo za radnike, ali je medjutim zakonom od 6. jula 1916. protegnuto na sva lica, koja se nalaze u kakvom službovnom odnošaju. Troškove ove grane osiguranja snose samo poslodavci. Mali trgovci (detailisti) i samostalni obrtnici mogu dobrovoljno osigurati svoju supruga i sebe. Država daje i za rente ovakovih dobrovoljnih osiguranika subvenciju. Dnevna potpora daje se tek od 13 dana nakon nezgode, i to samo ako je ozledjenik osiguran kod bolesničke blagajne. Ta odredba imade svrhu, da potakne pučanstvo, da u što većem broju pristupi bolesničkim blagajnama. Kod trajne radne nesposobnosti i u slučaju smrti isplaćuje se otšteta kao kapital, čiji najviši iznos iznaša u prvom slučaju 24.000 Kruna, a u posljednjem 12.000 Kruna. Ovaj sistem pokazuje se dobrim, kad se radi o ozlijedama i o neznatnoj otšteti, ali je lošiji, ako se radi o naknadi veće štete. Osiguranje za slučaj nezgode provode privatne institucije, ali otštete ustanovljuje javna organizacija t. zv. »vijeće osiguranja za slučaj nezgode«.

Rente za slučaj starosti daju se licima počam od g. 1891. rodjenima, bez plaćanja prinosa i bez obzira na državnu subvenciju. Novim zakonom od 7. augusta 1922. odredjeni su stalni iznosi renta. Pravo na starostnu rentu počinje sa navršenom 65. godinom života. Osim renta daju se ovim osiguranicima i različite druge potpore kao liječnička njega ili u slučaju potrebe zavodska njega. Za isplatu renta jamče općine, kojima vraća država sedam dvanajstina troškova.

Osiguranje neuposlenih uredjeno je osnovnim zakonom od god. 1907. i novelama od god. 1921. i 1924. Autonomne blagajne provode ovo osiguranje, a država ih nadzire i pruža im potporu, koja se ustanovljuje ne prema troškovima već prema prinosima osiguranika. Prihodi blagajna sastoje se tri petine iz prinosa, jedna petina iz državne i jedna petina iz općinske subvencije. Pravo na potporu pripada svakom, koji je najmanje kroz dvanajst mjeseci osiguran i koji je uplaćivao propisane prinose. Prosječna dnevna potpora ne smije prekoračiti dvije trećine nadnice i daje se za najdulje vrijeme, koje se kreće izmedju 75 i 100 dana. Za vrijeme izvanredne neuposlenosti mogu se pružati dodatci potporama. **B. H.**

Digitized by Google

SOCIJALNO OSIGURANJE NA HIGIJENSKOJ IZLOŽBI U BEČU.

U bečkoj sajamskoj palači otvorena je ovaj mjesec velika higijenska izložba, koju je priredila država, bečka gradska općina i glasoviti higijenski muzej iz Dresdena. Na toj izložbi sudjeluju i organi socijalnog osiguranja, koji snašaju veliki dio tereta oko poboljšanja zdravstvenog stanja pučanstva. Naročito značenje imade ovo sudjelovanje za rad nosioca osiguranja, koji dolaze na taj način do mogućnosti, da javno prikažu svoj rad kako interesentima tako i ostaloj javnosti. Savezi bolesničkih blagajna u Beču, Gracu i Linzu kao i državna komisija austrijskih bolesničkih blagajna izložili su na toj izložbi ukupnu statistiku o zdravstvenim odnošajima namještenika i radnika u Austriji. O tome će ujedno biti izdana spomenica, koja će osim toga sadržavat statističke podatke o isplaćenim potporama po bolesničkim blagajnama i zavodima za osiguranje u slučaju nezgode. Pojedine blagajne izložile su ilustracije svojih zdravstvenih ustanova, dijagrame, mulaže i ostale prikaze iz područja skrbi oko bolesnih i unesrećenih osiguranika. Osobito su interesantni kartogrami o veličini i o području djelovanja radničkih bolesničkih blagajna u Beču, Donjoj Austriji i Burge-Landu. **B. H.**

NOVELIZACIJA ZAKONA O PENZIJSKOM OSIGURANJU PRIVATNIH NAMJEŠTENIKA U Č. S. R.

U Čehoslovačkoj na novelizaciji penzijskog zakona privatnih namještenika radi već skoro godinu dana jedna naročita komisija imenovana po ministarstvu socijalne skrbi. Ta komisija je podjeljena na više sekcija, od kojih je sekcija za ustanovljivanje obaveze osiguranja, kako javlja praški Lokopres, pred kratko vrijeme završila svoj rad. Također i rad užega odbora za boles. osiguranje privatnih namještenika znatno je napredovao tako, da se može očekivati, da će u prvom polugodištu ove godine biti okončan i upućen pred parlamenat čitavi nacrt penzijskog osiguarnja privatnih namještenika. U komisiji radi se također i o tom, da se sa penzijskim osiguranjem sjedini i osiguranje za slučaj nesakrivljene besposlice privatnih namještenika i da se izradi cjelokupno socijalno osiguranje privatnih namještenika za sve slučajeve gubitka radne sposobnosti. Osnova ta donijet će privatnim namještenicima Č. S. R. osim jedinstvene kodifikacije socijalnoga prava i znatno uvećanje potpora. U parlamentu ova osnova neće naići na veće teškoće, jer su u komisiji zastupane sve skupine interesenata. Praktično provođenje ovoga penzijskog zakona privatnih namještenika bit će olakšano tim, što nadležne ustanove već postoje i što se mogu pravodobno spremiti k novim zadatcima. Može se očekivati, da će naredne godine doći do ostvarenja ovoga zakona. *D.-G-ć.*

ZAKON O OSIGURANJU U BESPOSLICI U QUEENSLANDU (AUSTRALIJA).

Osnovu zakona prihvatila je vlada u oktobru 1922. godine. Za provedbu ovog zakona odgovoran je Ministar, kojemu pomaže Vijeće za uposlivanje nezaposlenih radnika, a koje je sastavljeno od Ministra, kancelara Pripomoćnih društava (The registrar of Friendly Societies), direktora rada imenovanog po Zakonu o burzama rada od god. 1915., te predstavnika poslodavaca i radnika.

Osiguranje u besposlici. Osigurani prinosnici jesu svi radnici muški ili ženski preko 18 god. stari. Pojam radenika definiran u zakonu obuhvaća sva lica, koja su namještena ili uposlena za plaću u bilo kojem poslu, koji je podređen upravi ili nadzoru poslodavca. Predsjednik Vijeća za uposlenje besposlenih može uz neke uvjete neka lica izuzeti iz obveze osiguranja u besposlici.

Prinosi. Prinose za osiguranje u besposlici uplaćuju radnici, njihovi poslodavci i država. Svaka stranka doprinaša jednak dio t. j. jednu trećinu u Fond za osiguranje u besposlici (Unemployment Insurance Fond). Visina prinosa sa strane radnika i poslodavca nije odredjena zakonom, već se imade odredjivati prema pravilima sastavljenim po predsjedniku Vijeća. Poslodavac je u prvom redu odgovoran za oba prinosa t. j. za svoj prinos i onaj radnika, kojeg imade odbiti od njegove plaće ili druge svote koju duguje radniku.

Potpore u besposlici. Visina potpore fiksirana je prema tabeli, a ova ne smije prekoračiti polovinu nadnica plaćenih u tjednu. Visina potpora mijenja se kako slijedi:

Neženjeni radnici, udovci i udovice, primaju tjedno 15—20 šilinga. Oženjeni radnici, koji uzdržavaju svoje žene bez neopskrbljene djece 25—35 šilinga tjedno. Za svako neop-

Digitized by Google

skrbljeno dijete ispod 16 godina, a koje uzdržava radnik ili radnica, i to najviše do četvero djece 4—5 šilinga tjedno.

Minimum potpore za oženjenog radnika, koji imade četvero neopskrbljene djece iznaša tjedno 41 šiling, maksimum pak 55 šilinga.

Uvjeti za primanje potpora. Potpora u besposlici isplaćuje se za najdužu periodu u svakoj godini od 15 tjedana, nakon periode »čekanja« (waiting) od 14 dana, no Vijeće može ovaj rok produljiti u svrhu ublaženja bijede i nestašice životnih potreba. Potpora imade se neprekidno isplaćivati kroz cijelo vreme besposlice. No Vijeće može u teškim slučajevima t. j. kada je uposlivanje radnika veoma oteščano, sastaviti pravila koja se baziraju na broju dana neuposlenih u svakom mjesecu, pod uvjetom da je broj manji od 14 dana, u kojima se ima isplaćivati potpora. Tražilac potpore nema prava na istu, ako nije doprineo u fond prinose za šest mjeseci prije svog potraživanja, no oni radnici koji nemogu ispuniti napred navedene uvjete, mogu uz neke uslove primati proporcionalno manji iznos potpore. Lice koje nije registrirano kod Državne burze rada, nema prava na potporu po ovom zakonu.

Ograničenja glede podijeljivanja potpora. Po ovom zakonu nemože primati potpore ono lice, koje prima penziju za slučaj starosti (Old Age Pensions), zatim lice koje prima periodično plaću po Zakonu o odšteti radnika (The Workmen's Compensation Act) od god. 1916.—1921. Lice koje odbije posao nadjen mu od Burze Rada bez ikakvog opravdanog razloga ili po komu drugomu, gubi pravo na potporu u besposlici za vrijeme od trideset dana. U nekim slučajevima, ako radnik odbije posao kojeg mu je našla Burza Rada, ne gubi pravo na potporu već je i dalje prima kao n. pr. ako neki radnik odbije ponudu, da stupi u posao na mjesto ispražnjeno uslijed štrajka, uzima se da ej njegov otkaz opravdan. Molilac potpore pak koji je svojom krivnjom izgubio zaposlenje, gubi pravo na potporu za vrijeme od dva mjeseca. Isto tako uskratit će se potpora i onom radniku, koji je odbio uposlenje odredjeno mu presudom obraničkog suda ili industrijalnog ugovora.

Svaki spor, koji nastane između lica, kojemu pripada pravo na potporu po ovom zakonu, Ministar će predložiti na odluku Vijeću za uposlenje neuposlenih, koja je konačna i zaključna t. j. nema prava žalbe na višu instanciju.

Mjere glede nezaposlenih radnika. Zakon o osiguranju u besposlici daje Vijeću razne ovlasti za suzbijanje besposlice. Prema čl. 4. zakona Vijeće imade pribaviti nužne informacije o uslovima rada na tržištu, te će u tu svrhu zatražiti nužne podatke od raznih oblasti. Prema čl. 9. zakona Vijeće može upotrijebiti specijalne mjere, da uzmogne umanjiti besposlicu. Nadalje imade izvješćivati Ministra o broju neuposlenih radnika u mjestima besposlice, a može predložiti i vrstu posla (rada), koji bi po njegovom mišljenju smanjio besposlicu.

Predsjednik Vijeća, ako je uvjeren da su potrebne mjere za ublaženje besposlice, može narediti da se izvrši neka radnja o vladinom trošku, ako misli da će time ublažiti besposlicu u mjestima, u kojima postoji. On može zaključkom Vijeća naložiti mjesnim oblastima, da ove preduzmu radnje specijalizirane u nalogu, a može odrediti i vrijeme kada se imadu započeti odnosno završiti. Ako neka oblast propusti izvršiti nalog Vijeća, potonje može naložiti da oblast snaša sve troškove oko izvadjanja radnje, a Vijeće će samo započeti s radom. U nuždi Vijeće može sklopiti i zajam na teret ove oblasti, te će od iste naknaditi u potrebi i učinjene troškove.

Čl. 13. zakona ovlašćuje predsjednika Vijeća, da može uposliti radnike na krunskim dobrima za poljodjelski rad. Vijeće pak samo može u poljodjelskim radnjama uposliti svako lice koje se nemože drugamo uposliti, a nije sposobno da si drukčije samo pomogne. Ovi radnici plaćeni su prema nadnicama a odredjenim po Vijeću za uposlenje nezaposlenih radnika.

Ako na ovaj način uposleni radnik ne bi htio da radi bez opravdanog razloga, imade se bez dalnjega otpustiti sa poljskog posla, i gubi pravo na uposlenje u kojem drugom poslu, niti nema pravo na potporu iz Fonda za osiguranje u besposlici.

Čl. 15. propisuje, da ako radnik izgubi ponovno svoje zaposlenje zbog pomanjkanja tehničkog znanja ili sposobnosti, Vijeće može odrediti, da se radnik imade obučavati u kojem državnom tehničkom zavodu ili kojoj drugoj radnji, a troškove zajedno sa potporom koja pripada radniku za vrijeme besposlice, snašat će u cijelosti ili djelomično Fond za osiguranje u besposlici, prema odredbi Vijeća.

Digitized by Google

Čl. 7. zakona daje Vijeću ovlasti prema poslodavcima. Ako predsjednik Vijeća dode do uvjerenja, da su poslodavci propustili početi ili nastaviti sa radnjama, koje se mogu nastaviti bez njihove štete, a besposlica je vjerojatno prouzročena tim propustom, može odlukom Vijeća istima naložiti, da poduzmu sve nužne mjere koje mogu da smanje besposlicu. Poslodavci mogu se protiv ove odluke prizvati na t. zv. Industrijalni Magistrat (Industrial Magistrate). U slučaju kakvog propusta sa strane poslodavca, Vijeće može udariti poslodavcu kontribuciju u tolikom iznosu, za koji misli da je pravedan, a ova će se uplatiti Fondu za osiguranje u besposlici. Protiv kontribucije poslodavci mogu se prizvati na spomenuti Magistrat.

Još jedna mjera, kojoj je svrha da umanjuje besposlicu jest ovlašćenje Ministra, da svaki neuposleni radnik imade pravo na besplatnu vožnju na državnim željeznicama, da bi mu se time omogućilo putovanje u mjesta, u kojima će naći uposlenje. Trošak besplatne vožnje pada na teret Fonda za osiguranje u besposlici.

Podjedno zakon nalaže Vijeću, da imade podnašati Parlamentu godišnje izvješće o radu i provadjanju ovog zakona. **VI.**

PREGLED KNJIGA I ČASOPISA.

SOCIJALNA MEDICINA.

Pod tim natpisom upravo je izišla knjiga u izdanju instituta za socijalnu medicinu u Zagrebu. U toj knjizi načelnik ministarstva narodnog zdravlja Dr. Andrija Štampar uz saradnju jugoslaven. socijalnih lekara i generalnog direktora Suzor-a Milana Glasera obraduje najvažnije i najsloženije socijalno-medicinske zadatke naše države. Knjiga nije pisana teškim naučnim stilom, što bi se moglo zaključivati po njenom natpisu, nego popularno, ali stvarno. Stil je u njoj čisto narodan. Na organizaciju naše javne zdravstvene službe, uz množinu ilustracija takođe je u ovoj knjizi obraćena naročita pažnja. Jednom reči mogli bi reći, da se u ovoj knjizi obrađuje sve ono, što je kod nas dosad na pridizanju narodnog zdravlja u raznim društvenim skupinama učinjeno i što bi još trebalo učiniti.

Glavni štimul knjizi dao je Dr. Andrija Štampar sa svojim esejima: o socijalnoj medicini, politici o populaciji, zaštiti radničkog zdravlja, socijalizaciji lekarskog rada i socijalnoj pedagogici u službi socijalne medicine. On polazi sa gledišta, da racionalna skrb o narodnom zdravlju mora počivati u prvom redu na radu među zdravim ljudima. Postanak bolesti ne posmatra on isključivo sa uskog epidemiološkog gledišta, nego sa šireg gledišta socijalne etiologije i patologije. I konsekventno tomu zagovara on proširenje individualne terapije u socijalnu. »Individualna terapija«, kaže on reč po reč na strani 12. i 13. ove knjige, »treba da se proširi u socijalnu, jer se samo tako može sprečiti i izlečiti glavna skupina bolesti — koje obično nazivamo socijalnim bolestima. Pri socijalnoj terapiji ne pružamo lekove u obliku praška, infuza, dekokta, masaže i drugih priznatih fizikalnih srestava, ne borimo se jedino proti bakterijama kod zaraznih bolesti, nego općim srestvima kao što je asanacija, uređenje naseobina, vodovodima i kanalizacijom, podizanjem zdravih stanova, uređenjem zdravih radionica, propagacijom brakova među zdravim pojedincima, davanjem jednake lekarske pomoći svima slojevima društvenim bez razlike na imovno stanje;učestvovanjem svih u blagodatima nauke o zdravlju, prosvećivanjem najširih narodnih masa i upoznavanjem njihovim sa vrednostima, koje nam pruža nauka o zdravlju; zaštitom materinstva, male dece, zaštitom radnika, školskom higijenom, zdravstvenim zakonodavstvom, državnim i komunalnim — tim terapeutskim sredstvima lečimo bolesti i sprečavamo ih u njihovome začetku«. Dašto, da je za oživotvorenje ovih socijalnih nastojanja preko potrebno, da se i lekarski rad socijalizuje. Treba, da se pojavi »novi oblik lekarskog zvanja: lekar u javnoj službi, neovisan o privatnoj praksi, materijalno potpuno obezbeđen, sa velikom zadaćom, da svoje znanje upotrebi za čuvanje narodnoga zdravlja«. Dalje dobro uočuje Dr. Andrija Štampar, da se ovim socijalnim nastojanjima lekari, kako kod nas tako i na strani, opiru isključivo sa svojih uskih staleških interesa. Ova borba lekara sa velikim

Digitized by Google

socijalnim reformama, odigravala se najviše na području socijalnog osiguranja. I naše socijalno osiguranje radnika, doduše na jednom malom području, nažalost nije bilo pošteđeno od te lekarske ofanzive. Međutim u poslednje vreme u svim zemljama »stišava se ta borba i lekari nisu kadri da održe svoje pozicije spram socijalnog osiguranja, koje se razvija u znaku pobede velikih socijalnih reformi i zaštite najvećeg dela ljudstva (strana 254)«.

Dr. Andrija Štampar došao je na sretnu zamisao, da se u ovoj knjizi — što smo već spomenuli — obradi staranje za narodno zdravlje po pojedinim društvenim skupinama. — Društvo naime možemo podeliti po različitim kriterijima u više skupina. Na primer, ako uzmemo po načinu i dobi života, onda će nam biti jasno, da je s jedne strane za mladež, a s druge strane za sve one, koji daju pod najam svoju manuelnu ili umnu radnu snagu, potrebna naročita zdravstvena skrb. Isto tako, ako uzmemo za kriterij telesnu konstrunkciju pojedinih članova društva, onda je razumljivo, da skrbi za zdravlje i izboru zvanja nemoćnih mališa, koji su još za vreme rasta bili sprečeni u razvitku i funkciji organa (kržljavci), kaošto i onih, koji su u odrasloj dobi pretrpeli teške telesne ozlede (ratni i poslovni invalidi), treba posvetiti naročitu pažnju. Da bi se u tim netom spomenutim društvenim skupinama u što većoj meri ostvarili socijalno-medicinski zadatci, potrebno je naročito poznavanje tih skupina i naročita inicijativa. Sa puno razumijevanja odabrao je Dr. Andrija Štampar za saradnike u ovoj knjizi ljude, sa velikom inicijativom i najboljim poznavanjem odnosnih skupina. Tako je Dr. Štampar poverio da u ovoj knjizi obrađuju: Dr. Matija Ambrožić »Zaštitu dojenčadi i male dece«, Dr. Natalija Nikolajević »Zaštitu zdravlja školske dece«, Dr. Mato Šarčević »Zaštitu kržljavaca« i »Zaštitu ratnih poslovnih invalida« i Milan Glaser »Socijalno osiguranje radnika«.

Po važnosti skupina a i po važnosti same obradbe, zaslužuju u ovoj knjizi pokraj radova Dr Štampara, najveću pažnju radovi Dr Matije Ambrožića i generalnog direktora Suzor-a Milana Glasera.

»Zaštitu dojenčadi« u ljudskom društvu bez sumnje treba podići na prvi plan, jer ako očuvamo zdravlje detetu u ranoj mladosti, stvorili smo time jakog i otpornog pojedinca, koji će u današnjim teškim životnim prilikama odolevati bolestima. Ako se pravilno postaramo za našu dojenčad, manje će se puniti naše bolnice, neće biti toliko kržljavaca i za rad nesposobnih, neće trebati podizati tolike sanatorije za tuberkulozne. Dr. Matija Ambrožić obradio je pitanje »Zaštite dojenčadi« veoma stručno i sa puno razumijevanja. Smrtnost među dojenčadi posmatra on po zvaničnoj slovenačkoj statistici iz g. 1921. Ako uzmemo, što je i verovatno, da se smrtnost dojenčadi i u ostalim delovima naše države ne razlikuje puno od smrtnosti dojenčadi u Slovenačkoj, onda nam ova statistika, koju navodi Dr Ambrožić, pruža upravo porazne rezultate. Kod nas umire strašno mnogo male dece. Kod nas u godini dana umire od 100 male dece 20, dok u Švedskoj i Norveškoj jedva 7.5%. U jednom mesecu po prilici umre kod nas dojenčadi toliko, koliko u Švedskoj za celu godinu ili toliko koliko umire kod nas odraslih dvedeset godišta između 50 i 70 godina ili staraca iznad 70 godina. Na pitanje, kako je to moguće da kod nas toliko dojenčadi umire, odgovara nam Dr Ambrožić, da je kriva tome rdava dečija nega, neispravna prehrana, istavljanje dojenčadi infekciji, jednom reči neznanje matera. Ova fakta upućuju nas na to, kako su kod nas preko potrebna savetovališta za majke, u kojima bi se one stalno i sistematski poučavale o svojim dužnostima i o potrebama deteta. Na pr. jedan je apsolutni postulat za očuvanje života doječadi, da ga majka hrani na svojim prsima bar kroz prva dva meseca. Ovo stanovište lekaske nauke daje realnu vrdnost propisima §§ 22., 23., 24., 25., 26. i 27. »Zakona o Zaštiti Radnika«, kaošto i tačci 4. i 5. § 45. »Zakona o osiguranju radnika.« Iz statistike, koju navodi Dr. Ambrožić, belodano proizlazi, da je najači procenat smrtnosti dojenčadi u industrijskim našim centrima dakle među radničkom mamalom decom. Držimo, da je tome dobrim delom razlog, što se sa strane naših preduzeća još uvek ne izvršuju citirani §§ Zakona o Zaštiti Radnika, koji se odnose na socijalno-higijensku zaštitu radničke dojenčadi i male dece. Ispravno primećuje Dr Ambrožić, da bi i okružni uredi za osiguranje radnika mogli više učiniti za zaštitu zdravlja radničke male dece. »Šablonsko doznačivanje rodiljskih potpora«, kaže on na 76 strani ove knjige, »bilo bi neekonomsko, jer bi značilo rasipavanje često teško prikupljenih radničkih i industrijskih novčanih sred-

Digitized by Google

stava. Ako se uz velike novčane potpore žrtvuje još nešto novaca za organizaciju i provađanje nadzora dojenčadi po kućama i nadzora dojenja te higijensko poučavanje matera, koje doje, to bi okružni uredi za osiguranje radnika u pogledu socijalno-higijenske zaštite dojenčadi potpuno udovoljili svojim zadacima«.

Konačno u ovoj knjizi, na pune 83 strane, piše o socijalnom osiguranju radnika generalni direktor Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika Milan Glaser. Kratki izvod iz ove Glaserove rasprave doneli smo već u broju 3—4 ovogodišnje »Radničke Zaštite«. Kako je zbog ograničenosti prostora u »Radničkoj Zaštiti« pomenuta rasprava preštampana suviše fragmentarno i kako su najinteresantnije stvari: statističke šeme i diagrami, koji pokazuju poslovanje bivše zemaljske blagajne za potporu bolesnih radnika i osiguranje protiv nezgodama u Zagrebu kao što kretanje osiguranih članova i novčano poslovanje Suzor-a u 1923. godini, otale izostale, potrebno je, ako se hoće da oceni važnost ove rasprave, da se ona pročita u knjizi Štamparovoj.

Kad se pročita Glaserova rasprava o »Socijalnom Osiguranju« u knjizi Štamparovoj, onda se pažljivim promatranjem navedenih statističkih podataka zapaža, da autor posmatra naše socijalno osiguranje, kako u prošlosti na teritoriji Hrvatske i Slavonije tako i u sadašnjici na celokupnom teritoriju kraljevine S. H. S., kao jedan agregat odnosno jedan mehanički pojam i da sva njegova teoretska opažanja počivaju na empiričkim statističkim podacima. Imamo li pri tom na umu, da je Milan Glaser generalni direktor Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika i da je on već prema svome položaju došao do apsolutno tačnih statističkih podataka, onda moramo priznati, da ova njegova rasprava — koja je u svojoj vrsti i prva kod nas — prestavlja pravu znanstvenu vrednost.

Svi oni, koji nemaju mogućnosti da studiraju opsirno Zakon o Osiguranju Radnika i Statut, a žele da se informiraju o značenju toga zakona, o svojim pravima i dužnostima, kaošto i o svim teškoćama na koje dan danji nailazi provodenje socijalnog osiguranja u našoj zemlji, trebali bi da se upoznaju sa ovom stručnom raspravom.

Držim da je ova rasprava — i ako to u njenoj intenciji nije bilo — najbolja obrana protiv svih onih neopravdanih napadaja, koji se s raznih strana dižu protivu našeg osiguranja radnika i protiv sadašnje organizacije toga osiguranja (vidi str. 252 u ovoj knjizi). Kod nas je po Z. O. R. osigurano u svemu jedva 3.66% celokupnog žiteljstva odnosno zajedno sa obiteljskim članovima ne više od 6%. Uvaži li se, pri tom, da najveći deo osiguranih članova spada među socijalno najslabije članove društva, i da upravo njihovom zdravlju t. j. zdravlju jedne od najaktivnijih skupina privrednog procesa treba posvetiti naročitu pažnju, onda je jasno kakovo veliko značenje imade naše socijalno osiguranje za opšte pridizanje narodnoga zdravlja.

Ova knjiga o »Socijalnoj medicini« upravo danas, kad je Međunarodna Kancelarija Rada u Ženevi obelodanila zvanična data, koja bilancuju u svoj svojoj strahoti goleme žrtve, koje je naša država pretrpela u svetskom ratu, nebi smela ostati ne zapažena. U uvodu ove knjige autori su s pravom istakli, da je »naše narodno zdravlje jako oronulo. Naša je država za vreme rata izgubila desetinu svoga stanovništva. U novoj samostalnog državi treba da se oslobodimo od mnogih bolesti, prevelikog umiranja i propadanja«.

Završavajući primećujemo, da u ovoj knjizi piše još Dr Josip Rasuhim o »Vitalnoj statistici«, na čem mogu biti zainteresovani isključivo socijalni medicinari. Za nameštenike socijalnog osiguranja naročiti interes u ovoj knjizi prestavlja esej Dr Andrije Štampara o »Zaštiti radničkog zdravlja«, jer je tu donet u prevodu trinaesti deo versajskog ugovora o miru o međunarodnoj organizaciji rada (vidi na starni 125. do 138.). Takode nameštenicima socijalnog osiguranja, naročito onim, koji se imadu podvrći stručnim ispitima, dobro će doći u ovaj knjizi rasprava generalnog direktora Suzor-a Milana Glasera o »Socijalnom osiguranju«, jer jedino u ovoj raspravi mogu da nadu na našem jeziku kratki istorijski pregled razvoja socijalnog osiguranja na strani i kod nas, a podjedno po ovoj raspravi mogu korepetirati najvažnije današnje zakonske, statutarne i pragmatičke propise. **Đ. G—ć.**

Vitomir Korać: Slobodna privreda. Jedna nova socijalno-ekonomska teorija. Komisiono izdanje knjižare S. B. Cvijanovića, Beograd 1925.

Digitized by Google

U ovoj popularnoj brošuri prikazuje nam poznati naš socijalistički publicista V. Korać Gesellove slobodno-privredne teorije, a u prvom redu teoriju novca i interesa.

Koraćeva knjižica pisana je prema njemačkoj brošuri geselijanca Dra Teodora Kristena, čuvenog ljekara i matematičara. Ta brošura bila je napisana naročito za radnike, što se vidi iz samog naslova: Was der Arbeiter vom Geld wissen muss?« Ipak to nije samo slobodni prevod, već su unešena i mnoga vlastita razmatranja, primjeri i citati iz ostale slobodno-privredne literature.

U prvom dijelu brošure prikazuje se bit i funkcija novca u savremenom kapitalističkom društvu. Tu je dana analiza dosadanjega novca, pa svi oni, koji nijesu verzirani u valutnim pitanjima naći će u tom dijelu brošure na popularni način prikazano sve ono, što je od najosnovnije važnosti za orijentiranje u tom pogledu, kao primjerice: važnost tržišta i zakona tražnje i ponude; konjukture sa hausse — periodom prosperiteta i baisse — periodom kriza; inflacija i deflacija; novac u opticaju i kretanje cijena; teorija kvantiteta; ponuda i njen unutrašnji nagon za razmenom; tražnja i njen unutrašnji nagon za razmenom; bezradni dohodak; zakon rentabiliteta.

Gesellovo naziranje i ono što on predlaže za riješenje problema stalne valute prikazano je u drugom dijelu brošure. Temeljna je njegova misao, koja je proistekla iz analize sadanjeg novca, da se novcu mora oduzeti karakter besmrtnosti. Kao što je i sva ostala roba ukvariva i smrtna, tako i novac mora biti smrtan, ako se hoće oduzeti superiornost posjednika novca — kapitalisti. To se ima postići reformom novca. U prvom redu imalo bi se preći na čistu papirnu valutu. Novac ne treba imati svoju »unutrašnju« vrijednost, jer njegova važnost nije u njegovoj tjelesnoj sadržini, u materiji od koje je napravljen, već isključivo u njegovoj socijalnoj i ekonomskoj funkciji kao sredstvu razmjene. Zatim Gesell predlaže uvođenje valutnog poreza, porez na novac u opticaju. Ovaj bi porez imao odgovarati prosjeku kaliranja ostale robe, te bi prema Gesellu iznosio oko 5%. Svaka bi novčanica u izvjesnim rokovima imala gubiti jedan dio svoje nominalne vrijednosti. Time bi se imalo postignuti to, da se spriječi sadašnja samovolja financijskih magnata, koji pomoću inflacija i deflacija stvaraja prema volji konjukture. Više se ne bi isplatilo novac tezaurirati, jer uslijed stojanja on samo gubi — kalira. Novac bi tako bio prisiljen za stalni opticaj i ne bi više mogao štrajkovati, već bi bila određena njegova stalna, prosječna cirkulaciona brzina. Da bi se pak dobila puna mogućnost, da utičemo pomoću novca na obrazovanje cijena, to bi nadalje trebalo dobiti slobodu, da prama potrebi puštamo i povlačimo određene količine novca iz saobraćaja. To bi provodio posebni državni valutni ured, koji bi bio kao sud nezavisan i stajao pod nadzorom privrednih organizacija. Gesell vidi, da bi time bile onemogućene opće privredne krize, te da bi uslijed toga takova reforma novca bila najblagotvornija za radne klase. Omogućenjem trajnog privrednog prosperiteta raste tražnja radne snage i stvara se mogućnost porasta radne nagrade i poboljšanja ostalih radnih uslova: radnog vremena, higijenskih radionica, zaštitnih mjera kod rada, zaštite nedoraslih i ženskinja kod privrednog rada i t. d. Time se ujedno daje mogućnost uspješnog pobijanja sadašnjih teških poroka, koji dave radničku klasu, suzbijanje alkoholizma, prostitucije, tuberkuloze, sifilisa i t. d.

Pa ipak i ako Gesellova teorija o novcu toliko obećaje radništvu, ipak se je baš u redovima socijalističkih teoretičara pojavio protiv tog učenja otpor. Osobito ortodoksni marksisti su njegovi najodlučniji protivnici. Korać u pogovoru svoje brošure polemiše protiv takovih nazora i vidi u Gesellu silnu i važnu nadopunu samog Marxa u socijalno-filozofskom pogledu. Onima, koji kažu da Gesellova teorija o novcu nema na sebi ništa specifično socijalističkoga Korać odgovara, da ni opće pravo glasa, ukidanje smrtne kazne, progresivni porez i t. d. nijesu tako đer specifično socijalistički zahtjevi, pa se ipak socijalisti za njih toliko bore.

Svima onima, koji se žele upoznati sa ovom svakako vrlo interesantnom socijalno-ekonomskom teorijom, možemo gornju brošuru samo preporučiti. **G. B.**

Dr. Štampar: Socijalna medicina. I. deo. Izdanje instituta za socijalnu medicinu u Zagrebu 1925. Cijena 25 dinara. Ova knjiga, koju je sastavio Dr. Andrija Štampar »uz saradnju jugosl. socijal. lekara« je originalno, hrabro i skroz i skroz narodno djelo. Originalno je, jer koliko Štampar, toliko i njegovi suradnici misle

Digitized by Google

svojom glavom, imaju svojih misli i ne opetuju jednostavno podatke i misli poznatih standard knjiga zapadne, znanstvene književnosti, nego daju živu i vjernu sliku svoga sopstvenog rada i truda, rezultate sopstvenih iskustava, uspješnih i neuspješnih napora i borba. Knjiga je hrabra, jer se Štampar ne boji, da kaže istinu i onda, ako je ona neugodna onima, koji mu inače po zvanju i po osjećaju stoje najbliže, pa i ako je neugodna za moćne slojeve našega današnjega društva.

Knjiga je narodna, jer se od prve do posljednje riječi, pa od prve do posljednje slike, tiče naših prilika, jer opisuje naše nevolje pa rezultate i metode n a š i h borba protiv ove nevolje. Sve, što je ovdje opisano i naslikano u glavnome je djelo Štampara i njegovih suradnika, pa je ostvareno u kratkom roku od onih nekoliko godina poslije ujedinjenja. Ali samo onaj, koji poznaje naše prilike može da upozna ovu ličnu crtu, koja se inače skromno skrila u ovoj knjizi. Nove institucije, nova nauka, novi duh — cijeli novi svijet je stvoren za vrijeme ovih kratkih i teških poslijeratnih godina na polju narodnoga zdravlja. Naša javnost jedva je dosada znala za ove institucije i rezultate. Inozemstvo ih je skoro više cijenilo, nego mi sami. Knjiga pokazuje skromno ono, što je stvoreno, a ne govori o teškim borbama pa ni o tome što se htjelo a nije moglo učiniti, jer nije bilo razumijevanja i pomoći tamo, gdje je moralo biti. Knjiga govori i o tome, što se još mora učiniti. Naša javnost može se diviti ovoj knjizi; ona je prikaz rada, koji nam ide u čast pred cijelim kulturnim svijetom, i prikaz je jednog velikog djela naše narodne kulture. Treba da naši liječnici i intelektualci čitaju ovu knjigu. Treba da je čitaju oni, kojima je povjerena vlast, a treba da je čitaju naši mladi ljudi. Knjiga napisana u mladenačkom duhu najiskrenijeg optimizma, i ako opisuje današnje prilike, ipak je knjiga b u d u ć n o s t i.

Ovaj prvi dio knjige o socijalnoj medicini dijeli se na IX. poglavlja.

I. O s o c i j a l n o j m e d i c i n i piše uvodni članak sam Andrija Štampar. Definira socijalnu medicinu ovako: »Ona je nauka, koja se bavi ispitivanjem medjusobnog uticaja socijalnih odnosa i patoloških pojava u narodu i pronalaženjem mjera socijalnog karaktera za unapređenje narodnog zdravlja«. Opisuje razliku između individualne i socijalne terapije, pa je valjda preoštra konstatacija, da je bolesnik objekat eksploatacije u praktičnoj medicini. Socijalna etiologija bolesti i socijalna profilaksa pokazuju se primjerima iz naših narodnih prilika. Desetina stanovnika boluje od tuberkuloze, imamo mnogo veneričnih obolenja i veliko umiranje male djece; imamo malariju i trahom pa jedino sa metodima socijalne medicine možemo da vodimo ozbiljnu borbu protiv njih.

II. O p o l i t i c i p o p u l a c i j e piše takode Andrija Štampar. Eugenika ili generativna higijena ima na 44 sveučilišta u Sjedinjenim Državama katedru ili barem lektora. Kod čovjeka je individualni interes pobijedio generativni. Direktne su metode, koje utječu na kvalitet poroda: kontrola nad bračnom vezom, pa sprečavanje razmnožavanja degeneriranih; preventivna sredstva, suzbijanje alkoholizma, polnih bolesti, izvjesnih tropskih bolesti, duhana, olova i žive, ovih izrazitih otrova klica, računaju se takođe u direktne metode. Indirektne metode su reforma našeg polnog poretka, reforma škole, eugenička odlikovanja pa i sprečavanje rata.

III. P o g l a v l j e o v i t a l n o j s t a t i s t i c i napisao je Dr. Rasuhin u Zagrebu. Ovo poglavlje morali bi čitati s osobitom pažnjom svi oni, koji se bave socijalnom medicinom. Čudnovata je lakomislenost i površnost, sa kojom se kadgod iznosi i prosuduje statistički materijal. Rasuhin nam daje jasan prikaz elementarnih pojmova o sabiranju i obradjivanju statističkog materijala, standard-broja, pa upozorava na važnost usporedivanja raznih dobnih razreda. U tom članku naći ćemo veliki broj vrlo važnih podataka. Ukupni gubitak Srbije bio je u ratu 1,650.000 ljudi. Poginuli su u ratu 690.000, gubitak zbog većeg pomora je bio 1,330.000, gubitak na porodu zbog rata iznosio je 320.000. Ukupni gubitak zaraćenih naroda bio je 35,380.000. Srbija je pretrpjela najteže gubitke, jer je poginulo u ratu 14.7%, u Njemačkoj 3%, u Britaniji i Rusiji 1.8% cijeloga pučanstva. Govori dalje o statistici poboljevanja i tu piše malo prekratko o statistici socijalnoga osiguranja; vrlo je zanimljiv prikaz terapeutske statistike, statistike nezgoda i socijalnih bolesti.

IV. O z a š t i t i d o j e n č a d i i m a l e d j e c e piše Dr. Matija Ambrožić u Ljubljani. O ovom članku piše opširnije drugi pisac u ovom broju Radničke Zaštite. Vrlo je zanimljiva znanstveno izrađena statistika za Sloveniju. U prvoj godini života umire od prilike toliko djece (4740) koliko umire odraslih u dvadeset god., između 50. i 70. god.! Trećinu svih

Digitized by Google

smrtnih slučajeva (33%) čine smrtni slučajevi dojenčadi i male djece! Zaštita djece mora biti socijalno zdravstvena, pa naš zakon o zaštiti radnika kao i zakon o osiguranju radnika ima ustanove, koje naša javnost valjda ne poznaje, ali koje će spriječiti veliku smrtnost djece, ako će se sprovesti u duhu socijalne medicine. Treba to upamtiti danas, kad je baš ovaj rad socijalnog osiguranja opet u opasnosti! Lijepe slike prikazuju nam izvanje lice i rad u zavodu za socijalno-higijensku zaštitu djece u Ljubljani (savetovaonica i poliklinika). Opisuje škole za sestre-nudilje, za primalje, rodilišta, dječje bolnice, obdaništa i kolonije.

V. O zaštiti zdravlja školske djece piše dr. Natalija Nikolajević-Davidović (Beograd). Ponosom čitamo, što je već sve učinjeno. Prikazuje školske poliklinike u Beogradu za osnovne škole, takovih ima *2* za 10.000 djece, i polikliniku za srednjoškolsku mladež, za 10.000 djaka. Svaka poklinika ima internistu i specijaliste. Na sličan način su podignute školske poklinike u Zagrebu, Ljubljani, Novom Sadu, Korlovcu, Subotici, Bečkereku, Kragujevcu i u Brodu n./S. od kojih rade one u Ljubljani, Zagrebu, Novom Sadu i Kragujevcu. Rezultati su ove mlade institucije izvrsni. Opisuju se zahtjevi socijalne higijene što se tiče školske zgrade i organizacija škole u slobodnoj prirodi.

VI. O zaštiti radničkog zdravlja piše Andrija Štampar. Priznaje, da su pod utjecajem radničkih organizacija i djelovanjem socijalne demokracije uvedene znamenite reforme za poboljšanje nesnosnih životnih prilika radništva. Donosi u prevodu trinaesti dio versajlskog ugovora o miru, koji govori o organizaciji rada. U kratkom historijskom pregledu zaštite radničkog zdravlja od prvog engleskog zakona 1802. godine do najmodernijeg zakonodavstva dobimo, istina, malo prekratku sliku ovoga zakonodavstva. Patologija rada i prilike naših tvornica, zanata i radnika prikazani su vrlo kratko, isto tako i higijena rada i rad radn. komora. Štampar odobrava 8-sat. dnevni rad kao važnu ustanovu soc. higijene. Lijepe slike uzornih higijenskih ustanova tvornice »Penkala« u Zagrebu usavršavaju ovaj članak. Štampar veli, da je potrebno, da naš zakon o zaštiti radnika služi ljekarima kao glavni oslonac u njihovom socijalno-ljekarskom radu.

VII. O zaštiti kržljavaca piše Dr. Mato Šarčević (Kraljevica). Tri su najvažnije ustanove zaštite kržljavaca: 1. ortopedsko liječenje, 2. školovanje i 3. učenje zanata. Lijepa i savršena je organizacija toga rada u Njemačkoj sa razdiobom na zatvorenu zaštitu (u zavodima) i otvorenu, u stanicama. Polje rada je liječenje kongenitalnih defekta, tuberkuloze kostiju i zglobova, rahitisa, uzetosti živaca, deformiteta stupa kralježaka, a u prvom redu skolioze školske djece. Lijepe slike oporavilišta za djecu u Kraljevici sa sunčanim terasama na moru upotpunjuju preglednu sliku.

VIII. O zaštiti ratnih i poslovnih invalida piše opet Dr. Mato Šarčević. Kod nas počinje država da daje rentu za ozljedu sa posljedicom od 20% gubitka radne sposobnosti. Prema popisu od godine 1922. imamo samo u Hrvatskoj, Slavoniji i u Međumurju 3822 ratnih invalida. Imamo stručne ortopedske bolnice u Zagrebu, u Beogradu i u Ljubljani. Redukacijom invalida bave se invalidske škole u Zemunu i u Zagrebu. Ortopedski aparati i proteze izrađuju se u ortopedskim radionicama u Beogradu, Zagrebu, Ljubljani i Splitu. Poslovni invalidi obezbijeđeni su rentom i pomoćnim spravama po zakonu o osiguranju radnika.

IX. O socijalnom osiguranju piše Milan Glaser. O ovom radu piše Radnička Zaštita na drugom mjestu opširnije. Rad je po opsegu i po sadržaju jedan od najvažnijih u cijeloj zbirci. Glaser shvaća socijalno osiguranje kao oragnizaciju zdravih protiv bolesti i njene posljedice. Socijalno osiguranje nije više jednostavni ventil »sigurnosti« na stroju modernog društva, nije automata, u koji se bacaju prinosi, da ispada hranarina i lijek. Socijalno osiguranje mora da ispuni svoju zadaću na polju socijalne terapije i socijalne profilakse, a po shvaćanju modernog zakonodavstva zapadne Evrope je to najvažnija zadaća ovog osiguranja. Historija radničkog osiguranja u Evropi i u našoj državi pokazuje nam jasno ovaj razvitak. Naš zakon od 14. maja 1922. godine je dobar. U ovom zakonu pobijedio je princip obaveznog osiguranja za slučaj bolesti, nezgode, poroda, iznemoglosti i smrti. Važna je potpuna unifikacija obaveze osiguranja u teritorijalnim okružnim uredima. Središnji ured je pravi nosilac osiguranja, pa je obezbijeđeno načelo ujedinjenja svih sila u jednoj jakoj, moćnoj organizaciji, koja daleko od lokalno-patriotskih i ličnih utjecaja treba da upravlja i nadzira rad svojih mjesnih organa.

Digitized by Google

Princip samouprave putem paritetnog zastupstva poslodavaca i radnika obezbijeđen je u zakonu, i ako je potpuno omogućen državni nadzor. Opisuju se opširno ustrojstvo, financijska baza, potpore, pravosude i rad našega radničkog osigurana. Nema dvojbe, da je radničko osiguranje sa svojim miljunima potpore, sa besplatnim liječenjem, sa svojim ambulantima, specijalistima, lječilištima ispunilo veliku i važnu zadaću pri poboljšanju zdravlja radnog naroda. Bilo je skoro jedini faktor socijalne profilakse. Za ljekarsku službu veli Glaser: »Dobro i ispravno organizovana lekarska služba uslov je uspješnom provođenju socijalnog osiguranja«. Glaser se opredijelio za ljekarsku službu preko namještenih i odredenih ljekara, argumentacija osnovana je na dobrom poznavanju naših prilika u radničkom osiguranju. Za buduće, svakako za dalju budućnost, predstavlja sebi ljekarsku službu u radničkom osiguranju, putem potpune socijalizacije ljekarske službe. Ljekari sa dobrom platom potpuno obezbijeđeni u svojoj eksistenciji, liječit će članove radničkog osiguranja. Odbija tužbe ljekara, da im je radničko osiguranje krivo nevoljama ljekarskog staleža. Kod nas osigurano je po ovom zakonu jedva 3.66 cijelokupnog žiteljstva, a zajedno s obiteljskim članovima sigurno ne više od 6%. Glaser konstatira, da su ljekari svoju službu u radničkom osiguranju uvijek vršili zdušno i požrtvovno sa puno ljubavi spram ove ustanove. Samo dobar čovjek može biti, dobar liječnik, a taj nije ovisan ni o čemu, dakle nikako ni o blagajni, kad vrši svoju ljekarsku dužnost.

»Radničkom osiguranju nijesu potrebni ljekari, koji bi bili o njemu ovisni«. Ako ljekari i neće biti u svemu sporazumni sa Glaserom, morat će priznati, da je njegovo shvaćanje, socijalnog osiguranja, da je ono u glavnome organizacija socijalne terapije i profilakse, kurativne i socijalne medicine, pa da stoji u prvom redu u službi narodnog zdravlja, moderno i ispravno, i da je napredak prema prošlosti. Koristno bi bilo da ovaj rad dođe u najširu javnost.

X. »O socijalizaciji lekarskog rada« piše Andrija Štampar. »Najveća tragika lekarskog zvanja«, veli, »sastoji se u tome, da je materijalno ovisan od bolesnikâ. »Ekonomski jači može lakše doći do lekara, jer ga može bolje platiti, a da bi siromašni, kad ne bi bilo nikakvog staranja o njima od strane javnih vlasti, ostali zaboravljeni i bez lekarske pomoći«. »Zajednički je naš interes da svi članovi ljudske zajednice budu jednako čuvani i lečeni od bolesti«.

Opisuje domove narodnog zdravlja koji su se kod nas već počeli podizati, i cjelokupni ljekarski rad, koji će biti usredotočen u ovim domovima, te pokaže nam dom i život »socijaliziranog« ljekara.

XI. »O socijalnoj pedagogiji u službi socijalne medicine piše opet Andrija Štampar. »Iza našega političkoga oslobođenja potrebno nam je zdravstveno oslobođenje«. »Pitanje narodnog zdravlja ne može se riješiti bez etičke obnove. Zarazne bolesti ne mogu se suzbijati onim uspjehom, kakav nam garantuje današnja nauka samo radi toga, jer i najširi slojevi poznaju samo svoje individualne a ne socijalne interese«. »Grubu sebičnost i bezobzirnost spram svojih bližnjih« mora da izmjeni u ljudskom društvu prava etička svest.

Bit će ih, koji će smatrati ovo nastojanje Štampara utopističkim, i koji ce smatrati, da se prevario ako očekuje ovu promjenu u bližoj budućnosti. Pa imat će valjda i donekle pravo. Ali on opisuje svoj faktični rad. Vidimo slike doma narodnog zdravlja u Somboru u Novom Sadu, vidio sam ih svojim očima, to su velike palače, koje nemaju nigdje para, već stoje i vrše svoj rad, i što je valjda još važnije, pokaže nam slike skromnih ali svijetlih i lijepih »zdravstvenih stanica« u selima Radenković, Djakovica i Dračevo. Vidimo slike škole za nudilje u Beogradu i škole za sestre pomoćnice u Zagrebu, pa institut za socijalnu medicinu u Beogradu i u Zagrebu. Čovjek koji je toliko radio, koji je toliko stvorio, ima pravo da bude optimista. Ono što je stvorio, što je prikazao u ovome svome djelu, to se nikada više ne će srušiti. To postoji, a bilo je prije 5 do 6 godina najsmjelija utopija. Štampara treba slijediti, treba mu oprostiti greške ako ih ima, kao i svaki drugi čovjek. On će ostvariti još mnogo takovih »utopija«, za ovu državu i za ovaj narod.

Dr. **H.**

Dr M. Degas: Les Assurances sociales, Paris, 1924. str. 327. Literatura o obaveznom socijalnom osiguranju u Francuskoj dosta je neznatna. Tek od prošle godine počeo je da izlazi veći broj publikacija prigodom rasprave projekta novog zakona o socijalnom osiguranju. Tada su tek pojedini članovi parlamentarne komisije za socijalno

Digitized by Google

osiguranje i zaštitu, kao i ostali stručnjaci, a naročito ljudi iz prakse počeli izdavati svoja kritička mišljenja o novom projektu putem publikacija, da zadobiju za svoje stanovište javnost.

Dr. Degas prikazuje u svom opsežnom djelu historijat francuskog osiguranja, iznosi detaljnu kritiku organizacije osiguranja prema projektu, i to ne samo administrativne, nego i tehničke i finansijske. Osobita je vrednost te knjige u tome, što pisac donosi kod svakog člana osnove novog zakona o socijalnom osiguranju amandmane, predložene po pojedinim poslanicima i zaključak parlamentarne komisije tako, da se dobije potpuni pregled legislativnog rada francuskog parlamenta oko uvedenja modernog socijalnog osiguranja na principu obaveznosti. Unatoč te dobr strane, moramo prigovoriti tome, da pisac u prikazu inostranih zakonodavstava o socijalnom osiguranju ne spominje niti jednom riječju naš današnji zakon od 14. maja 1922. i po njemu uvedeno moderno socijalno osiguranje kod nas, već iznosi samo neke ustanove srbijanskog zakona o radnjama od god. 1910., koje opće nisu nikada stupile u krijepost. **Haberle.**

H. Gleize: Les Assurances Sociales, Paris, 1924., str. 152. Gosp. Gleize inspektor sindikalne blagajne francuskih kovača iznosi prikaz inostranih zakonodavstava i kritičku ocjenu osnove francuskog zakona o socijalnom osiguranju. Ova knjiga namjenjena je industrijalcima, koji su protiv osnove novog zakona o socijalnom osiguranju, sa svrhom da ih uvjeri o potrebi obaveznog osiguranja u Francuskoj. Gosp. Gleize, koji inače dosta točno prikazuje inostrano zakonodavstvo o socijalnom osiguranju uz male pogreške u vremenskim datima, ne spominje uopće naše zakonodavstvo, kao da smo mi država, za koju Francuzi uopće neznaju i ako je medunarodni Ured Rada izdao naš zakon u francuskom prevodu.

Haberle.

Socijalni Proporodjaj br. 1—2. Str. 22. do 27. Al. Vegner: Iz primene Zakona o Osiguranju Radnika. Str. 47—57. Dušan M. Jeremić: Jedan pogled na razvitak medjunarodnog radničkog zakonodavstva.

Br. 3. Str. 128—134. Al. Vegner: O odredjivanju gubitka radne sposobnosti u Americi. Str. 138—140. Dušan M. Jeremić: Sedma Medjunarodna Konferencija Rada.

Schweizerische Zeitschrift für Volkswirtschaft und Sozialpolitik. Svez. 8. god. 1925. Str. 225—240. Dr Eugen Schlüter: Nastojanja oko reforme na području švicarske inspekcije tvornica.

Revue Internationale du Travail br. 4. god. 1925. Str. 473—495. Leo Winter: Novi čehoslovački zakon o socijalnom osiguranju. Str. 496—532. Josip L. Cohen: Administrativni organi socijalnog osiguranja.

Monatsschrift für Arbeiter — und Angestellten — Versicherung. Svez. 4. Sp. 193. do 216. Geldern. Novo osiguranje radnika, II. dio Osiguranje za slučaj bolesti. Sp. 221—228. Dr. Knoll: Sporna pitanja oko pojma poslovne nezgode.

Svez. 5. Sp. 257.—262. H. Frankenberg: Dodatak k pogrebnini. Sp. 267—269 Dr Heinz Potthoff: Iznemoglost i radna nesposobnost. Sp. 269—277 Dr. Oswald Stein: Inozemno socijalno osiguranje poslije rata.

Sociala Meddelanden. Br. 1. god. 1925. Str. 12—16. Revizija bolesničkih blagajna. Str. 36—37. Izvještaj državnog ureda za osiguranje za god. 1923.

Br. 3. Str. 224. Godišnji izvještaj direkcije za starostne rente za god. 1923.

Br. 4. Str. 268—270. Rad registriranih bolesničkih blagajna u Švedskoj u god. 1919. do 1921. Str. 289—292. Reorganizacija socijalnog osiguranja u Njemačkoj.

Social Tidskrift (Socialinen Aikakauskirja) br. 2. Str. 101—105. Poslovne nezgode u god. 1921. u Finskoj. Str. 105—110. Rad blagajna za pripomoć radnika u god. 1923.

Br. 3. Str. 169—179. Leo Harmaja: Pitanje položaja socijalne statistike u socijalnoj administraciji. Str. 180—189. Eino Kuusi: Pitanja radne besposlice.

Arhiv za pravne i društvene nauke, kniga X. br. 2. Str. 81—101. Jelenko Petrović: Ko se smatra za zemljoradnika.

Knjiga X. br. 3. Str. 169—189. Dr. Mihajlo Konstantinović: Zabrana zloupotrebe prava i socijalizacija prava.

Reichsarbeitsblatt god. 1925. Br. 6. Str. 105—106. Dr. H. Itin: Osiguranje za slučaj neuposlenosti u Švicarskoj.

Br. 8. Str. 141. Uredjenje javnog posredovanja rada u Švicarskoj.

Br. 9—10. Str. 172. Dr. Carl Petersen: Zakonsko uredjenje zaposlenja inozemaca u Jugoslaviji.

Digitized by Google

Br. 14. Str. 240—243. Dr. Teleky: K osiguranju poslovnih bolesti.

Bulletin du Ministere du Travail et de l' Hygiene god. 1925. Br. 1., 2. i 3. Str. 53 do 59. Primjena zakona o mirovinama radnika i seljaka u god. 1921. i 1922.

Amtliche Nachrichten des Bundesministeriums für Soziale Verwaltung god. 1925. Br. 4. Str. 152—154. Organizatorne mjere na području osiguranja radnika za slučaj bolesti.

Arbeiterschutz god. 1925. Br. 5. Str. 51—53. Dr. Julius Moses: Problemi njemačkog socijalnog osiguranja.

Br. 6. Str. 64—66. Branimir Haberle: Socijalno osiguranje u Jugoslaviji. Str. 67 do 68. H. F. Nizozemsko socijalno osiguranje.

Br. 9. Str. 102—104. Dr. Bruno Dimter: Liječnički postupak u osiguranju za slučaj nezgode. Str. 104—105. J. Rosna: Ferdinand Lassalle i bolesničke blagajne. Str. 105—107. Francuski zakon o socijalnom osiguranju.

Soziale Praxis und Archiv für Volkswohlfart god. 1925. Br. 15. Sp. 324—326. Englesko socijalno osiguranje I.

Br. 16. Sp. 348—349. Socijalno osiguranje u Engleskoj (konac). Sp. 350. Stanje socijalnog osiguranja i osiguranja neuposlenih u Danskoj.

Br. 19. Sp. 404—408. Grieser: Oblici i granice samouprave u socijalnom osiguranju. Sp. 417—418. Dr. K. Gaebel: Osiguranje lica, koja se bave kućnim obrtom. Sp. 418—422. Dr. Teleky: Zaštita trudnih žena i porodilja.

Prager Zeitschrift für Sozialversicherung. Sv. 3. Str. 53—62. Dr. A. Lamazure: Skrb i osiguranje neuposlenih u Švicarskoj. Str. 62—73. Wokurek: Zakonodavstvo čehoslovačke republike o potpori neuposlenih. Str. 73—78. Dr. Aristide Zengarini: Osiguranje za slučaj neuposlenosti u Italiji. Str. 78—85. Dr. Edmund Palla: Skrb oko neuposlenih u Austriji.

»Rassegna della Previdenza Sociale«. Primili smo prva 4 broja ove revije, koju izdaje Narodna Blagajna za osiguranje protiv nezgoda u Rimu. Svi su brojevi sa vrlo bogatim sadržajom, koji u glavnom raspravlja o svim tehničkim, medicinskim, legislativnimi, administrativnim pitanjima, zasjecajućim u granu osiguranja protiv nezgoda.

Dr. B. Adžija: Dělnické Zákonodárství v Jugoslavii. (Radničko zakonodavstvo u Jugoslaviji). Predavanje, koje je održao naš urednik u januaru ove godine u Pragu u čehoslovačkom socijalnom institutu o radničkom zakonodavstvu u našoj državi (o zakonu o o osiguranju radnika, zakonu o zaštiti radnika i zakonu o inspekciji rada), izdao je taj institut u posebnoj svojoj publikaciji.

Digitized by Google

Službeni Glasnik Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

Riješenje Ministarstva S. P.

I.

Ministarstvo Socijalne Politike na žalbu N. N. u D. de praes. 19. IV. 1924. broj 10553/24 proti odluci Središnjeg Ureda od 19. februara 1924. broj 4399/1924. kat. broj 1 o uvrštenju posla direkcije pilane u Dobrljinu uz prosječni postotak opasnosti 69 u XIII. razredu izdalo je slijedeće

Riješenje:

Ministarstvo Socijalne Politike na osnovu § 31. Zakona o Osiguranju Radnika od 14. maja 1922 godine. (Službene Novine broj 117.)

R e š a v a

Da se odbije kao neosnovana žalba, koju je N. N. u D. u zakonitom roku podneo protiv odluke broj 4399/1924. kat. br. 1 o uvrštenju u razred opasnosti posla u pilani Dobrljinu.

Razlozi:

Uvrštenje posla izvršeno je od strane Središnjeg Ureda na osnovu zadnjeg stava § 1. Naredbe Ministarstva Socijalne Politike broj 3159, pak su se prema tome ocenile kao poslovi one poslovne grane preduzeća, koje ne stoje u izravnoj vezi sa glavnim poslom t. j. pilanom, dok su se sva ostala zanimanja ili pomoćno-režijska poslovanja pridodala onoj poslovnoj grani, kojoj obzirom na predmet i opseg posla pripadaju .

Iz prijavnice za posao od 31. augusta 1922. i dopisa preduzeća od 27. oktobra 1922., koji se imade smatrati kao nadopunjak prijavnice za posao, razvidno je slijedeće:

Na direkciju pilane u Dobrljinu spadaju u glavnom sledeće poslovne grane:

1. pilana u D.
2. tvornica sanduka u D.
3. proizvađanje drvene vune u D.
4. električna centrala u D.
5. splavljenje drva vodom do D., koji posao prema dopisu od 27. oktobra 1922. ne otpada na poslovanje direkcije pilane u Dobrljinu već na šumsku direkciju u O., ali budući je poduzetnica tu poslovnu granu svrstala pod direkciju pilane u Dobrljinu, Središnji Ured za Osiguranje Radnika ocenio je i taj posao ovdje.

Nadalje je Središnji Ured za Osiguranje Radnika uvrstio još i 2 poslovne grane i to:

6. služinčad za poljoprivredu i poslove kućanstva, te
7. skladišta živežnih namirnica na malo dok je sva ostala zanimanja (radnje) koje su označene u »iskazu godišnje zarade nameštenika za doba od 1. jula 1922. do 30. juna 1923. svrstao onim poslovnim granama, kojima po opsegu i predmetu pripadaju.

Digitized by Google

Prema tome razdioba poslova sa pomoćnim i režijskim radnjama svrstana je tako da na pilanu otpadaju: slagalište balvana i rezanog materijala, posluga parnih kotlova i mašina, dizala, stolarska radnja u svrhu uzdržavanja i popravljanja pilanskih prostorija, radnje u kovačkoj, bravarskoj i limarskoj radionici u svrhu uzdržavanja pilanskih strojeva i mašina i prostorija, održavanje i popravljanje tvorničkih zgrada i kolonija kao režijski rad, slagalište i transport materijala za zidanje razne vrste u vezi sa održavanjem i popravljanjem pilanskih objekata i postrojenja, stražari i čuvari u pilani, činovnici po pisarnama te čišćenje zahoda.

Sva ovdje navedena zanimanja spadaju kao pomoćni i režijski radovi glavnog posla t. j. pilane, te se nemaju smatrati kao samostojni poslovi, a prema tome niti posebice uvrstiti kako to žaliteljica traži.

Iz njenog dopisa od 27. oktobra 1922. razvidno je, da k pilani spada stolarska radiona, gradjevni odjel i bravarska radionica, koji su usko skopčani sa pilanom te su samo neznatnog opsega i rade samo za vlastitu potrebu, u glavnom izvršuju samo popravke, radi čega se ova zanimanja imadu smatrati jedino kao režijski deo posla, a ne kao produkcija u cilju posla a u vidu privrede.

Isto tako i kancelarija, koja se nalazi na području pilane skopčana je takodjer sa pilanom. Pogon u pilani obuhvaća sledeća zanimanja: iskrcavanje, natovarivanje i istovarivanje, slaganje i izrezivanje oblog drveta, dopremanje i rezanje oblog drveta, odstranjivanje rezanog materijala, slaganje, sušenje i tovarenje rezanog materijala, sve to spada k pilani kao pomoćne radnje na mestu posla. K pilani spadaju još i slagališta balvana i rezane robe, posluga kod kotlova i strojeva, dizala, noćni stražari i čuvari te čišćenje zahoda, jer se ta poslovanja vrše u svrhu pogona pilane; slaganje robe što dolazi na pilanu i što iz pilane preradjeno odlazi; dizala koja balvane dižu sa slagališta i postavljaju na pilu.

Sva su ta zanimanja tako usko vezana, da se kod jednog velikog preduzeća, koje radi sa 8 punojarmenika (Vollgater) nemaju izlučivati iz glavnog posla (pilane) kojemu služe. I ako su prostorno pojedina zanimanja rastavljena od pilane, imaju se ipak smatrati kao sastavni delovi poslova, jer je samo po sebi razumljivo, da se sva poslovanja ne mogu obavljati u jednoj te istoj tehničkoj poslovnici.

Niti iz prijavnice za posao a niti iz dopisa od 27. oktobra 1922. a niti iz samog »Iskaza radničkih zaslužaba« nije razvidno da se »rad na slagalištima i oko transporta materijala za zidanje razne vrsti« odnosi u glavnom na priredbu gradje, koju poduzeće daje obavljati po tesarima u cilju izrade gradjevnog materijala za radnje koje žaliteljica imade da izvrši u južnoj Srbiji, već naprotiv žaliteljica u dopisu od 27. oktobra 1922. tvrdi da je gradjevni odjel samo neznatnog opsega i za vlastite potrebe, a u glavnom da izvršuje samo popravke u žaliteljičinim postrojenjima. Nego ako to dejstvo i odgovara činjenici, u tom bi slučaju i to ta poslovna grana potpala pod stav 744 Tablice Opasnosti (tesari kada mašinama prerađuju drvo) za koji važi isti razred (XIII) i postotak opasnosti (73) kao i za pilanu.

Dalji prigovor proti uvrštenju posla »proizvod drvene vune« jest taj što u tom delu posla ne dolaze u obzir mašine za seckanje drveta, dok iz prijavnice za posao i priloženog propisa postrojenja (12 Holzwolmaschinen) proizlazi da se radi sa dvema mašinama po 16 HP i prešom za drvenu vunu od 6 HP, dok stavka 579, Tablice Opasnosti predviđa takav posao kod kojih motora nikako nema, to jest — gdje se posao obavlja rukom.

Središnji Ured za Osiguranje Radnika je nekoje stavke isplaćenih radničkih zaslužaba sveo na zakoniti maksimum i to rad u elektrani gdje su zaposlena samo 2 radnika maksimalna svota godišnje radničke zarade može iznositi najviše 12.000 Dinara godišnje za svakog uposlenika, dakle dinara 24.000, a što je žaliteljica više isplatila to ne dolazi u obzir. To isto vredi za skladište živežnih namirnica (Dinara 36.000 za 3 uposlenika mesto isplaćenih Dinara 41.756.20) za rad na slagalištu i oko transporta materijala za zidanje svake vrsti (Dinara 252.000 mesto isplaćenih Dinara 258.076.10) te kancelarijske namještenike (Dinara 120.000 mesto Dinara 175.977.97 faktično isplaćenih).

Digitized by Google

Nadalje je Središnji Ured za Osiguranje Radnika uvrstio kao samostalnu vrstu posla i elektranu, akoprem bi ona bila samo režijski dio pilane, ali se je uvrstila kao posebni posao iz razloga što ona osim energije za pogon i rasvetu pilane daje i pogon i rasvetu i ostalim postrojenjima a naročito zato što ta elektrana daje rasvetu na železničkoj stanici i koloniji, te prema tome ne služi samo u svrhu ovog posla, nego je u vezi i sa drugim objektima (stanice) koji nemaju nikakve veze sa pilanom.

Središnji Ured za Osiguranje Radnika je posebice uvrstio i »rad u gospodarstvu« te »Skladište živežnih namirnica« i to iz razloga jer i ako se žaliteljica tim dvema poslovima ne bavi u cilju prerade a u vidu posla u svrhu privrede usprkos toga se ta dva posla ne mogu pridodati kao režijsko-pomoćni poslovi pilane iz razloga, jer normalno ne spadaju k pilani, jer se pilane obično ne bave takvim zanimanjima, a u koliko se ipak u korist svojih zaposlenika time bave, nastaje u glavnom poslu (pilani) nenormalni sustav, pak zato valja ih se posebice oceniti ili da se postotak opasnosti glavnoga posla (pilane) omerno snizi ili da se takvi poslovi posebice uvrste.

II.

Na žalbu N. N. u B. proti odluci o uvrštenju posla Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika od 19. septembra 1923. broj 17.801/23. kat. br. 1 donijelo je Ministarstvo Socijalne Politike slijedeće riješenje:

»Ministarstvo Socijalne Politike na osnovu §. 31. Zakona o Osiguranju Radnika od 14. maja 1922. godine (Službene Novine br. 117)

Rešava:

da se odbije kao neosnovana žalba, koju je N. N. u B. u zakonitom roku podneo protiv odluke Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika od 19. septembra 1923. god. br. 17.801/23. kat. br. 1. o uvrštenju posla u razred opasnosti.

Razlozi:

Prilikom uvrštenja posla žalioca Središni Ured već je uzeo u obzir okolnost, da u preduzeću žalioca postoje 8. bitno različitih vrsta poslova, koje se mogu tačno razdvojiti i koji zajedno ne sačinjavaju takav posao, za koji bi postojao naročiti stav Tablice Opasnosti.

Žalioc traži, da se i sama šumska manipulacija (koju je Središnji Ured uzeo u obzir sa jednim postotkom 87 a shodno stavu 550 Tablice Opasnosti) podeli na pet vrsta poslova shodno radovima, koji se kod te manipulacije obavljaju. Kao takve radove žalba navodi rezanje i izrađivanje drva rukom. Ovaj posao ne može se uvrstiti kao zasebna vrsta posla pošto Tablica Opasnosti nema odgovarajućeg stava, a i stoga, što je sečenje grana u opšte udešavanje drva sastavni deo toga sečenja šume, koje je predviđeno stavom 550. Tablice. Isto važi i za tesanje subija i za spuštanje i utovarivanje, za koje žalba takođe traži posebno uvrštenje.

Prema tome je izvršeno uvrštenje pravilno i tačno, a žalba se ima odbiti kao neosnovana.

Broj 3.207—1925.

OKRUŽNICA

Središnjeg ureda za osiguranje radnika u predmetu osiguranja novinara.

Svim mesnim organima.

Na zamolbu Jugoslavenskog Novinarskog Udruženja sekcija u Zagrebu za razjašnjenje u stvari osiguranja novinara izdao je ovaj Središnji ured u tom predmetu slijedeće rešenje:

U smislu § 3. Zakona o osiguranju radnika od 14. maja 1922. obavezna su na osiguranje — kako je u spomenutom odgovoru Radničke Komore istaknuto —

Digitized by Google

sva lica, koja na području Kraljevine Srba, Hrvata i Sovenaca stalno ili privremeno, a na osnovu ma kakvog radnog odnosa, daju svoju umnu ili telesnu radnu snagu pod najam bez obzira na spol, dobu života i državljanstvo po odredbama toga zakona.

Prema tvrdnji naslova članovi tog udruženja su većim dijelom namještenici pojedinih redakcija te potpadaju pod obvezatno osiguranje bez obzira na uslove, uz koje su namješteni.

Obavezi potpadaju dakle svi stalni suradnici novina, koji stoje u službenom odnosu za redakcijom odnosno izdavačem lista i koji se bave novinarstvom kao glavnim zvanjem, te primaju za to stalnu mesečnu plaću odnosno paušal.

Isključena su naprotiv od osiguranja takova lica, koja suradjuju samo od zgode do zgode ili kojima se ta suradnja ne može smatrati glavnim zanimanjem.

Prema tomu naslov će uputiti sve svoje članove, koji prema izloženom potpadaju pod obavezno osiguranje da zatraže od svojih poslodavaca (nakladnika), da ih prijave nadležnom okružnom uredu za osiguranje radnika, kako su to i dužni prema odredbi §. 10. Zakona o osiguranju radnika.

Osiguranje ima se sprovesti — u koliko nisu sopmenuta lica već prije prijavljena — počevši od 1. marta 1925.

Što se svim mesnim organima stavlja do znanja pozivom, da u smislu gornjega rešenja postupaju te da pozovu nakladnike (vlasnike) povremenih tiskopisa u svom području, da prijave i u koliko to nisu već učinili — s 1. martom ove godine sve svoje službenike — novinare, kojima je novinarstvo glavno zanimanje.

U Zagrebu, dne 26. februara 1925.

Generalni direktor:
u. z.
Jaklič, v. r.

Br. 14.379/25.

OKRUŽNICA

Središnjeg Ureda za osiguranje radnika u predmetu knjiženja ubranih prinosa i prireza.

Svim mesnim organima.

Naputkom o knjigovodstvu propisano je, da se u formularu I/a, imadu sve vrsti ubranih prinosa knjižiti u jednoj svoti.

Učinjeno je to zato, da se što više uštedi na radnom vremenu i troškovima.

Budući da su mesni organi dužni mesečno ubrane prinose osim prinosa za slučaj bolesti, otpremati onome, kome pripadaju, propisano je okružnicom ovog ureda od 21. juna 1923. broj 11226/1923. (Radnička Zaštita od god. 1923. strana 118—120.) na koji način se imade ustanoviti koliko od svih ubranih prinosa u pojedinom mjesecu približno otpada na pojedinu vrst prinosa.

U pogledu ubranih prinosa za BerzuRada, Radničke Komore i za slučaj bolesti je račun po spomentuoj okružnici tačan, a isto tako će biti tačan i za prinose osiguranja za starost, iznemoglost i smrt, jer se ove vrsti prinosa za svakog posodavca propisuju u jednakom % (postotku). Drugačije je ali sa izračunavanjem ubranih prinosa za slučaj nesreće po spomenutoj okružnici, jer se ovaj prinos ne propisuje za sve poslodavce u jednakom % (postotku) već različito prema tome u koji razred i % opasnosti je posao uvršten.

Ako bi svi propisani prinosi uplaćeni bili u istom mjesecu u kojem su platežni nalozi poslodavcima izdani u tom slučaju bio bi račun po spomenutoj okružnici i u pogledu ubranih prinosa za slučaj nesreće približno tačan.

Stečenim iskustvom dokazano je, da uplate prinosa ne teku onako, kako bi trebale teći.

Digitized by Google

Da mesni organi kao i središnji ured uzmognu imati što točniji pregled o stanju ubranih svih vrsti prinosa određuje se slijedeće:

Počevši od 1. jula t. g. imade se postojeći formular I/a. (Iskaz članskih prinosa i inih pristojba ubranih od poslodavaca) među »Primicima« nadopuniti kako slijedi:

1. Prinos za slučaj bolesti.
2. Prinos za slučaj nesreće.
3. Prinos za iznemoglost, starost i smrt.
4. Prirez za Berzu Rada.
5. Prirez za Radničku Komoru.
6. Ukupni prinosi.
7. Troškovi za dostavu platežnih naloga.
8. Zatezni kamati.
9. Sveukupni primici.

Sve ostale rubrike ostaju nepromijenjene.

Postojeće zalihe ovih tiskanica mogu se i poslije 1. jula 1925. upotrebiti i to tako, da se rubrika »Ime i prezime poslodavca« razdijeli olovkom ili tintom na 4, odnosno na 5 rubrika t. j. za napred navedene prinose pod 1—5, a sadanja rubrika »Prinosi« da se nadopuni sa riječju »Ukupni« pa će onda glasiti »Ukupni Prinosi«.

Nakon što se postojeća zaliha ovih tiskanica tako izmijeni, odnosno nadopuni, ne će se moći upisivati ime i prezime poslodavca, što i nije bezuvjetno potrebno, jer se taj iskaz imade obložiti sa platežnim nalozima iz kojih se može uplata knjižiti u tekućim računima poslodavaca.

Novi formular ovih tiskanica imade se štampati sa napred navedenim rubrikama, koje se imaju tačno ispunjavati.

Prema napred navedenom imadu se počevši od 1. jula 1925. uplate u iskaz I/a unašati individualno prema vrsti prinosa, a ne kumulativno u jednoj svoti kao do sada.

Pošto se po postojećim propisima svi prinosi propisani na platežnom nalogu imadu u cijelosti na jedanput platiti, ne će ova promjena u knjiženju ubranih prinosa zadavati nikakovih poteškoća. Ako je kojem poslodavcu na temelju Okružnice Središnjeg Ureda od 28. maja 1924. broj 5141/1924. (Radnička Zaštita od god. 1924. strana 110—111) iznimno dozvoljena obročna otplata zaostalih prinosa, u tom slučaju treba obročnu otplatu razdijeliti na sve vrsti propisanih prinosa dotičnom poslodavcu i to na temelju ovdje otštampane tablice na slijedeći način:

Prilog a k okružnici br. 14379/25.

Okružni ured za osiguranje radnika u .....

IZKAZ

ubranih prinosa u mesecu ..... 192.....

za slučaj bolesti		za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti		za slučaj nesreće		za Radničku komoru		za Berzu rada		ukupno		Opaska
D.	p	D.	p	D.	p	D	p	D.	p	D.	p	

U ..... dne ..... 192.....

Ravnatelj: Knjigovodja:

Digitized by Google

Uzeti ćemo za primjer da je poslodavac uplatio na račun dužnih prinosa obrok od Din. 12.000.— a posao mu je uvršten u postotak opasnosti 39.

U tom slučaju imade se uplaćena obročna otpata od Din. 12.000.— pomnožiti:

1. sa 0.68570	= Din.	8.228.40	kao prinos za slučaj bolesti
2. sa 0.22286	= Din.	2.674.32	» » » » nesreće
3. sa 0.05714	= Din.	685.68	» prirez za Radničku Komoru
4. sa 0.03430	= Din.	411.60	» » » Berzu Rada.
	Ukupno Din.	12.000.—	

Dakle u svakom slučaju imade se obročna uplata pomnožiti sa %-cima, koji se nalaze kraj postotka opasnosti da se dobiju iznosi, koji otpadaju na pojedinu vrst prinosa.

Ako poslodavac otplaćuje dužne prinose obročno za više poslova, koji su uvršteni u različite % opasnosti u tom slučaju imade se iznos kojega uplaćuje upotrebiti za konačno ili djelomično podmirenje jednog platežnog naloga. Ako je uplaćeni obrok veći od sume jednog platežnog naloga, imade se ostatak upotrebiti za djelomičnu otplatu drugog platežnog naloga. Na pojedini posao razdijeljeni iznos imade se umnoženjem sa odgovarajućim % opet razdijeliti na sve četiri vrsti prinosa prema napred navedenom primjeru. Napred navedena tablica za izračunavanje pojedine vrsti prinosa u slučajevima obročne uplate sastavljena je za sniženi 5 %-tni prinos za slučaj nesreće. koji se propisuje od 1. januara 1925.

Ako se radi o izračunanju pojedine vrsti prinosa u slučajevima obročne uplate, koji su propisani za god. 1924., kada je važio 6 %-tni prinos za slučaj nesreće, onda se imade postupati na sledeći način:

Iznos obročne uplate od Din. 12.000.— imade se pomnožiti sa 100 = 1,200.000. Ako je posao uvršten u % opasnosti 39, imade se ovaj umnožak dijeliti sa 152 t. j. prinos za slučaj bolesti = 100%, prinos za slučaj nesreće 39%, prinos za Radničku komoru 8%, a prinos za Berzu Rada 5%, ili ukupno 152%. Prema tome 1.200.000 : 152 = D 7.894.74 = kao prinos za slučaj bolesti. Ovaj se iznos t. j. D. 7.894.74 pomnoži sa 0.39 = Din. 3.078.94 kao prinos za slučaj nesreće, zatim D. 7.894.74 × 0.08 = D. 631.58 kao prinos za Radničku komoru, te konačno 7.894.74 × 0.5 = D. 394.74 kao prinos za Berzu rada. — Sveukupno Din. 12.000.— kao gore.

Čim je dovršen propis prinosa za mjesec juni 1925. imadu se izračunati ubrani prinosi za slučaj nesreće od 1. jula 1922. do 30. juna 1925. zatim ubrani prinos za Berzu Rada u god. 1923., 1924. i I. polugodištu 1925. te konačno ubrani prinos za Radničku Komoru u god. 1924. i I. polugodištu 1925. i to na temelju uvodno citirane okružnice ovog ureda od 21. juna 1923. broj 11226/1923. (Radnička Zaštita od god. 1923. strana 118—120.).

Nakon što su na napred navedeni način ustanovljene sve vrsti ubranih prinosa do uključivo 30. juna 1925. imade se za svaku pojedinu vrst ubranih prinosa sastaviti obračun u obliku formulara X. na način koji je propisan ovdašnjom okružnicom od 4. novembra 1924. broj 23440/1924. (Radnička Zaštita od godine 1924. strana 294—298.).

U obračunu Središnjeg ureda o ubranim prinosima za slučaj nesreće imadu se na potražnoj strani iskazati samo ubrani prinosi za slučaj nesreće i ništa više. Na dugovnoj strani imadu se iskazati Središnjem uredu doznačeni iznosi na račun ubranih prinosa te isplaćene potpore i troškove na račun grane osiguranja za slučaj nesreće. Razlika između potražnog i dugovnog iznosa sačinjavati će saldo potraživanja Središnjeg ureda.

U koliko je koji mesni organ na račun Središnjeg ureda na kojem se knjiže prinosi i troškovi za slučaj nesreće knjižio i druge vrsti prometa kao dobivene predujmove, ili troškove gradnje, nadogradnje, adaptacije zgrada, i t. d. u tom slučaju imade te iznose sa 30. juna 1925. preknjižiti i to dobivene gotovine na račun »Konto pro diverzi« a troškove gradnja na račun »Razni računi« pod naslo-

Digitized by Google

vom novogradnja, nadogradnja, adaptcija i t. d. Na potonjem računu imadu te stavke ostati tako dugo, dok ih Središnji ured ne preuzme na svoj račun.

Za Berzu Rada imade se sastaviit sličan obračun u kojem se na potražnoj strani imadu iskazati ubrani prinosi a na dugovnoj strani doznačeni iznosi i 6¾% troškova manipulacije.

Za Radničku Komoru treba na potražnoj strani iskazati ubrane prinose, a na dugovonj strani Središnjem uredu doznačene iznose, kao i Radničkoj Komori isplaćene predujmove, te kamate na predujmove propisane do konca 1924. te napokon eventualne troškove.

Sva tri napred navedena obračuna treba najkasnije do 1. septembra 1925. ovom uredu predložiti uz izvještaj u kojem treba navesti iznos propisanog prinosa do 30. juna 1925. za svaku vrst posebno.

Na napred navedeni način ustanovljeni saldo potraživanja Središnjeg ureda na prinosima za slučaj nesreće imade se sa 1. jula 1925. u Dnevniku formular III. provesti na računu »Središnjeg ureda« u dugovnoj i u potražnoj rubrici.

U knjizi tekućih računa formular V. imade se Središnjem uredu otvoriti novi tekući račun pod naslovom: »Središnji ured za ubrane prinose za slučaj nesreće«, na kojem mu se imade sa 1. jula 1925. odobriti njegovo potraživanje na ubranim prinosima za slučaj nesreće ustanovljeno na napred opisani način. Sa istim iznosom imade se opteretiti dosadanji tekući račun Središnjeg ureda na kojem su se knjižili propisani prinosi i isplaćene potpore za slučaj nesreće.

Slično imade se postupati i sa tekućim računom Berze Rada i tekućim računom Radničke Komore.

Ustanovljeni saldo potraživanija Berze Rada na ubranim prinosima do 30. juna 1925. imade se u Dnevniku formular III. sa 1. jula 1925. provesti na računu »Tekućih računa« u potražnoj i u dugovnoj rubrici, a u knjizi tekućih računa formular V. imade se Berzi Rada otvoriti novi tekući račun pod naslovom »Berza Rada za ubrane prinose«, na kojem joj se ustanovljeni saldo potraživanja sa 1. jula 1925. imade odobriti, a sa istim iznosom se imade sa 1. jula 1925. opteretiti njezin dosadanji tekući račun na kojem su se knjižili propisani prinosi.

Isto vredi i za Radničku Komoru.

Prema tome imati će počevši od 1. jula 1925. u knjizi tekućih računa formular V. Središnji ured tri tekuća računa i to:

1. Središnji ured za propisane i otpisane prinose.
2. Središnji ured za ubrane i doznačene prinose, te isplaćene potpore i troškove.
3. Konto pro diversi.

Saldo svijuh trijuh računa mora se slagati sa saldom Središnzeg ureda kojega iskazuje glavna knjiga.

Berza Rada imati će dva tekuća računa i to:

1. Berza Rada za propisane i otpisane prinose.
2. Berza Rada za ubrane i doznačene prinose.

Radnička Komora imati će također dva tekuća računa i to:

1. Radnička Komora za propisane i otpisane prinose.
2. Radnička Komora za ubrane i doznačene prinose.

Knjiženje propisanih i otpisanih prinosa imati će se i poslije 1. jula 1925. na temelju Iskaza II/a obavljati kao i do sada t. j. prinosi za slučaj nesreće na računu Središnjeg ureda navedenog pod 1.) prinosi za Berzu Rada na računu Berze Rada navedenog pod 1.) a prinosi za Radničku Komoru na računu Radničke Komore navedenog pod 1).

Ubrani prinosi imaju se na temelju iskaza I/a kroz cijeli mjesec knjižiti kao i do sada t. j. sa ukupnim iznosom svih vrsti prinosa imade se priznati račun poslodavaca, a tereti račun blagajne ili račun novačnih zavoda već prema tome na koji je način uplata uslijedila.

Digitized by Google

Prilog b okruž. Br. 14379/25.

TABLICA

za izračunavanje pojedine vrsti prinosa u slučajevima obročnih otplata prinosa

% opasnosti	Koeficijent za izračunavanje prinosa za slučaj bolesti	Koeficijent za izračunavanje prinosa za slučaj nesreće	Koeficijent za izračunavanje prinosa za radničku komoru	Koeficijent za izračunavanje prinosa za Berzu rada	Ukupni zbroj svijuh 4 koeficijenata
0	0·88236	0·00000	0·07352	0·04412	1·00000
1	0·87594	0·00730	0·07300	0 04376	1·00000
2	0·86958	0·01449	0·07245	0·04348	1·00000
3	0·86334	0 02158	0·07192	0·04316	1·00000
4	0 85716	0 02857	0·07146	0·04281	1·00000
5	0·85104	0·03546	0·07092	0·04258	1·00000
6	0·84504	0·04226	0·07044	0·04226	1·00000
7	0·83916	0·04895	0·06993	0·04196	1·00000
8	0·83334	0·05555	0 06945	0·04166	1·00000
9	0 82758	0·06207	0·06897	0·04138	1 00000
10	0·82194	0 06846	0 06850	0·04110	1·00000
11	0·81630	0 07484	0·06804	0 04082	1·00000
12	0·81084	0·08108	0·06754	0·04054	1·00000
13	0·80538	0·08724	0 06712	0 04026	1·00000
14	0·79998	0·09335	0 06667	0 04000	1·00000
15	0·79470	0·09933	0·06623	0 03974	1·00000
16	0 78948	0·10526	0 06579	0 03947	1·00000
17	0 78432	0·11110	0·06536	0·03922	1·00000
18	0·77922	0·11688	0·06494	0·03896	1·00000
19	0·77418	0·12258	0·06452	0·03872	1·00000
20	0·76926	0·12820	0·06410	0·03841	1·00000
21	0·76434	0·13374	0·06370	0·03822	1·00000
22	0·75948	0·13924	0·06330	0 03798	1·00000
23	0·75474	0 14462	0·06290	0·03774	1·00000
24	0·75000	0·15000	0 06250	0·03750	1·00000
25	0·74532	0 15529	0·06212	0·03727	1·00000
26	0·74076	0·16048	0·06172	0 03704	1·00000
27	0·73620	0·16564	0·06135	0 03681	1·00000
28	0·73170	0·17073	0 06098	0·03659	1·00000
29	0·72726	0·17576	0·06062	0 03636	1·00000
30	0·72288	0·18072	0·06024	0 03616	1·00000
31	0·71856	0·18563	0·05988	0·03593	1·00000
32	0·71430	0·19048	0 05950	0 03572	1 00000
33	0·71004	0·19526	0·05920	0 03550	1·00000
34	0·70590	0·20000	0·05880	0·03530	1·00000
35	0·70176	0·20468	0·05848	0 03508	1·00000
36	0·69768	0·20930	0·05814	0·03488	1·00000
37	0·69366	0·21386	0·05780	0·03468	1·00000
38	0·68964	0 21839	0·05749	0·03448	1·00000
39	0·68570	0·22286	0·05714	0·03430	1·00000
40	0 68184	0·22728	0 05682	0·03406	1·00000
41	0 67800	0 23160	0·05650	0·03390	1·00000
42	0·67416	0·23595	0·05618	0·03371	1·00000
43	0·67038	0·24022	0 05588	0·03352	1·00000
44	0·66666	0·24444	0 05556	0·03334	1·00000
45	0·66300	0·24860	0·05525	0 03315	1·00000
46	0·65934	0 25274	0 05495	0·03297	1·00000
47	0 65574	0 25683	0·05464	0 03279	1·00000
48	0 65220	0 26088	0·05432	0·03260	1·00000
49	0·64866	0·26486	0·05406	0·03242	1·00000
50	0·64518	0·26882	0 05374	0·03226	1·00000

% opasnosti	Koeficijent za izračunavanje prinosa za slučaj bolesti	Koeficijent za izračunavanje prinosa za slučaj nesreće	Koeficijent za izračunavanje prinosa za Radničku komoru	Koeficijent za izračunavanje prinosa za Berzu rada	Ukupni zbroj svijuh 4 koeficijenata
51	0 64170	0·27273	0·05348	0·03209	1·00000
52	0·63828	0 27660	0·05320	0 03192	1·00000
53	0·63492	0·28042	0·05291	0·03175	1·00000
54	0·63156	0·28420	0 05266	0·03158	1·00000
55	0 62826	0·28796	0·05236	0·03142	1·00000
56	0·62502	0·29166	0·05208	0·03124	1·00000
57	0·62178	0·29534	0·05182	0·03106	1·00000
58	0·61854	0·29896	0·05156	0 03094	1·00000
59	0·61538	0·30256	0·05128	0 03078	1·00000
60	0·61224	0·30612	0·05102	0·03062	1·00000
61	0·60912	0·30966	0·05076	0·03046	1·00000
62	0·60606	0·31313	0·05051	0·03030	1·00000
63	0·60300	0·31658	0·05026	0·03016	1·00000
64	0·60000	0·32000	0·05000	0·03000	1·00000
65	0·59700	0·32338	0·04976	0 02986	1·00000
66	0·59406	0·32673	0·04951	0 02970	1·00000
67	0·59112	0·33006	0·04926	0·02956	1·00000
68	0·58824	0·33333	0·04902	0·02941	1·00000
69	0·58536	0·33658	0·04878	0 02928	1·00000
70	0·58254	0 33980	0·04854	0·02912	1·00000
71	0·57972	0·34300	0·04830	0·02898	1·00000
72	0·57696	0·34616	0·04808	0·02880	1·00000
73	0·57414	0·34928	0·04786	0·02872	1·00000
74	0·57144	0·35238	0·04762	0 02856	1·00000
75	0·56874	0·35546	0·04740	0·02840	1·00000
76	0·56604	0·35849	0·04717	0·02830	1·00000
77	0·56340	0·36150	0·04694	0·02816	1·00000
78	0·56076	0·36448	0·04672	0 02804	1·00000
79	0·55812	0·36743	0·04651	0 02794	1·00000
80	0·55554	0·37038	0·04630	0·02778	1·00000
81	0·55302	0·37328	0 04606	0·02764	1·00000
82	0·55044	0 37614	0·04588	0·02754	1·00000
83	0·54798	0·37900	0 04562	0·02740	1·00000
84	0·54546	0·38182	0 04546	0 02726	1·00000
85	0·54300	0·38462	0·04524	0·02714	1·00000
86	0·54054	0·38738	0·04505	0·02703	1·00000
87	0·53814	0·39012	0·04484	0·02690	1·00000
88	0·53574	0·39282	0·04465	0·02679	1·00000
89	0·53334	0·39556	0·04444	0·02666	1·00000
90	0·53100	0·39822	0·04425	0·02653	1·00000
91	0·52864	0·40090	0·04406	0 02640	1·00000
92	0·52632	0·40350	0·04386	0·02632	1·00000
93	0 52404	0·40610	0·04366	0·02620	1·00000
94	0·52176	0·40870	0·04348	0 02606	1·00000
95	0·51948	0·41126	0·04329	0·02597	1·00000
96	0 51724	0·41380	0·04310	0·02586	1·00000
97	0·51504	0·41632	0·04292	0·02572	1·00000
98	0·51282	0·41880	0·04274	0 02564	1·00000
99	0·51066	0·42128	0·04256	0·02550	1·00000
100	0·50850	0·42370	0·04238	0·02542	1·00000

Digitized by Google

Digitized by Google

Koncem svakoga mjeseca kada je knjiga blagajne već zaključena imade se na temelju tečajem mjeseca u knjizi blagajne provedenih iskaza I/a sastaviti specifikacija tečajem mjeseca ubranih prinosa prema ovdje otštampanom iskazu broj II.

U ovaj iskaz imadu se uneti ubrani prinosi tečajem mjeseca i to svaku vrst, posebice u odgovarajuću rubriku, a zbrojsvih vrsti prinosa u rubriku »Ukupno«.

Na temelju ovoga iskaza imade se sa zadnjim danom svakoga mjeseca u dnevniku formular III. i knjizi tekućih računa formular V. obaviti slijedeće knjiženje:

Ubrani prinosi za slučaj nesreće imadu se u dnevniku formular III provesti na »Računu Središnjeg Ureda« u dugovnoj i potražnoj rubrici, a ubrani prinosi za Berzu Rada na računu »Tekućih računa« takodjer u dugovnoj i potražnoj rubrici, a ubrani prinosi za Radničku Komoru takodjer na računu »Tekućih računa« u dugovnoj i potražnoj rubrici.

U knjizi tekućih računa formular V imade se sa ubranim prinosima za slučaj nesreće opteretiti tekući račun Središnjeg ureda navedenog toč. 1.) a priznati tekući račun pod tač. II.

Sa ubranim prinosima za Berze Rada imade se opteretiti tekući račun Berze Rada navedenog pod točkom 1.) a priznati tekući račun Berze Rada pod toč. 2.

Sa ubranim prinosima za Radničku Komoru imade se opteretiti tekući račun Radničke Komore navedenog pod tač. 1.) a priznati tekući račun Radničke Komore pod tač. 2.). Za doznačene prinose za slučaj nesreće Središnjem Uredu kao i za isplaćene potpore i troškove na teret Središnjeg ureda imade se teretiti račun Središnjeg ureda navedenog pod tač. 2.). Isto tako imade se za doznačene prinose Berze Rada opteretiti tekući račun Berze Rada pod tač. 2.) za doznačene prinose Radničke Komore imade se takodjer opteretiti tekući račun Radničke Komore pod tač. 2.

Ovjerovljeni prepis iskaza o špecifikaciji tečajem mjeseca ubranih prinosa imade se najkasnije do 15. svakoga mjeseca Središnjem uredu predložiti u svrhu saglasnog knjiženja.

Prvi puta imade se ovaj iskaz Središnjem uredu predložiti 15. augusta 1925. za mjesec juli 1925.

Osim ovdje navedenih formalnih promjena ne mijenja se u knjigovodstvu ništa niti se ovim formalnim promjenama mijenja sistem knjigovodstva, jedino se nadopunjuje iskaz formular I/a.

Ovom okružnicom odredjene promjene zadovoljiti će ne samo Središnji Ured već i njegove mjesne organe, jer će na temelju istih u buduće u svako doba moći znati faktično stanje ubranih, a još ne obračunatih prinosa za slučaj nesreće, Berzu Rada i Radničku Komoru, što su do sada samo približno mogli znati.

Pošto odredbe sadržane u ovoj okružnici staju na snagu 1. jula 1925. prestaje tim danom važiti način izračunanja ubranih prinosa propisan po Središnjem uredu okružnicom od 21. juna 1923. broj 11226/19923. (Radnička Zaštita od god. 1923. strana 118—120., te okružnicom od 4. novembra 1924. broj 23440/1924. Radnička Zaštita od god. 1924. strana 294—298. te konačno okružnicom od 26. marta 1925. broj 8942/1925. Radnička Zaštita od god. 1925. strana 121—122.)

Budući da njekoji mesni organi još i sada predlažu iskaze formular V i IX propisane okružnicom od 5. augusta 1922. broj 1407/1922. stoga se isti upozoruju da te iskaze u buduće više ne predlažu, jer su ovdje suvišni.

Ovom okružnicom propisanu tabelu za izračunavanje obročno ubranih prinosa i iskaz o ubranim prinosima neka si mesni organi sami umnože rukom ili mašinom za umnažanje, jer vrlo malen broj istih trebaju. U koliko su kojem mesnom organu potrebne još kakove upute neka ih odmah zatraži.

U Zagrebu, dne 18. maja 1925.

Generalni direktor:
u. z. **Milan Bauer,** v. r.

Digitized by Google

Број 12097/1925.

ОКРУЖНИЦА

Средишњег Уреда за Осигурање Радника у предмету одржавања састанка управника свих мјесних органа за дан 22. јуна 1925. (понедељак) у Касиндолу крај Сарајева.

Свим мјесним органима.

У вези са овдашњом окружницом од 5. марта 1925. број 6641/1925., приопћује се, да је управни одбор Средишњег Уреда за Осигурање Радника у Загребу у својој сједници од 5. маја 1925. одредио састанак управника свих мјесних органа за понедељак 22. јуна 1925. у Касиндолу крај Сарајева.

Дневни ред овог састанка ће се накнадно правовремено саопћити свим мјесним органима.

Уједно се ставља до знања свим мјесним органима, да је на сједници управног одбора од 4. априла 1925. створен закључак, да се чиновницима, који ће судјеловати на састанку директора у Касиндолу, исплате за вријеме њиховог борављења путне дневнице, а они имаду платити управи опоравилишта у Касиндолу дневно 60 Динара у име опскрбнине.

У Загребу, дне 6. маја 1925.

Генерални директор:
Милан Гласер в. р.

Br.: 10644/25.

OKRUŽNICA.

Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika u predmetu upućivanja u lječilišta i oporavilišta.

SVIM MESNIM ORGANIMA.

Opazilo se, da Okružni uredi ne šalju jednolično i po istim principima svoje bolesne članove u naša lječilišta.

Pojedini šalju stalno u lječilišta onaj broj bolesnika, koji srazmjerno odgovara broju njegovih članova, drugi pak postupaju, kao da uopšte neznaju, da naše socijalno osiguranje ima lječilišta, ili da njihovi članovi imaju pravo na ovakovo liječenje uopšte. Ova je pojava neobična i teško razumljiva. Naše radničko osiguranje ima vrlo malo liječilišnih mjesta. Bolesti, koje najčešće zahtjevaju liječilišno liječenje, kao na primjer tuberkuloza, vrlo su raširene i to skoro u svima našim krajevima jednako. Prirodno bi bilo, da svi Okružni Uredi jednako i stalno traže mjesta za svoje bolesne članove za svako vrijeme. Sada traže to samo pojedini, veći dio traži takovih mjesta samo ljeti, jedan dio skoro nikada.

Upozorujemo naše mjesne organe, da se skupo liječenje u liječilištima može dati samo onima, koji su nesposobni za rad i kojima je ovakovo liječenje neophodno potrebno. Ali takovih bolesnika ima uvijek puno, i zimi valjda više, nego ljeti — a nikako manje. Liječilišno liječenje ne može se smatrati za neku vrst ljetovanja.

Pozivaju se dakle naši mjesni organi, da tako podjele bolesnike, da se izbjegava ljetna navala na lječilišna mjesta, uslijed koje bolesnici predugo moraju čekati na upućivanje, dok zimi u pojedinim liječilištima imamo prazna mjesta.

Opazili smo dalje, da Okružni Uredi, odnosno liječnici, ne poznaju indikacije, koje su po dosadašnjim propisima odredjene za pojedina lječilišta.

Stalna je tužba naših lječilišta da Okružni Ured ičesto šilju takove bolesnike, koi ne spadaju u liječilište kuda suposlani.

Digitized by Google

Indikacije za naša lječilišta ustanoviti će Središnji Ured za Osiguranje Radnika konačno poslije saslušanja njegova liječničkoga vijeća. Do onda neka se Okružni Uredi drže postojećih propisa, koje smo u slijedećem iskazu u kratko sakupili.

Mjesta za tuberkulozne imamo u slijedećim lječilištima:

A. Sopstvena lječilišta:

1. Brestovac na Sljemenu kraj Zagreba 846 m nad morem, sanatorijum za grudobolne. Uprava: Središnji Ured. Imaod prilike 100 mjesta kroz cijelu godinu. Za primitak u lječilište najpodesniji su oni bolesnici, koji boluju na aktivnoj plućnoj tuberkulozi prvog i drugog stadija. Uvjeti primitka i druge indikacije nalaze se na formularu liječničkoga nalaza, koji svaki Okružni Ured može da dobije od Središnjega Ureda za Osiguranje Radnika, a još tačnije u Okružnici Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika broj 10073/24 u Radničkoj Zaštiti br. 4. od 30. aprila 1924. na strani 73.

2. Oporavilište Kasindol kod Sarajeva, 4 km udaljen od banje Ilidže, 590 m nad morem. Uprava? Okružni Ured u Sarajevu. Ima od prilike 200 mjesta kroz čitavu godinu. Za primitak u oporavilište su najpodesniji bolesnici sa zatvorenom plućnom tuberkulozom (negativni nalaz Tbc bacila) i zatvorena tuberkuloza kosti, zglobova, tuberkuloza kože, sluznice i laki slučajevi skrofuloze. Druge indikacije i uvjeti primitka nalaze se u Okružnici broj 11538/1923. Središnjeg Ureda u broju 7 Radničke Zaštite od 31. jula 1923. godine strana 133.

3. Oporavilište, klimatičko mjesto i morsko kupatilo »Jadran« na otoku Rabu. Uprava: Okružni Ured u Ljubljani. ima 35 kreveta kroz cijelu godinu. Prima (i to samo iznimno) laglje početne slučajeve zatvorene plućne tuberkuloze. Druge indikacije i uvjeti primitka nalaze se u Okružnici broj 2356/1924. Središnjeg Ureda za Osiguranje RaRdnika u broju 8—9 Radničke Zaštite od god. 1924. strana 248.

B. Ugovorna mjesta imamo:

4. U državnom lječilištu za grudobolne u Topolščici u Sloveniji na željezničkoj pruzi Dravograd—Celje na podnožju istočnih ogranaka Karavanka cca 400 m nad morem. Uprava: državna. Ima kroz cijelu godinu samo mali broj mjesta za naše članove. Primaju se samo »pacijenti sa početnom tuberkulozom koji su sposobni za klimatsko lečenje u srednjem gorskom podneblju«. Uvjeti primitka nalaze se u Okružnici broj 14760/23. Središnjega Ureda za Osiguranje Radnika u broju 8. Radničke Zaštite od 31. augusta 1923. godine strana 156 i broj 19799/24. u broju 6. i 7. Radničke Zaštite od 10. augusta 1924. strana 194.

Moramo naglasiti, da ćemo kod konačnog postavljanja indikacije za naša lječilišta nastojati, da se u naša lječilišta za grudobolne šalju samo slučajevi aktivne tuberkuloze, ali takove, koji se mogu liječenjem u sanatoriju još sigurno ili vrlo vjerojatno izliječiti ili u najmanju ruku toliko poboljšati, da postaju sposobni za privredu. Imamo tako malo kreveta, da ne smijemo primati u sanatorije lake slučajeve, koj se daju i na drugi način (kod kuće) izliječiti, a još manje tako teške slučajeve, koji se uopće ne daju više nikakovim liječenjem izliječiti. Nastojati ćemo dalje, da se u lječilišta, kuda se šalju tuberkulozni ma kojega stepena uopšte ne šalju drugi bolesnici koji nemaju tuberkulozu.

Za druge ne-grudobolne bolesnike imamo za sada mjesta u »Kasindolu« i u »Jadranu« po propisima i indikacijama gore navedenih okružnica.

Indikacije za negrudobolne su po ovim propisima 1. u Kasindolu sve kronične plućne afekcije sa negativnim nalazom Tbc. bacila, slabokrvnost, lakše živčane bolesti, neurastenija itd., oporavljanje iza teških bolesti. Isključeni su a) otvorena plućna tuberkuloza, b) bolest koja traži posebnu njegu, dietu i ležanje u krevetu, c) teške srčane bolesti.

2. Za »Jadran« a) rekonvalescenti iza teških općih bolesti, b) bolesti živčevlja, c) bolesti srca, žila i krvi, d) bolesti disala nezaraznog značaja, e) bolesti bubrega, f) slučajevi općeg oslabljenja i limfatične konstitucije.

Digitized by Google

3. Od januara ove godine imamo za negrudobolne bolesnike 25—40 ugovornih mjesta u hotelu »Therapia« u Crikvenici na Jadranu. Uprava: Jadransko Hotelsko i Kupališno d. d., Indikacije su u glavnome: limfatička konstitucija i skrofuloza, teška slabokrvnost (samo bolesnici koji su nesposobni za rad), rekonvalescenti iza teških bolesti, opće teško oslabljenje, bolesnici kojima treba dijetetska kuhinja usljed bolesti stomaka, crijeva i bubrega, kronične bolesti grla i disala isključivši sve slučajeve tuberkuloze, kronične bolesti srca i žila i bolesti živčanog sistema. Uvjeti primitka nalaze se u Okružnici Središnjeg Ureda broj: 31471/24.

4. Imali smo do sada na Paliću jedno lječilište sa cca 50 kreveta samo za vrijeme od mjeseca maja do oktobra. Indikacije su skoro iste kao i u Kasindolu. Oporavilište nalazi se na obali jezera Palića u Banji Palić kraj Subotice u Bačkoj. Vjerojatno je, da će se Palić i ove godine otvoriti. O tome će se Okružni Uredi pravovremeno obavjestiti.

Upućivanje naših bolesnika u naša lječilišta u krajnjim rezultatima naše bilance apsolutno ne smije da bude skopčano većim troškovima od običnog dosadašnjeg liječenja, nego protivno, mora da ima povoljni financijalni efekt. Ali to će se postići samo onda, ako će Okružni Uredi šiljati u lječilišta samo one pacijente, koji se pod dobrim higijenskim uslovima, sa intenzivnim liječenjem, boljom hranom i većom disciplinom lječilišta zaista još sigurno daju izliječiti a kod kuće se nikako ne daju izliječiti, ili zbog toga, što nemaju dobre njege, stana i hrane, ili jer se kod kuće ne daju disciplinovati. Trošimo na ove bolesnike kod kuće kroz dugi niz nedelja, i kadgod i godina, opetovano mnogo novaca, bez koristi, dok konačno ne propadaju, a u našim lječilištima mogli bi ih često i potpuno izliječiti. Nije teško uvidjeti, da je to jeftiniji i racijonalniji način liječenja. Ali samo onda, ako Okružni Ured pri izboru bolesnika postupa po gore naznačenim načelima, ako se bolesnici izaberu po nuždi, ne po samilosti ili po protekciji, zimi i ljeti jednako, ne samo za vrijeme ljetovanja i kad se pri upućivanju uzimaju u obzir i socijalne prilike bolesnika, u kojima oni kod kuće žive.

Kod dozvoljavanja promjene boravka — koja se inače ima uzdržati u dosadanjem obliku, — opažene su kod pojedinih mjesnih organa izvjesne nekorektnosti.

Prema ovdašnjoj okružnici broj 5283/24 bilo je dozvoljeno, da se članu, ako mu se u banji ili mjestu, u koje je upućen, neće moći pružiti pomoći označene u toč. 3. (besplatna lječnička pomoć i lijekovi) — dade umjesto toga novčana pomoć u iznosu hranarine. Ova stavka okružnice bila je — čini se — povodom ,da su neki mjesni organi dozvoljavali svojim članovima promjenu boravka svagdje, samo ne tamo, gdje već postoji uredski liječnik i tako naravno bili prisiljeni, da im plaćaju dvostruku hranarinu.

Da se ta praksa u buduće spriječi, riješilo je ravnateljstvo Središnjega ureda za Osiguranje Radnika u svojoj sjednici od 6. aprila 1925. pod čl. 17 sjedničkog zapisnika u pogledu upućivanja članova u lječilišta i na promjenu boravka, da se ostajući naravno pri dosadašnjoj formi pružanja tih potpora — mjesni organi upozore:

1. da imadu ove članove upućivati u prvom redu u vlastita lječilišta i oporavilišta,

2. u takove banje ili mjesta, sa kojima je ured sklopio ugovor,

3. u mjesta, gdje već postoji uredski lječnik, kome će se član u slučaju potrebe lekarske pomoći moći obratiti,

4. tek u koliko se nijedan od gornjih propisa ne bi mogao primeniti, moći će se na osnovu pregleda lječničke komisije dozvoliti promjena boravka u drugim mjestima naravno uz osiguranje kontrole o liječenju takovoga člana.

Ostale ustanove Okružnice broj 5283/24. ostaju i dalje na snazi.

Pri ovom riješenju ravnateljstva Središnjeg Ureda moraće naši mjesni organi pri izdavanju dozvole promjene boravka sa dvostrukom hranarinom postupati još mnogo opreznije nego li do sada, pa će se slučajevi zloupotrebe lječilišnog liječenja ili promjene boravka u svrhe ljetovanja ili neuspješnih, nekontrolisanih »kura«, smanjiti na taj način na minimum.

Digitized by Google

Pozivaju se Okružni Uredi, da pri upućivanju bolesnika u lječilišta postupaju po propisima ove okružnice. Okružnicu imaju u cjelosti dostaviti svakom liječniku i o tome izvjestiti ovaj ured.

U Zagrebu, dne 31. ožujka 1925.

Generalni direktor:
Milan Glaser, v. r.

Број 9.411—1925.

ОКРУЖНИЦА

Средишњег Уреда за осигурање Радника у Загребу у предмету предујмљивања путног трошка болесним члановима Средишњег Уреда за осигурање радника при одласку из љечилишта односно опоравилишта.

Свим мјесним органима Средишњег Уреда за осигурање Радника.

У сврху, да се болесним члановима Средршњег Уреда за осигурање Радника, који одлазе из лијечилишта односно опоравилишта својој кући изађе што више у сусрет и избјегне непотребно дописивање могу управе љечилишта односно опоравилишта таковим члановима при одласку исплатити осим припадајуће хранарине и путни трошак жељезницом до куће, те тај трошак зарачунати дотичном Мјесном Органу Средишног Уреда за осигурање радника у рачуну трошкова лијечења односног члана.

Позивају се стога мјесни органи Средишњег Уреда за осигурање радника, да у односном спису, којим се болесни члан на лијечење у љечилиште или опоравилнште одпрема у будуће точно означе и колики се путни трошак може дотичном члану пригодом одласка из љечилишта или опоравилишта на рачун Мјесног Органа исплатити.

У Загребу, дне 8. априла 1925.

Генерални директор:
Милан Гласер в. р.

Број 10.980/1925.

ОКРУЖНИЦА

Средишњег Уреда за осигурање радника у предмету одлагања избора главно-скупштинских делегата.

Свим мјесним органима.

Министарство Социјалие Политике, Оделење за заштиту радника ријешењем од 14. априла т. г. број 133/1925. приопћило је овому уреду слиједеће:

„Чланом 46. закона о буджетним дванаестинама за април, мај, јуни и јули 1925. године, који је обнародован у Службеним Новинама од 1. априла 1925. године, број 72. овлаштен сам, да спровођење избора делегата за главну скупштину Окружних Уреда и Средишњег Уреда за Осигарање Радника по закону о Осигурању Радника, а изузетно од § 201. поменутога закона, могу одложити све док се не изведу потребне мере за спровођење једновремено ових избора код свију месних органа Средишњег Уреда за Осигурање Радника.

На основу горњег овлаштења, а да би се спровођење избора делегата за главну скупштину Окружних Уреда могло обавити у смислу наведеног законског

Digitized by Google

прописа једновремено у целој земљи, наређујем Средишњем Уреду за Осигурање Радника да одмах обустави код свију својих месних органа спровођење споменутих избора до даље моје одлуке.

Министар Социјалне Политике:
Марко Ђуричић в. р.

У извршењу споменутога наређења обустављају се овиме до даљњега све предрадње одређене овостраном окружницом од 10. фебруара 1925. број 2787—1925. у предмету провођења избора главно-скупштинских делегата.

Што се саопћује свим мјесним органима знања и обдржавања ради.

У Загребу, дне 17. априла 1925.

Генерални директор:
Милан Гласер в. р.

Broj 10.410—1925.

PRAVILNIK ZA IZVRŠENJE ODREDABA IZ §-a 239. STATUTA.

§ 1.

Sve nabavke za Središnji Ured ili koji njegov Mjesni Organ vrše se na osnovu §-a 239. Statuta:

a) u pravilu pismenom ofertalnom licitacijom (javnim nadmetanjem) ili

b) izuzetno putem kupovine po pismenoj ili usmenoj pogodbi.

Jednom i drugom načinu cilj je, da se dobije najpovoljnija ponuda.

Predsjedništvo Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika odnosno njegovog Mjesnog Organa odlučuje, koji će se od ova dva načina upotrebiti i kada imajući u vidu celishodnost za postignuće povoljnijeg rezultata, važnost, vrijednost i prešnost nabavke, odnosno potrebe; vrijeme, okolnosti, prilike i uslove pod kojima se može nabavka najpovoljnije izvršiti odnosno potreba podmiriti; sklonost nadmetača (licitanta, oferanta) jednom ili drugom načinu i slično.

§ 2.

Pismena ofertalna licitacija objavljuje se oglasom (objavom), natječajem u »Službenim Novinama«, a po potrebi i celishodnosti i u raširenim oblasnim (pokrajinskim) dnevnicima, kao i u drugim stručnim listovima barem 1 put i to najmanje 15 dana prije roka održavanja licitacije.

U hitnim slučajevima može Predsjedništvo Ureda ovaj rok primjereno i skratiti.

§ 3.

Oglas pismene ofertalne licitacije imade sadržavati:

a) naslov Ureda koji raspisuje licitaciju i radi čega

b) na kojem mjestu, kojega dana i u koje vrijeme će se licitacija vršiti, te gdje i do kada se imadu predati ponude.

c) gdje i kada se mogu vidjeti potanki uslovi licitacije, predračuni, skice, planovi, mustre, prepisi, kopije, detalji i t. d.

d) veličina kaucije (jamčevine), gdje se ista imade položiti i do kojeg časa, te iz česa može sastojati (§ 19. ovog Pravilnika).

e) Upozorenje, da su nadmetači (licitanti) dužni u ofertu staviti izjavu, da su im uslovi licitacije poznati, te da pristaju po istima nadmetati se, nadalje da imadu svoju ponudu predložiti pismeno u zapečaćenom zavoju (kuverti) označiv cijene brojevno i slovima, a na vanjskoj strani zavoja broj i predmet oglasa.

f) Upozorenje glede taksiranja ponuda taksenim markama po T. Br. 25 taksene tarife Zakona o Taksama, te glede eventualnih inih ustega prigodom isplate kupovnine odnosno zaslužbine.

Digitized by Google

g) Upozorenje, da su nadmetači (licitanti) dužni pridonijeti svjedočanstvo odnosno uvjerenje o svojoj nadmetačkoj podobnosti (sposobnosti).

h) Upozorenje, da će licitacija biti perfektna nakon prihvata po samoupravnom organu, odnosno nakon odobrenja po Središnjem Uredu za Osiguranje Radnika.

§ 4.

Pravo učestvovanja pri pismenim ofertalnim licitacijama mora svaki državljanin Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca dokazati pismenim uvjerenjem nadležne trgovačko-obrtničke (zanatske) komore, esnafa ili sindikata o svojoj nadmetačkoj ili preduzimačkoj podobnosti (sposobnosti).

§ 5.

Nemaju prava učestvovanja pri pismenim ofertalnim licitacijama, niti mogu biti posredni ili neposredni nadmetači (licitanti) ili bilo kako direktno ili indirektno zainteresovani:

a) Narodni poslanici.

b) Aktivni činovnici i službenici Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika i njegovih Mjesnih Organa.

c) Članovi ravnateljstva i Nadzornog Odbora Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika i njegovih Mjesnih Organa — izuzev da su se prije započetka licitacije pismeno uvjetno odrekli svog mandata (§ 153. Statuta) za slučaj podijeljenja dobave,

d) osobe, oglašene nepodobnim (nesposobnim) za nadmetanje po bilo kojoj državnoj ili javnoj vlasti,

e) osobe, koje stoje pod stečajem (konkursom).

§ 6.

Sve stigle ponude imadu se zatvorene kako su prispjele zaprimiti u urudžbeni zapisnik (delovodni protokol) istog dana kad su stigle Uredu.

§ 7.

Otvaranje ponuda vrši generalni direktor Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika odnosno ravnatelj (upravitelj) Mjesnog Organa i predsjednik Ureda ili njihovi zaljenici u prisutnosti ponuđača (oferanata) — ako isti pristupe — i još jednog referenta Ureda kao voditelja zapisnika (delovođe).

§ 8.

Zapisnik (protokol) o otvaranju ponuda imade sadržavati u glavnom označenje svih stiglih ponuda i cijena pojedinih ponuda, te konstataciju, da li je ponuđač i kako udovoljio općim uslovima (sposobnost, izjava, kaucija), a podpisuju ga svi prisutni pri otvaranju ponuda.

Nepodpisivanje zapisnika po kojem prisutnom ponuđaču imade se konstatirati u samom zapisniku naznačenjem razloga uskrate podpisa.

§ 9.

Kod prvog nadmetanja mora da budu u pravilu najlanje tri ponude.

Ako se prilikom otvaranja ponuda ustanovi, da je koji ponuđač nepodoban za nadmetanje imade se isti isključiti iz učešća u nadmetanju, a to u zapisniku konstatirati.

Neodređene ponude t. j. koje ne sadržavaju u sebi sve potrebne elemente za iznalazak cijena ili koje uvjetuju izmjenu uslova propisanih oglasom, nadalje ponude podnešene poslije zaključenog prijema ponuda odnosno nakon početka otvaranja istih, te napokon podnesene telefonski ili telegrafski, kao i one — premda pravovremeno na poštu predane —, koje stignu Uredu nakon časa određenog za otvaranje ponuda — ne mogu se uzimati u postupak.

Ako jedno nadmetanje ne uspije zbog nedovoljnog broja nadmetača može se odrediti nova licitacija u roku od 15 dana, koja će se izvršiti s onim brojem nadmetača, koji se bude prijavio.

Digitized by Google

U hitnim sučajevima može Predsjedništvo Ureda ovaj rok primjereno i skratiti.

§ 10.

Rezultat nadmetanja t. j. sve ponude imadu se po određenom referentu ili stručnjaku Ureda točno preispitati. Nakon toga predložiti će Uprava Ureda samoupravnom organu Ureda na donošenje zaključka o prihvatu ponude. Prelazi li vrijednost nabavke ili radova granicu opterećenja utvrđenu u smislu §-a 238. Statuta po Predsjedništvu Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika odnosno, ako zaključena dobava i ne dosiže ovu granicu, ali zaključak u smislu okružnice Središnjeg Ureda od 30. maja 1924. broj 13.305/24. ipak potpada pod odobrenje Središnjeg Ureda, dužni su Mjesni Organi Središnjeg Ureda zaključak svog samoupravnog organa o izvršenoj licitaciji sa svim stiglim ponudama i zapisnikom o otvaranju ponuda, predložiti Središnjem Uredu za Osiguanje Radnika na preispitanje u formalnom pogledu i radi odobrenja.

Kod prosuđivanja odnosno preispitanja ponuda te stvaranja zaključka o prihvatu ponuda imade se u pravilu prihvatiti najjeftinija ponuda, a koja je najpovoljnija gledom na solidnost ponuđača te mogućnost i sigurnost izvršenja obveze. Odstupanje od prihvata najjeftinije ponude imade se temeljito obrazložiti.

§ 11.

Nakon odobrenog nadmetanja imade se sa dostalcem sačiniti pismeni ugovor (pogodba) najdalje u roku od 15 dana u dva izvorna primjerka, a u istome istaknuti potanko uslove izvršenja nabavke odnosno radova kao i posljedice neobdržavanja uvjeta; rok dobave ili izvršenja radova; način isplate; vraćanje kaucije; snošenje odgovornosti za nastalu štetu i nesrećne slučajeve; plaćanje taksa; i sličnih tereta; preuzimanje obveze jamstva za trajnost i solidnost i slično, te rok stupanja na snagu, naročito, kad je za pravovaljanost pogodbe nužno odobrenje samoupravnog organa Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika.

Prema vrstama stvarnih potreba (nabavki) može Središnji Ured za Osiguranje Radnika propisati i potrebne obrasce ugovora.

Odredbe za centralne nabavke izdaće Središnji Ured u pojedinim slučajevima posebice. (§ 239. al. 2. Statuta.)

§ 12.

Nabavke putem kupovine po pogodbi mogu se vršiti također i:

I. po predhodnoj pismenoj pogodbi zaključenoj temeljem pribavljenih više pismenih ponuda (oferta) ili cijenika, za nabavke ili radove do iznosa od Din 100.000.—

1. za nabavke (kupovine) i izradbe radova ili gradjevina, prepravke, opravke, ako prešnost potrebe ne dozvoljava odgode ni održanja ofertalnog nadmetanja ili ako nije prilikom održanih dviju ofertalnih licitacija podnešena nikakova ponuda ili ako su ponuđene cijene takove, da se ne mogu prihvatiti.

2. za nabavke (kupovine) naučnih i zabavnih knjiga; tehničkih i kirurgijskih instrumenata; konstrukcija; aparata; vještačkih proizvoda; strojeva (mašina), za izradbu radova za koje se zahtjeva naročita preciznost, te čija se izradba može povjeriti samo specijalistima; za veće nabavke sanitetskog i apotekarskog (lekarničkog) materijala i slično.

Preciznost i kvalitet ovakovih predmeta valja predhodno stručno utvrditi, te se isti mogu nabaviti i po utvrđenim prodajnim cijenama poznatih (renomiranih) proizvadjača odnosno prodavača.

3. Za prodaje neupotrebljivih ili dotrajalih pokretnosti (n. pr. namještaja, škartiranog papira, alata, strojeva (mašina), stoke (blaga), podvoznih sredstava i slično.

II. po predhodno zaključenoj usmenoj pogodbi: za nabavke ili radove do iznosa od Din. 20.000.—.

Digitized by Google

1. za nabavku (kupovinu) potrebnog materijala radi brze opravke elementarnim nepogodama (požar, poplava, potres, prolom oblaka i t. d.) ili drugim slučajevima oštećenih objekata (građevina, strojeva i t. d.) i slično.

2. za nabavke (kupovinu na malo) sitnih uredskih potrebština (za uredske sobe, liječilišta, oporavilišta, sanatorije i ambulante), redovnih kancelarijskih potrepština (pisaći pribor i slično); ogrijevnog ili rasvjetnog materijala; lječničkih instrumenata, ovojnog i ostalog sanitarnog materijala, lijekova; produkata za ishranu; stočne hrane; blaga, prometnih sredstava i slično u hitnim slučajevima.

3. za nabavke (kupovine) živenižnih namirnica i ostalih životnih potrepština za liječilišta, oporavilišta i sanatorije, koji se redovno po načinu prodaje i potroška ne mogu nabavljati na veliko javnim nadmetanjem (licitacijom), a ni pismenim ugovorima (pogodbama) n. pr. periodična ili dnevna kupovina na tržišnoj pijaci ili u radnji po dnevnim cijenama.

4. Za prodaju manje vrijednih neupotrebljivih ili dotrajalih pokretnosti (n. pr. namještaja, škartiranog papira, alata, strojeva (mašina), stoke (blaga), podvoznih sredstava i slično).

Nabavke nabrojene u ovom §-u mogu se izvršiti i kod lica, koja su inače izuzeta toč. c. §-a 5. ovog Pravilnika od učestvovanja kod ofertnih nadmetanja (licitacija).

§ 13.

Sve nabavke i izradbe radova, gradjevina; opravke i prepravke za uredske potrebe (ambulatorije, liječilišta; oporavilišta, sanatorije) vršit će se po odredbama ovog Pravilnika redovno u zemlji od domaćih dobavljača, preduzimača i to prvenstveno od onih, koji su državljani Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca, te uposluju u pravilu domaću radnu snagu.

Izuzetno — uz odobrenje Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika — mogu se vršiti nabavke (kupovine), te opravke i prepravke instrumenata, alata, strojeva (mašina), instalacija i slično i u inostranstvu — samo u onom slučaju, ako se u zemlji ne bi mogle izvršiti. U takovim slučajevima mogu u tim nabavkama (kupovinama), te opravkama i prepravkama sudjelovati i strane tvrtke neposredno ili preko svojih — njihovom državnom vlašću legitimiranih — predstavnika, zastupstva, zastupnika, pak se takove nabavke (kupovine), opravke i prepravke mogu objaviti i u stranim listovima.

§ 14.

Za izvršenje u §-u 12. toč. I. pobrojanih nabavki (kupovina) ili izradbe gradjevina, radova, opravaka i prepravaka imade predhoditi odobrenje samoupravnog organa Ureda. Izvršenje nabavki po toč. II. §-a 12. Pravilnika može se povjeriti dvijema osobama, a do vrijednosti od Din 2.500.— i jednoj za to nadležno određenoj osobi.

§ 15.

Ako se neka potreba (nabavka) ne bi mogla ma iz kojih opravdanih razloga podmiriti ni na koji od načina pobrojanih u §-u 1. ovog Pravilnika ili bi se izvršenje u vlastitoj režiji ukazalo povoljnijim — može se izvršenje osigurati i izvođenjem radova u vlastitoj režiji.

ä 16.

Analogno odredbama ovoga Pravilnika imade se postupati kod prodaje nepotrebnog odnosno dotrajalog materijala, predmeta namještaja, stoke (blaga), prometnih sredstava i slično (toč. I. 3. i II. 4. §-a 12. ovog Pravilnika); nadalje kod davanja ili uzimanja u najam (pod kiriju) ili zakup nepokretnosti, kao i kod prodaje uredskih nepokretnosti.

§ 17.

Nabavljač ili preduzimač odnosno kupac ili privatni ugovarač snosi sve državne takse i ine javne dažbine, koje na dan zaključenja licitacije ili pogodbe važe; nadalje jamči za nastale štete i nesretne slučajeve po postojećim zakonima.

Digitized by Google

§ 18.

Ako nabavljač ili preduzimač ne ispunjava uslove ugovora (pogodbe) može se nabavka odnosno izradbe gradjevina, radovi i t. d. novom licitacijom odnosno pogodbom povjeriti drugome ili izvesti u vlastitoj režiji na račun prvog nabavljača ili preduzimača, koji za štetu i svojom kaucijom jamče.

U pravilu neispunjenje ugovora povlači sobom raskid ugovora, gubitak kaucije i povrh toga naknadu štete u slučaju, da se nabavka, radovi, opravke ili prepravke moraju dati drugom nabavljaću ili preduzimaču.

U slučaju smrti nabavljača ili preduzimača obveza izvršenja prestaje sama po sebi, ali Predsjedništvo Ureda može pod istim ili povoljnijim uslovima primiti ponudu njegovih nasljednika ili staralaca.

Ako nabavljač ili preduzimač padne pod stečaj ugovor se razvrgava.

U slučaju, da preduzimač nije stručnjak, dužan je postaviti za stručne radove stručno lice, koje punovažno zastupa preduzimača.

§ 19.

Za sigurnost izvršenja ugovora dužni su nabavljači ili preduzimači položiti kauciju (garanciju, jamčevinu, jamstvo) i to domaći 5%, a strani 10% od ukupne ugovorene (pogodjene) vrijednosti dotične nabavke odnosno predračunske vrijednosti gradjevine ili preduzetih radova.

Izuzetno može Predsjedništvo Ureda prema vlastitoj uvidjavnosti i potrebi odrediti i veći procenat kaucije.

Kaucija može biti:

1. U gotovom novcu, uložnoj knjižici ili garantnom pismu novčanih zavoda prvoga reda (§ 237. Statuta).

2. u državnim i državom garantovanim obveznicama (obligacijama) po nominalnoj vrijednosti; ako je berzanska vrijednost manja od nominale, tad po berzanskoj vrijednosti.

3. u uložnicama Državne Hipotekarne banke, te u založnicama i komunalnim obveznicama, koje je Ministar Financija oglasio podobnim (sposobnim) za kaucije i priznao im pupilarnu sigurnost — sve po berzanskoj vrijednosti, ali ne preko nominalne vrijednosti.

Garantna pisma novčanih zavoda u zemlji moraju biti bez roka i bez naročitih uslova za isplatu, te registrirana kod Generalnog Inspektorata Ministarstva Financija, a mogu se primati samo kao privremena kaucija. Dostalac dužan je ovu privremenu kauciju zamijeniti u roku od 8 dana, sa jednom od ostalih spomenutih kaucija.

§ 20.

Kaucija za svako javno nadmetanje imade se položiti najkasnije do časa odredjenog za otvaranje ponuda na blagajni onog Ureda, koji vrši licitaciju.

Nikakovim ugovorom ne može se ugovoriti plaćanje kamata (interesa) na sume gotovog novca položene u ime kaucije, dok plodovi ostalih vrsti kaucija pripadaju polagaču kaucije.

§ 21.

Blagajna Ureda izdaje o položenoj kauciji potvrdu (revers), te istu može polagatelju vratiti samo po naredbi Ureda i uz povratak potvrde (reversa) u roku, kojega odredi Ured, koji vrši licitaciju.

Stalna kaucija vraća se dostalcu — nabavljaču odnosno preduzimaču — po konačnom ispunjenju ugovorene obveze odnosno po isteku vremena jamstva, a ostalim nabavljačima ili preduzimačima nakon konačnog rezultata licitacije.

§ 22.

Izvršenje nabavke odnosno izradbe gradjevina, radova imade se konstatirati na samom računu nabavljača ili preduzimača odnosno u posebnom zapisniku po za to ovlaštenoj osobi Ureda.

Ovlaštena osoba imade na računu nabavljača ili preduzimača ili na posebnoj potvrdi staviti klauzulu, da je nabavka preuzeta odnosno, da su radnje u redu izve-

Digitized by Google

dene, nadalje, da je zaračunata cijena utvrdjena zaključkom samoupravnog organa, pismom ili usmenom pogodbom, odnosno da je zaračunata cijena pogodjena ili primjerena.

Ovako klauzulirane račune brojevno preispituje i računski obredjuje uredski likvidator odnosno u tu svrhu odredjeni računski činovnik pazeći pri tome na propise Zakona o Taksama.

Računsku obrednicu nabavljačkog ili preduzimačkog računa podisuje lice, koje je račun preispitalo i obredilo, supodpisuje šef knjigovodstva ili njegov zamjenik.

Računsku obrednicu preduzimačkog računa kauzulira sa stručnog gledišta za to odredjeno lice, koje imade o izvršenim radovima izvjestiti samoupravni organ Ureda, koji je licitaciju ili ugovor (pogodbu) odobrio.

§ 23.

Uredski blagajnik može račune o stvarnim nabavkama (kupovinama), te račune o preduzimačkim radnjama isplatiti tek onda, ako su propisno klauzulirani i računskom obrednicom providjeni.

Zaključeno u sjednici Ravnateljstva Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika od 7. aprila 1925. pod čl. 25. sjedničkog zapisnika.

U Zagrebu, dne 20. aprila 1925.

Generalni direktor:
Milan Glaser, v. r.

Broj 6.189—1925.

ОКРУЖНИЦА

Средишњег уреда за осигураље радника у Загребу у предмету ослобођења дневничара фигураната код катастарских радова од овавезе осигурања.

Свим мјесним органима.

Поводом молбе Генералне дирекције катастра од 24. јуна 1924. број 3232., гледе изузећа дневничара фигураната при катастарским радовима од обавезе осигурања изрекао је овај Средишњи уред мишљење, да споменути дневничари фигуранти не потпадају под обавезу осигурања обзиром на § 6. ЗОР.

Министарство Социјалне Политике прихватило је мишљење овога Средишњег уреда те решењем својим од 17. фебруара 1925. К бр. 106—IV. решило, да су фигуранти дневничари при катастарским радовима на основу § 6. точ. 1. ЗОР ослобођени од обавезе осигурања, јер су ти помоћни радници већином сами пољопривриднн радници.

Горње се решење приопћује свим мјесним органима знања и обдржавања ради.

У Загребу, дне 25. марта 1925.

Генералнн директор:
Милан Г асер в. р.

Број 1143/1925.

ОКРУЖНИЦА

Средишњег Уреда за осигурање радника у Загребу у предмету уручења већ ретаксираних рецепата и апотекарских рачуна.

Овај Средишњи Уред опазио је, да некоји мјесни органи изручују на захтјев појединих љекарника, у сврху њихове информације, по овом Средншњеw

Digitized by Google

Уреду већ преиспитане љекарничке рачуне и рецепте. Позивају се сви мјесни органи, да у будуће оваковим захтјевима нипошто не удовоље. Увид у ретаксиране рецепте и обрађене љекарничке рачуне имају мјесни органи омогућити дотичним љекарницима само у уреду и у присутности којег свог чиновника или повјереника.

Том приликом не смије се нипошто дозволити љекарницима корректура рецепата или рачуна, већ им се може само дозволити прављење биљежака у сврху евентуалног призива.

У Загребу, дне 15. априла 1925.

Генерални директор:
Милан Гласер в. р.

Број 9876/1925.

ОКРУЖНИЦА

Средишњег Уреда за Осигурање Радника у предмету избора заменика чланова рентног одбора.

Свим мјесним органима.

Господин Министар Социјалне Политике донио је актом од 19. фебруара 1925. год. број 1438/IV/1924. слиједеће решење:

„Да се §§. 92. и 179. Статута Средишњег Уреда за Осигурање Радника од 24. јануара 1923. године измене те да гласе:

§ 92.

За састав и делокруг рентног одбора и за његову способност стварања закључака важе одредбе § 104., 105. и 106. Закона о Осигурању Радника.

Чланове рентног одбора бира равнатељство оделито по групама осигураних чланова и неосигураних чланова послодаваца на начин, који важи за избор председника. Избор се врши по могућности између чланова с местом становања у седишту уреда.

Поред чланова рентног одбора бира равнатељство на исти начин још два прва и два друга заменика. Заменик члана из поједине групе имаде се позвати на седницу рентног одбора у случају да је члан из дотичне групе спречен на седницу и го у то у првом реду први заменик, а према потреби и други.

За трајање мандата и накнадни избор важе прописи §-а 65. Статута.

Седницама рентног одбора председава председник Средишњег Уреда са правима и дужностима по § 72. Статута.

Редовне казне којима се по § 72. могу казнити чланови равнатељства, могу се изрећи и против чланова рентног одбора.

Казна разрешења односи се само на чланство у рентном одбору.

У погледу вођења и састава записника седнице рентног одбора вреде прописи који важе за предсједништво Средишњег Уреда.

§ 179.

За састав и делокруг рентног одбора месног органа и за његову способност стварања закључака важе законске одредбе (§§. 104., 105. и 106. Закона о Осигурању Радника), а за избор чланова рентног одбора и њихових заменика и трајање њиховог деловања важе одредбе § 92. Статута.

Digitized by Google

Седницама рентног одбора председава председник месног органа са правима и дужностима по § 72. Статута; казна разрешења односи се само на чланство у рентном одбору.

У погледу вођења и састава записника седнице рентног одбора вреде прописи који важе за предсједништво месног органа".

Саопштава се горње решење Господина Министра Социјалне Политике свим мјесним органима, позивом, да безодвлачно и то већ у наредној сједници свог равнатељства приступе избору заменика чланова рентног одбора у смислу горе споменутог решења.

Према промењеним одредбама § 92. статута бира равнатељство за сваку групу чланова рентног одбора једног првог те једног другог заменика.

Равнатељство бира заменике чланова рентног одбора:

1. Тајним гласањем.

2. Оделито по групама осигураних чланова и неосигураних чланова-послодаваца.

3. По могућности између чланова равнатељства местом становања у седишту Уреда.

У Загребу, дне 16. априла 1925.

Генерални директор:
Милан Гласер в. р.

Broj: 12.432 — 1925.

OKRUŽNICA

Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika u predmetu biljegovanja apotekarskih računa.

Svim mjesnim organima.

Preispitajući apotekarske račune mjesnih organa opazio je ovaj Središnji ured, da mnogi mjesni organi zaprimaju od apotekara nebiljegovano predložene račune i iste šalju na obređenje ovom Središnjem uredu.

Pozivaju se stoga svi mjesni organi, da u buduće sve premalo ili uopće ne biljegovane račune ne šalju ovom Središnjem uredu, već da ih smjesta vrate predlagatelju na ispravno biljegovanje u smislu Pravilnika izdanog okružnicom Središnog ureda broj 20813/23. od 25. oktobra 1925.

Ujedno neka mjesni organi upozore svoje područne apotekare, da isti račune za izdane lijekove sastavljaju točno u smislu gore spomenute okružnice, t. j. da za svaku vrstu recepata (osigurane članove, članove porodice, slučaj nesreće i regrese) sastavljaju posebni račun i svaki posebno propisno biljeguju. Prenašati konačnu sumu računa n. pr. za osigurane članove u račun članova porodice ili slično i sastavljanje tzv. rekapitulacije suvišno je i nepoželjno.

U Zagrebu, dne 30. aprila 1925

Generalni direktor:
Milan Glaser, v. r.

Број 9.061 -1925.

ОКРУЖНИЦА

Средишњег Уреда за Осигурање Радника о проведби §§. 50. и 238. Статута.

Свим мјесним органима.

Предсједништво Средишњег Уреда за Осигурање Радника у Загребу у својој сједници од 31. марта 1925. под чл. 18. сједничког записника утврдило је

Digitized by Google

границу оптерећења Мјесних Органа Средишњег Уреда за Осигурање Радника у смислу § 238. Статута на темељу просјечног броја осигураних чланова у години 1924. узев једино за Окружни уред за осигурање радника у Скопљу за просјек број чланова у мјесецу јануару и фебруару 1925. како слиједи:

I. У категорију са преко 50.000 увршатава се Окружни уред: Београд и Љубљана.

II. У категорију са преко 20.000 – 50.000 увршатава се Окружни уред: Бањалука, Осијек и Загреб.

III У категорију са преко 5.000—20.000 увршатавају се Окружни уреди: Бјеловар, Брод н/С, Дубровник, Карловац, Мостар, Нови Сад, Сарајево, Скопље, Сомбор, Сплит, Суботица, Сушак, Травник, Тузла, Вараждин, Вел. Бечкерек, Вршац, Земун и благајна за осигурање радника хрв. трговачког друштва „Меркур“ у Загребу.

Ова категоризација важи почам од 1. априла т. г.

Што се приопћује с им мјесним органима Средишњег Уреда за осигурање радника на знање и равнање, савезно са окружницом Средишњег Уреда за осигурање радника од 30. маја 1924. број 13.305/1924. (Радничка Заштита, VI., страна 118. из године 1924.).

У Загребу, дне 2. априла 1925.

Генерални директор:
Милан Гласер в. р.

Број 9627/1925.

ОКРУЖНИЦА

Средишњег Уреда за Осигурање Радника у предмету проведбе Правилника Испитне Комисије Средишњег Уреда за полагање испита предвиђеник одредбама §§ 7., 55. и 196. Службеног Правилника.

Свим окружним уредима за осигурање радника.

Равнатељство Средишњег Уреда за Осигурање Радника извршујући одредбу § 56. Службеног Правилника донијело је у сједници својој од 6. априла 1925. под чл. 13. сјед. записника Правилник Испитне Комисије Средишњег Уреда за полагање испита предвиђених одредбама §§. 7., 55. и 196. Службеног Правилника.

Обзиром, да многим службеницима истиче декретом и Службеним Правилником, прописани рок за полагање испита већ 18. августа 1925. упућују се окружни Уреди и прије одобрења овог Правилника са стране Министарства Социјалне Политике на слиједеће:

Сви службеници, који су декретом о намјештењу односно о превођењу обвезани на полагање испита, предвиђених одредбама §§ 7. и 96. Службеног Правилника, имаду одмах, а најкасније мјесец дана прије изминућа прописаног рока за полагање испита поднијети „Испитној Комисији Средишњег Уреда за Осигурање Радника у Загребу“ путем надлежног свог уреда молбе за припуст испиту.

Стога ће Окружни Уреди, чим приме ову окружницу, позвати све своје службенике, који су обвезани по споменутим одредбама Службеног Правилника на полагање испита, да у одређеном року поднесу своје молбе за припуст испиту,

У случају, да исти правовремено не поднесу молбе за припуст испиту сматрат ће се као да нису положили прописани испит, те ће се њихов службени односај разрешити према установи тач. 10. односно 5. §-а 113. Службеног

Digitized by Google

Правилника у вези са предзадњом алинејом §-а 7. односно ставом III. §-а 196. Службеног Правилника.

Молбе треба да буду обложеие декретом по којем су односни службеници обвезани на полагање испита.

Ове молбе предложит ће окружни уреди посебним извјешћем Средишњем Уреду на даље уредовање и у истом напосе за сваког појединог службеника навести, које уредске послове исти сада врши и како дуго.

Одлуке на те молбе донијет ће Средишњи Уред и у истима навести дан полагања испита.

Подједно позивају се окружни уреди, да саставе у два примјерка попис службеника, који су по овој окружници обвезани на полагање испита.

Један примјерак ваља предложити Средишњем Уреду, а други примјерак нека задрже окружни уреди ради евиденције.

Попис има садржати слиједеће рубрике: текући број, име и презиме службеника, категорија и положај, датум и број декрета, по којему је исти обвезан на полагање испита.

Што се свим окружним уредима саопћује ради знања и безодвлачног даљњег уредовања.

У Загребу, дне 22. априла 1925.

Генерални риректор:
Милан Гласер, в. р.

Broj: 14.633/1925.

OKRUŽNICA

Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika o vođenju evidencije otpisanih prinosa i ostalih tražbina.

Svim mesnim organima.

Definitivni otpis dužnih prinosa može se provesti samo u onom slučaju, ako je glavni dužnik umro, a po provedenoj ovrhi dokazano, da se dugovina iz njegove ostavštine naplatiti ne može.

U slučaju otpisa dužnih prinosa radi nepoznata boravišta, ili loših imućtvenih prilika dužnika, te u slučaju da je dužnik iz države iselio, dozvoljava se, da se otpis provede, ali u tom slučaju dužni su mesni organi voditi ovako otpisane tražbine u naročitoj evidenciji, te u karenčnom roku, što ga propisuje § 44. ZOR obnoviti egsekutivnu naplatu.

Tek ako bi ova u nekoliko opetovanih slučajeva ostala negativna može se dužnik iz evidencije brisati.

U pogledu platežne obaveze dužnih prinosa upozoruju se mesni organi naročito na ustanove §-a 40. ZOR po kojima platežna obveza uz glavnog dužnika tereti još i bračnog druga, novog vlasnika posla, naručitelja gradnje i t. d.

Iz sednice upravnog odbora ravnateljstva Središnjeg Ureda za Osiguranje radnika od 4. aprila 1925.

U Zagrebu, dne 25. maja 1925.

Generalni direktor:
Milan Glaser, v. r.

Digitized by Google

Broj: 10.466/1925.

OKRUŽNICA

Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika u stvari očevidnosti uredskih lekara i sanitarnog personala.

Svim mjesnim organima.

U svrhu centralnog vođenja statusa svih uredskih lekara i u svrhu pregleda uređenja lekarske službe, na celokupnom području Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika, pozivaju se svi mesni organi, da najkasnije u roku od mesec dana, nakon prijema ove okružnice, pažljivo popune u dva primerka i ovamo pošalju priložene formulare »Očevidnik uredskih lekara«.

Ovi očevidnici imaju se popuniti na sledeći način. Ponajpre, umeće se u njih tekućim redom podatci o lekarima — činovnicima, zatim podatci o ugovornim lekarima. Čisto personalne podatke (u rubrici 1. 2. i 3. priloženih formulara) imaju saopštiti mesnim organima sami lekari, dok će sve ostale podatke prikupiti mesni organi. Tako u četvrtoj rubrici »lekarov delokrug« upisaće mesni organi skraćeno: gl. lekar (t. j. glavni lekar), raj. lekar (rajonski lekar...), spec. za..... (specijalista za.....), zubar i t. d. U rubrici petoj »svojstvo lekara, u kojem je nameštен« upisuje se lekar-činovnik I. ili II. plaćevnog razreda toga i toga stepena ili ugovorni lekar (i to također sa kraticama n. pr. »činovnik II/1 ili »ugovorni«). U rubrici osmoj »lekarev rajon« naznačiće mesni organi za rajonske lekare, a eventualno i za lekare specijaliste, u koliko imaju i oni svoje rajone, područje u kojem vrše lekarsku službu. U gradovima po ulicama, a u unutrašnjosti po opštinama i selima. Sa kraticom Z. u ovoj rubrici označiće mesni organi, kad se sedište lekara nalazi na železničkoj stanici (a sa kraticom B. kad se nalazi u brodarskom pristaništu).

U rubrike 9., 10., 11. i 13. unose se za lekare-činovnike podatci iz njihovih dekreta (§ 16., 18. i 19. Službenog Pravilnika lekara-činovnika), a za ugovorne lekare podatci iz njihovih ugovora (§ 1., § 6., § 8. i § 10. obrasca ugovora). U rubrici 12. ustanoviće mesni organi na osnovu izvršenih isplata kroz poslednjih 6 meseci koliki mesečni iznos prosečno otpada na putne troškove onog lekara, koji nema putnog paušala. Rubrika četrnaesta »Svega« prestavlja zbir suma iz rubrika 9—13. U poslednju rubriku »Napomena« imaju se uneti sve druge važne okolnosti n. pr. za lekare specijaliste, gde ordiniraju, da li u svojem stanu ili uredskoj ambulanti i koliko sati na dan ordiniraju, zatim da li se ugovorni lekar nalazi osem u uredskoj službi, još i u državnoj ili drugoj kojoj javnoj ili privatnoj službi i t. d.

Potreban broj tiskanica »Očevidnik uredskih lekara« šalje se u prilogu. Jednovremeno sa ovim očevidnikom ima se izraditi i poslati ovamo u jednom primerku i **očevidnik sanitarnog personala** (bolničara, kontrolora bolesnika, dentista, ambulantnih pomoćnika i ugovornih babica). U popis se imaju uneti i oni, koji uz sanitarni posao vrše i drugi koji posao (n. pr. inkasantski), što se u popisu ima izrikom istaknuti. Formulari za očevidnik sanitarnog personala ne šalju se, nego će ih mesni organi sačiniti sami. Ti formulari imaju sadržavati: popis sanitarnog personala, njihov službeni odnošaj (da li su služitelji, dnevničari ili namještenici vezani ugovorom), ambulantu u kojoj vrše uredsku sanitarnu službu, visinu nagrade svakog ugovornog nameštenika i napokon broj i datum poslednjeg rešenja Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika, s kojim je za svakog pojedinog sanitarnog nameštenika odobreno njegovo nameštenje.

Mesni organi sačiniće očevidnik uredskih lekara u tri, a očevidnik sanitarnog personala u dva primjerka, i to zbog toga, da od svakog po jedan primerak ostave za svoju upotrebu. Očevidnike, koje ostave mesni organi kod sebe, treba također i dalje pažljivo voditi i unašati u njih sve naknadne izmene (nova nameštenja, prestanak starijih nameštenja i t. d.).

Za točnost podataka u ovim očevidnicima odgovaraju lično ravnatelji (upravnici) mesnih organa.

U Zagrebu, dne 15. aprila 1025.

Generalni direktor:
Milan Glaser, v. r.

Digitized by Google

Prilog k okružnici br. 10.466/1925.

Očevidnik uredskih lekara u .....

Tekući broj	Ime i prezime lekara. Dan, mesec i godina njegovog rodjenja. Mesto rodjenja, opština, srez, oblast, država.	Medicinski fakultet, na kojem je lekar promoviran na čast doktora i kad je promoviran.	Broj i datum odobrenja Ministarstva Narodnog Zdravlja za vršenje njegove privatne lekarske prakse u dotičnom mestu.	Lekarev delokrug.	Svojstvo lekara u kojem je namešten (ugovorni, lekarčin.)	Otkad je lekar namešten kod radničkog osiguranja.	Broj i datum rešenja Suzora kojim je odobreno njegovo nameštenje	Lekarev rajon	Prosečni godišnji broj članova koje lekar leči.	Godišnja plata lekaračinovnika ili godišnji honorar ugovornog lekara.	Godišnji lekarev putni paušal.	Mesečni prosečni iznos lekarevih putnih troškova, kad se oni plaćaju po Služ. Prav. ili § 7 ugovora.	Dodaci za porodicu lekaračinovnika ili ugovornog lekara, koji uživa taj dodatak na osnovu § 10. ugovora.	Svega	Napomena
										Dinara					

Digitized by Google

Broj: 11.066—1925.

OKRUŽNICA

Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika o postavljanju privremenih dnevničara na račun uštede u budžetu.

S v i m m e s n i m o r g a n i m a.

Ravnateljstvo Središnjeg Ureda za osiguranje radnika u sjednici svojoj od 6. aprila o. g. pod čl. 15 stavilo je izvan snage okružnicu ovog Središnjeg Ureda za osiguranje radnika od 25. decembra 1923. broj 25.186—23. (Radnička Zaštita str. 215/V) o postavljanju privremenih dnevničara na račun uštede u budžetu.

Ako se kod kojeg okružnog ureda usljed posebnih prilika ukaže ipak potreba, da se za stanoviti posao namjeste privremeni dnevničari, onda će okružni uredi morati za to namještenje dobiti najprije dozvolu Središnjeg Ureda za osiguranje radnika i tek onda dnevničare postaviti.

Dnevničari se u tom slučaju mogu postaviti samo na određeni rok bez prava otkaza službe po isteku toga roka, što mora biti i u dekretu o namještenju naročito naglašeno.

Postavljanje privremenih dnevničara na mesta, koja budžetom nisu sistemizovana, ili uopće protivno ovom naređenju, neće se ni u kome slučaju priznati, a eventualno isplaćene prinadežnosti ovakovim dnevničarima imat će naknaditi ravnatelji ureda.

Mjesni se organi naročito upozoruju, da svako sistemizovano i odobreno službeničko mjesto treba popuniti sa položajem i kategorijom prema odobrenoj sistemizaciji. Nikako nije dozvoljeno na jedno sistemizovano mjesto višeg položaja, postaviti n. pr. dvojicu dnevničara ili dvojicu činovnika nižeg položaja.

Sistemizovana mjesta, koja ne budu popunjena tačno prema odobrenoj sistemizaciji biti će u sledećem budžetu brisana.

U Z a g r e b u, dne 25. maja 1925.

Generalni direktor:
Milan Glaser, v. r.

Број 8238—1925.

ОКРУЖНИЦА

у предмету регулисања војне обавезе привремених службеника.

Свим окружним уредима.

Поводом опетованих случајева, да су поједини окружни уреди различито тумачили, кад се сматра, да је привремени олужбеник у смислу прописа тачке 2. § 16. Службеног Правилника Службеника Средишњег Уреда за Осигурање Радника регулисао војну обавезу, донео је управни одбор равнатељства Средишњег Уреда за Осигурање Радника у својој седници од 3. априла 1925. под чланком 539. седничког записника следећи закључак:

Да се у смислу цитираног прописа Службеног Правилника има сматрати да је привремени службеник регулисао своју војну обавезу: 1. ако је одслужио војни рок или 2. ако је проглашен, да је за војну дужност стално неспособан и ако плаћа војну таксу (војницу).

Што се саопштава знања и будућег управљања ради код доношења одлуке о утврђивању на сталност привремених службеника (види § 19. Службеног Правилника.)

У З а г р е б у, дне 28. априла 1925.

Генерални директор:
Милан Гласер в. р.

Digitized by Google

Broj: 13.708—1925.

OKRUŽNICA

Središnjeg Ureda za Osaguranje Radnika u predmetu utvrđivanja zdravstvenog stanja službenika.

Svim mesnim organima.

Opaženo je u nekoliko konkretnih slučajeva, da su novo izabrani službenici već nakon kratkog vremena po stupanju na dužnost, izostali iz ureda prijavivši se bolesnim.

Pregledani po uredskim lekarima bili su pronađeni bolesnim i to u većini slučajeva na tuberkulozi pluća i obzirom na stanje bolesti upućeni na liječenje u lječilišta.

Ako se ima u vidu, da na taj način ured gubi radnu snagu, nadalje, da troškovi liječenja slubežnika po odredbi §-a 100. Službenog Pravilnika terete Središni Ured odnosno Okružne Urede za Osiguranje Radnika, te da postoji lahka mogućnost, da od tuberkuloznih službenika zadobiju tuberkulozu i drugi zdravi službenici, koji rade s njim u uredu — to se ukazuje potrebnim kako u interesu ureda tako i u interesu samih službenika, da se tomu predusretne i u buduće namještaju u službu ureda samo ona lica, koja su zaista zdrava.

Stoga se u izvršenju zaključka upravnog odbora ravnateljstva Središnog Ureda od 5. maja 1925. pod čl. 788. sjedničkog zapisnika određuje sledeće:

1. da kandidati na službenička miesta kod Središnog Ureda ili Okružnih Ureda za Osiguranje Radnika imadu u buduće osim u §-u 12. Službenog Pravilnika propisane liječničke svjedočbe doprinijeti još jednu svedočbu izdanu po državnom ili drugom javnom dispanzeru odnosno liječniku specijalisti za tuberkulozu, kojom se ima posvjedočiti, da je odnosni kandidat svestrano pregledan i pronađen da ne boluje od tuberkuloze:

2. da se zdravstveno stanje izabranih kandidata nakon tromjesečne službe te dva mjeseca prije isteka privremene službe ima kontrole radi utvrditi pregledom lekarske komisije predviđene u stavu 1. §-a 95. Službenog Pravilnika.

U slučaju da lekarska komisija ustanovi, da dotični boluje na otvorenoj tuberkulozi, ima se razrešiti njegov službeni odnošaj otkazom prema ustanovi toč. 10. §-a 113. Službenog Pravilnika.

Što se okružnim uredima saopćuje znanja i strogog obdržavanja radi.

U Zagrebu, dne 21. maja 1925.

Generalni direktor:
Milan Glaser, v. r.

Број 12.052—1925.

ОКРУЖНИЦА

Средишњег Уреда за Осигурање Радника — у предмету бирања службеника из других окружних уреда.

Свим окружним уредима за осигурање радника.

У неколико наврата запажено је код Средишњег Уреда пригодом потврђивања избора службеника, који су били или који се налазе у служби других окружних уреда, да је тим службеницима због рђавог владања у служби или изван ње отказана служба или да се против њих због повреде службене дужности води дисциплинско поступање.

Да се у будуће слични случајеви не би обнављали и да се службеници, који се нису показали вредни у служби другог окружног уреда, уопште не би

Digitized by Google

узимали у комбинацију пригодом избора, закључио је управни одбор Средишњег Уреда на својој сједници од 4. априла 1925. под чл. 617. сједничког записника, да се позову окружни уреди да у сваком случају, када се натјече који службеник, који је био или који се налази у служби другог месног органа, испитају код тог другог месног органа све околности о успеху дотадањег службовања дотичиог натјецатеља.

Избори овакових службеника предложени Средишњем уреду ради одобрења, неће се узети у претрес док не буде прилежало уверење о дотадањем њиховом службовању.

У Загребу, дне 8. маја 1925.

Генерални директор:
Мисан Гласер в. р.

Broj: 14.057—1925.

OKRUŽNICA

Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika, kojom se zabranjuje nabavljanje pogrebnih vijenaca, osmrtnica i t. d. za umrle uredske namještenike i članove samoupravnih organa a na uredski trošak.

Svim mesnim organima.

Pošto su se opetovali slučajevi, da su ravnateljstva (predsjedništva) nekih mjesnih organa odobrila nabavu pogrebnog vijenca, osmrtnica i t. d. za umrle uredske namještenike ili članove samoupravnih organa na trošak ureda — koji su svi zaključci kao protuzakoniti bili poništeni po upravnom odboru Središnog Ureda — to se upućuju ovime uredi, da se takovi izdatci protive §-u 25. ZOR i ne će se u nijednom slučaju moći odobriti.

Ako li se hoće odati posljednja počast umrlom uredskom namješteniku ili funkcionaru, tad neka vijenac, osmrtnice i t. d. nabave o svom trošku članovi ravnateljstva (predsjedništva) i uredski namještenici, ali ured takove izdatke ne može snašati.

Što se saopćuje znanja i ravnanja radi.

U Zagrebu, dne 16. maja 1925.

Generalni direktor:
Milan Glaser, v. r.

Broj: 11.698/1925.

OKRUŽNICA

Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika u predmetu odjevanja ženskih namještenika za vrijele uredovnih sati.

Svim mesnim organima.

Kod pregledavanja mjesnih organa po organima Središnjeg Ureda, opaženo je, da se ženski namještenici u nekim uredima oblače luksuriozno i dekoltovano tako, da katkada imade ženskog osoblja odjevenog u svilu i plesne toilete. Ovakovo odijevanje namještenica radničkog osiguranja nije umjesno ni oportuno, jer stvara među osiguranim članovima zlo raspoloženje, naročito kada dolaze u direktni saobraćaj sa službenim ženskim osobljem.

Da se izbjegne mogućnosti opravdanih prigovora u tom pogledu, određuje se ovime na osnovu rasprave provedene u sjednici ravnateljstva Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika od 6. aprila 1925. pod čl. 48, da uprave ureda preporuče svim namještenicama radničkog osiguranja, da nose za vrijeme uredovnih sati u

Digitized by Google

uredskim prostorijama tamne odjeće (ogrtače) sa zatvorenim ovratnikom i sa dugim rukavima. Ujedno se pozivaju svi ravnatelji i upravitelji mjesnih organa, da paze na način odijevanja svojih namještenica, da se svaka raskoš i nedolično odjevanje prepriječi, a u koliko to ne bude u konkretnom slučaju moguće, da se ovakav neposluh uzme u obzir kod ocjenjivanja vladanja u službi.

Ova okružnica imade se dati na čitanje i potpis svim ženskim namještenicama ureda.

U Zagrebu, dne 18. maja 1925

Generalni direktor:
Milan Glaser, v. r.

Broj: 12.450/1925.

OKRUŽNICA

Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika u Zagrebu.

Svim mesnim organima.

Pozivaju se svi mesni organi, da odmah saopšte ovom uredu, da li je u godini 1924. bio Milan Flegar članom kojeg mesnog organa, te da li je te godine bio upućen u koju zagrebačku bolnicu radi lečenja trachoma.

U Zagrebu, dne 15. maja 1925.

Generalni direktor:
Milan Glaser, v. r.

OSOBNE VIJESTI.

Izbori činovnika kod Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika u Zagrebu.

Zaključkom ravnateljstva Središnjeg Ureda za osiguranje Radnika u Zagrebu od 5. maja .o g. izabrani su za službenike kod Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika:

1. za direktora konceptualne struke, kategorije A. pol. II. Dr. Vilim Helebrant, načelnik.
2. za referenta konceptualne struke, kat. A. pol. VI. Gjuro Grčević, uredski referent.

IZBORI SLUŽBENIKA KOD OKRUŽNIH UREDA ZA OSIGURANJE RADNIKA.

Zaključkom upravnog odbora Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika u Zagrebu, od 3. do 4. aprila o. g. odobren je po novom Službenom Pravilniku izbor:

I. Kod Okružnog Ureda za Osiguranje Radnika u Travniku.

1. za činovnika kancelarijske struke kat. C. pol. IX. Fahrudin Tahirović.

II. Kod Okružnog Ureda za Osiguranje Radnika u Mostaru.

1. za činovnika kancelarijske struke kat. C. pol. IX. Mehmed Momić uredski služitelj.

III. Kod Okružnog Ureda za Osiguranje Radnika u Skoplju.

1. za činovnika knjigovodstvene struke kat. B. Dr. Borivoj Čerkauer, uredski činovnik,
2. za činovnika administrativne struke kat. B. pol. VII. Andjelko Božinović,
3. za činovnika knjigovodstvene struke kat. B. pol. VIII. Franja Maratović, uredski dnevničar,
4. za činovnike kancelarijske struke kat. C. pol. VIII. Nikola Moskalj, uredski činovnik, Jovan Pejović, Radoslav Perović, Borivoje Nišlijević,

Digitized by Google

5. za činovnika pomoćno-tehničke struke kat. C. pol. VII. Antonije Bončić, privatni knjigovođa,

6. za činovnike kancelarijske struke kat. C. pol. IX. Ana Brajnerova, Borivoj Pančević, uredski služitelj, Gjorgje Stojanović,

7. za službenike službeničke struke kat. D. pol. IX. Vasilj Pavlović, Boško Pejović, Petar Arsić i Nikola Ristić.

IV. Kod Okružnog Ureda za Osiguranje Radnika u Beogradu:

1. za činovnika kancelarijske struke kat. C. pol. VI. Mirko Stefanović, dosadanji činovnik,

2. za činovnika kancelarijske struke kat. C. pol. IX. Nikola Lojanica i Božidar Antić.

Zaključkom upravnog odbora Središnjeg ureda za Osiguranje Radnika u Zagrebu od 4. do 5. maja o. g. odobren je po novom Službenom Pravilniku izbor:

I. Kod Okružnog Ureda za Osiguranje Radnika u Splitu-

1. za činovnika knjigovodstvene struke, kat. B. pol. VI. Leonardo Dell' Orco,

2. za činovnika kancelarijske struke, kat. C. pol. IX. Ante Glavina.

II. Kod Okružnog Ureda za Osiguranje Radnika u Skoplju:

1. za činovnika kancelarijske struke, kat. C. pol. VIII. Stanoje Imbranović, uredski dnevničar,

2. za službenika službeničke struke kat. D. pol. XI. Vaso B. Janičić i Milovan Djukić.

III. Kod Okružnog Ureda za Osiguranje Radnika u Beogradu:

1. za službenika službeničke struke kat. D. pol. XI. Jovan Stojanović, uredski dnevničar.

IV. Kod Okružnog Ureda za Osiguranje Radnika u Zagrebu:

1. zač činovnika knjigovodstvene struke, kat. B. pol. VII. Ivan Delak, privatni činovnik,

2. za činovnike kancelarijske struke, kat. C. pol. IX. Mihovil Skarneo, Nataša Dragosava, Anka Grgošević, Mato Stazić, Antun Dilber, Ivan Bačić, Zlata Horvat i Terezija Femenić.

3. za službenika službeničke struke kat. D. pol. IX. Mirko Herceg, inkasant.

V. Kod Okružnog Ureda za Osiguranje Radnika u Vel. Bečkereku:

1. za činovnika knjigovodstvene struke kat. B. pol. VII. Zora Pajdak,

2. za činovnika kancelarijske struke kat. C. pol. VII. Aleksader Fogel,

3. za činovnika kancelarijske struke kat. C. pol. VIII. Imre Palatinuš.

VI. Kod Okružnog Ureda za Osiguranje Radnika u Bjelovaru:

1. za činovnika knjigovodstvene struke, kat. B. pol. VII. Petar Janković i Josip Nemet,

2. za činovnika kancelarijske struke kat. C. pol. VIII. Pavao Ključarić,

3. za službeneje službeničke struke kat. D. pol. XI. Tomo Ivoš i Pavao Vuglovečki.

Digitized by Google

Broj: 11.580—1925.

NATJEČAJ.

Na osnovu zaključka ravnateljstva Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika u Zagrebu od 7. aprila o. g. pod čl. 45. sjedničkog zapisnika raspisuje se ovime natječaj za popunjenje sljedećih upražnjenih mjesta:

1. za jedno mjesto **načelnika** konceptualne struke, kategorije A, položaja III. sa godišnjom sistematskom platom od 12.000.— Din., sa godišnjom položajnom platom od Dinara 28.800.— te pripadajućim mjesnim i porodičnim dodatkom;

2. za jedno mjesto **pravnog referenta** kategorije A, položaja VII. sa godišnjom sistematskom platom od 12.000.— Dinara, sa godišnjom položajnom platom od Dinara 12.000.— te pripadajućim mjesnim i porodičnim dodatkom;

3. za jedno mjesto činovnika kancelarijske struke, kategorije C, položaja VIII. sa godišnjom sistematskom platom od 9.000.— Din. i godišnjom položajnom platom od 9.000. — Din. te pripadajućim mjesnim i porodičnim dodatkom.

Uvjeti namještenja jesu sljedeći:

1. da je natjecatelj državljanin Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca i da znade srpsko-hrvatski ili slovenski jezik;

2. da ima tjelesnu, umnu i moralnu sposobnost za službu Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika uopšte;

3. da je navršio 18. godinu života i da nema više od 40 godina života, izuzev slučaj, da je prije toga bio u službi Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika ili drugog kojeg zavoda za socijalno osiguranje, u državnoj ili drugoj javnoj službi;

4. da ne stoji pod starateljstvom ili stečajem, da nije pod isleđenjem za zločinstvo ili prestup iz koristoljublja, te da nije presudom redovnog suda pravomoćno suđen za zločinstvo ili prestup iz koristoljublja, te da nije suđen na gubitak službe, odnosno političkih prava za vrijeme utvrđeno sudskom presudom;

5. da mu služba kod Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika ili drugog kojeg zavoda za socijalno osiguranje, kod državne ili druge javne službe, nije prestala iz uzroka spomenutih u §-u 112. i u točci 5. i 7. §-a 113. Službenog Pravilnika službenika Središnjeg Ureda za Osiguranje radnika;

6. da imade: a) za mjesto pod toč. 1. potpunu fakultetsku spremu odnosno u koliko nema iste, da dokaže sposobnostza samostalno vršenje konceptualnih poslova, potpuno znanje zakonskih propisa o osiguranju radnika, kao i opštu orijentaciju o socijalnom zakonodavstvu, opšte znanje o organizaciji, upravi te knjigovodstvu i računovodstvu Središnog Ureda odnosno okružnog ureda za osiguranje radnika i potrebnu inteligenciju za službeni saobraćaj sa publikom i službenicima;

b) za mjesto pod toč. 2., da imade potpunu fakultetsku spremu sa svim propisanim ispitima; te c) za mjesto pod toč. 3., da je svršio 4 razreda srednje škole, odnosno u koliko nema toga, da dokaže sposobnost za vršenje stručnih poslova i potrebnu inteligenciju za službeni saobraćaj sa publikom i službenicima.

U koliko bi na napred spomenuta mjesta bili izabrani ovouredski službenici, raspisuje se ujedno natječaj za time nastala upražnjena mjesta nižih položaja.

Uz molbu imade svaki natjecatelj priložiti: svjedočanstvo o danu rođenja; uvjerenje o nadležnosti, o zakonitoj bračnoj vezi, o godinama djece, školske svjedodžbe, uvjerenja o dotadanjem zanimanju, o zdravlju i o regulisanju vojne obaveze.

Zdravlje se mora dokazati svjedodžbom ljekara Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika ili njegovih mjesnih organa ili ljekara državnih i samoupravnih vlasti.

Sva ostala prava i dužnosti utvrđena su Službenim Pravilnikom službenika Središnjeg Ureda.

Digitized by Google

Vlastoručno pisane i potrebnim dokazalima valjano obložene molbe, imadu natjecatelji podnjeti potpisanom uredu do uključivo 15. juna 1925. do 12 sati o podne.

Na zakašnjele molbenice ne će se uzeti obzir.

U Zagrebu, dne 23. apria 1925. **Središnji Ured za Osiguranje Radnika.**

NATJEČAJ.

Kod ovoga ureda **ispražnjeno je mjesto voditelja ispostave u Rumi** u kategoriji C. položaja VIII. odnosno popunjenjem toga mjesta iz ureda — mjesto manipulativnog činovnika sa sistematskom plaćom od Din. 9.600.— i položajnom plaćom od Din. 9.000.— godišnje.

Osim toga pripada mu porodični dodatak za vakoga člana porodice od Din. 1800.— godišnje, no najviše do 7.200 Din., i to mjesni dodatak sa 15% od sistematske plaće.

Uvjeti namještenja jesu:

1. Da je kompetent svršio 4 razreda srednje škole, odnosno da dokaže da posjeduje sposobnost za vršenje stručnih poslova i potrebnu inteligenciju za službeni saobraćaj sa publikom i službenicima.
2. Da je kompetent državljanin krajevine SHS, da znade srpsko-hrvatski ili slovenski jezik u govoru i pismu.
3. Da ima tjelesnu i moralnu sposobnost za vršenje službe.
4. da nije mlađi od 18, niti stariji od 40 godina.
5. Da nije pod starateljstvom ii stečajem.
6. Da nije pod isleđenjem ili već pravomoćno suđen za zločinstvo ili prestup iz koristoljublja, odnosno da nije osuđen na gubitak službe ili političkih prava.

Svojerečno pisane i potrebnim ispravama valjano obložene molbe imaju natjecatelji potpisanom uredu podneti do 10. juna t. g. do 122 sati u podne.

Prednost imadu namješteni socijalnog osiguranja.

Na zakašnjele molbe neće se uzeti obzir.

U Zemunu, dne 20. maja 1925.

Okružni Ured za Osiguranje Radnika Zemun.

Број: 1268/1925.

КОНКУРС

Окружни Уред за Осигурање Радника у Новом Саду расписује конкурс за попуњење следећих места:

за једно место протоколисте категорије Ц. положаја VIII.
за једно место салдоконтисте онд. ревизора категорије Ц. положаја VIII.
за једно место чиновника у одсеку евиденције категорије Ц. положаја VIII.
за једно место оврховодитеља категорије Ц. положаја VIII.
за једно место инкасанта категорије Д. положаја IX.
за једно место контролора болесника категорије Д. положаја IX.
за једно место контролора болесника и послова категорије Д. роложаја IX.
за једно место прве болничарке категорије Д. положаја IX.

Услови за ова намештења прописани су Службеним Правилником Службеника Средишног Уреда за Осигурање Радника.

Молбе се имају поднети потписаноме уреду до укључиво 8. јуна 1925. године у 12 часова

Нови Сад, 14. маја 1925. године.

Председник: *П. Ташић с. р.*

Управник: *Бркић с. р.*

Digitized by Google

КОНКУРС

На основу закључка Председништва окр. уреда З. О. Р. у Скопљу од 8 маја о. г. бр. 2.940/25. расписује се овим конкурс за чиновнике и то:

I. 4 места рачунарско-књиговодствене струке Б. категорије и то 1 у VI., 2 у VII. и 1 у VIII. положају;

II. 2 места Ц. категорије у VII. роложају и то 1 канцеларијске, а 1 помочно-техничке струке и

III. 1 место служитеља-инкасанта у Д. категорији IX. положаја.

Систематска плата за службенике Б категорије износи годишње Дин. 10.800.-, Ц категорије Дин. 9.600.- и Д категорије Дин. 8 400.-, а положајна плата износи за VI. положај Дин. 15.000.-, за VII. Дин. 12.000.-, за VIII. Дин. 9.000.- и за IX. положај Дин. 7.200.- годишње без обзира на категорију.

Поред тога имају сви службеници право на месни додатак и то Б категорије на Дин. 1.620.- Ц категорије на Дин. 1.440.- и Д категорије на Дин 1.260.- годишње и на породични додадак од Дин. 1.800.- годишње за оваког до 4 члана породице.

Општи услови за намештење су:

1. да је натјецатељ држављанин Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца и да знаде српско-хрватски или словенски језик;

2. да има телесну, умну и моралну способност за службу Окружних Уреда за Осигурање Радника уопште;

3. да је навршио 18. годину живота и да нема више од 40. год. живота изузев случај да је прије тога био у служби Окружног Уреда за Осигурање Радника или другог којег завода за социјално осигурање, у државној или другој јавној служби;

4. да не стоји под старатељством или стечајем, да није под истрагом за злочинство или преступ из користољубља, те да није пресудом редовног суда правомоћно суђен за злочинство или преступ из користољубља, те да није суђен на губитак службе односно политичких права за време утврђено судском пресудом;

5. да му служба код Окружног Уреда за Осигурање Радника или другог којег завода за социјално осигурање, код државне или друге јавне службе, није престала из узрока споменутих у § 112. и у тачци 5. и 7. § 113. Службеног Правилника службеника Сред. Ур. да за Осигурање Радника.

6. да има: а) за места под I. свршену трговачку или коју другу средњу школу са великом матуром, б) за места под II. свршена 4 разреда средње школе и ц) за места под III. да је писмен.

Службеници под I. и II. могу бити ослобођени школске квалификације, ако докажу да су својим досадањим радом стекли способност за вршење стручних послова, знање законских прописа о осигурању радника и потребну интелигенцију за саобраћај са публиком и службеницима.

Служба је две године привремена.

Сва остала права и дужности утврђена су Службеницима Правилником службеника Средишног уреда З. О Р.

У колико би на напред споменута места била изабрани овоуредски службеници, расписује се уједно конкурс за тиме настала упражњена места нижих положаја.

Обзир ће се узети само на својеручно писане молбе, у којима је тачно означено на које место молитељ рефлектира и којима су приложена званична увереља о години рођења, здрављу, регулисању војне обавезе, свршеним школама, досадашњем занимању, породичном односају, годинама рођене деце, држављанству и уверења полицијске или судске власти о досадашњем владању у опште.

Рок конкурса до 6. јуна 1925. год. до 12 часова о подне.

Бр. 2.940/25. Окружни уред за осигурање радника, Скорље. (Краља Петра ул. бр. 26.).

Digitized by Google

NATJEČAJ.

Kod okružnog ureda za osiguranje radnika u Karlovcu raspisuje se natječaj za slijedeća službenička mjesta:

1. Jedno mjesto administrativnog činovnika kategorije B. položaja VII.
2. Jedno mjesto kancelarijske struke kategorije C. položaja VIII.
3. Tri mjesta služitelja kategorije D. položaja XI.

Prinadležnosti iznose godišnje: za mjesto pod 1. sistematska plata D 10.800, položajna Din. 12.000.—; za mjesto pod 2. sistematska plata Din. 9.600.—, položajna Din. 9.000.—; za mjesta pod 3. sistematska plata Din. 8.400.—; položajna Din. 3.600.—.

Dodatak na porodicu iznosi za sve službenike bez obzira na kategoriju i položaj za ženu i za svako dijete Din. 1.800.— godišnje, ali ukupni dodatak za porodicu ne može biti godišnje veći od Din. 7.200.—.

Svima službenicima pripada mjesni dodatak u iznosu od 15% sistematske plate.

Opći uvjeti namještenja su ovi:

a) da je natjecatelj državljanin kraljevine SHS, da znade srpski, hrvatski ili slovenski jezik u govoru i pismu;

b) da ima tjelesnu i umnu snagu i moralnu sposobnost za vršenje službe, u koju želi stupiti;

c) da je navršio 18. godinu života;

d) da je prekoračio 21., a nije prešao 40. godinu života;

e) da nije pod starateljstvom ili stečajem;

f) da nije pod istragom ili već pravomoćno suđen za zločin ili prekršaj počinjen iz koristoljublja ili suđen na gubitak službe odnosno građanskih prava;

g) da nije otpušten iz službe Središnjeg ureda za osiguranje radnika ili kojeg drugog zavoda za socijalno osiguranje iz državne ili javne službe.

Naročiti uvjeti namještenja pak jesu ovi:

1. Za mjesto pod 1. da natjecatelj imade potpunu srednjoškolsku spremu ili da dokaže sposobnost za vršenje stručnih poslova, znanje propisa o radničkom osiguranju i potrebnu inteligenciju za službeni saobraćaj sa publikom i službenicima.

2. Za mjesto pod 2. da je natjecatelj svršio 4 razreda srednje škole, odnosno da poznaje zakonske propise i posjeduje dovoljnu inteligenciju za službeni saobraćaj sa publikom i službenicima.

3. Za mjesta pod 3. da je natjecatelj svršio 4 razreda osnovne škole.

Molbi se imadu priložiti ove isprave:

a) Potvrda o državljanstvu (domovnica).

b) Liječnička svjedodžba uredskog liječnika ili kojega drugoga liječnika državnih ili samoupravnih vlasti.

c) Krsni list.

d) Svjedodžba redarstva o moralnom političkom ponašanju i potvrda, da nije pod starateljstvom ili stečajem.

e) Školska svjedodžba.

f) Svjedodžba o dosadanjem službovanju.

g) Potvrda nadležnog suda, da nije pod isleđenjem ili već pravomoćno kažnjen.

h) Obiteljska izvjesnica.

i)) Vjenčani list.

j) potvrdu o regulisanju vojne obaveze.

Vlastoručno pisane i potrebnim ispravama obložene molbe treba da natjecatelji podnesu ovome uredu najkasnije do 15. lipnja o. g.

Na kasnije stigle ili nedovoljno obložene molbe ne će se obzir uzeti.

U Karlovcu, dne 25. svibnja 1925.

Digitized by Google

NATJEČAJ.

Okružni ured za osiguranje radnika u Travniku raspisuje ovime natječaj za popunjenje slijedećih službeničkih mjesta:

I. jedno mjesto činovnika knjigovodstvene struke, kategorija B) položaja VII.

II. jedno mjesto činovnika pomoćno-tehničke struke kategorije C) položaja IX.

III. jedno mjesto služitelja kategorije D) položaja XI. kod ispostave u Zenici.

Prinadležnosti iznose godišnje:

1. Za mjesto pod I. sistematska plata Din. 10.800.—, položajna plata 12.000.— Din., mjesni doplatak 15% od sistematske plate, te porodični dodatak od 1.800 Din. po članu, nu najviše do 2.700.— Dinara.

2. Za mjesto pod II. sistematska plata 9.600 Din., položajna plata 7.200 D., te doplatak kao pod I.

3. Za mjesto pod III. sistematska plata 8.400 Din., položajna plata 3.600 D. te doplatak kao pod I.

Opći uvjeti namještenja jesu:

Da je natjecatelj državljanin Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca, da znade srpsko-hrvatski ili slovenski jezik u govoru i pismu, da imade umnu, tjelesnu i moralnu sposobnost za vršenje službe, da je navršio 18, a da nije prekoračio 40. godinu života, da nije pod starateljstvom niti pod stečajem, da nije pod istragom ili već pravomoćno suđen za zločin ili prekršaj iz koristoljublja ili suđen na gubitak službe odnosno građanskih prava, da nije odpušten iz službe Središnjeg ureda za osiguranje radnika, iz državne ili javne službe.

Naročiti uvjeti jesu:

za mjesto pod I. potpuna srednjo-školska sprema;

za mjesto pod II. 4 razreda srednje škole;

za mjesto pod III. 4 razreda nar. osnovne škole.

Kod izbora za mjesta pod I. i II. mogu se lica bez navedene školske spreme uvrstiti u odnosnu kategoriju, to jest mogu biti izabrana, ako dokažu: sposobnost za vršenje stručnih poslova, znanje zakonskih propisa o osiguranju radnika i potrebnu inteligenciju za službeni saobraćaj sa publikom i službenicima.

Molbi se imadu priložiti ove isprave:

domovnicu, liječničku svjedočbu, krsni (rodni) list, svjedočbu o moralnom i političkom ponašanju, potvrdu da nije pod starateljstvom ni stečajem, te da nije pod isleđenjem ili već pravomoćno kažnjen za zločin ili prekršaj iz koristoljublja, školsku svjedočbu, svjedočbu o dosadanjem službovanju, vjenčani list i potvrdu o regulisanju vojne dužnosti.

Vlastoručno pisane i valjano obložene molbe valja podnijeti ovome uredu do 20. juna 1925.

Kasnije stigle ili nedovoljno obložene molbe neće se uzeti u obzir.

Za slučaj, da se ova mjesta popune sa činovnicima ovoga ureda, to će se istodobno na njihova mjesta birati namještenik između natjecatelja.

Travnik, 22. maja 1925.

Digitized by Google

Prilog „Radničkoj zaštiti".

ISKAZ

obavezno osiguranih članova Središnog Ureda za Osiguranje Radnika po nadničnim razredima.

Nadnični razredi	Poprečni broj osiguranih članova god. 1924. mesec:							
	oktobar (listopad)				novembar (studeni)			
	muških i ženskih		muških		muških i ženskih		muških	
	apsol.	relat. %	apsol.	relat. %	apsol.	relat. %	apsol.	relat. %
I.	35.636	7·41	30.282	6·30	35.485	7·53	29.980	6·36
II.	1.230	0·26	1.021	0·21	1.155	0·25	944	0·20
III.	1.339	0·28	1.126	0·23	1.279	0·27	1.083	0·23
IV.	4.113	0·86	3.416	0·71	4.062	0·86	3.363	0.71
V.	24.290	5.05	23.073	4·80	24.787	5·26	23.567	5·00
VI.	9.778	2.03	8.140	1·69	9.528	2·02	7.952	1·69
VII.	7.848	1·63	5.489	1·14	7.606	1·61	5.351	1·14
VIII.	5.651	1·17	3.409	0·71	5·489	1·16	3.346	0·71
IX.	12.386	2.58	7.271	1·51	11.815	2·51	6.824	1·45
X.	24.459	5·09	11.833	2·46	23 961	5·08	11.262	2·39
XI.	24.550	5·11	13.917	2·90	24.546	5·21	13.574	2·88
XII.	43.865	9·13	27.613	5·75	42.988	9·12	26.550	5·63
XIII.	33.673	7·01	24.259	5·05	33.701	7·15	23.971	5·09
XIV.	44.778	9·32	35.885	7·47	42.064	8·93	33.251	7·06
XV.	52.113	10·84	44.818	9·32	50.829	10·79	43.291	9·19
XVI.	53.559	11·14	49.602	10·32	52.200	11·08	48.358	10·26
XVII.	101.356	21·09	93.652	19·49	99.737	21·17	91.820	19·48
Ukupno	480 624	100·—	384.800	80,06	471.232	100·—	374.487	79·47
Prosečna obezbeđena nadnica u Din	22.80	—	23.97	—	22 67	—	23·83	—
Prosečna obezbeđena nadnica u Din prošlog mjeseca	22.87	—	24.05	—	22·80	—	23·97	—
(+ = više) (— = manje)	— 0.07	—	— 0.08	—	— 0·13	—	— 0·14	—

Digitized by Google

ISKAZ

obavezno osiguranih članova Središnog Ureda za Osiguranje Radnika po mesnim organima.

Tekući broj	Mesni organi	Poprečni broj osiguranih članova god. 1924. mesec:							
		oktobar (listopad		Dobrovoljno osig. članova (Poprečno).		novembar (studeni)		Dobrovoljno osig. članova (Poprečno).	
		m. i ž.	m.	m. i ž.	m.	m. i ž.	m.	m. i ž.	m.
1	Banja Luka	22.581	21.278	442	413	21.999	20 648	525	493
2	Beograd	63.908	56.927	—	—	60.531	53.775	—	—
3	Bjelovar	15.412	13.824	11	10	11.276	9.760	11	10
4	Brod	10.464	9.023	2	1	10.622	9.216	2	1
5	Dubrovnik	9.502	7.772	14	14	9.373	7.581	14	14
6	Karlovac	14.286	12.417	22	15	14.897	13.061	22	15
7	Ljubljana	75.438	53.882	339	268	74 376	52.610	339	268
8	Mostar	4.549	3.722	209	205	4.570	3.733	209	205
9	Novi Sad	15.841	11.185	75	57	16.316	11.512	86	67
10	Osijek	32.379	26.760	—	—	33.134	27.408	—	—
11	Sarajevo	19.422	15.288	380	326	19.090	14.903	340	303
12	Sombor	23.433	19.897	8	6	22.520	18.930	21	19
13	Split	19.763	16.624	10	8	19.236	16.158	10	8
14	Subotica	19.708	14.375	11	3	19.156	13.726	18	13
15	Sušak	7.067	5.982	1	1	7 177	6.103	1	1
16	Travnik	7.985	7.295	262	242	7.245	6 546	273	251
17	Tuzla	5.347	4.626	6	6	5.524	4.804	6	6
18	Varaždin	11.824	9.173	7	5	11.784	9.147	7	5
19	Veliki Bečkerek	17.456	12.303	68	52	17.258	12.025	75	59
20	Vršac	13.897	11.010	35	21	14.509	11.447	35	21
21	Zagreb	44.464	30.798	13	7	44.263	30.434	13	7
22	Zemun	13.174	11.691	85	72	13.472	11.906	86	73
	I. Okružni uredi	467.900	375.852	2.000	1.732	462.696	369 655	2.093	1.839
23	Zagreb: „Merkur“	8.758	6.421	1	1	8.872	6 500	1	1
24	Ljubljana: „Trg. in bp. dr.“	3.966	2.527	142	140	4.032	2.554	144	140
	II. Privatno-društvene blagajne	12.742	8.948	143	141	12.904	9.054	145	141
	Središni ured	480.624	384.800	2.143	1.873	471.232	374.487	2.238	1.980
	Središni ured prošli mesec	487.314	392.115	1.863	1.602	480·624	384 800	2.143	1.873
	(+ = više) (— = manje)	— 6.690	— 7.315	+ 280	+ 271	— 9 392	— 10.313	+ 95	+ 107

Digitized by Google

SOCIJALNO-POLITIČKA REVIJA

RADNIČKA ZAŠTITA

SLUŽBENI GLASNIK SREDIŠNJEG UREDA ZA OSIGURANJE RADNIKA

GOD. VII. ZAGREB, DNE 1. AUGUSTA 1925. BROJ 7 – 8

Artur Grado:

Osiguranje iseljenika.

U našem vijeku socijalnog staranja posvećivalo se pitanju osiguranja iseljenika još i prije Rata mnogo pažnje. Osiguranje iseljenika je jedna vrsta radničkog osiguranja uopće. Na tom stanovištu stajala je i Medjunarodna Konferencija Rada u Washingtonu 1919. kad je zaključeno da se osnuje Medjunarodni Bureau Rada u sklopu Lige naroda, i kad su iseljenici naprosto identifikovani s radnicima koji traže posla van domovine. Kakav su stav pojedine države zauzele prema tom pitanju, razabire se najbolje iz njihovih iseljeničkih zakona. Evo ovdje nekoliko primjera.

Belgijski Zakon propisuje da prevozno preduzeće treba da se osigura na svotu jednaku prevoznoj cijeni iseljenika i vrijednosti eventualno preduzetih mjera na putu. Ova svota može se i povisiti da se iz nje pokriju svi gubici i štete, koje bi po iseljenika mogle nastati u slučaju da se prevoz ne može da izvrši. Tu se dakle osigurava iseljenik indirektno zapravo samo za slučaj neizvršenog prevoza. — Čehoslovački Zakon traži da prevozno preduzeće osigura glavu porodice koja iseljuje, protiv nezgode, a njegovu prtljagu protiv štete ili gubitka, sve do luke iskrcanja i to kod kojeg čehoslovačkog osiguravajućeg društva, a uz uslove koje odredi Ministarstvo Socijalne Politike. Isti propis sadržaje i Madjarski Iseljenički Zakon, samo se tu iseljenik osigurava prema propisima Ministarstva Unutrašnjih Poslova. — U Nizozemskoj mora prevozno preduzeće da osigura iseljenika tako da mu se u slučaju nezgode na moru plati otšteta u visini ukupne prevozne cijene + 50%, a ima mu društvo da pruži i stan i hranu za vrijeme dok se ladja popravi, ako nije propala. — Švicarski Zakon obvezuje prevozno preduzeće da osigura prtljagu iseljenika do visine sadržane u prevoznom ugovoru, a ima to utanačenje da odobri Savezno Vijeće. Osim toga ima prevozno preduzeće da osigura glavu obitelji koja iseljuje, odnosno, ako je vodi netko drugi, dotično lice, do visine od 500 franaka. I ta obveza mora biti sadržana u prevoznom ugovoru. Sličnih odredaba može se naći i u drugim iseljeničkim zakonima.

Ali najpomnije obradio je pitanje osiguranja iseljenika Španjolski Iseljenički Zakon. Kraljevski Ukaz od 7. augusta 1920. ovlašćuje Središnji Iseljenički Savjet da plati španjolskim iseljenicima za slučaj smrti ili potpune nesposobnosti za rad kao posljedice nesreće na moru osigurninu iz Iseljeničkog Fonda. Osiguranje se odnosi na smrt i potpunu nesposobnost za rad samo u slučaju ako su prouzrokovane brodolomstvom, vatrom, sudarom, ili kakvom drugom nezgodom na moru.

Pogodnost osiguranja uživaju svi španjolski podanici koji iseljuju u trećoj klasi ili klasi koja je prema mišljenju španjolskih iseljeničkih vlasti njoj ravna, u Ameriku, Aziju ili Oceaniju. Ali i ta lica ne uživaju pogodnosti osiguranja, ako njihova imena nisu upisana u posebnoj listini o kojoj je poslije riječ. Djeca izmedju 10 i 14. godine nemaju se osigurati protiv smrti. Djeca ispod 10. godine ne osiguravaju se u opće. Osiguranu svotu primaju na to ovlaštena lica po slijedećem redu: 1. udovica ili djeca umrloga; 2. unučad; 3. roditelji; 4. praroditelji; i 5. braća i sestre. Osigurana svota iznosi za svako lice 3.000 peseta. Premija odredjena je pri-

Digitized by Google

vremeno u visini od jedne pesete za 1000 peseta osigurnine ili 3 pesete po svakoj iseljenoj glavi. Svi iseljenici koji se ukrcaju u istoj luci i na istoj ladji, imaju se osigurati zajedno ako im i ciljevi njihovog putovanja nisu isti. Bitni uslov osiguranja je da ladja pripada nekom preduzeću koje je po nadležnim španjolskim vlastima ovlašteno na prevoz iseljenika. O osiguranim licima treba sastaviti imenike koji valja da sadržavaju: ime i prezime iseljenika, dob, zanimanje, općinu i pokrajinu u kojoj je rodjen, prekrcanje koje se ima obaviti na putu, luku iskrcanja, i sat i dan početka osiguranja.

Osiguravajući Odbor sastavit će kolektivnu osiguravajuću policu i staviti je na raspolaganje Iseljeničkom Savjetu. Svaki imenik osiguranih iseljenika postaje punovažan u času kad se uruči Iseljeničkom Savjetu, a samo osiguranje teče od časa kad se ladja otisne iz luke ukrcanja do časa kad stigne u luku iskrcanja. U slučaju nezgode na moru obavijestit će Iseljenički Savjet Osiguravajući Odbor o dogadjaju koji se zbio i priklopiti kao utvrdu prijave vlasti, konzularna izvješća itd. Osiguravajući Odbor ispitat će slučaj i donijeti odluku u pogledu plateža osigurnine. Tu odluku treba saopćiti Iseljeničkom Savjetu u roku od 24 sata. Sam čin plateža obavit će Iseljenički Fond koji će osigurnine poslati ovlaštenim strankama. Ako Osiguravajući Odbor pronadje da platežu osigurnine nema mjesta, moći će Iseljenički Savjet da donese nove dokaze. U slučaju razmimoilaženja mišljenja leži konačna odluka u rukama Ministra Predsjednika. Svakih 5 godina će Iseljenički Savjet i Osiguravajući Odbor revidirati svoja utanačenja.

A kako je u nas? Naš Zakon o Iseljavanju od 30. decembra 1921. ne donosi uopće nikakove odredbe u pogledu osiguranja Iseljenika, dok Pravilnik o Izvršenju tog Zakona od 30. jula 1923. normira u §. 17., 3. odsječku, da će »prevozni ugovor imati obuhvatati i osiguranje iseljenika za slučaj nezgode i smrti, sve od mjesta odakle ga otprema društvo pa do luke iskrcanja. Isto tako imat će ugovor da sadrži i osiguranje prtljaga iseljenika za slučaj gubitka i oštete. Prevozni ugovor treba da označuje lice koje je ovlašteno tražiti oštetu za slučaj smrti iseljenika. Premda i Zakon u §-u 21. strikte propisuje sklapanje prevoznog ugovora s iseljenikom, donoseći i detaljne norme, a i Pravilnik u prije spomenutom paragrafu 17. objavljuje analogne odredbe, to se opet do danas u praksi ne samo nije provelo osiguranje iseljenika, već ni sklapanje samoga prevoznog ugovora. Ministarstvo si je u zakonu pridržalo pravo da donese obrazac prevoznog ugovora.. Premda je još raniji Iseljenički Odsjek ovdašnje Pokrajinske Uprave podnio Ministarstvu obrazac ugovora sastavljen prema formularu koji je stajao na snazi još prije rata za bivše autonomne Hrv. Slav. Zem. Vlade, preinačivši ga koliko su to promijenjene prilike zahtijevale, izgradivši ga naročito pogledom na današnje valutarne prilike: opet do danas taj obrazac nije usvojen, niti drugi donesen. Osiguranje iseljenika provodilo se prije Rata bez razlike i to preko jednog osiguravajućeg društva koje je bilo na to ovlašteno bez obzira na parobrodarsko društvo kojim se iseljenik vozio.

Razumije se da kod parobrodarskih i osiguravajućih društava vlada za ovo pitanje veliki interes. Tako se na pr. jedno od osiguravajućih društava obratilo podneskom na ovdašnji Iseljenički Komesarijat i stavilo konkretne predloge u pogledu obligatornog osiguranja iseljenika, koji nisu mogli biti usvojeni, jer ne predleže još ni konačne odredbe Ministarstva u pogledu forme sklapanja prevoznog ugovora čiji su samo integralni dio. I parobrodarska društva su tu interesirana, te je naročito u tom pogledu jedno naše domaće društvo stavilo upit u pogledu osiguranja. Društvo navodi u svome podnesku da osiguravajuća društva dijele nezgode u dvije kategorije, takove koje prouzrokuju stalni i prolazni invaliditet, i slučajeve smrti uslijed pretrpljene nezgode, o čem naš Pravilnik ne donosi nikakovih odredaba. Dalje društvo pita na koju svotu treba iseljenika osigurati za slučaj smrti odnosno za slučaj trajnog invaliditeta, pošto se trajni invaliditet dijeli na procente prema osakaćenosti ili inakoj tjelesnoj nesposobnosti. Kod prolaznog invaliditeta, htjelo bi društvo saznati kolika bi se dnevnica morala plaćati iseljeniku za vrijeme nesposobnosti. Najposlije molilo je društvo za uputu hoće li se iseljenici osiguravati

Digitized by Google

kolektivno jednom policom ili svako lice napose. Sva su ta pitanja opravdana i zahtijevaju što hitniji odgovor.

Po mojem mišljenju morao je Zakon da anticipira prilikama te je prema tomu mnogo koješta uvršteno u Zakon kao norma, što se danas ne može da provodi, a ne će možda još dugo ni moći provoditi. Da je zakon uzimao odviše obzira na sadašnje prilike, bio bi ispao još mršaviji od kakvog okvirnog zakona (Rahmengesetz), a htjelo se da je po mogućnosti iscrpan. Tako je medju ostalim i cijela materija pitanja ugovora i osiguranja ostala samo na papiru. Držim da bi trebalo iseljenika osigurati protiv prolaznog, protiv trajnog onesposobljenja, i protiv smrti. Na svaki način protiv posljednjega dvoga. U pogledu osiguranja protiv smrti trebalo bi fiksirati izvjesnu svotu koja stoji u nekom srazmjeru s troškovima puta u prekomorske zemlje i s privrednim transakcijama s kojima je skopčano svako iseljenje: dakle svakako ne manje od 10.000 dinara. U pogledu dnevnice za vrijeme prolaznog onesposobljenja trebalo bi postupati analogno kao što to propisuje Zakon o Osiguranju Radnika, uzimajući za podlogu najvišu obezbjedjenu nadnicu. Svakog iseljenika trebalo bi osigurati individualno, već s razloga što se može da trefi da dotičnik okrene drugim putem, ili što slično, ako se pod kolektivnim osiguranjem misli osiguranje čitavog jednog transporta. Ako se pak pod tim misle svi iseljenici koji putuju s dotičnim prevoznim preduzećem, moglo bi se osiguranje provesti i kolektivno, jer svi iseljenici predstavljaju jedan tip kao putnici pak prema tomu i kao subjekti osiguranja.

Medjutim bi trebalo za raščišćenje svih tih pitanja sazvati jednu anketu kojoj bi osim parobrodarskih društava imali da prisustvuju i predstavnici osiguravajućih društava i delegat Središnjeg ureda za osiguranje Radnika. Tu bi trebalo raspraviti cijeli ovaj problem kako bi se pitanje riješilo onako kako to najbolje odgovara našim specifičnim interesima. Moglo bi se raspraviti i temeljno pitanje od eminentne važnosti, hoće li se naime osiguranje prenijeti no osiguravajuća društva, ili prepustiti da osiguranje provede iseljenički Fond kao što je to u Španjolskoj učinjeno. Ja lično držim da bi ovaj potonji način bio za nas podesniji. Iseljenički Fond mogao bi, razumije se, da sklopi ugovor reasikuracije s jednim od velikih osiguravajućih društava, tako te bi za slučaj kakovog znatnog gubitka bio zaštićen. Parobrodarska društva bi naprosto kod sklapanja ugovora naplatila premiju odgovarajuću osigurnini i recimo mjesečno, ili nakon svakoga transporta, predlagala imenike osiguranih, koji bi trebali da sadržaju sve rubrike potrebne ovdašnjem Iseljeničkom Komesarijatu, kao predstavniku i upravitelju Iseljeničkog Fonda. Na isti način osigurala bi se i prtljaga iseljenika. Kad bi se desila kakva nezgoda, javilo bi naprosto dotično društvo dogadjaj Iseljeničkom Komesarijatu, koji bi ga za slučaj potrebe dao provjeriti preko svojih vlastitih organa, naime nadležnih konzulata, ako to ovi ne bi učinili sami od sebe. Zatim bi Iseljenički Komesarijat ispred Fonda isplatio strankama ovlaštenima na primitak, otpadajuće osigurnine.

Na taj način bili bi najbolje zaštićeni interesi države i iseljenika. Što se tiče države, to bi taj postupak podigao ugled Vladi, jer bi iseljenici vidjeli da se vlast za njih djelotvorno brine, a ako ima i staranja za njih i u drugom obliku, na pr. u oblasti privatnoravne zaštite, opet je ovdje vidnije i za razumijevanje običnog čovjeka shvatljivije. Sam Iseljenički Fond ne bi imao velikog rizika. Jer ne samo da bi protiv velikih gubitaka bio osiguran kod kojeg osiguravajućeg društva u obliku reasikuracionog ugovora, kao što je već prije spomenuto, već je pače vjerojatno, da bi se tu Iseljeničkom Fondu otvorilo jedno novo i izdašno vrelo prihoda, koje bi omogućilo što izdašniju upotrebu Fonda u korist iseljenika i povratnika, ne samo za samu izgradnju državne iseljeničke službe, već i za sve one svrhe koje su sa seljenjem makar i u indirektnoj vezi. Statistika nezgode na moru posljednjih decenija je vrlo utješljiva. Nezgode, naročito katastrofalne prirode, su vrlo rijetke. Osim toga je nevjerojatno da će baš na svakoj ladji koja nastrada biti i putnika našeg državljanstva. Koliko je meni poznato nastradala su posljednjih dvadeset godina samo dva broda na kojima je platilo i naših ljudi životom u većem broju: Titanic, White Star Line-a, 1911.i Empress of Ireland, Canadian Pacific-a,

Digitized by Google

prije dvije godine. Na Titanicu nastradalo je neko dvadesetak naših ljudi, a na Empress of Ireland još manje.

Iseljenički Fond raspolaže danas uštednjama od okruglo 10 milijona dinara. Usprkos te silne svote nije do sada provedena ni jedna jedina veća investicija, premda nije pofalilo ni s koje strane predloga. I ja sam na posljednjoj Iseljeničkoj Anketi u jeseni 1924. predložio Vladi jedan iscrpni investicioni program, koji je naišao na odobravanje, pak bi ga trebalo samo provesti. Sve što je u tom programu sadržano, ne znači zapravo ništa drugo nego početak ostvarivanja onih načela, koja su, naročito u posljednje vrijeme, na najmjerodavnijem mjestu u Beogradu, pred Medjuministerijalnim Iseljeničkim Savjetodavnim Odborom, usvojena kao stožer naše emigracione politike. U drugim zemljama Fond ne samo da vrši jednu odlučnu zadaću kod izgradnje državne iseljeničke službe i kod provadjanja svih mjera koja se pokažu potrebna u interesu iseljenika i povratnika, već se fond i financijski-tehnički iskorišćuje, uzima kredite, čim svoja sredstva povećava, prima i subvencije iz državnog budžeta, tako te zapravo u njemu leži ključ provadjanja emigracione politike dotične zemlje. Takobi trebalo da je i u nas, tim više što Iseljenički Fond jednako raste, tako te se po sebi nameče potreba da se taj novac u nešto i utroši, jer država treba da štedi, ali nesmije da thesaurira. 1871. je Njemačko Carstvo thesauriralo Ratni Fondu Spandanskom Tornju, ali veliki Rat je te silne mjere učinio suvišnima. I Fond treba da ima svoju politiku, analognu s politikom državne iseljeničke službe, financirajući naprosto sve što ona zatraži.

A što se tiče iseljenika i povratnika, bili bi na ovaj način zaštićeniji, prošli jeftinije, i dolazili do svoje otštete odnosno osigurnine brže no kod privatnih društava, koja su osnovana na isključivo lukrativnim obzirima. Kod uprave Fonda lukrativni momenat ne igra uloge, već treba Fond samo zaštiti od gubitaka, a povrh svega toga polučeni dobitak ide opet u korist iseljenika i povratnika, bilo za veće investicije kao dio glavnice, bilo za pokriće tekućih troškova, dočim dobitak privatnih društava ide isključivo u korist dotičnog preduzeća.

Osigurati naše iseljenike i povratnike na podesan način znači učiniti jedan korak dalje na putu izgradnje našeg socijalnog zakonodavstva i prema tomu civilizatornog rada Vlade u opće.

Đ. Grčević:

Komentar zakona o osiguranju radnika,

napisao Dr. Vilim Helebrant.

Kod nas je poznavanje zakona o osiguranju radnika — usuprot velike važnosti koju ovaj zakon ima ne samo za osigurana lica radnike, koji su dionici njegovih prava, nego i za neosigurane članove poslodavce, koji oficijelno snašaju jedan dio njegovih tereta — još uvijek dosta neznatno. Šta više, osnovne zasade toga zakona i detalji njegovog provodjenja nisu samo slabo poznate licima, na koja se protežu, nego i naši praktični pravnici ne mogu se pohvaliti sa velikim njihovim poznavanjem: ti su na univerzitetu onako samo usput čuli, da kod nas postoji osim privatnog prava osiguranja još i javno pravo osiguranja (t. zv. prisilno osiguranje; obligatio ex lege) a u životu praktičnom našli ih se vrlo malo, koji su se trudili da pribave tu temeljitije znanje. Medjutim kako je ZOR. u našoj državi više manje jedna novota, nije čudo da često puta i radnici poslodavci trebaju pravnih savjeta, prvi da obrane svoja prava a drugi da se izbave od gubitaka i šteta skopčanih s nepoznavanjem ovoga zakona. No pri stanju stvari, kojega smo napred spomenuli, koje je čudo, da mnogi naši advokati — i to naročito u područjima u kojima je socijalno osiguranje radnika prviput zavedeno — zbog nepoznavanja ZOR.-a upravo škode radnicima i poslodavcima, kad se obrate na njih za pravne savjete, i da najveći dio današnjih neopravdanih i žučnih kritika protiv ovoga zakona potiče upravo iz nepoznavanja.

Digitized by Google

Stoga da bi već jedamput, zbog neupućenosti i nepoznavanja zakonskih propisa, naši poslodavci i radnici prestali trpjeti štetu, a i da bi se i činovnicima i funkcionarima našeg socijalnog osiguranja pružila prilika, da steknu što solidnije poznavanje ZOR-a riješio se Središnji Ured za Osiguranje Radnika, da u svojoj nakladi izda opširan komentar toga zakona. Komentar ZOR-a, kojega je izradio direktor Suzora dr. Vilim Helebrant, upravo je izišao ovih dana iz štampe i može se naručiti kod Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika, Preradovićeva ul. 44, Zagreb uz cijenu od 70.— Dinara (poštom 5 dinara više). Oveća je to knjiga, koja imade punih 607 strana i sadrži, osim komentara: autentičan tekst samoga zakona, provedbenu naredbu, Statut Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika i Njegovih Mjesnih Organa, naredbu o tablici opasnosti i uvod, u kojem urednik naše revije dr. Božidar Adžija prikazuje razvitak socijalnog osiguranja na strani i kod nas.

U ovim retcima ograničit ćemo se na sam komentar. Autor komentara dr. Vilim Helebrant nije u ovoj stvari homo novus. On je godine 1918. zajedno sa drom Gustavom Bazalom napisao komentar bivšeg ugar. hrv. Zakona o Osiguranju Obrtnih i Trgovačkih Namještenika za Slučaj Bolesti i Nezgode (zak. čl. XIX:1907.), koji je dobrim dijelom poslužio kao osnova i našem ZOR-u.

Uočimo li, da je naš ZOR kratko vrijeme na snazi i da kod nas još nisu oživotvoreni ni sudovi radničkog osiguranja, koji jedini imaju pokazati pravi put interpretaciji ovoga zakona, onda će nam biti jasno, da je komentator u svome radu nailazio na izvjesne teškoće. No ukuprot toga, on je svoju zadaću dobro riješio i samo se može pripikati njegovoj skromnosti kad kaže u predgovoru, da njegovo djelo ne pretenduje na naziv znanstvenog komentara.

U svome djelu poslužio se on sa čisto znanstvenom, češkom i njemačkom literaturom, uzeo je u obzir postojeće zakonodavstvo na cjelokupnom teritoriju naše države, a osim toga dobrim dijelompopularizirao je i našu praksu, koja mu je kao dugogodišnjem funkcionaru socijalnog osiguranja dobro poznata.

U prvih osam glava obradio je dr. Helebrant eksistenciju obaveze osiguranja radnika i s tim skopčane dužnosti poslodavaca. Pretpostavke eksistencije obaveze osiguranja obradio je on ispod teksta §. 3. ZOR na punih 6 strana. Iscrpljivo je tu razmotrio zaposlenje, najamni odnos, zaposlenje na području Kraljevine S. H. S., istovjetnost davanja pod najam manuelne i intelektuelne radne snage itd. Naveo je, da je pri postanku obaveze osiguranja odlučno zdravstveno stanje radnika i da onaj radnik, koji stupi u posao zbog bolesti potpuno nesposoban za privredu, ne stiče članstva ni prava na bolesničke potpore. Na strani 76. on o tom doduše nije iznio svoje mišljenje nego je pribilježio samo stanovište naše prakse, po kojem t. zv. fingirano članstvo utvrđuju uredski liječnici. Naš zakon ne sadrži o tom izričitih propisa, ali u inostranoj praksi prevladava mišljenje, da pri postanku obaveze osiguranja ne odlučuje okolnost, da li je radnik u času stupanja u posao bio bolestan i da li zbog toga nije mogao raditi, onako kako bi se to moglo očekivati od zdravoga radnika, nego da je pri tom relevantna okolnost, da li je radnik stavio poslodavcu na dispoziciju svoju radnu snagu — u koliko je ta uistinu postojala — i da li je poslodavac s njome faktično disponirao. Prema tamu fingirano članstvo imalo bi se dokazati sa svjedocima (u Č. S.R. donio je u tom pravcu odluku najviši sud 15. decembra 1924. pod brojem 15.819/1924.).

U ovom dijelu nije zaboravio komentator da istakne, iako naš ZOR nije ustanovio ni gornju ni donju granicu starosti osiguranih lica (»osigurana su sva lica... bez obzira na dobu života...«, §-3. in principio). da obaveza osiguranja u obrtu, industriji, trgovini i saobraćaju ne može nastati prije navršene 14. godine života s razloga, što Zakon o Zaštiti Radnika zabranjuje tu dječji rad ispod 14 godina. Ispod §-a 35. ZOR obrazložio je on dosta opširno, da dužnost plaćanja prinosa tereti samo poslodavca, bez obzira na to, da li se radi o prinosu, koji pada na njegov teret ili na teret radnika. Ovo stanovište našeg zakona — ima i ne gledajući na propis tačke c §. 68 ZOR. — i ovu lošu stranu, da seposlodavac ne može krivično progoniti, ako radnički dio prinosa naplati, pa ga potroši u svoje svrhe. U Čehoslovačkoj je u tom pogledu sasvim drukčije. Tamo se po §-u 36. novele bolesničkog zakona od 15.

Digitized by Google

maja 1919. smatra dio prinosa, kojega je poslodavac odbio od zarade radnika, imetkom povjerenim poslodavcu. Odatle proizlazi, da poslodavac, koji od zarade radnika odbije onaj dio prinosa koji tereti radnika, pa ga potroši i ne preda nadležnoj ustanovi za socijalno osiguranje, da je počinio zločin pronevjerenja u smislu §-t 183., 184. kaznenog zakona kažnjiv po §-u 184. istoga zakona. Korist od ove zakonske odredbe u Č. S. R. ne trebamo napose isticati, jer se s njome poslodavci sile na urednost u plaćanju prinosa. Kod nas nažalost nisu rijetki slučajevi, da poslodavci potroše i radničke dijelove prinosa, i sve što po zakonu nadležni mjesni organi SUZORA protiv takovih poslodavaca mogu preduzeti jest to, da im zabranjuju, da od zarade radnika odbijaju polovinu prinosa za slučaj bolesti, iznemoglosti, starosti i smrti (vidi stav prvi §-a 36. ZOR).

Naročito upozoravamo, da je komentator sa puno razumijevanja obradio u osiguranju za slučaj bolesti i osiguranju za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti mogućnost dobrovoljnog produženja osiguranja onih lica, koja su istupila iz posla, koji ih je obavezivao na osiguranje. Dobro je istaknuo ispod teksta §-a 80. ZOR da taj zakon u §§. 78., 79. i 80. samo osigurava mogućnost dobrovoljnog produženja osiguranja za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti, ali da ne sadrži o tom nikakovih pobližih propisa u pogledu prijave toga produženja, plaćanja prinosa itd. Tu će naš komentator djelovati čisto enuncijativno upozoravajući da prigodom provodjenja osiguranja za iznemoglost, starost i smrt treba donijeti odgovarajuće propise i za ovo dobrovoljno produženje osiguranja.

Jednako će djelovati enuncijativno, kod dobrovoljnog produženja osiguranja za slučaj bolesti, jer ni o tom nema kod nas pobližih propisa. Dobrovoljno produženje osiguranja za slučaj bolesti mnogo se brka u praksi kod nas sa dobrovoljnim osiguranjem uopće, i ako izmedju ta dva osiguranja postoji velika razlika. Izmedju dobrovoljnog osiguranja i dobrovoljnog produženja obaveznog siguranja, usuprot toga što se oba ona ostvaraju isključivo voljom zainteresovanih lica a ne zakonskom prinudom, postoji kako u pogledu ličnom, tako i u pogledu veličine potpora i naplate prinosa i u pogledu mnogi drugih odnosa velika razlika.

Najosnovnija i najmarkantnija razlika, u kojoj nalaze svoj korijen sve ostale razlike jest ta, da je dobrovoljno osiguranje čisto fakultativno a dobrovoljno produženje postojećeg obaveznog osiguranja analogon obligatornog osiguranja. Dobrovoljno osiguranje statuira §. 13. i 14. Naredbe Min. Socijalne Politike od 3. juna 1922. godine o sprovodjenju osiguranja poZakonu o Osiguranju Radnika i okružnice SUZORA br. 12.573/1923. od 20. jula 1923. godine, a dobrovoljno produženje postojeće obaveznog osiguranja stav četvrti §-a55. ZOR.

Zbog jasnoće izraza nazvat ćemo mi dobrovoljno osiguranje »dobrovoljno članstvo«, a dobrovoljno produženje postojećeg obaveznog osiguranja »dalje članstvo«. I pogledamo li u prvom redu na ličnu stranu tih dvaju pojmova, opažamo, da dobrovoljnim članovima mogu biti samo ona lica, koja su taksativno navedena u pomenutoj Ministarskoj Naredbi (vidi §. 13. sl. a-e) i okružnici SUZOR-a, i koja su izuzeta iz obaveznog osiguranja, dok dalje članovima mogu biti samo ona lica, koja su danom istupa iz posla izgubila obavezno članstvo i nalaze se u besposlici. Zakon doduše izrijekom ne postavlja besposlicu kao kriterij za sticanje dalje članstva, ali to rezultira iz same prirode dobrovoljnog produženja postojećeg obaveznog osiguranja. Ne može na primjer biti dalje član ono lice, koje je danom istupa iz posla postalo samostalnim poslodavcem, jer se na nj već ex definitione ne proteže obaveza osiguranja kao ni ono lice, koje stupi u posao, koji ga obvezuje na osiguranje

U pogledu stvarnom dalje članovi osigurani su za slučaj bolesti i uživaju u tom osiguranju sve pomoći i potpore bez ikakvog naročitog ograničenja, dok su dobrovoljni članovi osigurani jedni samo za slučaj bolesti i to ograničeno, (vidi slovo a-b § 13. Min. Naredbe o provodjenju ZOR-a), drugi za slučaj bolesti ili za slučaj nesreće ili za oba slučaja (vidi slovo c-g §. 13. iste Naredbe), a uživanje je njihovih potpora ograničeno (na pr. ne mogu primati hranarinu).

I u pogledu vremenskom kad stiču prava na izvjesne pomoći važe za dalje članove isti karenčni rokovi kao i za članove obavezne na osiguranje (n. pr. za po-

Digitized by Google

rodjaj, za produženje prava na potpore od 26 na 52 nedjelje, za banjsko liječenje itd.) dok dobrovoljno osiguranim članovima prema §-u 13. in fine Ministarske Naredbe o provodjenju ZOR-a pravo na pomoći počinje za slučaj nesreće danom, kad su platili prvi prinos, za slučaj bolesti 14 dana nakon uplata prvog prinosa a za slučaj porodjaja 9 mjeseca nakon te uplate (izuzetak je učinjen samo u dobrovoljnom osiguranju sezonskih radnika).

Izmedju jedne i druge kategorije osiguranika postoji razlika i kod prijema u članstvo. Lica, koja imaju kvalifikacije za dobrovoljno članstvo, mogu tražiti prijam u dobrovoljno osiguranje u svako doba, dok naprotiv lica, koja istupom iz posla izgube članstvo, mogu postati dalje članovima samo onda, ako u roku od 4 nedejle po istupu iz posla uplate sve dospjele prinose.

Dobrovoljne članove prima ravnateljstvo ili predsjedništvo mjesnog organa SUZOR-a (vidi §. 178. sa §. 89. Statuta) u osiguranje i to uvijek zasebnim zaključkom, koji ima karakter konstitutivan, dok dalje članove prima uprava mjesnog organa SUZOR-a, čija je odluka samo deklaratorna.

Zajednička je crta za dobrovoljne i dalje članove, da nemaju poslodavaca i da plaćaju sami prinose. Komentator je ispravno primjetio ispod teksta §. 55. ZOR. na 132. strani, da dalje članovi[1] imaju platiti sav dospjeli prinos, dakle ne samo polovinu koja otpada na radnika, nego i polovinu, koja tereti poslodavca i da se tu očigledno misli samo prinos za bolest, a nipošto i prinos za nesrećni slučaj, za iznemoglost, starost i smrt te za Berzu Rada i Radničku Komoru. Ovo tvrdjenje komentatorovo rezultira iz glave IX. ZOR (stav drugi §. 55. govori samo o članstvu kao pravu na bolesničku potporu) i iz same prirode i poziva ovoga osiguranja. U praksi se kod nas, bar na području Srbije i Crne Gore, zbog pogrješne interpretacije zakona naplaćivao od dalje članova ne samo prinos za slučaj bolesti, nego i čitav prinos za slučaj nesreće, za Berzu Rada i Radničku Komoru. Takodjer naši okružni uredi za osiguranje radnika kod dalje članstva nisu bili na čisto s tim, što zakonom misli »pod dospjelim prinosom«? Komentator je i to razložio da se pod dospjelim prinosom ima razumijevati samo prinos, dospio za razdoblje od prestanka uposlenja do uplate (o dospjelosti vidi §. 204. Statuta), a nipošto i prinos, što ga za člana duguje poslodavac za obavezno osiguranje t. j. za vrijeme članovog uposlenja prije istupa iz posla.

Kod dobrovoljnog produženja osiguranja za slučaj bolesti naročito smo se malo dulje zadržali, da demonstriramo na jednom primjeru, kako ispravno komentarovo svaćanje zakona, odstranjuje greške, koje su se uvukle u našu praksu zbog rdjave interpretacije zakona. Moramo napomenuti još — iako komentator to nije izrijekom istaknuo — da je zbog nepoznavanja razlike izmedju dobrovoljnog i dalje osiguranja učinjena greška i u Statutu. U pogledu prestanka dalje članstva statuira stav 2. §-a 9. Statuta, da i to članstvo prestaje s odjavom, pa ibez odjave, 6 mjeseci nakon dospjelosti posljednjeg neuplaćenog prinosa a prava na pomoći i ostala članska prava da miruju već od kraja četvrte nedjelje nakon dospjelosti posljednjeg neuplaćenog prinosa. Ovo je očigledno u suprotnosti sa ZOR, jer zakon ustavu četvrtom §. 55. kaže: »On ostaje članom dok boravi na području naše države i uplaćuje dospjele prinose«. Prvi dospjeli prinos ima dalje član uplatit u roku od četiri nedjelje po istupu iz posla a nadalinji svakog prvog dana u mjesecu unaprijed (vidi §. 204. Statuta in fine). Logična konsekvencija navedenog zakonskog propisa jest ta, da dalje član; ako u roku od 4 nedjelje prinos ne plati prvog dana u mjesecu, gubi članstvo po sili samoga zakona (ex lege).

Prelazeći na komentar k glavi X., XI. i XII. ZOR, primjećujemo da je komentator dobro uočio vezu izmedju eksistencije obaveze osiguranja i dužnosti davanja zakonskih potpora. Sa danom stupanja na snagu ZOR nastala je za mjesne organe SUZOR-a dužnost na davanje zakonskih potpora bez obzira na to, da li je radnik bio prijavljen na osiguranje jednako kao što je nastala i za poslodavce dužnost na prijavu radnika u zakonskom roku i plaćanje prinosa (vidi strana 62. ťač. 4. ispod teksta §-a 3. ZOR).

[1] Dobrovoljni članovi plaćaju prinose po stavu trećem slovu a) i b) §. 187. Statuta.

Digitized by Google

Kod potpora za slučaj bolesti (glava IX. § 45. do 63. ZOR) komentator je na mnogim mjestima pokazao našoj praksi na ispravnu interpretaciju zakona. Razjasnio je pojam bolesti sa stanovišta ZOR, koji se često puta ne pokriva sa pojmom bolesti, kojega je ustanovila medicinska znanost. Na da sve je lijepo razjasnio u komentaru ispod §. 47. ZOR, što se ima razumijevati po našem zakonu pod »hotimičnim uzrokovanjem bolesti«. Praksa je u mnogim slučajevima upravo §. 47. ZOR tjesnogrudno tumačila na štetu osiguranih lica. Isto je tako pravilno protumačio, da bolnička njega rodilje ne isključuje potporu za dojenje i potporu za opremu djeteta (vidi strana 124. ispod teksta §. 53.); da zakon dopušta upotrebu tudjeg liječnika samo dotle, dok traje hitni slučaj (vidi strana 129. ispod teksta §. 54.); da u slučaju pasivnog članstva član ima pravo na potpore kroz punih 26 nedjelja, a ne samo kroz tri odnosno šest nedjelja (vidi stranu 134. ispod teksta §. 56.); da se dospjele novčane potpore pokojnog člana isplaćuju njegovim nasljednicima (strana 140. ispod teksta §. 62.); da se obavljanje lakših kućih poslova ne smatra zaradom u smislu stava 3. §-a 45. ZOR (vidi stranu 113. ispod teksta §-a 54.); da se pod privredom članova porodice ima razumjeti samo takova privreda, koja je, uzevši je objektivno, dostatna za samostalno uzdržavanje dotičnog člana porodice (vidi stranu 115. ispod teksta §. 45.) itd.

U svim ovdje navedenim pitanjima mnogo se griješilo u našoj praksi i nema sumnje, da je komentator sa ispravnom svojom interpretacijom mnogo pridonjeo, da će se pogrješno tumačenje zakona odstraniti.

U tumačenju renta i pomoći u iznemoglosti, starosti ismrti (glava X. §. 64. do 83. ZOR) naišao je komentator na najveće teškoće, jer se u našem zakonu nažalost osiguranje za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti ne sliva sa ostalim granama osiguranja u jedinstveni sistem. N. pr. uživalac invalidske rente u slučaju bolničkog liječenja nema pravo na uzdržavanje svoje porodice onako, kako to ima uživalac rente za nesrećni slučaj ili bolesni osigurani član (§. 94. al. 2. odnosno §. 54. ZOR); u invalidskom osiguranju nema mjesta produženju dječjih renta nakon navršene 16. godine tako, kako to predvidja posljednja alineja §. 91. ZOR za rente potomaka u nesrećnom slučaju; u slučaju preudaje invalidska udovica nema prava na otpravninu kao udovica unesrećenoga (al. 1. §. 88. ZOR) itd. Ovdje navedeni primjeri najbolje nam mogu poslužiti u dokaz, da naš zakonodavac u invalidskom osiguranju, i ondje gdje to s lakoćom mogao učiniti, nije čuvao jedinstvenost principa. Glava X. ZOR-a uopće čini utisak, da je izradjena u velikoj užurbanosti, a i sam jezik i stil u tekstu zakona ove glave mnogo je lošiji nego u ostalim dijelovima ovoga zakona (n. pr. zakonodavac u stavu drugom §. 75. ZOR upotrebljava izraz »dede« umjesto »ded«, »unučadima« umjesto »unučadi«, sravni i stilizaciju tačke treće §. 74. sa stilizacijom tačke c. §. 89. ZOR). No kraj svih tih teškoća, komentaru je pošlo za rukom, da sa puno razumijevanja protumači i osiguranje u iznemoglosti, starosti i smrti, i mi smo uvjereni da će — kad se jedamput počne sa sprovodjenjem ovoga osiguranja — naša praksa biti upućena isključivo na komentar dr. Vilima Helebranta. Dobro je istaknuo osebine ovog osiguranja n. pr. da je plaćanje prinosa uslov za stečenje izvjesnih prava u ovom osiguranju (vidi strana 63. ispod teksta §. 3.): pretpostavke pod kojima se vraćaju plaćeni prinosi u ovom osiguranju) vidi strana 167. ispod teksta §. 78); rokove čekanja potrebne za stečenje prava na potpore u iznemoglosti, starosti i smrti (strana 144. ispod teksta §. 65.) Istaknuo je jednu vrlo važnu stvar, da nesrećni slučaj, koji zadesi osigurano lice van posla, pruža pravo na invalidsku rentu, ako su izvršeni potrebni uslovi koji se traže za invalidsko osiguranje (vidi stranu 146. ispod teksta §. 65.).

U komentaru otpora i renta u nesrećnim slučajevima (glava XI. §. 84. do 98. ZOR) dr. Vilim Helebrant uspio je ponajbolje. Uzmimo n. pr. tumačenje ispod teksta §. 97. ZOR, gdje on ukazuje na ratio legis, zašto je kod nas provedeno osiguranje u nesrećnim slučajevima? Zakon je sa propisima o osiguranju u nesrećnim slučajevima, — kaže komentator — išao za tim, da umjesto privatno-pravne odgovornosti poslodavca uvede javnopravnu skrb za unesrećene radnike, kako bi se bez obzira na krivicu poslodavca pružila naknada štete svima radnicima, koji su osi-

Digitized by Google

gurani i unesrećeni na radu. Privatno-pravna odgovornost poslodavaca za zaštitu života i zdravlja radnika bila je — i u zemljama sa novim gradjanskim zakonodavstvom na pr. u Njemačkoj »Reichshaftpflichgesetz« od 7. juna 1871. i u bivšoj carističkoj Rusiji I. Ш. X. ч. 1. Св. „Законов Гражданских" nedostatna.

Pogotovo je bila nedostatna ta privatno-pravna odgovornost poslodavaca kod nas, gdje više manje i danas gospoduje opći austrijski gradjanski zakon,[2] koji potiče iz vremena, kad se nije znalo za moderna preduzeća i opasnosti skopčane s tim preduzećima. Samo jedan pogled na poglavlje XXX. dijela drugog o. g. z. dostatan je, da prosudimo, kakove je sve teškoće trebao unesrećeni radnik da prebrodi, prije nego je došao do naknade štete. Poslodavac, kod kojega je radnika zadesio nesrećni slučaj, bio je dužan da naknadi štetu samo onda, kad je nesrećni slučaj, prouzrokovao svojom krivicom (§. 1295. o. g. z.). Da je na strani poslodavca postojala krivica[3] i da je odatle nastao nesrećni, trebao je radnik da dokaže; nije li dokazao — a takav dokaz bio je veoma tegotan i rijetko je kada polazilo radniku za rukom da ga izvede — pretpostavljalo se, da je nesreća nastala slučajem (§. 1296. o. g. z.); a štetu pak nastalu slučajem morao je radnik sam snositi (§. 1311. o. g. z.). Pomenuti zakonski propisi o. g. z. — kako vidimo unosili su medju radnike i poslodavce, umjesto socijalnog mira, uzajamna ogorčenja i neprijatnosti. Komentator je ispravno pakazao, da ZOR s jedne straneomogućio unekrećenom radniku dobivanje naknade štete, bez teškoća skopčanih sa vodjenjem civilnog procesa, a s druge strane da je zaštitio i poslodavca pred neprijatnostima takovoga procesa.

Upravo u ovoj grani osiguranja pokazao je komentator ne samo da pozna veliku literaturu i da umije tu literaturu aplicirati na naš zakon nego da se kreće u njoj sa najvećim kriticizmom. Iz napomena njegovih ispod odnosnih zakonskih propisa, koje izgledaju na oko jednostavne, razabire poznavalac prava osiguranja, kriticizam i supstilnu pravnu klasifikaciju. Mi ćemo se zaustaviti na ovome mjestu na izvodima ispod teksta §-a 84. ZOR i pokazat ćemo na dvjema pojmovima velikoo opsega, na pojmu nesrećnog slučaja uopće i na pojmu nesrećnog slučaja na radu napose, kriticizam i klasifikaciju komentarovu.

Polazimo od strane literature i prakse na komentarove izvode.

U prvom redu poznato je, da naš ZOR — kao i najveći dio ostalih zakona o socijalnom osiguranju — ne definuje pojam nesrećnog slučaja i da je za ustanovljenje toga pojma mjerodavna literatura i praksa. U literaturi je prvi Rosini do tada kolebljivi i slabo opredjeljeni pojam nesrećnog slučaja pokušao da logički rastavi u njegove oznake. Po Rosinu (»Das Recht der Arbeiterversicherung«) nesrećni je slučaj »djelovanje vanjskog dogadjaja na čovjeka, koje prouzrokuje tjelesne povrede. Djelovanje mora biti naglo i dotični ne smije ga htjeti.« Ova Rosinova definicija iz ranijeg je vremena i praksa ju je u dva pravca pretekla. U prvom redu iz ove definicije proizlazi, da se smatraju nesrećnim slučajem samo tjelesne povrede u užem smislu (rane, prelomi kostiju itd.). Medjutim danas u svim zemljama, u kojima je zavedeno osiguranje radnika u nesrećnim slučajevima, razumijevaju se kao nesrećni slučaj ne samo pomenute traumatičke povrede, nego i sva ostala rastrojstva zdravlja (medju njima i nervne i duševne bolesti) ako su se pojavile usljed naglog djelovanja mehaničkih, kemijskih, termičkih, električnih ili ostalih po organizam štetnih utjecaja. Dalje iz pojma nesrećnog slučaja, ovakvog kakvog je postavio Rosini, moglo bi se zaključiti, da je nesrećni slučaj samo takovo rastrojstvo zdravlja, kojega je izazvao isključivo vanjski dogadjaj, koji je nastao mimo povredjenog n. r. nalet kamena.

Takovim shvaćanjem bila bi iz pojma nesrećnog slučaja neispravno isključena brojna rastrojstva zdravlja, kojima je prvi i glavni razlog dogadjaj nastao u tijelu povredjenoga. Padne li na pr. radnik koji trpi od padavice, i pri padu se rani, to je takodjer nesrećni slučaj. Uzrok padu bila doduše bolest povredjenoga, ali je tjelesna povreda nastala istom djelovanjem predmeta, na kojega je povredjeni pao.

[2] I srpski je građanski zakonik izvod iz austrijskog o. g. z.

[3] O tom kakva se krivica tražila vidi §§ 1294. i 1297. o. g. z.

Digitized by Google

Njemačka je praksa još pred dvadesetak godina priznavala unesrećenim radnicima i u ovakovim slučajevima pravo na rentu. Doduše potrebno je, da pri nesrećnom slučaju, učestvuje neki vanjski dogodjaj;nu nije potrebno da taj dogadjaj bude jedinim razlogom nesrećnog slučaja, šta više nije potrebno, da taj vanjski dogadjaj bude glavnim njegovim razlogom. Do manjih nesporazumaka dovode zvanične definicije iskonstruisane iz njemačke i austrijske prakse.

Po definiciji njemačkog državnog ureda za osiguranje (Reichversicherungsamt«) nesrećni je slučaj »rastrojstvo tjelesnog ili duševnog zdravlja, koje je nastupilo naglim vremenskim ograničenim dogadjajem.« Po austrijskoj zvaničnoj determinaciji, koja se uživila u Č. S. R. i koja je bila predavana na kursevima za namještenike socijalnog osiguranja, nesrećni je slučaj »nagli neočekivani dogadjaj, koji imade za posljedicu smrt ili privremenu (trajnu) radnu nesposobnost.«

Naš komentator medjutim nije recipirao ni definiciju njemačke ni austrijske prakse — usuprot toga što su ovo dvije stare i prokušane prakse — jer je dobro uočio logičke njihove nedostatke. Logički nedostatak definicije njemačkog državnog ureda za osiguranje je hysteron proteron, jer ona polaže težište na posljedicu (rastrojstvo zdravlja«), logički je nedostatak austrijske determinacije upravo protivan, jer ona polaže težište na uzrok (»nagli, neočekivani dogodjaj«). Jasno je, da je Rosini barem u osnovnoj postavi ispravnije zahvatio pojam nesrećnog slučaja, jer nesrećni slučaj nije rastrojstvo zdravlja ni nagli dogadjaj, nego djelovanje dogadjaja na tijelo povredjenoga (»kad se zbude razmjerno kratkim vremenskim razmakom omedjeni dogodjaj«). Dalji su nedostaci, što se austrijska determinacija služi tautologijom »nagli, neočekivani dogadjaj«, i može lako unijeti zabunu kad se radi o tumačenju riječi »nagli«. Ranije se značenje te riječi shvaćalo u najužem smislu tako, da se smatralo nesrećnim slučajem samo djelovanje takovog dogadjaja, koje je trajalo samo nekoliko minuta ili sekunda. Medjutim to shvaćanje nije se moglo održati, ni u istoj austrijskoj praksi, jer se — kao što ispravno primjećuje nak komentator — neda unapred postaviti stalna vremenska mjera, u kojoj bi se dogadjaj imao zbiti. Pri djelovanju mehaničkih i električnih sila na tijelo povredjenoga, doba u koje se nesrećni slučaj dogodio, redovno je kraća od doba, u kojem je na tijelo povredjenoga djelovala kemijska sila. Padne li na pr. radniku kamen u oko ili nađe li se radnik u električnom strujnom krugu velike napetosti, traje štetni dogadjaj samo nekoliko minuta, dok kod otrovanja sa otrovnim plinom može potrajati djelovanje škodljivih sila i nekoliko sati. Isto tako kod rastrojstva zdravlja, kojega je prouzročila temperatura i njene promjene (toplota, studen), biva doba, u kojoj je štetni činilac djelovao, razmjerno dosta duga. Uzlimo na pr. smrznuće je djelovanje kratkotrajne i intenzivne studeni, no to djelovanje nije ograničeno na nekoliko sekunda nego može potrajati i nekoliko sati. Sudovi radničkih osiguranja (Unfals-Schiedsgerichte) u svim zemljama korigirali su neispravna shvaćanja prakse i supsumirali pod pojam nesrećnog slučaja i smrznuća i otrovanja jednako kao što i rastrojstva zdravlja nastala udarom tvrdih tjelesa ili djelovanjem električnih struja.

Prema tomu izraz u definiciji njemačkog državnog ureda za osiguranje (»nagli, vremenski ograničeni dogadjaj«) jasniji je od izraza austrijske determinacije (»nagli, neočekivani dogadjaj«), jer o tom smo danas na čisto, da nesrećni slučaj nije samo štetni utjecaj, koji traje nekoliko minuta ili sekunda, nego i štetni utjecaj, koji može potrajati i čitav dan (Arbeitsschicht).

I naš je komentator, zapazivši dobro sve istaknute momente, na strani 175. utvrdio, da »nesrećni slučaj postoji onda, kada nastupi navalice t. j. kad se zbude razmjerno pratkim vremenskim razmakom omedjeni dogadjaj, koji prouzrokuje oštećenje zdravlja osiguranika t. j. ozljedu ili smrt«. Izrazom »navalice« obuhvatio je komentator, da oštećeni nije htio da ga nesrećni slučaj zadesi i da se nesrećni slučaj zbio u razmerno kratkom vremenu.

Dalje je naš komentator na osnovu toga, da li rastrojstvo zdravlja prouzrokuje djelovanje razmjerno kratkog vremenskog dogadjaja ili dugotrajno djelovanje nepovoljnih uslova rada, povukao razliku izmedju nesrećnog slučaja i obrtnih bolesti. Obrtne bolesti (bolesti zvanja, Gewerbekrankheit, nemoci z povolani) prouz-

Digitized by Google

rokuje ili fizički način rada ili nezdrave prostorije, u kojima radnik radi ili škodljiva sirovina s kojom radnik ima posla. Obrtne bolesti zbog fizičkog načina rada nisu bile nepoznate ni u staroj cehovskoj organizaciji proizvodnje, gdje su kretanja sredstava za rad isključivo polazila od radnika, a u današnjem mašinskom načinu proizvodnje, gdje radnici samo prate kretanje sredstava za rad, obrtne su se bolesti pogotovo rasprostranile. U savremenim automatskim fabrikama postoji je dan mrtav mehanizam, nezavisan od radnika, kojemu su oni priključeni kao neke žive drangulije. »Žalosna jednolikost bezkrajnog mučenja u radu, u kojem se jedan isti mehanički proces jednako ponavlja, ravna je radu Sifiza: teret dara pada stalno iznova na izmorenog radnika (F. Engels: Položaj Radničke Klase u Engleskoj«). Zadiruči do krajnosti u nervni sistem mašinski rad ugušuje i lnogostranu igru muskula, kao i svaku slobodnu tjelesnu i duhovnu djelatnost. Svi čulni organi radnika bivaju ravnovjerno vredjani vještački dizanom temperaturom, zrakom koji je otežao, od sirovina, zaglušnom bukom itd., da i ne govorimo o životnoj opasnosti medju gusto namještenim masinama, koje u svako godišnje doba daju svoje izvještaje o industrijskim bitkama (Karlo Marks: Kapital).« I upravo r današnjoj mašinskoj organizaciji proizvodnje leži jedan čisto biološki momenat, koji ugrožava radničku klasu. Pojedinac radnik upućen je često za cijelog svoga života na jednu vrstu mehaničke radnje kraj koje mu se pretjerano razvijaju jedni organi a drugi kržljaju. Prilike medjutim danas, izuzevši daleki istok (Kina), nisu tako očajne, kao što je to izgledalo za vrijeme Marksa i Engelsa, jer je moderno socijalno zakonodavstvo sa uvodjenjem 8-satnoga radnog vremena, nedjeljnog počinka, plaćenog godišnjeg odmora, dalo prilike radnicima da se razviju i u drugim pravcima svojega bića. Moderno socijalno zakonodavstvo pravi je melem na rane, koje je prouzrokovao fizički način rada. Isto tako moderni socijalni zakoni sa svojim propisima o higijenskom uređenju radionica, ograničuju obrtne bolesti, koje nastaju u nezdravim radionicama. Jedino je do danas ostalo socijalno zakonodavstvo nemoćno u borbi protiv obrtnih bolesti, koje prouzrokuju otrovne sirovine, koje radnici prerađuju. Ne pomaže tu ni kraći radni dan od 8 sati ni duži odmor, jer otrov — bilo prije ili kasnije — čini svoje. Najklasičniji je primjer obrtnih trovanja, otrovanje s olovom. Poznato je, da se simptomi otrovanja s olovom ne javljaju odmah, nego da ostaju sakriveni u tijelu i da se pokazuju nakon duljeg vremena. Dalja su obrtna trovanja otrovanje sa fosforom i živom, koja također počinju djelovati na radnički organizam, istom nakon duljega rukovanja sa tim tvarima. Osim ovih obrtnih trovanja ima i drugih obrtnih trovanja n. pr. otrovanje sa sumporom. Nedavno sam čitao jedan jezovit opis, kako strašno propadaju u Mexiku »volkaneros« t. j. rudari sumpora, koji iz kratera Popokatepetla vade sumpor. Sudbina je tih ljudi doista jadna. Svima su povređeni organi za disanje, mnogima ispadaju zubi i nokti, i gotovo na sve, nakon duljega rada, navaljuju strašne bolesti krvi.

Naš komentator navodi, da se za obrtne bolesti redovno ne daje naknada u smislu glave XI. ZOR-a, no da je naš zakonodavac od ovoga općega pravila učinio izuzetak, kod ovih obrtnih bolesti: trovanja olovom, živom i fosforom. Kako se komentator ne upušta u to, kako je došlo do ovog izuzetka — to uostalom nije zadaća komentara — slobodni smo, da na ovome mjetu mi to učinimo. Dosta dugo vremena u socijalnom osiguranju radnika davala se renta samo onim radnicima, koji su unesrećeni na radu, a onima, koje su snašle obrtne bolesti, među tima i obrtna trovanja, davale, samo bolesničke potpore. Razvitak naprednih socijalnih ideja međutim počeo je da briše oštre granice između nesrećnih slučajeva i obrtnih bolesti.

Ponajprije je švajcarsko zakonodavstvo oborilo dotad netaknutu zasadu, da se obrtne bolesti imaju strogo lučiti od nesrećnih slučajeva i uvrstilo i obrtne bolesti u osiguranje za nesrećne slučajeve. Za primjerom Švajcarske počele se povoditi druge zemlje i malo po malo oštećivati invaliditet nastao nesrećnim slučajem. Naročito posljeratni zakoni nisu se mogli oteti ovom utjecaju, pa i naš ZOR u pretposljednjem stavu §-a 84. stao je na gledište, »da važi kao nesrećni slučaj trovanje olovom, živom i fosforom, u koliko je trovanje usljedilo usljed rukovanja tim stvari-

Digitized by Google

ma u poslu.« Gotovo u svim zemljama može se zapaziti danas jasno, da osiguranje za slučaj nesreće tendira da obuhvati od obrtnih bolesti, barem obrtna trovanja. Zbog toga došlo je do izuzetka i u našem ZOR. Karakteristično je, da danas u Madžarskoj — koja je u pitanju radničkom najreakcionarnija zemlja — nova zakonska osnova o socijalnom osiguranju polazi tako daleko, da izjednačuje obrtne bolesti sa nesrećnim slučajevima. Misao Levina, koju je on u svojoj raspravi »Die Vergiftung in der Betrieben und das Unfalversischerungsgesetz« još pred 20. godina iznio, da se obrtne bolesti nesmiju smatrati ničim drugim nego čestim opetovanjem stalnih nesrećnih slučajeva, približava se danas k svome ostvarenju.

Potrebno je da napomenemo, da bi naš ZOR, iako za sada stavlja u isti red sa nesrećnim slučajem samo trovanje olovom, živom i fosforom, bio dostatno gibak i da bi novim tendencijama mogao lako izići na susret, kad bi pored propisa u posljednjem stavu §. 84., da Ministar Socijalne Politike može u sporazumu sa zainteresovanim ministrima proširiti otštetu (rente) i na obrtna trovanja drugim tvarima«, predvidio za pokriće odatle nastalih troškova u glavi VII. naročiti prinos, kao što je predvidio naročito prinose za pokriće većih troškova, koji nastaju u osiguranu u bolesti (vidi glava V. pretposljednja al. §-a 23. ZOR) i u osiguranju u iznemoglosti, starosti i smrti (vidi glavu VI. posledna alineja §. 17.). Ovako, pošto pomenuti naročiti prinos nije predvidjen, jedva da će citirani propis posljednjeg stava §. 84. ZOR imati u našem osiguranju za slučaj nesreće većeg zamašaja.

Naš komentator dalje ističe, da ZOR nije izjednačio sa nesrećnim slučajem samo obrtna trovanja olovom, živom i fosforom nego i obolenja od kolere, kuge, žute groznice i beriberi, koja se dese mornarima u izvršivanju njihovog posla, (vidi pretposljednji stav in principio §. 84.).

Kako vidimo pojam nesrećnog slučaja po našem zakonu znatno apstrahira od pojma nesrećnog slučaja, kojega je ustanovila nauka i praksa. Pojam nesrećnog slučaja ZOR-a mnogo je širi, pošto obuhvata nabrojena obrtna trovanja i nabrojene zarazne bolesti (kod mornara).

Razmotrivši ovako pojam nesrećnog slučaja, kako ga je inskontruisala nauka i praksa i kako ga je proširio naš ZOR, prelazi komentator na najvažniju etapu svoga posmatranja, i to, da radnik nije osiguran protiv svih mogućih nesrećnih slučajeva, nego samo protiv takovih, koji su se desili pod izvjesnim pretpostavkama, i to: a) u samom redovnom poslu, koji radnik obavlja na osnovu dužnosti, koja proizlazi iz radnog odnosa, i koja ga čini obaveznim na osiguranje, ili b) u takvom poslu, koji doduše ne spada uredovite njegove dužnosti, ali koji radnik obavlja po nalogu poslodavca ili njegovog pouzdanika (pa makar to nije u očitom interesu posla), ili koji radnik ne obavlja po takovom nalogu, ali ipak u interesu samoga posla, ili c) na putu na rad od stana radnika do mjesta rada i natrag.

Nabrojene ove pretpostavke zovenaš komentator »poslovnima«, a po njima i nesrećni slučaj na radu »poslovnim nesrećnim slučajem.« Držimo, da ovaj izraz nije sretno odabran, jer riječ poslovan (geschäftlich) u našem književnom govoru ima drugo značenje i zato ćemo se mi u ovom našem prikazu služiti i dalje sa izrazom, kojega je naveo zakon »nesrećni slučaj na radu« (Unfall beim Betriebe, Betriebsunfall, úraz při podniku, úraz podnikovy).

U socijalnom osiguranju, pored pitanja obaveze osiguranja, nastaju najzamršenija pitanja i o tom, da li se izvjesni nesrećni slučaj može subsumirati pod pojam »nesrećnog slučaja u radu«. O tom postoji čitava literatura i naš komentator razumljivo nije se mogao upuštati u detalje toga pitanja. No on je na strani 176—179. postavio čvrste kriterije, po kojima u svakom konkretnom slučaju možemo lako naći rješenje.

Obrazlažući pobliže pomenute pretpostavke, istaknuo je komentator prostornu, vremensku i uzročnu vezu izmedju nesrećnog slučaja i posla. Predaleko bi nas zavelo, kad bi smo se dulje vremena zadržali kod ovog komentarovog tumačenja i zato se ograničujemo samo na najglavnije napolene.

U pogledu prostorne veze dobro je komentator protumačio, da samo mjesto na kojem se nalazi preduzeće (pogon, Betriebstätte) nije odlučno za pojam nesreć-

Digitized by Google

nog slučaja, dok se na pr. u fabričkom radu to mjesto obično pokriva sa granicama same fabrike, dotle kod šumskog radnika obuhvaća ono cijelu šumu ili kod saobraćajnog posla čitavi put na kojem se saobraćaj vrši. K primjerima, koje je naveo komentator, dodajemo mi još ovaj, da se i kod gradjevinskog preduzeća ne smatraju nesrećnim slučajevima na radu samo oni nesrećni slučajevi, koji su se desili na mjestu gradnje, nego i svi oni nesrećni slučajevi, koji su zadesili gradjevinske radnike pri prevažanju materijala i rekvizita k gradilištu ili od gradilišta.

U pogledu ustanovljenja vremenske veze t. j. da se je nesrećni slučaj dogodio u radnom vremenu, pravilno je komentatorovo gledište, da se u radno vrijeme ima uračunati i ono vrijeme, koje radnik treba za pripremu za rad i za spremanje nakon rada (n. pr. za spremanje alata, za pranje tijela), te odmor za vrijeme redovne radne pauze. Dakle u momentu nesreće nije potrebno da radnici aktivno učestvuju u radu, jer i između nesrećnog slučaja, koji se dogodio za vrijeme radne pauze i posla postoji uzročna veza u toliko, što vrijeme odmora ne služi samo radnicima nego i poslu. Radnici za vrijeme radne pauze zadobivaju nove sile, da mogu bolje raditi.

Pri ustanovljenju uzročne veze izmedju nesrećnog slučaja i posla kaže komentator, da zakonom nije riješeno pitanje, da li se ima smatrati »nesrećnim slučajem na radu« i onaj slučaj, koji je zadesio osiguranika doduše na mjestu rada i za vrijeme rada, ali koji ne potiče od opasnosti skopčane sa samim radom (n. pr. opasnost pred mašinama), nego od opasnosti, kojoj je redovno i podjednako izložen svaki čovjek t. zv. opasnosti svakidašnjeg života. Komentator navodi tu stanovište naše prakse, po kojem je unesrećenom radniku i zbog nesrećnog slučaja, kojega je prouzrokovala opasnost svakidašnjeg života, priznato pravo na rentu, kad je radnik bio zbog naravi samoga posla jače izloženovoj opasnosti običnoga života. N. pr. grom u šumi. Naprotiv u slučajevima, kad opasnost običnoga života zbog koje je nastao nesrećni slučaj, nije bila pojačana sa uposlenjem, kaže komentator, da je praksa kod nas do sada neodlučna. S obzirom na to, da se u praksi opasnosti svakidašnjeg života ne dadu lako razlučiti, od opasnosti posla u užem smislu, i s obzirom na to, što nije sigurno, da li bi nesrećni slučaj uopće radnika zadesio, da se nije nalazio na mjestu rada: komentator smatra da je pravičnije da se i u slučajevima kad samo uposlenje ne pojačava opasnosti običnoga života, prizna unesrećenima pravo na rentu. Mi se slažemo sa komentarom, da i one nesrećne slučajeve, koje je prouzrokovala opasnost običnoga života i koja opasnost nije pojačana sa samim uposlenjem treba supsumirati pod pojam »nesrećnog slučaja na radu«, jer opasnost posla u užem smislu i opasnost običnog života pojačana sa uposlenjem samo je razlog za osiguranje, a nipošto granica, u kojoj bi to osiguranje važilo. Držimo, da to implicite proizlazi i iz samog našeg zakona, koji je u stavu drugom §. 84. ustanovio, »da se naknada ima da da i za nesrećni slučaj, koji zadesi osigurano lice na putu od stana do mjesta rada i natrag«. Očevidno je, da se na putu od stana do mjesta rada i natrag radi samo o opasnostima običnoga života, koje nisu pojačane sa uposlenjem. Oklizne li se na primjer šumski radnik prigodom sječenja drveta i prebije nogu, to je prema našem svačanju — bez obzira nato što se on mogao okliznuti i pasti izvan posla — nesrećni slučaj na radu. I za slučaj takove nesreće šumski je radnik osiguran, jednako kao i za slučaj da ga je potrpalo posječeno drvo ili da ga je udario grom na radu.

U ovoj glavi razložio je komentator i mnoga druga važna pitanja, na koje samo u kratko upozoravamo, n. pr. šta se ima razumijevati pod radničkim stanom (str. 177.), poseban položaj mornara i riječnih brodara u osiguranju za slučaj nesreće (strana 180.), namjerno rouzrokovanje povrede (str. 179.), rentu zakonite ili nezakonite žene, rentu zakonitog muža, djedjurentu (str. 189.), rentu roditelja, djeda i babe, unučadi, braće i sestara (str. 194. ispod teksta §. 91. ZOR) itd.

U komentaru djela II.—V. (§§. 119—213) praktično imat će najveću važnost tumačenje komentatora o kompetenciji i internom odnosu izmedju Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika i njegovih mjesnih organa kao što i tumačenje o državnom nadzoru nad izvodjenjem osiguranja.

Digitized by Google

Pri kraju spomenut ćemo i nekoje nedostatke ovog komentara. Tako, ako je ispravno stanovište naše prakse da su poslodavci kućnih radnika lica, koja se bave zanatom, trgovinom ili industrijom, kad oni rade za njihov račun, onda kućni radnici nisu izuzetak od pravila da mora postajati radni odnos (vidi tumačenje na strani 58. ispod teksta §. 3. ZOR). I izmedju kućnih radnika i zanatlija, trgovaca i industrijalaca postoji radni odnos na osnovu ugovora o akordu. Zakonodavac je u stavu trećem §. 3.ZOR. — koji je uostalom vrlo loše stiliziran — očigledno htio reći, da dužnost osiguranja kućnih radnika postoji usuprot toga što oni rade u vlastitoj radionici.

Smatramo da je i na strani 82 ispod teksta §. 18. ZOR u tumačenju saltus in dividendo, kad komentator posmatra privredni rad samo sa strane poslodavca, a gradjevinski posao i sa strane akordanta i sa strane poslodavca (davaoca akorda). Što se tiče navedenog primjera za akord i u privrednom radu, praktično uzevši, dajemo komentatoru u toliko pravo, da će se šumski akordanti u većini slučajeva smatrati radnicima a vlasnici sječe njihovim poslodavcima, no primjećujemo, da se ovo ne smije generalizirati.

I u pogledu propisane isplate (vidi tumačenje na strani 219 ispod teksta § 109. ZOR) slažemo se s komentarom — obzirom na propise stava prvog i petog §. 110. ZOR — samo u toliko, da je za pojam propisno isplaćene rente odlučna i isplata po odluci, donijetoj na osnovu zablude u stvarnim okolnostima (n. pr. pogrešna ocjena umanjene radne sposobnosti). Naprotiv po našem shvaćanju nije odlučna za pojam propisno isplaćene rente ona isplata, koja je usljedila po odluci pogriješnoj u računu i nazivu, jer naš zakon u stavu prvom §. 110. ZOR. govori samo o zabludi u stvarnim okolnostima, a ne govori o erór-u calkuli i eror-u demostrandi Glede ovih dviju potonjih zabluda važit će i u našem ZOR. opći pravni princip, na osnovu kojega je čak i u vrlo formalističkom hrvatskom civilnom procesu — gdje je do krajnosti provedeno načelo da pravilno izrečenu presudu, sudija koji ju je izrekao ne može mijenjati — pridržana korektura vanjskih mana definitivnih judikata: pogrješke u računu i u nazivu — eror calculi i eror demonstrandi. §§. 350. i 351. gpp. kažu: kad sudac u osudi nazove pravne odnošaje krivim imenom ili pogriješi u računu, ima na zamolbu jedne ili druge stranke jedan te isti sudac te pogriješke ispraviti. Dalje, što se tiče »propisne isplate rente«, ne slažemo se sa tvrdnjom komentatorovom, da se smatra propisno isplaćenom rentom, i ona renta, kod koje isplaćeni iznos nije odgovarao odluci o renti, jer je tu prost zahtjev kondikcije, da, — kako činovnik koji rentu isplaćuje, tako i invalid, koji rentu prima — vrati ono, što nije njegovo. Dašto, da činovnici, koji vrše isplatu renta, treba da paze na propise valjane za isplatu (§§ 228. i 229. Statuta) i treba da isplaćuju rentnicima samo ono, što im pripada jer će u protivnom slučaju odgovarati za svoje čine i propuste disciplinski i civilno-pravno (za slučaj zle namjere i krivično). No odatle se ne smije izvoditi, da za pojam propisno isplaćene rente nije odlučno, da li je o renti donesena propisna odluka, odnosno da li je isplaćeni iznos odgovarao toj odluci. Zakonodavac je u stavu 5 §, 109. ZOR. zaštitio rentnika samo za slučaj zablude u stvarnim okolnostima a ne za slučaj zabune organa osiguranja.

U komentaru nije izračunata pravilno maksimalna invalidska renta, ispod 500 nedjelja (vidi tumačenje na strani 151. ispod teksta §. 67. ZOR). Ta će iznositi — jer se u računu ne smije operirati sa 500 nego sa 499 nedjelja — 2.872 Dinara godišnje.

Općenito može se prigovoriti, da je na nekojim mjestima komentara mogao biti stil pregnantniji i kraći, i jezik čistiji.

I nekoje štamparske greške — iako je korektura pomno obavljena — potkrale su se u komentaru tako: na strani 151. na kraju druge stavke ispod teksta §. 67. ZOR »3. alin. §. 67. ZOR« umjesto »3. alin. §-a 27. ZOR«, na strani 168. na samom kraju ispod teksta §. 79. »§ 194. toč. 3. ZOR« umjesto »§. 104. tač. 3. ZOR« i na strani 172. na kraju predposljednje stavke ispod teksta §. 82. ZOR »u 2. alin. §. 82. ZOR« umjesto »u 3. alin. §. 82. ZOR«. Zapazili smo i pogrješku, da se u §. 13.

Digitized by Google

»Provedbene Naredbe« lica, koja se mogu dobrovoljno osigurati, nabrajaju abecednim redom, a § 187. Statuta da se poziva na njih azbučnim redom.

Međutim ovo malo prigovora skoro sasvim iščezava pred istaknutim dobrim stranama ovoga komentara. Dr. Vilim Helebrant u svome komentaru brižno je sa svih strana osvjetlio tekst zakona i snabdio ga sa množinom dragocjenih napomena tako, da nam je sam tekst postao posvema jasan. U čitavom njegovom djelu zapaža se čvrsta koncepcija, strogo pravno nazrijevanje, jedinstvena unutrašnja linija, jasno i razumljivo tumačenje i bogata erudicija. I mi reasumirajući sve, moramo priznati, da je Dr. Vilim Helebrant sa svojim komentarom ne samo pridonio mnogo k pravilnom provođenju našeg socijalnog osiguranja, nego da je položio temelj daljem razvitku naše socijalno-pravne literature.

Svim interesentima ovaj će komentar dobro poslužiti.

Радован Матјашић, директор СУЗОР-а:

Ликвидација социјалног осигурања бивше аустроугарске монархије на територију С. Х. С.

А. Основа ликвидације.

Распадом аустроугарске монархије и поделом њезине територије на суседне или новонастале државе, велик се део осигураних радника нашао ван подручја социјалноосигуравајућих завода који су дотада вршили његово осигурање, нарочито за случај несреће и за случај изнемоглости, старости и смрти (пензионо осигурање).

Ова промена у нашој држави нарочито је погодила раднике у Словеначкој и Далмацији и у Банату, Бачкој и Барањи, пошто се на тој територији није налазило седиште ни једног завода за осигурање радника у несрећним случајевима, ни већег завода за пензионо осигурање, а старим је заводима због забране новчаног промета било онемогућено да продуже исплату ренте ван свог смањеног територија. Ма да су се државе одмах побринуле, да створе нове заводе, који су проводили законом прописане врсте социјалног осигурања и старати се привремено и за исплату старих рента, ипак је много рентника остало без заштите а и они који су ренте примали нису били сигурни докле ће нх уживати. Питање, ко ће преузети обавезе из законског осигурања старих, сада иностраних завода и у којој висини, интересовало је не само директно заинтересована лица, већ и саме државе, за које није било споредио, да ли ће њезини држављани бити довољно обезбеђени или не, ни да ли ће се у том циљу моћи употребити, већ сакупљене имовине иностраних завода или ће се сами морати постарати за ње из својих средстава.

Мировни уговори решили су ово питање, што се тиче завода, чије се седиште или имовина налазили на територију побеђених држава, следећом одредбом чл. 275. Сен Жерменског одн. чл. 258. Трианонског уговора о миру, која одговара чл. 312. Версејског уговора „Без штете по остале одредбе овог Уговора, аустријске (угарске) владе, обавезује се, у колико је се тиче, да ће предати оној држави, којој су уступљене територије бивше аустроугарске монархије или које су настале из распадате монархије, онај део резерви, сакупљених од стране Владе или управа бивше аустро-угар. монархије или од стране јавних или приватних корпорација, које су радиле под њиховом контролом, који је одређен за функционисање свих социјалних и државних осугурања на тим територијама.

Digitized by Google

Државе, којима буду ти фондови предати, мораће их обавезно употребити за испуњавање обавеза произлазећих из тих осигурања.

Услови ове предаје биће регулисани специјалним уговорима, који ће имају склопити између аустријске (угарске) владе и заинтересованих влада.

За случај, да ове конвенције не буду склопљене сагласно претходном ставу у року од 3 месеца од дана ступања на снагу овог уговора, услови предаје у сваком поједином случају предложиће се комисији петих чланова, од којих именује једнога аустријска Влада, једнога друга заинтересована Влада а три Управни Савет Међународног Бироја Рада између припадника осталих држава. Та комисија мораће у року од три месеца, од како се састала, усвојити већином гласова препоруке, које треба предложити Савету Друштва Народа; решења Савета мораће Аустрија и друге заинтересоване државе сматрати одмах као коначне".

Овом одредбом интереси радништва заштићени су само посредно, будући да она садржаје само обавезе Аустрије и Угарске, да предаје одговарајући део сакупљених резерви држави, којој је територија уступљена и обавеза ове државе, да предану имовину употреби за испуњавање обавезе из тог осигурања. Да мора овај део резерви бити довољан за пуно испуњавање обавезе мировни уговор не одређује. Истотако не регулише питање завода, који се налазе на садањем територију друге које државе осим Аустрије и Угарске а подручје им је подељено. За тај случај може се применити само чл. 273. одн. 256. мировних уговора, који одређује да ће специјални уговори регулисати поделу добара, која припадају удружењима или јавноправним лицима која су пословала на територији подељеној мировним уговором. У односу између Краљевине Италије и Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца важи за овакве заводе чл. 33. Сен Маргеритске конвенције за опште споразуме, који гласи:

„Талијанска влада и влада српско-хрватско-словеначка, договориле су се да повере јеоној нарочитој комисији задатак да изврши претходне радове и да изнесе конкретне предлоге за систематизацију односа између Високих Страна Уговорница односно свих установа и фондова социјалног осигурања који су делели на територијама бивше аустроугарске монархије а које су сада прешле под суверенитет једне од двају уговарајућих држава.

Та комисија која ће бити са седиштем у Трсту, треба да буде благовремено састављена, да би отпочела своје радове у року од два месеца почев од дана ступања на снагу овог споразума".

Спровођење у живот цитираних одредаба мировних уговора наишло је на веће потешкоће и због недовољно јасне стилизације и због питања ускрслих накнадно обзиром на умањење имовине завода, које требало ликвидирати послератном инфлационом политиком предасвим обвезаних држава и коначно због неупутности, да се преговори о двостраним уговорима који се предвиђају између обавезане и заинтересоване државе, о истом заводу воде одвојено за сваку државу. Према томе пуштени су од свих држава мировним уговорима предвиђени рокови од 3 месеца за склапање уговора и тражен је начин како да се ликвидација завода заједничких више државама реши за све заинтересоване државе истовремено и једнообразно. У том циљу расправљано је питање извршења чл. 275 Сен Жерменског и чл. 258. Трианонског уговора на конференцији аустроугарских држава наследница у Риму 1921. и 1922. год. с циљем да се уједно утврде смернице за проведбу ликвидације саме. Последице ових расправа биле су две конвенције једна од 14. јуна 1921. год. ради извршења ликвидације социјалног осигурања у Аустрији (чл. 275. Сен жерменског уг.) друге од 6. априла 1922. год. ради исте

Digitized by Google

ликвидације у Мађарској (чл. 258. Тријанонског уг.) конвенције одређују, да ће се за извршење сваког од тих члана именовати посебан међународни комитет, који ће израдити предлоге који ће се заводи ликвидирати, и како ће се ликвидација извршити, и поступак бонитета.

Конвенција о ликвидацији с Аустријом установљује поред тога и смернице за ликвидацију саму у том смислу, да се има расподела имовине извршити у сразмеру постотног удела на сакупљеним резервама у аустроугарским крунама првенствено у нарави, задржавајући питаље сношења ломбардних позајмица за ратне зајмове и питање валоризације недовољних већ резерви унапред пресуди Савета Лиге народа у смислу посљедњег става чл. 275. уговора.

Ове конвенције ма да у већини државе нису ратификоване, имале за последицу именовање споменутих комитета, који су је након дужих препрека конституисани, започели свој рад, аустријски 20. фебруара 1923. год. угарски 8. априла 1924. год. Преговори с Италијом започети су јуна 1923. год. а свршени су тек ове године у Фиренци. Са осталим државама преговори нису још почети.

B. Главна питања ликвидације.

Прво питање, које обзиром на стилизацију одредбе мировног уговора требало решити, било је питање, који заводи и које установе долазе под удар чл. 275. Сен Жерменског одн. 258. Тријанонског уговора, т. ј. што треба подразумевати под називом социјално и државно осигурање.

Поред завода, који провађају обавезно осигурање радника по законима о осигурању радника за случај болести и несреће, о пензионом осигурању намештеника и о осигурању рудара, постоје наиме још разне установе, које се баве осигурањем и чије је чланство обавезно, било на основу специјалних закона за поједина занимања или предузећа, било на основу службених прописа јавноправних или приватних послодаваца, надаље сличне установе са необавезним чланством, коначно обавезне установе, које нису осигуравајуће установе у ужем смислу, већ потпорне или хуманитарне установе које али замењују осигуравајуће установе. Требало је поред тога одвојити установе државног осигурања од државних пензионих предела (чл. 216.) осигуравајуће заводе од задужбина и сличних установа (чл. 266.) и социјално осигурање од приватног осигурања (чл. 215) за које све вреде посебне одредбе.

Обзиром на замршеност ових питања није донета никаква принципијелна одлука, већ је решавано о примени или непримени цитираних чланова мировних уговора у сваком поједином случају.

Из ових појединачних решења могу се изводити следеће смернице, којима је следило. Поред свих установа предвиђених у закону о обавезном осигурању радника и чиновника, потпадају под установе социјалног или државног осигурања још и пензиони заводи за поједина занимања, код којих је обвезатност чланства утврђена посебним законом, надаље пензионе установе за поједине врсте службеника државних предузећа и јавних саобраћајних установа са обавезним чланством на основу службених прописа у колико се ове не могу третирати као државне пензионе уредбе. Осигуравајуће установе са добровољним значајем и установе, које се не баве осигурањем, изузете су осим поморских убошких заклада, које у ствари представљају некакав сурогат обвезног пензионог осигурања помораца. Установе мешаног карактера, које поред социјалног осигурања врше и приватно осигурање, узете су у обзир само у погледу обавезног осигурања и додатних и ако добровољних уредаба тог осигурања.

Digitized by Google

Пошто је Аустрија односно Угарска обавезана само на предају резерва. одређених за функционисање осигурања на уступљеним територијама, то се ликвидација односи само на установе чији се делокруг протезао на више држава, а не и на установе, које су у целости остале у једној држави ма да имају обавезе и према припадницима других држава.

Овај принцип примењен је чак на месне органе Будимпештанске Земаљске благајне, ма да се овде могло оспоравати. Обезбеђење стечених права ових лица има се решити одвојено.

Члан 275. одн. 258. мировног уговора надаље није. примењен на осигуравајуће заводе, чије се седиште налазило ван садање територије Аустрије или Угарске, пошто овај члан регулише само обавезе ових држава, а не и осталих. Због тога је питање таковнх завода, изузев са Италијом остало још нерешнно. За нашу државу од већег су интереса само још пензиони заводи у Чехословачкој, за које требаће свакако још посебних преговора.

Ма да аналогна примена одредаба мировног уговора на ове заводе није призната од држава, којих се тиче, ипак се код ликвидације ових завода у пракси морају применити у главном исти принципи који важе и за заводе у Аустрији и Мађарској а у ствари се и примењују. Број установа, које долазе у ликвидацију зависи и од тумачења израза „сакупљене резерве“ да ли се подразумевају овом само математичке резерве за преузете обавезе на плаћање ренте и других потпора, које постоје у осигурању за случај ннсреће или на пензију, или се имају под овим разумевати и разне сигурносне везерве, па и имовина болесничких благајна, које за даљно провођење осигурања нису неизоставно потребне, али је олакшавају. Питање је решено у том смислу, да долазе у обзир све резерве а према томе да се ликвидација протеже и на болесничке благајне и њихове савезе и на све друге заводе без обзира да ли су обавезе технички подмирене или не. Број завода који потпадају под ликвидацију зависи и о томе, да ли се има ликвидација провести за све заводе, којих се одредба мировног уговора тиче, или је појединим државама слободно, да одустану од ликвидације и да само траже од старих завода даље испуњавање њихових обавеза. Ово питање могло би доћи у обзир, будући да се давање додатака на скупоћу странцима не може тражити обавезно и без реципроцитета у случајевима, где се ради само о већ постојећим обавезама а где имовина није довољна ни за покриће оних обавеза, које су заводи дужни у својој развредноћеној валути.

Питање није покренуто за Аустрију и Мађарску с разлога, што се у великом делу случајева ради о обавезним пензионим осигурањима чије се продужење у иностранству уопште не може дозволити, и што су државе уопште настојавале, да по могућности репетоирају и збрине све своје држављане код сопствених завода. За заводе осталих држава оваково се решење без споразума друге уговорне стране уопште није могло тражити.

Коначно број завода зависи и од тога, да ли се имају сви заводи једне врсте осигуранња посматрати као целина, или сваки завод за себе; ово питање решено је, како је из горњих излагања већ развидно, у том смислу, да се посматра свака установа за себе а без везе са другим самосталним установама, ма да исте врсте.

Ликвидација сама у смислу мировног уговора обавља се и онда ако заводи којих се тиче нису стварно престали и ликвидирали, што је учинио само железничарски и рударски завод за осигурање у несрећним случајевима у Бечу, Општи

Digitized by Google

покојнински завод за намештенике у Бечу и неколико општих надомесних пензионих завода као н. пр. Пензиони завод текстилне индустрије и сл. у Бечу.

Пре улаза у питање ликвидације саме требало је код сваког завода утврдити и дан за који се има ликвидација извршити. Обзиром на то што се рат свршио крајем октобра 1918. год. долазе у обзир датуми примирја сами или због лакшег обрачуна број тада текуће рачунске године. Према томе да аустријски и угарски заводи ликвидирани су са 31. децембром 1918. год. изузев железничарски завод за осигурање у несрећним случајевима, који је своје књиге за 1918. год. закључио већ с 31 октобром 1918. год. и Пензионог завода малих железница, за које се ликвидација обзиром на продужено пословање завршила с 31. децембром 1919. год.

У ликвидацији наших односа са Италијом примењени су на аустро-угарске заводе исти датуми, али је поред тога извршена и ликвидација пословања за време окупације и пословања на Реци, чији државноправни однос није био регулисан све до 1924. год. па је према томе то пословање и пословање тамошње благајне за осигурање радника ликвидирано с престанком окупације одн. поделом речког територија.

Ликвидацијом имала су се решити два питања:

Питање разрешења бивших заједничких завода од њихових обавеза напрам осигураницима наследствених држава и преноса тих обавеза на државе наследнице одн. њихове осигуравајуће заводе. (Подела терета) и питање поделе сакупљене имовине отпадајуће на те обавезе (Подела имовине).

И ако мировни уговор не спомиње поделу терета већ одређује само, да се предана имовина има употребити за испуњавање обавезе ликвидираних завода из осигурања, ипак је јасно да се овом предајом растерећују ликвидирани заводи од предатих обавеза, што је у склопљеним уговорима и подвучено, али какве обавезе преузима држава и њезини заводи, осим забране да предату имовину употребе у друге сврхе, мировни уговор не каже. Правоовлаштена лица у погледу својих права дакле нису ничим заштићена, будући да је предата имовина свуда недовољна за покриће преузетих обавеза, а камо ли и додатка на скупоћу потребних због опште девалвације новца. Према томе склопљени уговори морали су се ограничити на то, да додељују поједине уживаоце ренте и поједина осигурана лица појединим државама без обавезе која прелази обавезе из 2. става дотичног члана мировног уговора. Ово вреди нарочито за већа давања пензионог осигурања надомесних пензионих завода, за чије испуњаванје нема ни те гаранције, да барем стилизација склопљених уговора допушта повољније тумачење, да су одређени заводи ипак преузели извесне обавезе.

Висина преузетих обавеза зависи због тога само од законодавства појединих држава, које скоро у свим случајевима осигурава сва стечена права па и преко тога додатке ради деломичне валоризације девалвираног износа рента и стечених права сопственим држављанима. Права страних држављана у много зависе од посебних споразума које буду државе закључиле или међусобно вршиле у њихову корист.

Обавезе ликвидираних завода, које је требало осигураним лицима обезбедити различите су према врсти осигурања, а и принципи за њихову поделу могу бити разни.

Осигурање у болести након престанка текућих потпора, дакле најкасније после пола године или годину дана од престанка пословања немају никаквих даљњих обавеза према својим члановима, а пошто је ликвидација много

Digitized by Google

касније извршена уопште нема говора о подели терета болесничких благајна већ само о подели исте имовине.

Осигурање у несрећним случајевима пружа осигураним лицима трајне ренте; у случају ликвидације треба дакле одредити државу одн. завод који ће ту обавезу преузети. За поделу ових терета долазе у обзир 3 принципа:

а.) Место запослења у коме се десио несрећни случај узеће се као критериј у првом реду онда, кад обавезе нису техничкн покривене, већ постоји обавеза за послодавце да подмирују трошкове ренте годишњим разрезом или да гарантују за солвентност осигуравајућег завода, с разлога, што у том случају могу послодавце једне државе теретити само оне ренте, које су на њиховој територији настале. — Обавезе деле се као да је териториј и раније био на исти начин подељен.

б.) Држављанство узеће се као критериј онда, кад се ради о теретима, које ће морати сносити држава без покрића или без довољног покрића и где не постоји извесна група приватних или правних лица обвезаних на сношење тих терета или код осигурања лица у државним предузећима.

ц.) Боравиште може се узети као критериј у свим случајевима, где су обавезе технички пуно покривене, пошто је у том случају питање поделе терета без финансиских последица и начин поделе споредан.

Критерија под б) и ц) не кажу битних разлика; кад се држављанство не може утврдити може се боравиште заменити, тим више што радничко осигурање по правилу не води рачуна о држављанству

И у случају под б) и у случају под ц) треба решити посебно питање лица које немају држављанства заинтересованих држава или бораве ван њезиног подручја.

У Пензионом осигурању т. ј. осигурању за случај изнемоглости, старости и смрти, поред терета за већ ликвидне пензије, уживаоца ренте треба обезбедити и извршити поделу и терета насталих из права стечених дотадањим чланством и уплатама од активних чланова.

За активне чланове, пошто они осигурање у већини случајева продужују на истом месту, нормални је критериј место запослења на дан ликвидације, обавезног на осигурање, за пензионере могу се узети исти критерији као и за поделу ренте из несрећних случајева, а до извесне мере и за оне бивше чланове, који на дан ликвидације нису више упослени, а задржали су кроз неко време своја права за случај поновног осигурања, но због једнообразности узимаће се по могућности за активна и за пензионисана лица иста подела т. ј. место запослења на дан ликвидације одн. на дан пензионисања.

Боравиште и место запослења кад се узму на дан лнквидације ипак не претстављају целисходан критериј у свим случајевима где се врши кроз дуље или краће време извесна репетоијација осигураника и рентника; као што се десило после рата, за то треба у тим случајевима, да се боравиште и место запослења одређују према доцнијем датуму кад је споменута миграција свршена, а боравак лица се усталио, у том ће се случају већином и подударати са држављанством За активне чланове требало би управо и дан ликвидације протегнути све до тог рока за сва она лица која су се накнадно преселила.

У проведби ликвидације сви ови критерији употребљавани, каткад и комбинирани, према индивидуалним приликама појединих ликвидираних завода, водећи код тога рачуна да се стварно већ извршена подела између завода по могућности што мање ремети. Тако извршена подела не одговара у свим случајевима потребама рентника, нарочито кад се узимало као критериј место запослења на дан несреће одн. место запослења на дан ликвидације, пошто је на тај начин много

Digitized by Google

лица додељено другим државама, него што су својим држављанством или трајним боравиштем везани.

У колико се тиче уживаоца ренте биће довољно вршење исплате ренте и додатака у иностранство, а на бази реципроцитета, али за стечена права у пензионом осигурању ово неће бити довољно. Како генерална изправка већ приликом преговора због отпора у појединих држава није била могућа, требаће између највише заинтересованих држава да се посебним накнадним споразумом изврши измена ових активних лица, као што је то уследило за пензиона осигурања а по принципу држављанства између Италије и наше државе, гђе је накнадна сеоба због неодређених граница најдаље трајала.

Подела имовиие.

Код поделе имовине има да се расправи прво кључ по коме се имовина има да дели, надаље која имовина се има да дели, коначно начин поделе појединих имовинских објеката.

Кључ за поделу имовине завршиће у првом реду од величине обавеза преузетих од појединих држава. Ма да се обзиром на заводе који потпадају под ликвидацију а да немају никаквих више обвеза и обзиром на то, да обвезе у већини случајева имовином нису покривене, морало констатовати, да се имовина дели без обзира на преузете терете, а терети преузимају без обзира на одговарајућу имовину у ствари су преузете обавезе свуда творили критериј и за поделу где и у колико је то било могуће.

Вредност преузетих обавеза има да се рачуна по правилима технике осигурања, а на основу рачунских основица прописаних за дотични завод или уобичајених код сличпих завода. Пошто је израчунавање ове вредности компликован посао, то се је посебно рачунање избегавало па чак и дан ликвидације прилагодио дану завршетка биланце, за који се код већих завода редовно израчунала ова вредност. У колико такве биланце нема, оне се неће ни рачунати ако се не ради о имовини веће вредности, већ ће се покушати установити вредност обавезе приближним рачуном.

За заводе, код којих се ради само о текућим рентама, ради одређивања кључа служити се може износом ренте, код пензионих завода пак не може се износ ликвидних рента и износ стечених права једнако третирати, већ треба узети у обзир да је вредност ликвидних рента многоструко већа од вредности стечених права.

Мултиплум зависи од пензионог нормала и просечног трајања осигурања.

Ако није ни износ ренте и стечених права или пензионих основа познат, може се кључ одредити и према броју рентника одн. осигураних лица, водећи рачуна о већој вредности ликвидних рента од стечених права.

У болесничком осигурању одређује се кључ било по броју чланова, било по уплаћеним приносима, било по разлици уплаћених приноса и издатих потпора у години дана или кроз дуже време према томе који од тих кључева се сматра исцравнијим или може лакше утврдити.

Имовина фондова с посебним циљевима делила се на основу броја и стечених права правоовлаштеника тог фонда посебним кључем, узузев пензионих фондова заводских намештеника, који нису посебно дељени или се регулација пензионих права извршила другим начином.

Код питања кључа могло се покренути питање, да ли треба да се код кључа уважи различите вредности обавезе обзиром на различиту вредност коју је задобила аустро-угарска круна у којој су обавезе настале, у појединим државама.

Ово питање решено је негативно већ римским конвенцијама с мотивацијом да је вредност обавеза обзиром на неовисност трајног ексистенчног минимума од тренутног стања валуте у ствари за исти износ аустро-угарских круна свуда исте.

Која имовина да се дели мировним уговором није решено.

Израз „сакупљене резерве“ могло се тумачити као пуна рачунска премијска резерва одн. капитално покриће у златним крунама или у крунама из 1918. год. или у нацијоналним крунама држава дужница или веровница, а могло се тумачити и као чиста имовина крајем 1918. год. или преостала чиста имовина на дан поделе. Од тумачења овог израза зависио је успех ликвидације, пошто свако од тих тумачења дава битно различите резултате. О ре пуној златној зерви није

Digitized by Google

могло бити говора, пошто она у много завода никада није била прикупљена, а где је и била, вредност је за време рата пала на трећину и четвртину. Исто тако искључена је била резерва у валути државе дужнице на дан поделе, јер би у том случају одредба значила ослобођење дужника од сваке обавезе. још мање је дошла у обзир резерва у валутама потражујућих држава, које су се приликом поделе толико већ разилазиле, да нису могле творити никаково практично мерило стварних обавеза појединих држава. Остала би резерва из краја 1918. год. у тадањим крунама, претвореним на златну базу. Али ни та резерва у ствари није више постојала, будући да је велик део уложен у ратне зајмове, који су потписивани и на дуг, у износима који су премашивали укупну имовину завода. Како у смислу мировног уговора државе наследнице с наслова ратног зајма немају никаквог права потраживања од Аустрије или Мађарске, то се од сакупљене резерве имао одбити ратни зајам као без вредности и остала је за поделу у истини само чиста имовина крајем 1918. год.

Такво тумачење дато је и Аустрији већ приликом склапања мировног уговора, где је у објашњењима том члану утврђено да израз „сакупљене резерве" не значи пуног техничког покрића обавезе, већ само стварно сакупљену имовину. Овом тумачењу одговара и деоба имовине завода, код којих техничких резерва уопште није било.

Остало је још само питање, дали се има делити сакупљена имовина у њезиној стварној вредности крајем 1918. год. без или са одбитком ломбардног дуга — овај је код највећих завода био тада по вредности већи од целе остале имовине — или имовина на дан поделе односно склапања уговора о подели. И решење овог питања хитно је утицало на резултат ликвидације, будући да је имовина свих завода на једној страни утрпела силне губитке због девалвације аустријске и мађарске валуте па и валуте осталих држава, на другој страни да је вредност ломбардног дуга баш због исте девалвације се толико смањила, да су најпасивнији крајем 1918. год. заводи постали касније релативно активни (општи Пензиони завод Рударске заваровалнице).

Поред тога пословање завода, који нису продужили пословање на смањеној својој територији, већ су стварно ликвидирали и престали, трајало још све до стварне ликвидације и због тога изискивало управне трошкове, који су подмиривани пошто нових прихода није било, на терет ликвидационе масе. Ликвидациона маса због ових трошкова код некојих је завода утрпела битно смењење које је у вези са погрешним новчаним трансакцијама скоро упропастило баш онај завод, који је 1918. год. био најактивнији (железничарски завод у Бечу). У тим приликама питање управе сводило се на то, тко да носи терете управе ликвидационе масе све до ликвидације и дали се имају последице аустријске и угарске валутарне политике сносити и остале државе због тога што се ликвидација задоцнело извршила, питања која ликвидалија није решила у принципу, али са извесним ограничењем стварно баш у овом смислу.

Римском конвенцијом у погледу Аустрије утврђено је већ, да дође у ликвидацију маса, каква је на дан поделе преостала, односно код завода, чије функционисање није стварно престало, актива и пасива године 1918. у стању у коме су се налазиле на дан поделе, али са резервом, да ће се питање дали је Аустрија дужна да плаћа ломбардне дугове на ратни зајам и питање дали је Аустрија дужна да валоризира имовину упропашћену њезином валутном политиком унапред преда Савету Друштва Народа на решење.

У току кашнијих преговора обзиром на ове резерве заступници осталих заинтересованих држава, процењујући вероватност решења у њихову корист а на терет Аустрије и могућу добит у размеру са сигурним трошковима пресуде нарочито за мање интересоване државе и видећи опасност даљег упропашћивања имовине одуговлачењем ликвидације, пристали су на компромис у том смислу, да се у случају споразума у осталим питањима ни не тражи валоризација, а Аустрија да преузме плаћање битно већ смањеног ломбардног дуга. Исти принцип примењен је доцније и на ликвидацију угарских завода, а до извесне мере прејудицијелан је и за преговоре са осталим државама, чије обавезе у мировним уговорима нису ничим дефинисане, па ни изразом „сакупљене резерве".

Digitized by Google

Споменутим компромисом скинуто је с дневног реда уједно и питање сношења трошкова управе ликвидационе масе, а донекле и питање обавезе завода напрам ранијим службеницима ликвидираних завода. Терећење Аустрије са свим тим трошковима код оних завода нарочито који су, било по налогу осталих држава, било њиховим пречутним пристанком, продужила пословање кроз неко време за све или некоје државе, а то је био случај посебице код Железничарског завода у Бечу, који је своју веома скупу администрацију задржао све до закључења уговора о ликвидацији, није се могло тражити, већ је требало да наследујуће државе преузму један део тих терета, што је споменутим компромисом и учињено за све оне издатке, који су до поделе смањили ликвидациону масу. Дотација пензионих фондова до стварне потребне висине засигураних пензија, чији је износ на основу Аутријског законодавстда временом брже повећао чак и до златног паритета, док се ликвидациона маса губила, није садржана у управним трошковима масе. Ове терете сносили су за преузете чиновнике државе и заводи који су их преузели, за отпуштене и пензионисане чиновнике дале су остале државе Аустрији, према приликама појединих завода, готово мале отштете, компенсирајући и тиме донекле своје попуштење у погледу питања валоризације имовине.

Питање накнаде губитка погрешним финансиским трансакцијама дошло је у питање предасвим код Железничарског завода. Али будући, да се морало признати да су све нецелисходне операције извршене у нужди а не из зле намере, то се на репарацији није могло инсистирати, а деломична компензасија добивена је приликом одређивања квота за поделе.

Што се тиче саме поделе имовинских актива и пасива, то садржаје она, и након решења горњих претходних питања, још велике потешкоће. Поделе у нарави, коју римска конвенција поставља као правило, готово је могућа само у хартијама од вредности и у готовом новцу, док већ питање хипотекарних и других потраживања и дуговања због валутарних прилика и зависности вредности предратних потраживања и од дужника и од веровника, није проводиво по овом принципу; сувласништво на некретнинама, које би због неодређене њихове вредности једино одговарало подели у нарави, готово је непрактично и по вредност и донос штетно.

Имовинске објекте, из којих се састоји чиста имовина, можемо поделити на следеће главне групе:

I. Некретнина и инвентар.

Вредност некретнина и инвентара не зависи директно од валутарних промена, већ само од стварног субстрата и привредних прилика краја где се налазе. Подела у нарави, изузев донекле инвентар, нормално није могућа, а провођење путем еувласништва штетно као објект тако и за донос. Продаја истих и подела продајне цене везана је са евидантном штетом — без обзира на порезе — кад се мора вршити принудно и под тренутно неповољним условима, који су постојали за време ликвидације и још постоје; извесни објекти долазе у обзир само за ограничен број рефлектаната, катkада само за истоврсне заводе на лицу места, који могу цену оборити до ништице. Други објекти моментано не доносе никаковог прихода тако, да уопште не нађу рефлектаната.

Из свих тих разлога некретнине и инвентар препуштени су заводима државе, на чијој се територији налазе уз одштету, која одговара уделу осталих држава према кључу на споразумно процењеној вредности имовине. Ова процена због супротних интереса државе које су саме у поседу некретнина и оних које имају да буду за премали удео отштећене, морала је проузроковати највеће потешкоће а то тим више, што су некретнине у главном представљале једини имовински објект веће вредности поред некојих пописа од вредности. Најпростији пут била би процена по стручњацима, али без обзира на превелики трошак, морала би испасти у корист државе власнице, чији би стручњаци због познавања прилика имали прву реч, а не би ни могли уважити свих момената, који дођу за одређивање ликвидационе вредности у обзир, будући да ће процењена вредност због изнимних још прилика бити различите према томе дали се рачуна према трош-

Digitized by Google

ковима градње, према доносу некретнине, или према продајној вредности, од којих ни једна не одговара стварној вредности — будући да је донос вештачки привремено снижен, а продајна вредност у много зависна од тренутних прилика на тргу некретнина, док треба за стварну вредност имати у виду нормалне прилике, које се могу очекивати.

Према томе није изршена ни стварна процена, већ је покушавано на основу књижне вредности некретнина, која представља предратну златну вредност куће, узимајући у обзир време накупа и отпис вредности, и на основу односа продајних цена других кућа на истом или ближњем месту до предратних цена истих кућа, утврдити стварну вредност мултиплумом књижевне вредности. Код тога узете су у обзир и специјалне прилике које повећавају али умањују стварну вредност појединих предмета. На тај начин извршена је процена вредности куће за ликвидацију досада у свим случајевима, а процењена вредност се кретала према прикама: у Аустрији и Угарској између $^1/_8$—$^1/_{10}$ предратне вредности, — продајна вредност процењивала се битно ниже — у Италији око $^1/_4$, но у посебним случајевима, где са са могућношћу продаје није било рачунати и мање.

У колико су поједини заводи имали некретнине у разним земљама, то се процена за све некретнине обавила по истом кључу, једино код пензионог завода за намештенике у Бечу учињење су изнимно извесне диференције у процени.

Као некретнине третиране су и извесне активе, које су у биланцама исказане као тражбине а представљају у ствари некретнине.

Инвентар процењен је као и некретнине, једино код угарских завода његова је процена нешто већа.

II. Вредносни папири.

Вредносни парири подељени су у натури, али је и код њихове поделе требало водити рачуна о различитој унутарњој вредности појединих врста, које можемо поделити на три групе.

а.) Аустроугарски ратни зајмови за све су државе без интереса и без вредности, пошто не дају никакво право на тражбине према другим државама. За заводе саме могу мати извесну вредност, у колико их њихова домаћа држава хонорише или уколико их могу употребити код тражења отштете за претрпели губитак. Дељени су у нарави, а каткада и уступљени обвезаној држави ради уштеде трошка преноса.

б.) Аустроугарски предратни негажирани зајмови могу бити од разне вредности према томе којој се држави доделе.

Од негажираних дугова бивше монархије свака је наиме држава преузела известан одређен део, који ће у својој земљи моћи третирати према прописима свог законодавства. Али ако обвезнице предратних зајмова, које се налазе на њезиној територији не покривају на њу отпадајући износ дуга, то ће непокривени део дуга морати плаћати у иностранство према курсу који одреди репарациона комисија и који може бити много већи од курса домаћег дуга. Зато свака се држава старала да покрије своју квоту на тим зајмовима, чиме се користио уједно и њезин завод, чије се хартије прежигосањем претварају у домаћу валуту веће вредности од аустријске или угарске или барем у домаће хартије са правом на очекивану валоризацију у домаћој земљи.

Деоба предратних зајмова је према томе извршена принципијелно у нарави, једио у нпколико случајева некоје државе па и наша оштећене су за мањак у другим потраживањима у предратним рентама. Подела саопштена је репарационој комисији ради исправка грешака рентних блокова.

У некојим случајевима дошло је и до питања накнаде за продате хартије или за већ нацијоиализоване хартије, које се иису више налазиле у поседу обвезаног завода. У Аустрији ове је накнаде давала компензацијом из ставке других завода у Италији номинале нашој је држави накнађен у Југославенским крунама.

Код ликвидације угарских завода било је расправа и о томе, како да се предратне ренте једне врсте (у злату или страним валутама) замене с предратним рентама друге врсте (у обичним крунама). Замена извршена је повећањем номинала ренте у обичним крунама у сразмеру веће вредности ренте у злату и то на основу специјалне процене.

Digitized by Google

ц) Предратни грундирани аустроугарски зајмови државне задужнице и приоритетне облигације гарантоване железницама, и остали вредносни папири одређене валуте.

Вредност ових хартија независна је од држављанства њиховог власника. Према томе могу се не само делити у нарави већ и међусобно замењивати а према дневној курзној вредности. Подела у нарави извршена је у свим случајевима према кључу, али тачност поделе ограничена је била износом најмањих комада појединих пописа. Недовољно тачно с тог разлога додељивање изравнавало се према бурзанском курсу дотичних хартија на извесан дан, који се одређивао према томе када је свршена подела, у готову — Обзиром на то да се бурзански курз употребљавао само за изравнање недељивих остатака, те различити курз за исте хартије у разним уговорима није од значаја.

Код ових хартија радило се још о хартијама, које су пре или после поделе амортизоване. Ризико амортизације пре дана поделе носила је маса, после дана поделе појединa држава, којима су хартије у том циљу додељене у извесном унапред утврђеном реду.

III. Готовина и улошци код новчаних завода.

Подела готовине и уложака извршила се према кључу претварајући готовине и улошке у страној валути у валуту седишта заводова по курсу дана поделе. У колико се делила готовина или улошци у аустроугарским крунама према билансу из 1918. год., претворење у националне валуте извршено је у валуту оне државе у којој се сада готовина или уложак налазио.

V. Зајмови хипотекарни, општинама и покрајинама и разна потраживања.

У колико су се повериоц и дужник налазили и истој земљи, зајмови и потраживања могли су се третирати као и готов новац и као такови обрачунавати.

Питање вредности зајма или потраживања за ликвидациону масу, постало је пак спорно, чим се дужник налазио ван земље, где се налазило седиште завода. Поделом ових тражбина у нарави настало би питање, у којој валути се тражбина може реализовати, дали према прописима који важе за дугове земље дужника у земљи завода одн. државе, којој је тражбина уступљена, или као дуг из земље дужника у земљу седишта ликвидационог завода претворен у дуг из земље седишта ликвидираног завода у земљу завода коме је тражбина уступљена.

Вредност у ова два случаја различита је а зависи од специјалних уговора о третирању предратних и ратних дугова, који нису још склопљени између свих заинтересованих држава. Обзиром на све те потешкоће, а и на отпор држава добре валуте, да тражбине у својој земљи замене просто са тражбинама у државама потпуно девалвиране валуте, усвојено је у уговорима принцип територијалне поделе ових зајмова према земљи дужника, тиме да се вишак или мањак у додељивању према уделу израчунатом на основу кључа компензира у готову или у хартијама од вредности.

V. Приноси у заостатку.

Приноси у заостатку додељени су унапред земљама дужника, која их једина може утерати, односно која их је већ утерала, смањујући за њихов пун, или обзиром на утеривост смањен, износ припадајуће им половице одн. удео у кључу; уместо коректуре кључа у некојим случајевима извршена је одговарајућа коректура уделе у готовини, улошцима и тражбинама.

VI. Текући камати и камати у заостатку.

Купони вредносних папира уступани су, у колико нису били још наплаћени, уједно са пописима без посебног обрачуна. Остали камати у заостатку прибројени су одговарајућим тражбинама.

VII. Дугови ликвидираних завода.

Ломбардне дугове за ратни зајам аустријских завода подмирила је Аустрија сама, ломбардни дугови угарских павода компензирани су са одговарајућом вредношћу ратног зајма, што је у ствари исто, ломбардни дуг и талијанских завода подмирен је пошто ратни зајам нема никакве вредности из готовине и потраживаа ликвидационе масе као и остали дугови.

Digitized by Google

Друга пасива, изузев тражбрне пензионих фондова које су третиране различито код разних завода, подмирене су пре поделе лквидационе масе, компензацијом, у колико се радило у дуговима на страни из потраживања у дотичној страној држави, у колико се радило о потраживањима у земљи седишта завода из готовина, уложака, хипотекарних и других зајмова и разних потраживања у тој земљи. Остатак тек поделио се према кључу.

Извршењем ове поделе, ликвидација у главном је свршена.

Последица образложених принципа ликвидације финанцијално не може задовољавати, али пошто су мировни уговори склопљени у време кад девастација имовине уложених у Аустрији и Мађарској још није заузела оних димензија којима је свршила, нису предвидели никаквих санкција ни мера за спречење оваквог смањивања ликвидационих маса. Без таквих санкција тражити валоризацију исте до њезине раније вредности у време финансиског спасавања Аустрије и Мађарске безизгледно је било. А ако такве валоризације нема, имовина завода, упропашћена већ ратним зајмовима, за које већ мировни уговор не даје никакве отштете, мора да буде недовољна не само за покриће стварних обавеза за ренте и додатке на скупоћу већ и за покриће рента самих и иначе недовољних у нацијоналној валути. Наш удео смањује код тога још више околност, да се на нашој територији није налазио ниједан већи завод, и према томе ниједна некретнина — изузев нешто мало у Војводини.

И оно мало зајмова што је било на нашој територији, враћени су одавно и претворени у аустријске круне.

Ипак је свршење ликвидације прилична добит и за заводе и за осигуранике. Не само да сваки појединац знаде камо се има обратити и колико може очекивати, и заводи сами могу утврдити висину својих терета, које имају да преузму из ликвидационих маса и износ отштете с којим имају да рачунају.

Брзо свршење у посебном је интересу наших завода, пошто пораст динара смањује вредност нашег удела, додељеног нам у страним валутама у динарима од дана у дан, тако да је од почетка преговора пао готово већ на половину.

Dr. Ivo Politeo:

Zakon o stanovima.

Najnoviji Zakon o stanovima broji 85, slovima: osamdesetipet članova. Da je mjesto njega ili bar uza nj izašao zakon od samo dva člana, koja bi glasila:

»Član 1.: U državnome budžetu ima se svake godine do daljnjega osjegurati svota od 500 milijuna dinara za gradnju stanova za držav. činovnike i službenike.«

Član 2. »Ovlašćuje se ministar za socijalnu politiku da pobliže odredi način upotrebe ove svote u rečenu svrhu.«

— da je, velim, izašao *takav* zakon, bili bi mnogo bliže riješenju stanbenog problema nego li danas. Taj se problem može riješiti samo *gradnjom*, dok ovaj zakon ne gradi ništa. Ima čak ustanova, po kojima on postizava efekt sličan razgradjivanju, ustanova po kojima ljude lišava stanova mjesto da ih snabdjeva. On računa samo sa stanovima što postoje, ali ne računa sa stanovima, koji bi morali nastati i postojati da se potrebi na njima udovolji; on računa sa starim, ali ne s novim; računa sa starim, ali ne računa s okolnošću, da ono, što je staro, sve manje može služiti svojoj svrsi.

Promatrajući najnoviji zakon o stanovima s *ovog* stanovišta, ne može se reći da je dobar, jer se s ovog stanovišta tone bi moglo reći o nijednome zakonu uopće. Moramo ga promatrati, dakle, samog o sebi, bez obzira na ono što bi se njemu moglo dodati ili uza nj učiniti. Promatran s tog gledišta, on je — to mu se mora priznati — najdotjeraniji od svih dosadanjih stanbenih zakona. Njegova dotjeranost sastoji u tome, *što on logički i konsekventno provadja jednu misao*, a ta je: *stare zgrade odnosno stanovi u njima pripadaju samo onima, kojih ekonomski položaj opravdava osobitu zaštitu zakona.*

Ova je misao vodila i dosadanje zakone, ali nije bila u njima tako dosljedno provedena. I dosad je bio, doduše, kućevlasnik ograničen u raspolaganju sa stanovima, ali je bio ograničen prema — uz male iznimke — *svakome* kao što je i *svatko*

Digitized by Google

mogao kompetirati na ispražnjeni stan u staroj zgradi. Istina je, da su kompetentni bili razredani u više kategorija i da je bila ustanovljena prednost jedne kategorije pred drugom, ali te se ustanove u praksi dalo lako izigrati. Zato se dogadjalo, da su dosad dobivali stanove i onakvi, koji po svome ekonomskome položaju nijesu zavrijedili zaštitu zakona, kojima bi, dakle njihov ekonomski položaj lako omogućio, da si uzmu stan u novim zgradama.

Novi zakon ukida tu anomaliju. Ako država, koja stoji na principu privatnog vlasništva, ograničuje ga prema kućevlasnicima, onda ovu iznimku može opravdati jedino zaštitom ekonomski slabijih. Gdje nema potrebe te zaštite, tamo pada i ono opravdanje. Zato novi zakon dijeli sve stanare u dvije velike grupe: jedne koji po svojim ekonomskim sposobnostima i još nekim svojstvima zavrijedjuju i zato uživaju zaštitu zakona, i druge, koji su te zaštite lišeni. Prvima nesmije kućevlasnik bez razloga otkazati niti im smije preko točno odredjene mjere najamninu povisiti; drugima smije i bez razloga otkazati kao što im, ako i ne otkaže, smije najamninu povisiti dokle hoće; ovdje bi se mogao, doduše, lako primijeniti zakon o lihvi, ali uslijed slobode otkaza i takva bi primjena ostala iluzornom! No zakon polazi još dalje: on samo prvoj grupi dozvoljava da se natječe za ispražnjene stanove u starim zgradama, dok drugu grupu isključuje uopće od takvog natjecanja. Time su stari stanovi rezervirani u buduće samo ekonomski slabijima i izlaženjem navodno ekonomski jačih iz njih, imali bi se oni pretvoriti u nastanbe isključivo navodno ekonomski slabijih. To se ipak ne će dogoditi prebrzo, jer dok s jedne strane zakon stavlja na volju kućevlasniku, da slobodno otkaže ekonomski jakima, dotle se pobrinuo da oslabi i pobude za takvu volju. Ako bi naime kućevlasnik i htio kome iz druge grupe (navodno ekonomski jačih) otkazati, opet će izgubiti volju za to, kad promisli, da će mjesto njega ispražnjeni stan biti dodijeljen ekonomski slabijemu, koji će mu slabo i plaćati. Treba tek da nadodju osobiti razlozi (osvete, antipatije, nepodnosljivosti i t. d.) da kućevlasnik kraj svega toga otkaže i stanaru druge grupe.

Ovoj podjeli stanara u dvije grupe njihovim pravima ne bi se načelno dalo mnogo prigovoriti, da je zakon dobro ocijenio ekonomsku jakost i u prvu grupu postavio doista samo ekonomski slabe, a u drugu doista samo ekonomski jake. No tu je zakon dosta pogrešio. Apsurdno je na pr. smatrati ekonomski jakim privatnog namještenika sa, recimo, Din 3.100.— mjesečne plaće, a u isto vrijeme smatrati ekonomski slabim svakog državnog činovnika, *makar kakvu plaću imao*. Na pr. ministar je državni činovnik, a ima plaću od cca. Din 9.000.— mjesečno! Pretjerana je koncesija umjetnosti, ako se svakog umjetnika stavi pod zaštitu zakona, bez obzira na njegov dohodak. Ako na pr. slikaru njegova umjetnost odbacuje nekoliko stotina hiljada dinara godišnjeg dohotka, onda ni umjetnik ni umjetnost ne bi stradali, ako bi ga se prisililo da iz staroga stana seli u novi. Istina je, da će takvi slučajevi kod nas biti rijetki, ali trebalo je i njih uvažiti. Nitko ne poriče, da su drž. činovnici ekonomski slabi, pače vrlo slabi i da trebaju zaštite zakona, no država bi ipak jednom trebala prestati da ih štiti na račun jednog jedinog reda, na račun kućevlasnika. Ne treba čovjek da bude ni prijatelj kućevlasnika ni pristaša privatnog vlasništva, a da tu nepravdu ne prizna.

Mnogo se prigovara ustanovi zakona (član 8.), da se *zabranjuju pazakupi* cijelog stana kao i dijelova stana. Mislim, da je ta zabrana sasvim logična. Ako se, naime, hoće spriječiti zloporabu privatnog vlasništva kućevlasnika, onda se nesmije u isti mah stvoriti i dozvoliti pravo, koje bi se jednako moglo zlorabiti — neograničeno pravo stanara na stanovima. Ako se htjelo spriječiti, da stanari budu žrtve kućevlasnika, trebalo je spriječiti, da i podstanari budu žrtve stanara. Protuslovlje je reći kućevlasniku: zabranjujem Ti zlorabiti Tvoje privatno vlasništvo! — a u isti čas dozvoliti stanaru da si on ustanovi neko privatno quasi-vlasništvo nad stanom pa da ga onda zlorabi prema podstanaru.

Istina je, da ova zabrana pogadja mnoge, koji su živjeli od davanja soba u pazakup, a odatle oni prigovori. No baš to je dokaz, da ti prigovori nijesu objektivni, da potječu iz čisto sebičnih motiva, koji protuslove principu borbe protiv zloporabe privatnog vlasništva. Ako se protivimo renti od kuće ili bar prevelikoj renti, onda ne možemo odobriti rentu od stana resp. pazakupa. Ako ih ima dosta, koji od toga

Digitized by Google

žive, onda to smije biti pobudom za nastojanje, da se ovakvima dade mogućnost da drukčije zarade svoj kruh. Sa socijalističkog stanovišta ne može biti stan sam po sebi vrelo privrede, a najmanje izvor obogaćivanja. Praksa je pokazala vrlo žalosne slučajeve neuvidjavne sebičnosti ili sebične neuvidjavnosti: grmio je stanar proti lihvarenju po kućevlasnicima, dok je sam bez skrupula gulio svoje podstanare!

Zakon se htio pokazati pravednim i susretljivim prema kućevlasnicima, kad im je dozvolio kod prve grupe stanovito, a kod druge čak neograničeno povišenje najamnine. Da je potonja sloboda manje više praktički iluzorna, već smo razložili; no i za prvu grupu ona radja nepravednostima po stanare a tek malom koristi po kućevlasnike. U doba, naime, kad sve cijene pokazuju tendencu padanja, kad sav privredni život, bar u ovim prečanskim krajevima, vene, pretjerano je povišenje sa najmanje 24 puta, a kućevlasnik, koji tako povišenu najamninu ubere, morat će veći dio vratiti državi za porez. Čini se, dakle, da je to bila zapravo susretljivost države prema samoj sebi, prema fiskusu.

Toliko općenito o zakonu. U detalje, napose juristićke prirode, neću ovdje da zalazim, tek primjećujem, da se praktički juriste susreću u zakonu s mnogim nejasnoćama, napose u pogledu nadležnosti.

Kad državna vlast bude uvidjela, da više vrijede *opeke* nego paragrafi i da se gradnjom umanjuje ne samo stanbena bijeda, već i neuposlenost i da gradnja uopće oplodjuje privredu u svim pravcima, onda će i zakoni o stanovima postati suvišni. No jer država, nažalost, to još nije uvidjela, potreban je — i opet nažalost! —, kraj svih svojih mana, i ovaj zakon o stanovima. Njegove su, dakako, mane suvišne, što se najjasnije vidi po stanovitim lošim posljedicama, koje praksa počinje već da izbacuje. Na pr. stanovi u *novogradnjama* poskupiše i njihova je cijena tako visoka, da ju njihovi vlasnici ne mogu više opravdati samo potrebom amortizacije i rentabiliteta. I tako, dok se iz socijalnih motiva obuzdavalo stare kućevlasnike, stvorila se nesocijalna pojava potpune slobode novim kućevlasnicima. Hotjelo se time pobuditi kapitaliste na gradnju, ali zaboravilo se, da se stanbeni problem ne riješava gradnjom samo stanova, već gradnjom baš *jeftinih* stanova. No tako je kad državna vlast svoju dužnost zaboravlja i prevaljuje na druge a ovi se za njezino vršenje daju skupo plaćati visokim najamninama. Ako državna vlast misli, da je dužna ispuniti ona obećanja, koja je dala vlasnicima novogradnja, onda bi morala sama da se sjeti svoje dužnosti prema gradjanima i da se sama baci na razumno zasnovanu i pravedno podijeljenu gradjevnu akciju. Tada će ekonomski zakoni života uroditi onim dobrim plodom, koji se uzalud očekuje od umjetnih zakona parlamenta.

Dr. Božidar Adžija:

Sedma medjunarodna konferencija rada.

Kao svake godine, a u smislu ustanova mirovnih ugovora (vidi moj članak »Medjunarodna organizacija rada« u R. Z. br: 5—6 od ove godine), zasjedao je i ove godine od 18. maja do 10. juna medjunarodni socijalno-politički parlamenat u Ženevi, t. zv. medjunarodna konferencija rada, po redu dosada sedma.

Pored ostalih vrlo važnih socijalnih problema, koji su bili na dnevnom redu ovogodišnje konferencije rada, najvažnije je bilo pitanje s o c i j a l n o g o s i g u r a n j a. Ova je konferencija imala zadatak,da udari temelje medjunarodnog socijalnog osiguranja, to jest, da temeljni principi, na kojima se osniva institucija socijalnog osiguranja budu u svim zemljama što više jednolični, a to sve u svrhu, da zemlje sa razvijenom industrijom i razvijenim socijalnim zakonodavstvom ne budu izvrgnute nelojalnoj, a prema tome pogibeljnoj konkurenciji onih zemalja, gdje je zakonska socijalna zaštita radne snage minimalna i prema tome skopčana, za državu i privredu, sa neznatnim teretima. Ovo i je uopće svrha i cilj unificiranju na medjunarodnoj bazi socijalnog zakonodavstva.

Ovom prigodom osvrnut ćemo se u glavnom samo na one zaključke ovogodišnje medjunarodne konferencije rada, koji se odnose na pitanje socijalnog osigu-

Digitized by Google

ranja„ a ujedno ćemo u prevodu donijeti na konferenciji prihvaćene odnosne konvencije i rekomandacije.

Na ovoj je konferenciji u prvom redu imala biti definitivno prihvaćena konvencija o jednakom postupku sa stranim radnicima kao sa domaćima u pitanju odštete za poslovne nezgode. Kao što sam naveo u mom članku »Naše osiguranje za slučaj nesreće i strani radnici« (R. Z. br: 3—4. 1925, str. 89.) ova je konvencija bila odglasana već na lanjskoj, šestoj, konferenciji, ali njezin konačni prihvat — uz protest radničkih delegata — bio je odgodjen na ovogodišnju konferenciju. Ovo odgadjanje na drugo čitanje imalo je svrhu, da pojedinim državama pruži mogućnost, da prije konačnog glasanja stvar dobro prouče, stave svoje eventualne primjetbe i predloge, te da na taj način unapred isključe sve eventualne zapreke, koje bi stale na putu normalnom toku postupka ratifikacije.

Makar su primjetbe, stavljene sa strane vlada pojedinih država, bile samo formalnog karaktera, ipak je bila dvojbena sudbina ove konvencije. U komisiji je tekst konvencije, izradjen po Birou Rada, bio u mnogo čem mijenjan i pogoršan. Kad je konvencija došla pred plenum konferencije situacija je bila jedan čitav dan nejasna i bilo se bojati, da će se za nju teško naći potrebne ⅔ glasova. Nu konačno su te zapreke putem pregovaranja i komrpomisa odstranjene i konvencija je u drugom čitanju prihvaćena u tekstu, koji je izradio Biro Rada. Uz konvenciju prihvaćena je i rekomandacija, koja se može smatrati provedbenom naredbom konvencije (zaključak o istom predmetu u dvostrukoj formi!).

Prama ovoj konvenciji ima se stranim radnicima (namještenicima), i njihovim obiteljskim članovima osigurati iste rente i potpore u slučaju poslovne nezgode kao i domaćim, pa i u onom slučaju, ako se oni isele sa teritorija države, u kojoj su pretrpjeli nezgodu Osim toga ova konvencija predvidja, da države, koje još nemaju zakonskog osiguranja u nesrećnim slučajevima, imaju to uvesti najdalje kroz tri godine.

Konferencija je ogromnom većinom glasova prihvatila još i konvenciju o načinu odštete u slučajevima poslovnih nezgoda. Tekst ove konvencije, koju je predložio Medjunarodni Biro Rada, sadržaje odredbu, da se osiguranje u nesrećnim slučajevima proteže na sve namještenike u svim preduzećima, i to u onim slučajevima, gdje je to osiguranje obligatorno i gdje je njegov nosioc jedna javnopravna institucija, da se ono proteže i na one poslove, u kojima riziko nesreće nije veći od običnog rizika u gradjanskom životu. Za one zemlje gdje je ova grana osiguranja samo fakultativna, to jest gdje postoji samo zakonsko pravo namještenika, da u slučaju nezgode traži od svog poslodavca potporu (rentu), za takove slučajeve predvidja konvencija osnivanje obligatornih garancijonih fondova pod nadzorom državne vlasti.

U primljenoj konvenciji o bolestima zvanja odredjuje se, da one bolesti, koje su u konvenciji izbrojene, što se tiče odštete za njih, budu izjednačene sa poslovnim nezgodama.

Osim toga ova je konferencija zaključila još dvije rekomandacije odnoseće se na osiguranje u nesrećnim slučajevima: rekomandaciju o visini odštete u osiguranju protiv nezgoda i o nadležnosti sudova u ovoj grani osiguranja.

U pripremi dnevnog reda ovogodišnje konferencije izradio je Medjunarodni Biro Rada opsežnu publikaciju — na 700 stranica — o osiguranju u nesrećnim slučajevima u pojedinim državama, o bolesničkom osiguranju, o bolestima zvanja, o osiguranju protiv besposlice i o općim principima socijalnog osiguranja. I baš o ovom zadnjem predmetu (o općim principima) razvila se je vrlo živahna i bogata debata na samoj konferenciji, te je povodom toga donešena rezolucija, kojom se poziva Biro Rada, da na dnevni red narednih konferencija (po mogućnosti već 1927. godine) stavi pitanje bolesničkog, penzijonog i invalidskog osiguranja.

Digitized by Google

Otvoreno mora se reći, da nam zaključci i debata ovogodišnje medjunarodne konferencije rada, a posebice u pitanju socijalnog osiguranja, najbolje dokazuju, da je naša država našim novim zakonom o osiguranju radnika stavljena u red kulturno i socijalno naprednih zemalja i da u tom pogledu ne zaostajemo za mnogim i mnogim državama, naravno ukoliko se taj zakon iskreno i bez ograničavanja sprovadja; ali ujedno, nam je rad ove konferencije dokazao, da s tim našim zakonom nismo prekoračili nikakove granice ni mogućnosti socijalnog razvoja, što se obično sa nekoje strane tom zakonu prigovara.

Nadalje donosimo u prevodu važnije konvencije i rekomandacije zaključene na ovogodišnjoj medjunarodnoj konferenciji rada.

I.

Konvencija o jednakom postupku sa stranim radnicima kao sa domaćim.

Čl. 1.

»Svaki član Medjunarodne Organizacije Rada obvezuje se, ratifikujući ovu konvenciju, da će pripadnicima svakog drugog člana koji bude ratifikovao ovu konvenciju, a za slučaj da postanu žrtve nesrećnog slučaja u radu koji bi se dogodio na njegovoj teritoriji, priznati ista prava kao i svojim pripadnicima.

Tako isto on se obavezuje, da prizna i pravnim naslednicima ovih radnika ona ista prava, kao i pravnim naslednicima svojih pripadnika.

Ova jednakost u postupanju osigurava se stranim radnicima i njihovim pravnim naslednicima bez obzira na vreme trajanja njihovog bavljenja u dotičnoj zemlji. Medjutim kakve mere treba preduzeti u pogledu isplata koje će jedan član morati da učini van granica svoje teritorije, a u smislu napred navedenog principa, urediće se posebnim sporazumom izmedju zainteresovanih članova.

Čl. 2.

U pogledu naknade u nesrećnim slučajevima koji su se dogodili radnicima zaposlenim privremeno ili povremeno na teritoriji jednog člana, a za račun preduzeća, koje se nalazi na teritoriji drugog člana, može se predvidjeti specijalnim ugovorom, da će važiti zakonodavstvo ovog drugog člana.

Čl. 3.

Članovi, koji ratifikuju ovu konvenciju, i kod kojih ne postoji režim davanja naknade ili globalnog osiguranja pri nesrećnim slučajevima u radu, obavezuju se da donesu jedno zakonodavstvo po ovome pitanju, u roku za tri godine od dana ratifikacije.

Čl. 4.

Članovi koji ratifikuju ovu konvenciju, obavezuju se da se uzajamno pomažu, u cilju što lakše njene primene, kao i izvršenja zakona i odnosnih pravilnika po pitanju naknade u nesrećnim slučajevima u radu, i da svaku izmenu u zakonima i postojećim pravilnicima u pogledu davanja naknade pri nesrećnim slučajevima u radu, dostavljaju Medjunarodnom Birou Rada, koji će o tome obavestiti ostale zainteresovane članove.«

Ostali članovi sadrže uobičajene odredbe o stupanju na snagu konvencije, o ratifikaciji, o trajanju obaveze za države, koje konvenciju ratificiraju (10 godina), i t. d. —

II.

Projekat rekomandacije o jednakom postupku sa stranim radnicima.

I.

»Konferencija preporučuje, da u pogledu privremene konvencije o jednakom postupanju sa stranim radnicima kao i sa domaćim za slučaj nesreće u radu, svaki član Medjunarodne Organizacije Rada preduzme potrebne mere:

Digitized by Google

a) da olakša isplatu dugovanih suma uživaocima naknade, koji ne žive u zemlji gdje im se ova naknada treba da isplaćuje, kao i da osigura izvršenje obaveza u zakonima i pravilnicima u pogledu isplate ovih suma;

b) da za slučai spora oko neisplate, obustavljanja isplate, ili smanjenja iznosa naknade, dugovane jednom licu, koje ne živi u zemlji u kojoj je stekao pravo na naknadu, tužba može biti podneta nadležnim sudovima ove zemlje bez obaveze da zainteresovani bude lično prisutan;

c) da povlastica oslobodjenja od taksa, besplatno izdavanje zvaničnih dokumenata, i ostale koristi koje uživaju oni koji su žrtve nesrećnih slučajeva u radu po zakonodavstvu jednog člana uživaju i svi pripadnici članova, koji budu ratifikovali ovu konvenciju.

II.

Konferencija preporučuje, da vlade u zemljama, gdje ne postoji sistem naknada ili globalnog (paušalnog) osiguranja za nesrećni slučaj u radu olakšaju stranim radnicima, dok pomenuti sistem ne bude zaveden, dobrobit njihovog nacionalnog zakonodavstva o nesrećnim slučajevima u radu.«

III.

Projekat konvencije o odšteti za poslovne nezgode.

Čl. 1. Svaki član medjunarodne organizacije rada, koji ovu konvenciju ratificira, obavezuje se, da će osobama koje pretrpe poslovnu nezgodu i njihovim obiteljskim članovima osigurati odštetu bar pod onim uvjetima, koji su ustanovljeni ovom konvencijom.

Čl. 2. Zakoni i propisi, koji se tiču odštete za poslovne nezgode, neka se odnose na radnike, namještenike i naučnike zaposlene u svim preduzećima i ustanovama bilo javnim ili privatnim. Ali svakomu je članu dozvoljeno, da u tom pogledu učini u svom nacionalnom zakonodavstvu iznimke, koje smatra za potrebne i to u koliko se tiče: a) osoba koje vrše prigodnični rad i koje ne pripadaju preduzeću poslodavca; b) kućnih radnika; c) članova poslodavčeve obitelji, koji rade isključivo na njegov račun i živu s njim zajedno u zajedničkom kućanstvu; d) onih ne-manuelnih radnika. čiji dohodak prelazi granicu, koja se može ustanoviti nacionalnim zakonodavstvom.

Čl. 3. Ova konvencija ne važi za: a) mornare i ribare, za koje će važiti jedna kasnija konvencija; b) za osobe, čiia su prava na odštetu uredjena posebnim propisima jednakim ovoj konvenciji.

Uslovi i način odštete za poslovne nezgode, odnoseće se na trgovačku mornaricu i ribarsku industriju, može se ustanoviti u svakoj zemlji prama posebnim pravilima.

Čl. 4. Ova se konvencija ne će odnositi na poljoprivredu, za koju ostaje u važnosti konvencija o odšteti poslovnih nezgoda u poljoprivredi, prihvaćena na trećoj medjunarodnoj konferenciji rada.

Čl. 5. Odšteta, pripadajuća u slučaju nezgode, koja prouzroči smrt ili nezgode, koja ima za posljedicu trajnu nesposobnost, ima da se dopita osobama. koje su pretrpjele tu nezgodu ili njihovim obiteljskim članovima, u formi rente. Ali ta se otšteta može u cjelini ili djelomično isplatiti i kao otpravnina, ako nadležni uredi dadu garanciju, da će ona biti racionalno upotrebljena.

Čl. 6. U slučaju radne nesposobnosti otšteta će se početi otplaćivati od petog dana poslje nezgode, bilo da ju ima isplaćivati sam poslodavac, ili institucija u slučaju nezgode ili bolesti.

Čl. 7. Doplatak na otštetu mora se plaćati onim osobama, koje su postale nesposobne za rad i potrebuju stalno potpomaganje druge osobe.

Čl. 8. Pojedina nacionalna zakonodavstva imaju ustanoviti kontrolne mjere i metode, koje su potrebne za preispitavanje otšteta.

Čl. 9. Osobe koje pretrpe poslovnu nezgodu imaju pravo na liječničku i svu ostalu medicinsku njegu. Ovu njegu ima pružati ili poslodavac ili institucija socijalnog osiguranja.

Digitized by Google

Čl. 10. Osobe koje pretrpe nezgodu imaju pravo, da im poslodavac ili nosioc osiguranja normalno obnavlja proteze i druga ortopedska pomoćna sredstva, koja su mu potrebna. Ali pojedina narodna nacionalna zakonodavstva, mogu iznimno dozvoliti, da se umjesto davanja i obnavljanja proteza tim osobama dade doplatak na otštetu. U tu svrhu imaju nacionalna zakonodavstva ustanoviti i mjere za vršenje kontrole, kako bi se u tim slučajevima izbjegla svaka zloporaba.

Čl. 11. Nacionalna zakonodavstva moraju takodjer sadržavati propise, koji će prama posebnim prilikama u pojedinim zemljama osigurati isplatu otštete u slučaju insolvencije poslodavca ili nosioca osiguranja.

IV.

Konvencija o otšteti za bolesti zvanja.

Čl. 1. Svaki član medjunarodne organizacije rada, koji ovu konvenciju ratifikuje obvezuje se, da će osobama koje obole na bolestima zvanja i njihovim obiteljskim članovima zajamčiti otštetu prama zakonskim propisima odnosećim se na otštetu u slučajevima poslovnih nezgoda. Visina ove otštete ne smije biti niža od otštete koja se pruža u poslovnim nezgodama, osim u slučajevima onih iznimaka, koje su potrebne i svrsi shodne.

Čl. 2. Svaki član medjunarodne organizacije rada obvezuje se, da će za bolesti zvanja i otrovanja smatrati sve one bolesti, koje su unešene u priloženoj tabeli ako te bolesti ili otrovanja nastanu kod radnika koji rade u industrijskim preduzećima, koja su takodjer uvedena u priloženoj tabeli.

T A B E L A.

Popis bolesti i otrovnih substanca:	Popis industrijskih grana ili sličnih uposlenja:
Otrovanje olovom, njegovim mješavinama ili spojevima, s direktnim posljedicama tog otrovanja.	Upotreba olovnih ruda i olovnog pepela u produkciji cinga. Rastapanje starog cinga i olova. Produkcija predmeta i rastopljenog olova ili olovnatih mješavina. Produkcija olovnih spojeva. Poligrafička industrija. Produkcija i popravak akumulatora. Izradba i upotreba emajla, koji sadrže olovo. Ličilački radovi u koliko se upotrebljava olovo.
Otrovanje živom, njezinim amalgamima i spojevima, s direktnim posljedicama toga otrovanja.	Upotreba živinih ruda. Produkcija živinih spojeva. Produkcija strojeva za mjerenje i za laboratorije. Izradba klobučarskih sirovina. Pozlačivanje u vatri.
Infekcija bedrenicom (Antrax).	Doticaj radnika sa životinjama, koje su inficirane bedrenicom. Upotreba odpadaka od životinja. Istovarivanje, utovarivanje i transport.

Čl. 3. do 10. sadržavaju formalne propise o ratifikaciji ove konvencije.

Ostale konvencije, rekomandacije i zaključke ovogodišnje konferencije donjet ćemo u narednom broju.

Digitized by Google

Zapisnik

I. konferencije upravnika Okružnih Ureda za Osiguranje Radnika, obdržavane dne 22. do 25. juna 1925. pod predsjedanjem g. Vladimira Pfeiffera, potpredsjednika Ravnateljstva Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika.

PRISUTNI:

I. Od strane Ravnateljstva Središnjeg Ureda z. o. r.:

Namještenici: Vladimir Pfeiffer, Jovo Jakšić, Luka Pavičević, Pavle Tatić, Melhior Čobal, Vilim Haramina.

Poslodavci: Andrija Krbavac, Stevan Sekerezović.

II. Od strane Predsjedništva Okružnog Ureda z. o. r. Sarajevo.

Franjo Raušer, predsjednik.

III. Zastupnik gospodina Ministra Socijalne Politike:

Dušan Jeremić, inspektor.

IV. Od strane Okružnih Ureda za Osiguranje Radnika.

Banjaluka: Dušan Balaban, činovnik.
Beograd: Blagoje Bračinac, ravnatelj.
Bjelovar i Varaždin: Eugen Sgurić, ravnatelj.
Brod n/S.: Pavle Keserić, ravnatelj.
Dubrovnik: Petar Slovinić, ravnatelj.
Karlovac: Aleksander Majder, ravnatelj.
Ljubljana: Dr. Joža Bohinjec, upravitelj.
Mostar: Vjekoslav Vrančić, knjigovodja.
Novi Sad: Vojin Brkić, ravnatelj.
Osijek: Nikola Klem, ravnatelj.
Sarajevo: Sreten Jakšić, ravnatelj, Dr. Dimitrijević, šef-lekar.
Skoplje: Nikola Stojilković, ravnatelj.
Sombor: Dr. Martin Matić, ravnatelj.
Split: Panto Krekić, ravnatelj.
Subotica: Dušan Mladenović, upravitelj.
Sušak: Vjekoslav Srdoc, ravnatelj.
Travnik: Osmanbeg Kulenović, upravitelj.
Tuzla: Mato Vidović, upravitelj.
Vel. Bečkerek: Lazar Rakić, upravitelj.
Vršac: Dr. Jovan Iskruljev, ravnatelj.
Zagreb: Dr. Ante Mudrinić, ravnatelj, Dr. Franjo Vitauš, šef-liječnik, Mile Turkalj, knjigovodja.
Zemun: Eugen Wolf, ravnatelj.

V. Od strane uprave Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika.

Milan Glaser, generalni direktor, Dr. Vilim Helebrant, direktor, Milan Jaklić, direktor, Radovan Matjašić, direktor, Albin Bauer, direktor, Dr. Željko Hahn, načelnik, Dr. Oskar Weiss, zdravstveni savjetnik, Dr. Božidar Adžija, načelnik, Dr. Milovan Ježić, načelnik, Dr. August Arselin, načelnik, Fran Visintin, načelnik, Milan Korać, načelnik, Branimir Haberle, referent.

Dnevni red konferencije:

1. Sprovodjenje osiguranja u slučaju iznemoglosti, starosti i smrti. Izvjestitelj Dr. Vilim Helebrant.

2. Održanje ravnovjesja izmedju primitaka i izdataka u bolno-potpornoj grani osiguranja i tim savezna pitanja. Izvjestitelj: Albin Bauer, Dr. Željko Hahn i Dr. Milovan Ježić.

Digitized by Google

3. Propisivanje, ubiranje, i ovršno utjerivanje prinosa socijalnog osiguranja, te privodjenje sabranih sredstava zakonom odredjenoj svrsi. Izvjestitelji: Milan Korać i Dr. Augustin Arselin.

4. Statistika socijalnog osiguranja. Izvjestitelj Radovan Matjašić.

5. Naputak o postupku za odredjivanje pomoći u slučaju nesreće. Izvjestitelj Fran Visintin i Dr. Oskar Weiss.

6. Eventualija.

Konferenciju otvara u 9 sati prije podne potpredsjednik Ravnateljstva Središnjeg Ureda z. o. r. g. Vladimir Pfeiffer, slijedećim pozdravnim govorom:

Gospodo i drugovi! Tri je godine prošlo od kako je stupio na snagu zakon o osiguranju radnika. Imali smo velike poteškoće oko provedbe osiguranja na raznim dosadanjim područjima, gdje je postojalo različito zakonodavstvo. Osim tih poteškoća bile su i druge, subjektivne i objektivne, koje su ležale s jedne strane u mentalitetu samih namještenika, a s druge strane u karakteru državne uprave, u postupku naše nadzorne vlasti. Samouprava Središnjeg Ureda z. o. r. stvorila je zaključak, da se sazove ova konferencija s razloga, da se saslušaju najvažniji faktori, kojima je u dužnost pao najveći dio rada oko provedbe socijalnog osiguranja. Pozvano je i Ministarstvo Socijalne Politike, da i ono kao nadzorna državna vlast čuje, što je dosada bilo učinjeno i što bi imalo da bude u buduće. Pozdravlja sve prisutne, a naročito predstavnika g. Ministra Socijalne Politike te se zahvaljuje za lijep doček samouprave i ostalih sudionika ove konferencije po kućedomaćini ravnatelju Okružnog ureda z. o. r. sarajevskog. Odredjuje za ovjerovitelje zapisnika od strane samouprave gg. Andriju Krbavca i Vilima Haraminu, a od strane uprave gg. Blagoja Bračinca, ravnatelja i Dr. Franu Vitauša, šefa-liječnika. Za voditelja zapisnika odredjuje Branimira Haberle, referenta Središnjeg Ureda.

Sreten Jakšić: Pozdravlja kao kućedomaćina u ime samouprave i uprave Okružnog Ureda u Sarajevu sve prisutne. Osobito mu je milo, da se ova prva konferencija upravnika održava ovdje u Kasindolu, u našem radničkom oporavilištu, koja imade da reši važna pitanja za daljni razvoj radničkog osiguranja.

Dušan Jeremić: Pozdravlja kao delegat g. Ministra Socijalne Politike u ime gosp. Ministra i u ime celog činovništva Ministarstva Socijalne Politike, članove ove konferencije. Neobično mu je prijatno, da je baš njemu palo u dužnost to, da je bio izaslan na ovu konferenciju, koja će imati zasigurno kao rezultat neobično velike uspjehe za unapredjenje sprovodjenja socijalnog osiguranja. Dosadanje je iskustvo pokazalo, da treba da postoji izvesna unifikacija u radu institucije socijalnog osiguranja, izvjesna koordinacija u njihovom djelovanju. Želi da nebude ova konferencija niti prva niti posljednja, već da se one održe što češće. Ministarstvo Socijalne Politike voditi će naročitog računa o rezultatu ove konferencije.

Riječ dobiva generalni direktor Središnjeg Ureda z. o. r. g. Milan Glaser i kaže:

Još početkom ove godine predložio sam Upravnom Odboru ravnateljstva Središnjeg Ureda, da dozvoli jedan sastanak, konferenciju upravnika svih naših zavoda, koji provode osiguranje radnika na osnovu zakona od 14. maja 1922. o osiguranju radnika. Ovaj je predlog izazvan prekom potrebom, da se sva lica, koja su odgovorna za dobru i ispravnu primenu zakona sastanu i medjusobno otvoreno i iskreno posavjetuju o svim aktuelnim pitanjima administracije radničkog osiguranja.

Upravni je odbor uvidjajući ovu potrebu dozvolio, da se sastanak održi. I tako smo se blagodareći ovoj dozvoli sastali, da vijećamo o pitanjima, o kojima danas ne ovisi samo napredak i procvat ove ustanove, već još više, o kojima u današnjoj privrednoj krizi i političkoj situaciji, ovise u mnogome i sami temelji, na kojima je sazdana cijela zgrada socijalnog osiguranja u našoj državi.

Danas nije više nikakova tajna, već je naprotiv svima, koji se bave socijalnim pitanjima, poznato, da se traži reforma cijeloga socijalnoga zakonodavstva kako zaštite tako i obezbedjenja radnika. A za to, kako će te reforme ispasti u pitanjima socijalnoga osiguranja, biti ćemo u prvome redu odgovorni mi, koji smo se ovdje sastali.

Digitized by Google

Svi mi znamo, da mi sami ne možemo zaustaviti tok dogadjaja — za to su potrebne snage, koje o nama ne ovise, ali zato ipak svi mi moramo si biti svjesni, da nam je prva dužnost sprovodjenjem zakona o osiguranju radnika dokazati, da je postignuće ciljeva i rešenje zadaća koje nam je zakonodavac postavio moguće i da su sredstva, koje nam je u tu svrhu zakon stavio na raspoloženje posve dovoljna.

Moramo dokazati, da je ovaj zakon, kao i sve njegove norme, apsolutna potreba dnevnoga života, i da je osnov svih socijalno političkih i zdravstvenih uredaba socijalno slabijih elemenata naroda.

Mi moramo sprovodjenjem zakona uvjeriti cijelu našu javnost, da je naš rad od nesumnjive koristi za radnika i poslodavca, za zanat i industriju, uopšte za celokupnu privredu, narod i državu, a onda će sigurno i svi mjerodavni faktori uvidjeti, da se sredstva, koja su za sprovodjenje ovoga zakona potrebna, ako i ne lako, a ono ipak bez pogibelji za našu privredu mogu i moraju namaknuti, tim više, što su ti tereti znatno manji od tereta, koje je privreda pre rata doprinosila osiguranju radnika.

Mi moramo našim radom sve mjerodavne faktore osvjedočiti, da bi svaka reforma socijalnog osiguranja in peius bila preuranjena i pogibeljna, jer bi u velike oštetila radnu snagu naše privrede.

Ovih je dana prošlo tri godine od kako se je održala prva sjednica ravnateljstva Središnjeg Ureda. — 1. iula ove godine biti će tri godine, što je započelo osiguranje radnika po novom zakonu. Svaki od Vas znade dobro, koji je posao izvršen u ovo vreme u toj grani socijalne politike, svaki od Vas ne će nikada zaboraviti, koji je posao izvršio sam sa svojim saradnicima za to razmerno kratko razdoblje opstanka Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika.

Medjutim da svi ovdje budemo potpuno svjesni veličine našega posla i odgovornosti našega rada, neka mi bude dozvoljeno istaći:

Mjesni organi Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika osigurali su godine 1924. — preko 460.000 radnika, koji su bili zaposleni u oko 125.000 osiguranih poslova. Prinosi u grani osiguranja za slučaj bolesti iznosili su oko 185 miliona dinara, a pružene potpore preko 150 miliona dinara. U grani osiguranja za slučaj nesreće iznašali su prinosi preko 50,000.000 dinara, isplaćene potpore 12,000.000 dinara, broj rentnika preko 7.000, a potrebno kapitalno pokriće oko 90,000.000. Din.

Od 1. jula 1922. do 31. decembra 1924., dakle u razdoblju od 2 i pol godine dana isplaćeno je na potporama i upravnim troškovima bolnopotporne grane osiguranja okruglo 370,000.000— dinara, u grani osiguranja za slučaj nesreće preko 20,000.000 dinara ili ukupno preko 390,000,.000 dinara. — U uredske zgrade, ambulatorije i lečilišta investirano je oko 30,000.000 dinara.

Držim da već same ove cifre dokazuju od kolike je važnosti djelovanje socijalnog osiguranja u našoj državi, a Vama sigurno ne treba tek prikazivati, koliko je dobra izvršeno ovim novcem, koliko je bijede i suza ublaženo ovim potporama. Ovo je djelovanje uporedo sa djelovanjem Ministarstva Narodnog Zdravlja najveći faktor u čuvanju i podizanju narodnog zdravlja, u jačanju radne snage radnika, jer se brine o zdravlju, životu i egzistenciji njegovoj u slučaju bolesti, nesreće i smrti zajedno sa svim članovima njegove porodice. — Ovo je djelovanje u današnjoj privrednoj krizi i nezaposlenosti pomoglo i sve potrebne, bolesne i bijedne radnike, koji su ostali bez posla. Naše je osiguranje dakle stvarno vršilo i osigurane za slučaj neuposlenosti. — Pa makar to i nije zadaća osiguranja za slučaj bolesti, učinjeno je, jer se je učiniti moralo, — i ova pomoć razumljiva je, jer je niko drugi nije dao.

Isto je i u slučaju invaliditeta radnika. Sve je to dobro, humano i razumljivo, sve to dapače i spada u zadaće i ciljeve socijalnog osiguranja, samo su naši izdaci na potporama — bez uprave - - u godini 1924. premašili već i 81% svih primitaka, i mi danas moramo da priznamo otvoreno: ovako dalje ne možemo, jer vršeći osiguranje za slučaj bolesti, besposlice i invaliditeta samo na račun bolnopotporne grane osiguranja — sustati ćemo i ne će nam doteći sredstava, da izvršimo zadaće, koje nam je u tom pravcu odredio zakon.

Digitized by Google

Mi moramo priznati i znati, da smo za sprovodjenje osiguranja u slučaju bolesti u 2 ½ godine dana posudili preko 36,000.000 dinara (bez investicija i kamata za te investicije) od grane osiguranja za slučaj nesreće. Ovako dalje nemožemo i mi moramo da bolnopotpornu granu osiguranja što pre svedemo u normalne granice, a nadležni faktori treba, da što pre dozvole sprovodjenje osiguranja za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti, kako je to zakonom odredjeno. Treba da uzakone osiguranje za slučaj besposlice, kako je ono zajamčeno Ustavom i Zakonom o osiguranju radnika. Jer samo na taj način razdijeliti će se pravedno tereti osiguranja.

Mi moramo da uravnotežimo primitke i izdatke osiguranja u slučaju bolesti i da sredstva, koja su odredjena za osiguranje u slučaju nesreće privedemo njihovoj svrsi. Mi se moramo sporazumjeti, kako ćemo to dobre volje i pune svesti, bez ikakovih rezerva, izvršiti.

I treba da Vam odmah kažem, što svi Vi u ostalom i dobro znate: Ovaj zakon, odnosno sistem, pored svih svojih dobrih strana ima i jednu veliku grešku. Ostavio je Vama, odnosno mjesnim organima na raspoloženju previše novaca. Ubirajući prinose osiguranja za slučaj nesreće, berzu rada, i radničke komore zajedno sa prinosima za slučaj bolesti i nevodeći dovoljno računa o tome čiji je taj novac i koja mu je zakonom odredjena svrha — trošite ovaj novac u sprovodjenju osiguranja za slučaj bolesti tako, da će ta grana, ako već nije, doskora biti pasivna.

I ako sada, kako sam već rekao, ne uvidimo, da je to nemoguće i nedozvoljeno, ako doskora ne udje u krv i svijest svakoga od nas, da ubrane prinose osiguranja treba uvijek i odmah privoditi njihovoj svrsi, onda će za celokupno osiguranje nastati crni dani i tada nam ništa ne će pomoći da spasimo zgradu socijalnog osiguranja, što smo dosada izgradili.

Osobne ambicije i lokalni patriotizam treba podrediti općoj svrsi. Pa ako ovaj sastanak urodi samo tim plodom, da svi mi dodjemo do uverenja, da je to — što sam netom rekao — apsolutna istina i za sada kod nas jedina mogućnost uspješnog rada na polju socijalnog osiguranja, onda je ovaj sastanak postigao svoju svrhu i sav trud, koji je u njega uložen, biti će obilno naplaćen.

Kako treba raditi, gdje treba štedjeti i što se sve mora preduzeti, o tome ćemo se dogovoriti tečajem ovoga sastanka.

Ima samo tri mogućnosti: apsolutna štednja, povišenje prinosa ili sniženje potpora.

Dnevni red sastanka odredjuje nam program rada. Pored istaknutog predmeta o održanju ravnovjesja izmedju primitaka i izdataka osiguranja u slučaju bolesti, treba da pretresemo pitanje sprovodjenja osiguranja u slučaju iznemoglosti, starosti i smrti, dalje propisivanje i ubiranje prinosa, statistiku socijalnog osiguranja, te naputak o postupku u nesrećnim slučajevima. Osim toga održati će nam se jedno predavanje o samom lečilištu Kasindola i pregledati ćemo uredjaje okružnog ureda sarajevskog.

Na pojedine tačke dnevnoga reda mi nemamo konkretnih predloga. Mi donosimo samo referate uprave Središnjeg Ureda i želimo, da o iznesenim pitanjima čujemo mišljenje svih upravnika, kao i pozvanih glavnih lekara naših mjesnih organa. Treba da govori svaki, koji ima što da kaže, a naročito onaj, koji se ne slaže sa izvodima referenta. Siguran sam, da će ovaj sastanak polučiti svoju svrhu, jer ćemo zajedničkim radom na osnovu Vašega bogatoga iskustva potražiti i naći najbolje i najprikladnije puteve za rešenje svih iznesenih predmeta. Molim gospodu i drugove, da što više učestvuju u raspravi,samo molim takodjer, da se ostane unutar granica odredjenog dnevnoga reda.

Na posledku neka mi bude dozvoljeno, da istaknem još i ovo:

Središnji Ured i njegovi mjesni organi u tri godine rada proveli su zakon o osiguranju radnika u toliko, u koliko im je to bilo dozvoljeno po nadležnim vlastima. Samoupravni organi radničkog osiguranja, a naročito Ravnateljstvo Središnjeg Ureda upelo je sve sile, da se zakon provede dobro, pošteno i ispravno. Namještenici ureda u glavnome su uvek radili prema intencijama ravnateljstva i savjesno su izvršivali zaključke njihove.

Digitized by Google

Ja sam siguran, da će buduće izabrane glavne skupštine Središnjeg Ureda i njegovih mjesnih organa ovaj rad odobriti u celosti.

Medjutim sve to još uvek nije dovoljno, jer zakon treba sprovesti u celosti, i svakoj njegovoj normi valja dati punu snagu, jer za članove naše, za radnike, ovaj je zakon sve, jer je osnov njihova prava na obezbedjenje u bolesti, nesreći, iznemoglosti, starosti i smrti.

Još je mnogo rada potrebno, da se sve to u celosti izvrši, još nas čekaju rudari, poljoprivredni radnici, i sve ostale kategorije radnika, koje su za sada ostale neosigurane, a svi znamo, da je i osiguranje invaliditeta i starosti danas u pitanju.

Pored toga potrebno je još mnogo truda, da izobrazimo namještenike socijalnog osiguranja i usavršimo našu administraciju, kako bi ista odgovarala svim potrebama interesenata, kako članova, tako i njihovih poslodavaca.

I zato je nužno, da na ovom sastanku načinimo bilanc našega dosadanjega rada. Da pošteno uočimo sva aktiva i sva pasiva toga rada i da iz toga pregleda povučemo potrebne zaključke o našem budućem radu, koji treba da nas što prije dovede do našeg konačnog cilja: ispravnim i punim vršenjem zakona, što prije postići i rešiti sve zadaće socijalnog osiguranja.

Predsjednik Vladimir Pfeiffer: izriče blagodarnost svim dosadanjim govornicima, koji su pozdravili ovu konferenciju, a naročito generalnom direktoru, koji je držao uvodno slovo. Prije nego se predje na dnevni red moli gospodu, da svatko, tko želi nakon pojedinih referata sudjelovati u raspravi, da se njemu pismeno prijavi za riječ. Osim toga moli gospodu, u koliko reflektiraju staviti kakav naročiti predlog na posledniu tačku dnevnog reda t. j, eventualija, da takav podnesu još danas do 12 sati.

K prvoj točci dnevnog reda podnosi direktor Središnjeg Ureda z. o. r. g. Vilim Helebrant: O provedbi osiguranja za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti — ovaj referat:

Naš zakon o osiguranju radnika predvidja i osiguranje za iznemoglost, starost i smrt. Kratkoće radi nazivati ću ga u ovom referatu skraćeno: »invalidsko osiguranje«.

Invalidsko osiguranje ne interesuje samo nas praktičare kao jedan novi posao, već je ono od velike važnosti za cijelu privredu. Ono nije samo socijalna mjera za ublaženje klasnih razlika, već je sa narodno-gospodarskog gledišta prisilna štednja pojedinog osiguranika i cijeloga naroda. Pojedini osiguranik ovim se načinom sili da — kako poslovica kaže — »čuva bele pare za crne dane«; ovim putem prikupljeni kapital ima konačno da služi opskrbi iznemoglih, ali u medjuvremenu dobiva time naše narodno gospodarstvo znatne kapitale, koje ulaže tako, da njima podiže institucije odredjene za poboljšanje zdravlja i dobrobiti manje imućnih klasa.

Odlagati prištednje nije ni pojedincu — privatniku — lahko. Isto tako je i kod cijelog naroda kao ekonomske zajednice. I narod mora da štedi i stišće potrebe na svim linijama, da može odlagati prištednje. Nije dakle dosta, da državno zakonodavno tijelo donese lijepi zakon o invalidskom osiguranju, već za njegovu provedbu treba da postoji i povoljno gospodarsko stanje cijelog naroda. To nam razjašnjava, zašto se proti provedbi ove grane osiguranja u privrednim krugovima digao osjetljiv otpor, tako, da danas, premda je već minuo zakonski rok, još uvijek nije sigurno kada će se u nas početi sa provodjenjem invalidskog osiguranja. Sa napred navedenih razloga, a i s razloga tehničke naravi već je sam zakon odložio provedbu invalidskog osiguranja do 1. jula 1925. u pretpostavi, da bi istovremena provedba odnosno reorganizacija svih triju grana osiguranja stvorila prevelike i nesavladive tehničke poteškoće. Zakon u posljednjoj alineji §-a 209. doslovce kaže: »Osiguranje u slučaju iznemoglosti, starosti i smrti sprovešće se, kad to odredi Ministarski Savet, a najkasnije do 1. jula 1925.«

Središnji ured držao je, da se ova odredba zakona ima razumjeti tako, da Ministarski Savjet može da odredi provedbu invalidskog osiguranja i prije 1. jula 1925., a ako to ne učini, da odredbe zakona, koje se odnose na to osiguranje, stu-

Digitized by Google

paju na snagu automatski sa 1. jula 1925. Zato je ravnateljstvo Središnog Ureda već u sjednici od 6. aprila bilo donijelo zaključke, koji su išli za tim, da se invalidsko osiguranje počne provoditi sa 1. jula 1925. Nu riješenjem g. Ministra Socijalne Politike U/br. 635. obustavljene su dalje meritorne raspoložbe u cilju provodjenja ovog osiguranja. To znači ali samo odgodu, a nipošto dokinuće ovog osiguranja. Ta odgoda ne može trajati u nedogledno vrijeme. Tu su medjunarodne konvencije, koje našu državu moralno obvezuju na uvodjenje invalidskog osiguranja, tu je odredba člana 31. Vidovdanskog Ustava, koji također stavlja u izgled uvodjenje invalidskog osiguranja, tu je napokon i fakat, da u jednom dijelu države (Slovenija i Dalmacija) već postoji namještenička osiguranje; konačno što je najvažnije — tu su i povoljne gospodarske prilike, naše države, koje to omogućuju; možemo mir-; ne duše reći barem toliko, da one nisu tako nepovoljne, da ne bi omogućile invalidsko osiguranje sa tako neznatnim potporama, kako ih predvidja naš zakon.

Treba dakle da se ozbiljno spremimo za provodjenje invalidskog osiguranja, kako se ne bi poteškoćama gospodarsko-političke naravi pridružile još i poteškoće tehničke naravi; kako ne bi i na nas pao jedan dio krivnje za neprovodjenje inval. osiguranja, na koje radnički krugovi čekaju kao ozebao sunca.

Prije nego što predjemo na raspravu pitanja, kojima ima da se pozabavi ova konferencija, neka mi bude dozvoljeno, da se u kratko osvrnem i na sadržaj zakona u koliko je to od važnosti za bolje razumijevanje stvari.

S te strane od interesa je slijedeće: 1. krug osiguranika; 2. prinosi; 3. potpore; 4. odštetni postupak; 5. organi, koji provode osiguranje.

I. K r u g o s i g u r a n i k a. Taj je kod invalidskog osiguranja u glavnom posve jednak kao i kod drugih dvaju vrsti osiguranja, a odredjen je §-om 3. ZOR. Izuzeci zadržani su jedino u §-u 4. ZOR za one, koji su već sada invalidni, odnosno već uživaju invalidskoj odnosno starosnoj renti odgovarajuću potporu iz javnih sredstava. Prema tome provodjenje ove vrsti osiguranja ne će iziskivati ponovne prijave svih namještenika sa strane poslodavaca, kako je to bivalo kod prijašnjih promjena zakonskih propisa. Jedino bi se sadanje prijavnice za člana morale proširiti rubrikom, u koju bi poslodavac prigodom prijave za člana unio podatke o eventualnom postojanju okolnosti spomenutih u §-u 4. ZOR. Ne bi bilo zgodno uvoditi moguće kakovu novu posebnu prijavnicu, lih za prijavu ovih okolnosti, time ne samo da bi se manipulacija opteretila jednim novim formularom, već poslodavci većinom za takov formular ne bi ni znali, odnosno oni ne bi uopće znali za važnost okolnosti §-a. 4. ZOR. kad ih na to posebna rubrika u prijavnici ne bi naročito upozorila pa to ne bi ni prijavljivali. U vezi s time trebalo bi popuniti i formular »Prijavnica za promene kod člana«, da se njime uzmognu prijaviti sve promene, koje nastupe nakon stupanja u posao, a koje su važne sa stanovišta §-a 4. ZOR. Treba naime uvažiti, da nastup okolnosti §-a. 4. ZOR radja samo izuzimanjem od invalidskog osiguranja a ne i osiguranja za bolest i nesrećni slučaj. Za to za prijavu ovih promena ne bi bila prikladna ni »Odjavnica«, jer je njoj cilj, da uredu stavi do znanja istup iz posla u opće.

Nadalje bi se poslodavci morali pozvati, da glede svih onih, koji su već otprije prijavljeni za članove a sa danom provedbe invalidskog osiguranja uživaju penziju ili drugu vrst opskrbe prema točki 2. §. 4. ZOR, da tu okolnost prijave prijavnicom za promjenu okružnom uredu, kako ne bi došlo do propisivanja prinosa za ovu granu osiguranja.

Osim dosadanjih osiguranika predvidja ZOR i jednu novu skupinu, koja nije osigurana za bolest i nesreću. To su oni, koji su bili redovno osigurani već 50 nedelja a polaze na vršenje vojne službe (2. alin. §. 68. ZOR). Njihovo osiguranje t aje i dalje za vreme vojne službe, a država plaća za njih cijeli prinos.

Uočimo li da već sada imademo znatne poteškoće sa ubiranjem prinosa, od državnih nadleštva i zavoda, moramo se pripremiti kod pribiranja podataka o ovim osiguranicima i kod ubiranja prinosa od države za njih na znatne poteškoće. Za to bi valjda bilo najzgodnije, da se ovi prinosi sporazumno sa državnom upravom paušaliraju i uberu od Ministarstva Vojnog u jednoj sumi. Razumije se, da bi onda

Digitized by Google

otpala i evidencija članstva po §-u. 68. ZOR. u uredskom članskom katastru, a time i sabiranje podataka od vojnih vlasti, potrebnih za provodjenje toga članstva u katastru. Tek kada osiguranik zatraži rentu, sakupili bi se podaci o njoj i na temelju vojne knjižice, koju svaki član — vojnik ima i redovno čuva.

2. Prinosi za invaliditet odmjereni su na istoj bazi kao prinosi za bolest, t. j. prema obezbedjenoj nadnici, te iznose (§. 27. ZOR), na nedjelju 18% od jednodnevne obezbedjene nadnice. Pošto sada nedjeljni prinosi za bolest iznose 36% te nadnice, to će prinos osiguranja za iznemoglost, starost i smrt iznositi ravno polovinu prinosa za bolest t. j. 3% od prosečne obezbedjene nadnice.

Uzmemo li, da je prinos za nesreću iznosio u god. 1923. i 1924. u prosjeku 30% prinosa za bolest, a za god 1925. daje snižen za $^1/_6$, to će on u god. 1925, iznositi prosječno 25% prinosa za bolest ili 1½% prosječne obezbedjene nadnice. Priračunavši k tome ostalo, iznosili bi ukupni dosadanji izdaci za socijalno osiguranje odnosno socijalnu skrb:

za bolest	6%	obezbedjene nadnice
za nesreću	1.5%	„ „
za berzu rada	0.3%	„ „
Za rad. komore	0.5%	„ „
ili ukupno . . .	8.3%	obezbedjene nadnice,
k tome prinos za invaliditet	3.-%	obezbedjene nadnice,
sveukupno . . .	11·3%	obezbedjene nadnice,

Drugim riječima, dosadanji izdaci naše privrede za socijalnu skrb bi se uslijed provodjenja invalidskog osiguranja povisili otprilike za 36% dosadanjeg iznosa. (Pri tom ali valja uočiti, da su ti izdaci sniženjem prinosa za nesreću sa 1. januara 1925. bili sniženi za 0.5 obezbedjene nadnice prema ukupnom dotadanjem ukupnom prinosu sa 8.8% obezbedjene nadnice.)

Propisivanje prinosa za invaliditet te njegovo ubiranje vrši se zajednički sa prinosima za ostale grane osiguranja. Obračunavanje izmedju Središnjeg Ureda i mjesnih organa biće jednako kao kod prinosa za nesreću. Budući da ½ prinosa za invaliditet tereti poslodavca, dočim drugu polovicu može on da odbija od zarade namještenika, valjaće o tom obavijestiti interesente, da uzmognu pravovremeno izvršiti to odbijanje.

Prema svemu što je napred rečeno, propisivanje ove nove vrsti prinosa ne će prouzročiti nikakovih znatnijih tehničkih poteškoća.

3. Potpore. Potpore u ovoj grani osiguranja možemo podijeliti u redovite i izvanredne.

Redovite su potpore: a) invalidske rente (rente za iznemoglost), koje se daju iznemoglima, b) starostne rente, koje se daju starcima iznad 70 godina, c) potpore preostalima, koje se daju ženi i djeci (odnosno ako njih nema, ostaloj rodbini) preminulog osiguranika. Izvanredne potpore sačinjavaju liječenje iznemoglih, smještanje u invalidski dom, ili drugačije izdržavanje iznemoglih i ostarjelih rentnika.

Potpore se isplaćuju u glavnom kao kod osiguranja za nesrećni slučaj. Razlika osim u visini u glavnom postoji u pogledu trajanja potpore preostalima, jer se ta potpora do smrti odnosno do navršenja 16. godine isplaćuje samo djeci, dakle kao kod osiguranja za nesreću; kod ostale je rodbine potpora ograničena samo na 3 godine iza smrti osiguranika, dok je kod osiguranja za nesreću doživotna. Za to ju zakon (§. 73. ZOR) i naziva potporom a ne rentom.

Visina potpora odredjena je zakonom dosta tačno, odnosno ona se dade izračunati dosta jednostavno, čim su nam poznati glavni temelji tog računa, a to su: trajanje osiguranja (rok čekanja) i visina uplaćenog prinosa.

Usporedivši rente za nesrećni slučaj sa rentama invalidskim i starosnim vidimo, da je maksimalna granica renta za nesreću mnogo viša nego za invalidsku i starosnu rentu; prva u slučaju potpunog gubitka radne sposobnosti iznosi 100% prosječne obezbedjene zarade, dok starosna renta iznosi 12-struki prinos; pošto invalidski prinos iznosi 3% obezbedjene zarade, to bi najviša starosna renta od-

Digitized by Google

nosno invalidska renta nakon 500 nedelja prinosa iznosila 36% obezbedjene zarade; na isti način iznosila bi invalidska renta ispod 500 nedelja prinosa 8-struki prinos t. j. samo 24% obezbedjene zarade. Izrazivši to u novcu. iznosila bi starosna odnosno invalidska renta na 500 nedelja Din. 4.320.— a invalidska renta ispod 500 nedelja Din. 2.880.— godišnje.

Iz ovih brojka vidimo, da su rente i potpore u invalidskom osiguranju dosta niske, pa bi gdjeko magao da se pita, da li se uopće isplaćuje rad i upravni aparat za ovakove potpore, koje osiguraniku u slučaju potrebe ne pružaju niti najčedniji životni minimum. Treba ali uvažiti da su sve vrsti osiguranja redovno počimale sa malim, dajući postepence sve veće potpore, pa se možemo nadati, da će tako biti i kod invalidskog osiguranja.

Zakon u §-u 77. ZOR predvidja povišenje invalidsko-starosnih renta, koje ne dostižu godišnje ni Din. 1.500.—, na teret državnog budžeta. Prema svotama, koje smo gore naveli i koje su maksimalne, izgleda da će takovih renta ispod 1.500.— Din. godišnje biti dosta veliki broj. Treba naime uvažiti, da su te svote dobivene tako, da je za temelj uzeta najviša prosječna nadnica sa Din. 40.— dok n. pr. prema statističkim podacima za mjesec septembar 1924. faktični prosjek obezbedjene nadnice iznosi samo Din. 24.05.

Jedan od glavnih uslova za pravo na rente i potpore jeste navršenje »roka čekanja« (§ .65. ZOR.) Dok se pravo na bolesničke potpore i rente za nesrećni slučaj može u slučaju bolesti ili nesreće da steče odmah iza stupanja u radni odnošaj, potrebno je u grani osiguranja za iznemoglost, starost i smrt da član bude osiguran kroz odredjeno neko vrijeme, odnosno da se kroz to vrijeme na propisani način za njega plaća prinos. Kod invalidnog osiguranja naprotiv nije potrebno, da je onaj koji traži potpore, u vrijeme kada nastane zahtjev na potporu, uposlen. Dapače redovno će se i dogadjati, da je osiguranik radi iznemogloşti prekinuo radni odnošaj. Rok čekanja iznosi za invalidsku rentu 200 nedjelja (oko 3 godine i 10 mjeseci), za starosnu rentu 500 nedjelja (oko 9 godina i 10 dana), a za rente i potpore za slučaj smrti 100 nedelja (oko 1 godinu i 11 mjeseci).

Uzme li se, da bi se ova grana osiguranja počela provoditi sa 1. jula 1925., ne bi se prve udovičke potpore i dječje rente počele plaćati prije 1. jula 1927., prve invalidske rente prije mjeseca maja 1929., a prve starosne rente prije mjeseca februara 1935. Neupućeni bi mogao reći, da je time glavni posao i briga oko provedbe ove grane osiguranja odgodjena bar za tri godine, jer da okružni uredi sada oko provedbe ove grane osiguranja ne bi imali drugog posla, nego da ubiru prinose. Tome ali nije tako. Da se nakon tri i više godina uzmogne staviti renta u tečaj, potrebno je tačno znati, kako dugo i u kojem nadničnom razredu je osiguranik bio osiguran. Potrebno je to znati ne samo zato, da se uzmogne ustanoviti, da li je osiguranik navršio propisni rok čekanja (§. 65.ZOR) odnosno da li mu pojedina razdoblja osiguranja nisu medjutim utrnula (§§. 81. i 82. ZOR), nego i zato, jer će se samo na temelju ovih podataka moći tačno izračunati, koliko prinosa je u roku čekanja za njega uplaćeno i na temelju toga iznosa moći izračunati visina same rente (§. 67. ZOR.) Time smo došli do glavne tehničke poteškoće, sa kojom je skopčana provedba ove grane osiguranja.

Kada na pr. koji osiguranik svojevremeno zatraži starosnu rentu, trebaće sabrati podatke o njegovom članstvu, koje seže unatrag više nego 10 godina. Što to znači, ocjeniti će onaj, koji je imao prilike, da traži od više okružnih ureda podatke o članstvu namještenika za kojega je trebalo ustanoviti. da li imade t. zv. »pasivno članstvo« po §-u. 56. ZOR. Kojom sporošću se tu dolazi do podataka, gdje se radi o članstvu najviše kroz dvije godine. Pa sad si treba predočiti, da se ti podaci traže više nego 10 godina. unatrag. za člana koji je u tom razdoblju radio kod stotine poslodavaca i na području nebrojenih okružnih ureda — a da poteškoća bude još veća — koji se recimo zove Marković ili Petrović, te imade kod svakog ureda na desetke imenjaka, eventualno i istog krsnog imena! Tu može da pomogne samo kataster članova, koji će se osnovati najskorije, a koji će se voditi najvećom savjesnošću i točnošću. U protivnom slučaju valjano ustanovljenje invalidske i

Digitized by Google

starosne potpore nemoguće je ili će bar biti moguće samo nakon dugotrajnog istraživanja.

Da bude poteškoća još veća, odredjuje §. 67. ZOR, da se renta računa na temelju »svih uplaćenih prinosa«. Ako bi se dakle zakon doslovce provodio, trebalo bi voditi točan račun o tom, koliko je za pojedinoga člana efektivno uplaćeno prinosa, naglašavam uplaćeno, a ne propisano. Poznato je, koliko rada iziskuje već kurentno vodjenje osobnog katastra članova a i kontiranja uplata prinosa na tekućim računima pojedinih poslodavaca. Zato moramo proglasiti nemogućnošću, da se kontiraju još i uplate zasebno za svakog pojedinog osiguranika na njegovom računu i to tako, da bi se o njima mogao sastaviti skupni račun i nakon 10 godina. Tu nije druge pomoći, nego §. 67. ZOR. istumačit i praktički provesti tako, da će se prinos računati samo sa prosjekom koji odgovara dotičnom nadničnom razredu i dokazanom vremenu članstva, bez obzira na to, da li je prinos u istinu i plaćen, te sa kojim iznosom. Zato se ali traži i opet najtočniji kataster članova.

Prva alineja §. 15. ZOR govori doduše o iskaznicama, koje će se izdavati osiguranicima već u početku njihova osiguranja i u koje bi se uz sve ostale podatke unosila godišnja visina uplaćenih prinosa. Osim toga i 3. alineja §-a. 67. ZOR predvidja »člansku knjižicu« kao dokazno sredstvo za visinu plaćenog prinosa. Bilo bi svakako najidealnije, kad bi svaki osiguranik takvu iskaznicu imao, kad bi si u nju dao unašati sve podatke o članstvu, i kada bi takovu knjižicu čuvao desetke god. Sve to držimo ali da su ideali kojih ne ćemo tako lako doseći. I kad bi držali mogućim, da će okružni uredi biti u stanju, da sve te podatke točno i brzo unose osiguraniku u knjigu, kada god on to zatraži, ne držimo vjerojatnim, da će si sam član svaki važni unos dati u knjižicu upisati; pogotovo ne, da će ju valjano čuvati kroz desetke godina, da ju u slučaju zahtjeva na rentu predloži uredu. Da je tako, dokazuju iskustva, koja su »Okružne blagajne« u Hrvatskoj i Slavoniji stekle, dok su još po zakonskom članku XIX.: 1907. izdavale članske knjižice. Manje inteligentan radnik (a pogotovo ako je još analfabet, a tih ima žalibože dosta) nije si jednostavno svjestan, koje značenje za njega ima takova knjižica, sve dok ju ne ustreba tražeći potpore. A onda, uočivši duljinu »roka čekanja«, kad si toga postane svijestan, već je prekasno. Kao spas dakle ostaje i opet valjano vodjeni članski kataster kod ureda.

Tu smo došli i do glavnog konkretnog pitanja, koje konferencija ima da rješava u vezi sa invalidskim osiguranjem a to je: kako ima da se vodi kataster članova. Dali da se vodi po sistemu alfabetske kartoteke ili po sistemu matične knjige? Prednosti kartoteke su opće poznate,a to je, da se imena lahko nalaze i karte lahko sortiraju, jer se mogu vaditi i premještati, to je ali ujedno i slaba strana ovog sistema, jer se karte mogu lahko izgubiti, uništiti eventualno i falsificirati, što kod sistema matične knjige nije tako lahko moguće. Potonja metoda medjutim ima tu lošu stranu, da su knjige glomazne i nespretne za manipulaciju, i da se podaci teže nalaze, t. j. redovno tek pomoću alfabetskog registra. Moderno trgovačko poslovanje sve se više priklanja sistemu karata. Njegove loše strane dadu se ukloniti savjesnim i pouzdanim personalom, pa držim, da je taj sistem za nas zgodniji.

Drugo je važno pitanje, da li da se kataster vodi centralno- kod Središnjeg ureda ili decentralizovano — kod mjesnih organa? Tu je odluka malo teža, jer jedan i drugi sistem ima svojih prednosti i mana. Glavna prednost decentraliziranog vodjenja jeste, da takav kataster trebaju i sami mjesni organi za poslovanje u bolesti eventualno za kontrolu iskazane nadnice u nesrećnom slučaju, pa da bi se on radi toga kod njih i onako morao voditi. Dosadanje iskustvo pokazalo je ali, da se je taj kataster kod onih ureda, gdje je bio uveden, vodio površno i nekurentno, pa se u većini slučajeva na njega nije bilo moguće osloniti kod davanja potpora. Tomu se ali dade predusresti, ako se vodjenje katastra shvati kao važna stvar, te ako se za to dodijeli bolji i stalniji personal (činovnici a ne dnevničari).

Prednost centralnog katastra jeste, da su u slučaju zahtjeva na rentu svi podaci pri ruci, bez obzira na to, gdje i kada je pojedinac bio uposlen. Nije potrebno, da se tek sabiru podaci od 23. mjesna organa. Treba naime predviditi, da će bez-

Digitized by Google

broj osiguranika — u nepoznavanju propisa — stavljati zahtjev na rentu, pa da će biti jednostavno odbijeni, jer nisu navršili rok čekanja. U svim tim slučajevima morati će se na sve mjesne organe najprije stavljati pitanje o članstvu a ovi će svi morati pretraživati svoj kataster i odgovarati. Naprotiv bi kod centralnog katastra to pitanje bilo riješeno takorekuć jednim zahvatom u kartoteku. Prednost centralne kartoteke bila bi, da bi se ona mogla voditi po specijalno uvježbanom i pouzdanom personalu, dakle točnije i ekonomskije. Uz to bi centrala uz razmjerno manji trošak mogla urediti potrebni specijalni i savršeni tehnički uredjaj, n. pr. prostorije iz armiranog betona sa željeznim regalima, sigurne od vatre i provale, kako ih n. pr. imadu u Njemačkoj.

Nezgodna strana centralnog katastra, osim što ne mogu da se njime služe neposredno i mjesni organi, jeste i to, što se on može da vodi samo na temelju podataka dobivenih od mjesnih organa. Zato bi se sve prijavnice i odjavnice morale slati na provodjenje centrali. Razumije se, da bi to šiljanje iziskivalo znatni posao i poštarinu, a često bi i smetalo kurentnosti centralnog katastra. Uz to mjesni organi ne bi imali pri ruci originalne prijavnice i odjavnice, koje su im često vrlo potrebne. S druge strane bi se opet čuvanjem prijava i odjava kod centrale puno bolje zajamčila točnost katastra i oteščalo naknadno falsificiranje.

Mogao bi se konačno odabrati i srednji put, a to je kombinacija centralnog i decentraliziranog katastra tako, da centrala vodi samo skupne rezultate duljega trajanja članstva. Medjutim čini se, da bi taj sistem imao samo loše strane prvih dvaju, a ne i njegove dobre strane.

Uz navršeni rok čekanja, koji ćemo ustanoviti po katastru, uslov je za invalidsku (ne starosnu!) rentu postojanje iznemoglosti. I ona će u praksi morati u glavnom ustanoviti istim načinom, kako se u nesrećnom slučaju utvrdjuje postotak umanjenja radne sposobnosti, t. j. na temelju liječničke pregledbe. Uz to će se provesti kontrola po katastru, da se vidi, koliko je molitelj faktično zasluživao zadnje vrijeme. Zakon u §-u. 66. daje doduše opsežnu ali isto tapo i kompliciranu definiciju pojma iznemoglosti. Ta je definicija potrebna za dvojbene slučajeve i za upotrebu u praksi sudovanja radničkog osiguranja, ali nas ona nipošto ne obvezuje, da u svakom — pa ma kako jasnom — slučaju skupljamo tačna dokazala o faktičnoj zaslužbi molitelja te zaslužbi normalnih namještenika iste vrsti. Takovom praksom malo bi se uštedilo, a postupak bi se silno otešćao i učinio sporim.

4. Otštetni postupak je u zakonu normiran dosta lapidarno. Iz mjesta i načina kako ga zakon obradjuje (glava XIII. ZOR), vidi se da ga je zamislio u glavnom posve jednakim kao i postupak za odmjerenje odštete u nesrećnom slučaju. Statut Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika (glava VII.) (koji je u ostalom bio izradjen samo za prvu potrebu provedbe ZOR) uopće ni ne govori o postupku za ustanovljenje potpora za iznemoglost, starost i smrt. I tu će dakle praksa imati dosta teški zadatak da donese potrebne propise za jednolični postupak.

Sa formalne strane ti bi se propisi imali stvoriti dijelom nadopunjenjem Statuta, a dijelom i izdanjem potrebnih propisa u formi uputa, što ali sada još nije tako aktuelno.

5. Organi koji će provoditi invalidsko osiguranje posve su isti kao kod drugih dvaju grana osiguranja. Mjesni organi vode evidenciju članova, propisuju i ubiru prinose, pribiru podatke za otštetni postupak i odmjeruju privremene rente, dok Središnji Ured odmjeruje stalne rente.

Nastaje pitanje da li, i koliki će veći posao nastati oko provedbe ovog osiguranja, a s tim u vezi i pitanje, kakovi upravni troškovi će time biti skopčani. Kako smo već napred kazali, sa prijavama i propisivanjem prinosa ne će nastati mnogo novog posla. Naprotiv nastati će nešto novoga posla oko tačnog vodjenja katastra članova. Uzmemo li okruglo, da Središiji Ured imade oko pol milijuna članova i da godišnje imade ukupno oko 2,500.000 što prijava, što odjava, i prijava promjena, otpalo bi po članu 5 unosa u kataster godišnje. Dakle na ured srednje veličine sa 30.000 članova oko 150.000 unosa; razdijeliv to sa 300 radnih dana u godini bilo bi to 500 unosa dnevno. Uzmemo li da jedno lice uz izvršenje potrebne ma-

Digitized by Google

nipulacije može da provede oko 250 unosa po danu, otpalo bi na takav jedan ured oko 2 namještenika, koji bi se imali dodijeliti isključivo samo vodjenju katastra. I ti bi se ali dali oduzeti iz dosadanjega uredskog statusa, jer bi se uvodjenjem točnog katastra ujednostavnio postupak oko konstatacije članstva u slučaju traženja bolnopotpora. Prema tome u prvom početku provodjenja invalid. osiguranja (t. j. dok se ne počnu davati rente) ne će nastati znatniji novi personalni troškovi.

Time sam rekao sve što sam držao važnim za provodjenje ove grane osiguranja, pa sada molim gg. prisutne, da izvole oni izreći svoje mišljenje.

Nakon referata direktora Dr. Helebranta razvija se o prvoj točci dnevnog reda debata.

Nikola Klem: Kaže, da je našao kod poslodavaca potpunu sklonost za provedbu ovog novog osiguranja i oni bi vrlo rado plaćali prinose za ovu granu osiguranja, kad su doznali, da će prinos osiguranja za iznemoglost, starost i smrt iznositi tek polovinu prinosa za osiguranje u slučaju bolesti. Glede formulara drži, da mogu ostati dosadanje prijavnice, koje ne bi trebalo mnogo nadopuniti, već samo sa jednom rubrikom i to, koja bi se odnosila na lica, koja ne potpadaju pod ovo osiguranje, pošto već potpadaju pod penziono osiguranje po starom austrijskom zakanu. Osobitu pažnju bi trebalo posvetiti rubrici o dosadanjem službovanju pošto je vrlo teško ustanoviti identitet.

Glede potvrde o vojnom službovanju predlaže, da si osiguranik sam pribavi potvrdu od vojnih vlasti, koje o tome vode točnu evidenciju. Glede ubiranja prinosa od Ministarstva Vojnog najbolje je, da se vrši putem paušaliranja. Glede toga, kako da se vode podaci o osiguranicima, da li putem članskih knjižica ili putem kartoteka, mora kazati da su članske knjižice nemoguće, što je dokazala loša praksa kod okružnih ureda u Hrvatskoj. On je zato, da se uopće zabace te knjižice, a da se zadrži samo dobro vodjeni kataster članova. Glede pitanja, kako da se vodi kataster, da li po sistemu kartoteka ili u knjigama, drži, da je kartoteka dosta nesigurna s razloga, što se može izgubiti vrlo lahko koji list iz kartoteke, dočim se to kod knjiga ne može dogoditi. Predlaže, da se vodi kataster u knjigama i to decentralizirano kod svakog pojedinog okružnog ureda, a ne centralizirano kod Središnjeg Ureda. Kod njegovog ureda potreban je za provodjenje ove nove grane osiguranja samo jedan novi činovnik.

Panto Krekić: Mi danas snosimo kod grane osiguranja za slučaj bolesti terete invaliditeta. Malarija i tuberkuloza spadaju više u invaliditet nego li u bolest. Glede kartoteke ne slaže se sa Klemom, da će biti dovoljan jedan novi činovnik za ovaj posao. Koliko je njemu poznato za okružni ured banjalučki, koji imade 14.000 članova prijavljeno je po isplatnim listama, a 10.000 po prijavnicama, trebati će 6 novih činovnika, a za splitski ured, kojemu je on sada ravnatelj, trebati će 3 nova činovnika. Centralno vodjenje katastra kod Središnjeg Ureda znači samo povećanje posla obzirom na šiljanje prijavnica Središnjem Uredu, ali unatoč toga, čini mu se zgodnijim centralno vodjenje katastra kod Središnjeg Ureda, nego li decentralizovano vodjenje kod Okružnih Ureda z. o. r.

Eugen Wolf: Dosadanje iskustvo pokazuje, da grana osiguranja za slučaj iznemoglosti, koja se još ne provodi, opterećuje granu osiguranja za slučaj bolesti. Stoga razloga potrebno je, da se što prije pristupi provedbi osiguranja za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti Današnje prijavnice treba samo nadopuniti sa rubrikom, koju je spomenuo gospodin ravnatelj Klem. Glede vodjenja katastra predlaže sistem kartoteka i to s razloga, što je vodjenje katastra po knjigama vrlo nezgodno i vrlo nepraktično. Vodjenje katastra po knjigama zahtjeva glomaznu administraciju, o čemu se on osvjedočio kod privatnih poduzeća. Pristaša je decentraliziranog vodjenja katastra kod pojedinog okružnog ureda. Slaže se sa Klemom, da se stavi u dužnost svakom članu, da dokaže članstvo za vreme vršenja vojne službe sam time, da si nabavi od vojnih vlasti uvjerenje. Prinos za vreme vršenja vojne službe ne može se pojedinačno voditi, pa ga je najzgodnije izračunati po prosječnoj obezbedjenoj nadnici i paušalirati.

Digitized by Google

Dr. Jože Bohinjec: Nema sumnje, da je osiguranje za slučaj iznemoglosti i starosti potrebno i o tome neće govoriti. Prelazi na praktičnu provedbu tog osiguranja.

Najglavnije je kod toga vodjenje evidencije. To će biti vrlo teško osobito u prvom početku, te će prouzrokovati povišenje upravnih troškova. Što se tiče prijava, neophodno je potrebno, da se podaci o članu crpe iz uredovnih uvjerenja. Mi ne bi smjeli prepustiti poslodavcima, da oni pribavljaju podatke o članovima, jer je to vrlo problematično obzirom na njihovo raspoloženje spram socijalnog osiguranja. Naročito treba posvetiti pažnju ustanovljenju kontinuiteta rada pojedinog člana i ustanovljenju njegovog identiteta. Institucija socijalnog osiguranja mora se sa sama skrbiti zato, da budu svi podaci točni, vjerodostojni i redosljedni. Moralo bi se putem novelizacije zakona ili putem naredbe ishoditi odredba, da se jednog radnika smije primiti u posao samo na osnovu potvrde okružnog ureda ili na osnovu radničke legitimacije.

Sreten Jakšić: Imade veliki broj radnika, koji čekaju sprovodjenje osiguranja za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti. Ministarstvo Socijalne Politike izdalo je jednu odluku, kojom odlaže provedbu tog osiguranja. Neprestane tužbe poslodavaca, upućene Ministarstvu, krive su ovoj odluci Ministarstva o odlaganju provodjenja ove grane osiguranja. Naša je jednoglasna želja, da se odlaganje provodjenje ove grane osiguranja suviše ne oteže, da radnici što prije dodju do svoga prava. Glede vodjenja katastra mora kazati, da je to veliki posao i iz dosadanje diskusije opaža, da bi htjeli jedni drugima prebaciti posao. Vodjenje katastra biti će ogroman posao osobito kod šumskih radnika čija je fluktuacija vrlo velika naročito u Bosni. On je protiv članskih iskaznica osobito radi bosanskih prilika, jer bi članovi posvetili vrlo malu pažnju čuvanju tih iskaznica. Bosanski radnici, koji se rekrutiraju, većinom iz redova seljaka, ne mogu u urednom stanju držati niti 14 dana kakvu legitimaciju, a kamo li 14 godina. Za to treba iskaznice uopće zabaciti. Mi smo u Sarajevu o ovom pitanju održali jednu internu konferenciju činovnika okružnog ureda, koja je nakon svestrane rasprave o tom pitanju došla do zaključka, da se vodi samo jedan centralni kataster i to kod Središnjeg Ureda z. o. r. Glede prijavnica i odjavnica predlaže, da se one ispunjuju u duplikatu sa indigo papirom, te da se duplikat šalje Središnjem Uredu radi katastra bilo mjesečno bilo godišnje, dočim original prijavnice i odjavnice da ostane u okružnom uredu radi uredovne upotrebe. I on sam drži, da će se moći uspješnije voditi katastar na jednom mjestu, nego li na 23 mjesta. Iz ovih razloga predlaže, da se vodi jedan centralni katastar članova kod Središnjeg Ureda.

U kratko reasumirajući svoje izvode predlaže, da se potpuno zabace iskaznice, da se uvede jedan centralni kataster kod Središnjeg Ureda i da se uvede vođenje prijavnica u duplikatu. Glavno je samo, da Ministarstvo dozvoli provođenje ove grane osiguranja, a onda dolazi tehnička strana tog sprovođenja. Kolosalno bi se poboljšalo stanje radničke klase uvedenjem osiguranja za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti i stoga apeluje na prisutnog predstavnika g. Ministra Socijalne Politike, da izrazi našu želju za što skoriju dozvolu provođenja osiguranja.

Milan Korać: Izjavljuje, da je bezuvjetno potrebno vođenje katastra članova bez obzira na to, da li se uvede osiguranje za slučaj iznemoglosti ili ne, jer je to potrebno i za dosadanje grane osiguranja, koje se provode. On je apsolutno pristaša decentralizovanog vođenja katastra po pojedinim okružnim uredima. U tu svrhu spominje slučaj sa davanjem potpore članu jednog ureda po drugom uredu. Prema njegovom mišljenju ne može biti govora o šiljanju prijavnica Središšnjem Uredu s razloga, jer će se Središnji Ured moći njima vrlo malo poslužiti. Glede isplatnih lista mora kazati, da se vrši krivo prijavljivanje i da su tome krivi okružni uredi sami. Ne smije dopustiti jedan okružni ured, da u isplatnoj listi poslodavac pred blagdanom u tjednu odjavi radnika, a iza blagdana, da ga opet prijavi na posao. Ovakove nepravilnosti mora okružni ured sprečiti.

Nikola Klem: Poslodavci će prigovarati uvođenju ovog osiguranja samo ispočetka, kao što obično prigovaraju uvođenju svake novotarije, koja je skopčana

Digitized by Google

sa novim teretom za njih. Ponovno ističe, da ne treba prijavnice dosadanjeg oblika mnogo mjenjati. Predlaže, da se podaci o članu ustanovljuju na isti način kao u slučaju nezgode, jer su oni potrebni samo prigodom podavanja rente. Ponovno predlaže, da prinos plaća vojska paušalno. Iskaznice su svakako nepotrebne, a glede katastra drži, da se bezuvjetno mora voditi. Obzirom na to, da su neki za vođenje katastra kod Središnjeg Ureda s razloga, što ne postoji sigurnost za točno vođenje kod okružnih ureda, izjavljuje, da je on za vođenje katastra kod okružnih ureda, jer i kod ovih mora biti isto takva sigurnost, kao što je i kod Središnjeg Ureda. Kataster je bezuvjetno potreban kod okružnih ureda i za dosadanje dve grane osiguranja za slučaj nesreće i za slučaj bolesti.

Vojin Brkić: Suvišno je govoriti o potrebi osiguranja za slučaj iznemoglosti. Plaćanje prinosa za Berze Rada, koje uopće ne postoje, vrše poslodavci bez ikakvih suprotstavljanja, pa će tako oni plaćati i prinose za ovu novu granu osiguranja. Organizacije poslodavaca su protiv toga osiguranja, ali kada bi se stavilo na glasanje pojedinim poslodavcima, da li su za ili protiv osiguranja u slučaju iznemoglosti, bila bi većina za to osigurajen. Uvjeren je za predstavnika g. Ministra Socijalne Politike g. Jeremića, da je i on pristaša provedbe ovog osiguranja. Prelazeći na sam predmet, mora kazati, da su kartoteke nepotrebne i da su na jednoj svojevremenoj konferenciji u Budimpešti bili svi delegati protiv kartoteka. Naročito se greši kod lošeg ispisivanja imena. Vođenje statistike osiguranja moglo bi se voditi pomoću osobnih listova i to kod okružnih ureda. Drži, da postoji bezuvjetna potreba osobnih listova. Mora naglasiti, da je teško voditi točno osobni list kraj tolikog broja nepismenih. Da se ne bi osobni list vodio površno, bilo bi potrebno, da se potvrda poslodavca perforirana doda prijavnici. Trebalo bi još uvesti rubriku o radu kod takovog posla, koji nije obavezan na osiguranje ili rubriku o tome, da član nije začlanjen u osiguranju. On je protivan vođenju centralnog katastra, a pristaša je vođenja katastra kod pojedinih okružnih ureda.

Dr. Martin Matić: Današnje osiguranje jeste krnje osiguranje. Poznato je svima, da manjka osiguranje za slučaj besposlice i mi danas izdržavamo na račun grane osiguranja za slučaj bolesti, neuposlene radnike. Ovo krnjasto stanje krivo je silnim tužbama protiv naše institucije socijalnog osiguranja. Na području njegovog okružnog ureda primili su poslodavci vrlo nepovoljno vijest, da je osiguranje za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti odloženo. Oni traže, da se to osiguranje odmah provede, dapače da se ono proširi i na same njih. Vođenje katastra treba promatrati sa gledišta dobrobiti radnika. Mogućnost lošeg vođenja katastra postoji kako kod centralnog, tako i kod decentraliziranog sistema. Protivan je sistemu kartoteka, a pristaša je sistema matrikule, koji je doduše malo skuplji, ali se ne smije gledati na to, koliko to stoji. Najzgodnije bi bilo, da se vode katastri kod okružnih ureda i jedan centralni kod Središnjeg Ureda.

Blagoje Bračinac: Ne treba da govorimo, kako nama konvenira ovo osiguranje za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti, već treba da gledamo na to, kako stoji faktično stanje te grane. Vođenje diskusije o praktičnom sprovođenju ove grane osiguranja posvema je suvišno, jer mi te grane osiguranja nemamo i ne ćemo imati.

Ministarstvo Socijalne Politike donelo je odluku preko shvatanja poslodavaca, koje je u našu korist i suprot saglasanja obiju grupa interesenata, kojim se odlaže provođenje ove grane osiguranja. Nisu protivni tom osiguranju ni referen i Ministarstva Socijalne Politike, već političke prilike traže odlaganje toga osiguranja. Obično se upire prstom u beogradski okružni ured, ali ne treba smetnuti sa uma, da su u beogradski okružni ured došli ljudi sa kurseva, koje je držalo Ministarstvo Socijalne Politike i da su ti ljudi činili silne propuste, čije posljedice danas još snosi beogradski okružni ured. Nisu u pitanju odgovornosti za rad samo vodeći direktori okružnih ureda već i druga lica. Potrebu nove grane osiguranja za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti pokazuje najbolje insolventnost u grani osiguranja za slučaj bolesti. Drži, da predstavnik Ministarstva Socijalne Politike treba, da podnese g. Ministru Socijalne Politike od nas svih jednoglasnu želju, da se

Digitized by Google

osiguranje za slučaj iznemoglosti, starostii smrti imade bezuvjetno odmah sprovesti, jer ćemo mi inače sahraniti granu osiguranja za slučaj bolesti. Ako Ministarstvo Socijalne Politike ne će voditi računa o sprovođenju svih ostalih grana osiguranja, onda ćemo izgubiti i ovo delomično osiguranje. Oduzimanjem prinosa putem snizivanja postotne stope, izgleda da će i grana za slučaj nesreće biti pasivna. Treba provesti oštru borbu oko toga, da se sprovedu sve grane osiguranja. Tu glavnu želju ima, da čuje delegat Ministra Socijalne Politike, jer za njega nisu važni formulari. On je dobio lično obaveštenje pred svoj polazak na ovu konferenciju, da Ministarstvo nastoji, da dade ovu novu granu osiguranja samo privatnim namještenicima, a da izuzimlje fizičke radnike. To apsolutno ne smije Ministarstvo da čini, da stvara neki antagonizam između radenika profesije i radenika druge profesije. Moli g. predstavnika Ministarstva Socijalne Politike, da mu dade odgovor o tom pitanju.

Vilim Haramina: Slaže se posvema sa izjavom druga Bračinca sve do one točke, gdje govori da je suvišno debatirati o formularima. Upozoruje upravnike Okružnih Ureda, da je vrlo teško pitanje voditi katastre po sistemu kartoteka kod pojedinih okružnih ureda. Vrlo ga čudi, da u Okružnim Uredima ne postoji katastar članova, da nema pregleda svih članova. To je jedan strašan manjak i direktno ga je stid pred ovom konferencijom, da se je čulo, da imade Okružnih Ureda bez katastra članova. Katastar članova potreban je bezuvjetno i za grane osiguranja u slučaju bolesti i nezgode. Za osiguranje u slučaju iznemoglosti, starosti i smrti potrebna je jedna centralna evidencija. Apsolutno se ne slaže sa Bračincem, da nije potrebno raspravljati o praktičnom sprovođenju osiguranja, jer nisu svi poslodavci protivnici osiguranja. Društvo i država dužni su, da radnika osiguraju u momentu, kada nema rada usled bolesti ili usled pomanjkanja posla. Bezuvjetno treba uzeti u obzir i administrativnu stranu osiguranja i o tome voditi računa i ovdje raspravljati. Koliko on imade iskustva, može kazati, da će centralno vođenje katastra biti točnije od decentralizovanog vođenja.

Pavle Tatić: Osvrće se na izvode upravnika Bračinca, koji smatra suvišnom ovu raspravu. Nije to mlaćenje prazne slame, kad se raspravlja o praktičnoj provedbi osiguranja za slučaj iznemoglosti, pa makar došlo to osiguranje posle x godina. Treba već sada, da se pripremimo za što bolje provođenje te grane osiguranja. Kao predstavnik radnika protestira najoštrije protiv neopravdanih tužba poslodavaca protiv naše institucije. Moli predstavnika g. Ministra Socijalne Politike, da izradi, da se osiguranje za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti uvede što prije. Osim toga treba uvesti što prije i osiguranje radnika za slučaj neuposlenosti.

Moli gospodina predstavnika Ministra Socijalne Politike, da bude tumač želja radničkih predstavnika izraženih na ovoj konferenciji.

Franjo Raušer: izjavljuje, da bi trebalo voditi računa i o radnicima, koji sada potpadaju pod rudarsko i željezničko osiguranje, da i oni dođu u sklop našeg osiguranja. Oni žive sada u vrlo lošim prilikama. On dobro znade, da su se pojedina Ministarstva ogradila kineskim zidom od pitanja socijalnog osiguranja i drži, da bi Ministarstvo Socijalne Politike moralo nastojati, da se ove radnike, koji su izuzeti iz naše organizacije osiguranja opet privede natrag.

Milan Glaser: Mora kazati, da je potrebno da na ovoj konferenciji vlada princip slobode govora, ali zato ipak drži, da je nezgodno kada upravnik okružnog ureda govori kroz prozor i kod toga izjavljuje, da ne treba stručno raspravljati o predmetima, koji su na dnevnome redu. Naprotiv drži, da treba ovu konferenciju držati na visini stručne rasprave, jer joj je i svrha raspraviti čisto stručna, tehnička pitanja. Ne treba mnogo govoriti o potrebi osiguranja, to je nama dobro poznata stvar. Drago je nama svima, da su iz raznih krajeva države upravnici okružnih ureda doneli glasove, prema kojima su poslodavci za provedbu osiguranja u slučaju iznemoglosti, starosti i smrti, i on drži, da su samo neke poslodavačke organizacije protivne sprovođenju ove vrsti osiguranja radi sadanje privredne krize, premda bi se prinos za to osiguranje mogao i u današnjoj situaciji podnijeti. Da nisu pri-

Digitized by Google

nosi kod nas previše veliki, najbolji je dokaz, što se kod nas plaća jedva 4½% od efektivne zarade radnika za osiguranje uslučaju bolesti, a u Njemačkoj 7½% do 12%. Po novom zakonu plaćati će se u Francuskoj 10% za osiguranje u slučaju bolesti i invaliditeta. Ponovno moli članove konferencije, da se drže stručne rasprave. Ne može biti govora o tome, da je stručna rasprava o provedbi osiguranja suvišna s razloga, što je skoro sigurno, da će osiguranje u slučaju invaliditeta biti odgođeno. Pitanje je, kada ćemo se opet sastati, pa je s toga potrebno, da ovu stvar već danas potpuno rasčistimo. Dr. Bohinjec posvetio je u svom govoru osobitu pažnju ustanovljenju indentiteta članova, koji bi se imao dokazati originalnim spravama. Drži, da je to nemoguće za naše prilike. Svi su govornici bili protiv članskih iskaznica, a to je i posvema razumljivo s obzirom na dosadanje iskustvo u bivšim blagajnama u Hrvatskoj i Slavonji, gdje se nitko nije služio tim članskim knjižicama, koje su osim toga stajale i mnogo novaca. Drugi bolji način dokaza članstva jeste kataster članova. Mnogi ravnatelji izjavili su se protiv katastra, ali mi trebamo kataster članova već i za granu osiguranja u slučaju bolesti i nesreće, i okružni uredi treba da se priuče na vođenje katastra prije, nego li ćemo ga trebati za sprovođenje osiguranja u slučaju iznemoglosti, starosti i smrti. Razume se samo sobom, da je bezuvjetno potrebno, da katastri budu tačni, jer netočno vođenih katastra zaista ne trebamo. U berlinskoj boleničkoj blagajni vidio je on jedan ogroman kataster za 500.000 članova, koji je bio najtočniji i najsavjesnije vođen bez obzira na veliki broj članova. Naši upravnici vodili bi kataster točno i služili bi se njime, kad bi kataster bio odjeljen od očevidnika, kao što je to i kod spomenute berlinske blagajne, gdje treba pola sata vožnje tramvajem, da se dođe od katastra članova do očevidnika poslodavaca. Vođenje katastra članova bezuvjetno je nužno i ima služiti osnovicom poslovanju sa osiguranim članovima. Očevidnici poslodavaca potrebni su za financijske obračune i poslovanje sa poslodavcima, dočim je katastar članova potreban i za evidentiranje prava članova. On se slaže sa govornicima, koji su govorili za centralno vođenje katastra kod Središnjeg Ureda za evidentiranje svih potrebnih podataka za osiguranje u slučaju iznemoglosti, starosti i smrti. Culo se je, da i administracija Središnjeg Ureda nije bolja od one okružnih ureda. On može kazati samo to, da će adminitracija Središnjeg Ureda biti savršena, kada će biti dobra i administracija svakog pojedinog okružnog ureda.

Dušan Jeremić: Između nosioca socijalnog osiguranja i Ministarstva Socijalne Politike treba prema njegovom mnijenju da postoji koordinirajući rad. Gosp. Bračinac misli, da je ova konferencija jedan politički zbor, da može on da se služi na njoj sa opštim frazama, koje se rabe na zborovima. Koji su razlozi, da se ne sprovede osiguranje za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti, ne može on kazati ovdje na ovoj konferenciji. Gosp. Bračinac kaže u svom govoru, da je suvišna stručna debata o sprovođenju osiguranja za slučaj iznemoglosti, ali u tom vidi on neko izbjegavanje gosp. Bračinca od stručne debate, vidi da njegov rad nije sasvim ispravan, da nije na visini kao kod ostalih upravnika. Kad on čini takovu deklaraciju kao jedan upravnik velikog okružnog ureda, važno je to za njega kao predstavnika Ministarstva, a i za samo Ministarstvo Socijalne Politike, da svrati pažnju na rad u tom uredu. Drži, da je gosp. Bračinac trebao stručno govoriti, jer je on kao upravnik baš za to pozvan, ali ne će više da o tome govori, već će upotrebiti samo reči gosp. Haramine, da su loši upravnici krivi lošoj administraciji. U svom referatu gosp. Ministru Socijalne Politike podnesti će on samo stručne stvari sa ove konferencije. Mora naglasiti, da su upravnici Okružnih Ureda javni činovnici i da kao takovi ne smiju govoriti kao partijski i politički vođe.

Vladimir Pfeiffer: Izjavljuje, da treba poteškoće kod nadzornih vlasti prepustiti samim interesentima, da ih oni rešavaju na svojim zborovima, a upravnici okružnih ureda treba da na ovoj konferenciji raspravljaju stručno. Bilo sa dobrom bilo sa lošom administracijom neće moći upravnici prisiliti Ministarstvo Socijalne Politike na provedbu osiguranja. Ne želi više da se raspravlja o ovoj točci

Digitized by Google

i da se dadu kakva lična objašnjavanja, pošto je gosp. generalni direktor već izrekao zaključnu riječ.

Određuje prelaz na drugu točku dnevnog reda.

Kod druge tačke dnevnog reda podnašaju referat **o održanju ravnovjesja između primitaka i izdataka u bolno-potpornoj grani osiguranja i o s tim saveznim pitanjima** gg. Albin Bauer, Dr. Željko Hahn, Dr. M. Ježić i Dr. O. Weiss.

Albin Bauer (referat):

Uspjeh svakoga gospodarstva ovisan je o ravnovjesju između primitaka i izdataka, pa čim su primici veći od izdataka, tad se govori i o boljem financijalnom uspjehu. Prognozu o tom uspjehu daje proračun, kojim se prama unapred poznatim potrebama određuje ili traže nužna pokrića, ili se unapred poznatim primicima prilagođuju unapred nepoznati izdaci.

U grani osiguranja za slučaj bolesti nisu poznati ni izdaci ni primici u njihovim apsolutnim konačnim rezultatima, već je poznata samo mjera primitaka i mjera izdataka.

Mjera primitaka jesu prinosi i nadnični razredi, a mjera izdataka jesu iznos i vrst pojedinih potpora, u naravi i u novcu, te iznos upravnih troškova.

Mislit će neko, da se kraj ovako neopredeljenih faktora ne bi mogao sastaviti proračun primitaka i izdataka, čak da je nemoguće udesiti aktivno gospodarstvo, u kojem se nezna ni za primitke ni za izdatke u konačnoj apsolutnoj potrebi. Uvjerenje, da se ne može postaviti proračun ispravno je u toliko, što se on u toj grani poslovanja ni ne postavlja, već samo za upravne troškove, jer to uopće nije ni nužno; ali i bez proračuna možemo udesiti financ. ravnovjesje između primitaka i izdataka, jer su i primici i izdaci, u svojoj mjeri takovi, da se međusobno ne samo pokrivaju, već da u normalnim prilikama i uz ispravno poslovanje prekrivaju izdatke.

E, pa kako to, da je mjera izdataka i mjera primitaka ispravna, kad je naročito uvjet za najviši dio izdataka, oboljenje ili smrt člana, jedna nepoznanica, jedna okolnost, koja je unapred nepoznata, a o kojoj je ovisno ravnovjesje bolnopotporne grane.

Mjera izdataka u radničkom osiguranju nije nepoznanica, šta više ona je postavljena na osnovu dugogodišnjih iskustava, na osnovu tačno praćenih statističkih podataka inozemnoga osiguranja. Na osnovu ovih podataka sastavljena je i mjera primitaka, t. j. financijalna baza grane osiguranja za slučaj bolesti.

Prinosi za osiguranje u bolesti našimzakonom nisu sasvim tačno određeni, već je postavljen samo maximum i minimum, t. j. od 4—7% obezbeđene nadnice, a učinjeno je to s razloga, da radničko osiguranje i bez saradnje legislative može u slučaju potrebe prilagoditi primitke svojim izdacima.

Sada je prinos 6% obezbeđene nadnice, dakle je bliže kranjoj višoj, nego li krajnjoj nižoj granici.

Ovim prinosom imadu se pokriti: 1,sve potpore u naravi, 2. sve potpore u novcu, 3. upravni troškovi, 4. imadu se osnovati nužne i zakonom propisane pričuve (§. 26. ZOR.), 5. u slučaju raspoloživih sredstava mogu se dati veće potpore (§. 46. ZOR.)

Da li je to sve moguće postići ovim prinosom?

Prama statistici austr. bolesn. blagajni iznosilo je prosječno obolijevanje 9.4 dana bolesti u godini po muškom, a 8.5 dana po ženskom članu kraj 20 nedeljne potpore. Za 26 nedeljniu potporu povećaju se obolevanja za 5% t. j. na 9.9 odnosno 8.9 dana u godini. Na osnovu toga iskustva, koje je jednako i bivšoj sarajevskoj bolesničkoj blagajni a i razrešenoj zemaljskoj blagajni za potporu bolesnih radnika i za osiguranje proti nezgodama u Zagrebu, zaokružen je ovaj broj na 10 dana muškog i 9 dana ženskog obolenja.

Hranarina, koja u godini otpada prosječno na jednoga člana iznosi dakle 6.67 obezbeđenih nadnica (⅔ x 10 = 6.67) muškoga i 6.00 ženskoga člana. **Smrtnost** iznosila je u Austriji 9 2%, u Sarajevu 9%, u Zagrebu 8%, dakle prosječno 9% ili 0.27 obezbeđene nadnice na člana. **Porođaji** uzeti su po istoj statistici 7.5% žen-

Digitized by Google

skih članova. Prama tomu otpada 90 nadnica na potpore porodiljama, 16 nadnica na potporu za dojilje, a 14 nadnica na opremu djeteta, svega dakle 120 nadnica na porođaj ili 9 nadnica na članicu kao godišnje opterećenje uslijed porođaja. Celokupni dakle iznos novčanih potpora iznosi na muškog člana 7.3 nadnica, a na ženskog 15 nadnica godišnje.

Za potpore u naravi, t. j. trošak liječnika, ljekarija i uprave predvidio je zakon 100% hranarine, te tako dobivamo godišnji izdatak od 14 nadnica muškog i 21 nadnicu na ženskog člana.

Ako se konačno uvaži, da uslijed predvidivoga bolovanja otpada na muškoga člana 292, a na ženskoga 285 dana prinosa, tad prinos na muškog člana iznosi 14: 292 = 4.8% obezbeđena nadnica, a na ženskoga člana 21 : 285 = 7.37% obezbeđene nadnice, prosječno dakle uzevši da ima 22% ženskih članova 5.37% nadnice.

Uslijed toga računa, koji se osniva na praksi radničkog osiguranja u inozemstvu, a kontroliranoj i primenjenoj i statistikama iz domaćeg osiguranja nepobitna je činjenica, da bi se sa 6% prinosom imalo pokriti u normalnim prilikama sve izdatke, koje smo netom nabrojili.

A što pokazuje iskustvo u našem poslovanju počevši od 1. jula 1922. do konca 1924., t. j. dvije računske periode.

Bilans za razdoblje 1922./1923. pokazuje, da je od 24 mjesna organa njih 20 donijelo aktivni bilans, a samo 4 ureda su svršili sa deficitom. Najveći suficit jest 37.64%, a najveći deficit 27.64%, — dakle razlika u potrošnji iznosi 65.28%; prosječni suficit 14.99%.

Bilans za godinu 1924. mnogo je nepovoljniji, jer pokazuje, da je od 24 mjesna organa njih 11, dakle skoro polovica, bilansiralo sa osjetljivim deficitom a 13 sa suficitom tako, da ukupni suficit pokazuje samo 0.33% primitaka. Najveći suficit jest 24.18%, a najveći deficit 45.96%; razlika iznosi dakle 70.14% — odnosno, da je najdeficitniji ured potrošio više nego dvaput toliko, koliko najsuficitniji. Iz ovoga slijedi, da je bilans za 1924. potpuno nepovoljan, jer je na novčane potpore, na potpore u naravi i upravne troškove utrošen sav prihod bolnopotporne grane, a da se izvršenju ostalih dužnosti ne može pristupiti.

Razmotrimo malo pobliže financijalni uspjeh bolnopotporne grane.

Bolnopotporni propis za 1922. iznosio je 59,257.067 Din. 83 pare, razni ini primici 1,004.844 Dinara 46 para. Potpore i upravni troškovi su iznosili 39,922 370 Din. 66 para. Ubrano je god. 1922. na bolnopotpornom prinosu, zajedno sa inim primicima (kamati, troškovi i t. d.) 22,245.305 Dinara 21 paru. Uzevši u obzir gore spomenute izdatke tad je izdano u bolnopotpornoj grani za 17,677.065 Dinara 45 para ili 44.28% više, nego li je iznosio inkaso.

U god. 1923. iznosio je propis 165.514.593 Dinara 85 para, ini primici 2,401.397 Dinara 87 para. Potpore i upravni troškovi iznosili su 144,044.737 Dinara 80 para. Ubrano je zajedno sa ini mprimicima 132,646.485 Dinara 60 para. Uzevši u obzir spomenute izdatke tad je izdano u bolnopotpornoj grani za 11,398.252 Dinara 20 para ili 7.9% više nego li je stajalo gotovine na raspolaganje, odnosno inkaso je iznosio 55.71%, a zaostatak 44.29%. Inkaso propisanoga prinosa 1923. sa zaostatkom iz 1922. iznosio je 63.99%, a zaostatak tekućega prinosa iz 1923. sa zaostatkom iz 1922. iznosio je 31. decembra 1923. 36.01%.

Bolnopotporni propis za g. 1924. sa raznim primicima iznosio je 187,103.578 Dinara 43 pare. Isplata potpora i upravni troškovi iznosili su 185,693.898 Dinara 77 para. Naprama inkasu sa raznim primicima od 178,467.672 Dinara 61 para, dakle je izdato u gotovom za 7,226.226 Dinara 16 para više nego li je gotovine stajalo na raspolaganje. Inkaso propisa u 1924. god. bio je 52.62%, a tekući zaostatak 47.38%. Prama tomu bolnopotporna grana osiguranja platila je s naslova potpora i upravnih troškova počevši od 1. jula 1922. do 31. decem. 1924. svega 369,661.107 Din. 23 pare, a za to je stajalo na raspolaganje s naslova ubranih prinosa i raznih primitaka 333,359.463 Din. 42 pare gotovine. Dakle je isplaćeno 36,301.543 Dinara 81 paru više nego li je bolnopotporna grana imala efektivnog svoga gotovoga novca.

Digitized by Google

Ako se k tomu uvaži, da vjerovnici bolnopotporne grane (bolnički računi, sanatoriji, ljekarnički računi, ljekari itd.) potražuju zamjetljivu svotu od 24,567.159 Dinara 75 para, tad se mora priznati, da je bolnopotporna grana za lijepu svotu od 60,868.703 Dinara 56 para insolventna.

Bolnopotpornu granu tereti povrh toga ukamaćenje i amortizacija iznosa od cca 16 milijuna Dinara s naslova investicija za zgrade, koje služe u svrhe mjesnih organa, a koje su investicije izvedene iz imovine grane za osiguranje u nesrećnim slučajevima.

Iz ovoga slijedi:

1. Iz raspoloživih sredstava bolnopotporno grane osiguranja ne mogu se isplaćivati potpore iz 45. ZOR. 2. Davanje većih potpora iz § 46. ZOR bez povišenja postotka prinosa isključeno je. 3. Reserve iz § 26. ZOR. u koliko se stvore bit će iluzorne, jer će one biti radi pomanjkanja gotovine, t. j. što je iskazani suficit samo jedna knjižna fiktivna operacija, te ne će moći doći do realizacije, pa će tako i bolnopotporna grana ostati bez raspoloživih sredstava za pokriće vanrednih izdataka. 4. Deficitnim okružnim uredima ne će Središnji Ured moći u smislu § 140. ZOR. davati beskamatne predujmove iz bolnopotporne grane, jer sredstava nema, već će moći dati zajmove iz grane osiguranja za nesrećni slučaj uz 6% kamata. 5. Iz imovine bolnopotporne grane osiguranja ne može se udovoljiti dužnosti proističućoj iz § 137. i al. 5. §-a 122. ZOR, t. j. ne će se moći podizati i uzdržavati zdravstvene ustanove.

Iz ovoga slijedi dalnja konsekvenca, da bolnopotporna grana osiguranja ne će moći udovoljavati svojim zakonitim dužnostima bez upotrebe imovine, grane osiguranja za slučaj nesreće. Ovo pak znači daljnje opterećenje bolnopotporne grane.

Svaka naime od grana osiguranja vodi za sebe samostalne račune (§ 137. ZOR.), t. j. svaka grana osiguranja finansijski je posebna samostalna ekonomska jedinica. Ako se pri tom imade na misli, da je struktura svake grane osiguranja drugačija, da svaka imade svoj posebni finansijski osnov i zadatak, tad je jasno, da imade i jedna od druge biti finansijski odlučena, šta više, svaka grana osiguranja imade za sebe biti tako finansijski vođena, da joj bude i finansijalna samostalnost omogućena.

Imajući povrh toga na umu, da prinosi u grani za nesrećni slučaj služe kao glavničnо pokriće za rente, da su dakle imovina, koja ne samo da se ne smije umanjiti i propasti, već da naprotiv mora donositi i plodove, tad je nužna i sasvim naravna konsekvenca, da se imovina grane za nesrećni slučaj ne može i ne smije upotrebljavati u druge svrhe, nego li je to zakonom određeno, a ako se upotrebi, može se to desiti samo sa znanjem i privolom samoupravnoga organa Središnjeg Ureda z. o. r., uz zaračunanje kamata na upotrebljenu glavnicu, koja se imade povratiti, te uz osiguranje, da će se ovako pozajmljena glavnica u slučaju potrebe i moći privesti svojoj zakonom predviđenoj svrsi. Kad se ovo provede, a to će se morati učiniti, tad će bolnopotporna grana biti opterećena još daljnjim teretom, t. j. plaćanjem kamata na sve zajmove, učinjene iz druge grane osiguranja za isplatu potpora te za amortizaciju i kamate na glavnice investirane u zdravstvene zavode i kuće, a koje ne potječu iz bolno-potporne grane.

Ako dojakošnjim putem krene dalje, tad dolazi u pitanje ne samo finansijalno ravnovjesje bolnopotporne grane, već se može desiti, da će bolnopotporna grana osiguranja apsolvirati svu gotovinu grane osiguranja za nesrećni slučaj.

Da se situacija uzmogne ispravno prosuditi valja nam se osvrnuti i na finansijalno stanje u grani osiguranja za nesrećni slučaj.

Od 1. jula 1922. do 31. decembra 1924. iznosi ukupna propis u grani osiguranja za nesrećni slučaj 121,531.233 dinara 51 paru. Od toga ubrano je 95,105.874.03 dinara. Od ovoga iznosa isplatili su mjesni organi umjesto Središnjeg Ureda 28 milijuna 111.191 dinara 23 p., a doznačeno je Središnjem Uredu u gotovom 9 milijuna 657.567 dinara 86 para. U razne gradnje investirano je osim toga iznos od 15 milijuna 852.226 dinara 64 pare, što čini sveukupno 53,620.985 dinara 73 pare. Ako se ovaj iznos odbije od ubranoga prinosa dobivamo svotu od 41,484.888 din. 30 para, a to je onaj iznos, koji mjesni organi duguju Središnjem Uredu s naslova ubranog

Digitized by Google

prinosa. Od toga upotrebili su mjesni organi u bolnopotpornoj grani iznos od 36,301.543 dinara 81 paru, te još duguju iznos od 5,183.344 dinara 49 para. Prema tomu sva raspoloživa gotovina grane osiguranja za nesrećni slučaj upotrebljena je u druge svrhe.

Uvaži li se, da Središnji Ured imade 6821 rentaša, a da glavnično pokriće za ove rente iznosi 85,713.008 dinara 23 pare, tad je jasno, da je finansijalno stanje i ove grane takovo, da se ne može dozvoliti veće opterećenje, a naročito nakon toga, što je prinos za 1/6 snižen.

Naša tvrdnja dakle, da će bolnopotporna grana apsorbirati svu gotovinu grane osiguranja za nesrećni slučaj, nije pretjerana.

Do toga nesmije doći i bilans bolnopotporno grane mora se uravnotežiti, insolventnost te grane mora se odstraniti, t. j. finansije bolnopotporne grane, moraju se postaviti na potpuno samostalne i od drugih grana neovisne temelje.

Kako ćemo tomu udovoljiti? U prvom redu valja zaprečiti, da se bilans bolnopotporne grane dalje ne pogoršava. U tom cilju valja odmah poduzeti slijedeće: 1. a) provesti racijonalnu, sa zakonitim propisima apsolutno saglasnu štednju kod podjeljivanja svih potpora, naročito onih, kod kojih je moguća zloporaba bilo s koje strane; b) organizirati administraciju ureda tako, da će se bolnopotporni propis obavljati najsavjesnije i najbitnije; c) pristupiti svim sredstvima, ubiranju i utjerivanju zaostataka prinosa.

2. Da se poluči normalno finansijsko stanje bolnopotporne grane, t. j. da se omogući finansijalna samostalnost, da se uzmognu stvoriti rezerve zaista u efektivnim iznosima, da se omogući bolnopotpornoj grani, da ako ne će baš sama moći podizati zdravstvene zavode, da joj se omogući, barem ekonomska saradnja kod osnutka takovih zavoda, trebat će pristupiti mjerama, označenim u § 23. ZOR, te će se morati staviti predlog:

a) za povišenje prinosa uopće, b) ili samo okružnim uredima, koji su u defecitu ili c) štetne poslove obvezati na naročiti prinos, d) konačno obezbeđenu nadnicu povisiti otvorenjem daljnjih nadničnih razreda.

O mjerama pod toč. 1. govoriti će pobliže moji drugovi ali želim i ja, da spomenem ipak još slijedeće:

Da li je štednja i racijonalno postupanje kod podijeljivanja potpora moguće, a da se ne povrijedi pravo članova na zakonite potpore? Jest, ona je moguća a i naša je dužnost paziti, da se nitko u svojim potporama ne prikrati, ali i da nitko nezvani ne dobije na štetu drugoga bilo i najmanju potporu.

Mi ove svoje tvrdnje temeljimo na iskustvima, starim i prokušanim iskustvima inozemnih osiguranja, a možemo mirno reći, da ni naše 15 godišnje iskustvo nije na odmet.

Mi znamo, da se sve društvene i socijalne pojave pokoravaju t. zv. statističkim zakonima, t. j. svih promjena u svijetu događa se u stanovitim omjerima, u stanovitim relativnim brojevima, koji se u stanovitim periodama povraćaju. Statistika broja pučanstva, porođaja, pomora, obolenja, događa se po stalnim omjerima, pa tako je i radničko osiguranje u svim smjerovima pratilo pojave, koje su relevantne u historiji i razvitku, financijalnom i zdravstvenom gospodarstvu njegovom. Na ovu činjenicu želimo Vas upozoriti i reći Vam, da je svakoj pojavi u radničkom osiguranju postavljena mjera stečena iskustvom, i što prelazi ovu mjeru, abnormalno je i valja smjesta tražiti reparacije.

Pa ako se i ne želimo oslanjati na ova iskustva, imademo i sami svoju mjeru za mjerenje, da li je poslovanje normalno ili ne. Imademo mjesečne pokusne bilanse. Ove valja da upravnik stalno i kritički preispituje, pa čim opazi, da je koji račun veći, da nešto nije u redu, odmah će ispitati uzroke tomu. Posavjetovat će se sa liječnikom, glavnim liječnikom, pa čak i sa lekarskim vijećem i ispitati će uzroke te im naći lijeka. Konstantno opažanje i praćenje pojedinih računa bolnopotporne grane, a naročito stalni saobraćaj između liječnika i uprave, kraj i malo dobre volje mora donijeti dobre plodove.

Valja pri tom imati vazda pred očima, da je prva i najvažnija zadaća bolnopotporne grane osiguranja izliječiti člana i povratiti ga sposobna privredi. Iz toga

Digitized by Google

slijedi, da su prve i najvažnije potpore one, koje se davaju u naravi, jer one zaista sadržavaju sve one zahvate, koji povraćaju zdravlje, a tek tada dolaze novčane potpore na red kao senkundarne, koje imadu uspjeh potpora u naravi samo pripomoći tim, da donekle omogućuju prehranu bolesnoga člana. Potpore imadu se davati samo onom i tada, kad za to postoje objektivni razlozi.

K svakom cilju redovito vodi više putova, kraćih i duljih, težih i lakših. Ne valja za to kompliciratí posao, tražiti kompliciranе, dulje i skupe putove. O tom valja benevolentno i oprezno upućivati članove, a činovnike uputiti, da u saobraćaju s članovima ne zauzimlju stav djelitelja milosti, već brižnoga, osjećajnoga prijatelja.

Pažnju imade se posvetiti tomu, da nitko u svom pravu ne bude prikraćen, ali da nitko nezvani ne primi potporu. Ova je dužnost teška, ona se ne može šablonizirati, ne mogu se reći baš sve mjere i sredstva, koje valja upotrebiti, jer je život tako različit, u njem sarađuje toliko tisuća raznih okolnosti, da je pravilo koje vrijedi za sve slučajeve nemoguće postaviti.

U tom poslu na jednoj je strani pravo na potpore, koje je u većini slučajeva osnovano na objektivno ispravnim preduvjetima, ali vrlo često i na prevari, simulaciji, samovolji, neshvaćanju i nepoštivanju kolektivnoga dobra, pa i praznovjerju, a na drugoj je strani liječnik, koji opstojnost ovakovih okolnosti mora otkriti, da u izvršenju svoga humaniteta, načela svoje liječničke znanosti, a konačno propisa zakona, izvrši akt pravednosti. Da se u tom poslu nađe pravi put, zaista je vrlo teška zadaća, ali smo uvjereni, da će naši liječnici htjeti i znati nas shvatiti, i da će naći pravi put. Jedino realno mjerilo može samo poslužiti statistika i iskustvo, u kojem se omjeru kreću slučajevi obolenja, te postotak pojedinih vrsti potpora. O tom reći će Vam pobliže načelnik Dr. Željko Hahn.

Na osnovu mjesečnih pokusnih bilansi lako je ustanoviti, da li su izdaci normalni, odnosno lako je naći, gdje treba tražiti lijeka. Kad se to ustanovi, tad će i lako biti naći razlog abnormalnosti. Kad je to sve uglavljeno, tad treba pristupiti odstranjivanju abnormalne pojave.

To je prva najvažnija i najpreča dužnost svakoga upravnika, pa čim opazi, da je nastalo u bilansi neko poremećenje, odmah će se kako rekoh, posavjetovati sa svojim glavnim liječnikom. Ako to nije dosta, valja sazvati sve liječnike, pa makar i liječničko vijeće. Ovakova suradnja upravnika sa liječnicima apsolutno je nužna i obligatorna. Ne znači ta saradnja, da će upravnik kao neliječnik dirati u stručni liječnički rad liječnika, već to znači, da će upravnik vršeći svoju dužnost kontrole o ekonomskom ravnovjesju bolnopotporne grane upozoriti liječnike na činjenicu, koja liječniku nije poznata i koju on ni ne može eventualno saznati u svom poslovanju, pa kad obojica saznadu, da su konstatovane takove relevantne okolnosti, koje utječu na normalni tok poslovanja, tad su bezuvjetno dužni, da se međusobno posavjetuju i nađu put za sanaciju opaženoga zla.

Uspjeh bolnopotporne grane osiguranja, valja neprestano kritički pratiti, te je saradnja svih faktora, a u prvom redu financijalnoga aparata — upravnika — sa aparatom za izdatke — liječnika, prvi i apsolutni preduvjet za ispravnost rada i financijalnu eksistenciju bolnopotporne grane.

Da se zaustavi tako nagli pad u financijalnom gospodarstvu bolnopotporne grane nužno je, da se uz obdržavanje najveće štednje na upravnim troškovima, organizira podjela rada tako, da se sa što manjim brojem ali vrsnih i dobro opskrbljenih činovnika obavi sav administrativni posao. Kod činovništva valja uz pretpostavku da je potpuno upućeno u svoju struku, pobuditi nepokolebiv osjećaj dužnosti i požrtvovnosti u humanom radu socijalnoga osiguranja i liječenju bijede u slojevima socijalno i ekonomski najslabijih sugrađana.

U svakoj tiskanici, u svakom aktu nesmije se gledati bezuvjetni mrtvi i dosadni kup papira, kojega valja mehanički manipulirati, već valja da svaki znade, da iz svakoga onoga papirića stoji jedan ili više bijednih ljudi, koji traže pomoć u najvećoj nesreći, u bolesti.

Uskraćivanje pomoći u bolesti, a omalovažavanje prava bijednih, najokrutnije je što može da učini zvaničnik svojemu bližnjemu. To rađa nezadovoljstvom, prezirom institucije, prigovorima te konačno potkapanjem pa i uskratom svakoga ugleda

Digitized by Google

naše institucije. Osim toga rađa to kod članova apsolutnim nerazumijevanjem i posvemašnjim nepoštivanjem kolektivnoga dobra, a konsekvenca toga, uvijek se pokazuje u oštećivanju i uništavanju dobara radničkoga osiguranja.

Bolnopotporni prinos temelj je i uvjet egzistencije bolnopotporne grane osiguranja. Poslu oko propisa prinosa treba posvetiti naročitu pažnju, on se mora obaviti brzo i ispravno, da se uzmogne čim prije pristupiti ubiranju i njegovom utjerivanju. Zaostatci su, kako rekoh, već vrlo visoki i nisu ničim opravdani. Pomanjkanje gotovine, uzdrmani kredit, opća stagnacija u privredi — sve to navađa se kao razlog zaostatcima.

Taj izgovor nije sasvim na mjestu.

Kod okružnog ureda u Beogradu iznose zaostatci 107.92% ili 38,075.520.63 Dinara. Tomu je razlog, što je ured mlad, osiguranje nije popularno iz mnogo drugih razloga. Ne razumijemo zašto je zaostatak kod staroga jednoga okružnog ureda, koji posluje već vrlo dugi niz godina, 55.76%, a kod trećega 56.27%, dok kod četvrtoga iznosi 18.27%. Ako taj okružni ured može imati zaostatak niži od 25%, kojega smatramo uslijed zakonom propisane procedure dozvoljivim, tad zaista ne razumijemo, da bi uzroci zaostataka, koji prosječno iznose 47.76% bili izvan okružnog ureda. Krivnja leži u tom, što se propis ne obavlja odmah na vrijeme, već često i za 2 mjeseca, pa kad poslodavac vidi kako se institucija malo brine, da na vrijeme dođe do financijalnih sredstava, tad dabome uz postojeću mržnju na instituciju dolazi i do toga, da poslodavac oteže sa plaćanjem, jer mu konačno od namještenika ubrani prinos kao zajam sa samo 6% kamatama danas zaista konvenira.

Ovo se stanje mora popraviti, ubiranje prinosa mora se svesti na normalu, insolventnost mora se odstraniti, potpore moraju se svesti na pravu mjeru.

Najteže će biti riješenje, kako će se postupati u pitanju provedbe §-a 23. ZOR. o povišenju prinosa, da li treba povisiti prinos uopće ili samo nekim okružnim uredima ili poduzećima.

Mi držimo, da pretpostavka za opće povišenje prinosa ne postoji. Dokazali smo, da je postotak prinosa toliki, da u normalnim prilikama i uz ispravno provođenje osiguranja, osigurava aktivni bilans. Budući da je aktivnim poslovanjem 13 mjesnih organa pružen dokaz o tom, držim, da bi opće povišenje prinosa imalo mjesta samo onda, kad bi se kod ispravnoga poslovanja kod svih mjesnih organa pokazalo, da se sa primicima ne može izaći.

Glede obveze pojedinih poslodavaca na posebni prinos nije nam stigao još ni jedan predlog, a pošto smo uvjereni, da će u naročito po zdravlje štetnim poslovima, odnosno kod poduzeća, koja leže u klimatski nepovoljnim i nezdravim krajevima, biti nužno, a i opravdano, propisatisati naročiti prinos, očekujemo od naših mjesnih organa odnosne predloge.

Preostaje nam pozabaviti se pitanjem da li se imade deficitnim okružnim uredima povisiti prinos.

Odgovor je samo jedan, jest, prinos se mora povisiti. Reći će se, to je nepravedno, jer se kažnjavaju nedužni, a konačno dužnost je Središnjeg Ureda, da deficit pokriva on. O nepravdi ne može biti govora. Ako članovi jednoga okružnoga ureda uživaju specijalno liječenje, skupe lijekove, banje, dvostruke hranarine, zubnu njegu preko apsolutno objektivne potrebe, tad ovi članovi treba i da plate više prinose. Jest, ali plaćaju i poslodavci, a oni nisu krivi. Krivi su i oni i osigurani članovi, jer paritetno zastupaju u samoupravnom organu svoje interese, pa kad aprobiraju ili bar ne prigovaraju financ. gospodarstvu, koje vodi do deficita, tad treba i da snose štetne posljedice toga gospodarstva.

Središnji ured treba zar da plati deficit? Ne, gospodo! Središnji ured sastavljajući bilans bolnopotporne grane imade usmislu §-a 237. Statuta postupati tako, da viščima iz bilansa mjesnih organa (ako ih ima) pribroji bonifikaciju upravnih troškova. Od konačne svote odbija se udjel na deficitu pasivnih mjesnih organa. Od ostatka viška uzima Središnji Ured ¼ kao rezervu (§ 26. ZOR.), a ostatak dijeli se na 4 četvrtine, od kojih jedna pripada Središnjem Uredu za Osiguranje Radnika, a ¾ okružnim uredima.

Digitized by Google

Ako je cijela bolnopotporna grana pasivna, podmiruje se deficit iz rezerva skupljenih po § 26. ZOR., a ako rezerva ne na, pristupa se povišenju prinosa u smislu §-a 23. ZOR. Iz ovoga proizlazi, da bi u našem slučaju deficite pojedinih okružnih ureda pokrili oni okružni uredi, koji su aktivni sa suficitom, a to bi značilo, da će ispravno i zakonito vođenje gospodarstva jednoga okružnog ureda, svoje uštednje umjesto upotrebiti za veće potpore, morati ustupiti deficitnom okružnom uredu, koji nije gospodario kao dobar otac obitelji. Kad se to još podrobnije razmotri vidjet ćete, da će u ovakovom slučaju sredstva, koja su platili članovi osigurani i poslodavci biti upotrebljena u korist onih, koji nisu dobro gospodarili. A to bi bilo zaista neprovedivo i nemoralno. Svaki neka snosi svoje štetne posljedice, pa neka i deficitni okružni ured plati sam svoje dugove.

Da li imade za ove mjere zakonska pretpostavka? U -u 23. ZOR. veli se izričito: Ako se određenim postotkom prinosa ne mogu namiriti svi izdaci skopčani s potporom u smislu statuta Središnjeg Ureda, ima se postotak prinosa u granicama određenim u prvoj alineji povisiti do potrebne mjere, a ako se može sa manjim prinosom, nego li Statut određuje, izići, ima se prinos sniziti do najmanjeg iznosa.

Iz ovoga proizlazi ne samo to, da je povišenje u danim pretpostavkama obligatorno, već da je i sniženje obvezatno.

Finansijsko ravnovjesje u bolnopotpornoj grani ako drukčije nije moguće može se dakle polučiti i tako, da se postotak prinosa u granicama zakona, t. j. od 4—7%, odmjeri pojedinim okružnim uredima onako, kako to iziskuje stvarna potreba.

U 5. alineji istoga §-a pako propisano je, »ovo povišenje ili sniženje može se odrediti ili za cijelo područje Središnjeg Ureda, ili samo za područje pojedinih okružnih ureda«. Prema tomu može se jednom okružnom uredu, koji nalazi pokriće sa 4%, odmjeriti taj prinos, drugom 5%, 5.5%, 6 itd. do 7%. Dakako, da je za naše poslovanje, odnosno olakšanje poslovanja od vanredne važnosti, da je prinos za sve urede jednak, nu ova okolnost ne će i ne smije biti od utjecaja na mjere, koje se moraju poduzeti, pa makar bilo poslovanje i kompliciranije.

Povišenje prinosa predviđa i §. 46. ZOR. kad kaže... u koliko se trošak većih potreba ne bi mogao pokriti prihodom, koji se dotle imao na raspoloženju, mora se zaključak (o većim potporama) protegnuti i na potrebno povišenje prinosnog postotka. Iz ovoga proizlazi, da je povišenje prinosnog postotka obligatorno i za onaj slučaj, ako se davaju veće potpore, a ako nema za to viška (¾ viška) t. j. da se i veće potpore mogu davati na račun povišenja prinosa.

Uprava Središnjeg Ureda morat će stoga nadležnom mjestu staviti predlog, da se onim okružnim uredima, koji su u deficit dospjeli svojom nepažnjom, primjereno povisi prinos, pa makar i na 7¾. To će nam biti zaista neugodno, ali to zahtjeva potreba.

Nu ni ovakovim povišenjem ne će se potpuno postići svrha u cijelom svom opsegu.

Kod okružnog ureda primjerice, čiji deficit iznosi 45.96% ne će se ovom mjerom polučiti svrha, jer bi se povišenjem povisio prihod za ⅓ dosadanjega prihoda, ili za 16.66%, t. j. deficit bi se ovom mjerom obalio na 29.30%. Morat će se dakle uz ovu mjeru poduzeti i sve mjere opreza kod davanja potpora. Ne postigne li se ni tim sredstvima ravnovjesje, tad će se zaista morati pristupiti općem povišenju prinosa, pa i povišenju nadničnih razreda.

Ove mjere, kako dokazasmo, iziskuje stvarna potreba, nu ne smijemo mimoići pitanje, da li su te i takove mjere oportune.

Prilike u privredi uopće nisu povoljne — opaža se danomice, da potražnja za industrijskim i obrtnim produktima opada. Reakcija je u smanjivanju produkcije, a smanjivanje produkcije, smanjuje zaposlenje, berza rada notira veliku ponudu rada, a kredit se uskraćuje. Produkcija dakle podržava se samo u toliko, da se pogon uzdržava, očekuje se poboljšanje konjukture.

Dodje li se sada sa povećanjem tereta, tad se zaista moramo ozbiljno zapitati, da li je oportuno, da se institucija radničkoga osiguranja, koja je zaista na žalost

Digitized by Google

nepopularna i krivo shvaćena, u ovim teškim vremenima opće krize kredita i privrede, postavlja u stav faktora, koji ovo preburno stanje još pogoršava?

Na Vama je gospodo i drugovi, da mjerama opreza, razumne štednje, kritičkim praćenjem svih pojava u Vašem djelokrugu sa razumjevanjem općih prilika uznastojite, da se bilans bolnopotorne grane unutarnjim ispravnim i marljivim radom uravnoteži i tako omogući podavanje potpora, a ne da se pristupi mjerama, koje bi izazvale opće nepovoljno mnijenje o radničkom osiguranju.

Dr. Željko Hahn: **Uprava i liječnici radničkog osiguranja.** (Referat).

Bolnopotpornim prinosima određenim po zakonu, imaju se izvršiti sve zadaće i dužnosti osiguranja za slučaj bolesti. Visina prinosa ustanovljena je po starom, mnogogodišnjem iskustvu velikih skupina socijalnog osiguranja, iznosi kod nas sada 6%, pa ne može biti po zakonu više od 7%. Približili smo se dakle već jako gornjoj granici. Po današnjem stanju naše privrede i drugih naših prilika ne može se sada ni pomisliti na opšte povišenje prinosa. Sniženje potpora bilo bi na štetu socijalnog efekta radničkog osiguranja. Deficit velikog djela naših okružnih ureda dat će se, i mora se ukloniti drugim putem, putem pametne štednje, ozbiljne reorganizacije službe i stalne kontrole.

Izdavanje potpora povjerena je u glavnome našim liječnicima. Liječnik ima da ustanovi bolest i nesposobnost za privredu, nuždu bolničkog ili liječilišnog liječenja, on propisuje lijekove. — 1924. god. izdalo je naše radničko osiguranje 132 milijuna dinara, t. j. 72% cijelog rashoda na temelju liječničkih uvjerenja. Nije dakle bez temelja mišljenje, da bez iskrene saradnje liječnika s upravom, nema ravnoteže u financijama i da je sudbina ureda povjerena liječnicima.

Ovo neograničeno povjerenje, pa ovlašćenje, da liječnik raspolaže s imovinom radničkog osiguranja i da slobodno dijeli lijekove i novčane potpore na teret ureda, znači veliku odgovornost za savjesnog liječnika, te ga je opteretilo teškim dužnostima.

Usporedivši naše prilike sa prilikama u inozemstvu, moramo ustanoviti, da su naši liječnici u glavnome dorasli ovoj dužnosti i da najveći dio liječnika vrši svoju dužnost »zdušno i požrtvovno«. Ima i kod nas nedostataka, ali ipak nije opravdano, da se za vrijeme krize cijela odgovornost i cijela krivica svaljuje na liječnike. Jednostavna i laka je stvar uputiti liječnicima okružnicu, da treba smanjiti hranarinu i sniziti preskupu recepturu, ali tako lako se ne daju krize riješiti. Uprava mora da u zajedničkom radu sa liječnicima ustanovi pravi i dublji uzrok deficita i da u teškoj, ali plodonosnoj saradnji sa liječnicima ukloni one uzroke deficita, koji se uopće daju ukloniti. Nije dosta ustanoviti, da je glavni uzrok današnje krize besposlica i teške poslijeratne životne i zdravstvene prilike radništva. Nije dosta ustanoviti, da naše osiguranje za slučaj bolesti nosi teret osiguranja za slučaj invaliditeta, starosti i besposlice. Nije dosta sve to ustanoviti, pa rezignacijom čekati što će biti.

Socijalno osiguranje je stečevina moderne kulture. Ne da se više poništiti, garantovano je medjunarodnim obavezama. Ne mogu mu mnogo škoditi ni njegovi neprijatelji. Jedino što bi mu moglo škoditi, je loše financijsko stanje, insolvencija. To moramo ukloniti zajedničkim radom uprave i liječnika. Preduvjeti uspjeha ovog zajedničkog rada jesu:

1. Uprava i liječnici moraju da budu na čistu koje su granice osiguranja za slučaj bolesti.

Osigurani član mora da dobije pošteno sve što mu po zakonu pripada. On zato plaća prinos. Njemu ne treba milosrđa. Jeftino milosrđe, dijelenje milostinja u korist pojedinaca na teret radničkog osiguranja, bez opterećenja sopstvenog džepa, nije prava humanost, jer ide na štetu cjeline osiguranih i mora da prestaje. Zloupotrebe treba spriječiti.

2. Treba posvetiti mnogo veću pažnju profilaksi bolesti i zdravstvenom prosvjećivanju radništva, nego dosada.

3. Uprava mora da podupire liječnika pri vršenju svoje teške dužnosti u mnogo većoj mjeri sa mnogo više efekta, nego što je to do sada bilo učinjeno.

Digitized by Google

4. Stručna i svrsishodna kontrola olakšat će samim liječnicima njihovu tešku i odgovornu zadaću pri dijeljenju potpora na teret radničkog osiguranja. Ova se kontrola vrši svagdje, po cijelom svijetu, samo kod nas ne u dovoljnoj mjeri. Kontrola ne smije da povećava administrativni rad liječnika. Naprotiv, treba liječnika osloboditi od svakog suvišnog administrativnog rada.

5. Ministarstvo Narodnog Zdravlja stvara sve više i više institucija socijalne medicine, dispanzere, stanice za borbu protiv zaraznih bolesti i domove zdravlja. Otvara ih besplatno i za imućne slojeve društva, a ipak su bili često isključeni baš osigurani radnici. Zajednički rad s ovim državnim zavodima na temelju podjele rada i troškova, znači štednju energije i štednju novca.

Potpore na koje može da utječe zajednički rad liječnika i ureda jesu: 1. hranarina, 2. bolničko liječenje, 3. liječilišno liječenje, 4. lijekovi i zdravstvene potrepštine i 5. zubna njega.

1. Hranarina. 1924. godine bilo je 62,242.661 dinara, to jest 33.17% rashoda isplaćeno na hranarine. Usporedivši postotak prinosa i visinu hranarine danas i prije rata, morao bi ovaj postotak biti mnogo manji.

Između pojedinih mjesnih organa vidimo izvanredno velike razlike u pogledu postotka isplaćenih hranarina. Imamo jedan mjesni organ, gdje je ovaj postotak 14.5, a drugi gdje je 52%. Tako velike razlike ne mogu biti normalne.

Uspoređivanje svote hranarina ne će nam dati jasnu sliku za prosudivanje utjecaja rada uprave i liječnika na visinu hranarine. Trebalo bi ove svote usporediti sa svotom hranarine u inozemstvu, kod velikih skupina socijalnog osiguranja, da dođemo do valjanih rezultata. To je pak jedva moguće, jer je postotak hranarine ovisan o postotku prinosa, o nadničnom razredu bolesnika, o zakonskoj visini hranarine, koja je kod nas ⅔ nadnice, a u drugim zemljama manja ili veća.

Bolji je temelj za uspoređivanje postotak članova, koji su nesposobni za privredu, to jest, koliki postotak članova na dan prima hranarinu.

Prosjek u Njemačkoj bio je 1887. god.	1.53%
Prosjek u Njemačkoj bio je 1909. god.	2.29%
Prosjek u Austriji bio je 1906.—1910. god. . . .	2.57%
Prosjek u Madžarskoj bio je 1911. god.	1.52%
Prosjek u Hrvatskoj i Slavoniji 1913. god. bio je .	2.06%
Prosjek u Hrvatskoj i Slavoniji 1919. god. bio je .	1.63%

Poslije rata je ovaj postotak svagdje malo veći. U Njemačkoj u području najveće industrije na Rajni 1923. god. 2.61% (Teleky).

Kod nas je prosjek još mnogo veći. Nemamo podatke za cijelu državu, ali ustanovili smo postotak kod pojedinih Okružnih Ureda. Kod jednog od najboljih Okružnih Ureda bio je 3.31%, kod najvećeg okružnog ureda 2.70%, kod trećega 3.40%, kod četvrtoga 3.47%.

Kod ovih ureda ustanovili smo ovaj postotak i po pojedinim liječničkim okruzima. Našli smo velike, nerazumljivo velike razlike. Kod jednoga te istog Okružnog Ureda bio je u jednom liječničkom okrugu postotak bolesnih 1.70%, u drugom 3.82%, u trećem 6.33%, u četvrtom 9.55%, a u jednom okrugu čak 10.16%.

Svaki ured zna, koliko ima članova u svakom liječničkom okrugu. Mora znati koliko ima bolesnika sa hranarinom pa nije teško izračunati postotak bolesnika svakoga prvoga dana u svakom mjesecu. Vođenje ove evidencije nužno je! Samo na temelju ove evidencije može se urediti cjelishodna kontrola. Kontrola uredit će se kod svakog Okružnog Ureda, a po mjesnim prilikama, u velikom gradu drugačije, nego na selu. U glavnome, morat će se svagdje sprovesti po slijedećim načelima:

Ured mora glavnom liječniku mjesečno jedamput predati gore spomenutu evidenciju. Iz ove će on ustanoviti gdje su prilike nenormalne. Glavni liječnik će ustanoviti, što je uzrok nenormalne visine broja bolesnih, a ako je to neupućenost liječnika u bitnost radničkog osiguranja ili samo manjak svake kontrole, bit će lako doći do povoljnog rezultata. Glavni liječnik mora da vidi od vremena na vrijeme sve uputnice za hranarinu. Već pregledom ovih bit će donekle upućen u rad liječnika. Nadpregledat će glavni liječnik bolesnike sa hranarinom re-

Digitized by Google

dovno samo u mjestu gdje stanuje. Ako je to veliki grad, mogu sudjelovati i drugi liječnici pri nadpregledavanju. U mjestima izvan sjedišta ureda može i drugi liječnik, koji bliže stanuje, vršiti nadpregled. Ali godišnje jedamput ili dvaput može glavni liječnik otputovati u okrug gdje je broj bolesnika nenormalno visok. Nadpregled treba organizirati tako, da ne bude skopčan suvišnim troškovima, da ne bude nekolegijalan prema liječniku i da bude uređen prema mjesnim prilikama, a da ipak ima financijalnog i moralnog efekta. Sama činjenica, da ured i glavni liječnik vode računa o broju bolesnika, promjenit će situaciju. Kontrola je sprovedena u svakoj državi gdje postoji radničko osiguranje. Kod nas, gdje je uslijed mladosti radničkog osiguranja i iz drugih razloga u pojedinim pokrajinama, jedan dio liječnika neupućen u teški i odgovorni rad liječnika socijalnog osiguranja, ne možemo biti bez ove kontrole.

Naravno da ured i na drugi način mora da kontroliše bolesnika i to intenzivnije baš u okruzima, gdje je broj nenormalno velik. Ali današnji način kontrole ne vrijedi mnogo. Služba kontrolora je teška i odgovorna. Kontrolor mora biti čovjek veće inteligencije i dobro plaćen. Kontrolor mora da radi pod nadzorom i po uputstvu glavnog liječnika. Mora da ima socijalni osjećaj i mora da bude naobražen u socijalnoj higijeni. Mora pregledati stan bolesnika i davati uputstva o zračenju i čišćenju stana i o njezi bolesnika. Treba da javi liječniku nedostatke i da štiti okolinu bolesnika od zaraze i štete — onda će biti njegov rad i njegova kontrola korisna i bolesniku i uredu.

Bolje uređenje kontrole ne smije suziti prava člana; radničko osiguranje ne smije izgubiti svoj socijalni značaj. Mora se članu dati prilika za priziv. Glavni liječnik može ga nadpregledati, ili ga može uputiti na konzilijarni pregled drugom liječniku ili liječničkom savjetu. Ako je diagnoza dvojna, treba člana uputiti na klinično posmatranje u bolnicu.

Ustanovljenje radne sposobnosti je jedna od najtežih zadaća moderne medicine. To je znanost za sebe, koja iziskuje ne samo veliko stručno znanje, nego i veliko iskustvo i dobro poznavanje života — psihologije — čovjeka, koji živi od svoga tjelesnoga rada.

U Njemačkoj je davanje takovog mišljenja predmet strogog ispita na medicinskom fakultetu.

Treba liječniku olakšati ovaj rad dobrim uređenjem ambulanata. Pojedine naše ambulante uređene su valjda i malo pretjerano, a druge siromašno. Ali posebni uređaj, koji olakšava ustanovljenje radne sposobnosti, skoro svagdje manjka. Treba liječniku ambulante dati dosta vremena za pregledavanje bolesnika. Kako se može za jedan-dva sata pregledati 30—40 bolesnika, a među ovim valjda 10 novih, to je teško razumjeti. A još su liječnici opterećeni suvišnim administrativnim poslovima i nemaju inteligentne pomoćnike. Liječnik ne smije da piše u ambulanti ime i stan i druge podatke bolesnika i da ispuni tiskanice, to može da radi pomoćnik, koji bi morao mjeriti temperaturu bolesnika pa i pomagati pri zavoju itd., te će liječnik imati dosta vremena za pregledavanje bolesnika.

Poboljšanje rada u ambulanti, čuvanje prava člana s jedne strane, s druge strane evidencija bolesnika po liječničkom okrugu u postotcima, nadalje kontrola okruga sa abnormalnom visinom postotka znatno će poboljšati stanje, a riješit će valjda i današnju krizu.

Uprava mora da brani savjesnog liječnika protiv neopravdanih pritužaba i napadaja. Prigodom prevođenja čulo se kadgod — i imalo je uvijek teške posljedice za dotičnog liječnika — »da ima protiv njega pritužaba«, a da o rezultatu istrage ništa nije bilo rečeno. Pritužbe treba tačno istraživati i braniti prava člana. Ali s druge strane treba braniti i liječnika, kad je bio napadnut, jer nije dao bez nužde hranarinu i druge potpore, i jer je postupao savjesno i ispravno. Nije uvijek onaj liječnik najsavjesniji i najbolji, protiv kojega nikada nema pritužbe. Nije dobra praksa, članu koji ima jači glas i dosta energije dati preko zakona sve što traži. Tako se mora doći do deficita. Naučiti će onda brzo i koji slabiji liječnik, da je lakše i ugodnije biti »dobrim čovjekom« na trošak ureda, nego boriti se za opće pravo i dobro. U slučaju neopravdanosti tužbe treba liječniku dati potpunu zadovoljštinu.

Digitized by Google

Treba posvetiti mnogo veću pažnju profilaksi bolesti. Uprava i glavni liječnik moraju pregledati baš one radione, za koje znaju da ima mnogo obolenja i mnogo nezgoda. Treba pri ovom pregledavanju postupati oprezno, ne treba pri današnjoj krizi smetati privrednom radu, ali treba ipak odlučno braniti nama povjereno zdravlje radnika i s time pravi interes narodne privrede. Da bi ovo pregledavanje bilo korisno trebalo bi se pobrinuti za naobrazbu činovnika u socijalnoj profilaksi ili higijeni obrta.

Svaki okružni ured mora se pobrinuti da u ambulanti ostvari službu za profilaksu bolesti u formi savjetovaonica i dispanzere. Lako je organizirati za članove predavanja o raznim pitanjima socijalne medicine, o zaraznim bolestima itd. Ministarstvo Narodnog Zdravlja dat će valjda i tekst i slike za ovakova predavanja, po želji posredovati će i zdravstveni odsjek Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika kod nabavke ovog materijala. Ovaj rad valjda neće smjesta, neposredno smanjiti hranarinu. Ali povećati će povjerenje članova u radničko osiguranje i naše liječnike, pa će imati osim moralnog efekta i svoj financijalni efekt.

2. *Bolničko liječenje.* Trošak bolničkog liječenja iznosio je god. 1924. kod nas više od 16 milijuna dinara, 7.62% za članove i 1.04% za obiteljske članove, skupa 8.66% rashoda. U Madjarskoj i Njemačkoj bio je postotak prije rata skoro isti, danas je veći. Bolnice su kod nas uopće dosta susretljive prema uredima. Odnošaji izmedju bolnica i radničkog osiguranja ipak nijesu kod nas tako dobri, kao u inozemstvu. Glavni uzrok bit će tome valjda, da ne plaća svaki ured točno svoje račune bolnicama, i da se dogodi, da se ni ured ni liječnici ne brine za naše članove, kad su u bolnici. Gdje ih više ima, treba ih kadgod u bolnici posjećivati, saznati njihove želje i održati veze sa liječnicima bolnice sa upravom iste. S obzirom na naše teško financijsko stanje izaći će nam ondavaljda i bolnica u susret. Bolnice su prenatrpane, ipak leži kadgod koji naš član predugo u bolnici. Ako će veza izmedju ureda i bolnice biti uža, neće bolesnik, kojemu treba operacija, u bolnici čekati više dana i valjda i nedjelja, nego će poći u bolnicu onda kad bude vrijeme za operaciju. Bolesnici kod kojih imamo važne razloge da budu primljeni, bit će zato i prije primljeni kad bolnica vidi da se brinemo za svoje bolesnike i da tačno ispunjavamo svoje obaveze prema bolnici. Ovaj zajednički rad neće škoditi socijalnom osiguranju ni moralno ni financijalno.

3. Kupališno i sanatorijsko liječenje. Troškovi ovog liječenja iznosili su kod nas 1924. godine malo više od 6 milijuna dinara, 3.32% rashoda. U Njemačkoj i u Madjarskoj prije rata skoro isto toliko (3.70% do 4.40%.) Kod Zemaljske blagajne za Hrvatsku i Slavoniju 1923. god. malo manje: 2.74%, 1919. godine 1.17%.

Troškovi su normalni, bojazan da će nas liječilišno liječenje naših članova upropastiti nije opravdan.

Ali to ne znači, da je naša dosadašnja praksa bila dobra i da ne treba postupati vrlo oprezno pri izgradnji ove potpore. Članu je osigurano po zakonu ono liječenje, koje je nužno, da se izliječi, i samo ono liječenje. Ispravno tumačenje onoga što je neophodno nužno za lječenje vrlo je teška stvar. Za vrijeme krize radničkog osiguranja u Njemačkoj nikla je u tom pitanju cijela literatura. Ali je sigurno da radničko osiguranje može da daje skupo liječilišno liječenje članovima samo u 1. slučaju nužde, gdje nikakav drugi način liječenja ne pomaže, a liječilišno liječenje još pomaže i 2. u koliko ima materijalne mogućnosti to jest mjesto za ovakovo liječenje. Upućivanje bolesnika u liječilište bez obzira na ova načela vodila bi radničko osiguranje brzo ad absurdum, u propast.

Imamo 4 liječilišta: Brestovac sa 100, Kasindol sa cca 200, Jadran sa 35 i Palić sa 50 do 60 mjesta (Palić samo ljeti).A samo tuberkuloznih bolesnika za sanatorije imamo oko 5.000!

Izbor bolesnika za liječilišta skopčan je dakle velikom odgovornošću. Ne smijemo stvoriti »privilegirani« sloj članova, koji će svako ljeto otići u sanatorije i banje i ako bi se mogli i kod kuće izliječiti, dok drugi, koji nemaju ni dobrog stana, ni hrane, ni njege pa ni jednog preduvjeta liječenja, nikako ne mogu doći do mjesta u liječilištu. Predbacuje se nama, da se u banjama i liječilištima liječe većinom in-

Digitized by Google

telektualci i mladi ljudi, pravi radnici i oci obitelji samo rijetko. Istina je, da je ekonomsko stanje intelektualnog radnika danas kadgod lošije od obrtnog radnika, i da intelektualac bolje shvaća važnost liječenja i da to energičnije traži — ipak treba nastojati, da i fizičke radnike upućujemo u istom srazmjeru u liječilišta kao i druge. Pri izboru bolesnika ne smije da nas vodi ni protekcija iz samilosti prama pojedincu ni drugi obziri — treba postupati isključivo po medicinskoj i socijalnoj indikaciji.

Naša liječilišta nijesu stvorena za one, koji ovo liječenje smatraju za koji surrogat mjesto ljetnog dopusta ili putovanje, pa nijesu zadovoljni, da ne odgovaraju svim zahtjevima ugodnog ljetovanja. Stvorena su za bolesnike, za koje nema drugog liječenja, koji nemaju kod kuće dovoljne njege i hrane, koji bi umrli da nema naših lječilišta.

Lječilišno liječenje onih, koji se kod kuće nedaju liječiti, a koji u lječilištu ozdrave, kod bi kod kuće vukli hranarinu i trošili ljekove bez svakog efekta — mora da znači u krajnim rezultatima naše bilance dobitak, a ne gubitak.

Sve ovisi o izboru bolesnika. Gore spomenute »ljetne« lake bolesnike ne smijemo slati u sanatorije, a ne smijemo šiljati ni neizlječive bolesnike. Liječenje jednog bolesnika stoji na Brestovcu 7.000.— dinara kadgod i 14.000.— Din. To trošiti na liječenje neizlječivog bolesnika znači nesavjesno rasipavanje novca radničkog osiguranja.

Izmedju troškova liječilišnog liječenja pojedinih ureda postoje velike razlike. Imamo ureda gdje je trošak bio manji od ½% rashoda (0.36%), kod drugog ureda više nego 28 puta toliko (10.18%).

Ove se razlike moraju donekle izjednačiti, uprava i liječnici morat će ispravno svatiti pravu zadaću i ekonomski značaj liječilišnoga liječenja. Svaki ured mora da zna koliko može bolesnika od prilike godišnje po gore naznačenim brojevima i po broju mjesta uputiti na liječenje u banje i liječilišta. Treba dakle podijeliti bolesnike na zimsku i ljetnu sezonu, da se izbjegne ljetna navala i kod izbora bolesnika za liječilišno liječenje treba postupati po gore navedenim načelima.

4. Lijekovi i zdravstvene potrebštine. Potrošeno je 1924. godine za članove 11.14% za članove obitelji 2.70% sve skupa 13.84% rashoda. U Njemačkoj potrošeno je godine 1924. samo 7%, dakle tačno polovicu našeg troška! Okruglo smo potrošili na lijekove 1924. god. 26 milijuna dinara. A ipak vjeruju još ljudi, da se na teret radničkog osiguranja smiju prepisati samo »jeftini lijekovi« bez vrijednosti. Stvar stoji danas suprotno. U privatnoj praksi mora liječnik biti s obzirom na ekonomsko stanje bolesnika i mora pri propisivanju ljekova izbjegavati suvišne troškove, jer će to sam bolesnik zahtjevati. U našem radničkom osiguranju ne plaća bolesnik sam neposredno ništa za lijek — otpada ekonomsko ograničenje, pa su troškovi sa lijekove danas kadgod viši nego u privatnoj praksi.

Propisi za propisivanje lijekova su kod nas liberalniji od svih propisa socijalnog osiguranja na svijetu. Liječnik može da propiše 1. svaki lijek, koji je u državnoj farmakopeji, 2. može da propisuje i specijalitete, izuzevši nekoliko njih, koji se daju nadoknaditi istovjetnim mnogo jeftinijim lijekovima, 3. može da i ove specijalitete propisuje, dakle svaki lijek, ako za to ima posebnih razloga i ako to obrazloži.

U Njemačkoj, u Engleskoj i u Austriji postoje mnogo stroži propisi. U Njemačkoj postoji knjiga lijekova za radničko osiguranje, gdje je i forma i količina svakog lijeka propisana. U novom francuskom zakonu predvidjeni su slični propisi, a zakon unaprijed zabranjuje specijalitete izuzevši one bez kojih se zaista ne može biti. A ni to nije dosta. U Njemačkoj plaća član obitelji 10% cijene lijekova, po francuskom zakonu plaćat će član do 10%, obiteljski član do 20% cijene recepata, pa i jedan dio liječničkog honorara (do 33⅓%).

Zakonodavac bio je mišljenja, da se osiguranje obiteljskih članova inače uopće neda provesti zbog rasipavanja lijekova i zdravstenih potrebština.

Koji je sistem bolji? Onaj ili naši?

Digitized by Google

Njemačko osiguranje trošilo je prije rata 12.72%. Madjarska trošila je na lijekove 12.5% rashoda. Zagrebačka Zemaljska blagajna trošila je na lijekove 1913. god. 11.65% rashoda, 1919. god. samo 6.49%. Njemača troši danas 7%. Mi trošimo 13.84%. To je neumesno. To mora apsolutno da prestane. I hranarina se troši premnogo, ali gotov novac, koji se daje radniku ima ipak privredni efekt, pomoći će mu bar donekle. Ali što se troši na suvišne i preskupe lijekove, to se baca na ulicu, od toga član nema nikakove koristi.

Ali usprkos nenormalnih i absolute previsokih izdataka za lijekove naš je liberalni sistem — uz stanovite uvjete ipak dobar.

Osiguranje obiteljskih članova sprovedeno je u ovom opsegu jedino kod nas. Ne smijemo uskratiti ili sniziti ovu potporu, koja ima dalekosežnu korist za iduća koljena i za narodno zdravlje.

Strogi propisi za propisivanje lijekova takodjer su suvišni. Stara je mudrost, da je onaj lijek najjeftiniji, koji najbrže pomaže i da nije pametno propisati lijek bez efekta samo zato što je jeftin, a onda propisati drugi i treći lijek pa plaćati za ovo vrijeme hranarinu i mučiti bolesnika. Ali isto je tako stara mudrost, da skupoća lijeka nije dokaz valjanosti istog i da nije uvijek najnoviji i s najboljom reklamom raspaćeni lijek i najbolji.

Ako ima više lijekova istog djelovanja, treba propisati jeftiniji — to je danas dužnost savjesnog liječnika ne samo u socijalnom osiguranju nego i u privatnoj praksi kod širokih slojeva naroda.

Radničko osiguranje ne treba da mari za to, ako liječnik kadgod propisuje i neracionalni, bez nužde skuplji lijek. Savjesni liječnik morat će to kadgod da učini iz individualnih razloga. To nas ne će upropastiti, jer će se iznimno dogoditi. Ali treba spriječiti redovno prekoračenje postojećih propisa. Ima liječnika na sreću kod nas samo u manjini — koji iz komoditeta stalno pišu u velikom broju inozemne specicijalitete i koji pišu stalno 3—4 lijekova na jedamput skoro svakom bolesniku. A to je ono, što će nas upropastiti!

Imamo recepta, gdje se jednom članu piše za 4.700 dinara insulina. A to bi se još dalo obrazložiti. Izdaje se jednom bolesniku na jednom receptu 5 kilograma (nije štamparska pogreška) eliksira chinae ferratuma, vidili smo recepturu, gdje skoro ni jednoga recepta nije bilo bez skupocijenog kokaina, svejedno da li je recept bio propisan za vanjsku ili nutarnju uporabu. Griješi se mnogo u formi propisivanja, koja poskupljuje recept bez svake zle namjere, samo iz navike i bez znanja toga, da ovakove male pogriješke stoje radničkom osiguranju uslijed velikog broja recepta više milijuna dinara godišnje. Često se propisuju prevelike količine, koje se onda razbacuju.

Ne treba dakle mnogo menjati naše propise. Ali treba poboljšati kontrolu, treba recepturu pratiti pažnjom, zloupotrebe smjesta spriječiti, i loše navike strpljivim radom ukloniti.

Nužno je, da svaki glavni liječnik pregledava recepturu. Da svoje kolege, kolegijalno upozori na nedostatke. Uprava mora recepte po apotekarima i unutar apotekarskog računa po liječnicima složiti da ih glavni liječnik može lako pregledati. Središnjem Uredu dolaze recepti mnogo kasnije, pa se već otežava kontrola, ma da se ovdje pomno pregledavaju i retaksiraju. Ali bez kontrole kod Okružnog Ureda se ipak ne može biti. Razlike izmedju cijene recepture pojedinih ureda i kod istog ureda kod pojedinih liječnika veoma su velike. Jedan od naših ureda trošio je 1924. god. 5.¾ rashoda za članove 2.0% za obiteljske članove. Drugi 18.¾% na članove i 4.½% na obiteljske članove, treći 22.¾% na članove, 7.½ na obiteljske članove. Ove razlike ne mogu biti normalne, moraju imati stanovite uzroke, a uprava koja nezna ni za ove razlike ni za njihove uzroke nije ispunila svoju dužnost. Glavni liječnik vidjet će, koje liječnike treba upozoriti na postojeće propise. Zbog neznatnih pogrešaka ne treba nikoga uznemirivati, a uopće treba postupati oprezno sa taktom bez svakog vrijedjanja liječničke svijesti. Ali treba konzekventno sprovoditi načela, da se na trošak radničkog osiguranja propisuje samo onaj iljek, bez kojega se ne može biti i samo toliko, koliko će vjerojatno trebati.

Digitized by Google

Uprava sama mora da se oslobodi starih predrasuda u pogledu naše recepture. Ravnatelj mora znati na što se troši novac ureda. Mora da pomaže pri kontroli. Kadgod se griješi i sa strane uprave. Vješti putnici, vješte i moćne farmacejtske industrije nudjaju stalno najraznovrsnije specijalitete koje se vještom reklamom hvale. Pojedine naše ambulante daju najlošiji primjer u pogledu propisivanja stranih specijaliteta i nadoknadnih patent preparata. Kupuju se u masama pa se dijele bolesnicima u mnogo većoj mjeri, nego što to dozvoljava naše financijalno stanje. Vidio sam kod jednog ureda na zalihi gomile škatuljica raznih specijaliteta, kupio ih je upravitelj, a da glavni liječnik nije ni znao za njih. Novi preparati mogu se isprobati na klinici, a ne na teret radničkog osiguranja.

Uprava mora razumjeti u čemu postoji uprava, pametna štednja pri propisivanju lijekova. Mora da vodi računa o poteškoćama, koje savjesni liječnik ima uslijed krivog općeg mišljenja o našoj recepturi. Mora da iskreno podupire liječnika u borbi protiv starih predrasuda i neopravdanih zahtjeva članova.

Treba štediti i sa zavojnim materijalom. Taj se još uvijek često kupuje u apoteci na receptu, a ne kod veletrgovca. Nije uvijek štednja, kad se kupuje loši i jeftini zavojni materijal. Isplati se tamo gdje ured ima sterilizatora, isprati i sterilizirati već jednom upotrebljeni zavojni materijal, pa se onda isplati kupovati bolje zavoje.

Uprava mora da nastoji, da svaka ambulanta dobija ordinaciju za hidroterapiju i fizikalnu terapiju. Bez ovih sredstava liječenja moderna medicina ne može biti. Imamo ureda, gdje ambulanta ima moderni Röntgen stroj, laboratorij, pa čak i uredjaj za eksperimente sa životinjama, ali nema ni najskromniji uredjaj za hidroterapiju za Zander liječenje i za fizikalnu terapiju.

Posljedice nezgode ili reumatizam, ova radnička bolest, se ne mogu izliječiti bez tih ruedjaja. Moderna medicina ne voli više liječiti samim receptima. Ovaj jeftini uredjaj isplatiti će se sto puta, samo na štednji sa receptima, a bit će blagoslov za naše bolesnike. Ministarstvo Narodnog Zdravlja dalo je Središnjem Uredu dozvolu, da uredi centralno slagalište zavojnog materijala, lijekova i zdravstvenih potrebština za snabdjevanje ambulanata svojih mjesnih organa. Centralno slagalište omogućit će sniženje troškova zavojnog materijala i onih lijekova, koji se u ambulantama u većoj masi upotrebljavaju.

5. Zubna njega. Troškovi za ovu potporu iznosili su 1924. godine 1.03% rashoda. Istina da ovaj broj nije sasvim tačan. Plaće zubnih liječnika, troškovi za materijal i t. d., bit će valjda tu i tamo na drugom mjestu bilance.

Svakako nijesu troškovi pretjerano veliki, ako se uzme u obzir, da su se najbolji stručnjaci socijalnog osiguranja uvijek bojali, da će nas zubna njega upropastiti i ad absurdum voditi socijalno osiguranje. Ograničili su ovu potporu u raznim zemljama na razni način. I Središnji Ured je izdao okružnicu 5218/24. u obrani našeg radničkog osiguranja. Nikako ne smijemo ovu potporu dalje suziti. Pri izdavanju ove potpore treba biti s obzirom na to da su naši članovi osigurani samo za slučaj bolesti, da naši prinosi sada ne dostaju na drugo, samo za liječenje bolesnika, ali da je poštena njega zubala zaista liječenje, kojim se liječe i spriječavaju teške i ozbiljne bolesti probavnog sistema.

Iskrena i lojalna saradnja uprave i liječnika olakšavat će sprovodjenje ovoga programa. U ovom programu nema velikih novih ideja, to su skromni stari prijedlozi, koji će se samo ustrajnim i mirnim ali konzekventnim radom moći sprovesti.

A ja sam mišljenja, da nas neće spasiti nove i velike ideje, nego baš ovai skromni, ustrajni i teški rad koji smo naučeni vršiti bez priznanja i bez pulaznosti. Naš zakon je dobar, ali naša praksa nije sasvim ispravna. Ni poroditeljska pomoć, ni zubna njega, ni hranarina od ⅔ ne će nas upropastiti, ako pri izdavanju ovih potpora postupamo po zakonu, sa nužnim oprezom i kontrolom. Uvjereni smo, da je naše osiguranje, ma da je sada u krizi, u istini aktivno. Ako se energično latimo posla nema opasnosti za budućnost.

Digitized by Google

Dr. MILOVAN JEŽIĆ (referat).

Cilj i svrha zakona o radničkom osiguranju jeste bolesnim radnicima pružiti potrebitu liječničku njegu i sredstva za izdržavanje, kako bi se s jedne strane poboljšali higijenski uslovi napretka, a s druge strane očuvanjem njihove radne sposobnosti povećala cjelokupna narodna produktivna snaga. Važnost ove zadaće uvidješe već odavna sve moderne države, pa se one neprestano natječu kako bi što savršenijim zakonodavstvom i ustrajanjem najmoderniji uredbi ovaj cilj postigle. Cilj sam po sebi velik, ali su za njegovo postignuće potrebita i vrlo velika sredstva. Prihodi koji u tu svrhu stoje na raspoloženju i jesu znatni, ali izdaci su ogromni pa treba pri njihovoj uporabi postupati racionalno i sa nužnim oprezom, da se onemoguće sve zloporabe i beskorisni troškovi a kraj svega toga ipak osigura puna primena propisa.

Uslijed toga je, a obzirom na sadanje slabo financijalno stanje potrebno, da se razmotri, da li bi se i na koji način moglo razumnom štednjom sprečiti eventualne poteškoće, koje bi mogle nastati kod pružanja redovitih zakonskih potpora. U prvom redu taknut ću se ovde pitanja **lečenja i potpora porodičnih članova (toč. 5. §. 45.)** Zakon je u toč. 5. §-a. 45. obuhvatio razmerno velik broj lica, koja se mogu smatrati članovima porodice i koja prema tomu imadu sva prava i pogodnosti, što ih zakon za porodične članove predvidja. Nu kako je praksa kod pojedinih okružnih ureda različita, to se i prava porodičnih članova često puta različito prosudjuju, pa se pri tome počinjaju pogriješke, kojebi se uz veći oprez dale odstraniti. Okružni uredi doduše mnogo puta nisu u stanju da odluče da li pojedini porodični član imade pravo na liječenje ili ne, jer nemaju potrebitih dokaza za prosudjenje te okolnosti. Sami članovi su pako u zakonske propise već toliko upućeni, da sasvim dobro znadu, kako se i na koji način mogu ti propisi iskoristiti, pa to oni u velikoj mjeri i čine i time nanašaju štetu celokupnom radničkom osiguranju. Baš zato je dužnost okružnih ureda, da što bolje pripaze na te stvari i što boljom i točnijom kontrolom takove slučajeve, ako već ne sasvim, onemoguće, a ono barem svedu na minimum. Nu ipak se i pri samoj administraciji okružnih ureda dešavaju greške kakove se nikako ne bi smele ponoviti i koje samo dokazuju nepotpuno poznavanje odnosnih propisa. Tako je na pr. opetovano opaženo, da zubna proteza na koju prema postojećim propisima porodični članovi nemaju pravo, ipak takovom porodičnom članu dozvoljena s razloga, što dotični urednik (najčešće lekar) nije znao da su porodični članovi od toga prava isključeni. U drugom je slučaju pače jednom porodičnom članu dozvoljeno unatoč jasnim propisima banjsko liječenje. Svakako je dakle potrebno, da oni uredski organi, o kojima pružanje tih potpora ovisi, budu tačno upućeni u zakonske propise i izdane odredbe, da se barem s ove strane ne dogadjaju protuzakonitosti.

Što se pako tiče samih porodičnih članova, to bi pri pružanju lečenja odnosno potpora trebalo uvesti strogu kontrolu glede sledećeg:

1. Da li porodični članovi, za koje se traži pomoć doista i spadaju u kategoriju onih, koje zakon u tom pogledu obuhvaća, te dali se ne daje pomoći takovima, koji doduše živu u zajedničkom kućanstvu sa osiguranikom i od njegove zarade, ali su po zakonu od toga prava izuzeti. Desilo se je naime već, da je jedan rodjak obvezanog osiguranika, koji po zakonu ne spada u kategoriju porodičnih članova (stric) na osnovu okolnosti, što je stanovao zajedno sa osiguranikom, zatražio kod jednog okružnog ureda potpore, te ih faktično i dobio. Usledilo je to pače navodno na intervenciju jednoga člana ravnateljstva, nu mi držimo, da taj razlog nikako ne može biti dovoljan, da se ovakova protuzakonitost opravda.

2. Da li se radi o takovim porodičnim članovima, koji po zakonu imaju doduše pravo na zakonske pogodnosti, ali im se takove uslijed vlastite privrede moraju uskratiti obzirom na toč. 5. §. 45. ZOR-a. U glavnom ovdje postupa većina mesnih organa dosta površno, te okolnost, da je dotični porodični član po zakonu ovlašten, a živi u zajedničkom kućanstvu sa osiguranikom, smatra dovoljnom za priznanje prava na zakonske potpore. Valja držati na umu, da su poratne prilike u velike izmenile ekonomske i socijalne odnošaje, a naročito izazvale općenitu stanbenu kri-

Digitized by Google

zu pa svatko nastoji, da ju riješi kako zna i da si svoju eksistenciju olakša. Pomanjkanje stanbenih prostorija i visoke zakupnine sile pojedince da se u tu svrhu udruže i potraže zajednički krov, da time smanje svoje redovite izdatke. Najprirodnije je dakle, da će se ovim načinom najviše služiti rodjaci, koji često puta osnivaju i tako potpuna zajednička kućanstva. Time, ali još nije pružen dokaz za pravo na potpore u smislu ZOR-a, jer u najviše slučajeva i takovi inače u zakonu predvidjeni rodjaci osiguranika samostalno zaradjuju. Današnje teške ekonomske prilike i velika skupoća sile svako za rad sposobno lice, da samostalno privredjuje, da se tako prehrani, pa tu okolnost valja naročito uzeti u obzir tim više, što današnja naplata radne snage ne odgovara predratnoj i jedva osigurava eksistenciju dotičnoga lica, pa je teško ustvrditi, da bi ta naplata bila dovoljna i za uzdržavanje više osoba. Osim toga valja ovdje naročito istaknuti, što se ima razumijevati pod pojmom privrede u smislu toč. 5. §. 45. ZOR. Mesni organi redovno tumače tu ustanovu tako da privredom smatraju samo ono, što dotični porodični član zaradi vlastitom rukom. Nu nema sumnje, da je zakonski pojam privrede mnogo širi te obuhvata svaki dohodak dotičnoga lica, koji dohodak može poticati iz različitih drugih naslova, n. pr. pokretnog ili nepokretnog imetka, mirovine (penzije) rente i t. d. Dakle bi se svakom takovom licu, koje uživa takav dohodak, koji prema lokalnim prilikama mesta u kome boravi, može biti dovoljan za uzdržavanje, moralo oduzeti pravo na lečenje i potpore na osnovu porodičnog članstva makar ono i živi u zajedničkom kućanstvu sa osiguranikom. Tu valja dakako u prvom redu uvažiti lokalne prilike. Nije n. pr. svejedno, dali neka osoba, koja n. pr. prima mesečnu penziju od 5—600 Dinara živi u Zagrebu, Beogradu, Sušaku i t. d. ili u kom manjem zagorskom ili slavonskom mestu, jer dok označeni dohodak za spomenute gradove ne može nikako doticati, to on u manjim mjestima, gdje su životne prilike druge, a živežne namirnice jeftinije može biti sasvim dovoljan za uzdržavanje jedne osobe, jer i ako ona živi u zajedničkom kućanstvu sa osiguranikom i ovaj ju eventualno i pomaže, ipak se, ako postoje gornji uslovi, ne može reći, da ju on pretežno uzdržava, a to je ovdje od važnosti.

Naročitu pažnju valja posvetiti članovima seljačkih obitelji i zadruga, koje redovno imadu sad veći sad manji posjed, čiji dohodak služi za njihovo uzdržavanje. Jer i ako pojedini članovi zadruge odnosno familije polaze van na zaradu i tim postaju obvezatni članovi okružnoga ureda, ipak se isključivo od njihove zarade u pravilu ne uzdržavaju ostali članovi porodice. Tu ima mjesta primeni pojma dohodak onako, kako je netom protumačen, pa se takovi članovi familija ili zadruge ne mogu tretirati kao siromašni porodični članovi bez vlastite zarade, već takovima treba smatrati samo one, koji u glavnom odnosno pretežno žive od lične zarade osiguranoga člana. Dakako da neće biti u svakom slučaju lahko dokazati gornje činjenice i da će se i nadalje pokušavati izrabljivanja na dosadanji način, nu baš stoga je nužno tome posvetiti veći oprez i kontrolu, jer već i sama ta okolnost, da ta kontrola postoji i da članovi za nju znadu, postizava izvesni moralni uspjeh.

Što se tiče samoga dokaza o zajedničkom kućanstvu biti će potrebno da se okružni uredi oslone i na vlastite kontrolne organe. Policijske vlasti glede toga ne vode dovoljne evidencije već izdaju takove svedodžbe redovno samo na zahtjev stranke, pa one prema tome ne mogu biti dovoljna garancija za ispravnost zasvjedočene tvrdnje.

U drugom redu valja spomenuti i **banjsko liječenje.** Središnji ured je do sada redovno početkom svake toplije sezone izdao propise i upute, kako valja postupati pri dozvolama za banjsko liječenje za članove, pa je ono do sada izdanim propisima do duše svedeno na pravu meru, nu kraj svega toga je opaženo, da su pojedini mesni organi u minuloj sezoni prekoračili ovlasti, koje su im bile dozvoljene te davali banjsko liječenje i promenu boravka takovim licima i uz takove uslove, koji nisu bili u skladu sa odnosnim uputama, koje su u tom pogledu izdane. Naročito se je mnogo grešilo u poćavanju dvostruke hranarine i onde, gdje zato nisu postojali nikakovi razlozi. Članovi pak sa svoje strane znajući za te pogodnosti, nisu žalili truda i načina, da te pogodnosti u punoj mjeri iscrpe. Tako se n. pr. desilo

Digitized by Google

da je većina članova jednoga mesnoga organa svoja redovita godišnja odsustva (dopuste) proboravila uz naplatu dvostruke hranarine te putnih troškova. Ured pako sa svoje strane nije nastojao, da ih uputi u takova mjesta, gdje već postoji uredski ili ugovorni lekar, već je promenu boravka redovno prepuštao volji članova, koji su onda naravno putovali u inozemstvo čak i do Egipta. Nema sumnje, da i ovakovo liječenje može biti od koristi nu članovi, kojima je dozvoljena promjena boravka uz duplu hranarinu, a pogotovo oni, koji putuju u inozemstvo, izmiču svakoj mogućoj kontroli sa strane ureda, koji se onda redovno mora osloniti samo na svedodžbe, koje mu član svakih 14 dana šalje. Svako će rado iskoristiti priliku ako može, pa će i onaj vanjski lekar u vlastitom interesu nastojati, da člana što dulje zadrži, a ovaj će opet sa svoje strane gledati, da si jeftini i ugodni boravak što dulje zavuče. Štetu od toga trpi samo okružni ured. Za buduće je stoga najvažniji onaj princip, koji je istaknut već i u okružnici Središnjeg Ureda broj 10.544./25. naime da članove valja u prvom redu upućivati ili u vlastita lječilišta i oporavilišta ili pak u takova, sa kojima su sklop-ljeni ugovori. Samo tim načinom može se članu pružiti njega i oporavak kroz ono vrijeme, koje mu je bezuvjetno potrebno ali niti časa dulje. Kraj velikog broja članova, koji godišnje uživaju te pogodnosti, znači ta kontrola mnogo i rezultati vidjeti će se naskoro. Dakako da će se kraj toga ipak u stanovitim slučajevima morati izdati odredbe mimo tih propisa, te člana uputiti na liječenje izvan vlastitih odnosno ugovornih liječilišta. Samo će u takovim slučajevima biti dužnost gg. uredskih lekara, da ih dozvole tek onda, ako se uspjeh inače nikako neda postići.

Svakako valja i kod dozvola banjskog liječenja postupati sa dovoljnim oprezom. Nema sumnje, da uporaba kupatila vrlo povoljno djeluje kod stanovitih bolesti naročito kod reume, nu ima slučajeva, gdje se slični uspjesi mogu postići i kod kuće. Toplo kupanje, masaža, sunčanje, a u vezi sa medikamentoznim lečenjem može uroditi istim uspjehom kao i uporaba kupališta. Nu dakako, da je uspjeh ovisan i o samom članu, pa je on dužan, da se točno drži odredaba lekara. To će ali biti moguće samo kod lagljih slučajeva, dok će se teža i kronička obolenja morati da leče u samim kupalištima.

Ma da su dakle prijašnji propisi i dopuštali mogućnost krive primene i različitog svaćanja, to su spomenutom okružnicom broj 10.544/25. isti ponovno i točno precizirani tako, da je sada isključena svaka dvojba, pa se samo uz strogu primenu tamo ustanovljenih odredaba mogu u buduće izdavati dozvole za banjsko lečenje odnosno promene boravka.

Zubne njege. Vadjenje bolnih i trošnih zubi, lečenje i uništavanje živca spada pod općeniti pojam lečenja, pa kako je ono i zakonom označena svrha, ne mogu se ovdje zamišljati nikakova ograničenja. Nu i samo plombiranje te davanje zubnih proteza se danas više ne bi dalo restringirati s razloga, što bi svako daljnje suzivanje zasjecalo u bitnost te potpore, t. j. ono bi u stvari značilo i dokidanje samoga prava. Istina je doduše, da zubna njega nije danas odviše skupa, jer postotak, koji na nju otpada iznosi samo 1.03. Osim toga pokazuje ona bez sumnje najpozitivnije rezultate, koji se dadu u svako doba kontrolirati. Nu kraj svega toga predstavlja ona samo jednu vanrednu potporu koja nije zakonom osigurana pa bi ju Središnji Ured mogao u tom dijelu i sasvim dokinuti, ako njegova financijalna sredstva ne bi tih izdataka dopuštala. Jer je sasvim naravno, da bi se morala i ta mjera poduzeti kad bi došla u pitanje isplata i samih redovitih zakonskih potpora. Nu da do toga ne dodje, a nadamo se da i neće doći, potrebno je da se praksom već sada stvore takovi uslovi, koji će s jedne strane za vazda i u jednakoj mjeri osigurati svim članovima tu potporu, a ipak s druge strane onemogućiti da troškovi prekorače financijalnu snagu pojedinih okružnih ureda. Makar procenat od 1.03 nije velik, ipak on prikazuje ovdje samo prosjek, pa se u statistikama pojedinih okružnih ureda pokazuju vrlo velike diferencije, tako kod jednog okružnog ureda procenta troškova zubne njege iznosi 9%. Ovdje leži očita pogreška u administraciji. Razumnim merama i shodnim načinom može se zubna njega uvijek držati u granicama financijalne mogućnosti, a da pri tome članovi ipak ne budu prikraćeni.

Digitized by Google

Svaki će upravitelj mesnog organa lako znati, koliko mu novčana sredstva stoje na raspolaganje za zubnu njegu, pa će se prema tome i ravnati. On će prema broju članova i znajući koliko smije na tu vrstupotpora trošiti, udesiti svoje poslovanje tako, da ograniči broj članova, kojima se u nekom izvjesnom razdoblju na pr. u jednom mjesecu, može pružiti zubna njega t. j. plombiranje odnosno proteza. Može pače u koliko mu financijalna sredstva ni za ovo ne bi dostojala da izmedju onih članova, koji zubnu njegu traže, takovu dozvoli samo onima, koje je glavni lekar odnosno lekarska komisija odabrala kao najpotrebnije. Time će se izdatci smanjiti i svesti u normalni tok, te neće ugrožavati i isplatu samih zakonskih potpora naročito ondje gdje je njihov procenat danas abnormalno visok.

Jedan od bitnih uslova za valjano i jestino pružanje zubne njege jest uredjenje vlastitoga zubarskog ambulatorija. Ma da se to već od uvedenja zubnog lečenja neprestano naglašuje, ipak ima danas još veliki broj okružnih ureda, koji takovog zubarskog ambulatorija još nemaju. Takav se danas može uz primjerenu cijenu urediti tako, da se u njemu uz sudjelovanje stručnjaka mogu obavljati sve zubarske radnje, a kad je već jednom uredjen i kada se zubna njega obavlja u vlastitoj režiji (vlastiti materijal, instrumentarij, paušalirani honorar) onda se i troškovi u znatnoj mjeri snizuju, to se vidi iz statistika odnosnih mjesnih organa. Uslijed toga se i ovom prilikom ta stvar naročito naglašuje i preporučuje odnosnim uredima, da uznastoje na svaki način, da si takav ambulatorij urede što je prije moguće. Time će podavanje zubne njege biti ujednostavljeno, izjednačeno, a troškovi neće prekoračivati granice mogućnosti niti pokazivati onih oscilacija, koje danas uslijed raznolike prakse pokazuju.

Konačno treba spomenuti još specijalistička lečenja. U pravilu se članu ne može uskratiti specijalističko liječenje, ako je ono po naravi bolesti bezuslovno potrebno i ako se uspjeh drugim načinom neda postići. Razvitak današnjih bolesti prinukale su i medicinsku znanost, da u tom smjeru podju napred i potraži što savršeniji i pouzdaniji način liječenja. Tako je stvoren tip lekara specijaliste, koji će obzirom na to da se bavi samo izvjesnom kategorijom bolesti biti sigurno u stanju, da ju bolje diagnostificira i odredi odgovarajuću therapiju. Ma da interes članova zahtjeva, da kod okružnih ureda bude zaposleno što više specijalista, ipak se to kraj današnjih sredstava još ne da postići. Dakako, da se ondje, gdje nužda zahtjeva mora specijalističko liječenje i dozvoliti, nu ne smije se ono pružati tamo, gdje za to nema nikakove potrebe. Primjećeno je na pr., da je u jednom slučaju član bio upućen specijalisti u svrhu prereza jednog čira na ruci. Dakle posao, koji se bez ikakove pogibelji može po svakom lekaru obaviti u uredskom ambulatoriju. Opaženo je nadalje, da neki uredi vrlo često odredjuju umjetna osvjetljivanja (Quarzlampe, Röntgen) i da dozvoljavaju tim načinom ustanovljenje diagnoza i kod takovih bolesti gdje se ona dade drugim načinom takodjer prilično sigurno postaviti. Pače je bilo slučajeva, da je dozvoljeno »lečenje« Röntgen aparatom za ispadanje kose (Alopecia) dakle iz čisto kozmetskih razloga. Ovakovi se slučajevi ne smiju opetovati niti se takova šta smije dozvoljavati.. Gdje to sredstva dozvoljavaju, mogu si okružni uredi nabaviti vlastite Röntgen aparate i omogućiti lečenje i većem broju članova, ali dozvoljavati članu lečenje zbog ispadanje kose je apsurd, koji sa svrhom radničkog osiguranja nema ništa zajedničkoga. Dakako da i ovdje leži stvar u rukama gg. lekara. Nu uprava ureda je zvana, da sniima radi uzajamno, jer će samo sporazuman rad u tom pravcu donijeti koristi članovima radi kojih osiguranje i postoji.

Spomenut ću samo još nešta što doduše ne spada u ovaj okvir, ali zahtjeva naročitu pažnju. Opaženo je, da neki članovi nakon iscrpljenja 52 nedeljnog prava na potpore polaze u posao, ondje provedu nužnih 8 nedelja i zatim u smislu §-a. 59. ZOR traže ponovno da im se potpore pruže. Kako su ti slučajevi učestali, to se je više mesnih organa obratilo upitom, da li se takovom članu mogu te potpore i po drugi puta produžiti na 52 nedelje. U načelu bez sumnje mogu, jer su svi zakonski uslovi u ovom slučaju ispunjeni. Kako se ali u ovakovim slučajevima vjerojatno radi samo o fiktivnom uposlenju kroz onih 8 nedelja u cilju dalnjeg iskorišćivanja

Digitized by Google

zakonskih potpora, to će redovno biti od potrebe ustanoviti, je li dotični član kroz onih 8 nedelja zaista radio i za rad bio faktično sposoban. Jer je nevjerojatno, da bi on baš za onih 8 nedelja bio zdrav i sposoban za rad, a čitavu godinu dana bio bolestan i uživao potpore. Ako naime nije mogao raditi, odnosno nije za rad bio sposoban, nije mogao uopće niti radni odnošaj mogao nastati a prema tome on niti ponovno stupiti u zakonska prava. Nema sumnje, da je položaj takovih ljudi vrlo težak, ali se ne smije dopustiti, da oni makar i bolesni, na ovakav način izigravaju zakon i njegove propise na štetu drugih članova tim manje, što se bolest, koja se leči punu godinu dana, a bez ikakovoga uspjeha, u najviše slučajeva ne da uopće ili barem ne potpuno izlečiti.

Vladimir Pfeiffer: Odredjuje kao predsjedatelj konferencije, da izvjestitelj Dr. Oskar Weiss pročita i svoj referat glede lečenja rentaša, pošto inspektor Dušan Jeremić, kao i sam referent moraju sutra otići sa konferencije.

Dr. OSKAR WEISS. (referat).

Socijalni zadatak osiguranja za nesrećni slučaj ne sastoji se jedino u tome, da se unesrećenom članu pruža po zakonu opredjeljena pomoć, nego i u tome, da bude namješteniku po mogućnosti i garantovano, da mu se pri zaposlenju zdravlje i život ušćuva. Zakon o zaštiti radnika pruža organima Središnjeg Ureda mogućnost da oni aktivno uplivišu na rešenje tog zadatka i da utječu na provodjenje svih higijenskih i zaštitnih mjera u poduzećima. Središnji Ured mora da kod ove prilike predstavnike okružnih ureda upozori, na to. da budnim okom prate zdravstveno stanje svojih članova u raznim za život i zdravlje pogibeljnim industrijskim preduzećima i da u saradnji sa Inspekcijom rada uklone zapažene nedostatke.

Nu i pri provedenju svih zaštitnih mjera, žalibože dogoditi će se još uvijek pr često, da će namještenik nastradati. Sada nastane dužnost za ured, da svom silom nastoji, da ozledjenom članu uspostavi najveći stupanj radne sposobnosti, koji je uopće moguće iza dotične ozlede. To znači, da treba ozledjenika liječiti svim tekovinama medicinske znanosti i medicinske tehnike.

Nije dostatno, da nastala rana ili kostolom bude liječeni i izliječeni, nego je cilj, koji treba postići, da se funkcija ozledjenog organa uspostavi koliko to dopuštaju natale anatomske promjene. Na ovom polju treba uspjehe liječenja ozlidjenih poboljšati, jer imademo ozledjenih rentaša, kojima je to poslovnom nesrećom radna sposobnost umanjena za veći postotak, nego bi to ozleda uvjetovala, jer liječenje i naknadno liječenje nije u dostatnoj mjeri provedeno. Ne možemo da upišemo ove hrdjave rezultate našim liječnicima u grijeh, kad promislimo pod kojim teškim prilikama na selu moraju da vrše liječenje teških ozleda, nu moramo tražiti, da se liječnici pobrinu,, da sve teže ozlede budu liječene tamo, gdje je zajamčeno, da su svi uslovi ispunjeni za potpuno ozdravljenje, t. j. u bolnicama.

Nu bolnice morati će iza anatomskog izlječenja ozledjenike otpustiti, već poradi pomanjkanja mjesta, dalje i radi pomanjkanja uredjaja, koji je nuždan za dalnje mehano-therapeutsko liječenje, kojemu je svrha, da uspostavi funkciju ozledjenog organa. Kako imade u državi premalo ortopedskih zavoda da bi isključivo njima mogli povjeriti sve naše ozledjenike na daljnje liječenje, i kako se može u najvećem broju ovih ozleda liječenje ambulantno provesti, to se nameće okružnim uredima, koji su u središtu veće industrije, dužnost, da urede stanice za takovo liječenje. Najbolji dokaz tome, da okružni uredi ne vode dostatne brige o ovom pitanju je, da u nijednom predloženom nacrtu za novogradnju ili preudešenje uredskih zgrada okružnih ureda nema mjesta za prostorije, koje bi služile u ovu svrhu. Nalazimo tu suviše operacionih dvorana, nalazimo tu razne stanove za činovnike, nu nema mjesta za prostorije za fizikalnu, hidro- i mehanotherapiju. Središnji Ured tražio je i u buduće tražiti će kod novogradnje okružnih ureda, koji bi za takove stanice došli u obzir, a to bi bili u prvom redu uredu u Zagrebu, Ljubljani, Osijeku Sarajevu, Novom Sadu. Beogradu i Splitu, da se u nacrtu istih predvide prostorije za fizikalno liječenje. Ove institucije služit će ne samo za naknadno liječenje ozledjenika, nego i za liječenje bolesnih članova, koji boluju na bolestima, koje se us-

Digitized by Google

pješnije i jeftinije liječe fizikalnom therapijom nego li medimentozno, i time sniziti troškove bolnoopskrbne grane radničkog osiguranja.

Ove će stanice služiti ujedno kao centar za nadpregledbu rentaša, te će se imati snabdjevati sa instrumentima nužnim za točno bilježenje promjena na tijelu ozledjenika. Imade instrumenata, koji nam točno označe umanjenje gibivosti kojeg zgloba, koji točno mjere prostu snagu šake itd. Ovako uredjene stanice služiti će kao centar dotične pokrajine za periodičnu nadpredledbu rentaša, koju Središnji Ured radi prostranosti teritorija i pomanjkanja dostatnog liječničkog personala ne može da sam provede. Kao šef takove stanice imade da služi liječnik za nezgode dotično šef liječnik okružnog ureda, koji mora da imade dostatnog kirurškog-ortopedskog znanja, te kojega po potrebi okružni ured imade da izašalje na daljnju izobrazbu u ovoj struci.

Budemo li na ovaj način organizirali službu kod osiguranja za slučaj nezgode, to ne će nijedan rentnik uživati premalenu, nu ni preveliku rentu, koja je izrečena na temelju neispravnog ocjenjivanja umanjenja radne sposobnosti po uredovnom liječniku, te će uz veće zadovoljstvo članu uroditi još i plodom, da će se pridržanjem radne sposobnosti i izdaci smanjiti za ovu gradu radničkog osiguranja.

Vladimir Pfeiffer: zaključuje današnju konferenciju uslijed poodmaklog vremena i odredjuje nastavak za sutra u 9 sati prije podne.

NASTAVAK.
(23. juna.)

Predsjedatelj Vladimir Pfeiffer: otvara nastavak konferencije.

Nikola Klemm: Iz referata referenata ustanovili smo samo jedno, da će naskoro nastupiti insolventnost granaosiguranja za slučaj bolesti. Gospodin referent direktor Bauer izneo je tri mogućnosti, kako da se stane tome na kraj i to jeste: sniženje potpora, povišenje prinosa i štednja na upravnim troškovima. Sniženje potpora je apsolutno nemoguće, jer i sadanje potpore nisu velike. Povišenje prinosa takodjer je nemoguće, jer su dovoljno visoki. Ostaje dakle jedino štednja na upravnim troškovima. Gospodin direktor Bauer u svom izvještaju usporedio je podatke od prijašnjeg poslovanja prije rata sa današnjim poslije rata. Promjenjene prilike, koje su u posleratno vrijeme osobito teške, krive su, da su rezultati posleratnog poslovanja institucije radničkog osiguranja nepovoljni. Glavni razlozi insolventnosti u grani osiguranja za slučaj bolesti leži u tome, što su se na tu granu objesili tereti u takovoj mjeri, u kakovoj nisu bili prije. Tako su n. pr. porasli iznosi potpora. Prije se je davalo u iznosu od 60%, a danas iznose 66%. Roditeljske potpore povišene su za 100%. Opremu djeteta prijašnje osiguranje uopće nije poznavalo.

Osim toga padaju na bolesničku granu osiguranja i tereti, koje bi imalo da snosi osiguranje za slučaj neuposlenosti. Od 13 ureda, koji su sada aktivni biti će koncem godine 1925. polovina pasivnih, a koncem godine 1926. biti će svi pasivni. Mora istaknuti, da su u osiguranje narinuti ljudi, koji uopšte ovamo ne spadaju. U prvom redu tiče se to osiguranje prostitutkinja, i kako je teško njihovo lečenje pored ostalih članova i članica u uredskimambulantama. Velike su i takse apotekara za lekarije. Da se to snizi, trebalo bi kod svakog većeg okružnog ureda osnovati skladište ljekarija ili ručnu apoteku. Nadalje bi trebalo suzbijati nehaj članova kod podizanja propisanih ljekarija. Na njegovom području imade 10% slučajeva nepodignutih lijekova po članovima. Članovi dapače, u koliko je on opazio, bacaju lekove i ne rabe ih.

U referatu ističe se, da su bolnički troškovi vrlo veliki. Razlog tome jeste to, što bolnice zadržavaju kroz vrlo dugo vreme naše pacijente, za koje dobiju plaćenu opskrbninu i koje osim toga upotrebljuju za rad u bolnici. S druge strane mora se potužiti na postupak bolničkih liječnika, koji iz nekog antagonizma protiv naših liječnika ne će da primaju naše članove faktično bolesnike, već ih vraćaju. Drži, da bi trebao Središnji Ured, da nastoji oko što veće saradnje naše institucije sa bolnicom. Osim toga trebala bi naša institucija osnovati vlastitu bolnicu.

Digitized by Google

Takodjer je slaba suradnja sa ostalim zdravstvenim ustanovama. Tako postoji u Osijeku dispanzer za venerične i kožne bolesti, koji leči besplatno bogataše, a naše članove ne prima. Isti je slučaj sa bakteriološkim zavodom u Osijeku, koji dijeli svakome kinin samo ne našim članovima. Okružni Ured u Osijeku imade vlastiti dispanzer za djecu i mladež, u kojem uz liječnika suradjuje i jedna sestra pomoćnica, koja posjećuje članove i porodične članove i upućuje ih u postupak i njegu djece, dojenčadi i mladeži. Teška je dakle suradnja uprave i liječnika, jer mnogi, osobito mladi, lekari nemaju ni dostatnog interesa ni potrebnog razumijevanja za institucije radničkog osiguranja, te oni u mnogim slučajevima podjeljuju hranarine ili iz lakomišljenosti ili iz vlastite reklame. Osim toga velika fluktuacija članova razlog je velikim troškovima na hranarini. Svi šumski radnici, koji ne rade sada u ljetnoj sezoni, a tih imade oko 3000 na njegovom području, vise sada na hranarini. Glede štednje može se mnogo učiniti i spominje nekoliko primjera. Rodiljskih potpora imao je 1922. godine redovitih 75, obiteljskih 400. Godine 1923. redovitih 75, obiteljskih 502, godine 1924. redovitih 147, obiteljskih 685, a ove godine do konca mjeseca maja redovitih 76, a obiteljskih 344. Za rodiljske potpore propisano je tromjesečno članstvo, što je premalo. One dobiju za porod toliki iznos, koliko bi kroz 6 i pol godina morale uplaćivati prinosa. Neka se povisi vrijeme čekanja od 3 mjeseca barem na 7 mjeseci, pa će se sniziti postotak rodiljskih potpora.

Što se tiče opreme djeteta drži, da je bolje, da se dade oprema djeteta u naravi. Vrlo bi odgojno djelovalo, kad bi žene, koje bi što dulje vrijeme dojile svoju djecu i koje bi ih držale u što većem redu, dobile od Okružnog Ureda kakvu potporu. On je predvidio takovu jednu izvanrednu potporu u iznosu od 2.500.— D za deset žena, ali mu je Središnji Ured taj predlog odbio. Na upravnim troškovima moglo bi se štediti, kao i na lekarijama i liječnicima. Kod zubiju se apsolutno ne može štediti. Osobito ne kod novih zubiju. On se protivi apsolutno novoj okružnici o banjskom lečenju, kojom će se povisiti mnogi troškovi. Dok se ovako liberalno postupa kod banjskog lečenja, imade na drugoj strani slučajeva, gdje bi bilo bezuvjetno potrebno lečenje, koje se zabranjuje. Glede frekventacije ambulatorija već je prije spomenuo, da je ona tim veća, što je ambulatorij bolje uredjen. Glede plaćanja prinosa izjavljuje, da bi se on morao pravednije razdijeliti. Oni članovi do Din 1.000.— plaće plaćaju razmjerno veći postotak prinosa od svog krvavo zasluženog novca, nego li oni, koji imaju više plaće. Stoga preporuča on, da se dosadanjih 17 razreda povisi na 20. I to predlaže od 1200 do 3000 dinara mjesečno plaće, za 19 razred, Din 3000 do 5000 mjesečno, a za 20 razred preko Din 5000 mjesečne plate.

Eugen Wolf: Iz izvještaja gospode referenata Središnjeg Ureda razabrali smo, da je sveukupna bilansa bolno-potporne grane osiguranja pasivna. Uočivši tu činjenicu, vidimo opasnost, da bi to nepovoljno stanje financijsko potreslo cijelom institucijom radničkog osiguranja. To nas sili, da tražimo uzroke toga stanja, da nadjemo načine, kako bi se ta opasnost uklonila i izbjegla. Medju uzrocima istaknutima po gospodi referentima leži u prvom redu težina u besposlici, koja apsorbira najmanje ⅓ izdataka na hrambinama i drugim troškovima. Zdravstveno stanje članova jeste takovo, da imade 80% tuberkuloznih. Mnogi radnik radi sa velikom temperaturom, kad imade posla, a nema li on posla, onda je bolestan i dolazi u Okružni Ured po hranbinu. Ovdje je krivo dakle shvaćen humanitet. Gdje se ovako izrabljuje na račun humaniteta institucija, tu je nemoguća štednja. Zakonodavac dao je prema njegovom mišljenju previše potpora, bez da je sačekao bilanse rada Okružnih Ureda kroz dve godine. Te su potpore rodiljska i oprema djeteta. U Beču na pr. traži se trogodišnje članstvo da dobije neko protezu, kod nas je manji rok. Veliki uzrok pasivnosti jeste nejednoličnost lekarske službe kod svih Okružnih Ureda. Ljekari, koji se smatraju nekim privilegovanim staležom, su faktor, koji raspolaže sa našim izdacima. Kod manjih Okružnih Ureda mora glavni lekar da primi pacijente, da vrši nadpregledbu hranbinaša, da pregleda hranbine i recepte i da konačno izradjuje stručne referate kao zdravstveni referent. Tolika služba jeste prevelika i dalje je nemoguće ovako raditi. Predlaže stoga, da se izmjeni to i da glavni lekar kod malih Okružnih Ureda bude ono isto, što je i kod većih, t. j. samo zdravstveni referent i

Digitized by Google

da vrši nadpregledbu. Kaže se, da će se troškovi izdani za lečenje tuberkuloznih i veneričnih bolesnika refundirati, ali se to do sada jošte nije izvršilo. Veliko opterećenje za bolesničku granu osiguranja jesu bludnice. Prije su snosili troškove lečenja bludnica sami vlasnici bludilišta, a sada plaćamo troškove sami mi. Veliki su troškovi oko toga lečenja, a osim toga vrlo je nezgodno, kada bludnice dolaze na lečenje u uredsku ambulantu, gdje se nalaze ostale članice. Traži, da se ambulante grade po nekom sistemu, po kojemu će odgovarati propisima zdravstvene službe. Traži, da se što prije uvede osiguranje za slučaj iznemoglosti, da se tako svale tereti te grane sa bolesničkog osiguranja. Osiguranje protiv iznemoglosti, starosti i smrti treba svakako što prije uvesti. Protivan je tome, da se dade oprema djeteta u naravi.

Predlaže, da se povisi dosadanjih 17 nadničnih razreda na 18, a ovaj posljednji da se ustanovi sa Din 60.— obezbedjene nadnice dnevno, čime bi se dobilo oko Din 1,622.000.—. Konačno predlaže, da bi Središnji Ured odustao od zahtjeva povratka prinosa iz grane osiguranja za slučaj nezgode još za daljnjih 6 mjeseci.

Eugen Sgurić: Nekoji upravnici istakli su do sada mnoge momente, koji utiču na pasivnost bolesničke grane osiguranja, ali imade jošte takovih momenata. On spominje na pr. troškove za lečenje zaraznih bolesti, od kojih su najveći troškovi za lečenje trahoma i umobolja. Izdatak za te bolesti iznosi samo kod njegovog ureda Din 420.000.—. Kada bi državna vlast preuzela lečenje na svoj račun, smanjili bi se troškovi i on ne bi imao deficita. Veliki dio pasive sadržan je u lečenju bludnica. Kulturni nivo radnika kriv je tome, da veliki dio pasive postoji uslijed velikih izdataka na hranarini. Na njegovom području većinom radnici-seljaci rade samo privremeno, da si pribave za taj novac, koji komad blaga. Kad su to postigli, onda se dotični radnici-seljaci obraćaju na blagajnu, oni bacaju cijelo uzdržavanie svoje porodice na Okružni Ured, da prime od njega kako vele »Taschengeld«. Po njegovom mišljenju trebalo bi razlikovati stručnog radnika od radnika-seljaka. Tehnički je nemoguće provesti dokaz porodičnog članstva, jer kako je poznato, općinske vlasti izdaju podatke uvek krive. Liječniku pako nije moguće točno pregledati sve pacijente, i uvjeriti se o vjerodostojnosti dokaznih sredstava obzirom na veliku navalu posla. On je za to, da se izluče od obaveza osiguranja bludnice i seljaci. Naročito da se isključe iz osiguranja sezonski radnici — maloposjednici. 20% iznose u njegovom Okružnom Uredu troškovi medikamenata, što je vrlo velik postotak. Ponavlja, da bi bilo od potrebe, da se ove grupe izluče od uživanja potpora, da se snizi prinos, koji oni plaćaju i da im se dadu samo lijekovi i liječnička njega u najpotrebnijim slučajevima. Ubiranje prinosa također zadaje velikih poteškoća. Općine tek velikom silom, velikim pritiskom naplaćuju prinose. Trebalo bi odmah izdati »Pravilnik o ubiranju prinosa po vlastitim ovrhovoditeljima«. On provodi već sada ovaj sistem, dapače dobio je potvrdu od oblasnog župana za ovrhovoditelja, kojim potvrdjuje, da isti imade pravo vršiti uz potporu vlasti svoju dužnost, dapače je i sud u jednom spornom slučaju potvrdio ovakovo riješenje. Ured gubi silne kamate od neubranih prinosa, a toga bi nestalo, kad bi ured imao svoje ovrhovoditelje. Upravi je nemoguće sve kontrolirati, pa bi morao upravu u tome pomoći jedan liječnik, koji bi vršio samo kontrolnu službu. Konačno je potrebno urediti pitanje saradnje Okružnih Ureda sa državnim ambulantama. Moli da se njegovi predlozi uzmu kod stvaranja zaključaka u obzir.

Melhior Čpbal: Nije ga začudilo, kad je čuo od referenta direktora Bauera, da je grana osiguranja za slučaj bolesti pasivna. On je bio siguran već pred tri godine, da će biti ona pasivna i to onoga dana, kad je Ministar Kukovec potpisao zakon. U čemu leži glavna krivnja pasivnosti te grane, nije se dotakao niti jedan od upravnika. Zakon o osiguranju radnika izradili su sami teoretičari, koji su načinili iz naše institucije jedno dobrotvorno društvo, gdje sve ovisi od milosti. Zakon o Osiguranju Radnika jeste samo djelomično dobar. To je ustvrdio i načelnik g. dr. Hahn. Previše je zakon širokogrudan kod davanja potpora, a tjesnogrudan kod primanja dohodaka. Priznaje, da imade tu i tamo zloporaba, ali sve to je samo od sekundarne važnosti. Drži, da je pretjerano, kad se kaže, da su uzrok pasivnosti bolesničke grane osiguranja bezposlica i starci. To izrabljivanje jeste samo jedan mali

Digitized by Google

uzrok pasivnosti. Ako mi nastojimo to odstraniti, ne ćemo ukloniti pasivnosti. Prema austrijskom zakonu o osiguranju za slučaj bolesti od godine 1887. bio je najniži prinos 3%. Prve godine bile su male bolesničke blagajne sa 1000 članova uveliko aktivne, te su imale veliki rezervni fond od 10.000 zlatnih forinti. Te blagajne su ipak kasnije povisile prinose, kad je to bilo potrebno. Čudi ga, da referent direktor Bauer nije odlučno kazao za koji je on pravac kod uklanjanja pasivnosti bolesničke grane osiguranja. Takorekući on nije kazao ništa. Kako bi izgledalo u privatnom poduzeću, kad bi on kao direktor kazao ovako neodlučno kod otpuštanja radnika iz posla. Tamo se mora točno kazati, da li se nekoga otpušta ili ne. Mora kazati, da su gospoda kod Središnjeg Ureda vrlo različito tumačili zakon. Tako su kod zubne njege sasvim po svojemu protumačili zakon i izdali odredbe. Okružni Ured u Ljubljani izdao je za plombiranje zubiju više, nego li su iznosili izdaci zato prije u cijeloj Austriji. U ovom krivom tumačenju zakona leži glavni uzrok pasivnosti. Prije se je plaćalo 82 dana za lečenje u bolnici, a sada se plaća tako dugo, dok se nalazi član u bolnici. O štednji ne može se govoriti. Gospodin direktor Klemm, koji iznaša prisilne štednje, veliki je optimista. Drži da je g. Klemm pobio u svojim izvodima sam sebe, jer je ispočetka kazao, da poznaje sve poslodavce i radnike sa svoga područja, kako je to spomenuo u kasnijem govoru. Velika krivnja pasivnosti leži u tome, što smatraju radnici potpore, koje dobiju, za neku milost, što oni ne smatraju ovo svojim zavodom, jer nemaju dovoljnog upliva na upravu okružnog ureda. Prije su radnici imali više upliva na ovu instituciju, koja imade da postoji u korist radnika, pa su je oni smatrali i svojim zavodom i štitili je. Kaže se, danas postoji paritet izmedju članova u ravnateljstvima. U Ljubljani toga pariteta nema. Tamo je bilo izabrano jedno političko ravnateljstvo, u kojem nema dovoljno radničkih predstavnika. Ako će se i dalje imenovati ravnateljstva po Ministarstvu Socijalne Politike, a ne dodje li do izbora, biti će prilike još gorje. Još lošiji od Zakona jeste Statut Središnjeg Ureda i njegovih mjesnih organa, za što nose krivicu direktori Središnjeg Ureda. Ne može biti govora o autonomiji u Okružnim uredima, kada mora svaku sitnicu potvrditi Središnji Ured. Sam se pak Središnji Ured nalazi pod skrbi Ministarstva Socijalne Politike, jer se u svakom propisu bilo zakona, bilo statuta, bilo Pravilnika spominje sledeći stav: »ako odobri gospodin Ministar Socijalne Politike«. Izgleda mu, da Ministarstvo Socijalne Politike smatra nas kao nekim tudjim poduzećem, koje treba sekvestra, a ne autonomije. Protiv toga treba se najodlučnije boriti i ne treba se bojati nikakovih lekcija sa strane predpostavljenih. Bolelo ga je, što se je drugu Bračincu davalo neke lekcije, koji je govorio pravu istinu i s čijim se izvodima on potpuno slaže. Voditelji Okružnih Ureda ne smiju govoriti o izuzimanju jednog dijela radnika ispod obaveze osiguranja, jer se time dade najbolja prilika Ministarstvu, da još više stegne natrag. Treba se boriti za proširenje autonomije kako kod Središnjeg Ureda, tako i kod Okružnih Ureda. Ponovno ističe, da mu se referat direktora Bauera ni malo ne svidja. Direktor Bauer govori, da treba onim Okružnim Uredima, koji su pasivni, povisiti prinose. To će biti glavni razlog za decentralizaciju osiguranja, a protiv koje je gospodin direktor Bauer. Uprava osiguranja jeste faktično skupa i uvodjenje statistike i katastra poskupiti će još upravne troškove. Ponovno ističe, da su izvodi direktora Bauera krivi, kad poziva Okružne Urede, da šalju novac Središnjem Uredu, a ako ga nemaju, da treba dotičnim povisiti prinose.

Dr. Ante Mudrinić: Mi moramo naći sredstava i načina, kako ćemo osiguranje proširiti i poboljšati. Da se izbjegne izjavama poslodavaca, da zakon o osiguranju radnika ruši obrt, trgovinu itd. drži, da se ne bi smelo prinose povisivati. Potpore su male, ali su defacto prevelike obzirom na ono, što se prima. Upravni troškovi okružnih ureda su veliki. Ali ne može se govoriti o njihovom snizivanju sve dotle, dok se neujednostavi poslovanje naših ureda. Direktor Klemm tvrdi, da nije trebao u svome okružnom uredu niti popuniti sva mjesta, koja su mu sistematizirana u proračunu prema broju njegovih članova. Ako se želi točno voditi svaki posao predvidjen u našoj administraciji, nije moguće sniziti broj namještenika. Mnogo je namještenika lošega zdravlja, a osim toga su i loše plaćeni. Držao je, da je uzrok deficitu u njego Okružnom Uredu hranarina. On je snizivao hranarinu na 32% i mora kazati ovdje, da je osobito zahvalan dru. Franu Vitaušu, šefu lečniku, što je

Digitized by Google

tako savjesno vršio nadpregledbu hrambinaša. Na papiru imade u prvih 4 mjeseci o. g. suficit od 179.000 dinara, ali je de facto njegov ured pasivan. Nije samo hranarina kriva deficitu. On je držao mnoge konferencije sa ljekarima glede sniživanja postotka hrambinaša, ali se došlo do uvjerenja ,da se ne može ništa učiniti, jer su ljuudi faktično bolesni. Ne trpi rádničko osiguranje od hranarine, od vrlo malog postotka simulanta, kad se vrlo točno provodi kontrola. On je došao do uvjerenja, da su bolesni radnici radili dokle je bilo posla, jerbo je iznos hranarine malen. Čim je koja veća radnja obustavila posao, došli su ti bolesni radnici u blagajnu radi hranarine. Nije dakle glavni razlog deficitu, što se drži simulante na hranarini, već je uzrok faktična bolest, loše stanovanje i loše životne prilike naših članova. Tuberkuloza uništava faktično radničko osiguranje. Naša institucija ne može lečiti tuberkulozu, jer se radnik vraća iz oporavilišta ponovno u svoj loši stan, i nastavlja svojim lošim življenjem. Pretežni dio slučajeva nezgode pada na teret grane osiguranja za slučaj bolesti, a morali bi pasti faktično na gránu osiguranja za slučaj nesreće. Svi slučajevi od prvih četiri tjedana padaju na teret grane za slučaj bolesti i zakonodavac bi trebao te terete da prebaci na granu osiguranja za slučaj nezgode. On predlaže, da Središnji Ured pokuša kod Ministarstva Socijalne Politike ishoditi rešenje, kojim bi se i troškovi za nezgode kod prvih četiri tjedna prebacili isključivo na granu osiguranja za slučaj nezgode. Prelazi zatim na rodiljske potpore, koje su faktično velike. Ovdje ljekari ne mogu apsolutno nikako uplivisati, da bi se iste smanjile, jer se one moraju dati svakoj rodilji. Roditeljske potpore ne bi bile tako velike, kad bi se one davale prema duhu zakona, a ne prema slovu zakona. U nebrojeno je slučajeva dokazano na njegovom području, da su se mnoge trudne žene začlanile ad hoc. One su dapače platile poslodavcu odgovarajući prinos, kojega bi imao da plati on sam, a de facto nisu bile zaposlene. On je za produženje karenčnog roka, ali ne na 7 mjeseci, kako predlaže direktor Klemm, već najmanje 9 mjeseci. Predlaže, da se kod Ministarstva Socijalne Politike ishodi rešenje, da se ovaj karenčni rok ustanovi sa jednom godinom dana, a svakako najmanje sa 9 mjeseci. Daljnja potpora, koja tišti bolesničku granu osiguranja jeste oprema djeteta. Ne troši se samo polovica opreme djeteta, kako veli g. Klemm za krštenje, već cijela oprema. Dijete od opreme apsolutno nema ništa i potpuno se slaže s ravnateljem Klemmom, da se oprema djeteta daje u naravi. Predlaže, da se zamoli Ministarstvo Socijalne Politike da izmeni ustanovu zakona o osiguraniu radnika glede davanja opreme dieteta, da se ista dade u naravi, odnosno da dozvoli tumačenje ustanove zakona u tom pravcu. Središnji Ured imao bi da centralno nabavi pribor za opremu djeteta, da bude jednak za sve okružne urede i time će biti ujedno mnogo manje zloporaba. Ljekovi iznašaju takodjer veliki postotak. Naš član naučen je kad dodje u blagajnu, da nešto od nje dobije, jer ako ne dobije hranarinu, a niti lijeka, onda je on lično uvredjen. Ako se želi sniziti troškove ljekarija, onda bi trebali liječnici da drže predavanja članovima o svrsishodnosti ljekova. Moli gospodina predstavnika Ministarstva Socijalne Politike, da bude tumač ovih želja kod gospodina Ministra.

Vojin Brkić: Slaže se u svemu sa izvodima dra. Mudrinića. Ratne posljedice: tuberkuloza i invalidnost naših članova krive su pasivnosti bolnopotporne grane osiguranja. Mi moramo takvim članovima dati na pr. banjsko lečenje, što znači velike terete. Mi smo sa države prebacili na sebe veliki teret, koji ne možemo snositi. Glede rodiljske potpore moram kazati, da poslodavac obično neće da oda, da li je trudna žena u istinu zaposlena ili ne, jer znade da bi u slučaju uposlenja potpao pod udar zakona o zaštiti radnika. Zakonodavci su htjeli, da se trudna žena, koja po zakonu o zaštiti radnika ne sme da radi, zaštiti. Preka je potreba, da se o pasivnom članstvu i rodiljskim potporama vodi računa. On je za to, da se to pitanje reši prigodom izmene zakona, ali bi bilo još bolje, da se ta odredba umetne u naredni financijski zakon. Središnji Ured i Radničke Komore treba da rade protiv toga, da se trudne žene primaju na posao, kada su u 7. ili 8. mjesecu trudnoće. Pitanje izdavanja lekarija treba urediti jedinstveno za celu državu bilo na koji način. Trebalo bi što manje davati lekova, a što više uvesti lečenje injekcijama, jer tako neće moći članovi bacati injekcije u pesak kao što čine sa lekovima. Drugo jeste pitanje porodičnih članova, koji silno opterećuju naše osiguranje. Naročito je na

Digitized by Google

selu teško kontrolirati ispravnost uverenja o porodičnom članstvu, a kontrola nad time stajala bi više nego li iznose sami troškovi lečenja porodičnih članova. Imade sela u Vojvodini, gdje je polovica sela začlanjena kao porodični član kod Okružnog Ureda z. o. r. Što se tiče administracije mora kazati, da je ona skuplja u Vojvodini i da mora ona biti skuplja od one u Hrvatskoj, Bosni i Srbiji, iz sledećih razloga. Madjarski članovi Okružnog Ureda z. o. r. u Novom Sadu na pr. nemaju poverenja u činovnike, koji ne govore madjarski. Oni na pr. neće da potpišu zapisnik sastavljen na našem jeziku sve dotle, dok im se ne prevede na madjarski po činovnicima Madjarima. Primanje rešenja, tumačenje i razjašnjavanje sa članovima, koji ne poznaju srpski jezik, jeste uzrok većim administrativnim troškovima i težoj administraciji vojvodjanskih ureda. Pre rata bio je on jedini Srbin činovnik kod bolesničkih blagajna u Vojvodini, a inače bili su sami Madjari. Osim toga običaj je u Vojvodini, da se svatko žali i to putem sastavljanja zapisnika. Ovakvo zapisničko uredovanje traži mnogo sila. Podje li se tim putem, da se samo jednim uredima povise prinosi, onda se ide k decentralizaciji, ali onda će se kajati gospoda, koja su za centralizam, što su sami skrivili decentralizaciju. Nisu Okružni uredi nosioc radničkog osiguranja, već je to Središnji Ured, koji treba da pomaže na onom mjestu, gdje je stanje loše. Moglo bi se dogoditi to, da bude kažnjen onaj ravnatelj, koji je strogo postupao po slovu zakona i koji je usled toga imao veće upravne troškove, a da će biti pohvalien onaj, koji je skucavanjem potpora postigao suficit u poslovanju. Što češće treba Središnji Ured z. o. r. da škontrira po svojim organima pojedine Okružne Urede. Odsek za skontraciju kod Središnjeg Ureda jeste sada premalen, treba da imade veći broj činovnika. Središnji Ured treba da organizuje jedno jako leteće odelenje, koje će točno ispitati rad pojedinih Okružnih Ureda i dobre stvari prenositi po drugim Okružnim Uredima. Ako se podje tim putem, onda neće biti škontracionih zapisnika, koji stvaraju čitavo neraspoloženje prama pojedinim uredima, već će biti zapisnika, koji će biti podloga za poboljšanje današnje administracije. Bilo bi vrlo zgodno, kada bi se i direktori jedne pokrajine sastali na sastanak, gdje bi ispitali medjusobno, kako koji radi u pojedinom pitanju i kako bi ono, što je dobro preuzeli u svoju administraciju. Jedan jedini put za saniranje današnjeg lošeg stanja bolesničke grane osiguranja jeste: Povišenje maksimuma obezbedjene nadnice, povišenje broja nadničnih razreda i povišenje prinosa u celoj državi. Čuo je ovdje prigovor: Zašto se šalje u oporavilište »Kasindol« mladiće i djevojke, zašto se ne šalje starije oženjene ljude i to fizičke radnike. Oženjenih pak članova, koji čekaju na lečenje u oporavilištu imade mnogo, ali kad pozove kojega, da ide u oporavilište i kad mu se saopći, da će dobiti polovicu hranarine za porodicu, svaki odustaje od polaska, jer ne može pustiti porodicu da skapava od gladi. Za ovo zlo ne može snositi odgovornost ravnatelj Okružnog Ureda. Oženjeni radnik moći će doći u oporavilište tek onda, kad će mu se obezbediti familija. Glede šiljanja činovnika, neka se uredi tako, da ih pregleda lekarska komisija iz drugog ureda, pa će se izbeći zloporabama. Spominje slučaj sa jednim direktorom osiguravajućeg društva, koji je već unapred okolo pripovijedao, da će biti po Okružnom Uredu poslan na lečenje u Crikvenicu. Naš lekar obećao mu je već unapred, da će ići u Crikvenicu i to iz razloga, jer ovaj direktor osiguravajućeg društva omogućuje našem lekaru, da zasluži kod njegovog društva na pregledbi osiguranika toga društva.

Andrija Krbavac: Nije htio, da govori na ovoj konferenciji, ali je morao, da uzme reč usled govora g. Čobala i neke gg. direktora Okružnih Ureda, koji nisu govorili tehnički i stručno. Povišenje prinosa ne može zahtevati ova konferencija, već su za to potrebni i pozvani drugi faktori. Za to se nije sastala ova konferencija. Jedno kardinalno pitanje postoji, koje je uzrok pasivnosti bolesničke grane osiguranja, a to je nedostatak kontrole i izrabljivanje simulanata. Jedna gospoda direktori kažu, da se tom zlu ne može stati na kraj, a druga gg. tvrde obratno. Dr. Mudrinić na pr. veli, da nema simulacije u njegovom uredu. On je naprotiv uvjeren, da simulacije ima i da je imade mnogo. Dr. Mudrinić nije obeskrepio tvrdnje ostalih direktora. Mnoga gospoda direktori nemaju granica u svojim željama. Niti država, a niti čitavi narod ne može da reši današnji socijalni položaj radnika, a kamo li bi moglo da reši radničko osiguranje. Ali nije ni dužnost, a još više nije ni mogućnost

Digitized by Google

institucije radničkog osiguranja, da preuzme sve radnike, koji su bez posla na teret grane osiguranja za slučaj bolesti. Teško je i pomisliti, da će se u grani osiguranja za slučaj bolesti nešto više učiniti, nego li se daje sada sa prinosima za tu granu.

Dr. Jože Bohinjec: Imade još stvari, koje su krive pasivnosti ove grane osiguranja, a koje nisu spomenuli dosadanji govornici. Naša država svesna svog kulturnog poziva donesla je socijalne zakone na podlozi Washington-ske konferencije. Teška su pitanja, koja obasižu socijalna zakonodavstva, i nije ih samo tako lako kodificirati. Odlučujuće faktore prisililo se je, da su bez pripreme doneli zakon o osiguranju radnika. Da se je u godini 1921. i 1922. kad se stvaralo zakon mislilo na sve one činjenice, koje se na ovoj današnjoj konferenciji iznašaju, ne bi bilo lošeg stanja osiguranja, kakvo jeste danas. Mi smo najprije stvorili zakon, a onda smo tek počeli razmišljavati o njegovoj što boljoj provedbi, o njegovim odredbama, koje bi imale biti bolje. Stvar ipak još nije sasvim izgubljena. Kod saniranja prilika bolesničke grane osiguranja najvažnije jeste to, da se pobudi interes za ovo osiguranje i kod radnika i kod poslodavaca. Ako nema dubokog interesa kod radnika, da je to njegova institucija i ako nema uverenja kod poslodavca, da socijalno osiguranje nije teret za njega, već opća korist za privredu, nema niti izgleda da će doći do poboljšanja današnjeg stanja. On je posvema osvedočen, da je bolesničko osiguranje pogrešno organizirano. Do tog uverenja došao je čitajući motivaciju k češkoj osnovi zakona o osiguranju za slučaj bolesti, iznemoglosti i starosti. Svi su se interesenti i sve stranke u Češkoj složile u tom, da se dade interesentima što veća autonomija, što veća ingerencija kod provedbe osiguranja. Kod nas doduše nije provediv engleski sistem organizacije bolesničkog osiguranja, gdje same radničke organizacije mogu provoditi osiguranje. On vrlo dobro znade, da Dolenjsko sumnjiči Ljubljanu, da ne sprovodi dobro osiguranje, i da Štajersko sumnjiči Ljubljanu, kamo meće novac. Općenito je mišljenje kod naših interesenata, da za dano blago mogu vući zlato. Kada bi svi interesenti, koji danas sumnjiče našu instituciju, imali barem donekle kakovu reč, nestalo bi simulacije. U Češkoj je bilo 40% simulacije, a kad nije bilo besposlice samo 15%. Postoji veliki zahtjev za one, koji nose odgovornost za prosperitet socijalnog osiguranja, da moraju zainteresirati interesente za naše socijalno osiguranje. Skupna nabava ljekarija, zajednički sanatorij, zajednički pravilnik za nameštenike i slično ne dira u lokalni interes poslodavaca, ali imade drugih stvari, gdje treba ovaj lokalni interes uvažiti. Činovnicima radničkog osiguranja treba pribaviti svakako autoritet, kojega danas nemaju. U prvom redu treba, da se podigne inteligencija činovništva. Nije dovoljno, da ono radi samo mehanički, sa tiskanicama. Ministarstvo Socijalne Politike u Češkoj propisalo je obavezne ispite za činovnike socijalnog osiguranja, i to bi trebalo kod nas uvesti. Važan je osim toga uzgoj radnika. Danas je faktično radništvo podstrekavano protiv bolesničke blagajne. Oni, koji nemaju prava na potpore, bivaju upućivani da imadu pravo, i to od one strane, koja ne bi nikako smela toga činiti, već koja bi morala naprotiv poučiti radnika, što može prema propisima zakona dobiti. Sniženje potpora jeste nekulturno i apsolutno nedopustivo. Naprotiv treba sprečavati svaku zloporabu i iskorišćivanje i to treba da učini samo radništvo u prvom redu. Stručan radnik ne iskorišćuje našu instituciju, što je najbolji dokaz: troškovi rudarskih bratimskih blagajna, već to čine najviše seljaci-radnici, seoski gostioničari, dapače i veleposjednici. Za porodične članove treba svakako propisati karenčni rok. Druge mjere su izlišne. Kod pružanja zubne njege isto je potrebno karenčno vreme. Laička kontrola bolesnika, kakva postoji danas, jeste beskorisna. Treba s jedne strane uzgojiti znanstveno kontrolore bolesnika, a s druge strane treba ih bolje platiti. U Ljubljani na pr. za 35 Din. imade kontrolr da preleti brda i doline, pa nema uz malu plaću ni dovoljno interesa, da izvrši pregled. Na večer neće niti jedan kontrolor, da vrši kontrolu uz ovakvu malu plaću. Potrebna je nadkontrola po samom lječniku. Lekovi su se podcenili. Današnja tarifa ne odgovara faktičnoj ceni, pa bi bilo potrebno, da se Ministarstvo Narodnog Zdravlja umoli, da izda novu apotekarsku tarifu, jer sami apotekari kažu, da ona ne odgovara faktičnim cenama. Trebalo bi ujedno povisiti kamate za zakašnjenje od 6% na 12%. Neka se upravnike Okružnih Ureda ne muči sa samim tiskanicama, jer im ne dostaje vremena za druge važnije poslove. Veliko je zlo to, što je

Digitized by Google

naše Ravnateljstvo glomazno. Osobito se to tiče Ravnateljstva u Ljubljani, koje se sastoji od 16 osoba. Trebalo bi sniziti broj članova samoupravnih organa, pa će biti manje mrtvih troškova. Izbori samoupravnih organa previše su kompliciranî i previše su skupi. Treba ih pojednostaviti i moći će se tu uštediti.

P a n t o K r e k i ć: Danas se radi o tome, da se primitcima podmire izdatci. Zakon o Osiguranju Radnika u svom današnjem sastavu predvidja 148% izdataka na 100% primitaka. Sam zakon nije moguće menjati, za to trebi naći izlaz iz lošeg stanja na drugi način. Izlaz bi bio donekle taj, da se jedan dio upravnih troškova od grane osiguranja za slučaj bolesti prebaci na granu osiguranja za slučaj nesreće. Čudi ga, da direktor Klemm može posvršavati posao sa 59 činovnika na 33.000 članova, on toga ne može. U Splitu može se raditi sa jednim nameštenikom na 400 članova. Tuži se na lekare, kojih imade svakakih. Imade jednog lekara na svom području, koji imade 500 članova i koji čini 400.000 Din. izdataka na hranarini više, nego bi to smelo biti. Lekare treba svakako dobro platiti i to ne sa 3000.— dinara već sa 6000.— dinara a onda im treba zabraniti sporedna zanimanja, kako je to zabranjeno i činovnicima. Treba namestiti što više lekara-činovnika, koji će se jedini posvetiti radu u našoj instituciji. Apotekarske takse su previsoke, premda su se droge snizile za 25—50%. Moralo bi se urediti i to, da se kod stvaranja apotekarske takse pozovu i predstavnici naše institucije, jer apotekari u našoj državi dobivaju od nas oko 156,000.000 Din., dakle jedan ogroman prihod. Bilo bi dobro, da imadu veliki Okružni Uredi ručne apoteke, koje bi vodili namješteni magistri farmacije, ili da Središnji Ured imade svoju apoteku, iz koje bi se pojedinim Okružnim Uredima davali lekovi, koje bi onda delili pojedini lekari dotičnog Okružnog Ureda članovima. 50% troškova na hranarini pada na tuberkulozne i malaričnе bolesnike. Socijalno osiguranje primilo je na sebe lečenje tuberkuloze i malarije, što bi trebalo prepustiti jačim ledjima, nego što su naša. Što se tiče osiguranja radnika-seljaka mora kazati, da mi lečimo gotovo čitava sela. Bogati seljak, koji radi jedan dan, dovuče sa sobom već drugi dan na lečenje čitavu svoju porodicu od 9 članova. Ravnateljstvo Okružnog Ureda u Splitu zaključilo je, da se imade uskratiti davanje potpore svakom onom seljaku-radniku, za kojega uredski činovnik ili lekar pozitivno znade, da imade seljak imetak, premda je općinsko poglavarstvo dotičnom izdalo uverenje da nema. Veliki su teret dobrovoljni članovi, koji su se počeli kolektivno prijavljivati. Troškovi su za ta lica vrlo veliki. Osobito ih mnogo imade u Bosni.

B l a g o j e B r a č i n a c: U referatima gg. referenata nastoji se predložiti štednju i plodonosniji rad pojedinih Okružnih Ureda. To je promatranje s jedne strane, ali treba s druge strane pogledati u oči okolnostima, pod kojima rade pojedini Okružni Uredi. Cifre, koje spominje g. direktor Bauer u svome referatu za beogradski Okružni Ured su upravo strašne. Kod tog ureda iznose zaostaci na neubranim prinosima 107.92%. Gospodin referent uzeo je sve zaostatke svih godina, a prinose je uzeo za 1924. g. Zaostatak je dakle od tri godine. Pitanje je, što je tome uzrok i gdje on leži. Mirne duše može kazati kao ravnatelj Okružnog Ureda u Beogradu, da nije čudo, da nije došlo ne samo do 38,000.000 Din. zaostataka nego li do 100,000.000 dinara kraj situacije, koja je postojala prvih mjeseci osnutka Okružnog Ureda u Beogradu. Iz brda i sa dola sabrani ljudi bez ikakove prakse, prepušteni sami sebi, počeli su sprovoditi osiguranje u jednom kraju, koji ga uopšte nije poznavao. Socijalno osiguranje već po svojoj naravi uvelike udire u ekonomsko stanje naroda, i prema toj njegovoj naravi trebala je država, da posveti više pažnje načinu organizovanja beogradskog Okružnog Ureda. Jedva, što je osnovan Ured, bila je izdana naredba svim Upravnim vlastima, da se naplaćuju prinosi. Tek u drugoj polovici god. 1923. počelo se je sprovoditi faktično osiguranje. Država sa svojim preduzećima nije vršila kalkulacije sa našim prinosima, i nije ih jednostavno uvrštavala u budžet. Okružni Ured davao je ljekove i lječnika u uvjerenju, da će biti prinosi naplaćeni, kad li najedamput Ministarstvo Socijalne Politike svojim rešenjem izuzme od obaveze osiguranja po novom zakonu poduzeća državnih puteva. Sopstvenik treba da plati i njega se pozivlje na odgovornost, a država, koja bi trebala da bude uzor, uskraćuje prinose, da tako uštedi nekoliko milijuna dinara na našu štetu. Sva drž. preduzeća postupaju sada tako, da davaju Okružnom Uredu samo onaj dio pri-

Digitized by Google

nosa, što ubiru od radnika. Dok mi nemamo pravo na poštucavanje potpora, dotle država ne plaća svoj prinos. Samo se zahtjeva od nas, da damo potpore, a nesmijemo da govorimo o uplaćivanju prinosa sa strane drž. vlasti. Slično rade i drž. šivare, kao i drž. štamparija. Sva ta poduzeća imadu zaposlene takove radnike, koji su po naravi posla bolesni. Kako i na koji način, da se uberu prinosi u Okružnom Uredu beogradskom kraj takovih prilika? Mi upravnici mesnih organa imademo samo dužnosti, ali nemamo nikakove vlasti, nikakove mogućnosti, da sprovodimo osiguranje u život. Ako se javnost vaspitnim putem ne priuči na osiguranje i ako se na taj način ne popravi današnji položaj, onda nema druge sile, koja bi mogla naše loše stanje izmeniti. Mora naglasiti, da osiguranje u Srbiji jeste u lošem stanju samo zbog te netom spomenute naročite situacije, a ne zbog loših činovnika. Do 23. augusta 1924. t. j. do dana, kada je on preuzeo upravu okružnog ureda u Beogradu, nije bila predana Središnjem Uredu niti jedna para njegovog novca, a od toga dana poslao je Središnjem Uredu oko 3,000.000 dinara. Nestati će pasivnosti grane osiguranja u slučaju bolesti onim momentom, kada stekne socijalno osiguranje pravo gradjanstva. U julu 1924. god. izdao je 500.000 Din. na ime hranarine, 200.000 Din. na ime ljekarija, 57.000 Din. na ime lekara, 240.000 Din. na ime upravnih troškova, a ubrani prinos iznosio je samo 1,300.000 Din. Dakle postoji pasivnost. Kad jedan ravnatelj kaže, da mora da skreše, onda je to greh, ali je on to morao učiniti, jer su ravnatelji prepušteni sami sebi, oni snose svu odgovornost, a ljekari nikaku. Lekar kaže pacijentu, kad se ne može dati potpora, da to ne da upravnik. Lekari rade po svom dobrom znanju i po svojoj znanosti i niko im ne može prigovoriti.

Dr. Željko Hahn: Vrijeme je omaklo, može dakle odgovoriti samo na one primjedbe, za koje smatra da su najvažnije. Načelna je pogreška, da se vrlo mnogo govori o onim uzrocima deficita, koji su socijalnog karaktera i koje mi ne možemo ukloniti, a vrlo je malo o onim uzrocima, koje bi mi sami mogli ukloniti. Mnogo govorimo o preinačenju zakona, koje nikako ne možemo sami sprovesti, a vrlo malo o onim agendama, s kojima mi sami možemo spasiti ravnotežu bolnopotporne grane.

Na temelju 25-godišnjeg iskustva čvrsto je uvjeren, da bi se ova ravnoteža u okviru današnjega zakona dala osigurati. Naš zakon je dobar, samo je naša praksa loša. Opasno je tražiti preinačenje ovoga dobroga zakona, jer ćemo valjda znati, gdje će ovo preinačenje početi, a nikako ne možemo znati, gdje će prestati. I matematičko-tehnička podloga našega zakona je dobra. Ali nijesu se smjeli srušiti pojedini stupovi ove matematičke podloge, jer je jasno, da će onda biti uzdrmana cijela zgrada zakona. Po zakonu na pr. nijesmo imali da plaćamo bolničke troškove za zarazne bolesti za lues itd., mi ih danas ipak moramo plaćati. Isto tako ne smijemo ići pri izdavanju potpora preko granica zakona. Da se kontrolom može doći do povoljnih rezultata dokazao je na najbolji način baš g. direktor Mudrinić, kada je izložio, da je putem sistematskih nadpregleda uspjelo u Zagrebu sniziti postotak hranarine od 51% na 31%. Što je uspjelo u Zagrebu, gdje je radništvo inteligentno i svjesno, gdje je kontrola sa strane javnosti i štampe najveća, mora da uspije i u drugim okružnim uredima. Usporedili smo naše izdatke za hranarinu i za ljekove sa današnjim izdacima u drugim zemljama i ustanovili smo, da su kod nas neopravdano velike. Izradili smo predlog za suzbijanje ove pojave, jedan sistem kontrole. Možda je ovaj predložen sistem dobar, možda nije. Iznijelo smo ga ovamo u glavnome zato, da čujemo Vaše mišljenje, Vaše savjete. Ali bio ovaj način kontrole dobar ili ne, najvažnije je, da se kontrola sistematično sprovede. Kontrolu može uprava sama u zajedničkom radu sa liječnicima sprovesti. Zato treba u prvom redu poštena evidencija o hranarini i o recepturi pojedinih liječnika. Bilo je teških optužaba protiv blagajničkih liječnika. Uslijed svog zvaničnog rada zna, da pojedini liječnici radničkog osiguranja zaista nijesu uvijek radili onako, kako treba. Ali poznaje prilike u drugim zemljama, i mora izjaviti, da je generalisanje optužaba protiv naših liječnika sasvim krivo i neopravdano. Naš liječnički stalež stoji etički visoko, ima socijalni osjećaj, pa radi u socijalnom osiguranju pod uvjetima, za koje bi nam socijalne ustanove mnogih drugih zemalja mogle zavidjati. Najveći dio naših liječnika radi svoj teški i odgovorni rad u radničkom osiguranju za malu platu, savjesno i požrtvovno. Smatram da je potpuna socijalizacija liječničke službe u radničkom

Digitized by Google

osiguranju neprovediva. U više od ¾ naših liječničkih okruga nemamo više od 10 do 300 članova. Kako hoćete ovdje namiestiti »socijaliziranoga« liječnika samo za radničko osiguranje? Pala je primjedba, da bi trebalo graditi za naše članove jednu opštu bolnicu. Podizanje bolnica je zadaća države, mi ne možemo preuzeti poslove i zadaće državu. Mi možemo podizati i to teškom mukom nekoliko specijalnih ustanova, lječilišta za naše članove, ali uredjenje opštih bolnica zaista je prvobitna dužnost države. Bolnica mora da služi lječenju vrlo teških pa i hitnih slučajeva, mora dakle biti blizu bolesniku, a mi nikako ne možemo urediti bolnice u raznim krajevima države. Bosi i goli smo, pa tražimo frak i cilinder.

Predloženi su konkretni predlozi, te treba da ravnatelji na ove daju svoje mišljenje. Debata je bila zanimljiva, bila je na visokom nivou, pa je uvjeren da će biti i plodonosna za daljni razvitak našeg socijalnog osiguranja.

Vladimir Pfeiffer: kao predsjednik zaključuje konferenciju i odredjuje nastavak za sutra u 9 sati prije podne.

NASTAVAK
(24. juna).

Vladimir Pfeiffer: otvara nastavak konferencije i moli ujedno govornike na drugu točku dnevnoga reda, da govore stvarno i što kraće.

Blagoje Bračinac: U nastavku svoga govora kaže, da je jedna principijelna stvar način štednje. Nalazeći se u takovom finansijskom stanju, u kakom se nalazi naša institucija, nastoji ova ustanova da radi oko štednje. Ispoljila se je ovdje želja, da se smanje potpore, da se izvrši kategorisanje radenika. Ovaj put jeste hrdjav i to s razloga toga, što se time nastoji, da radnici, koji idu na dva do tri mjeseca na rad k poslodavcu, dobe manju potporu. Seljački svet ne dolazi iz objesti raditi u poduzeća velike industrije, već on to čini za to, što ga goni na to loše ekonomsko stanje. Treba naći drugi jedan način, kako da se ovi seljaci-radnici osiguraju. Čudnovato je to, da mi tražimo, da se provede osiguranje poljoprivrednih radnika, a u isto vreme želimo isključiti iz osiguranja seljake-radnike, koji rade u industriji. To je loše. Snizivanje rodiljske potpore jeste apsolutno nemoguće. Radničke porodice žive od nadnice i one nisu u stanju, da se snabdeju sa svim redovitim potrebama, a naročito ne u slučaju poroda. Nije naša dužnost, već je dužnost države i društva, da se skrbi, da se deca što bolje razviju i da postanu dobri državljani i dobri vojnici. Državi je dužnost, da se za to skrbi, a mi samo omogućavamo to državi svojim potporama. Drži, da štednja leži u intenzivnom radu, ali ne samo u radu administracije, već i u radu uredskih lekara, u pravom delenju potpora. To je ispravan put u cilju štednje. Moralno će biti upropašteno naše osiguranje, ako će se nastaviti ovim dosadanjim putem delenja potpora. Vrlo je važno za našu instituciju, da dobijemo lekarski kadar, koji će se posvetiti isključivo našemu radu. Središnji Ured treba da postavi na pravu mjeru lekarsko pitanje tako, da se lekari subordiniraju potrebama naše institucije. Druge sve stvari, koje su se ovdje spominjale u pogledu štednje, su sitnice. Moramo znati, da postoji princip »teško je umreti od gladi, ležeći na kaldrmi«. Gladan radnik prevariti će ured, jerbo glad ima oči. Nije kriv za zloporabu gladan radnik, već je moralni krivac društvo. Smatra, da nema smisla govoriti o snizivanju potpora, o postavljanju karenčnih rokova kod rodiljskih potpora, jerbo članstvo od 3 mjeseca za sticanje rodiljske potpore, koje je propisano sada, nije nikakav beneficij za radnice. Voli on radje da se uhvati u koštac sa lekarima, nego li da skresava potpore. On ne će, da daje mogućnosti pretpostavljenim vlastima svojim govorom, da skresavaju potpore.

Dr. Jovan Iskrukljev: Najvažnija tema kod ove točke dnevnog reda jeste budžetsko pitanje. Budžet jeste srce jednog organizma, i ako je ono bolesno, onda je bolestan i dotični organizam. Ako je naše budžetsko pitanje loše, onda je i celo osiguranje loše. Ako uzmemo budžete naših institucija i ako ih točno promatramo, vidićemo, da se isti od godine do godine neprestano povisuju. Prihodi normirani su prije četiri godine zakonom o osiguranju radnika, a naši rashodi nisu sada na istoj bazi, na kojoj su prihodi. Tako su narasle plate namještenika, za tri

Digitized by Google

puta, eksekutivni troškovi, manipulativni troškovi, lekarski troškovi i t. d. Osim toga raste iz dana u dan ekonomska beda radničke klase, koja povećaje naše rashode. I tako su neprestano rasli rashodi, a prihodi ostali uvek isti. Ako hoćemo dakle potražiti razlog lošoj bilansi, naći ćemo ga u neharmoniji izmedju naših rashoda i prihoda. Sa te tačke treba polaziti kod rasprave o pasivnosti naše bolesničke grane osiguranja. Za sanaciju te pasivnosti imamo ovde tri predloga: snizivanje potpora, povišenje prinosa i štednja. Snizivanje potpora izazvalo bi silan revolt kod radničke mase i stoga je ono nedozvoljeno. Povisivanje pako prinosa jeste takodjer nemoguće. Kad bi mi prihod dobivali od države, doveli bi u ravnotežje naš bilans, ali pošto ga dobivamo od poslodavaca i radnika, nemoguće je i neoportuno je povisiti prinose. Ostaje dakle jedino lupanje po interesentima samima i to po radnicima. Treba da stežemo potpore. Isto je veliki teret podnašanje žalba. Kod njega je običaj, da se svatko žali. Koliko se mora pisati kod ovakovih žalbi, to je dobro poznato. Osim toga mnogo se dopisuje sa Središnjem Uredom. Mora da istakne naročite prilike, koje vladaju u Vojvodini. Hrvati i Slovenci, Bosanci i Dalmatinci nastavili su sa radom činovnika i sa tiskanicama iz starih vremena, a u Vojvodini trebalo je raditi sve iz nova. Tamo je prevrat zatekao sam strani elemenat u uredima. Svi stariji činovnici bili su stranci, a novajlije došli su tek pred kratko vreme. Izjavljuje, da je u ravnoteženje našeg bilansa moguće putem principa štednje i on u tu svrhu predlaže: povišenje nadničnih razreda od sadanjih XVII. na XX., skresavanje hranarine, umanjenje bolničkih troškova na način taj, da Središnji Ured uredi sa Ministarstvom Narodnog Zdravlja jeftinije primanje bolesnika, naših članova u bolnicu i da se što manje članova upućuje u bolnicu, da država primi zarazne bolesti na svoj teret, da se što manje članova šalje u banje i da se šalje što više fizičkih radnika, a što manje trgovačkih pomoćnika, krojača i t. d., da se jedan deo prihoda nezgodne grane osiguranja ustupi bolesničkoj grani, koja je slabije od nezgodne grane, da se dobrovoljnim članovima prve i druge grupe povisi članarina, da se uvedu ambulantne apoteke, čime će se sniziti apotekarski troškovi, da se ukine nagradjivanje članova samoupravnih organa, neka vrše svoju službu počasno i konačno neka uredi nastoje što više oko toga, da uberu svoj novac kod posladavca.

Sreten Jakšić: Posmatra zadatak ove konferencije upravnika ne tako, da se imade revidirati zakon o osiguranju radnika, već tako, da se na osnovu postojećeg zakona o osiguranju radnika raspravlja. Nije svrha ovoj konferenciji, da revidira zakon. Polazeći sa toga gledišta, postavlja se pitanje: Šta bi smo mi upravnici okružnih ureda radili, da imamo samo bolesničku granu osiguranja, a da nemamo nikakovih drugih prihoda? Danas mi pozajmljujemo novac od nezgodne grane osiguranja, od Berze Rada i od drugih prihoda, koje mi ubiremo bilo za nas, bilo za račun drugih. Mi trošimo danas sve, što imamo u kasi. Nitko se ne osvrće na to, odakle taj novac. Glavno je, da se troši. Da nemamo tih drugih prihoda, mi bi se morali zaduživati kod banaka ili kod drugih okružnih ureda, koji bi bili aktivni. Ako ne bi išli tim putem zaduživanja, što ne bi bilo nikako oportuno, morali bi ići drugim putem, a to je putem štednje. Grana osiguranja za slučaj nezgode imade takodjer danas sve više i više izdataka i ona nema velikih zaliha, kako to mnogi misle. Imade mnogo mladih rentaša, za čije rente trebaju ogromni kapitali. Spominje slučajeve velikog šumskog poduzeća Feltrinelli, koje mnogo plaća i točno plaća prinose za slučaj nezgode, ali koje imade i mnogo rentaša, kojima se imade jošte mnogo potpora da daje. Osim toga moraju se plaćati i kamati za posudjeni novac od nezgodne grane osiguranja, a to sve još više otežčava položaj grane osiguranja za slučaj bolesti. Uravnoteženje bolesničke grane osiguranja mora se bezuvjetno provesti, jer će se inače doći do bankrotstva, koje će biti najveća opasnost za naše radnike, jer će okružni uredi morati jednoga dana, da zatvore svoje kapije, svoje šaltere. Ovo zlo mora se lečiti sporazumnim radom uprave i lekara. Okružni ured u Sarajevu imao je sledeći rezultat prošle godine: 6.71% je bio suficit, 32.52% izdano je na ime hranarine, 42.98% izdano je novčanih potpora, a 58% iznose prinosi. Ako se izdaci, koji se mogu ograničiti, ograniče na na normalnu mieru, na koju se mogu, to je onda ovo pitanje rešeno. Ponovno ističe, da je potrebno sporazumno delovanie lekara i uprave s jedne i uprave i samouprave s druge strane, koje na pr. na području

Digitized by Google

njegovog ureda dovelo do ovog krasnog imetka, kakav je Kasindol. Samouprava jeste korisna ustanova i ona malo stoji i stoga se on ne slaže sa izvodima predgovornika Dra Iskruljeva u tom pitanju. Upravnici okružnih ureda moraju pomagati rad samoupravnih članova, jer ti su jedini pravi predstavnici interesenata, a ne mogu to biti upravnici ureda. Mi bi morali raditi, da nemamo tudjih para, kako to čine željezničke bolesničke blagajne, koje kažu: nema para, pa nema niti hranarine, niti potpora. Nastalo bi neraspoloženje kod članova, koji bi kazali, bolje da nema socijalnog osiguranja, nego li da plaćaju prinose, a ne dobivaju potpora. Da se takovoga nešta ne dogodi u našoj instituciji, treba nastojati, da budu zadovoljeni interesi mogućnosti rada okružnih ureda i interesi samih članova, a to se dade postići jedino sporazumnim radom kako je već prije spomenuo. On je protiv rešavanja krize bolesničke grane osiguranja putem revizije zakona o osiguranju radnika.

Lazar Rakić: Stavlja predlog, da se glavni lekari kod Okružnih ureda oslobode opšte ambulantne prakse, da se uzmognu upotrebiti za nadkontrolu bolesnika.

Pavle Tatić: Bila je neminovna potreba, da se sazove ova konferencija upravnika. Sam referent Središnjeg Ureda nije mogao donjeti zaključak glede saniranja lošeg stanja bolesničke grane osiguranja, već je pozvao za to upravnike okružnih ureda, da kao ljudi iz prakse kažu svoje mnijenje po tom pitanju. Radničko osiguranje smatra se danas kao neka krava muzara. G. Čobal kazao je, da je jedan mali ured sa 1000 članova u staroj Austriji bio aktivan, pa bi se prema tome očekivalo od naših velikih ureda od 15.000 i više članova, da će biti više aktivni, a oni su nasuprot pasivni. Uzrok tome jeste to, što su prije kontrolirali sami članovi članove, a danas toga nema. Mnogo imade simulanata. Nezgodna grana osiguranja prebacila je jedan dio troškova na teret bolesničke grane, država ne obračunava svoje prinose i drugi razni razlozi postoje, koji su ovde izneseni, a koji su povod pasivnosti bolesničke grane. Država bila bi najpozvanija, da dade putokaz u redovitom plaćanju prinosa. Danas već poslodavci privatnici idu njezinom stopom. To su činjenice, koje dovode do lošeg stanja bolesničke grane. Ako u jednom privatnom poduzeću ne bi gazdine oči zavirile svakamo, nastupila bi propast poduzeća. Kontrola bolesnika nije dovoljna, spomenuli su neki upravnici, ali nije čuo, da bi itko od njih spomenuo šta o kontroli prijava i odjava. Mnogi poslodavci prijavljuju radnike u niže razrede, nego li bi ih faktično morali prijavljivati, a to je velika rubrika, koja prouzrokuje našu pasivnost. Dobrovoljno članstvo jeste veliki uzrok lošem stanju bolesničke grane osiguranja. Nema niti jednoga dobrovoljnoga člana, koji bi se začlanio kao samac, već se začlanjuje samo takovi, koji su oženjeni i koji imadu veliku porodicu. Tu su najviše državni činovnici. Neka država sama osigura svoje činovnike, a ne da ih mi držimo na svojim ledjima. Središnji Ured rukovodilo je za ove 3 godine opstanka u njegovom radu samo to, da stvori i omogući radnicima sve ono, što je moguće, da gradi oporavilišta i lečilišta. On je radio na principu štednje. Spominje u tu svrhu slučaj, kako izdatak za jednog člana za njegovo lečenje u vlastitom oporavilištu stoji maksimum 2.500 do 3.000 dinara, a kad bi bio taj član na hranarini, stajali bi troškovi hranarine 9.000 dinara, a isto toliko i troškovi za lekove. Osim toga moguće je u oporavilištu kontrolirati člana, da li se on faktično leči. Upozoruje upravnike, da imadu svratiti najveću pažnju na kontrolu prijava i odjava članova.

Melhior Čobal: Uzima ponovno reč usled govora Dra Iskruljeva. Postupak ovog ravnatelja oko skresavanja hranarine jeste nedozvoljen i protuzakonit. Kad bi u Ljubljani postupao tako ravnatelj Okružnog ureda, ne bi on ostao niti mjesec dana na svome mjestu i ako imadu radnici tamo malo upliva. Ta kuga ne smije se proširiti na druge Okružne urede. Kao predstavnik radnika najodlučnije protestira protiv rada Dra Iskruljeva i žali, da nije bila prije prevodjenja ova konferencija, jer ne bi sigurno ovakav direktor bio preveden. Ovako se ne smije postupati i ponovno najodlučnije protestira protiv postupka takovog ravnatelja.

Franjo Rauš er: Ne bi uzeo reč, ali ga je počelo da buni naziranje pojedinih upravnika, koje je protivno svrsi socijalnog osiguranja, a koje odgovara nji-

Digitized by Google

hovom mentalitetu. Neki od njih počeli su da smatraju naše Okružne urede nekim humanitarnim institucijama. Naročito se buni protiv izjave Dra Iskruljeva, koji u svom postupku odredjuje, koliko ljudi u pojedinom mjesecu smije biti bolesno. Nitko nema ništa protiv toga, da treba u našoj instituciji štediti, ali je on protiv štednje tamo, gdje se ne treba štediti. Da su normalne prilike, moglo bi se pristupiti povišenju prinosa, ali uz sadašnju privrednu krizu, to je apsolutno nemoguće. Stoga treba štediti, ali samo tamo, gdje se može. Mi bi mogli skresavati tako, da ćemo na koncu skresati i samo socijalno osiguranje. Onako, kako postupa Dr. Iskruljev, skresavaju se najbedniji naši članovi, kojima je i sadanja hranarina premalena. Treba svakako povisiti nadnične razrede, iznose obezbedjene nadnice. Bezuvjetno treba suzbijati simulacije, ali se nikako ne smije skresavati potpore. Postupak Dr. Iskruljeva mu je nerazumljiv i apsolutno ga ne odobrava.

Nikola Stojilković: Kad je uvedeno osiguranje u Šrbiji, došao je on da sprovadja socijalno osiguranje u Skoplje, u jedno mesto, gdje državne vlasti smatraju zakon o osiguranju radnika jednim revolucionarnim delom. Državne vlasti u južnoj Srbiji nisu sklone osiguranju, one na svakom koraku nastoje da ga odmognu, jer sve što im zvuči na radničko osiguranje, čini im se da je revolucionarno. Spominje jedan slučaj iz svoje prakse u Skoplju: Poslao je jednomu članu kvarta u Skoplju poziv, kojim se pozivlje poslodavac radi neke stvari, koju nije izvršio po dužnosti. Član kvarta baci jednostavno taj poziv u koš. On kao šef ekspoziture po dužnosti sastavi žalbu na velikog župana radi tog postupka člana kvarta, a veliki župan uputi žalbu na izvještaj kvartu, a onaj član kvarta turi žalbu u koš. Pošalje on zvanični akt o tome svojoj pretpostavljenoj vlasti Okružnom Uredu u Beogradu, a ovaj uloži žalbu Ministarstvu Socijalne Politike, koje opet pošalje ceo predmet na izvještaj velikom županu, a ovaj kvartu, a onaj član kvarta opet sa aktom u koš. Ali ipak nešto na snagu, nešto na strah, pa ide napred. On je došao na to, da mora najprije da prosvećuje radenike. Što on može da učini sa naplatom prinosa, kad još danas imade jedan platežni nalog od oktobra mjeseca 1922. godine, koji se još uvijek okreće oko osi i nikako ne može da se ispuni. Moli gospodina inspektora Jeremića, kao delegata Ministarstva Socijalne Politike, da nastoji, da si ovo Ministarstvo pribavi poštovanje i da se njegove naredbe provode u život. Kod vojske naišao je na najveći prijem zakona o osiguranju radnika. Njemu su došli odmah blagajnici vojnih ustanova i zatražili su uputstva, kako da postupaju. Moli, da se u prosudjivanju prilika povuče linija od Drine, jer se u svakom djelu drukčije sprovadja osiguranje s ove strane Drine, negoli s one. Prilike će se promeniti, ako si Ministarstvo Socijalne Politike pribavi autoritet. Prelazi zatim na pitanje same štednje.

Lekar ima da bude u prvome redu čovjek i kad je on to, onda je on sposoban za vršenje naše službe. U Skoplju imade dosta lekara, koji uživaju radost u rezultatu samog svog rada, a koji ne gledaju na materijalnu dobit, a takovih lekara treba naša institucija. Takovim lekarima treba gojiti volju za našu instituciju. Glede činovnika mora kazati, da imade samo tri lica sposobna za rad u svom uredu, a druga mesta popunjuje s mladjim silama, koje loše rade, jer ništa ne znaju. Kao ilustraciju za pomoć državnih vlasti spominje, kako je finansijska uprava htela, da ubire prinos eksekutivnim putem, ali se suprotstavila opština. Govori o lošoj točci pragmatike, koja omogućuje primanje lica sa ulice u više položaje, a koje moraju onda stariji činovnici nižih položaja poučavati.

Albin Bauer: Tri smo godine do sada radili samo putem pisanja referata, putem okružnica i putem dopisivanja, pa je potrebno već jednom lično iskazivanje mišljenja. Svojim referatom htio je samo upozoriti, kakve bi se mjere imale poduzeti za poboljšanje lošeg stanja grane osiguranja za slučaj bolesti. Veseli ga, da su mnogi drugovi pokazali osobitu spremu, naročitu volju, da se tom lošem stanju stane na kraj.

Milan Glaser: Kada sam sastavljao dnevni red ove konference bio sam time gotov za toliko časaka, koliko je trebalo, da ga napišem. Jer sve ono, što on sadrži, nama je svima dobro poznato. U njemu se zrcale sve potrebe, kao i sve

Digitized by Google

težnje administracije našeg socijalnog osiguranja, u njemu je za pravo sadržan momentani program našega rada. Zato i referati naši prikazuju golu istinu o potrebama našeg osiguranja i to potpunoma objektivno i iskreno. Zato se i Vi, gospodo i drugovi, niste trebali dugo spremati za ovu konferencu, za to je i dosadanja rasprava provedena kako treba. Njene su odlike iskrenost, iznašanje praktičnih potreba osiguranja, kao i sopstvenog gledišta na stvar.

Svi direktori okružnih ureda bili su do sada na ovoj konferenciji iskreni, dapače neki možda i suviše, više nego li je bilo potrebno. Čuli smo potrebe pojedinih krajeva i ureda, vidili smo teškoće, koijma se bore uprave prigodom sprovodjenja osiguranja radnika po novom zakonu.

Medjutim čovjek uvijek rado otklanja od sebe odgovornost za neuspjehe svoga rada i traži isprike za pogreške, koje je počinio. Pa tako se je i ovdje opazilo, da su mnogi upravnici govorili, kao da su nešto krivi i to upravo o stvarima, koje ih najviše bole i terete. — Onaj, koji ima 15% troškova zubne njege, govorio je osobito mnogo o lečenju zubiju, drugi opet o troškovima bolničke njege, o porodjajima, bludnicama i t. d. — Biti će dakle potrebno, da se i ovdje mnoge izjave gledaju kroz taj filter i prosudjuju oprezno i objektivno. Nakon toga će tek ostati čista istina, objektivni izvodi i prava slika, koju nam je dala ova rasprava.

Na pojedine stvari odgovorili su referenti, meni dozvolite, da ostanem više kod općenitih opažanja i zaključaka.

Ovdje se govorilo dosta o samom zakonu o osiguranju radnika, o njegovim nedostacima i nedovoljnoj pripremi kod donošenja zakona. Pošto se je to potonje osobito naglašavalo, moram spomenuti nešto i o tome, da se nebi iz netačnosti, koje su ovdje pale, povukli krivi zaključci, koji bi mogli biti i od odsudne važnosti po naše socijalno osiguranje. Prigovaralo se, da su naš zakon o osiguranju radnika sastavili teoretičari, koji nisu poznavali stvarne potrebe života, te da su tako stvorili umjesto osiguranja radnika neke pripomoćne zadruge. Obzirom na to moram istaći, da su osnovu ovoga zakona stvorili ljudi, koji su praktično radili u socijalnom osiguranju prije toga već mnogo godina i koji nisu ništa nova i samostalna uveli. Uzelo se je ono što je bilo najbolje iz ugarsko-hrvatskoga zakona, koji je kod nas provadjan 15 godina, kao i iz drugih dobrih zakona o socijalnom osiguranju. Austrijanci pripravljali su 20 godina reformu svoga socijalnog osiguranja i sav taj materijal upotrebljen je kod stvaranja našeg zakona. Ne smije se stoga naglašavati, da su stvorili zakon ljudi, koji ne poznavaju stvar.

Temeljna načela našega zakona o osiguranju radnika su moderna, ali nisu nipošto pretjerana. Neki su prigovorili, da je krug osiguranika odviše velik. Istina je, da je zakon osigurao i intelektualne radnike, ali su oni isto tako potrebni socijalnog osiguranja, kao i manuelni radnici. Tim u vezi spominju se uvijek direktori privatnih preduzeća, prokuristе i slični, ali tako mogu govoriti samo neprijatelji osiguranja, jer svi mi znamo, da ovi ljudi, kojih je u ostalom osiguran minimalni broj, ne rabe mnogo uredjaje našega osiguranja. Potpore takodjer ne prelaze granice. Radnici treba samo da shvate, što je to socijalno osiguranje, koje su njegove potrebe i zadaće. Onaj plakat tamo na zidu u ovoj dvorani dobro upozoruje članove, koji su ovdje u Kasindolu na liječenju, da se socijalno osiguranje i njegovi zavodi ne smiju oštećivati ni izrabljivati. I kada će se naši članovi odgojiti za socijalno osiguranje i njegove potrebe, onda ne će više trebati upravnici, da govore o štednji i snizivanju potpora. Što se tiče pitanja centralizacije osiguranja moram kazati, da je valjda svima nama jasno, da je centralizacija preko potrebna i da se ne može ni zamisliti decentralizacija osiguranja na četiri, pet pokrajinskih zavoda kraj ukupnog broja od jedva pola milijuna članova. Zajednica od par stotina ili hiljada ljudi ne može nikada učiniti ono, što može učiniti zajednica od 500.000 ljudi. I autonomija je ovdje kritizirana od neke gospode, dapače jedan je član samouprave napao i princip pariteta. Na to moram naglasiti svoje dosadanje iskustvo, da se sa poslodavcima u zajednici dade dobro raditi i da nema pariteta trebalo bi ga uvesti, jer bez pariteta bilo bi našoj instituciji gorje, pošto bi onda i svi poslodavci radili protiv socijalnog osiguranja. Gospodin Dr. Bohinjec govorio je o lokalnoj decentralizaciji, u koliko ga je dobro shvatio. Na to može reći, da bi po njegovom mišljenju, ako se jedan

Digitized by Google

kraj ili mjesto brine o tome, da tereti osiguranja budu primjereni i pravedno razdjeljeni, onda je također ispravno, da to mjesto dobije i neke lokalne pogodnosti. Ako uslijed medjusobne kontrole poslodavaca i radnika troškovi osiguranja budu manji, trebalo bi to nagraditi eventualno i sniživanjem prinosa u tom kraju. Izbori, i to neposredni izbori za samoupravne organe bezuvjetno su potrebni. Mi činovnici radničkog osiguranja trebamo kontrolu interesenata, poslodavaca i radnika, jer mi ne možemo sami upravljati institucijom, što najbolje osjećam kod svoga rada. U ravnateljstvu Središnjeg Ureda čuju se želje pojedinih članova samouprave iz cijele države i onda po njima doznaju se želje i rebe pojedinih krajeva, o kojima administracija osiguranja mora voditi računa. Autonomija od 3 člana, kako je zamišlja Dr. Bohinjec, ne bi odgovarala svrsi i cijela bi samouprava osiguranja na taj način postala iluzornom.

Potpore su primjerene i one se ne mogu smanjivati. Pojedinci govorili su o modifikaciji nekih potpora. Govorilo se je o rodiljskim potporama, koje su preuzele vrlo velikog maha. Istina je, da se danas osiguranje stara za skrb majke i djeteta na način, koji zapravo spada u skrb državne vlasti, kao i suzbijanje tuberkuloze. Socijalno osiguranje nema toliko prihoda, da bi moglo dati sredstva za tolike potpore ove vrste. Ipak treba jako paziti i kod potpora ove vrste, jer bi mogli u protivnom slučaju ostati bez potpora i oni, koji su ih najpotrebniji. Mišljenje je moje, da bi se moglo preći na opremu djeteta u naravi, jer bi tada ista više služila svrsi za koju je odredjena. Novelizaciji zakona o osiguranju radnika za sada apsolutno nema mjesta, a još manje tome, da se ista sprovede putem financijalnog zakona gdje redovito nema dovoljne pripreme zakona. Financijski zakon oduzeo nam je već jednom pogodnosti odredbe al. 3. § 54. ZOR., gdje je država obećala plaćati troškove liječenja zaraznih bolesti, a naročito venerije, trachoma i tuberkuloze. U Austriji i u Hrvatskoj postojalo je to plaćanje po državi kroz posljednjih 30 godina, u nekim krajevima i dulje. Ovu stvar treba reparirati, jer ovdje se zaista radi o zadaćama javnoga zdravstva, a ne samo socijalnog osiguranja. Za suspendiranje ove odredbe zakona govorili su ponajviše samo financijski razlozi, pa je već obećano, da u slijedeći financijski zakon ne će ova odredba ući. Glede potpora već je kaazo, da se one ne mogu menjati, kao ni njihov iznos. Privrednici kažu, da su naše potpore veće od potpora socijalnog osiguranja drugih država. Ali zakon o osiguranju radnika dao je samo ono, što je zahtjevala potreba vremena, kad je zakon donesen. Moralo se je udovoljiti svim postojećim zakonima, a naročito srbijanskom zakonu o radnjama od godine 1910., koji je na pr. već onda predvidjao za slučaj nezgode 100% rentu. Nije se moglo ići natrag. I sve to ne će škoditi ravnoteži osiguranja, ako se od potpora izluče lica, koja žele izrabiti zakon o osiguranju radnika u svoje sebične svrhe. A kada se još uzme u obzir, da je danas najviša obezbedjena zarada 40 Din. dnevno, onda se tek vidi, da su naše potpore male, manje nego u drugim državama i da prosečno jedva dosižu 50% zarade jednog stručnog radnika. Prelazi na pitanje lekara i lekova. Mnogi su ovdje nepovoljno izvjestili o radu lekara. On već 15 godina radi na tome pitanju i zaista je teško ispuniti sve zahtjeve lekara. Ali treba razumjeti i lekare, čiji je položaj danas osobito težak. Radnik nema danas minimum egzistencije i od 100 radnika polovina ih je sigurno uvijek sklona da obole. Nije potrebno, da se lekare napada. Stručna kontrola bolesnika po lekarima dati će rezultat, da će potpore dobiti samo članovi, koji ih faktično trebaju. Treba svratiti pozornost lekara na objektivne potrebe lečenja bolesnih radnika, kao i na subjektivno naziranje potreba oboljelih radnika. Ove potonje treba svesti na pravu mjeru i onda će se smanjiti troškovi lečenja.

Prelazi na administraciju. Neki su o njoj govorili primjereno, a neki su opet pretjerivali. Činovnici socijalnog osiguranja zadovoljavaju se sa najmanjim, njihove su plate danas minimalne, od kojih se jedva dade živjeti. Administrativni troškovi dadu se smanjiti, ako se činovnički aparat dobro uputi u posao. Ako će svaki ravnatelj protumačiti svaki propis, svaku okružnicu svojem činovništvu, smanjiti će se troškovi. Treba si dati truda, treba činovništvo uvijek i redovito poučavati, pa će kod tako školovanog aparata i troškovi administracije postati manji. Administracija mora osim toga nastojati, da prihodi porastu. To je i moguće. Treba kontrolirati i

Digitized by Google

paziti na prijavu i odjavu članova. Sigurno je 20% članova prijavljeno u nižim nadničnim razredima, nego bi to smjelo biti. Od 460.000 članova prijavljeno je njih oko 80.000 u XVII. nadničnom razredu, a sigurno je, da mnogo više članova ima zaradu od 40 dinara dnevno. Imade ureda, gdje je krojač prijavljen sa 10 dinara nadnice, premda se dobro znade, da u našoj državi nema krojačkog radnika sa 10 dinara nadnice. Ovakove zlouporabe treba uvijek ispitati odmah po činovniku odjelenja za prijave, pa će sigurno i prihodi osiguranja porasti.

Ljekarije, za koje su izdane ogromne sume, nabavljati ćemo centralno putem jednog centralnog slagališta. Ministarstvo Narodnog Zdravlja izdalo je već za to dozvolu i ovo slagalište ostvariće se u što skorije vrijeme. Zubna njega prelazi u nekojim uredima granice mogućnosti. Kod jednog okružnog ureda bili su u god. 1924. troškovi na zubnoj njezi 9% i još su ove godine porasli na 15%. To je upravo nečuveno. Treba dati zubnu njegu samo ondje, gdje je potrebna kao liječenje, a ne u kosmetične svrhe. (Melhior Čobal upada: Kriva je tome vaša okružnica!) Govornik izjavljuje, da nije tome kriva okružnica, već loš postupak, da se za male urede namještaju tri i više zubnih lekara, gdje bi dovoljan bio i jedan. Nemoguće je oživotvoriti sada zahtjeve, da se osnuju vlastiti zubni atelieri sa vlastitim laboratorijem u svim mjestima. Treba ih voditi tamo, gdje je potreba najveća, a sigurno u sjedištu svakoga okružnog ureda. Svi su se govornici složili u tome, da je referat direktora Bauera (Blagoje Bračinac upada: On je izvrstan.), kao i načelnika Dra Hahna tačan i ispravan. Bolesnim članovima treba dati sve što ih po zakonu pripada, ali simulante i zdrave treba izlučiti od uživanja potpora. Onda će i financij. sredstva osiguranja biti dovoljna za pokriće svih potreba bolno-potporne grane osiguranja.

Prelazi na škontracije okružnih ureda. Vrlo mu je drago, da je ovdje pao zahtjev za što češćom pregledbom poslovanja. U budžetu Središnjeg Ureda za godinu 1925. predvidjen je veći broj osoblja za revizije ureda, osnovan je poseban škontracioni odsjek i zamoljeno je Ministarstvo Socijalne Politike, da odobri taj broj potrebnog osoblja. Na žalost do danas nam ovaj budžet još nije odobren.

Što se tiče povišenja prinosa, drži, da je to pitanje vrlo neugodno, ali mora izjaviti, da će uprava Središnjeg Ureda predložiti svome ravnateljstvu, da se prinosi povise svagdje ondje, gdje je to potrebno i gdje je nastao neopravdani deficit. Izuzeti mogu biti samo oni krajevi, gdje je pasivnost uslijed lokalnih teških privrednih ili drugih prilika nastala. Čudi ga zahtjev, koji je pao, da se povrat po bolno-potpornoj grani pozajmljenih prinosa od nezgodne grane osiguranja produlji još na šest mjeseci. Zašto se odmah nebi preduzele sve nužne mjere, već se traži rok od šest mjeseci. Povišenje nadničkih razreda treba svakako tražiti od Ministarstva Socijalne Politike, jer sadanji ne odgovaraju privrednim prilikama radnika. U godini 1924. iznosili su prinosi oko 185,000.000 dinara, potpore preko 150 milijuna, a upravni troškovi Din 33,000.000.—. Potpore su dakle iznosile preko 80% propisanog prinosa. Neki Okružni uredi bili su aktivni, drugi su bili pasivni. Vršački Okružni ured imade 20% suficita, ali i samo 20% hranarina. Ako se provede ono, što je ovdje raspravljeno, dobiti će zakonom predvidjene potpore svi, koji ih trebaju. Postignuti će se aktivnost grane osiguranja u slučaju bolesti. Svi znadu, da je ravnatelj Jakšić jedan istaknuti socijalni-demokrata, da pripada od momenta, kada je počeo samostalno misliti radničkoj klasi, i sigurno je, da on dobro vodi svoj ured i da članovima daje sve, što trebaju. On imade u svom uredu 33% hranarine, ali mu je ured za to ipak aktivan sa neko 6—7% suficita. Jedna savjesna i dobra uprava dovesti će do toga, da će grana osiguranja za slučaj bolesti u svim uredima biti aktivna uz sadanji prinos. Samo nemarnost pojedinih direktora kriva je sadanjem stanju. Ali Dr. Iskruljev, ako je postigao 20% suviška, ne smije ipak da kaže ovdje, da je morao kresati potpore članovima, jer treba da upamtimo, da nije svaki višak poslovanja suficit socijalnog osiguranja, niti je svaki manjak poslovanja deficit soc. osiguranja. Disciplinarnim kaznama ne može se postići red, nego samo iskrenim vršenjem dužnosti, poštenim i otvorenim radom, te napuštanjem svih osobnih ambicija i lokalnog patriotizma. Opća svrha socijalnog osiguranja i zajednički interes cijele institucije treba da vodi naš rad i djelovanje, pa ćemo onda sigurno izaći iz današnjih neprilika i postići ćemo aktivitet bolno-potporne grane osiguranja.

Digitized by Google

Dušan Jeremić: Drago mu je, da je mogao prisustvovati ovoj konferenciji. Drago mu je, da je čuo ovdje o načinu, kako će se socijalno osiguranje bolje voditi, što očekuje ne samo Ministarstvo Socijalne Politike, nego i cijela javnost. Ova konferencija jeste od vrlo velike važnosti ne zbog toga, što bi mi od Ministarstva Socijalne Politike mogli doznati neke nepravilne stvari, nego zbog toga, što se imade postići sklad po nekim pitanjima izmedju okružnih ureda i Središnjeg Ureda, a što se ne može postići putem prepiske.

Gdje god se radi mora se i grešiti. Radilo se je dosada, pokazala je diskusija. Nezgodno je, da se anatemiše rad drugih a svoj da se ističe. Nezgodno je toliko povike na Ministarstvo Socijalne Politike. Ono traži jedino, da mu se ne upućuje kritika, već da mu se kaže, gdje je greška. Obzirom na govor direktora Stojilkovića mora priznati, da su prilike u Južnoj Srbiji loše, ali to znači, da treba Središnji Ured da pomogne okružnim uredima u novim pokrajinama, gdje do sada nije postajalo osiguranje. Mi tražimo od svih upravnika, da rade. Faktično su prilike kod nas i u Južnoj Srbiji teške, ali se ne smije dopustiti, da one ostanu. Ministarstvo Socijalne Politike pomoći će sve upravnike u radu, ali upravnici nisu partijski eksponenti, oni imadu samo štititi interesente i kod toga ne smiju, da dodju u suprotnost. Vještačko uravnotežavanje bilansa nema nikakvog smisla. To se dade postići radikalnim radom. Dužnost je Središnjeg Ureda, da ovo pitanje uredi. Glede konferencije pojedinih upravnika mora spomenuti, da upravnici okružnih ureda nisu nikakvi samostalni poglavari, koji mogu iza zatvorenih vratiju da većaju. Nesme Ministarstvo Socijalne Politike da dozvoli državu u državi. Upravnici treba da rade pod kontrolom javnosti. Imade poteškoća, koje mogu ukloniti sami upravnici, a imade opet takovih, koje će ukloniti Središnji Ured, odnosno Ministarstvo Socijalne Politike. Upravnici Okružnih Ureda imadu, da učine zdrave predloge Središnjem Uredu. Ministarstvo Socijalne Politike će dejstvovati kod drugih Ministarstava, da država podnese terete, koji na nju spadaju. Ministarstvo Socijalne Politike ne kaže da su institucije radničkog osiguranja komunistički zavodi. Preporuča vodjama radnika, da probude svest kod radnika za socijalno osiguranje putem predavanja, da se dogodi što manje zloporaba. Zadovoljan je sa celokupnim dosadanjim radom konferencije. Učiniće g. Ministru Socijalne Politike konkretan i veran izvještaj o toku konferencije. Zadovoljan je sa oporavilištem Kasindolom, koje je dosta dobro instalisano. Ne može o povišenju prinosa biti govora, već treba štediti. Mora priznati, da su takove ekonomske prilike, da se možda ne će moći niti provesti osiguranje za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti. Ne može se u Okružnim uredima zaposlivati nesposobne namještenike, jer to dovodi samo do većih troškova. Zahvaljuje se konačno na ukazanoj pažnji sa strane članova konferencije i želi da se produži plodonosan rad konferencije, žaleći, što ne može radi važnih zvaničnih poslova dalje prisustvovati konferenciji.

Vladimir Pfeiffer: Ugodno nam je, da na ovoj konferenciji izvršitelja socijalnog osiguranja, u koliko ga imademo, nalazimo i predstavnika gospodina Ministra Socijalne Politike, koji je čuo što smo mi sve do sada u svome radu prebrodili. Nada se, da će i predstavnik gospodina Ministra Socijalne Politike moći da podnese izvjesne naše želje i očekivanja g. Ministru. Prvo leži na nama samima, da kanaliziramo dobro sprovodjenje osiguranja. Mi možemo dati izražaja tome, da ćemo moći barem ondje, gdje ne treba biti nikakvih poteškoća, naći ispravan put cilju. Uzećemo u ocenu primjetbe upravnika pojedinih ureda, dostavićemo Ministarstvu Socijalne Politike zapisnik, samoupravni organi stvoriće zaključak na osnovu mišljenja, koj asu ove pala. Moli gospodina Jeremića, da gleda, kad dodje u Ministarstvo Socijalne Politike, da tamo uveri merodavne o potrebi što skorijeg realizovanja svega onoga, što je ovde iznešeno. G. Jeremić je možda dobio uverenje, da imade stvari, kojih ne može podneti sunce javnosti. Mora kazati, da toga nema. Možda je koji od govornika govorio tako, kako ne bi govorio u četiri oka, ali potrebno je bilo govoriti ovako, kako se je govorilo, jer je bio auditorij proširen. Za apel gospodina inspektora, kojim je apelovao na predstavnike radnika, da treba da utiču na svest radnika, mora kazati, da radnički vodje to čine toliko, koliko je moguće u današnjim rastrovanim etičkim prilikama. I ovaj posao igra jednu presudnu

Digitized by Google

ulogu. Činićemo to i u buduće, premda je to jedan teški teret. Učinio bi iednu veliku pogrešku, kada ne bi spomenuo još jednu primjetbu. Socijalno osiguranje imade u sebi jedan važan faktor, koji treba osposobiti. To su njegovi činovnici. Imao je gospodin Jeremić posve pravo, kad je kazao, da treba ovaj aparat osposobiti za dobar rad. Dobar činovnički aparat može se dobiti samo onda, ako je dobro honoriran tako, da može živjeti. Činovnički aparat sa poprečno 1500 dinara plaće biti će korumpiran tjelesno, on će oboliti. Mi ne želimo, da kod nas nastane ono, što je bilo u državi, kad je slabo platila činovnike. Budžet Središnjeg Ureda i povišenje plaća namještenicima radničkog osiguranja jeste od najveće važnosti po nas i moli gospodina predstavnika, da uvjeri Ministarstvo Socijalne Politike, da nema dotle bolje radne snage, dokle nema boljeg honoriranja. Moli gospodina Jeremića, da bude tumač želja u tom pitanju.

Na treću točku dnevnoga reda *o propisivanju, ubiranju i ovršnom utjerivanju prinosa socijalnog osiguranja, te privodjenje sabranih sredstava zakonom odredjenoj svrsi*, podnašaju referate načelnici Središnjeg Ureda Milan Korać i Dr. Augustin Arselin.

Milan Korać (referat): U svakom ljudskom pothvatu dva su čimbenika (faktora) koji pokreću čitavu radnju, daju joj pravac i ustrajnost, a to je cilj i sredstvo.

Da postignemo prvo, i da svoj rad i nastojanje okrunimo uspjehom, ovisni smo potpuno o drugome, t. j. o sredstvima, koja nam u prvom redu omogućuju rad i na taj način nas dovede do postavljenog cilja.

Nestašicom sredstava, ili neracionolnom upotrebom ove pokretne sile u bilo kojem pothvatu, dovodi se često u pitanje i postavljeni cilj, u koliko nebi ovaj time uopće proigran bio.

Naročito je to slučaj onda, kada su nam sredstva točno odmierena i kada je granica ekspanzivnosti ove sile u radu i nastojanju točno fiksirana.

Tu nam valja naročito budno paziti, da neekonomičkim raspolaganjem sredstava, nebi onemogućili izvedbu postavljenog zadatka.

Cilj Središnjeg Ureda kao nosioca radničkog osiguranja normiran je ustanovom §-a 122. ZOR. i §-a 2. Statuta. U izvedbi odnosno provedbi ovog njegovog zadatka služe mu kao osnovno sredstvo članski prinosi. Visina prinosa, ili pritičaj sredstava, koja treba da omoguće provedbu zakonom odredjenog cilja, normirana je takodjer zakonom, pa stoga valja naročito paziti, da se raspoloživim sredstvima postupa na način, koji će omogućiti postignuće odredjene svrhe. Ovaj oprez nuždan je već iz razloga, što ne leži u moći institucije, da u postavljenom zadatku pravi kakove izmjene ili modifikacije.

Jedan od glavnih zadataka institucija radničkog osiguranja je pružanje potpora bolesnom i unesrećenom radniku. Prava članova na ove potpore proizviru iz zakona i traže svoju realizaciju bez obzira na sredstva, kojim institucija raspolaže. Da Središnji Ured ovoj zadaći kraj ovakovih prilika uzmogne udovoljiti, nužno je, da vodi tačnog računa o svim faktorima, koji uplivišu na sredstva, kojima on raspolaže.

Jedan od tih najglavnijih faktora je: Propisivanje, (razrezivanje) naplata i eksekutivno uterivanje članskih prinosa, te privodjenje sabranih sredstava zakonom odredjenoj svrsi.

I. Propisivanje (razrezivanje) prinosa.

a) Osnovica za propisivanje prinosa.

Osnovicom za propisivanje prinosa službe nadnični razredi, koji su ovisni o zaslužbi člana. (§ 21. ZOR.)

Stoga razloga ima se iskazivanju zaslužbe članova od strane poslodavaca posvetiti najveća pažnja.

Ova kontrola o pravilnom iskazivanju zaslužbe počinje kod činovnika, koji na šalteru prima prijave i odjave, ili isplatne liste.

Na prijavnici za člana bazira u opšte čitavo poslovanje ureda i ako je ona jedan put površno sačinjena, te krivim i netačnim podacima providjena, trpitiće od toga čitavo poslovanje ureda.

Digitized by Google

Nije ovdje mesto tome, da govorimo o svim lošim posledicama, koje sobom nosi površno i netačno sastavljena prijavnica za člana, pa ćemo stoga ostati kod one glavne greške, koja najosjetljivije pogadja interese institucije, a to je netačno i krivo iskazivanje zaslužbe.

Na šalter kod primanja prijava i odjava treba postaviti najsavjesnijeg i najurednijeg službenika, a uz to službenika, koji će u jednom uljudnom i taktičnom postupku znati podržavati saobraćaj sa strankama.

Ne treba to biti stariji činovnik. To može biti činovnik položaja C/VIII. pa i C/IX. glavno je samo, da dobije točne upute o radu, kojega treba da obavlja.

Činjenica je, da mnogi uredi običavaju baš na ovo mjesto — bez svake prethodne upute — postaviti službenika, koji se na nikojem drugom poslu u uredu nije mogao da iskaže.

Činovniku treba razložiti, da o valjanom i korektnom iskazivanju zaslužbe, kao izvoru prihoda institucije, ne ovisi samo prosperitet institucije, već i njegova vlastita eksistencija. Financijalno obezbedjena institucija, biće u stanju, da kraj ostalih svojih zadataka, obezbedi i materijalno stanje svoga činovništva.

Konačno i pravednost zahtjeva, da svaki poslodavac nadnicu svoga namještenika po istini iskaže, jer se ne smije dozvoliti, da budu favorizirani oni, koji na račun urednih poslodavaca nastoje dati krive podatke o zaslužbi svoga radnika.

Činovnik, koji na to pazi, vrši samo savjesno svoju dužnost.

Činovnici okružnih ureda obično vele, da je kontrola zaslužbe veoma otešćana dapače u mnogim slučajevima i ne provediva.

Ova tvrdnja apsolutno ne stoji.

Kod okružnih ureda, koji vode kataster članova (osobne listove) mora činovnik, koji vodi kataster zapaziti, ako član menjajući poslodavca dolazi u niži ili u znatno viši razred, nego što je bio kod predjašnjeg poslodavca, pa u tom slučaju treba da se istraže i uzroci.

Osim toga imade i drugih načina, kako se može proveriti iskazana zaslužba člana, te se ovim načinom mogu poslužiti i uredi, koji vode kataster članova, kao i oni, koji ga ne vode.

Ako je zaslužba člana dvojbena, treba konstatovati, kako je plaćen radnik iste struke i iste dobe kod drugog poslodavca u istom mestu.

Ne može jedan poslodavac u istome mestu i sa istim brojem radnika plaćati svoje radnike sa nekim znatnijim diferencijama, od ostalih poslodavaca iste struke.

Od potrebe je, da na prijavnici bude uvek ispunjena rubrika »ime i prezime predjašnjeg poslodavca«, jer će i po tome moći uredi u slučaju sumnje ispitati ispravnost iskazane zaslužbe.

Konačno morali bi se uredi od vremena do vremena obraćati na strukovne radničke organizacije, da im pruže podatke o naplati rada u pojedinim strukama, a mogle bi ujedno tražiti i to, da im ove same periodično javljaju nastale promjene u naplati rada, ili sklopljene kolektivne ugovore.

Kod poslodavaca u sjedištu ureda, ekspozitura i povereništva provesti će se ispravci na dosta lahki način. Teže je nešto sa onim poslodavcima, koji ne borave u sjedištu institucije, te prijave i odjave šalju poštom. U tome slučaju mogla bi ova praksa biti najpodesnija:

Prijavnice, kod kojih po napred opisanoj kontroli predleži temeljita sumnja, da nisu ispravne, odlažu se alfabetičkim redom po imenu poslodavaca u posebne omote, a poslodavcu se istodobno pošalje jedna dopisnica slijedećeg sadržaja:

»Prijavnicom od ..... o. g. prijavili ste ovom okružnom uredu za člana Vašeg namještenika..... i to sa nastupom u posao ..... i zaslužbom od ..... D..

Pošto iskazana zaslužba ne odgovara običnoj prosječnoj zaslužbi radnika..... struke, pozivamo Vas, da nefaljeno u roku od 8 dana iskažete ispravnu zaslužbu, jer ćemo inače proti Vama temeljem §-a 195. ZOR. podneti kaznenu prijavu nadležnoj policijskoj vlasti i na Vaš trošak temeljem §-a 16. ZOR. izaslati svoga činovnika, koji će provesti izvide i Vaše navode povjeriti, a gore imenovanoga člana ureda radi uvrstićemo u.... nadnični razred i po ovome prinos propisivati.

Digitized by Google

ulogu. Činićemo to i u buduće, premda je to jedan teški teret. Učinio bi iednu veliku pogrešku, kada ne bi spomenuo još jednu primjetbu. Socijalno osiguranje imade u sebi jedan važan faktor, koji treba osposobiti. To su njegovi činovnici. Imao je gospodin Jeremić posve pravo, kad je kazao, da treba ovaj aparat osposobiti za dobar rad. Dobar činovnički aparat može se dobiti samo onda, ako je dobro honoriran tako, da može živjeti. Činovnički aparat sa poprečno 1500 dinara plaće biti će korumpiran tjelesno, on će oboliti. Mi ne želimo, da kod nas nastane ono, što je bilo u državi, kad je slabo platila činovnike. Budžet Središnjeg Ureda i povišenje plaća namještenicima radničkog osiguranja jeste od najveće važnosti po nas i moli gospodina predstavnika, da uvjeri Ministarstvo Socijalne Politike, da nema dotle bolje radne snage, dokle nema boljeg honoriranja. Moli gospodina Jeremića, da bude tumač želja u tom pitanju.

Na treću točku dnevnoga reda *o propisivanju, ubiranju i ovršnom utjerivanju prinosa socijalnog osiguranja, te privodjenje sabranih sredstava zakonom odredjenoj svrsi*, podnašaju referate načelnici Središnjeg Ureda Milan Korać i Dr. Augustin Arselin.

Milan Korać (referat): U svakom ljudskom pothvatu dva su čimbenika (faktora) koji pokreću čitavu radnju, daju joj pravac i ustrajnost, a to je cilj i sredstvo.

Da postignemo prvo, i da svoj rad i nastojanje okrunimo uspjehom, ovisni smo potpuno o drugome, t. j. o sredstvima, koja nam u prvom redu omogućuju rad i na taj način nas dovede do postavljenog cilja.

Nestašicom sredstava, ili neracionolnom upotrebom ove pokretne sile u bilo kojem pothvatu, dovodi se često u pitanje i postavljeni cilj, u koliko nebi ovaj time uopće proigran bio.

Naročito je to slučaj onda, kada su nam sredstva točno odmierena i kada je granica ekspanzivnosti ove sile u radu i nastojanju točno fiksirana.

Tu nam valja naročito budno paziti, da neekonomičkim raspolaganjem sredstava, nebi onemogućili izvedbu postavljenog zadatka.

Cilj Središnjeg Ureda kao nosioca radničkog osiguranja normiran je ustanovom §-a 122. ZOR. i §-a 2. Statuta. U izvedbi odnosno provedbi ovog njegovog zadatka služe mu kao osnovno sredstvo članski prinosi. Visina prinosa, ili priticaj sredstava, koja treba da omoguće provedbu zakonom odredjenog cilja, normirana je takodjer zakonom, pa stoga valja naročito paziti, da se raspoloživim sredstvima postupa na način, koji će omogućiti postignuće odredjene svrhe. Ovaj oprez nuždan je već iz razloga, što ne leži u moći institucije, da u postavljenom zadatku pravi kakove izmjene ili modifikacije.

Jedan od glavnih zadataka institucija radničkog osiguranja je pružanje potpora bolesnom i unesrećenom radniku. Prava članova na ove potpore proizviru iz zakona i traže svoju realizaciju bez obzira na sredstva, kojim institucija raspolaže. Da Središnji Ured ovoj zadaći kraj ovakovih prilika uzmogne udovoljiti, nužno je, da vodi tačnog računa o svim faktorima, koji uplivišu na sredstva, kojima on raspolaže.

Jedan od tih najglavnijih faktora je: Propisivanje, (razrezivanje) naplata i eksekutivno uterivanje članskih prinosa, te privodjenje sabranih sredstava zakonom odredjenoj svrsi.

I. Propisivanje (razrezivanje) prinosa.

a) Osnovica za propisivanje prinosa.

Osnovicom za propisivanje prinosa službe nadnični razredi, koji su ovisni o zaslužbi člana. (§ 21. ZOR.)

Stoga razloga ima se iskazivanju zaslužbe članova od strane poslodavaca posvetiti najveća pažnja.

Ova kontrola o pravilnom iskazivanju zaslužbe počinje kod činovnika, koji na šalteru prima prijave i odjave, ili isplatne liste.

Na prijavnici za člana bazira u opšte čitavo poslovanje ureda i ako je ona jedan put površno sačinjena, te krivim i netačnim podacima providjena, trpitiće od toga čitavo poslovanje ureda.

Digitized by Google

Nije ovdje mesto tome, da govorimo o svim lošim posledicama, koje sobom nosi površno i netačno sastavljena prijavnica za člana, pa ćemo stoga ostati kod one glavne greške, koja najosjetljivije pogadja interese institucije, a to je netačno i krivo iskazivanje zaslužbe.

Na šalter kod primanja prijava i odjava treba postaviti najsavjesnijeg i najurednijeg službenika, a uz to službenika, koji će u jednom uljudnom i taktičnom postupku znati podržavati saobraćaj sa strankama.

Ne treba to biti stariji činovnik. To može biti činovnik položaja C/VIII. pa i C/IX. glavno je samo, da dobije točne upute o radu, kojega treba da obavlja.

Činjenica je, da mnogi uredi običavaju baš na ovo mjesto — bez svake prethodne upute — postaviti službenika, koji se na nikojem drugom poslu u uredu nije mogao da iskaže.

Činovniku treba razložiti, da o valjanom i korektnom iskazivanju zaslužbe, kao izvoru prihoda institucije, ne ovisi samo prosperitet institucije, već i njegova vlastita eksistencija. Financijalno obezbedjena institucija, biće u stanju, da kraj ostalih svojih zadataka, obezbedi i materijalno stanje svoga činovništva.

Konačno i pravednost zahtjeva, da svaki poslodavac nadnicu svoga namještenika po istini iskaže, jer se ne smije dozvoliti, da budu favorizirani oni, koji na račun urednih poslodavaca nastoje dati krive podatke o zaslužbi svoga radnika.

Činovnik, koji na to pazi, vrši samo savjesno svoju dužnost.

Činovnici okružnih ureda obično vele, da je kontrola zaslužbe veoma otešćana dapače u mnogim slučajevima i ne provediva.

Ova tvrdnja apsolutno ne stoji.

Kod okružnih ureda, koji vode kataster članova (osobne listove) mora činovnik, koji vodi kataster zapaziti, ako član menjajući poslodavca dolazi u niži ili u znatno viši razred, nego što je bio kod predjašnjeg poslodavca, pa u tom slučaju treba da se istraže i uzroci.

Osim toga imade i drugih načina, kako se može proveriti iskazana zaslužba člana, te se ovim načinom mogu poslužiti i uredi, koji vode kataster članova, kao i oni, koji ga ne vode.

Ako je zaslužba člana dvojbena, treba konstatovati, kako je plaćen radnik iste struke i iste dobe kod drugog poslodavca u istom mestu.

Ne može jedan poslodavac u istome mestu i sa istim brojem radnika plaćati svoje radnike sa nekim znatnijim diferencijama, od ostalih poslodavaca iste struke.

Od potrebe je, da na prijavnici bude uvek ispunjena rubrika »ime i prezime predjašnjeg poslodavca«, jer će i po tome moći uredi u slučaju sumnje ispitati ispravnost iskazane zaslužbe.

Konačno morali bi se uredi od vremena do vremena obraćati na strukovne radničke organizacije, da im pruže podatke o naplati rada u pojedinim strukama, a mogle bi ujedno tražiti i to, da im ove same periodično javljaju nastale promjene u naplati rada, ili sklopljene kolektivne ugovore.

Kod poslodavaca u sjedištu ureda, ekspozitura i povereništva provesti će se ispravci na dosta lahki način. Teže je nešto sa onim poslodavcima, koji ne borave u sjedištu institucije, te prijave i odjave šalju poštom. U tome slučaju mogla bi ova praksa biti najpodesnija:

Prijavnice, kod kojih po napred opisanoj kontroli predleži temeljita sumnja, da nisu ispravne, odlažu se alfabetičkim redom po imenu poslodavaca u posebne omote, a poslodavcu se istodobno pošalje jedna dopisnica slijedećeg sadržaja:

»Prijavnicom od ..... o. g. prijavili ste ovom okružnom uredu za člana Vašeg namještenika..... i to sa nastupom u posao ..... i zaslužbom od ..... D..

Pošto iskazana zaslužba ne odgovara običnoj prosječnoj zaslužbi radnika..... struke, pozivamo Vas, da nefaljeno u roku od 8 dana iskažete ispravnu zaslužbu, jer ćemo inače proti Vama temeljem §-a 195. ZOR. podneti kaznenu prijavu nadležnoj policijskoj vlasti i na Vaš trošak temeljem §-a 16. ZOR. izaslati svoga činovnika, koji će provesti izvide i Vaše navode povjeriti, a gore imenovanoga člana ureda radi uvrstićemo u .... nadnični razred i po ovome prinos propisivati.

Digitized by Google

ulogu. Činićemo to i u buduće, premda je to jedan teški teret. Učinio bi jednu veliku pogrešku, kada ne bi spomenuo još jednu primjetbu. Socijalno osiguranje imade u sebi jedan važan faktor, koji treba osposobiti. To su njegovi činovnici. Imao je gospodin Jeremić posve pravo, kad je kazao, da treba ovaj aparat osposobiti za dobar rad. Dobar činovnički aparat može se dobiti samo onda, ako je dobro honoriran tako, da može živjeti. Činovnički aparat sa poprečno 1500 dinara plaće biti će korumpiran tjelesno, on će oboliti. Mi ne želimo, da kod nas nastane ono, što je bilo u državi, kad je slabo platila činovnike. Budžet Središnjeg Ureda i povišenje plaća namještenicima radničkog osiguranja jeste od najveće važnosti po nas i moli gospodina predstavnika, da uvjeri Ministarstvo Socijalne Politike, da nema dotle bolje radne snage, dokle nema boljeg honoriranja. Moli gospodina Jeremića, da bude tumač želja u tom pitanju.

Na treću točku dnevnoga reda *o propisivanju, ubiranju i ovršnom utjerivanju prinosa socijalnog osiguranja, te privodjenje sabranih sredstava zakonom odredjenoj svrsi*, podnašaju referate načelnici Središnjeg Ureda Milan Korać i Dr. Augustin Arselin.

Milan Korać (referat): U svakom ljudskom pothvatu dva su čimbenika (faktora) koji pokreću čitavu radnju, daju joj pravac i ustrajnost, a to je cilj i sredstvo.

Da postignemo prvo, i da svoj rad i nastojanje okrunimo uspjehom, ovisni smo potpuno o drugome, t. j. o sredstvima, koja nam u prvom redu omogućuju rad i na taj način nas dovede do postavljenog cilja.

Nestašicom sredstava, ili neracionolnom upotrebom ove pokretne sile u bilo kojem pothvatu, dovodi se često u pitanje i postavljeni cilj, u koliko nebi ovaj time uopće proigran bio.

Naročito je to slučaj onda, kada su nam sredstva točno odmierena i kada je granica ekspanzivnosti ove sile u radu i nastojanju točno fiksirana.

Tu nam valja naročito budno paziti, da neekonomičkim raspolaganjem sredstava, nebi onemogućili izvedbu postavljenog zadatka.

Cilj Središnjeg Ureda kao nosioca radničkog osiguranja normiran je ustanovom §-a 122. ZOR. i §-a 2. Statuta. U izvedbi odnosno provedbi ovog njegovog zadatka služe mu kao osnovno sredstvo članski prinosi. Visina prinosa, ili priticaj sredstava, koja treba da omoguće provedbu zakonom odredjenog cilja, normirana je takodjer zakonom, pa stoga valja naročito paziti, da se raspoloživim sredstvima postupa na način, koji će omogućiti postignuće odredjene svrhe. Ovaj oprez nuždan je već iz razloga, što ne leži u moći institucije, da u postavljenom zadatku pravi kakove izmjene ili modifikacije.

Jedan od glavnih zadataka institucija radničkog osiguranja je pružanje potpora bolesnom i unesrećenom radniku. Prava članova na ove potpore proizviru iz zakona i traže svoju realizaciju bez obzira na sredstva, kojim institucija raspolaže. Da Središnji Ured ovoj zadaći kraj ovakovih prilika uzmogne udovoljiti, nužno je, da vodi tačnog računa o svim faktorima, koji uplivišu na sredstva, kojima on raspolaže.

Jedan od tih najglavnijih faktora je: Propisivanje, (razrezivanje) naplata i eksekutivno uterivanje članskih prinosa, te privodjenje sabranih sredstava zakonom odredjenoj svrsi.

I. Propisivanje (razrezivanje) prinosa.

a) Osnovica za propisivanje prinosa.

Osnovicom za propisivanje prinosa službe nadnični razredi, koji su ovisni o zaslužbi člana. (§ 21. ZOR.)

Stoga razloga ima se iskazivanju zaslužbe članova od strane poslodavaca posvetiti najveća pažnja.

Ova kontrola o pravilnom iskazivanju zaslužbe počinje kod činovnika, koji na šalteru prima prijave i odjave, ili isplatne liste.

Na prijavnici za člana bazira u opšte čitavo poslovanje ureda i ako je ona jedan put površno sačinjena, te krivim i netačnim podacima providjena, trpitiće od toga čitavo poslovanje ureda.

Digitized by Google

Nije ovdje mesto tome, da govorimo o svim lošim posledicama, koje sobom nosi površno i netačno sastavljena prijavnica za člana, pa ćemo stoga ostati kod one glavne greške, koja najosjetljivije pogadja interese institucije, a to je netačno i krivo iskazivanje zaslužbe.

Na šalter kod primanja prijava i odjava treba postaviti najsavjesnijeg i najurednijeg službenika, a uz to službenika, koji će u jednom uljudnom i taktičnom postupku znati podržavati saobraćaj sa strankama.

Ne treba to biti stariji činovnik. To može biti činovnik položaja C/VIII. pa i C/IX. glavno je samo, da dobije točne upute o radu, kojega treba da obavlja.

Činjenica je, da mnogi uredi običavaju baš na ovo mjesto — bez svake prethodne upute — postaviti službenika, koji se na nikojem drugom poslu u uredu nije mogao da iskaže.

Činovniku treba razložiti, da o valjanom i korektnom iskazivanju zaslužbe, kao izvoru prihoda institucije, ne ovisi samo prosperitet institucije, već i njegova vlastita eksistencija. Financijalno obezbedjena institucija, biće u stanju, da kraj ostalih svojih zadataka, obezbedi i materijalno stanje svoga činovništva.

Konačno i pravednost zahtjeva, da svaki poslodavac nadnicu svoga namještenika po istini iskaže, jer se ne smije dozvoliti, da budu favorizirani oni, koji na račun urednih poslodavaca nastoje dati krive podatke o zaslužbi svoga radnika.

Činovnik, koji na to pazi, vrši samo savjesno svoju dužnost.

Činovnici okružnih ureda obično vele, da je kontrola zaslužbe veoma otešćana dapače u mnogim slučajevima i ne provediva.

Ova tvrdnja apsolutno ne stoji.

Kod okružnih ureda, koji vode kataster članova (osobne listove) mora činovnik, koji vodi kataster zapaziti, ako član menjajući poslodavca dolazi u niži ili u znatno viši razred, nego što je bio kod predjašnjeg poslodavca, pa u tom slučaju treba da se istraže i uzroci.

Osim toga imade i drugih načina, kako se može proveriti iskazana zaslužba člana, te se ovim načinom mogu poslužiti i uredi, koji vode kataster članova, kao i oni, koji ga ne vode.

Ako je zaslužba člana dvojbena, treba konstatovati, kako je plaćen radnik iste struke i iste dobe kod drugog poslodavca u istom mestu.

Ne može jedan poslodavac u istome mestu i sa istim brojem radnika plaćati svoje radnike sa nekim znatnijim diferencijama, od ostalih poslodavaca iste struke.

Od potrebe je, da na prijavnici bude uvek ispunjena rubrika »ime i prezime predjašnjeg poslodavca«, jer će i po tome moći uredi u slučaju sumnje ispitati ispravnost iskazane zaslužbe.

Konačno morali bi se uredi od vremena do vremena obraćati na strukovne radničke organizacije, da im pruže podatke o naplati rada u pojedinim strukama, a mogle bi ujedno tražiti i to, da im ove same periodično javljaju nastale promjene u naplati rada, ili sklopljene kolektivne ugovore.

Kod poslodavaca u sjedištu ureda, ekspozitura i povereništva provesti će se ispravci na dosta lahki način. Teže je nešto sa onim poslodavcima, koji ne borave u sjedištu institucije, te prijave i odjave šalju poštom. U tome slučaju mogla bi ova praksa biti najpodesnija:

Prijavnice, kod kojih po napred opisanoj kontroli predleži temeljita sumnja, da nisu ispravne, odlažu se alfabetičkim redom po imenu poslodavaca u posebne omote, a poslodavcu se istodobno pošalje jedna dopisnica slijedećeg sadržaja:

»Prijavnicom od ..... o. g. prijavili ste ovom okružnom uredu za člana Vašeg namještenika..... i to sa nastupom u posao ..... i zaslužbom od ..... D..

Pošto iskazana zaslužba ne odgovara običnoj prosječnoj zaslužbi radnika..... struke, pozivamo Vas, da nefaljeno u roku od 8 dana iskažete ispravnu zaslužbu, jer ćemo inače proti Vama temeljem §-a 195. ZOR. podneti kaznenu prijavu nadležnoj policijskoj vlasti i na Vaš trošak temeljem §-a 16. ZOR. izaslati svoga činovnika, koji će provesti izvide i Vaše navode povjeriti, a gore imenovanoga člana ureda radi uvrstićemo u .... nadnični razred i po ovome prinos propisivati.

Digitized by Google

ulogu. Činićemo to i u buduće, premda je to jedan teški teret. Učinio bi jednu veliku pogrešku, kada ne bi spomenuo još jednu primjetbu. Socijalno osiguranje imade u sebi jedan važan faktor, koji treba osposobiti. To su njegovi činovnici. Imao je gospodin Jeremić posve pravo, kad je kazao, da treba ovaj aparat osposobiti za dobar rad. Dobar činovnički aparat može se dobiti samo onda, ako je dobro honoriran tako, da može živjeti. Činovnički aparat sa poprečno 1500 dinara plaće biti će korumpiran tjelesno, on će oboliti. Mi ne želimo, da kod nas nastane ono, što je bilo u državi, kad je slabo platila činovnike. Budžet Središnjeg Ureda i povišenje plaća namještenicima radničkog osiguranja jeste od najveće važnosti po nas i moli gospodina predstavnika, da uvjeri Ministarstvo Socijalne Politike, da nema dotle bolje radne snage, dokle nema boljeg honoriranja. Moli gospodina Jeremića, da bude tumač želja u tom pitanju.

Na treću točku dnevnoga reda *o propisivanju, ubiranju i ovršnom utjerivanju prinosa socijalnog osiguranja, te privodjenje sabranih sredstava zakonom odredjenoj svrsi*, podnašaju referate načelnici Središnjeg Ureda Milan Korać i Dr. Augustin Arselin.

Milan Korać (referat): U svakom ljudskom pothvatu dva su čimbenika (faktora) koji pokreću čitavu radnju, daju joj pravac i ustrajnost, a to je cilj i sredstvo.

Da postignemo prvo, i da svoj rad i nastojanje okrunimo uspjehom, ovisni smo potpuno o drugome, t. j. o sredstvima, koja nam u prvom redu omogućuju rad i na taj način nas dovede do postavljenog cilja.

Nestašicom sredstava, ili neracionolnom upotrebom ove pokretne sile u bilo kojem pothvatu, dovodi se često u pitanje i postavljeni cilj, u koliko nebi ovaj time uopće proigran bio.

Naročito je to slučaj onda, kada su nam sredstva točno odmierena i kada je granica ekspanzivnosti ove sile u radu i nastojanju točno fiksirana.

Tu nam valja naročito budno paziti, da neekonomičkim raspolaganjem sredstava, nebi onemogućili izvedbu postavljenog zadatka.

Cilj Središnjeg Ureda kao nosioca radničkog osiguranja normiran je ustanovom §-a 122. ZOR. i §-a 2. Statuta. U izvedbi odnosno provedbi ovog njegovog zadatka služe mu kao osnovno sredstvo članski prinosi. Visina prinosa, ili priticaj sredstava, koja treba da omoguće provedbu zakonom odredjenog cilja, normirana je takodjer zakonom, pa stoga valja naročito paziti, da se raspoloživim sredstvima postupa na način, koji će omogućiti postignuće odredjene svrhe. Ovaj oprez nuždan je već iz razloga, što ne leži u moći institucije, da u postavljenom zadatku pravi kakove izmjene ili modifikacije.

Jedan od glavnih zadataka institucija radničkog osiguranja je pružanje potpora bolesnom i unesrećenom radniku. Prava članova na ove potpore proizviru iz zakona i traže svoju realizaciju bez obzira na sredstva, kojim institucija raspolaže. Da Središnji Ured ovoj zadaći kraj ovakovih prilika uzmogne udovoljiti, nužno je, da vodi tačnog računa o svim faktorima, koji uplivišu na sredstva, kojima on raspolaže.

Jedan od tih najglavnijih faktora je: Propisivanje, (razrezivanje) naplata i eksekutivno uterivanje članskih prinosa, te privodjenje sabranih sredstava zakonom odredjenoj svrsi.

I. Propisivanje (razrezivanje) prinosa.

a) Osnovica za propisivanje prinosa.

Osnovicom za propisivanje prinosa službe nadnični razredi, koji su ovisni o zaslužbi člana. (§ 21. ZOR.)

Stoga razloga ima se iskazivanju zaslužbe članova od strane poslodavaca posvetiti najveća pažnja.

Ova kontrola o pravilnom iskazivanju zaslužbe počinje kod činovnika, koji na šalteru prima prijave i odjave, ili isplatne liste.

Na prijavnici za člana bazira u opšte čitavo poslovanje ureda i ako je ona jedan put površno sačinjena, te krivim i netačnim podacima providjena, trpitiće od toga čitavo poslovanje ureda.

Digitized by Google

Nije ovdje mesto tome, da govorimo o svim lošim posledicama, koje sobom nosi površno i netačno sastavljena prijavnica za člana, pa ćemo stoga ostati kod one glavne greške, koja najosjetljivije pogadja interese institucije, a to je netačno i krivo iskazivanje zasluzbe.

Na šalter kod primanja prijava i odjava treba postaviti najsavjesnijeg i najurednijeg službenika, a uz to službenika, koji će u jednom uljudnom i taktičnom postupku znati podržavati saobraćaj sa strankama.

Ne treba to biti stariji činovnik. To može biti činovnik položaja C/VIII. pa i C/IX. glavno je samo, da dobije točne upute o radu, kojega treba da obavlja.

Činjenica je, da mnogi uredi običavaju baš na ovo mjesto — bez svake prethodne upute — postaviti službenika, koji se na nikojem drugom poslu u uredu nije mogao da iskaže.

Činovniku treba razložiti, da o valjanom i korektnom iskazivanju zasluzbe, kao izvoru prihoda institucije, ne ovisi samo prosperitet institucije, već i njegova vlastita eksistencija. Financijalno obezbedjena institucija, biće u stanju, da kraj ostalih svojih zadataka, obezbedi i materijalno stanje svoga činovništva.

Konačno i pravednost zahtjeva, da svaki poslodavac nadnicu svoga namještenika po istini iskaže, jer se ne smije dozvoliti, da budu favorizirani oni, koji na račun urednih poslodavaca nastoje dati krive podatke o zasluzbi svoga radnika.

Činovnik, koji na to pazi, vrši samo savjesno svoju dužnost.

Činovnici okružnih ureda obično vele, da je kontrola zasluzbe veoma otešćana dapače u mnogim slučajevima i ne provediva.

Ova tvrdnja apsolutno ne stoji.

Kod okružnih ureda, koji vode kataster članova (osobne listove) mora činovnik, koji vodi kataster zapaziti, ako član menjajući poslodavca dolazi u niži ili u znatno viši razred, nego što je bio kod predjašnjeg poslodavca, pa u tom slučaju treba da se istraže i uzroci.

Osim toga imade i drugih načina, kako se može proveriti iskazana zasluzba člana, te se ovim načinom mogu poslužiti i uredi, koji vode kataster članova, kao i oni, koji ga ne vode.

Ako je zasluzba člana dvojbena, treba konstatovati, kako je plaćen radnik iste struke i iste dobe kod drugog poslodavca u istom mestu.

Ne može jedan poslodavac u istome mestu i sa istim brojem radnika plaćati svoje radnike sa nekim znatnijim diferencijama, od ostalih poslodavaca iste struke.

Od potrebe je, da na prijavnici bude uvek ispunjena rubrika »ime i prezime predjašnjeg poslodavca«, jer će i po tome moći uredi u slučaju sumnje ispitati ispravnost iskazane zasluzbe.

Konačno morali bi se uredi od vremena do vremena obraćati na strukovne radničke organizacije, da im pruže podatke o naplati rada u pojedinim strukama, a mogle bi ujedno tražiti i to, da im ove same periodično javljaju nastale promjene u naplati rada, ili sklopljene kolektivne ugovore.

Kod poslodavaca u sjedištu ureda, ekspozitura i povereništva provesti će se ispravci na dosta lahki način. Teže je nešto sa onim poslodavcima, koji ne borave u sjedištu institucije, te prijave i odjave šalju poštom. U tome slučaju mogla bi ova praksa biti najpodesnija:

Prijavnice, kod kojih po napred opisanoj kontroli predleži temeljita sumnja, da nisu ispravne, odlažu se alfabetičkim redom po imenu poslodavaca u posebne omote, a poslodavcu se istodobno pošalje jedna dopisnica slijedećeg sadržaja:

»Prijavnicom od ..... o. g. prijavili ste ovom okružnom uredu za člana Vašeg namještenika ..... i to sa nastupom u posao ..... i zasluzbom od ..... D..

Pošto iskazana zasluzba ne odgovara običnoj prosječnoj zasluzbi radnika ..... struke, pozivamo Vas, da nefaljeno u roku od 8 dana iskažete ispravnu zasluzbu, jer ćemo inače proti Vama temeljem §-a 195. ZOR. podneti kaznenu prijavu nadležnoj policijskoj vlasti i na Vaš trošak temeljem §-a 16. ZOR. izaslati svoga činovnika, koji će provesti izvide i Vaše navode povjeriti, a gore imenovanoga člana ureda radi uvrstićemo u .... nadnični razred i po ovome prinos propisivati.

Digitized by Google

ulogu. Činićemo to i u buduće, premda je to jedan teški teret. Učinio bi jednu veliku pogrešku, kada ne bi spomenuo još jednu primjetbu. Socijalno osiguranje imade u sebi jedan važan faktor, koji treba osposobiti. To su njegovi činovnici. Imao je gospodin Jeremić posve pravo, kad je kazao, da treba ovaj aparat osposobiti za dobar rad. Dobar činovnički aparat može se dobiti samo onda, ako je dobro honoriran tako, da može živjeti. Činovnički aparat sa poprečno 1500 dinara plaće biti će korumpiran tjelesno, on će oboliti. Mi ne želimo, da kod nas nastane ono, što je bilo u državi, kad je slabo platila činovnike. Budžet Središnjeg Ureda i povišenje plaća namještenicima radničkog osiguranja jeste od najveće važnosti po nas i moli gospodina predstavnika, da uvjeri Ministarstvo Socijalne Politike, da nema dotle bolje radne snage, dokle nema boljeg honoriranja. Moli gospodina Jeremića, da bude tumač želja u tom pitanju.

Na treću točku dnevnoga reda *o propisivanju, ubiranju i ovršnom utjerivanju prinosa socijalnog osiguranja, te privodjenje sabranih sredstava zakonom odredjenoj svrsi*, podnašaju referate načelnici Središnjeg Ureda Milan Korać i Dr. Augustin Arselin.

Milan Korać (referat): U svakom ljudskom pothvatu dva su čimbenika (faktora) koji pokreću čitavu radnju, daju joj pravac i ustrajnost, a to je cilj i sredstvo.

Da postignemo prvo, i da svoj rad i nastojanje okrunimo uspjehom, ovisni smo potpuno o drugome, t. j. o sredstvima, koja nam u prvom redu omogućuju rad i na taj način nas dovede do postavljenog cilja.

Nestašicom sredstava, ili neracionolnom upotrebom ove pokretne sile u bilo kojem pothvatu, dovodi se često u pitanje i postavljeni cilj, u koliko nebi ovaj time uopće proigran bio.

Naročito je to slučaj onda, kada su nam sredstva točno odmierena i kada je granica ekspanzivnosti ove sile u radu i nastojanju točno fiksirana.

Tu nam valja naročito budno paziti, da neekonomičkim raspolaganjem sredstava, nebi onemogućili izvedbu postavljenog zadatka.

Cilj Središnjeg Ureda kao nosioca radničkog osiguranja normiran je ustanovom §-a 122. ZOR. i §-a 2. Statuta. U izvedbi odnosno provedbi ovog njegovog zadatka služe mu kao osnovno sredstvo članski prinosi. Visina prinosa, ili priticaj sredstava, koja treba da omoguće provedbu zakonom odredjenog cilja, normirana je takodjer zakonom, pa stoga valja naročito paziti, da se raspoloživim sredstvima postupa na način, koji će omogućiti postignuće odredjene svrhe. Ovaj oprez nuždan je već iz razloga, što ne leži u moći institucije, da u postavljenom zadatku pravi kakove izmjene ili modifikacije.

Jedan od glavnih zadataka institucija radničkog osiguranja je pružanje potpora bolesnom i unesrećenom radniku. Prava članova na ove potpore proizviru iz zakona i traže svoju realizaciju bez obzira na sredstva, kojim institucija raspolaže. Da Središnji Ured ovoj zadaći kraj ovakovih prilika uzmogne udovoljiti, nužno je, da vodi tačnog računa o svim faktorima, koji uplivišu na sredstva, kojima on raspolaže.

Jedan od tih najglavnijih faktora je: Propisivanje, (razrezivanje) naplata i eksekutivno uterivanje članskih prinosa, te privodjenje sabranih sredstava zakonom odredjenoj svrsi.

I. Propisivanje (razrezivanje) prinosa.

a) Osnovica za propisivanje prinosa.

Osnovicom za propisivanje prinosa službe nadnični razredi, koji su ovisni o zaslužbi člana. (§ 21. ZOR.)

Stoga razloga ima se iskazivanju zaslužbe članova od strane poslodavaca posvetiti najveća pažnja.

Ova kontrola o pravilnom iskazivanju zaslužbe počinje kod činovnika, koji na šalteru prima prijave i odjave, ili isplatne liste.

Na prijavnici za člana bazira u opšte čitavo poslovanje ureda i ako je ona jedan put površno sačinjena, te krivim i netačnim podacima providjena, trpitiće od toga čitavo poslovanje ureda.

Digitized by Google

Nije ovdje mesto tome, da govorimo o svim lošim posledicama, koje sobom nosi površno i netačno sastavljena prijavnica za člana, pa ćemo stoga ostati kod one glavne greške, koja najosjetljivije pogadja interese institucije, a to je netačno i krivo iskazivanje zasluzbe.

Na šalter kod primanja prijava i odjava treba postaviti najsavjesnijeg i najurednijeg službenika, a uz to službenika, koji će u jednom uljudnom i taktičnom postupku znati podržavati saobraćaj sa strankama.

Ne treba to biti stariji činovnik. To može biti činovnik položaja C/VIII. pa i C/IX. glavno je samo, da dobije točne upute o radu, kojega treba da obavlja.

Činjenica je, da mnogi uredi običavaju baš na ovo mjesto — bez svake prethodne upute — postaviti službenika, koji se na nikojem drugom poslu u uredu nije mogao da iskaže.

Činovniku treba razložiti, da o valjanom i korektnom iskazivanju zasluzbe, kao izvoru prihoda institucije, ne ovisi samo prosperitet institucije, već i njegova vlastita eksistencija. Financijalno obezbedjena institucija, biće u stanju, da kraj ostalih svojih zadataka, obezbedi i materijalno stanje svoga činovništva.

Konačno i pravednost zahtjeva, da svaki poslodavac nadnicu svoga namještenika po istini iskaže, jer se ne smije dozvoliti, da budu favorizirani oni, koji na račun urednih poslodavaca nastoje dati krive podatke o zasluzbi svoga radnika.

Činovnik, koji na to pazi, vrši samo savjesno svoju dužnost.

Činovnici okružnih ureda obično vele, da je kontrola zasluzbe veoma otešćana dapače u mnogim slučajevima i ne provediva.

Ova tvrdnja apsolutno ne stoji.

Kod okružnih ureda, koji vode kataster članova (osobne listove) mora činovnik, koji vodi kataster zapaziti, ako član menjajući poslodavca dolazi u niži ili u znatno viši razred, nego što je bio kod predjašnjeg poslodavca, pa u tom slučaju treba da se istraže i uzroci.

Osim toga imade i drugih načina, kako se može proveriti iskazana zasluzba člana, te se ovim načinom mogu poslužiti i uredi, koji vode kataster članova, kao i oni, koji ga ne vode.

Ako je zasluzba člana dvojbena, treba konstatovati, kako je plaćen radnik iste struke i iste dobe kod drugog poslodavca u istom mestu.

Ne može jedan poslodavac u istome mestu i sa istim brojem radnika plaćati svoje radnike sa nekim znatnijim diferencijama, od ostalih poslodavaca iste struke.

Od potrebe je, da na prijavnici bude uvek ispunjena rubrika »ime i prezime predjašnjeg poslodavca«, jer će i po tome moći uredi u slučaju sumnje ispitati ispravnost iskazane zasluzbe.

Konačno morali bi se uredi od vremena do vremena obraćati na strukovne radničke organizacije, da im pruže podatke o naplati rada u pojedinim strukama, a mogle bi ujedno tražiti i to, da im ove same periodično javljaju nastale promjene u naplati rada, ili sklopljene kolektivne ugovore.

Kod poslodavaca u sjedištu ureda, ekspozitura i povereništva provesti će se ispravci na dosta lahki način. Teže je nešto sa onim poslodavcima, koji ne borave u sjedištu institucije, te prijave i odjave šalju poštom. U tome slučaju mogla bi ova praksa biti najpodesnija:

Prijavnice, kod kojih po napred opisanoj kontroli predleži temeljita sumnja, da nisu ispravne, odlažu se alfabetičkim redom po imenu poslodavaca u posebne omote, a poslodavcu se istodobno pošalje jedna dopisnica slijedećeg sadržaja:

»Prijavnicom od ..... o. g. prijavili ste ovom okružnom uredu za člana Vašeg namještenika ..... i to sa nastupom u posao ..... i zasluzbom od ..... D..

Pošto iskazana zasluzba ne odgovara običnoj prosječnoj zasluzbi radnika ..... struke, pozivamo Vas, da nefaljeno u roku od 8 dana iskažete ispravnu zasluzbu, jer ćemo inače proti Vama temeljem §-a 195. ZOR. podneti kaznenu prijavu nadležnoj policijskoj vlasti i na Vaš trošak temeljem §-a 16. ZOR. izaslati svoga činovnika, koji će provesti izvide i Vaše navode povjeriti, a gore imenovanoga člana ureda radi uvrstićemo u .... nadnični razred i po ovome prinos propisivati.

Digitized by Google

U slučaju da gore imenovani član osim stalne plaće ili nadnice ima i nuzgredni dohodak u novcu (stanarinu, skuparinski i osobni dodatak itd.) ili u naravi (stan, hrana, živežne namirnice i sl.) treba i to tačno ovom uredu saopćiti (vrst, količinu i t. d.).«

Ne udovolji li poslodavac ovome pozivu u roku od 8 dana treba prijavnicu iz omota izvaditi, ureda radi provesti ispravak iskazane zaslužbe na samoj prijavnici i očevidnosti, zabilježiti na njoj, da je poslodavac bio pozvan, da iskazanu zaslužbu sam korigira, a zatim prijavnicu propisno odložiti.

Kupon treba poslodavcu vratiti sa opaskom, koja mora na kuponu nad kvadratom za nadnični razred štampiljom biti otisnuta »Nadnični razred ustanovljen ureda radi«.

Eventualni odgovor poslodavca mora biti prikopčan na samoj prijavnici i s njom zajedno pohranjen.

Prepisku u ovom predmetu nije potrebno provoditi kroz urudžbeni zapisnik (delovodnik).

Naročito valja još pripaziti na iskazivanje zaslužbe onih radnika, kod kojih je pretežna naplata rada sadržan u t. zv. napojnicama (podavanjim trećih lica) kao što su: konobari, glazbenici u javnim lokalima, brijači itd.

Kod ovih i sličnih radnika nužno je, da se prema ustanovi al. 5. -a 21. ZOR utvrdi prosečna visina ovog nezgrednog dohotka, te da se ovaj zajedno sa redovitom plaćom, koju je iskazao poslodavac uzme u račun kod ustanovljenja nadničnog razreda.

Neka se ne zaboravi ni to, da po selima manje više svaki nameštenik imade kod svoga poslodavca stan i hranu.

b) Vrijeme za koje se propis prinosa može propisati.

Prema ustanovi §-a 200. Statuta imaju se prinosi propisivati redovito naknadno za mjesec dana.

Od ovoga pravila ne može se u današnjim prilikama odstupiti i ako citovani §. Statuta dozvoljava propisivanje prinosa i na dva odnosno tri mjeseca, ili opet, na nedelju dana.

Okružni uredi dolaze često sa zahtjevom, da se prinos propisuje dvomjesečno, a često i tromjesečno, opravdavajući i motivišući ovaj zahtjev sa premalenim brojem namještenštva, koje nije u stanju, da propis obavlja redovito mjesečno.

Ovaj izgovor u glavnom ne stoji.

U Hrvatskoj i Slavoniji nema ureda,do li onoga u Zagrebu, u kojemu bi broj službenika bio veći, nego što otpada na postavljenu kvotu t. j. na 500 osiguranih članova jedan namještenik, (sada na 400 osiguranih članova) pa ipak svi ovi uredi propisuju prinos redovito mjesečno, a kraj toga vode i osobne listove (kataster članova).

Razlog leži u nedovoljnoj organizaciji rada oko propisavanja prinosa i u tome, što se taj rad dovoljno ne nadgleda i ne kontroliše od odgovornih lica, što najbolje dokazuje činjenica, da su sa ovim predlogom dolazili baš oni uredi, koji ne vode kataster članova, a status službenika bio im je vazda preko dozvoljene kvote.

Kraj današnjih privrednih prilika i u momentu kada zaostaci na propisanim prinosima u prosjeku iznose 48% ne može uprava Središnjeg Ureda izaći pred svoje ravnateljstvo sa predlogom, da se prinos propisuje na duže vreme od mjesec dana.

Bilo je ureda, koji su počeli prinos propisivati dvomjesečno pa i tromjesečno, no to je izazvalo toliki prigovor interesenata, da je došlo i do intervencije Ministra Socijalne Politike.

c) Visina članskih prinosa.

Visina članskih prinosa određena je i to: prinos za osiguranje u bolesti sa 6% obezbeđene nadnice (§. 23. ZOR i §. 197. Statuta), prinos za osiguranje u iznemoglosti, starosti i smrti sa 3% obezbeđene nadnice (§. 27. ZOR), a prinos za osiguranje u nesrećnim slučajevima sa 5% obezbeđene nadnice za 100% opasnosti posla. (Naredba Ministra Socijalne Politike od 18. februara 1925. god. broj U—86/25, koja je izdana na podlozi §-a 34. ZOR). Moramo nastojati, da se ovako određenim prinosima izvršimo zadaće, koje nam je zakon odredio.

Digitized by Google

Opšte povišenje prinosne stope u grani osiguranja za slučaj bolesti nije kraj današnjih privrednih prilika moguće, premda ova grana osiguranja ne pruža najbolju perspektivu u budućnosti, šta više ako ne napregnemo sve sile moguće je, da će već u ovoj godini završiti poslovanje osjetljivim deficitom.

U tom slučaju morati će se pristupiti povišenju prinosa u svim uredima, koji su u svom poslovanju iskazali deficit i to u smislu al. 3., 5. i 6. §-a 23. ZOR.

Ovom činjenicom treba naročito, da se pozabave upravnici okružnih ureda i da razmisle kako bi se preteće zlo za vremena otklonilo.

Bez dvojbe u tome nastojanju treba da bude na prvome mjestu štednja u svim granama poslovanja.

Osim razborite štednje ima i drugih raznih ne manje važnih okolnosti na koje treba dobro pripaziti, kako nam institucija ne bi došla u financijalne neprilike sa kojima se danas već teško bori.

Ako uvažimo, da je predratna stopa prinosa u Hrvatskoj i Slavoniji te Vojvodini iznosila 3% dok danas ona iznosi za čitavu državu 6%, te ako razmotrimo i to, da povećanje i proširenje potpora apsolutno ne stoji u srazmjeru sa povišenjem prinosne stope, onda nam se u prvi momenat čini zagonetenim, od kuda dolaze i čime su prouzrokovani ovi nepovoljni financijalni rezultati u radničkom osiguranju.

Kraj opće privredne krize, koja radja besposlicu, a ova opet u glavnom pogadja radničko osiguranje, tvrdi se sa više strana, da jedan od glavnih razloga lošem financijalnom stanju leži u tome, što u osiguranju ne dolazi danas do izražaja potpuna nadnica, a s druge strane opet, što naplata rada (obezbedjena nadnica) ne odgovara uopće predratnom paritetu.

Ova je tvrdnja tačna, ali se ne bi mogli složiti s time, da je samo ona kriva lošem materijalnom stanju institucije.

Prema stanju članova od mjeseca novembra 1924. (»Radnička Zaštita« VII/227.) najveći % osiguranih članova nalazi se — istina — u najvišem XVII razredu t. j. 21.17%, dok je u predratnim godinama (godine 1913.) bilo u najvišem razredu tek 1.01% od sveukupnih članova.

Istina je dakle, da bi samo proširenje radničkih razreda na najviše obezbedjenu nadnicu, koja ne bi išla dalje od 60.— Din., povećalo dohodak za toliko, da bi prosperitet institucije donekle bio osiguran (75.000.— × 18 × 12 = 16,200.000.—).

Istina je i to, da je poprečna obezbedjena nadnica godine 1913. iznosila 2.40 D. te bi danas, petnajsterostruko uzeta, morala iznositi 36.— dinara, dok ona faktično ne dosiže ni potpunih 23.— dinara (mjeseca novembra 1924. bila je Din. 22.80).

Radničko je osiguranje tek sa današnjom prinosnom stopom od 6% postiglo samo u pogledu visine svojih dohodaka — može se reći — svoj predratni paritet, dok je u stvarnoj vrednosti jedva na polovici predratnog pariteta, pošto je kupovna snaga zlata pala na polovicu.

Godine 1913. iznosio je godišnji bolnopotporni prinos po članu Din. 25.88. — Petnajsterostruko uzevši morao bi danas iznositi Din 388.20, a on je godine 1924. faktično iznosio po članu Din. 404.20.

Sve je to istina, ali je na žalost istina i to, da kod ove paralele u upravnom razmjeru sa dohotkom stoje i isplaćene potpore, u novcu, premda bi one obzirom na 6%-tnu prinosnu stopu morale procentualno biti manje od onih iz godine 1913.

Dok su godine 1913. kraj prinosne stope od 3% isplaćene hranarine zajedno sa rodiljskim potporama iznosile 33.79%, iznosile su godine 1924. kraj prinosne stope od 6% same hranarine, bez rodiljskih potpora, 33.16% (rodiljske i dojiljske potpore 3.10%).

Godine 1913. isplaćeno je na potporama po članu Din. 20.30, a godine 1924. Din. 314.50.

Kada sve to znamo, treba razloge zlu tražiti na drugoj strani. Sve nas vodi onamo, da leže u nedostatnom oprezu kod pružanja potpora u novcu, što opet govori za to, da će se ovo stanje moći popraviti samo onda, ako se nastojanje uprava okružnih ureda oko sanacije financijalnih prilika institucije bude provodilo u čvrstoj i iskrenoj zajednici sa uredskim liječnicima.

Digitized by Google

Povišenje prinosne stope kraj ovih prilika bilo bi jedno palijativno sredstvo, koje bi samo povećalo krug neprijatelja radničkog osiguranja, a njemu samom bi tek za kratko koristilo.

Ne poprave li se ali uskoro prilike, moraće mu se ipak pristupiiti barem kod onih ureda, koji su u deficitu.

d) Tko je dužan propisivati i ubirati članske prinose?

Temeljem ustanova §-a 139. tač. c); tač. 2. sl. a i tač. 3. sl. b., članske prinose propisuju i ubiru okružni uredi.

Sa strane nekih okružnih ureda pali su predlozi, da bi se propisivanje prinosa izmenom odredbe tač. 7. §-a 194. Statuta prepustilo i ekspoziturama.

Držimo, da to ne bi bilo od velike koristi, niti kakove veće prištednje na poslu.

Po ekspoziturama ispostavljeni platežni nalozi morali bi se bezuvjetno na reviziju i knjiženje predlagati nadležnim okružnim uredima. Svaka eventualna razlika izazvala bi dopisivanje, da se ustanovi, čija je očevidnost ispravna — da li ona vodjena kod ekspoziture, ili ona kod ureda; što bi opet zadržavalo pravodobnu naplatu propisanog prinosa.

Evidencija platežnih naloga, koji se na naplatu šalju vanjskim općinama, morala bi se voditi samo kod ureda itd.

Moglo bi se dozvoliti, šta više i zahtjevati, da ekspoziture, koje su ustrojene u pojedinim tvorničkim naseljima obave, po isplatnim listama, obračunati i radnicima ustegnuti prinos i da tako revidirane liste predlažu svome uredu, koji će za preduzeće ispostaviti platežni nalog.

Prednost kod toga leži u tome, što će ekspozitura, ukaže li se kakova razlika u obračunu, moći ovu lakše istražiti izravnim posredstvom kod samog preduzeća, nego da se na njega i opet preko ekspoziture pismenim putem obraća sam ured.

Ovakova preduzeća treba pismeno ovlastiti do kojeg iznosa mogu ekspozituri pružiti na račun propisanih prinosa potrebni predujam za isplatu tekućih potpora, a sve što je preko toga, dužna su predoznačiti uredu.

Mimogred se samo ovdje ističe, da je ekspozitura ovlaštena samo na isplatu tekućih potpora.

Bolnički, lekarski, apotekarski i ostali računi imadu se uvek na likvidaciju i isplatu predlagati nadležnom okružnom uredu.

e) Podjela rada kod propisivanja (razrezivanja) prinosa.

Da prinos bude na vrijeme propisan, nužno je, da posao oko propisivanja bude savršno organizovan. Očevidnici za sjedište ureda morali bi biti složeni i providjeni tekućim brojevima po rajonima inkasanata, a za vanjsko područje po općinama. Od velike će prednosti biti, ako se za gradjevna i ostala veća preduzeća, a navlastito ona, koja svoje radnike prijavljuju isplatnim listinama stvori posebna grupa. Tekući brojevi teku od 1 pa dalje, a izmedju pojedinih rajona ili općina ostavljaju se prazni brojevi, koji će se sukcesivno popunjavati sa novim očevidnicima, koji će se u dotičnom rajonu ili općini otvoriti.

Isti redosljed, koji imaju očevidnici, moraju imati i knjige tekućih računa poslodavaca. I ove knjige treba osnovati po rajonima i općinama, te providiti svaki račun poslodavaca istim tekućim brojem, koji ima i njegov očevidnik. Svakog devetog u mjesecu treba početi sa propisom prinosa za sjedište samog ureda, a već desetog ili najkasnije jedanajstog i za grupu gradjevnih i ostalih velikih preduzeća, kao i za sve ostale poslodavce.

Posao oko propisa prinosa mora teći iz ruke u ruku. Kod izradbe platežnih naloga za sjedište ureda, ili veće općine, razdjeli se posao tako, da svaki namještenik dobiva 100 po 100 očevidnika, dočim mu se kod manjih općina na izradbu imadu predati očevidnici cijele općine dapače i kotara. Na mjesto očevidnika dužan je namještenik ostaviti cedulju, da se znade kod koga se očevidnici nalaze. Čim je namještenik platežne naloge za 100 očevidnika sgotovio preda ih namještenику, koji ima dužnost, da za trajanja propisa vodi kontrolne arke. Ovaj ih odmah unosi u kontrolne arke i statističke listove i čim je unio 100 komada predaje ih dalje namještenику, koji knjiži opterećenja (propis) u knjizi tekućih računa poslodavaca. Čim je jedan

Digitized by Google

kontrolni arak dogotovljen, ima se zbrojiti i načiniti propisna proba, da se eventualne greške uzmognu na vrijeme ispraviti.

Ako namještenik za vrijeme, dok obavlja propis konstatuje, da je očevidnik pasivan, t. j. da po očevidniku nema prijavljenih namještenika, dužan je na mjesto platežnog naloga staviti cedulju, na kojoj ima biti napisano: broj očevidnika, ime i prezime poslodavca, oznaka »u mjesecu ..... 192.. nema prijavljenih namještenika«, te datum i potpis namještenika, koji je propis obavljao. Kada ovakova cedulja dodje u ruke namještenika, koji knjiži propis u tekućim računima poslodavaca, dužan ju je i on potpisati, pohraniti i dnevno predati neposrednom starešini, koji je dužan ove cedulje pohraniti i čuvati.

Ako namještenik, koji provodi popis u knjigama tekućih računa konstatuje, da za nekoga poslodavca nema platežnog naloga, a ni cedulje, da nema uposlenih namještenika, dužan je dnevno u ovakovim slučajevima načiniti popis i predati ga neposrednom starešini, kojemu je za posao odgovoran, da ovaj uzmogne provesti dalnje izvide.

Kada je namještenik proknjižio platežne naloge u knjigama tekućih računa predaje ih natrag namješteniku, koji ih je ispostavio, da ih unese u popis inkasanata, ili odgovarajućih općina, a on odmah u knjigama tekućih računa poslodavaca ustanovljuje svotu ukupne dugovine i ispisuje je u odredjenu rubriku odnosno kontira (knjiži) dalje propis u koliko su platežni nalozi već priredjeni.

Razume se, da će kod velikih ureda taj posao oko zaključivanja i zbrajanja tekućih računa biti razdeljen na potrebni broj radnih sila.

Kada su popisi inkasanata i općina sa popratnim dopisima dogotovljeni, predaju se kod manjih ureda blagajniku, a kod velikih ureda sa četrdeset i više hiljada članova odsjeku, koji ima da vodi brigu oko naplate prinosa.

Ovakovom podelom rada postići ćemo to, da će sam posao oko propisivanja prinosa biti ažuran, a i sva knjiženja i evidencije, koje su s time u savezu biće redovito i tekuće vodjene tako, da kod toga rada ne će biti, a na posljetku i ne sme biti, nikada nikakovih zaostataka.

Čitavi ovaj rad mora biti pod stalnom i najstrožijom kontrolom.

Neposredni starešina, koji je za posao odgovoran ima da vodi dnevno tačnu pismenu evidenciju za svakog namještenika, što je danas uradio.

Kada je propis prinosa za stanoviti mjesec dogotovljen, ima se ova evidencija sa opaskama neposrednog starešine predati ravnatelju ureda sa izvješćem, kako su dugo sve radnje oko propisa prinosa trajale.

Ravnatelj Okružnog Ureda treba ovo izvješće da sačuva i da ga na zahtjev pokaže kontrolnim organima Središnjeg Ureda.

Okružnicom Središnog Ureda od 15. maja 1924., broj 10.220. tačno je normiran postupak u predmetu prijave namještenika isplatnim listama, a navlastito kako se ima u ovim listama iskazivati zasluzba člana i vrijeme bolje rečeno trajanje uposlenja za koje se ima propisati prinos.

Unatoč tome mnogi su okružni uredi ipak krivo postupali, naročito u pogledu vremena za koje se ima prinos propisati, te su na taj način prouzročili instituciji velike štete.

Kod isplatnih lista kod kojih isplatni period traje dve sedmice ili 14 dana računat je prinos po tabeli, propisanoj od strane Središnog Ureda za 12 dana umjesto za 14 dana, a kod isplatnih lista sa isplatnim periodom od mjesec dana računat je prinos po istoj tabeli za 24 dana itd.

Na taj način eliminirane su iz računa ponovno nedelje, premda je već sada tabela konstruirana tako, da eliminira nedelje t. j. ako se po njoj računa prinos za 14 dana, onda će faktično biti plaćeno samo za 12 dana, t. j. dani po tabeli predstavljaju dane uposlenja, pošto se i prinos ima plaćati za dane faktičnog trajanja uposlenja računajući kod toga tiedan (sedmicu) sa šest radnih dana.

Isto su takove pogreške počinjene i kod izračunavanja alikvotnog dela prinosa, kada radni odnošaj ne traje čitavu nedelju, premda je u pomenutoj okružnici tačno primjerima navedeno, kako se kod toga ima postupati.

Digitized by Google

Ako je u tjednu bio blagdan, pa je broj radnih dana u tjednu iznosio samo pet, propisivao se je prinos za pet dana umjesto šest itd.

U većini slučajeva računat je prinos samo po broju nadnica, t. j. za toliko dana, za koliko je radnik primio nadnicu, drugim riječima za radne dane, a ne za trajanje uposlenja.

Ovo se je sve moglo dogoditi samo ondje, gdje činovnik koji rukuje sa isplatnim listama nije upozoren na izašli propis, niti mu je dana uputa kako se izdanog propisa ima držati i po njemu raditi.

Treba i ovom zgodom naglasiti, da se poslodavci kod prijave radnika mogu služiti samo propisanim isplatnim listama i samo onda, ako po njima vrše i faktičnu isplatu svojih radnika, jer ima ureda kod kojih se još i danas prijava obavlja po raznim obrascima isplatnih lista, a u koliko je i uveden propisani obrazac, ne pazi se, da se po njemu isplata faktično i obavlja, šta više ima slučajeva gdje je poslodavac sastavio isplatnu listu tako, da je u nju unio samo one radnike, koji su tečajem mjeseca stupili, ili istupili iz posla i ured je to uzeo, kao isplatnu listu, kojom se može činiti prijava i odjava radnika po §-u 12. ZOR.

Još je jedna veoma važna okolnost kod prijave radnika isplatnim listama na koju moram ovdje naročito da upozorim.

§. 12. ZOR odredjuje medju ostalim, da se pri utvrdjivanju veličine zarade imadu u račun uzeti sve prinadležnosti na koje namještenik po ugovoru o namještanju za odredjeno radno redovno vreme ima pravo.

Što se razumijeva pod redovnim radnim vremenom i kako se naplaćuje prekovremeni rad normira §. 6. i 16. zakona o zaštiti radnika.

I sada dolaze nekoja preduzeća koja na osnovu ovih zakonskih odredaba nastoje, da potpuno izigraju radničko osiguranje i radnika.

Ova preduzeća prave sa radnicima pogodbe po kojima radnika za prvih osam sati redovnog radnog vremena plaćaju na pr. sa 20.— dinara ili 2.50 Din. po satu, a za preostata dva sata naplaćuju rad sa daljnjih na pr. 16.— Din. i na taj način biva radnik kraj zaslužbe od 36.— Din. osiguran po XII. nadn. razredu sa poprečnom nadnicom od Din. 16.80.

Ovo nastojanje, da se radničko osiguranje izigra i radnika ošteti treba najenergičnije pobijati svim mogućim legalnim sredstvima.

Moramo naročito da naglasimo, da je praksa dokazala, da je izdanjem striktnih odredaba u pogledu načina prijave radnika isplatnim listama ipak u glavnome postignuta svrha za kojom se išlo, a kraj bolje pažnje sa strane okružnih ureda biće postignut potpuni uspjeh.

Namještenik, koji propisuje prinos po isplatnim listama, treba to da obavi u rubrici, koja je za to odredjena.

Izdani obrazac morao bi se danas modificirati obzirom na odredbu, da se prinos za Radničku Komoru za prvih pet razreda ne računa.

Obzirom ali na okolnost, da u većim preduzećima (fabričkim) kao i u gradjevnoj struci, koja se služi isplatnim listama i naučnici dobivaju stalnu plaću, po kojoj prekoračuju peti nadnični razred, to će samo u rijetkim iznimkama doći do toga, da će se u isplatnim listama morati otvoriti posebna rubrika u kojoj će se obračunati prinos onim namještenika, koji spadaju u prvih pet nadničnih razreda.

Da možemo po isplatnim listinama konstatovati čisti bolnopotporni prinos i na temelju njega izračunati prinos za nesrećni slučaj, te ispostaviti platežni nalog za sve vrsti prinosa, treba znati ovo:

Zbroj po poslodavcu ustegnutih, zakonom dozvoljenih odbitaka u kratko zbroj ukupnih doprinosa, što ih je poslodavac po tablici ustegao od zarade namještenika razdijeli se sa 121.66 a kvocijent pomnoži sa 100; rezultat umnoška daje polovicu čistog 6%-nog bolno-potpornog prinosa, a preostatak je polovica doprinosa za berzu rada i cijeli doprinos za Radničku Komoru, koji je namješteniku ustegnut.

5% od polovice čistog bolno-potpornog prinosa čini u ovom preostatku polovicu doprinosa za Berzu Rada a ostatak cijeli doprinos za Radničku Komoru.

Poslodavčev dio prinosa izračuna se po tome ovako:

Digitized by Google

a) Prinos za osiguranje u bolesti.

Isti iznos, koji smo po gornjem računu dobili kao polovicu čistog bolno-potpornog prinosa ustegnutog od zarade namještenika ima da plati i poslodavac sa svoje strane.

b) Prinos za osiguranje u nesrećnim slučajevima.

Ukupni bolno-potporni prinos dakle polovica, koja je ustegnuta od zarade namještenika zajedno sa polovicom, koja tereti poslodavca razdijeli se najprije sa 6 i pomnoži sa 5, a na taj način dobivena svota umnožena sa % opasnosti posla i razdijeljena sa 100 daje konačni prinos za nesrećni slučaj.

e) Doprinos za Berzu Rada.

5% od polovice bolnopotpornog prinosa, koja tereti poslodavca, daje polovicu doprinosa, za Berzu rada, koju ima da plati poslodavac.

Treba voditi računa o tome, da posao oko propisa prinosa, usljed svoje jednoličnosti, zamara i otupljuje ambiciju namještenika.

Da se i tome doskoči, dobro će biti, da se u posao oko propisa tačno i dobro uvježba osoblje, koje na pr. radi na očevidnosti, pa će na taj način biti omogućeno namještenike, koji rade na propisu prinosa u turnusima izmijenjivati sa onima, koji rade na očevidnosti, ili kojem drugom poslu.

Koliko je sila potrebno, da na vrijeme obave propis prinosa?

Na ovo pitanje moći će svaki ravnatelj okružnog ureda dati jasan i precizan odgovor samo onda, ako bude rad svojih namještenika oko propisa prinosa tečajem nekog vremena stalno i strogo nadzirao, pa i sam na njemu radio, da na taj način uzmogne objektivno prosuditi posao pojedinca.

Imao sam prilike viditi, gdje jedna radna sila izradjuje dnevno po 70 do 80 platežnih naloga za 190—220 namještenika, dok druga radna sila, koja nije početnik, u istome uredu načini dnevno 30 do 40 platežnih naloga sa 80—100 namještenika.

To se držim, kod stroge kontrole rada, ne bi smjelo dogoditi ni dozvoliti.

Da ipak na postavljeno pitanje dadem jedan precizan odgovor, iznijeti ću jedan živi primjer iz prakse i rada jednog od naših dobro vodjenih ureda. Taj ured izradjuje mjesečno oko 10.000 platežnih naloga za po prilici 24.000 članova.

Ovo je apsolutni broj članova, a ako se uzme u obzir i fluktacija tečajem mjeseca, onda se bezuvjetno prinos propisuje mjesečno za po prilici 32.000 članova.

Na propisu prinosa i sastavljanju popisa za inkasante i općine radi kod toga ureda 7 (sedam) radnih sila, na kontrolnim arcima 2 (dva), na statističkom iskazu (formular VII.) jedna, a na tekućim računima tri osobe.

Kod knjiženja tekućih računa poslodavaca razdijeljen je posao tako, da jedna osoba knjiži samo propis (10.000 platežnih naloga) i zaključuje te prenaša saldo na pojedinim računima, druga osoba knjiži samo uplatu, a treća zbraja pojedine knjige i pravi pokusne probe.

Računski bi se taj čitav posao oko propisa prinosa, te knjiženja i zaključivanja tekućih računa poslodavaca mogao ilustrirati tako, da kažemo, da je za 770 platežnih naloga sa 2000 osiguranih članova potrebna jedna radna sila.

Prinos se kod ovog ureda propisuje redovito mjesečno, poslovi su uvijek u tekućem bez zaostataka, a zaostaci na neubranim prinosima iznose samo okruglo 25% od tekućeg propisa.

Prema dosadanjem iskustvu izgleda, da bi se današnji platežni nalozi morali izmjeniti i izdati novi, koji će se sastojati iz tri dijela i to: samog platežnog naloga, kao danas, zatim iz dostavnice i namire, da se na taj način predusretne zloporabama, koje su kraj današnjih platežnih naloga moguće.

II. NAPLATA ČLANSKIH PRINOSA.

Čitavo poslovanje okružnog ureda ovisno je o tačnoj i urednoj naplati članskih prinosa; pa je stoga nužno, da se ovome poslu posveti najveća pažnja.

Izgleda, da većina okružnih ureda uzima olahko dužnost oko naplate prinosa.

Digitized by Google

Neverovatnim se čini, ali je činjenica, da kod nekih ureda stanovita preduzeća, koja po svojoj financijalnoi snazi ne bi trebala i ne bi smjela dugovati prinose, duguju na stotine hiljada dinara.

Manji obrtnik i trgovac ne bi smio u opće dugovati na prinosima, jer ti prinosi ne iznose takove svote, da ih ne bi mogao platiti.

Konačno ako kod pojedinih okružnih ureda iznose zaostaci 20—25%, ne može biti opravdanja, za urede, kod kojih ovaj zaostatak iznosi 50% pa i više %.

Sve ovisi u nastojanju i brizi uprave, da se prinosi uredno i na vrijeme naplaćuju.

a) Dospjelost prinosa i zaračunavanje zateznih kamata.

Dospjelost i plativost prinosa obrazložena je tačno okružnicom Središnjeg Ureda od 7. oktobra 1924. broj 21.253 (»Radnička Zaštita« VI./29.).

Čim je prinos naplaćen iza dana dospjelosti, imadu se bezuvjetno računati zatezni kamati.

Osim zakonskog propisa razlozi koji govore za to bili bi još i ovi.

Prinosom (prinosnom tarifom) za osiguranje u nesrećnim slučajevima ima se uz redovite potpore i troškove pokriti takodjer i glavnična vrednost rente.

Glavnična vrednost izračunata je opet na osnovu zakona vjerojatnosti o trajanju života i 6%-tnom ukamaćenju uglavničene svote, ili drugim riječima kamati nadomješćuju potrebnu glavnicu za potpuno pokriće rente.

Ako uvažimo, da zaostatak na prinosima iznosi 48% ili da 25,000.000 dinara samo uslijed neubranih prinosa leži neukamaćeno, nadalje ako uzmemo u račun, da su si okružni uredi samo nepovlasno iz ove grane osiguranja predujmili do sada oko 40,000.000 dinara, to ova grana osiguranja uz 6%-tnu kamatnu stopu gubi godišnje na kamatama oko 4,000.000 dinara, koja će joj svota nastavimo li sa današnjom praksom, iz godine u godinu faliti do potpunog glavničnog pokrića rente.

Kamo će nas to dovesti, držim da nije nužno na široko obrazlagati, dosta je da se naglasi, da ćemo jednoga dana imati pred sobom jedan kader unesrećenih članova sa pravom na rentu, a ne će biti sredstava, da im njihova prava obezbedimo.

Posljedica toga može i opet da bude samo povišenje prinosne tarife, što držim, da u ovom slučaju ne bi to bilo nikako opravdano, jer kako dolazi do toga onaj tačni i uredni platac, da snosi teret, koji je bio dužan drugi platiti.

Financijalne prilike bolnopotporne grane osiguranja imperativno nalažu, da se kod svakog na vreme neplaćenog prinosa zaračunavaju i naplate zatezni kamati, jer gubitak na kamatama prema iskazanom zaostatku na neplaćenim prinosima iznosi u ovoj grani osiguranja godišnje oko pet i pol milijuna dinara, a od toga samo krivnjom loše i neuredne naplate preko dva i pol milijuna dinara, jer oko 25% zaostatka nastaje uslijed tehničke provedbe.

To je svota o kojoj je radničko osiguranje, u našim prilikama, dužno da vodi računa, a konačno sa ovom svotom treba ova grana osiguranja da plati svoje pasivne kamate na predujmljene glavnice iz drugih doprinosa.

Konačno držim, da je svatko od nas uvjeren, da jedan od glavnih razloga neurednoj naplati prinosa leži i u tome, što je kamatna stopa zateznih kamata preniska.

To najbolje dokazuju dugovi na prinosima kod velike industrije, koja je inače u potpunoj mogućnosti, da zadovolji platežnoj obavezi, ali ne plaća, jer kod socijalnog osiguranja uživa kredit od 6% kamata.

Ako sada ne budemo ni ovih 6% kamata tačno i rigorozno zaračunavali i naplaćivali, više je nego sigurno, da će naplata prinosa potpuno zapeti i u pitanje dovesti opstanak institucije.

Središnji će se ured obratiti Ministarstvu Socijalne Politike predstavkom, da se u zakonu o produženju dvanajstina, ili u novom financijaskom zakonu izmjeni § 41. ZOR. i kamatna stopa za zatezne kamata digne od 6% na 12%, jer ova stopa po članu 57. Zakona o dvanajstinama vrijedi i za državni porez.

Digitized by Google

b) Plaćevno sredstvo.

Što se smatra plaćevnim sredstvom kod naplate prinosa, riješeno je okružnicom Središnjeg Ureda od 13. januara o. g. broj 32.242/24. (Rad. Zaštita VII./52.).

Mjenica se ni u kojem slučaju ne može prihvatiti kao plaćevno sredstvo.

c) Redovita naplata.

Za redovitu naplatu prinosa ima da se brine blagajnik ureda, a kod velikih ureda (Beograd, Zagreb, Ljubljana) uredsko računovodstvo.

Redovita naplata ima se obavljati u sjedištu ureda preko uredskih inkasanata, a u vanjskom području preko ekspozitura (povereništva), poverenika i opština.

Još dok je propis prinosa u izradbi, treba inkasantima predati platežne naloge, gradjevnih i većih preduzeća, da ih što prije naplate, jer to su veći iznosi, koje treba na vreme ubrati i koristonosno uložiti, a osim toga kod gradjevnih preduzeća možemo na urednu i tačnu naplatu računati samo dok posao traje.

Služba inkasanata mora takodjer biti pod tačnom i strogom kontrolom, ne samo u pogledu urednog načina obračunavanja, već i u pogledu savjesnog iskorišćivanja radnog vremena.

Imade ureda sa 3—4 inkasanta, dok uredi, koji su i po gradskom teritoriju, kao i po broju poslodavaca znatno veći od prvih, drže po dva inkasanta.

Inkasanti su dužni ubrani prinos dnevno na blagajni polagati, pa stoga već sam njihov popis treba da bude prema tome konstruiran, da se iz njega tačno vidi što je dnevno ubrano i obračunato.

Uredska blagajna dužna je inkasantu za svaku položenu gotovinu izdati propisnu priznanicu, koju bi inkasant bio dužan barem kroz tri godine čuvati.

Dok su u upotrebi današnji platežni nalozi, držim da inkasanti ne bi smjeli ove strankama uručivati uz dostavnicu, jer tu fali svaka prava kontrola o tome, da li je platežni nalog stranci samo uručen, ili faktično i naplaćen.

Ne naplaćeni platežni nalog može se samo po drugoj osobi, koja nije ovlaštena na naplatu stranci uručiti, ili poštom preporučeno, a još bolje uz povratni recepis dostaviti. Plaćena poštarina tereti stranku.

To pravilo imalo bi da vredi i za povjerenike, a i za općine.

Stoga sam razloga i spomenuo napred, da bi se platežni nalozi u svojoj današnjoj formi trebali izmjeniti, da bi se morali sastojati iz tri djela i to: iz samog platežnog naloga kao što je danas, iz dostavnice, te iz uredovne namire, kao što je ovaj obrazac, kojega ovde imam i kojim se služi zagrebački okružni ured.

Povjereniku se i ekspoziturama ne može na inkaso poslati novi prinos dok nisu obračunali stari i nenaplaćene platežne naloge vratili.

Za to treba poverenike i ekspoziture pritegnuti, da redovito i tačno mjesečno obračunavaju.

Redovita naplata prinosa u vanjskom području (izvan sjedišta, ureda, ekspoziture ili povereništva) po uredskim namještenicima ne bi se mogla dozvoliti, već jedino i isključivo putem općina i poverenika.

Opštinama treba dati naročitu nagradu za ubiranje prinosa.

Ova nagrada treba prema vremenu naplate da biva sve manja na pr. ako se prinos ubere u prvom mjesecu po primiću platežnih naloga može nagrada da iznosi 6%; u drugom mjesecu 4%, a u trećem mjesecu samo 2%.

Ako općina nije kroz tri mjeseca prinos naplatila, ima sa tačnim obračunom da vrati sve nenaplaćene platežne naloge, koji će se strankama dostaviti, a po isteku osamdnevnog roka posebnim podneskom predložiti na eksekutivnu naplatu.

Ako je općina provodila redovitu naplatu i nije prinos naplatila, ne može joj se dati nagrada, kada joj isti prinos bude iskazan na eksekutivnu naplatu.

Platežni nalozi, koji premašuju najviše Din 500.— ne bi se smjeli naplaćivati putem općina i poverenika, već izravno od poslodavaca sa uplatnim listovima čekovnog zavoda.

Za svaku općinu ima se voditi tačna evidencija u formi tekućeg računa, o prinosima, koji su joj na naplatu predani i to: za prinose predane na redovitu naplatu, kao i za prinose predane na eksekutivnu naplatu. Da li je prinos predan na redovitu, ili na eksekutivnu naplatu, treba da je vidljivo iz teksta na tekućem računu.

Digitized by Google

Čim je ured sklopio sa opštinom utanačenje glede honorarne naplate prinosa, treba da o tome obavijesti i nadležnog sreskog poglavara, da ovaj kod pregleda općine znade, da općina rukuje i tudjom imovinom i da je po tomu dužna voditi posebni dnevnik t. zv. »Strani uredi«.

Dogodilo se je naime, da su se u nekim općinama kroz dugi niz vremena provodile utaje novca, a da se na to nije moglo nadoći samo iz razloga, što je općinski organ kod pregledbe poslovanja po sreskom poglavaru pokrio utajenu svotu sa ubranim prinosima okružnog ureda, a kada mu je na obračun došao činovnik okružnog ureda, pokrio je manjak općinskim novcem.

Ne može biti prigovora s nikoje strane, ako se u slučaju preke potrebe i kada je u pitanju svota novca, koja ide u desetke hiljada dinara, a općina ne će da predloži obračun, da u ovakovom slučaju uz uredskog činovnika izadje na općinu, na trošak okružnog ureda i sreski poglavar, pa da zajednički provedu reviziju u pogledu naplate prinosa.

Kod donašanja zaključaka o visini nagrade (provizije) bilo povjerenicima ili općinama, treba uvijek u obrazloženju ovakovog predloga da bude vidljivo: broj poslodavaca kod kojih će općina ili povjerenik ubirati prinos, ukupni broj radnika što ih ovi poslodavci uposluju i iznos ukupnog jednomjesečnog propisa prinosa, što ga ovi poslodavci imadu da plate.

d) Uzajamno naplaćivanje tražbina okružnih ureda.

Uzajamno naplaćivanje može se provoditi samo u slučaju, ako se tražbina ima naplatiti u sjedištu ureda putem uredskih inkasanata, ili putem ekspoziture odnosno povjereništva.

Ako ured, na koga se za uzajamnu naplatu obraćamo, mora ovu putem opštine provesti, onda se je ured, koji naplatu traži, dužan sam neposredno na dotičnu općinu obratiti. Zamolnici treba priložiti dostavnicu i namiru.

e) Eksekutivna naplata prinosa.

Eksekutivna naplata prinosa ima se vršiti putem vlastitih organa u koliko ured ima na to ovlaštene vlastite ovrhovoditelje (eksekutore).

U svakom drugom slučaju se ekskutivna naplata ima vršiti preko opštinskih (financijskih) vlasti.

Obzirom da zakon dozvoljava i eksekutivnu naplatu preko vlastitih organa, izradit će Središnji Ured pravilnik, po kojemu će se eksekutivna naplata vršiti u čitavoj državi preko vlastitih organa.

Za eksekutivnu naplatu može se općinskim organima, koji ju provode, dati nagrada samo onda, ako ovi organi nisu provodili redovitu naplatu tako, na pr. ako opština provodi redovitu naplatu uz naročitu nagradu, ne može joj se dati nagrada za eksekutivnu naplatu.

Zaračunavanje ovršnih troškova normirano je okružnicom Središnjeg Ureda od 4. marta o. g. broj 5108 (Radnička Zaštita VII./116.).

Pošto su medjutim zakonom o dvanajstinama ovršni troškovi za državne poreze sniženi od 6% na 4% trebat će i ovu okružnicu modificirati.

Do donošenja pravilnika o jednoobraznom provodjenju eksekutivne naplate po vlastitim organima za koji još uvek nije isgurno da li će biti od nadležnih vlasti i odobren, odnosno ne će li se njegovom sprovodjenju praviti kakove zapreke, poželjno bi bilo, da se eksekutivna naplata organizuje barem u sjedištima okružnih ureda.

U Hrvatskoj i Slavoniji provedena je ta organizacija kod nekih ureda na slijedeći način:

Činovnik ureda imade dekret grad. poglavarstva po kojemu je postavljen ovrhovoditeljem sa izričitom zadaćom, da ubire tražbine okružnog ureda. U dekretu naročito stoji i to, da se u pogledu prava i dužnosti upućuje na Službovnik okružnog ureda, koji je jedini za njegovo namještenje mjerodavan.

Držim, da bi bilo od preke potrebe, da svi okružni uredi pokušaju privremeno na ovaj način riješiti ovo pitanje.

Duplikati platežnih naloga imadu se, rekli smo, predati blagajniku, koji ima voditi brigu oko njihove naplate.

Digitized by Google

Ovi duplikati imadu biti složeni po rajonima inkasanata odnosno po općinama, a unutar općina po konto brojevima dakle istim redosljedom, kao što smo rekli za očevidnike i tekuće račune poslodavaca.

Naplaćeni platežni nalozi prilažu se pod — dnevnik prinosa kao blagajnički dokumenat.

Nenaplaćeni platežni nalozi ostaju u omotima dok prinos nije faktično naplaćen, ili otpisan tako, da se stanje duga pojedinog poslodavca, koje iskazuje tekući račun poslodavaca mora pokrivati sa nenaplaćenim platežnim nalozima, koji se nalaze kod blagajnika u omotu pohranjeni.

f) Obročne otplate prinosa.

Obročna otplata prinosa po §-u 203. Statuta nije dozvoljena.

Okružnica Središnjeg Ureda od 28. maja 1924. broj 14.038/1924. o obročnoj otplati izdana je pod pritiskom opće privredne krize, te bi se njome moglo i smjelo služiti samo u veoma rijetkim i iznimnim slučajevima.

Obročna uplata ima se srazmjerno razdijeliti na sve propisane vrsti prinosa i pristojba.

g) U pogledu naplate uživaju prinosi socijalnog osiguranja sve pogodnosti kao i državni porezi, oni su sa ovima izjednačeni.

Uprave okružnih ureda treba da najtočnije prate sva naredjenja, koja izdaje Ministarstvo financija u pogledu naplate državnih dažbina, jer su u smislu §-a 42. ZOR. tražbine Središnjeg Ureda u pogledu postupka kod naplate izjednačene sa državnim porezom.

Središnji Ured zatražit će predstavkom preko Ministarstva Socijalne Politike, da se i na prinose Središnjeg Ureda protegne naredba Ministra Financija, po kojoj nitko ne može bilo što u inozemstvu izvesti ili iz inozemstva uvesti prije, dok ne dokaže, da je državni porez odnosno prinose Središnjeg Ureda z. o. r. platio.

Istim putem zatražit će da se na tražbine Središnjeg Ureda protegne i ona naredba Ministra unutrašnjih dela, po kojoj nitko ne može dobiti putnice za inozemstvo, niti inozemac za povratak u zavičaj, dok ne pridonese uverenje, da je platio državni porez odnosno prinose Središnjeg Ureda z. o. r.

h) Otpisi članskih prinosa.

U pogledu otpisa članskih prinosa vrede propisi izdani okružnicom Središnjeg Ureda od 25. maja o. g. broj 14.633/1925. (Radnička Zaštita VII/213.).

Prije nego se prinos predloži na otpis treba istražiti i dokazati, da ne postoje lica, koja po §-u 40. ZOR. tereti platežna obaveza.

U slučaju, da dužnik, ili lice koje po §-u 40. ZOR. tereti platežna obaveza nema pokretnog imetka, ali ima nepokretnu imovinu, treba zatražiti nadležnim putem uknjiženje ovršnog prava zaloga na nekretnine.

Zaključci predsjedništva mjesnih organa o otpisu prinosa zbog neutjerivosti potpadaju odobrenju Središnjeg Ureda samo u slučaju, ako svota, koja se ima otpisati premašuje Din 1.000.—.

Za svaki otpis treba uredskom knjigovodstvu izdati formalni pismeni nalog za knjiženje a otpisanu tražbinu radi neutjerivosti u evidenciji držati kako to propisuje spomenuta okružnica broj 14.633/1925.

Ispravak računske greške može se provesti bez da se predmet iznosi pred predsjedništvo ureda.

i) Vodjenje evidencije o sudbenim stečajevima.

Uprava ureda dužna je jednom od uredskih službenika u dužnost staviti, da po zvaničnim novinama oblasti pazi na raspisane sudbene stečajeve.

Ovo lice dužno je šefu računovodstva dnevno o tome podneti izvještaj, a ovaj je odgovoran da naplata prinosa propisanim putem bude osigurana.

III. PROVODJENJE SABRANIH SREDSTAVA ZAKONOM ODREDJENOJ SVRSI.

Cjelokupnom imovinom radničkog osiguranja disponuje Središnji Ured kao jedini nosioc osiguranja, a u svrhe nabrojene u §-u 122. ZOR.

Digitized by Google

Plemeniti su i veliki ti zadaci, što ih ima da izvrši i u delo privede Središnji Ured kao nosioc osiguranja, ali su i teški.

Teški naročito u današnjim prilikama, gdje nam se već glavna grana osiguranja — osiguranje u bolesti — bori sa teškim financijalnim nedaćama, te nema ni toliko vlastitih sredstava, da može udovoljiti svome prvom i temeljnom zadatku, da pruži bolesnom članu dnevnu tekuću redovitu potporu, već i kod toga posiže za novčanim sredstvima iz drugih stranih izvora kao iz grane osiguranja za slučaj nesreće iz imovine likvidiranih blagajna i t. d.

Svaki od predgovornika uspio je, da ovo loše stanje u svom referatu i dokaže, a ujedno i da uvjeri svakoga od prisutnih, da se preteće zlo dade u glavnome odstraniti samo razboritom štednjom, savjesnom i dobrom organizacijom administracije i budnim nadziranjem, da se sa radnom silom ne razmećemo, te konačno iskrenom i uskom saradnjom uprave ureda sa uredskim lekarima.

U svom dosadanjem razlaganju i sam sam na istom stanovištu ostao, pa bi stoga ovdje htio tek da upozorim na računski odnošaj izmedju pojedinih grana osiguranja, premda je i to pitanje već i u dosadanjim referatima bilo tretirano.

Spomenuti § 122. ZOR. tačno razlikuje, kako i što imade Središnji Ured u svom cilju da izvede, obzirom na pojedine vrsti osiguranja, pa tako navodi razne zajedničke uredbe za sve vrsti osiguranja, kao i osnivanje raznih uredaba, a naročito prikupljanje potrebnih rezerva za svaku pojedinu vrstu osiguranja.

Da se i u praksi ovaj odnos provesti uzmogne nalaže § 137. ZOR. Središnjem Uredu, da imade za svaku granu osiguranja vodtii odvojene račune, evidencije i statistiku.

Zakonodavac je time nastojao, da zapriječi posizanje jedne grane osiguranja u financijalne odnose druge grane osiguranja i da na taj način omogući potpunu kontrolu materijalnog uspjeha u svakoj pojedinoj grani i institucije same, a i njenih uredaba, jer ova je kontrola temeljni princip svakog urednog i razumnog gazdinstva.

Ona ukazuje na sve poroke i nedostatke, koji se u pojedinoj grani ispoljuju i na taj način omogućuje liječenja zla za vremena, te ujedno zapriječuje, da ono što je bolesno i što traži remeduru, ne omete provedbu onoga, što je dobro i zdravo.

Naša bolno-potporna grana pošla je već tim stopama i Bog znade, gdje bi se zaustavila.

Ovaj naš današnji sastanak i nema u glavnome druge svrhe, već da se porazgovorimo i posavjetujemo, kako da ovu istinu »bolesnu« granu osiguranja spasemo i zapriječimo, da nam za sobom ne povuče i drugu granu osiguranja — osiguranje za slučaj nesreće —, koja već stoji u odnosu poverioca prema prvoj grani osiguranja za Din 36,000.000.— bez investicija.

Iz pojedinih zakonskih ustanova jasno proizlazi, da se prinosi i ostali dohotci jedne grane osiguranja ne mogu upotrebiti za pokriće obaveza u drugoj grani osiguranja.

Kada to znamo, dužnost nam je da raščistimo računski odnos izmedju pojedinih grana osiguranja i to čim prije.

Okružnica Središnjeg Ureda od 18. maja o. g. broj 64.379/1924. (Radnička Zaštita VII./193.) prvi je početak tome, da je s toga dužnost svih okružnih ureda, da joj po mogućnosti čim pre udovolje.

Tačno po uputama danim ovom okružnicom treba počevši od 1. jula 1922. po pojedinim mjesecima načiniti obračun o primicima i izdacima na račun Središnjeg Ureda, da se onoj grani, koja se iz ovog obračuna ukaže kao poverioc mogu odobriti i odgovarajući kamati.

U ovim kamatama i o njihovom značenju i važnosti govorio sam, kada je bila riječ o dospjelosti prinosa i o načinu zaračunavanja zateznih kamata, pa nije nužno, da to sada ponovno iznosim.

Kada bude provedena okružnica Središnjeg Ureda broj 14.379. onda će se i ovi kamati redovito polugodišnje obračunavati i to na taj način, da će se u tekućem mjesecu ubrani prinosi kao i isplaćene potpore i ostali izdaci na račun Središnjeg Ureda valutirati sa 8. idućeg mjeseca i od toga dana računati kamati.

Digitized by Google

Osmi je uzet iz razloga, jer pojedini uredi imadu do toga dana dosta vremena, da sačine obračune i Središnjem Uredu doznače gotovinu, koja mu po obračunu pripada, odnosno da od njega zatraže predoznaku u koliko bi on po obračunu bio dužnik.

Na isti način imaće se obračunati i kamati na preostalu imovinu likvidirane blagajne, kao i na ubrane doprinose za Berzu rada i Radničku komoru.

Samim obračunavanjem kamata ne bi još uvek bio riješen problem prikupljanja sredstava radničkog osiguranja, da se privedu konačnoj i glavnoj svrsi, koju određuje § 122. ZOR.

Tek strogom primjenom ustava §-a 140. ZOR moći će Središnji Ured postepeno da provodi svoj program i da radničko osiguranje dovede do onih tekovina, koje treba potpuno da obezbedi bolesnog i unesrećenog radnika.

Okružni uredi dužni su, da sve svoje novčane zalihe, koje nisu potrebne za pokriće tekućih izdataka predoznače Središnjim Uredu na taj način, da će kod novčanih zavoda u svojim sedištima, koje je obzirom na bonitet nominiralo ravnateljstvo Središnjeg Ureda z. o. r. ulagati na njegov (Središnjeg Ureda) račun ovu svoju gotovinu, koja pretiče iza podmirenja tekućih izdataka.

Tu treba da vlada potpuna širokogrudnost, promatrajući radničko osiguranje kao cjelinu, a Središnji Ured kao njegovog reprezentanta, koji je dužan jednakom mjerom pružiti potporu svakom oboljelom i unesrećenom radniku, boravio on ili nastradao ma u kome mjestu ove naše prostrane države.

Vladimir Pfeiffer: Otvara nastavak konferencije u 16 sati poslije podne, i moli govornike, da se drže stručne rasprave prigodom ovog referata.

Nikola Klem: Izvješće gospodina načelnika Koraća jeste u svakome pravcu ispravno i potpuno opravdano. On je zato, da se zabrani propisivanje prinosa po ekspoziturama, jerbo one ne mogu to obavljati posvema točno. Glede postupka kod izdavanja platežnih naloga izjavljuje, da bi trebalo najprije, da se platežni nalozi sasvim točno ispune a onda tek da se knjiže u konto poslodavaca, a zatim da se razluče postocima opasnosti i unesu u kontrolni arak i tek onda da se dadu inkasantima radi ubiranja prinosa. Format platežnog naloga neka ostane kakav je bio i do sada. Kamatnjak za zatezne kamate treba bezuvjetno povisiti od 6% na 12%. Poslodavci za to radje zaostaju sa plaćanjem naših prinosa, jer oni plaćaju kod banaka 20%, a kod nas iznose kamati tek 6% tako, da im još uvijek ostane 14%. Što se tiče nagrada, koje se davaju općinskim poglavarstvima za ubiranje prinosa trebalo bi iste davati samo za ubiranje prinosa grane osiguranja za slučaj bolesti, a za ostale prinose neka ide nagrada na teret dotične ustanove, u čiju se korist ubiru dotični prinosi, na pr. na teret Berze Rada, Radničkih Komora. Predlaže, da se platežni nalozi, koji glase na svotu veću od Din 2.500.— dostavljaju poštom. Nagradu kod ovrha opće ne bi trebalo davati, jer je ovrha službena dužnost općinskog poglavarstva. Davanje nagrada kod ubiranja prinosa i kod ovrhe uzrok su, da je odmah spalo ubiranje. Dovoljna bi bila samo nagrada za redovito ubiranje prinosa. Treba odrediti jedan postotak za inkasante, koji ubiru prinos u sjedištu ureda.

Eugen Sgurić: G. načelnik Korać iznio je u svome referatu tehniku rada kod samog propisivanja, ubiranja i ovršnog utjerivanja prinosa.

Prikazuje način propisivanja prinosa kod okružnog ureda u Varaždinu, gdje se 20. dotičnog mjeseca počinje vršiti već propisivanjem prinosa za dotični mjesec. Ispunjeni platežni nalozi usporedjuju se zatim sa očevidnicima. Dok toga nije bilo imao je svaki mjesec oko 200 pritužaba protiv neispravnosti platežnih naloga. Ne slaže se sa referentom kao ni sa predgovornikom Klemom, da se ekspoziturama ne dozvoli propisivati prinose. Kod onih ekspozitura, kojima su u budžetu dozvoljena tri činovnička mjesta, sasvim je moguće provadjati propisivanje prinosa, jer su inače ti činovnici sasvim suvišni. Koliko on znade iz svoje prakse, nije do sada imao nikakvih malverzacija u tom pitanju. Spominje okružnicu 25.027/25. o evidenciji i statistici osiguranja. Ne mogući je zahtjev ove okružnice glede ispražnjenih kontro brojeva. Nezgodno je, da se jedan ispražnjeni konto broj, u koliko se ne vrati, pusti prazan i za sledeću godinu. Glede otpreme platežnih naloga postoji kod njega sle-

Digitized by Google

deći postupak: popis konto brojeva pravi se već unapred odjelito po općinama po jednom namještenika u slobodno vrijeme sa indigo papirom u pet primjeraka. Posle se tako unose samo svote. Kad se propisuje prinos, unosi se on ujedno i u obrazac 2 A. Time se ujedno kontroliše računska ispravnost platežnih naloga. Kod okružnog ureda u Osijeku vidio je jedan prikladan način postupanja sa isplatnim listinama. Tamo se isplatne liste ne unose u očevidnik, već se ulažu samo u očevidnik i koncem godine se uvežu.

Mile Turkalj: Na njegovom području iznosi zaostatke Din 8,000.000.—. Krivnja zato leži na postupku općinskih poglavarstava i gradskog poglavarstva u Zagrebu. U 10% slučajeva ne plaća poslodavac prinose niti kod ovrhe, pa dolazi do pljenitbe. Gradsko poglavarstvo u Zagrebu uputilo je nedavno akt okružnom uredu, da ne će više da vrši ovrhe niti dražbe. Mora se stoga pristupiti sada provadjanju ovrhe po vlastitim organima. Prema financijskom zakonu iznosi ovršni trošak 4% od dužne glavnice, no ne može biti manji od Din 50.—. Moli, da se u budućem financijskom zakonu ovaj iznos ovršnog troška snizi, jer će inače nastati silna buka kod poslodavaca, kod kojih se većinom radi o naplati prinosa u iznosu od Din 30.—, a za ovršni trošak mora se zaračunati Din 50.—. Općinska poglavarstva imadu jedan čudni postupak kod ubiranja prinosa. Ona uberu prinos, ali ga ne šalju odmah nama, već ga upotrebljavaju u svoje svrhe. Namire okružnog ureda o obračunanim prinosima ne unašaju općinska poglavarstva u jedan posebni blagajnički dnevnik, već ih jednostavno ulažu u pismohranu medju spise. Kraj takovog postupka nemoguća je kontrola nad zloupotrebama kod općina. Predlog načelnika Koraća, da općinska poglavarstva vrate neuručene uplatnice, neće uspeti, jer će one vraćati platežne naloge. Trebalo bi zamoliti Ministrtastvo Unutrašnjih Dela, da izda jedno naredjenje podredjenim upravnim vlastima, da se imadu plenitbeni zapisnici što ispravnije sastavljati, i da odredi najstrože kazne za one podredjene organe, koji neispravno sastavljaju plenidbene zapisnike. Obročne otplate prinosa, koje dozvoljava okružnica Središnjeg Ureda broj 10.038 treba posvema ukinuti. Proviziju općinskim poglavarstvima kod ubiranja prinosa trebalo bi dati i kod ubiranja prinosa iznad Din 2.500.—, da nam idu općine što više na ruku.

Panto Krekić: Prijavnice i odjavnice bile su točno propisane, dočim isplatne liste nisu bile propisane, već je samo zakon odredio, koje rubrike imadu one sadržavati. On je rabio stoga stare isplatne liste, koje su sadržavale gornje rubrike. Ali najedamput u drugoj polovici 1924. godine dobio je od Središnjeg Ureda novo naredjenje glede formata isplatnih lista. Poduzeća imala su velike zalihe starih lista na skladištu, kad je ovo naredjenje stupilo na snagu, i nisu htjela, a još i danas neće, da čuju išta o novim zvaničnim isplatnim listama, sve dotle, dok ne potroše zalihu starih. Dapače jedno poduzeće imade za to i odobrenje od Središnjeg Ureda. Predlaže, da bi se prekid od tri dana na više smatrao pravim prekidom, t. j. novim pristupom u posao, a da se prekid do tri dana uopće ne bi smatrao prekidom posla. Moli Središnji Ured, da dade točno i jasno tumačenje, kada je prekid posla i kako da se kod toga postupa. Nemoguće je provesti to, da okružni ured dobije isplatne liste tri dana nakon isplate. I tu imade silnih nepodopština. Upravo mu je spomenuo delegat travničkog okružnog ureda, kako tamošnji ured već mjesec dana ne može da dobije od jednog poduzeća isplatne liste. Mora kazati, da sreska poglavarstva u Bosni vrlo slabo utjeruju prinose. Stoga je potrebno, da imade naša institucija vlastitih ovrhovoditelja. Mi trebamo svoju silu, svoje žandare, jer državna vlast neće da vrši naše poslove. Nemamo moći, da pozovemo koje preduzeće na posluh.

Dr. Jože Bohinjec: Poduzetnici običavaju, da neprijavljuju promjenu plaće, ako imaju na pr. radnika, kojemu u godini dana recimo dva puta povise platu. Zato bi trebalo dati okružnim uredima vlast, da kod većih poslodavaca, koji imadu više od 10 radnika, uzmognu svakih tri mjeseca zahtjevati, da im predlože iskaz plaća svih radnika. To je sasvim lahko provedivo, jer takav iskaz poslodavac već vodi na osnovu propisa zakona za zaštitu radnika. Na licu mjesta posvema je lahko to učiniti, ali je ne moguće to sprovesti u uredu, jer nema dovoljno činovnika. Same organizacije stručne bilo radnika, bilo poslodavca, ne će da dadu iz izvjesnih razloga podatke o faktičnim plaćama. Platežni nalozi su normalni onda, ako se u sledećem mjesecu propišu za prošli mjesec. Velika poduzeća pako u Sloveniji za-

Digitized by Google

molila su okružni ured, da bi se platežni nalozi izdavali ne mjesečno, već 14-dnevno, jer bi ih u sadanjoj privrednoj krizi lakše naplaćivali. Moli, da se u tom pogledu ide zahtjevu poslodavaca na ruku. Od strane poslodavaca izražena je ujedno želja, da se ne bi izdavali više platežni nalozi, već da bi se uvele platežne knjižice, kako je to uvedeno kod poreznih vlasti. Platežne knjižice u originalu neka budu u uredu, a poslodavac bi samo dobio prepis i pozvao bi se na platež prinosa. Glede propisivanja prinosa po ekspoziturama, on je za to, da iste vrše propisivanje, jer u Sloveniji imade sam Okružni ured malo činovnika, a njegove ekspoziture dovoljno činovnika, dapače i previše. On će biti tako slobodan, da u što kraće vreme izradi jedan pravilnik o radu ekspozitura mjesnih organa. Glede isplatnih lista slaže se posvema sa izvodima direktora Krekića. Državna preduzeća ne plaćaju prinos i to radi nepoučenosti. Dosada su dapače neka državna poduzeća kazala, da imadu izričiti nalog, da plaćaju okružnom uredu samo onaj dio prinosa, koji ustegnu radnicima. Tako je na pr. izjavila barutana u Kamniku. Danas je potrebno, da se naši prinosi izjednače sa državnim porezom. Osim toga trebalo bi, da se računske pogreške, koje nastaju kod sastavljanja platežnih naloga, izravnaju unutar same uprave, a ne da se iznose pred ravnateljstvo na stvaranje zaključka o njihovom ispravku. Poglavito, da se to odnosi na pogreške, koje su notorne i koje se dadu ustanoviti iz očevidnika. Glede naplate zaostataka poslodavaca drži, da se ih ne bi smjelo proganjati, ako odmah ne plate prinose, već ako ne plate za dva do tri mjeseca. Veliku smetnju čini akordni podpoduzetnik kod velikih preduzeća, koji obično izjavljuje da preuzima sve dužnosti poslodavca prema okružnom uredu, ali kad ne prijavi kojega radnika pa nastaje onda regresni slučaj, traži Središnji Ured pravog poslodavca i okružni ured mora da briše akordanta iz svih svojih knjiga i mora ispostavljati nove platežne naloge na ime pravogposlodavca. Drži, da je to sasvim pogrešni postupak. Glede odašiljanja platežnih naloga veli, da su se isti morali dosada slati uz povratnicu ili uz potvrdu, ali sada se je to ukinulo na zahtjev poslodavaca. To je dovelo do loših posljedica, jerbo okružni ured nije imao dokaza, kojim bi kod suda pobio tvrdnju poduzetnika, koji jednostavno poriče, da je primio platežni nalog.

Blagoje Bračinac: Gospodin načelnik Korać spominje, da treba posvetiti osobitu pažnju krivom prijavljivanju nadnica. Nije to samo tako lahko, da činovnik privremeno može da vrši upisivanje a da se kasnije pozove poslodavca, da još jednom potvrdi, da li je ona nadnica, iskazana u prijavnici, doista faktična nadnica. Bolji je način taj, da se uvede kontrolor radnja, koji bi imao za dužnost, da se odmah, čim činovnik u prijavnom odelenju posumnja u istinitost navoda glede nadnice i to priopći njemu, uputi na lice mjesta i ustanovi faktičnu istinu. Ovim postupkom išlo bi se brže, stvar bi se rešila za nekoliko minuta, a ovako, kako je sada kroz korespondenciju, traje i preko tri dana. Ovakav postupaka sa kontrolorom radnja treba uvesti u središtu svih okružnih ureda, osobito kod većih. Glede prijava putem isplatnih lista mora kazati, da poslodavci nastoje da kod ovog načina prijave izbjegnu obavezi plaćanja prinosa. Ali mora priznati, da je ovaj način prijava sa isplatnim listama, ako se vodi točno, lakši i manji su manipulativni troškovi, kao i poslovi, nego li kod prijava namještenika putem pojedinačnih prijavnica. Poslodavac, koji će nastojati da podvali može to učiniti i putem pojedinačnih prijavnica. Imade poslodavaca, koji odjave radnika u subotu prigodom isplate, a u ponedeljak opet, kad se vrati na posao, ponovno ga prijave. Način prijava sa isplatnim listama nije hrdjav, treba ga podržavati i poboljšavati. Glede propisivanja platežnih naloga mora kazati, da je slaba intenzivnost usled toga, što je nemoguća točna kontrola usled nezgodnih prostorija za naše poslovanje. Okružni Ured beogradski imade vrlo loše prostorije, a osim toga imade još i starih grešaka. Beogradski okružni ured imade 5000 očevidnika i posao oko toga ide sada na bolje. On je imao 4 kontrolora u odjeljenju za propisivanje prinosa, koji su vršili kontrolu kod propisivanja i on je točnim nadziranjem njihovog rada ustanovio, da su troškovi za njihove plate daleko veći od vrednosti onih grešaka, što su ih ljudi ustanovili. Stoga je ukinuo ta mjesta kontrolora i povjerio njima posao propisivanja. Na taj način povećao se je broj propisivača prinosa i posao ide brže. Naplaćivanje prinosa takodjer vrlo je škakljivo. Opštinske vlasti na području njegovog ureda ne idu nikako u susret našem uredu, već se tamo ubire prema tome kako je tko gladan. Osim toga mnogo su krive i teške

Digitized by Google

partijske prilike. U Beogradu samom naplaćuju se prinosi preko poreskog odelenja. Ali ovo odelenje naplaćuje eksekutivnim putem samo prinos gradskih poduzeća, dočim poslodavaca privatnika ne s tog razloga, jer nema činovnika, koji bi pisali pozive poslodavcima, da dodju u odelenje. Sada je on odredio jednog svog činovnika, da pomaže tamo u poreskom odelenju i u tom pogledu ide na bolje. Za eksekutivnu naplatu prinosa treba svakako državni organ. Mi nemamo nikakve vlasti za utjerivanje prinosa. Kod nekih poslodavaca djeluju doduše pozivi, ali kod poslodavaca, koji imadu političkih veza, ne djeluje to nikako. Mi bi trebali u gradovima vlastite eksekutore. Glede naplate prinosa u unutrašnjosti Srbije postoji još veća poteškoća. Tamo je postojao prije, nego je on došao za upravnika veliki nered, ali on je sada odredio, da ekspozitura može da dobije nove platežne naloge tek onda, kad načini obračun za prošli mjesec. U Ministarstvu Finansija i u Ministarstvu Socijalne Politike trebalo bi pokrenuti pitanje, kako bi se uvelo ubiranje naših prinosa eksekutivnim putem po financijskim vlastima. Ubiranje će dakle ići na bolje, ako dobijemo u sedištu ureda vlastite organe, i ako se vlasti prisile, da nas u radu potpomažu.

Dr. Jovan Iskruljev: Uzima u prvom redu reč povodom svoje prepodnevne izjave, koja je izazvala negodovanje kod izvjesne gospode. Pala je sa njegove strane reč skresavanje. Ta reč nije tako zla, kako to neki misle. Kad se skreše drvo, ono bolje napreduje. Ne znači skresati hranarinu kod onih radnika, koji je trebaju, već kod onih, koji simuliraju. Nikome on u Vršcu nije nepravedno oduzeo hranarinu. Najbolji dokaz je tome, što nema niti jedne tužbe ni u samom njegovom uredu niti u Središnjem Uredu. Kad se vrši nadkontrola hrambinaša, izdaje se rešenje svakom onom licu, kome se hranarina ustegne. I protiv toga nije dosada bilo nikakve pritužbe. Kad je on govorio o bilansu kod odredjivanja hranarina, nije on mislio time kazati, da se unapred odredjuje iznos hranarine, već on uzimlje samo bilans od prošle godine, da mu služi kao mjera za rad u ovoj godini. Ovdje treba ispitati abnormalitet kod izdavanja hranarina i drži da je to jedini način, kako se to može provesti. Dužnost mu je bila, da u toliko izjavi obzirom na svoj prepodnevni govor, koji se je krivo shvatio. Da je bilo nepravednog skresavanja, bilo bi i žalba. Suficit, kojega je imao vršački okružni ured, jeste faktično jedan uspeh tamošnjeg okružnog ureda, kojemu je bio uzrok energična kontrola poslodavaca. Prelazi sada na referat načelnika Koraća. On je bezuvjetno za propisivanje platežnih naloga ne samo po okružnom uredu, već i po ekspoziturama. Na njegovom području to već obavljaju ekspoziture i do sada nije protiv njihovog rada u tom pravcu bilo nikakvih tužbi. Ekspoziture može se u tome vrlo točno kontrolirati. Spominje zatim način izdavanja platežnih naloga na području njegovog okružnog ureda. Kod njega postoji sistem triplikata platežnog naloga. Duplikat platežnog naloga ostaje kod poslodavca, koje prema tome imade u rukama celi platežni nalog. Ovaj duplikat platežnog naloga ne može se zloupotrebiti, jer on ne vredi kao priznanica sve dotle, dok od ureda ovlašteni inkasant ili povjerenik na zato odredjenom mjestu ne ispuni rubriku »plaćeno« i svojeručno ne potpiše. Da se kontrolira inkasanta i povjerenike o predaji i naplati prinosa, imade njegov ured uvedene formulare »potvrde poslodavca«. Kod predaje svakog platežnog naloga imade sobom dotični inkasant dve potvrde o prijemu platežnog naloga i to jednu za slučaj, na kojoj potvrdjuje poslodavac, da je primio platežni nalog i prinos platio, a drugu za slučaj, na kojoj potvrdjuje poslodavac, da je primio platežni nalog, ali da nije platio prinosa. Svaku od ovih potvrda imade poslodavac potpisati. Vlasti ne će da imenuju ovrhovoditelje. Zato njegov okružni ured plaća ovrhovoditelja, kojega imenuje grad odnosno srez, a koji funkcioniraju kao državni organi.

Nikola Stojilković: Referat načelnika gospodina Koraća je dobar, ali sada treba da se čuju glasovi iz provincija. On imade da nabaci ovde samo jedno pitanje, a to je glede plaćanja prinosa kod državnih preduzeća, gdje se ne vrši plaćanje nedjeljom, već mjesečno, pa bi trebalo prinose propisati ne računajući samo 4 nedelje u mjesecu, već onoliko nedelja, koliko dotični mjesec faktično imade. Kod plaćanja provizije slaže se potpuno sa direktorom Klemom glede razvrstavanja troškova na teret onih grana, za koje se prinosi ubiru. On apsolutno nije za propisivanje prinosa po ekspoziturama sve dotle, dok Središnji Ured ne izradi jedan pra-

Digitized by Google

vilnik o radu tih ekspozitura. Kod njega je vrlo veliko pitanje: čuvanje veće gotovine u uredu. Trebalo bi i o tome izdati kakvu odluku. Drži da platežnih knjižica, koje predlaže Dr. Bohinjac ne treba, jer drži da bi si poslodavci od naših platežnih naloga mogli sašiti sami knjige.

Vojin Brkić: Referat je posvema dobar, ali poznavajući načelnika Koraća kao strogog činovnika, stvar je malo komplicirana. Osobito se to odnosi na pitanje odredjivanja broja činovnika. On na svom području nema velikih poslodavaca. Najveći mu je poslodavac sa 130 radnika, pa stoga on imade mnogo pojedinačnih prijava putem prijavnica i za taj posao treba više namještenika. Ponovno ističe, da smatra potrebnim, da se ravnatelji obližnjih ureda sastanu na sastanak, pa da ispitaju medjusobno sve stvari, koje ih interesiraju u pogledu uprošćavanja posla i da iznesu jedan drugome sve one stvari, koje su za njih od velike važnosti i da sastave o svom sastanku zapisnik. Bolje ta pitanja raspraviti pred manjim krugom, nego li ih iznositi pred ovakove glomazne konferencije. Pa kad dodje na ovakvu konferenciju kazati će jedna grupa to i to smo učinili, tako i tako je bolje. Pa neće biti tako dugačkih rasprava. Dok ravnatelj Klem imade 4 činovnika za prijavu radnika isplatnim listama, koje sadrže po 2500 radnika svaka, on treba osam činovnika za prijavu radnika u istom iznosu od 2500 po pojedinačnim prijavnicama. Jedan ravnatelj ne može biti kriv za to, što su mu mnogi činovnici bolesni, jer se on kraj današnjeg načina izbora namještenika ne može očuvati od činovnika, koji nisu uredni i sposobni.

Sreten Jakšić: Referat ovaj jeste od velike važnosti, jerbo se danas prinosi slabo utjeruju i nastali su silni zaostaci. Glede isplatnih lista kaže da ih imade oko 10 na području svog ureda, dakle jedan mali broj i on nastoji oko toga, da i tih 10 sasvim ukine, jer je s njima velika poteškoća u radu. Sama velika preduzeća traže, da se vrši prijava radnika pojedinačno po prijavnicama. Isplatne liste traže samo neuredna preduzeća, koja nastoje prevariti nas, kao i radnike. Isplatne liste stižu vrlo dockan i neuredno. Veliki zaostatak na neubranim prinosima nalazi se samo kod nekih ureda i to kod Beograda i Ljubljane. Direktor Bračinac izložio je uzroke, koji su krivi, da na području njegovog okružnog ureda postoji toliko zaostataka. Nastaje pitanje, kako da mi naplatimo kraj današnjih teških privrednih prilika naše prinose. To se bezuvjetno može postići, kad su već neki drugi uredi to postigli. On ne zna, kako ne bi poslodavac mogao da plati naš prinos, koji je mnogo manji spram drugih daća, koje plaća poslodavac. Treba nastojati svim sredstvima oko redovite naplate prinosa, treba naučiti poslodavce na redovito plaćanje prinosa. Sarajevski okružni ured naplatio je prošle godine od propisanih Din 13,000.000.— u svemu D 12,800.000.—. Od zaostatka najviše duguju državna preduzeća, naročito vojna. Prema njegovom mišljenju veliki zaostatak kod nekih okružnih ureda dolazi od loše administracije. Spominje slučaj sarajevskog okružnog ureda, gdje nema velikog zaostatka usled energičnog utjerivanja prinosa. Ponovno ističe, da treba poslodavce prisiliti na platež naših prinosa, koje mogu mnogo lakše da plate nego li ostale daće, obzirom na mali iznos. Njegov ured imade i po srezovima vlastite eksekutora. Veliki bi bio uspjeh ove konferencije kad bi upravnici okružnih ureda odmah, čim se vrate kući, nastojali, da uberu što više prinosa.

Dr. Martin Matić: Ravnatelj Jakšić okomio se je u svome govoru na upravnike onih ureda, gdje su zaostatci. Čudi ga taj postupak i mora se obraniti proti toga, da je kriv on za takav zaostatak kod svog ureda. U vojvodjanskim okružnim uredima krivnja je zaostatku na tome, što je Ministarstvo Socijalne Politike zabranilo ubiranje prinosa kod vršalica. Državno imanje Belje ne plaća svoje prinose. Osim toga uzrok je teškom ubiranju prinosa u tome, što se beležnici opštinskih vlasti neprestanu mjenjaju.

Milan Korać: Biti će vrlo kratak u odgovoru na izvode pojedinih govornika. Svojim predlogom, da se 100 po 100 platežnih naloga potpuno izrade i provedu kroz knjige i očevidnosti htio je postići potpunu podelu rada da to propisivanje ide što brže i da se uz to posao svrši na vrijeme. Dve trećine okružnih ureda predlaže iskaze formular 2 A mesecima kasnije nakon isteka roka samo zato, jer posao nije

Digitized by Google

organizovan kako treba. Nagrada za ubiranje mogla bi se knjižiti na teret grane osiguranja za slučaj nezgode, u koliko se recimo radi o ubiranju prinosa za slučaj nesreće i sl. Nikako se ne može postaviti granica nagrade, ali se ne smije dozvoliti, da samo nagrada za ubiranje prinosa iznos u procentu ¾ ukupnih upravnih troškova. Apsolutni je protivnik davanju nagrada inkasantima, jer je njihova službena dužnost, da vrše taj posao. Ova nagrada djeluje demoralizatorno. Propisivanjem prinosa sa strane ekspoziture ne bi se postigao nikakav uspjeh, a osim toga bi i reševanje žalbi protiv krivih platežnih naloga izdanih po ekspoziturama, bilo oteščano. Primjetba Turkalja glede sniženja iznosa ovršnog troška razumije se sama sobom. Glede isplatnih lista mora kazati, da zakon o osiguranju radnika striktno traži da se prijave radnika mogu vršiti samo putem onih isplatnih lista kojima je obavljena i faktična isplata radnika. Pita gospodu, kakovu žrtvu doprinašaju kada od njih tražimo, da prijavu radnika vrše putem isplatnih lista. Nikakovu. — Ako je poslodavac faktično obavio isplatu svojih radnika po isplatnoj ilisti, zar se može nazvati poslom, da kopiju ove liste predloži uredu. Razne prigovore stavljaju tome samo oni poslodavci, kojima iz poznatih razloga, ne konvenira, da prijavljuju faktičnim isplatnim listama. Ne bi se smelo dogoditi, kako se je dogodilo banjalučkom okružnom uredu, da mu neka poduzeća još i danas podmeću isplatne liste sastavljene ad hoc, i ne podnese pravih isplatnih lista. Tu može biti krivnja samo na administraciji okružnog ureda. Ne stoji tvrdnja nekoje gospode, da radnik akordant kod šumskih preduzeća izostane iz posla kad mu se hoće, jer se ovdje radi o jednom strogo sezonskom poslu, koji mora biti na vrijeme obavljen, pa se radnika već kod nastupa posla obvezuje, da posao na vrijeme obavi. Ako se dogodi da radnik mora kadgod platiti prinos za cijeli mjesec premda je uslijed više sile radio tek par dana, treba znati, da se u ovakovom slučaju obično radi o profesionalnom šumskom radniku, koji ostavlja svoju porodicu u mjestu svog stalnog boravišta recimo u Sloveniji i dolazi da radi u šumskom predužeću na pr. u Bosni. Takvomu radniku je i te kako stalo, da bude osiguran i prinos rado plaća. Glede tvrdnje, da akordanti ne vode tačno isplatne liste, mora kazati, da akordanti po broju radnika i poslu dobivaju od preduzeća predujam, te se od njih prije isplate redujma strogo traži da predlože isplatne liste svojih radnika. Dozvola o prijavi radnika isplatnim listama je po zakonu fakultativna, pa s toga treba paziti komu će se dati.

Da je jednome preduzeću dana dozvola, da radnike prijavljuje starim isplatnim listama umjesto propisanim novim kriv je sam g. Krekić, odnosno okružni ured banjalučki, jer je ta dozvola na njegov zagovor i predlog izdana.

Rok za podnešenje isplatnih lista nije 3 dana, već faktično 6 dana o čemu jasno govori okružnica broj 10.220 iz godine 1924.

O pitanju prekida poslovnog odnosa izdaće se još jedno naročito tumačenje.

Ne može prihvatiti predlog g. Bohinjca, da se prinos propisuje 14-dnevno, jer bi to zahtjevalo postavljanje novih radnih sila, a kroz to i povećanje upravnih troškova, kojima se i onako baš u Sloveniji najveći prigovori stavljaju. Platežne knjižice bile bi samo povod, da se naplata prinosa još više otešča. Ostali njegovi predlozi uzeti će se u razmatranje. Prihvaća predlog upravnika Bračinca, da se uvedu kontrolori radnja, koji bi ispitivali na licu mjesta, dali je ispravno prijavljen iznos nadnice, samo upozoruje, da treba paziti kome će se taj posao povjeriti, jer ne radi se tu samo o povjerenju, već i o načinu saobraćaja sa strankama.

Pita upravnika Dra Iskruljeva kako je mogao mijenjati obrazac platežnog naloga bez znanja Središnjeg Ureda. Traži da naknadno predloži taj obrazac Središnjem Uredu i da tačno opiše način redovne i eksekutivne naplate prinosa kod njegovog ureda.

Kontrola obračuna sa ekspoziturama jeste najbolja kod vršačkog okružnog ureda. Mora to ovde istaknuti. Zahvaljuje svima, koji su govorili povodom njegovog referata.

Vladimr Pfeiffer: Kao predsjednik završuje uslijed prodmaklog vremena današnju konferenciju i odredjuje nastavak za sutra u 9 sati prije podne.

Digitized by Google

NASTAVAK.

Vladimir Pfeiffer: Kao predsjednik otvara nastavak konferencije upravnika i podjeljuje riječ načelniku Dru Augustinu Arselin-u, koji podnaša slijedeći referat o *rešavanju žalba.*

Dr. Augustin Arselin (referat o rešavanju žalba): Zakon o Osiguranju Radnika od 14. maja 1922. donio je mnogo novotarija u socijalnom osiguranju te izmjenio mnogo temeljnih načela dotadanjeg zakonodavstva u pojedinim krajevima države. Jedna takova novota u području zakonodavstva socijalnog osiguranja jest, da kod rešavanja nekojih sporova izmedju mjesnih organa i interesenata, pa i sporova izmedju namještenika i poslodavaca (§§ 11., 16., 24., 35., 40. i 159. ZOR.) sudjeluje u instancionom postupku Središnji Ured i ta kao prva molba (druga molba Ministarstvo Socijalne Politike).

Dok je dakle prije stupanja na snagu novoga zakona o osiguranju radnika rešavanje ovih sporova bilo u pojedinim krajevima države potpuno odvojeno od institucije radničkog osiguranja te povjereno rešavanju upravnih vlasti kao neinteresovanog foruma, dotle je prema novom zakonu rešavanje spomenutih sporova u prvoj molbi prenešeno u djelokrug organa institucije radničkog osiguranja.

Ova funkcija Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika već je stoga po sebi svoje vrsti t. j. jednaka odlučivanju državnih upravnih vlasti u sporovima sa interesiranim licima, pak se ne da idenficirati sa nadzorom, što ga inače vrši Središnji Ured nad mjesnim organima odnosno sa odlučivanjem i odobravanjem u pojedinim drugim predmetima, u kojima ima da odlučuje Središnji Ured kao nadležni forum prema izričitim propisima zakona ili statuta.

Obzirom na ovu posebnu funkciju u ovim predmetima dužan je Središnji Ured, da rešava ove žalbene predmete najvećom tačnošću i stvarnošću, presudjujući nepristrano dokazni materijal u pogledu spornih navoda stranaka (t. j. poslodavaca i osiguranika s jedne, a mesnih organa s druge strane), te dosledno i striktno pridržavajući postojeće zakonske propise. Samo ovakovim postupkom moći će se sprečiti dokinuće odluka Središnjeg Ureda z. o. r. kao prve molbe sa strane Ministarstva Socijalne Politike kao druge i poslednje molbe, te naknadno pribavljanje dokaznog materijala o istome, podjedno pako postići i vjera interesenata u objektivnost donešenih odluka Središnjeg Ureda, što je potrebno naročito s razloga, jer u ovim sporovima Središnji Ured zapravo izriče odluke u svojoj vlastitoj stvari (index in causa sua) te su usljed toga naravno interesenti tim više skloni nepovjerenju u objektivnost rešenja sporova. Tačno i stvarno rešavanje žalba po Središnjem Uredu ovisi pak i od isto takovog predhodnog postupka mesnih organa, koji imaju pojedine predmete nakon preispitavanja prema §-u 201. Statuta predlagati Središnjem Uredu na instacionu odluku.

Provadjanje ZOR-a pokazalo je, da je broj žalbenih slučajeva tokom vremena znatno porasao, te dalje, da postoji kod pojedinih mesnih organa mnogo nejasnosti u primjeni ovopoglednih zakonskih i statuarnih propisa sa formalne i materijalne strane. Usljed tih nejasnosti razvija se izmedju Središnjeg Ureda i mesnih organa dugotrajna korespodencija, jer je potrebno u mnogim slučajevima naknadno pribavljanje dokaznog materijala, objašnjavanje, vraćanje spisa i t. d., čime se cijeli žalbeni postupak nesrazmerno i suvišno odugovlači. Da se postigne jednostavni, tačni i brzi postupak kod rešavanja ovih predmeta, treba da se sva glavna sporna i nejasna pitanja u ovom pogledu tačnije protumače i objasne. Predležeći referat sadržava stoga u cilju ispravnog i pospješnog rešavanja žalbenih predmeta upozorenje na krupnije i češće greške, koje su do sada u glavnom činili pojedini mesni organi kod rešavanja žalba te podjedno naročito i sva potrebna objašnjenja u tumačenju pojedinih postojećih propisa odnosno dopunjenja na već izdane odredbe, a posebnim obzirom na odnosne izričite upite pojedinih mesnih organa.

NADLEŽNOST.

Meritorno instanciono rešavanje žalba proti napred spomenutih platežnih naloga odnosno odluka, koje izdavaju, osim u slučaju §-a 13. i 14. Provedbe Naredbe, Uprave pojedinih mesnih organa, spada kako je već gore istaknuto u nadležnost

Digitized by Google

Središnjeg Ureda i Ministarstva Socijalne Politike. U vezi sa odredbom § 35. zadnja stavka ZOR., koji ustanovljuje, da će okružni ured žalbe, kojima ne može udovoljiti, poslati Središnjem Uredu na rešenje, odredio je Statut u § 201., da imade podnešene žalbe predsjedništvo mesnog organa, ako zahtjevima žalbe ne može udovoljiti, predložiti Središnjem Uredu na rešenje. Ovaj postupak prema § 201., premda je isti uveden u vezi sa platežnim nalozima glede propisa prinosa (§§ 35. ZOR-a § 200. i 201. statuta), treba analogno primjeniti i na žalbe glede svih drugih platežnih naloga odnosno odluka, proti kojih ima mjesta žalbi Središnjem Uredu. Smisao odredbe § 201. statuta počiva naime u tome, da podnešene žalbe protiv platežnih naloga odnosno izdanih odluka uprave ureda radi preispita jedan samoupravni organ ureda — statut odredjuje u ovu svrhu predsjedništvo — koji imade bilo svojom negativnom odlukom nakon preispitanja slučaja dati sankciju aktu uprave, bilo svojim pozitivnim rešenjem, reformirati u vlastitom djelokrugu protupropisnu odluku uprave, te time na jednoj strani što pre udovoljiti zakonu i opravdanom traženju stranke, a na drugoj strani sprečiti dugotrajno i suvišno instanciono postupanje. Kako ovakav postupak odgovara navedenom smislu zakona odnosno statuta nesumnjivo kod svih navedenih odluka i to naročito kod regresnih platežnih naloga, koji se od onih prema § 35. ZOR. bitno ne razlikuju, mora se smatrati osnovanom i analogna primjena istog na sve navedene slučajeve žalba.

Ovakav pak postupak prema § 201. statuta naravno otpada kod rešavanja žalba glede odluka o pristupu dobrovoljnom osiguranju prema §§ 13. i 14. provedbene naredbe, pošto u ovim slučajevima prema izričitom propisu citiranih ustanova već same negativne odluke o dobrovoljnom članstvu donaša jedan samoupravni organ i to najviši samoupravni organ, t. j. ravnateljstvo. Analogiju ove ustanove po § 14. provedbene naredbe valja upotrebiti u slučaju sporova u pogledu dobrovoljnog produženja članstva prema al. 4. § 55. ZOR.; — u ovim slučajevima doduše nije potrebna nikakova molba odnosno prijava i nikakovo donašanje ovopoglednih odluka sa strane uprave od samoupravnih organa, nego pridržaju dotična lica članstvo već samim uplaćivanjem dospjelih prinosa bez drugih formaliteta, pak analogna primjena § 14. zadnja alineja provedbene naredbe na negativne odluke i sporove kod ovog osiguranja, koje donekle nalikuje dobrovoljnom osiguranju prema § 5. ZOR. odnosno § 13. prov. naredbe, odgovara duhu zakona odnosno provedbene naredbe.

Pitanje žalba glede tražbina prema starim propisima regulisano je u § 27. provedbene naredbe. Prema tumačenju ove ustanove po predsjedništvu Središnjeg Ureda povodom konkretnih žalba rešavaju u ovim žalbama nove instancije (t. j. Središnji Ured i Ministarstvo Socijalne Politike), u koliko nisu bili odnosni postupci kod prije nadležnih vlasti već zametnuti, u kojim slučajevima imadu iste dovršiti prijašnje vlasti. Ovo tumačenje proizlazi već iz verbalne interpretacije citiranog § 27. provedbene naredbe (postupci koji se na dan 1. jula 1922. već nalaze u toku, već započeti, imaju se dovršiti), za isto govore i razlozi oportuniteta, pošto je stupanjem na snagu novog zakona o osiguranju radnika provedena i nova organizacija uprave i samouprave institucija radničkog osiguranja, te je naročito u pogledu instancionog rešavanja žalba uvedena gore spomenuta bitna promena. Rešavanje žalba na odluke (platežne naloge) izdane posle 1. jula 1922. od uprava ureda, po raznim oblastima dovelo bi do zabune interesenata te bi podjednò obzirom na spomenutu nastalu reorganizaciju rešavanje ovih predmeta samo kompliciralo.

Žalbe glede prinosa za Berze Rada ima takodjer rešavati Središnji Ured kao sve druge žalbe prema gore izloženim i sledećim principima, a obzirom na naredbu Ministarstva Socijalne Politike od 7. decembra 1922. broj 10/810/IV., koja ustanovljuje, da za uplaćivanje ovog prinosa važe propisi glave VIII. ZOR., t. j. u pogledu dužnosti plaćanja prinosa (§ 35. i slično ZOR.). Žalbe glede prinosa za Radničke Komore upućuje Središnji Ured za sada na rešenje Ministarstvu Socijalne Politike, pošto rešenje Ministarstva Socijalne Politike, kojim se reguliše pitanje ubiranja ovih prinosa, ne sadržava propisa sličnog pomenutom za prinose za Berzu Rada. Kako se ali i kod ovih prinosa radi o propisima na osnovu istog zakona odnosno zakonskog ovlaštenja (zakona o zaštiti radnika), te se propisivanje i ubiranje ovih prinosa vrši na sličan način kao kod prinosa za Berzu Rada isto tako sa strane Središnjeg Ureda, to bi odgovaralo doslednosti, da bi se rešavali i ovi sporovi po Središnjem Uredu i

Digitized by Google

Ministarstvu Socijalne Politike. Ovo pitanje bit će rešeno po Ministarstvu Socijalne Politike povodom rešenja konkretnih žalba koje su mu do sada upućene te će odnosno upute biti priopćene kasnije mesnim organima.

Glede sporova izmedju mesnih organa i bolnica u pogledu naknade troškova lečenja novi zakon o osiguranju ne sadržava nikakove ustanove. Pošto su na pojedinim područjima države ove sporove rešavale razne vlasti te je nadležnost za ovakove sporove fiksirana i u nekojima zakonima van područja zakonodavstva o osiguranju radnika kao na pr. za Hrvatsku i Slavoniju zakon o zdravstvu od 25. marta 1907. § 77. upravne vlasti, to imaju, u koliko odnosne ustanove nisu stavljene van snage, i nadalje vrediti odnosni propisi. U koliko takovih propisa nema, neka se odnosni sporovi predlože na rešenje Središnjem Uredu, koji je ovakove sporove do sada rešavao u svom djelokrugu.

Glede nadležnosti rešavanja žalba konačno se ističe, da je za rešavanje žalba u smislu § 201. Statuta izričito odredjeno predsjedništvo mesnog organa, pak ih nikako nema rešavti upravni odbor, ravnateljstvo, a najmanje rentni odbor mesnog organa, kao što je bio slučaj kod nekih mesnih organa. Eventualni ovopogledni zaključci rentnog odbora, koji je prema §-u 218. Statuta zvan, da rešava samo o sporovima glede davanja potpora dakle u sporovima sasvim odvojene naravi, mora Središnji Ured pogledom na ustanovu §-a 145. ZOR. kao protuzakonite dokinuti te iste povratiti okružnom uredu na ispravni postupak, čime se cijeli postupak samo suvišno zavlači. Rešavanje žalba po upravnom odboru odnosno ravnateljstvu umesto po predsedništvu mesnog organa, ne može se doduše smatrati protuzakonitim, pošto u ovakovim slučajevima rešava širi forum samouprave, ipak se treba obzirom na izričitost propisa §-a 201. Statuta i u ovom pogledu točno pridržavati u citiranoj ustanovi odredjenog formaliteta i to tim više, što rešavanje po predsedništvu obzirom na češće sednice i mogućnost lakšeg zapisivanja istih ukazuje najpodesnijim, a statut je nesumnjivo baš i s ovog razloga odredio za rešavanje žalba predsedništvo.

BLAGOVREMENOST ODNOSNO NEBLAGOVREMENOST ŽALBA.

Kod svake podnešene žalbe treba najprije ispitati njezinu blagovremenost. Neblagovremene žalbe valja a limine odbiti, ali i kod toga treba isto tako analogno primenjivati ustanovu § 201. statuta, t. j. žalbe predlagati predsjedništvu te nakon toga Središnjem Uredu. U ovom postupku može naime postojati odnosno nastati spor o samoj blagovremenosti odnosno neblagovremenosti, kojeg mogu rešiti samo za rešavanje žalbe općenito nadležne instancije, a ne sama uprava okružnog ureda, (kao interesovana stranka). I kod ovih žalba treba pružiti predsjedništvu mesnog organa mogućnost, da usprkos neblagovremenosti žalbe preispita navode iste, i sa meritorne strane te u slučaju protupropisnosti odluke uprave istu reformira skladno postojećim propisima, a isto tako pružiti i Središnjem Uredu mogućnost vršenja zakonskog nadzora, a obzirom na ustanovu §-a 145. ZOR.

Za blagovremenost mora u svakom slučaju postojati točan dokaz. Blagovremenost odnosno neblagovremenost utvrdiuje s dostavnicom o dostavi platežnog naloga (odluke), poštanskom povratnicom, izvatkom iz dostavne knjige i slično, a na drugoj strani dokazom o danu predaje žalbe, t. j. listovnim omotom, recepisom ili potvrdom iz poštanskih knjiga u slučajevima preporučene predaje, inače dokazom o danu stignuća žalbe uredu (originalnom žalbom sa prezentatom, ovjerovljenim izvatkom iz eks. knjige).

Računanje rokova kod presudjivanja blagovremenosti odnosno neblagovremenosti žalbe vrši se prema odredbama § 187. ZOR. — običnim listom, preporučeno — a na taj način, da se dan uručenja u taj rok ne računa (okružnica br. 792/22.) te da imade u slučajevima, u kojima poslednji dan roka pada na nedelju odnosno blagdan, kao poslednji dan važiti ponedeljak odnosno sledeći radni dan iza blagdana (okružnica broj 21.526/23. od 22. decembra 1923.). Ovakovo računanje opravdavaju i ustanove gradjanskih zakona u pogledu računanja rokova. Uopće imaju se u pogledu rokova supsidijarno upotrebiti ustanove citiranog parbenog postupnika (in integrum restitutio i slično).

Digitized by Google

U vezi sa prednjim predmetom treba rešiti još pitanje, kako se imadu računati rokovi u slučajevima, u kojima žalbe nisu podnešene okružnom uredu odnosno Središnjem Uredu, nego, upravnim (opštinskim) vlastima ili pojedinim uredskim funkcionarima (inkasatorima, povjerenicima i t. d.). ZOR. u §-u 187. izričito propisuje, da se imaju žalbe predati onom uredu ili sudu protiv čije se odluke žali odnosno koji dostavlja zaključak, odluku ili presudu, protiv koje se žali, pak se strogom interpretacijom zakona mora smatrati, da je žalba podnešena tek onda, kad je stigla uredu, premda je inače možda predana u zakonskom roku kojoj drugoj vlasti (opštini i t. d.). Od stroge primjene citiranog paragrafa pako treba usprkos načelnog pridržavanja zakonskih propisa praviti nekoje iznimke, kao nužne posljedice organizacije pojedinih mesnih organa i to naročito obzirom na način dostavljanja uredskih platežnih naloga, odluka i t. d. Tako treba svakako posebno presudjivati slučajeve, u kojima pojedini uredi stalno dostavljaju svoje odluke putem opštinskog poglavarstva, povjerenika, inkasatora i t. d. te uopće slučajeva, gdje obavljaju pojedine općine ili druga lica i poslove okružnog ureda po ovlaštenju ili mučkim pristankom samih okružnih ureda (primanje prijava, odjava, dostava, platežnih naloga, ubiranje prinosa i t. d.). U ovakovim slučajevima treba rešiti pitanje blagovremenosti žalba u okviru specijalno ili općenito izdanog ovlaštenja dotičnoj oblasti odnosno dotičnom opunomoćeniku (povereniku) odnosno faktičnog od mesnih organa mučke priznatog vršenja nekojih funkcija okružnog ureda, naročito primanja prijava i slično, te se kod toga naročito obazirati i na okolnost, da li su stranke prema opsegu poslova, kojega obavljaju de facto pojedine općine ili povjerenici za okružni ured, i prema općenito poznatom ovlaštenju odnosno dulje vremena trajnom neprigorenom običaju u istini mogli biti uvjerene, da su žalbe predajom opštini odnosno dotičnome ovlašteniku podnešene pravovaljano u smislu zakonskih propisa. Ovo presudjivanje blagovremenosti žalba imade ali tvoriti samo iznimku spram gore navedenog principa te treba s toga svaki takav slučaj točno obrazložiti te Središnjem Uredu kod predlaganja takvih žalbi naročito objasniti odnos izmedju okružnog ureda i dotične oblasti (povjerenika).

IZVRŠNOST PLATEŽNIH NALOGA I ODLUKA POVODOM ŽALBI.

Generalnu ustanovu o izvršnosti platežnih naloga odnosno drugih odluka povodom žalbi sadržava zadnja stavka §-a 187. ZOR., koja veli, da blagovremena žalba odlaže izvršenje ožalbene odluke, izuzimajuć slučajeve, za koje je zakonom drugačije odredjeno. Prema ovoj općenitoj ustanovi imaju odgodnu moć žalbe prema §-u 11., 16., 24. i 40. ZOR-a, pošto odnosne ustanove nesadržavaju citiranom generalnom načelu protivnog propisa, dok žalbe protiv platežnih naloga glede propisa prinosa nemaju odgodne moći. Svi platežnii nalozi odnosno odluke imaju osim općenite pouke o pravnom leku sadržavati i klauzulu glede izvršnosti istih pogledom na žalbe. Nekoji mesni organi u protimbi sa istaknutim načelom naročito ne priznavaju odgodne moći žalbama kod regresnih tražbina po §-u 11. ZOR., pak se stoga na točno pridržavanje ovopoglednih propisa ima svratiti posebna pažnja.

REŠAVANJE ŽALBA PO MESNIM ORGANIMA. POSTUPAK KOD TOGA. INSTRUIRANJE ŽALBENIH SPISA PRIGODOM NJIHOVOG PREDLAGANJA SREDIŠNJEM UREDU ODNOSNO MINISTARSTVU SOCIJALNE POLITIKE.

Za svaki žalbeni predmet ima uprava ureda prije njegovog iznešenja na odluku predsjedništvu u smislu §-a 201. statuta točno ispitati žalbene navode. Od žalioca pruženi dokazni materijal imade uprava ureda provjeriti i to traženjem uvjerenja (potvrda) od državnih vlasti (policijskih valsti i sl.), preslušanjem svjedoka, samog namještenika, uvidom u knjige poslodavčeve, isplatne liste i t. d. i to sve prema potrebi pojedinog konkretnog slučaja, u koliko nije dotični spor već objašnjen te prekršaj žalioca i temelj regresa već dokazan postojećim protudokaznim materijalom odnosno postojećim spisima. Predsjedništvu mesnog organa imade biti cijeli spor predložen u potpuno istraženom stanju tako, da može o istome odmah odlučiti, te da može cijeli pribrani žalbeni materijal u slučaju neudovoljenja žalbenih zahtjeva

Digitized by Google

već služiti bez ikakovog dalnjeg isledjivanja i za instanciono odlučivanje predsjedništva Središnjeg Ureda.

Glede samog rešavanja žalbenih predmeta naročito se upozorava na slijedeće:

Postupak kod regresnog traženja prema § 11. ZOR neovisan je od policijsko-prekršajnog postupka prema glavi XXII. (§ 193. ZOR).

Platežni nalozi, koji se izdavaju na osnovu citiranog §-a ZOR. nisu ovisni od presude povrede prijavne dužnosti prema §-u 10. ZOR. odnosno prekršaja §-a 193. i i sledećih ZOR., jer su to dva skroz različita i odijelita postupka. Da su to dva neovisna postupka, jasno je po molbenom — instancionom tečaju jednog i drugog: za platežni nalog vrede propisi §-a 11. ZOR. i §-a 201. Statuta, a za prekršaje prema glavi XXII. ZOR. redoviti redarstveni postupak sa žalbom kotarskom sudu (§ 200. ZOR.). Kad to nebi bila dva različita i neovisna postupka, nego bi kazneni postupak bio pretpostavkom otštetnom postupku, ne bi imali pravnog razloga svog opstanka, što više, tu bi bilo dvostruko nepotrebno i suvišno uredovanje, jer bi redarstvena vlast mogla u jednoj te istoj presudi da izriče i rešitbu o naknadbenoj dužnosti prekršitelja. Ova dva postupka ne samo da su po molbenom tečaju i zakonskim propisima dva različita i neodvisna postupka, nego to mora da budu i po svojoj naravi, jer dok je za kaznenu presudu potrebna krivnja i ako u širokom smislu, ali ipak neka kaznena krivnja, koja se dade svesti barem na grubu nemarnost, dotle za naknadu odnosno za regresnu tražbinu je dovoljan objektivni učin propusta, koji se dade svesti na najviši i najširi pojam krivnje, t. j. na to, da prekršioc nije postupao urednošću marljiva domaćina ili uredna oca obitelji, kako je označuje gradjanski zakon. Slično nalazimo i u redovitom postupanju zbog naknade štete po gradjanskom zakonu, gdje takodjer mogu da budu i redovno jesu dva postupka, a da svejedno kaznena presuda nije nužna za povedenje gradjanskog pravnog postupka o otšteti, u kojem ali kaznena presuda može da bude dokaznim sredstvom.

Prema navedenom ne samo, da se može povesti otštetni postupak i bez povedenja kaznenog — i mesni organi sami mogu uopće u pojedinom slučaju odustati od prijave policijskoj vlasti zbog prekršaja ZOR-a — nego i ako je kazneni postupak bio proveden i okrivljeni riješen, može mesni organ tražiti naknadu neovisno od kaznenog postupka, postupajući po §-u 11. ZOR. (vidi i rešitbu Ministarstva trgovine za Hrvatsku i Slavoniju broj 52.251/1908..... okolnost da je radi prekršaja okrivljena osoba ..... riješena krivnje radi prekršaja..... netangira prava blagajne, da okrivljenom na njega otpadajući prinosodmjeri.....). Ova dva postupka mogu pak se upotpunjavati u toliko, da kaznena presuda bude dokazalo za dotični otštetni postupak analogno gore spomenutom gradjanskom postupaniu glede naknade štete.

U vezi s time pitanjem obzirom na upite odnosno podnešene žalbe nekojih okružnih ureda napominje se još, da protiv presuda policijskih vlasti u pogledu prekršaja glave XXII. ZOR. mesni organi — i to ni u slučajevima odrešujućih presuda — nemaju prava žalbe, pošto § 200. ZOR-a u al. 3. izričito ustanovljuje, da se protiv presude političke vlasti može osudjeni žaliti.

Žalbe, koje su upravljene protiv obaveze osiguranja kao takove bez prethodnog izdanja odnosno platežnog naloga — obično predložene prigodom poziva mesnih organa na prijavu namještenika — nemaju se uzimati u meritorno rešavanje, pošto ZOR. ne predvidja žalbu protiv obaveze osiguranja, nego samo žalbe proti propisa prinosa za lica, koja su obavezna na osiguranje. U ovakovim slučajevima imadu se stranci izdati odnosni platežni nalozi, protiv kojih se može onda žaliti s razloga nepostojanja obaveze osiguranja dotičnih namještenika, a pitanje obaveze osiguranja imade se kao prejudicijalno riješiti redovitim žalbenim postupkom. Ovakovo riješenje imade naravno važiti u pogledu obaveze osiguranja i pro futuro.

Predsedništvo mesnih organa imade po postupanju u smislu §-a 201. Statuta kod žalba izdavati odluke samo o pozitivnim rešenjima, dok imade u slučajevima, u kojima zahtjevima žalbe neudovoljava, sve žalbene spise bez izdanja ikakove odluke odmah podastreti na instaciono rešenie i izdanje odluke Središnjem Uredu z. o. g.

Ovo stanovište osnovano je na ustanovama §§. 11. i 35. ZOR. koji vele, da se protiv platežnih naloga može podneti žalba u roku od 8 dana Središnjem Uredu z. o.

Digitized by Google

r. te §. 201. Statuta, koji predsjedništvu mesnog organa izričito stavlja u dužnost, da žalbe, kojima ne može udovoljiti, »poslaće Središnjem Uredu z. o. r. na rešenje« te da o ovim žalbama rešava predsedništvo Središnjeg Ureda z. o. r.

Kako pojedini mesni organi ne samo, da su izdavali odnosno da izdavaju odluke o negativnim rešenjima žalba, nego u dotičnim odlukama dapače podijeljivaju ponovni pravni lijek žalbe na Središnji Ured, mesni se organi naročito upozoruju na prednje obrazloženje, da se time spreči ponovno predlaganje žalba na ove odluke i time des-orijentacija stranaka, koje su u istoj stvari pravo žalbe Središnjem Uredu z. o. r. dobile već samim platežnim nalogom, te su se ovim pravom već jedamput poslužile. Ovakovim postupkom otešćava se i sam žalbeni postupak Središnjeg Ureda, pošto se time cijeli predmet komplicira i čini nepreglednim, jer stranke u ponovnim žalbama na odluke okružnog ureda iznašaju često sasvim nove argumente i dokaze, koje treba ponovno ispitati i dovesti u sklad sa prvobitnim žalbama.

Žalbene predmete imaju mesni organi Središnjem Uredu z. o. r. predlagati sa točnim obrazloženjima, iz kojih se razlog zahtjevima žalbe naročitim obzirom na navode žalioca nije moglo udovoljiti, te sa svima potrebnim spisima i dokazalima.

Spisima treba priložiti:

Kod svih žalba:

1. Žalbu (uvijek u originalu). — 2. Dokaz o danu podnešenja žalbe u gore navedenom smislu. — 3. Napadnuti platežni nalog. — 4. Dokaz o dostavi platežnog naloga kako je gore izloženo.

Posebice treba predložiti:

I .Kod žalba po §-u 35. ili §-u 11. ZOR. — 1. Prijavnice i odjavnice za sva ona lica, glede kojih žalioc prigovara, neistinitę prijave, naknadne prijavnice, odjavnice. — 2. Eventualne preslušne zapisnike sa nameštenikom, žaliocem, trećim licem za utvrdjivanje početka, trajanja i prestanka radnog odnošaja odnosno promjene u radnom odnošaju. — 3. Zapisnik o podacima, utvrdjenim uvidom u poslodavčeve knjige, isplatne knjige, isplatne liste, (ovi zapisnici moraju biti supotpisani od žalioca). — 4. Izvadci (ovjerovljeni ili supotpisani po žaliocu) iz njegovih evidencija ili iz radne knjižice dotičnog radnika (supotpis namještenika). — 5. U slučaju prigovora §-a 6. ZOR. osim zapisnika pod 2. i izvještaj općinskog poglavarstva odnosno žandarmerijske stanice o istinitosti žaločeve tvrdnje. — 6. U slučaju prigovora po §-u 7. ZOR. osim potrebnih zapisnika i primjerak statuta Službenog Pravilnika ili drugog propisa, iz kojih proizlazi osnovanost izuzeća iz obaveze osiguranja a obzirom na ustanovu tačke a) i c) glede prava na prinadležnosti u slučaju obolenja ili nesreće i u koliko su pojedina prava ovisna i od stalnosti, moraju se pribaviti potrebni podaci takodjer o tome. — 7. Kod pitanja obaveze osiguranja akordanata ili uopće presudjivanja kvalifikacije poslodavca prema §-u 18. ZOR. odnosne ugovore i točne podatke o načinu i vrsti medjusobnog razmjera, naročite podatke o plati ili kojoj drugoj nagradi. — 8. Bolesničku iskaznicu, bolesnički statistički list ili izvadak iz bolničkog računa, spise o priznanju banjskog lečenja, promjene boravka itd. — 9. Osobni list odnosno podatke o dosadanjem uposlenju u slučaju regresa kod pasivnog članstva prema §-u 56. ZOR.

II. Kod žalba glede porodiljskih potpora. — 1. Dokaz o tromjesečnom članstvu (osobnik odnosno podaci o tome). — 2. Potvrdu da je dijete rodjeno živo i da je živilo barem tri dana. — 3. Bolesnička iskaznica odnosno bolesnički statistički list ili potvrda liječnika o nesposobnosti za rad odnosno privredu da član nije zaradjivao. — 4. Dokaz o zajedničkom kućanstvu i glede privrede kod obiteljskih članova u smislu §-a 45., toč. 5. ZOR.

III. Kod žalba po §-u 16. ZOR.: 1. Odluku o odredjenom roku za prijavu. — 2. Dokaz o dostavi iste. — 3. Odluku o izaslanju izaslanika na trošak poslodavca. — 4. Dokaz o dostavi te odluke.

IV. Kod žalba po §-u 24. ZOR.: 1. Dokaz odnosno podatke, kojima je utvrdjena krivnja poslodavca odnosno namještenika ili obojice (potvrda o uposlenju, liječnička mnijenja glede simulacije. — 2. Platežni nalog o prinosima te dokaz o dostavi istoga.

Digitized by Google

V. Kod žalba po §-u 40. ZOR.: 1. Podatke o odnosima izmedju pojedinih preduzetnika, o prodaji, odnosno cesiji posla i slično, kod gradjevinskih poslova, tko je naručitelj gradnje, za čiji se račun ista izvodi itd.

Nabrojene podatke, isprava i slično treba Središnjem Uredu predložiti prema potrebi pojedinog slučaja pogledom na sporne navode; prijavnice, odjavnice, isplatne liste treba predložiti u originalu, ako postoji izmedju okružnog ureda i žalioca spor u pogledu rokova podnešenja istih odnosno drugih podataka u istima, inače je dostatan ovjerovljeni prepis odnosno kod isplatnih lista izvadak, koji se odnosi na podatke dotičnog slučaja.

Napominje se posebice, da u originalnim ispravama (prijavnicama itd.) ne smiju se činiti nikakove korekture, kako je u više slučajeva primjećeno, jer time ta isprava korigirana gubi vrednost objektivnog besprikornog dokaza.

Navedenim načinom rešavanja, naročito ispravnom opremom spisa prigodom predlaganja žalba Središnjem Uredu prema gore izloženim smjernicama će se konačno sprečiti glavna zapreka hitnog uredovanja t. j. ponovno vraćanje jedrog i istog spisa na nadopunu odnosno naknadno preispitivanje pojedinih činjenica.

Regresi. — Naročitu pažnju treba posvetiti regresnim slučajevima prema §-u 11. ZOR., glede kojih vlada velika nejasnost te koje pojedini mesni organi obzirom na nesgodnu stilizaciju citiranog paragrafa tumače na različiti način.

Što se tiče opsega regresnih tražbina, treba regresirati sve troškove, koji su pojedinom uredu nastali usljed lečenja neprijavljenog ili neblagovremeno prijavljenog člana, t. j. sve potpore, koje je okružni ured morao dotičnome osiguraniku temeljem postojećih propisa, dakle i eventualnopružene potpore prema §-u 46. ZOR., promjene boravka, banjsko lečenje, zubnu njegu itd.

Pod regres u duhu zakona potpadaju i porodiljske potpore. ZOR u §-u 11. toč. 2. veli ...»Troškove lečenja, koji su nastali usljed bolesti osiguranika« te bi se prema verbalnoj interpretaciji tog §-a moglo smatrati, da porodiljske potpore ne padaju pod udar regresa; pošto je ali smisao regresne ustanove §-a 11. toč. 2. ZOR. nedvojbeno taj, da imadu poslodavca, koji se ogreši o prijavne, odjavne itd. propise zakona, zadesiti osjetljive naknade troška te se u slučaju pružanja porodiljskih potpora neprijavljenom (neblagovremenom prijavnicom) članu radi o istim pitanjima (neprijava, davanje potpore, riziko, kazna), to svakako treba primjeniti regres i na ove slučajeve i to tim više, što ZOR. za porodiljske potpore ne upotrebljava posebne i dosljedne terminologije, nego dapače za porodilje, koje u ostalom treba smatrati potporama člana i u slučajevima pruženja istih obiteljkim članovima, nabraja u §-u 45. ZOR. pod natpisom: »Potpore za slučaj bolesti«, te iste time stavlja u istu vrstu sa bolesničkim potporama.

Posebice valja rešiti nekoja pitanja regresa kod lažnih prijava, kod porodiljskih potpora, kod pasivnog članstva te uopće kod potpora, koje su ovisne o duljoj ili kraćoj karenciji (§§. 45. i 56. te sl.).

»L a ž n o m« u smislu §-a 11. ZOR-a ima se smatrati svaka prijava, čiji podaci ne odgovaraju stvarnom stanju stvari i to bez razlike, da li se ta netačnost osniva na namjernom, hotimičnom činu, ili pak nemaru ili nepažnji poslodavca odnosno njegovog poduzetnika. (Rešenje Ministarstva Socijalne Politike T. broj 257/IV. od 7. II. 1925. u konkretnom slučaju žalba »Tubus« d. d. iz Broda na/S.).

Prijava može da bude lažna u sljedećem smeru:

1. prijavljen je kasniji dan nastupa na posao;
2. prijavljen je raniji dan nastupa u posao;
3. prijavljena je viša zarada namještenika;
4. prijavljena je niža zarada namještenika;
5. prijavljeno je fiktivno uposlenje kojeg lica.

Što se imade regresirati u ovim slučajevima?

Da li treba regresirati kod svih navedenih slučajeva sve troškove prema §-u 11. toč. 2. ZOR. ili kod nekojih prema toč. 3. cit. paragrafa samo nastalu štetu te kod kojih?

Što se imade uopće smatrati štetom?

Digitized by Google

Nužnost regresiranja svih troškova mogla bi se zaključiti te ju i zaključuju nekoji mesni organi iz stilizacije §-a 11. ZOR., koji u prvom stavu usporedjuje neblagovremenu i lažnu prijavu te nakon toga u pojedinim točkama nabraja, što se imade od poslodavaca regresirati. Ovakovo općenito regresiranje svih troškova kod svake lažne prijave ne može se ali obzirom na navedenu stilizaciju smatrati odgovarajućem smislu zakona i to već pogledom na posebnosti pojedinih gore spomenutih neistinitosti u prijavama, pa i obzirom na to, da §. 11. ZOR u toč. 1.—4. točnije specificira, što se i u kakovim slučajevima ima tražiti regresnim putem (toč. 1.) prinosi do trajanja radnoga odnošaja; točka 2. troškovi liječenja, usljed bolesti osiguranika, koji nije prijavljen... točka 3.) ... što nije prijavljena promjena ... ili što je učinjena lažna prijava (i stoga se dakle odredba prvoga stava §-a 11. ZOR., premda ista izgleda kao općenita, ne može proširiti na sve slučajeve lažne prijave. Kod lažnih prijava treba radi toga pitanje opsega regresa prosudjivati različito prema vrsti dotične neistinitosti u prijavi i to na sljedeći način:

1. Kod lažnih prijava, koje su ujedno i neblagovremene treba tražiti naknadu u istom opsegu kao kod neprijave odnosno neblagovremene prijave uopće; kod toga dakako ne može se prijava — i ako neistinita u danu nastupa posla — uopće ignorirati kao da nije uopće učinjena, nego treba ipak 8-dnevni karenčni rok računati od dana podnešenja lažne prijave, pošto imade u citiranom §-u odredjeni 8-dnevni karenčni rok taj smisao, da se proteže odgovornost poslodavaca na naknadu troškova za obolenja na navedeni rok, kako nebi svoje neprijavljene namještenike prijavljivali tekar prigodom obolenja odnosno kratko prije obolenja te time odvratili od sebe naknadbenu dužnost, a time, da je obolenje kod podnešene lažne prijave u pogledu roka nastupa u posao usljedilo nakon izminuća 8-dnevnog roka poslije prijave — pa bilo lažne — udovoljeno je označenoj intenciji zakonodavca i kod lažne prijave.

2. Kod drugih lažnih prijava treba pitanje regresa presudjivati prema šteti, koju je ured pretrpio u pojedinom slučaju; kao štetu opet treba smatrati:

a) ako je prijavljen kasniji dan nastupa u posao: prinose za neprijavljeno vrijeme i eventualne potpore, koje je ured morao članu pružiti obzirom na eventualni uslov karenciji (produženje hranarine na 52 nedelje, kod zubne njege, kod članstva prema §-u 56. ZOR itd.) te obzirom na to, da su potpore pružene nakon saznanja i usljed zatajenja odnosnog vremena uposlenja;

b) ako je prijavljen raniji dan stupanja na posao: sve potpore, koje su pružene dotičnom članu uvaženjem neistinito prijavljenog vremena uposlenja;

c) ako je prijavljena viša ili niža zarada: razlika na potporama, koje je okružni ured morao pružiti članu usljed previsoko prijavljene zarade, odnosno usljed naknadno saznate prenisko prijavljene zarade.

Kod prijave člana (fingirane prijave) treba pak upotrebiti ustanove §-a 24. ZOR obzirom na propis stavke druge toga §-a, da imade poslodavac sam snašati cijeli doknadni prinos, ako je nečlan, sa njegovim znanjem ili pripomoći ili usljed njegova nemara naneo uredu za osiguranje štetu.

Kod porodiljskih potpora za presudjivanje prava regresnog traženja imade biti mjerodavan porodjaj kao uslov za davanje tih potpora. Opseg regresa imade se presudjivati prema onom, što je napred načelno kazano za neprijave, neblagovremene prijave odnosno lažne prijave uopće.

Kod pruženja potpora na osnovu pasivnog članstva prema §-u 56. ZOR imadu se nastali troškovi također regresirati i to isto tako prema gore izloženim principima. Kod regresnih traženja, koja uslijede povodom zakonskog davanja potpora temeljem dulje ili kraće karencije (§§. 49. i 56. ZOR, zubna njega, produljenje potpore na 52 nedelje itd.), jamče za neprijavu, lažnu prijavu, neprijavu promjene itd. solidarno svi poslodavci, koji su se u dotičnom roku ogrešili o zakonske propise, a odnosna regresna tražbina imade se srazmerno porazdijeliti medju dotične poslodavce prema vremenu neprijave, lažne prijave itd.

U slučajevima propusta prijave promjene u radnom odnošaju imadu poslodavci okružnom uredu nadoknaditi nastalu štetu, a ovu treba smatrati razlikom u potporama prema višem i nižem nadničnom razredu u slučajevima promjene na više ili manje prema gore izloženom tumačenju.

Digitized by Google

Regresirati imaju se i troškovi zaraznih bolesti, koje je ured morao platiti na traženje bolnice odnosno odluku upravnih vlasti tokom prepora o tome, premda je u pojedinim perijodama prema odnosnim ustanovama imala ove troškove snašati država. Prema točki 2. §-a 11. ZOR ima okružni ured pravo tražiti naknadu nastalih troškova lečenja, pa kako uredi u pojedinim slučajevima ovakove troškove obzirom na navedeno traženje moraju platiti, imaju i pravo regresa spram poslodavca, koji je prema zakonu u slučaju prekršaja spram okružnog ureda u prvom redu obvezan na naknadu i to u jednakoj mjeri i na isti način kao i za sve druge troškove lječenja.

U koliko će država ovakove troškove na traženje Središnjeg Ureda, koje će sumarno usljediti obzirom na predložene iskaze okružnih ureda i zakonske ustanove u pojedinim vremenskim perijodama, podmiriti, to će se ovi troškovi poslodavcima naknadno vratiti.

Pravo regresa okružnog ureda postoji i u slučajevima §-a 63. ZOR, kad je Središnji Ured pružio potporu, koju bi morao pružiti netko drugi. I u ovakovim slučajevima mora se smatrati obzirom na eventualni prekršaj glede prijavne odnosno odjavne dužnosti poslodavaca prema Središnjem Uredu primarno obvezanim na naknadu troškova lečenja; paralelno treba ali u ovakovim slučajevima ustanoviti uvijek, da li nepostoji obaveza naknade troškova lečenja po kojem trećem licu i nakon eventualne dobivene naknade od toga trećeg lica mora se poslodavcu eventualno već uplaćenu regresnu tražbinu vratiti.

Okružni uredi imaju u ovu svrhu povesti izvide i to naročito glede eventualno zametnutog postupka kod nadležnih sudova te se sa svojim zahtevom kaznenom postupku priključiti kao privatni učesnici. Središnjem Uredu treba prilikom predlaganja žalbi u ovakovim slučajevima stanje stvari točnije saopćiti.

U slučaju nesrećnih slučajeva troškovi lečenja mogu se regresirati samo za vrijeme od prve četiri nedelje, a obzirom na ustanovu §-a 95. ZOR al. 1. (okružnica Središnjeg Ureda broj 6560/1922.). Okružni uredi imaju na ovu odredbu točno paziti te u ovakovim slučajevima Središnjem Uredu kod predlaganja žalbi izričito javiti, da li je bio dotični nesrećni slučaj priznan kao poslovna nezgoda, te označiti broj rentnog spisa.

Regres kod prekršaja u pogledu odjava. — Ako poslodavac na osiguranje obavezno lice uopće ne prijavi niti odjavi te ne nastupi slučaj regresa po točki 2. §-a 11. ZOR ima prema ustanovi točke 1. §-a 11. ZOR platiti samo prinose za vreme postojanja radnog odnošaja.

Poslodavac koji namještenika doduše prijavi, ali ga ne odjavi u zakonskom roku, imade u smislu ustanove zadnje stavke §-a 11. ZOR platiti prinose sve do faktično podnešene prijave. Ako poslodavac svog namještenika ranije odjavi nego je isti faktično istupio iz posla, imade se pitanje regresa prosudjivati iz stanovišta, kao da od dana učinjene neistinite odjave dotični namještenik uredu nije propisno prijavljen.

Konačno u pogledu traženja regresa treba još izričito istaknuti: bez izdataka okružnog ureda nema ni prava regresa.

Postupak nekojih okružnih ureda, da u mnogim slučajevima obolenja neprijavljenih odnosno neblagovremeno prijavljenih ili lažno prijavljenih osiguranika i to naročito kod bolesti kronične ili latentne naravi (tuberkuloza i sl.), traže od svojih uredskih lječnika mnijenje, da li je bolest osiguranika već postojala za vrijeme neblagovremene prijave odnosno unutar karenčnoga roka, a prije nego se dotični javio bolesnim, te da nakon dobivenog lječničkog mnijenja u jesnom smislu traže regresnu naknadu troškova, premda nisu pružili zakonske potpore od dana naknadno ustanovljenog obolenja, ne može se prema tome smatrati ispravnim.

Ovakovo traženje će biti na zakonu opravdano samo u slučajevima, u kojima će biti prema okolnostima točno i nedvojbeno utvrdjeno, da se radilo u istinu o nesposobnosti za rad u smislu zakona već prije, nego se je prijavio osiguranik bolesnim, te da se ova prijava bolesnim prema svemu nije izvršila prije baš s razloga, da nakon podnešene prijave po poslodavcu izmine 8-dnevni karenčni rok te time otpadne pravo okružnom uredu na regresno traženje (na pr. poslodavac ne izdaje prije potvrde o uposlenju, dogovori se sa osiguranikom). Pa i u ovakovim slučа-

Digitized by Google

jevima morati će se rešiti podjedno i pitanje, da li se imade osiguraniku naknadno isplatiti hranarina odnosno druge potpore u koliko ne postoje zakonski razlozi za uskratu istih.

Računanje rokova kod presudjivanja žalbenih slučajeva uopće a osobito kod §-a 10. i 11. ZOR. — U pogledu računanja rokova u označenim predmetima zakon sadržava točnije ustanove samo u §-u 10. i 187. ZOR. Računanje rokova glede dužnosti podnešenja prijave, odjave itd. imade se vršiti tako, da se prvi dan stupanja u posao, i istupa, promjene itd. u taj rok ne uračuna (... najdalje za 8 dana po stupanju na posao — u roku od 8 dana — vidi ovouredsku okružnicu broj 792./1922. od 21. jula 1922.). Na koji se način pak imade presudjivati pitanje, da li je prijava, odjava itd. uredu blagovremeno stigla, spomenuti §. 10. a ni drugi paragrafi zakona ne sadržavaju nikakove tačne ustanove. U ovom pogledu valja stoga analogno primjeniti u §-u 187. ZOR izrečeni princip glede podnešenja žalbe t. j. da se smatra kod pošte preporučeno predanih prijava, odjava itd. kao dan predaje uredu, komu je upućena, sam dan predaje pošti, dok kod običnom poštom predanih prijava i slično kao dan predaje važi dan, kada prijava, odjava i slično faktično bude zaprimljena u uredu, kome je upućena. Kod toga računanja valja uzeti dakako u obzir i ustanove ovdašnje okružnice broj 21.526/1923. glede računanja rokova, kad pada zadnji dan roka na nedelju ili blagdan. Pošto inače ni ZOR ni Statut ne sadržavaju nikakove ustanove o računanju rokova, imaju se subsidijarno uporaviti ustanove i principi općeg gradjanskog zakona eventualno opće pravni principi. Prema ustanovi §-a 903. o. g. z., kad je u roku ovisno stečenje kakvog prava ili ino pravnog probitka, mora se u rok ubrajati i onaj dan, u kojemu je učinjeno djelo ili nastala činjenica, na osnovu koje će nastati stečenje, dok kad je o roku ovisan gubitak prava, nema se računati taj rok (Stubenrauch 8 izdanje, II. svezak, str. 913., t. 13a: Unger II. svez. 295; Rušnov II. — 357; Krainz IV. izdanje I. svezak, 413 str.). Prema ovome principu imaju se naročito rokovi kod 8 dnevne karencije §-a 11. toč. 2. ZOR. t. j. u taj rok imade se uvijek računati već i dan predaje odnosno stignuća prijavnice uredu.

Kod predlaganja prijava i sl. u slučajevima isplatnih lista upozoravaju se mesni organi za računanje rokova na odredbe okružnice broj 10.220/1924. od 15. aprila 1924. str. 99, prema kojima se ima isplatna lista kao prijava i odjava radnika okružnom uredu podnjeti najkasnije treći dan po izvršenoj isplati no ne može isplatna lista više služiti kao prijava i odjava namještenika, ako faktična isplata radnika nije uslijedila najkasnije treći dan iza onoga dana, sa kojim je isplatna perioda u isplatnoj listi zaključena: za predloženje isplatnih lista važnošću prijave i odjave pogledom na 10. i 12. zad. stavka dozvoljava se dakle najkasnije 6. dan iza zaključenja perioda, na koji se odnose.

U slučajevima predaje prijava, odjava, promjena upravnim vlastima ili trećim licima (povjerenicima i sl.) imaju kod prosudjivanja blagovremenosti služiti mesnim organima gornja uputstva u slučnim slučajevima kod predloga žalbi protiv platežnih naloga odnosno drugih odluka.

Paušalizacija troškova lekova i lekara u regresnim slučajevima. — dopunjuje se okružnicom Suzor-a broj 4305./1924. od 2. III. 1924.

Citiranu okružnicu valja nadopuniti obzirom na u praksi nastupivše, nove slučajeve odnosno obzirom na izričite upite pojedinih mjesnih organa i to u pogledu spomenutih troškova:

a) u slučajevima §-a 24. ZOR.;

b) kod regresa glede lečenja članova porodice;

c) kod regresa u slučajevima uživanja porodiljskih potpora te istodobnog uživanja lekarske pomoći pa lekova;

d) u slučajevima ambulantnog lečenja.

Citirana okružnica kod rešenja paušalizacije i to naročito njezine visine polazi sa stanovišta da treba u slučajevima, gdje se ne dade ustanoviti faktični trošak lekova i lekara, ekvivalent za ova davanja ustanoviti u izvesnom postupku od isplaćene hranarine (50%), polazeći od toga iz najčešćeg i normalnog slučaja t. j. obolenja i nesposobnosti za rad. Pitanje paušalizacije kod gornjih slučaja može se i treba ga riješiti oslonom na navedeno načelo citirane okružnice i to:

Digitized by Google

kod slučaja prema §-u 24. ZOR. traženje je naknade onome prema § 11. ZOR. objektivno jednako, samo je pravni temelj traženja različit; s toga nema razloga, da se u ovom pogledu postupa drukčije nego kod traženja § 11. ZOR., pak treba upotrebiti ustanove cit. okružnice u cjelosti i na ove slučajeve.

Od ostalih tri slučajeva valja isto tako dosljedno gore naznačenom načelu paušalirati troškove lekova i lekara u visini 50% hranarine i to:

a) kod članova porodice, od hranarine koju bi bio uživao član, po čijem su članskom pravu dobili liječenje članovi porodice i za dotično vrijeme bolovaja porodičnog člana te

b) u slučajevima uživania porodiljskih potpora i istodobnog uživanja lekarske pomoći i lekova, te kod ambulantnog lečenja u visini 50% od hranarine dotičnog nadničnog razreda člana i za vreme uživanja spomenutih davanja, odnosno kod ambulantnog lečenja za vreme, za koje je bio dotični član ambulantno lečen.

U pogledu paušalizacije napominje se izričito, da se imaju u svakom slučaju u prvom redu računati faktični troškovi lekova i lekara te samo u slučajevima gdje to nije moguće pristupiti paušalizaciji u smislu cit. okružnice i gornjih uputa.

Tumačenje §-a 24. ZOR.: § 24. ZOR. predvidja regres za simulaciju i protupravnu upotrebu potpora po osiguraniku odnosno po poslodavcu, ako je njegovim znanjem ili uz njegovu pripomoć ili uslijed njegova nemara član ili nečlan okružnom uredu nanio štetu. Ovaj regres imade se tražiti u formi doknadnog prinosa, a ne traženjem cijele tražbine kao kod § 11. ZOR. Pošto je primjećeno, da nekoji mesni organi kod traženja ovog regresa u protimbi sa ovom ustanovom traži naknadu svih troškova kao kod § 11. ZOR., upozoruju se mesni organi na ovu neispravnost budućeg ravnanja radi.

U pogledu simulacije odnosno protupravne upotrebe potpora po osiguraniku valja primjetiti, da je prijašnja praksa na nekojim područjima stajala na stanovištu, da se ne može obavezati na plaćanje doknadnog prinosa člana, koji radi svoj posao u vrijeme bolesti i liječničke ustanovljene nesposobnosti za privredu; u ovakovim slučajevima moglo se ali eventualno uskratiti hranarinu, a obzirom na analogni propis kao kod § 49. ZOR. Kako je ova praksa štetna po osiguranje i to naročito obzirom na veliku opasnost iskorišćivanja okružnog ureda kao i obzirom na tešku kontrolu, predsjedništvo Središnjeg Ureda u jednom konkretnom slučaju otstupilo je od ove prakse te je zaključilo, da se imade u takovim slučajevima provesti regres.

Regres prema § 24. traži subjektivnu krivnju člana osiguranika odnosno poslodavca; vrstu krivnje glede potonje cit. ustanove točnije precizira t. j. znanje i pripomoć ili nemar, za koje moraju u konkretnim slučajevima postojati dostatni dokazi.

Tumačenje §-a 16. ZOR. Prema citiranoj ustanovi imaju okružni uredi pravo izvršiti na svoj trošak pregled poslova i preduzeća, uvid u evidencije, knjige poslodavaca u svako doba (al. 1. i 2.), na trošak poslodavca, ali samo pod kautelama zadnje i predzadnje stavke toga paragrafa. Za ovakav pregled na trošak poslodavca prema citiranim ustanovama potrebno je, da se:

1. poslodavcu odredi rok, da podnese prijavu odnosno druge podatke,
2. da poslodavac u tom odredjenom roku ne podnese prijavu odnosno ne da propisane podatke u cjelini ili djelomice,
3. da okružni ured nakon toga izdade poslodavcu odluku o pribiranju podataka na njegov trošak.

Protiv ovakve odluke podnešena žalba obzirom na § 187. i samu ustanovu § 16. ZOR. odlaže izvršenje iste. Da se spreče žalbe po ovom §-u, valja stranku već prigodom poziva na prijavu te fiksiranja odnosnog roka poučiti o posledicama nepodnešenja prijave odnosno podataka t. j da će se inače u smislu zakona potrebni podaci pribrati na njegov trošak.

Kako imadu inače uredi općenito zakonsko ovlaštenje pregleda na svoj trošak (prva stavka cit. §-a) te imade odluka o pribiranju podataka na trošak poslodavca odgodnu moć, te će biti u slučajevima, gdje se radi o hitnoj potrebi pregledbe poslova uputnije, da okružni ured odustaje od ovakvog traženja i to naročito kod poduzeća, kod kojih obzirom na njihov opseg, fluktuaciju radnika ili na druge važne

Digitized by Google

razloge uopće od vremena do vremena u interesu ureda valja pregledbu ureda radi preduzeti.

Otpis tražbina u žalbenom postupku. — Tražbine u ovom postupku imaju se realizirati kao sve druge tražbine mesnih organa prema ustanovama § 42. i sledećih ZOR-a i drugim izdanim propisima samo da treba kod toga pridržavati odnosne propise glede odgode izvršenja uslijed podnešene žalbe. Otpis tražbina u žalbenom postupku ima se dakle vršiti općenito na isti način kao kod svih drugih tražbina, pak bi se prema tome mogao provesti samo uslijed bezuspešnoga izvršnog postupanja, a prema načelima i odredbama kako ih sadržava okružnica Središnjeg Ureda z. o. r. broj 14.633 od 25. maja i prije podnešeni referat g. načelnika Koraća.

Nekoji mesni organi ali žalbama meritorno udovoljavaju odnosno iste meritorno odbijaju, podjedno pak zaključuju i odmah provadjaju otpis pojedinih tražbina, iz najrazličitijh, pa i svagdanjih razloga kao na pr. uslijed manje inteligencije poslodavca, slabih imućstvenih prilika, nepoznavanje zakonskih propisa, nepostojanja krivnje ili nemara, prevelike fluktuacije radnika, prevelike udaljenosti posla od okružnog ureda i t. d.

Ovakovo udovoljavanje žalbama odnosno otpisivanje prinosa je protupropisno te čini cijeli regresni postupak iluzornim.

Kako je već gore istaknuto, izvan u slučaju § 24. ZOR, gdje zakon traži subjektivnu krivnju kao temelj regresu, za regresno traženje naknade odnosno za izdanje drugih odluka, na koje se odnosni ovaj referat, dostatan je samo objektivni čin propusta, bez obzira i razlike da li se radi o namjeri, hotimičnosti, nemaru ili nepažnji poslodavca t. j. dakle o krivnji u najširem smislu.

Osnov za regresno traženje postoji dakle na pr. već onda, ako poslodavac odnosno njegov pouzdanik, za čije čine i propuste poslodavac jamči spram okružnog ureda kao za svoje, nije propisno podnio prijave, odjave i t. d. Mesni organi imaju s toga kod presudjivanja žalbi načelno polaziti sa ovoga stanovišta, tè isto tako otpis tražbina u ovom postupku načelno provadjati prema gore izloženim smjernicama. U ovom načelnom i striktnom primenjivanju propisa ne može i ne smije se ali ići do krajnjih granica, te za sve slučajeve općenito unapred isključiti mogućnost iznimnog presudjivanja vanrednih razloga, koji po svojoj važnosti opravdavaju ili traže izuzetni otpis odnosnih tražbina.

Ovu iznimnu mjeru treba svakako primjeniti za slučajeve, gdje propust poslodavca nedvojbeno leži van svake njegove pa i najšire krivnje, na pr. u slučajevima gdje se radi o vis maior (požar poslovnih objekata sa evidencijama, poplave), dalje u slučajevima u kojima bi realizacija tražbina prema notornim ili ustanovljenim prilikama bila nemoguća te bi provadjanje ovršbe okružnom uredu prouzrokovalo samo nepotrebne troškove, na pr. uslijed potpune likvidacije poduzeća te nepostojanje ikakovog imetka, iselenja u inostranstvo, slučajeve smrti, bez imetka i nasljednika i t. d., pa konačno i u slučajevima, u kojima je propust poslodavca u vezi ili posljedica neispravnog i neurednoga poslovanja mesnih organa i njegovih funkcionara (na pr. kod ureda, koji vode osobne listove, propust provodjenja odjave ex offo, kad je namješteník stupio u posao drugog poslodavca te je po istome okružnom uredu i prijavljen i sl.). Kako je već pomenuto, treba ovakav otpis zaključiti samo iznimno i to istodobnim meritornim neuvaženjem žalba. Zaključci o iznimnom otpisu imaju se u svakom slučaju podneti sa svim spisima Središnjem Uredu, koji imade donijeti u stvari meritornu instancionu odluku o žalbi, a podjedno i presuditi opravdanost iznimno zaključenog otpisa. Prije odluke Središnjeg Ureda odnosno njegovog odobrenja otpisa mjesni organi otpis nemaju nikako provesti.

Sprečavanje žalba, pojednostavljenje žalbenog postupka (formuli). — Statistika žalba pokazuje, da su iste tokom vremena nesrazmerno porasle, da se pretežni dio istih odnosi na regresne tražbine, da su naročito mnogobrojne kod nekojih ureda te da ih podnašaju u velikoj mjeri i veća preduzeća, a osobito kućni gospodari u pogledu služinčadi. Kako su podnašanje žalbe u pretežnoj mjeri zakonom neosnovane te ih mora u strogom pridržavanju zakona Središnji Ured odnosno Ministarstvo Socijalne Politike većinom odbiti, to gore istaknuti statistički rezultat podjedno u glavnom pokazuje, da su poslodavci u propise zakona nedostatno upućeni, što naročito dokazuje spomenuta činjenica glede većih preduzeća.

Digitized by Google

Rešavanje žalba zadaje mesnim organima i Središnjem Uredu mnogo posla, pak treba nastojati, da se njihov broj ispravnim općenitim poslovanjem ureda, ispravnim i točnim rešavanjem žalba te uvidjavnim i smotrenim postupkom mesnih organa uopće svede na što manji broj Mesni organi imaju u svom djelokrugu puno mogućnosti, da svojim radom postignu naznačeni cilj, u koju svrhu mogu im primerice služiti:

1. točno rešavanje žalbenih predmeta, prema § 201 statuta, koji imade sprečiti predlaganje osnovanih žalba na suvišni instancioni postupak;

2. točno vodjenje katastra, evidencija (osobnih listova i sl.), koje imade sprečiti izdanje neispravnih platežnih naloga te podjedno i služiti kao precizni dokaz za neosnovanost žalba;

3. redovito i točno sastavljanje i dostavljanje platežnih naloga; poslodavcima omogućeno je time, da blagovremeno saznaju za eventualne svoje greške ili propuste u prijavi, odjavi te iste što pre i manjim posledicama poprave kao na pr. glede visine nadničnog razreda, kod neodjave istupivšeg radnika obzirom na zadnju alineju § 11. ZOR-a;

4. postupak ex offo, kojeg treba smatrati naročito podesnim za sprečavanje žalba kao na pr:

potpomaganje kod ispunjavanja prijavnica u uredu, kad dodje stranka u ovu svrhu lično u ured, točno davanje uputa i upozorenja;

bezodvlačni poziv poslodavcima na prijavu u slučajevima, gdje je namještenik obolio ili se unesrećio odmah nakon stupanja u posao ili unutar 8 dnevnog roka, kad je poslodavac svog namještenika mogao bez regresnih posljedica prijaviti, naročito kod poslodavaca, koji se nalaze u mjestu sedišta okružnog ureda ili slučajevima, u kojima je izdao poslodavac potvrdu o uposlenju ili propisno prijavio nezgodu;

primanje prijava, odjava i ispunjenje tiskanica ureda radi u slučajevima, u kojima stranka javlja, nastup ili istup namještenika običnim pismom bez propisne forme, u koliko su inače podatci za ispunjenje tiskanice dostatni;

provadjanje odjava ex offo kod ureda, koji vode osobne listove a u slučajevima, u kojima je dotični namještenik kod istog ureda prijavljen od drugog poslodavca;

provadjanje promjena u radnom odnošaju namještenika ureda radi odnosno traženje na prijavu promjene kod manjih poslova, koji rade sa stalnim i poznatim malenim brojem namještenika, 1—2, te koji su doduše novog namještenika prijavili, a starog ne odjavili (na pr. u poslovima kućanstva kod sluškinja; ova uputa ima vrediti u glavnom za manje okružne urede gdje su navedene okolnosti notorne.

Kako se u svim ovakovim slučajevima radi o krivnji poslodavca u najširem smislu te je regresno traženje u istima shvaćanju poslodavaca najnepristupačnije, treba smatrati opravdanim, da mjesni organi postupaju na označeni način — u koliko je dakako kod organizacije pojedinih mesnih organa ovo moguće bez veće smetnje u uredovanju — i to tim više, što baš ovakovi slučajevi zbog težeg shvaćanja od strane poslodavaca izazivaju najveće i najčešće negodovanje nad poslovanje mesnih organa, pa tim šire i neraspoloežnje protiv osiguranja uopće.

5. pouka poslodavcima,

iscrpljivo razjašnjavanje i točno tumačenje propisa poslodavcima, a naročito u slučajevima lične intervencije obzirom na izdane platežne naloge, stvarnim i točnim obrazlaganjem platežnih naloga i predvidive bezuspješnosti žalbe utjecati na poslodavca da odustane od žalbe; pouka o zakonskim posljedicama propusta prijava i odjava prigodom pregledavanja poslova, prigodom dozvole za predlaganje prijava i odjava isplatnim listama i t. d.

Sam postupak žalbenih predmeta mogu si mesni organi pojednostaviti sastavom potrebnih formulara na pr. za sjedničke predloge, odluke o izdavanju pozitivnih rešenja, koncepte za razne upite kod vlasti, za podnešenje žalba Središnjem Uredu, a naročito i za platežne naloge u regresnim slučajevima. Predlaže se na uvid formular za sastavljanje sjedničkih predloga sa odlukom, što ga upotrebljava Središnji Ured i koji mogu i mesni organi primjerenim prilagodjenjem primjeniti u svom poslovanju, te dalje formular za regresne platežne naloge, koji se prema stečenoj praksi čini najpodesnijim.

Digitized by Google

Konačno se još napominje, da treba uredsko poslovanje u pogledu žalba rasteretiti time, da se imaju predlozi i zaključci o žalbama unašati u sjedničke zapisnike sa točnim obrazloženjem samo u slučajevima udovoljenja žalbenim zahtjevima i to u svrhu vršenja nadzora Središnjeg Ureda i Ministarstva Socijalne Politike nad ovakovim zaključcima, dok je kod negativnih zaključaka dostatno samo navadjanjem glavnih podataka u svrhu konkretiziranja žalbenog predmeta (na pr. žalba N. N. protiv platežnog naloga broj 3544/25. od 17. maja 1925. na plaćanje regresne tražbine (prinosa) u iznosu od Din 2.520.50 za vreme od . . . . . do . . . . . iza namještenika R. P. Predlog: Žalba je neosnovana na propisima § 11. ZOR. (§ 35. ZOR.) zaključak: prihvaćeno jednoglasno), jer mora ovakav predmet i onako biti sa svim spisima predložen Središnjem Uredu na instanciono rešenje.

*

Na prvu točku referata o nadležnosti kod rešavanja žalbi uzimaju reč:

Dr. Jože Bohinjec: Traži, da se prepusti upravnom odboru, da rešava ove žalbe, a ne da bude to predsedništvo.

Milan Glaser: Razlaže prednost kompetencije predsjedništva, koje se u ostalom može lakše sazvati, nego li upravni odbor ravnateljstva i t. d.

Dušan Mladenović: Pita glede žalba na platežne naloge i glede drugih žalba, koje od tih imade odgodnu moć.

Dr. Jože Bohinjec: Trebalo bi uvesti, da prva instanca može a limine odbiti žalbe, koje nisu blagovremeno podnesene. Kada bi se odmah žalbe vraćale, onda bi poslodavci poštivali i odredbe okružnih ureda, a prema sadanjem postupku, kad Središnji Ured donese drukčiju odluku nego li je doneo okružni ured, nemaju poslodavci povjerenja u okružni ured. Trebalo bi se osloniti na vjerodostojnost, a ne na striktni dokaz pravovremene dostave platežnih naloga. Trebalo bi smatrati kao da su pravovremeno podnešene žalbe i one, koje primaju državne vlasti, jer mnogi ljudi iz neupućenosti šalju žalbe na državne vlasti, a ne na okružni ured.

Pavle Keserić: On je protiv izvoda Dr. Bohinjca, jer je poznato, da općinske vlasti izdaju u svako doba potvrdu, da je žalba kod njih pravovremeno predana, premda je predana tri mjeseca nakon isteka roka. Moli stoga, da se zadrži dosadašnji način pošiljanja žalba preporučeno preko pošte.

Nikola Stojilković: Protivi se slanju žalba putem državnih vlasti, jer poslodavci i radnici imadu, da opšte direktno sa okružnim uredima.

Dr. Jože Bohinjec: Referent Dr. Arselin želi, da se originalna žalba priloži aktu, koji se šalje Središnjem Uredu. To je vrlo nezgodno, jerbo žalioc obično u žalbi spominje svakake tužbe, a samo u jednoj točci se žali protiv platežnog naloga. Trebalo bi stoga poslati Središnjem Uredu samo izvadak iz žalbe i to onu točku, kojom se poslodavac žali protiv platežnog naloga. Isto tako ne može se priložiti spisu originalnu prijavu, jer okružni ured ne može onda isplaćivati hranarine, jerbo nema osobnog lista.

Pavle Keserić: Traži, da se izda jedan pravilnik o žalbenom postupku, jerbo prema dosadnjem postupku okružni ured nema mogućnosti, da pozove poslodavca i radnika na preslušanje.

Lazar Rakić: Obzirom na propis § 200. ZOR. mora kazati, da jedni sudovi primaju žalbe protiv presuda policijskih vlasti u pogledu prekršaja glave XII. ZOR., dok drugi sudovi ne primaju. Moli, da se izdejstvuje kod višeg sudišta rešenje o jednoličnom postupku u tom pitanju.

Panto Krekić: Predlaže, da se neblagovremene žalbe ne dostavljaju Središnjem Uredu, jer bi se time za sigurno postiglo umanjenje suvišnog posla.

Petar Slovinić: Stavlja upit, da li imade okružni ured, da se žali protiv presude policijske vlasti, ako ova presudi poslodavca minimalnom kaznom?

Dr. Augustin Arselin: Veli da nema pravo.

Eugen Sgurić: Drži, da predsjedništvo okružnog ureda ne bi trebalo ulaziti kod blagovremene žalbe i meritum same stvari, kad o tome raspravlja predsjedništvo Središnjeg Ureda, koje onda izdaje rešerenje protivno rešenju predsjedništva okružnog ureda. To je vrlo nezgodno po autoritet dotičnog okružnog ureda.

Digitized by Google

Panto Krekić: Upozoruje na zloporabe, koje se dogadjaju kod nepravovremenog prijavljivanja.

*

K petoj točki dnevnog reda o statistici socijalnog osiguranja referira direktor Radovan Matjašić.

REFERAT DIREKTORA MATJAŠIĆA: O FORMULARIMA ZA EVIDENCIJE I STATISTIKU.

U svakom organizovanom većem poslu od kardinalne je važnosti, da se ima tačan pregled posla koji se ima obaviti i uspjeha koji je postignut. Zbog toga je ispravno rješenje pitanja vodjena dobrih evidencija i sabiranja potrebnih statističkih podataka u većini slučajeva jednako kao ispravno knjigovodstvo barem uslov za uspješno poslovanje. Na prvi pogled ovo nije očevidno, jer se posledice loših evidencija pokazuju tek posle izvesnog vremena, ma da u pojačanoj i katkada nepopravnoj formi; isto tako se pomanjkanje statistike, koja se može obradjivati i davati izvesne rezultate tek nakon završetka dužih poslovnih perioda, u prvo vreme ne oseti. Ovo važi u punoj meri i za radničko osiguranje, gde se ni ubiranje prinosa ni izdavanje potpora ne može vršiti bez tačne evidencije poslodavaca i osiguranika, a dovoljnost ubratih prinosa ne presudjivati bez ispravne statistike, naročito ne u osiguranju za nesrećni slučaj i za iznemoglost, starost i smrt. Važnost ovog pitanja naglasio je i zakonodavac sam, koji je u § 184. zadržao Ministarstvu pravo da propiše potrebne formulare.

Na žalost u praksi radničkog osiguranja ovom se pitanju ne posvećuje dovoljno pažnje. Svuda ima prečih poslova, čiji propust odmah osete bilo poslodavci bilo osiguranici, koji vrše potrebnu kontrolu, tako da se vodjenju evidencija i sakupljanju statistike i onda ne posveti dovoljno vremena, kad je njihova važnost poznata. Ovo se moglo trpeti u malim blagajnama, gdje je upravnik tako reći lično poznavao svakog poslodavca i svakog radnika, moglo se trpiti, dok bolesničko osiguranje nije bilo tako usko povezano sa ostalim vrstama osiguranja kao što je po novom zakonu, jer je dobar očevidnik poslodavčevih nameštenika mogao da zameni za nuždu ostale evidencije i jer se i potrebni iznos prinosa za bolest mogao kontrolirati prosto iz podataka knjigovodstva; ali novi zakon, koji je postavio osiguranje za slučaj nesreće na princip kapitalnog pokrića i tehničku bazu i koji je uveo osiguranje u iznemoglosti, starosti i smrti, čije se potpore izračunavaju na osnovu uplaćenih prinosa kroz 10 i više godina, koje treba dakle držati u evidenciji, postavlja na Središnji Ured i njegove mesne organe posve nove zahteve. Naročito je važno, da shvate i okružni uredi, kojima je poverena najvažnija funkcija sakupljanja prinosa i pružanja prvih potpora, a čiji se delokrug novim zakonom stvarno proširio ovim vrstama osiguranja, da je zbog novog zakona tačno vodjenje evidencija i blagovremeno i ispravno sakupljanje statističkih podataka postalo i za nje neophodna potreba prvorazrednog značaja.

Da uredi pitanje evidencija i statistika Središnji ured za osiguranje radnika morao prvo da raspravi pitanje, koje evidencije treba da se vode i koji statistički podaci da se prikuplaju i onda ko će da ovo obavi i kako da se obavi, time da se rešenje donese tek nakon saslušanja okružnih ureda kojih se najviše tiče.

Evidencije koje imaju da se vode jesu u glavnom dve.

Evidencija poslodavaca, koja treba da iskazuje ne samo zaposlene nameštenike s potrebnim podacima za propis prinosa u bolesti već mora radi ubiranja prinosa za nesrećni slučaj i iznemoglost, starost i smrt da sadrži i sve podatke o uvrštenju posla. Ovu evidenciju imaju da vode u celosti mesni organi, a Središnji ured sam treba da u smislu zakonskih propisa vodi posebne evidencije o uvrštenju poslova.

Evidencija osiguranih lica, iz kojih mora biti za svakog pojedinca razvidan tok njegovog osiguranja i vreme bolovanja, kako bi se moglo iz nje utvrditi ne samo pravo na potpore u bolesti, već i godišnja obezbedjena zarada za slučaj nesreće i stečena prava na rentu za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti.

Digitized by Google

Nastalo je pitanje gde da se vodi evidencija prava osiguranih lica preda svim za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti, dali centralno u Središnjem Uredu ili kod mesnih organa. Centralno vodjenje ove evidencije, ma kakve prednosti imalo, iziskivalo bi da se Središnjem Uredu redovito dostavljaju sve prijavnice i odjavnice i da se tamo uvede evidencija za oko milijun lica, u koju bi trebalo unašati do 2 milijuna zabeležaba. Ovo bi iziskivalo ogroman aparat, čija egzistenca bi bila opravdana samo onda, ako bi se time uprostio rad kod okružnih ureda samih; ali pošto bi okružni uredi i pored takvog centralnog katastra morali imati svoju evidenciju barem za bolest i nesrećni slučaj a po mogućnosti i za iznemoglost, starost i smrt, pošto oni pružaju prve pomoći a ne mogu u svakom konkretnom slučaju čekati odgovora iz centralnog katastra, pronadjeno je najshodnijim, da se cela evidencija povjeri okružnim uredima, time da se kod odredjivanja rente tek pokupe potrebni podatci od onih okružnih ureda, gdje je lice u merodavno vreme bilo osigurano.

Pored ovih dvaju evidencija za poslovanje mesnih organa potrebne su još evidencije toka potpora za pojedine bolesnike i unesrećenike za vreme trajanja hranarine i privremene rente.

Osim statističkih podataka, koji imaju da se prikupljaju, odredjen je ciljevima, kojima ima da statistika služi. Statistika Središnjeg Ureda i njegovih mesnih organa ima da daje po mogućnosti ne samo podatke, koji su potrebni na jednoj strani, u smislu zakona, za utvrdjivanje prinosne tarife za slučaj nesreće i revidiranje tablice opasnosti, na drugoj strani za kontrolu i izračunavanje iz svih sopstvenih iskustava prinosa za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti, već treba po mogućnosti da prikaže, naročito u bolesti, i razloge obolenja, kako bi se moglo pristupiti sanaciji higijenskih prilika i otlanjaju uzroka obolenja tamo gdje je to potrebno i moguće, odnosno razloge unesrećivanja i invalidizirana. Pored toga treba da pruža ova statistika, koju Središnji Ured prikuplja, izuzev za željezničare i rudare, za celokupnu industriju, zanat i trgovinu u zemlji, i pregled socijalnih prilika, u kojima živi radništvo, naročito broja zaposlenih radnika u pojedinim granama posla, njihovih zarada i njihove podele po starosti i spolu na jednoj strani, higijenskih i varnosnih prilika u pojedinim granama na drugoj strani, da time posluži i van svog užeg delokruga socijalnom podizanju radništva. Prema tome nije dovoljno, da statistika pokaže samo broj osiguranih radnika po nadničnim razredima, broj i vrstu obolenja i unesrećenja, invalidizacije i smrti iznos potpora u bolesti i opterećnja u nesreći, kao i broj invalidskih i porodičnih renta u celosti, već treba da ih podeli po pojednim vrstama uposlenja, za koje dolaze u obzir ili stavke posla tablice opasnosti ili zanimanje radnika. Pored toga ima da pokaže ne samo pobolevanje, unesrećivanje, invalidizacije i umiranje, već i tom pobolevanju, unesrećivanju, invalidizaciji i umiranju odgovarajući broj osiguranih lica podeljene po grupama starosti i spolu, pošto čestost ovih slučajeva bitno zavisi od starosti i spola lica, pa se može njihova abnormalnost konstatovati i razlozi tražiti tek kad se poznaje i sastav osiguranika dotične vrste uposlenja po starosti i spolu.

Pošto pribavljanje podataka o osiguranim slučajevima i isplaćenim potporama ne čini bitnih poteškoća, problem ispravne statistike sastoji se u prikupljanju podataka o podeli osiguranih lica prema granama posla i zanimanju i prema starosti i spolu. Ovaj problem potpuno rešiti mogao bi samo centralni kataster članova. Ali pošto je ovaj zbog preskupog posla odbačen, treba pitati kako da se zameni bez većeg posla za Središnji Ured i njegove mesne organe, a u vezi sa tim, da li statistiku treba da vode i obradjuju mesni organi, a Središnji Ured da sakuplja i sastavlja samo rezultate te obrade ili da Okružni uredi pribavljaju samo materijal, a Središnji Ured da ga obradjuje.

Središnji je Ured pronašao, da je svakako potrebna centralna obrada statistike iz sledećih razloga:

Prvo zbog toga, što bi centralizirana obrada iziskivala stručan dakle skuplji personal u svakom okružnom uredu, koga još nema. Drugo što bi decentralizovana obrada davala različite rezultate iz istog materijala zbog invalidiziranog njezinog sprovadjanja i različite scene pojedinih spornih fakata. Treće zbog toga, što bi time bila onemogućena obrada statističkih podataka u specijalne studije za rešavanje spe-

Digitized by Google

cijalnih pitanja, koja se mogu naknadno iskazati potrebnim. Nadalje zbog mnogobrojnosti pregleda i tabela, koje treba izraditi većinom bez podele na okružne urede, a čije bi sastavljanje u Središnjem Uredu iziskivalo novi posao, kao i zbog nemogućnosti da se jednom utvrdjene tabele prema potrebi i na vreme nadopune ili menjaju. Konačno zbog uštede u radu i personalu upotrebom strojeva i uprošćenjem posla, koju omogućuje centralna obrada.

Prema tome okružni će uredi samo prikupljati one podatke, koji su za statistiku potrebni, a obradu tih podataka vršit će statistički odsek Središnjeg Ureda i za sve svoje mesne organe. Podaci, koje će Središnji Ured u tom cilju tražiti jesu pored Iskaza o stanju i kretanju članova i iskaza o stanju i kretanju bolesnika, podaci o pojedinoj bolesti u bolesničkom listu, podatci o pojedinoj nesreći u statističkom listu prijavljenih nesreća, podatci o godišnjem propisu prinosa u nesreći za pojedinog poslodavca i podatci o starosti, spolu, nadničnom razredu, porodičnom stanju, stavki posla i zanimanju pojedinog člana. Ove poslednje podatke, koji će prouzrokovati u istini veće opterećenje mesnih organa, Središnji će Ured tražiti samo za jedan izvestan dan u godini, kako bi dobio barem minimum toga, što je za statističku obradu obolevanja i nesreća i za obradjivanje iznosa prinosa za iznemoglost, starost i smrt neophodno potrebno i bez čega nema statistike.

Pošto su okružni uredi u Hrvatskoj i Slavoniji, Banatu, Bačkoj i Baranji već dosada imali propisane evidencije i statističke iskaze, koji su se izuzev osobnog lista i svuda vodili, to će za nje samo statistički list članova značiti novo opterećenje. Slično vredi i za ostale pokrajine, gdje formulari istina nisu bili propisani, ali gde je narav posla iziskivala vodjenje sličnih evidencija i statistika, koje će biti samo zamenjene novim propisima, tako da će se i kod njih novi propisi, kojima se i mnogi dosadanji rad uprošćava ili ukida, sa nešto dobre volje moći provesti bez bitnog povećanja posla.

U smislu gornjih izlaganja Središnji Ured izradio nacrt propisa, koji bi imali da se donesu za vodjenje evidencija i statistika kod okružnih ureda i koji bi imali da služe kao podloga Ministarstvu Socijalne Politike za donešenje odnosnih propisa u smislu §. 184. ZOR. Nacrt obravnava pojedine formulare i njihovo ispunjavanje u detalj, da se mogu okružni uredi izjasniti, a Ministarstvo informirati i o načinu provodjenja. Ministarska naredba treba svakako da donese samo glavne propise, a detalje da prepusti Središnjem Uredu ili ako već uredjuje detalje, treba da ovlasti Središnji Ured, da ih prema potrebi izmeni bez ponovne naredbe. Prvotni nacrt propisa priposlat je svim Okružnim Uredima na mišljenje, a na osnovu stiglih mišljenja i uže ankete zastupnika ureda, koji su svoje mišljenje poslali, i beogradskog ureda, preradjen je nešto i priposlat ponovno okružnim uredima da se o njemu izjasne na ovoj konferenciji.

Pošto su detalji i objašnenje pojedinih formulara svima gotovo poznati, to imam da dodajem samo par reči objašnjenju pre nego zamolim, da se gospoda izjasne o nacrtu.

Evidencija poslodavaca radi propisa prinosa, koja se vrši u *očevidniku poslodavčevih nameštenika*, postoji gotovo kod svih ureda već u istoj formi, kao što se predlaže. Jedino je nadopunjena na prvoj strani podatcima o uvrštenju posla, koji su se u ostalom i dosada unašali, tako, da se iz ovih podataka može rekonstruirati odluka, koja je poslodavcu dostavljena, a zbog eventualnih žalba, koje mogu uslediti. Ispušteni su podatci koji za propis prinosa nisu potrebni, pošto se ima evidencija osiguranih lica vršiti osobnim listom, u glavnom i s razloga, da se osobni list ne zanemaruje, ako bi se kao dosada i ovi podaci tražili u očevidniku. Konačno je na poledjini odredjeno mesto, gdje će se upisivati i godišnje sabirati propis prinosa za slučaj nesreće, koji treba radi kontrole tablice opasnosti posla godišnje saopštavati Središnjem Uredu za svakog poslodavca odvojeno.

Prema prvom nacrtu očevidnika je u stvari bitno menjan, jer je ispuštena kontrola i veza izmedju očevidnika i osobnog lista, koja bi bila svakako poželjna, ali protiv koje se izjasnila anketa zbog velikog posla. Nadalje je očevidnik izmenjen i u tome, što će se svaka promena, kao većinom dosada, unositi u nov red, s razloga lakše evidencije kod propisa prinosa, dok je prvi osnutak, da prištedi, kad treba već

Digitized by Google

radi unešenja obolenja šire redove, ponovno pisanje imena i drugih podataka kod promene.

Pitanje stalnosti broja očevidnika za jednog poslodavca i nepopunjavanje brojeva odjavljenih poslova, o kome je anketa duže raspravljala, rešeno je tako, da će barem u početku brojevi odjavljenih poslova ostati nepopunjeni, kako bi se Središnji Ured bez zbrke mogao služiti ovim brojevima za tačnu oznaku posla. Navodna neskladnost, da će u knjigama propisa prinosa ostati ti brojevi prazni a knjiga se bez potrebe povećati, nije se mogla smatrati kao dovoljan razlog, pošto nema potrebe da se prazni brojevi uopšte unašaju u knjigu propisa.

U pogledu formata očevidnika Središnji Ured ne želi, da se dosadanji nešto manji format pojedinih ureda menja i time prave izlišni troškovi. Pošto su očevidnici uredjeni prema potrebi propisa prinosa, to treba radi njihovog pronalaženja na osnovu imena, da se uredi *kataster poslodavaca*, koji će zamenjivati dosadanje alfabetske registre. Alfabetski registri kod većeg broja postaju nepregledni i tačno svrstanje po alfabetu moguće je samo kartotekom. Formular je isti kao kod Središnjeg Ureda, a nameravano je isprva da se izvrši kontrola da li se upisi u oba podudaraju. Prema želji ankete ova će kontrola otpasti, da se štedi posao. Vjerojatno će se kasnije ipak ukazati potrebnim.

U koliko očevidnici nisu složeni po tekućim brojevima, pa i kad su složeni, potreban je *Registar poslodavaca* po njihovim brojevima očevidnika, da se mogu i prema tom broju pronaći. Tačno njihovo vodjenje biće potrebno barem u većim uredima, a od koristi u manjim.

Evidencija osiguranih lica i njihovih stečenih prava vodi se u *osobnim listovima*. Ispravno vodjenje osobnog lista olakšat će ne samo utvrdjivanje članstva i njegovog trajanja u bolesti već i izračunanje godišnje obezbedjene zarade, a biće bita preduslov, da se može osiguranje u slučaju iznemoglosti, starosti i smrti u opšte provesti. Osobni list je podloga i baza celom novom radničkom osiguranju. Zbog toga treba polagati najveću važnost na to, da se ovaj list svuda ispravno i tačno vodi. Anketa sama priznala je važnost ove evidencije i mogućnost njezinog tačnog vodjenja. Kontrola sa očevidnikom izostavljena je, pa će biti prema tome dužnost upravnika ureda, da spreče da ovo izostavljanje rodi neželjene posledice.

U pogledu sadržaja osobnog lista nije bilo većih prigovora, samo je format na želju članova ankete nešto povećan.

Evidencija bolesnika za vreme bolesti u glavnom je prepuštena okružnim uredima, samo se preporučuje, da se ista vrši na *bolesničkom listu*, koji treba prema praksi ureda nadopuniti potrebnim podatcima za vodjenje evidencije; bolesnički list sam služi nakon svršene bolesti svrhama bolesničke statistike Središnjeg Ureda što može jer se tada sumarni podatci o bolesti, koji su okružnom uredu, po pravilu, jedino potrebni, prenesu na osobni list. Traženi podatci tražili su se i dosada na teritoriju bivšeg zak. čl. XIX. : 1907. a vodili gotovo kod svih ureda. Prilikom rasprave o ovom listu na anketi bio je od strane zagrebačkog ureda prikazan i zgodan način na koji je ovaj ured spojio potvrdu poslodavaca, evidenciju bolesnika i ovaj bolesnički list za svoje potrebe.

Evidencija unesrećenih vodi se za vreme uživanja hranarine u *statističkom listu prijavljenih nesreća*, koji spaja dosadanji statistički list nezgoda u Hrvatskoj i Slavoniji i njegov kupon, koji se dosada često izgubljava. Za evidenciju privremenih renta predlaže se jednoobrazan *računski list uživatelja privremenih renta* sličan računskim listovima likvidature renta Središnjeg Ureda.

Iskaz članova poznat je već svim uredima, samo je raster nešto izmenjen radi lakšeg sabrajanja.

Iskaz bolesnika odgovara dosadanjem iskazu samo je nadopunjen sa podatcima o broju odjavljenih bolesnika, a ima da služi tekućoj prvoj evidenci nad poslovanjem mesnih organa u bolesti. Zadatak okružnih ureda bit će, da pronadju način, da to u stvari i postane i time omogućava upravnicima ureda samim i Središnjem Uredu, da se na vreme postaraju za potrebne mere radi otklonjenja neopravdanih deficita ili poboljšanja lečenja. I tu je format nešto uvećan.

Digitized by Google

Iskaz prinosa u novom nacrtu uprošten je na taj način, što će se prinosi ubeležavati prilikom propisa na poslednjoj strani očevidnika i samo njihov godišnji iznos iskazati u iskazu.

Statistički list članova ostao je, osim u formatu, prema prvom predlogu neizmenjen i iziskivati će sigurno nešto posla, ako će se u redu ispunjavati. Pošto je ovaj iz već obrazloženih razloga neophodan i već onako sveden na minimum koji se može i mora tražiti i pošto anketa nije našla bolje solucije za omogućenje statistike, smatram, da barem zasada rešava problem na najjeftiniji i najprostiji način. Ako se spoji sa inventurom i izvrši prilikom njegovog ispunjavanja kontrola osobnog lista i očevidnika, njegovo ispunjavanje poslužiti će i interesima okružnog ureda samog.

Što se tiče obveznosti propisanih formulara, to je jasno da trebaju formulari što idu Središnjem Uredu biti za sve okružne urede jednoobrazni; dozvoljeni izuzetci spomenuti su u predlogu samom. Pa i prilagodjivanje formulara i njihovog formata potrebama pojedinih ureda moći će se dozvoliti u glavnom samo na osnovu motivisanih predloga i samo u koliko ne idu na štetu rezultata, koji treba postići.

Jednako nije poželjno, da okružni uredi pored ovih statistika vode još razne statistike za svoje potrebe, što treba, u koliko se ne radi o specijalnim pitanjima, po mogućnosti izbeći.

Središnji će Ured primiti svaki predlog, koji ide za tim da se predloženi formulari što više upotpune a rad uprosti, ali kod svakog predloga treba da se ima na umu cilj i svrha i provedivost u vezi sa ostalim poslovanjem ureda. Središnji Ured je uveren, da je provodjenje dobre statistike moguće i bez velikih novih izdataka naročito ako se ima u vidu, da će postati nepotrebne razne evidencije i statistike koje okružni uredi već danas za svoje potrebe vode, ali samo ako se i tom pitanju posveti ona pažnja i ozbiljnost, koju zaslužuje.

Molim gospodu, da izjasne svoje primedbe i predloge na dostavljeni im nacrt.

Dr. Ante Mudrinić: Ova stvar ispitana je već na jednoj konferenciji. Okružni ured zagrebački dao je pismeni odgovor na 30 stranica sa primjedbama na nacrt okružnice, kojom se propisuje vodjenje evidencije i statistike kod mesnih organa. Format očevidnika, kojega predvidja ova okružnica jeste prevelik i moli da Središnji Ured ne propiše obavezno veličinu formata očevidnika. Glede registra i katastra poslodavaca kaže, da su bezuvjetno potrebni. Drži, da bi se bolesnički list mogao spojiti uz dosadanju potvrdu, koja služi ujedno kao bolesnička iskaznica, a koju je on uveo kod okružnog ureda zagrebačkog, da ne trebaju bolesni članovi dugo da čekaju, dok dodju do lečnika. Pokazuje prisutnima formular ove potvrde poslodavca, koja služi ujedno kao bolesnička iskaznica. Moli referenta, da nastoji oko toga, da se izbjegne prepisivanju katastra, jer to iziskuje povišenje personala.

Panto Krekić: Provadjanje evidencije i statistike kod mjesnih organa prema referatu direktora Matijašića imati će za posljedicu povišenje personala. Umoljava referenta, da provede jezične ispravke. Tako bi umjesto »očevidnika poslodavčevih namještenika« trebalo da stoji »popis članova zaposlenih kod poslodavca N. N.«. Registar poslodavaca, prema njegovom mišljenju, nije apsolutno potreban.

Nikola Klem: Izjavljuje, da je pismeno odgovorio, a i usmeno kazao direktoru Matijašiću primjedbe na ovu njegovu okružnicu. Moli samo Središnji Ured, da ne izda ovu okružnicu u formi jedne odrešite odredbe, već u formi uputstva, jer svaki od okružnih ureda imade drukčiju praksu. Ponovno ističe, da vodjenjem evidencije i statistike po ovoj okružnici ne će prekoračiti broja namještenika dozvoljenih mu u budžetu.

Petar Slovinić: Kod njega postoji uvjerenje, da je osobni list bezuvjetno potreban. Slaže se u svemu sa drom. Mudrinićem, prema čijim izvodima bi se imao bolesnički statistički list spojiti sa bolesničkom iskaznicom, koju je on uveo i na području svog ureda.

Digitized by Google

Dr. Ante Mudrinić: Umoljava Središnji Ured, da ne bi izdao ovu okružnicu sa unatrašnjom snagom. Očevidnici su bezuvjetno potrebni, da budu posvema odjeljeni od osobnih listova. Konačno drži, da bi bilo dobro, da upravnici nekih okružnih ureda pregledaju dobro uredjene urede. Trebalo bi obdržavati svake godine konferencije upravnika. On je pregledao okružni ured osječki, koji je zbilja vrlo uredan, ali mora kazati, da gospodin ravnatelj Klem može izići sa malim brojem činovnika stoga, što imade 8000 članova prijavljenih sa isplatnim listinama. Neka Središnji Ured u buduće ne sastavlja odviše veliki program za konferencije upravnika.

Eugen Sgurić: Referat direktora Matijašića zahtjeva, da broj katastra ostaje trajan. U tome se ne slaže referat direktora Matijašića sa referatom načelnika Koraća, koji je svakako praktičniji. Drži, da bi bilo nužno, da se katastralni broj slomi sa godinom dotičnom, kada je posao prijavljen, pa će se prema tome vidjeti, koji je posao novi. Predlaže, da se primi u pogledu katastralnog broja predlog načelnika Koraća. Što se tiče osobnih listova, mora kazati, da je isprva teško uredjenje osobnih listova i dovodjenje njihovo u sklad sa očevidnicima. Ali kada se to postigne, onda je mnogo olakšan rad kod isplata potpora.

Dr. Jože Bohinjec: Mnoge su stvari iz referata gospodina direktora Matijašića lijepe, ali nisu potrebne. Neka se ove stvari ne uvadjaju odmah najedamput danas, već polahko. Formular 10. nema nikakovih podataka, nego traži isto, što sadrži formular 2a. Registar ili kataster poslodavaca je suvišan. Puno imade pojedinosti u referatu, koje su nepraktične. Ideja je lijepa, ali ne vodi k štednji.

Nikola Stojilković: Svidja mu se formular potvrde poslodavaca, koja služi ujedno kao bolesnička iskaznica. Predlaže, da se ovakova bolesnička iskaznica izdaje uz neku odštetu od 10 para, a ne besplatno. Umoljava Središnji Ured, da budu obrasci svagdje jednaki.

Blagoje Bračinac: Izjavljuje, da formular potvrde poslodavca odnosno bolesničke iskaznice nije moguće uvesti na području ureda beogradskog, jer tamo dolaze radnici sa visitkartama ili sa parčetom papira, na kojeg udari poslodavac žig svoga preduzeća i stavi svoj potpis, i to služi kao potvrda o uposlenju. Prikazuje postupak kod šiljanja članova lekarima u njegovom okružnom uredu, gdje jedan činovnik traži po registru poslodavaca sa označenim konto-brojevima, kod koga je bolesni radnik uposlen. Kada bude uvedena ambulante po kvartovima, moći će se tekar uvesti bolesničke iskaznice. Lekar kod njega na bolesničkom listu ispisuje samo diagnozu i podcrtava riječi: »sposoban za rad ili nesposoban za rad«. Zagovara potrebu osobnog lista, jer se time ubrzava manipulacija u uredu.

Nikola Klem: Mora izjaviti na ličnu primedbu, pošto se mnoga gospoda govornici očesavaju o njegovu osobu, da svakomu stoji slobodno na raspolaganje pregledati rad njegovog ureda, pa da se uvjere o istinitosti njegovog navoda.

Eugen Sgurić: Prikazuje prikladnost bolesničke iskaznice kod promjene teritorija.

Radovan Matijašić: Zahvaljuje se na napomenama pojedinih govornika, koje će gledati da svakako uvaži. Podatci o prinosima davali su se i dosada, a ovom okružnicom nastoji se samo, da se posao pojednostavi. Mjesto statističkoga lista nisu zgodne števnice, koje traži dr. Bohinjec.

Vladimir Pfeiffer: Podatci onašim članovima bezuvjetno su potrebni Središnjem Uredu za odredjivanje njegove unutarnje politike, za odredjivanje tehničke osnovice socijalnog osiguranja. Osim toga očekuju i sami radnici od statistike socijalnog osiguranja podatke, koji su u najužoj vezi sa radničkim prilikama. Potrebno je bezuvjetno, da se dodje do podataka o ekonomskom položaju, o socijalnim prilikama članova. Mi očekujemo, da ćemo svakako dobiti te podatke od okružnih ureda. Pita, dali se ne bi mogla dobiti statistika od početka osiguranja po novom zakonu. Treba svakako, da se prepusti individualnoj sposobnosti svakoga upravnika, da posvršava ovaj posao, ali se ne smije ići u tome tako daleko, da radi svatko kako hoće.

Digitized by Google

Na petu točku dnevnog reda podnaša referat *o postupku kod odredjivanja pomoći u slučaju nesreće* načelnik Fran Visintin:

Prigodom preispitavanja odštetnih postupaka mesnih organa uprava Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika opazila je, da poslovanje u nezgodnoj grani — iako se je u toku triju godina iza stupanja na snagu novog zakona vidno popravilo — još uvek ne udovoljava zahtevima, koje treba na ovo poslovanje staviti.

Glavni prigovor postoji u tome, da pojedini mesni organi još ni do danas nisu uspeli organizovati svoje poslovanje tako, da se očuva kontinuitet potpora. *Kardinalni je zahtev taj, da bude prestankom prava na hranarinu bezuslovno likvidirano i pitanje njezine visine.* Uprava Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika znade iz vlastitog iskustva vrlo dobro, da zapreke za blagovremeno svršavanje odštetnih postupaka često leže van ureda. Mesni organi ali moraju svom snagom nastojati, da ove zapreke savladaju, da brzim svršavanjem poslova preveniraju teškom odiju, koji pada — pravom ili nepravom — u svakom slučaju odugovlačenja na instituciju radničkog osiguranja te da sačuvaju instituciji njezin socijalni karakter i osiguraju joj dobar glas, da pruža zakonske potpore na vreme.

Drugi osnovni zahtev, koji ima uprava Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika da stavi svojim uslovom organima je taj, da vode odštetne postupke — bilo u pogledu samog prava na odštetu, bilo u pogledu njezine visine (godišnja obezbedjena zarada, ocena umanjenja radne sposobnosti) — strogo prema propisima. Ovaj je zahtev od važnosti *naročito* još dotle, dok državna uprava ne udovolji ponovnom traženju Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika i ne pristupi obrazivanju sudova radničkog osiguranja. Središnji Ured za Osiguranje Radnika i njegovi mesni organi moraju, dok nije organizovana sudska kontrola njihovih odluka, podvostručenom pažnjom gledati, da zaštite zakonska prava i interese svojih osiguranika i da objektivnim primenjivanjem zakonskih odredaba steknu njihovo poverenje. S druge strane moraju mesni organi paziti, da s laksnom praksom ne oštete finansijske interese Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika i ne dovode finansijsku ravnotežu nezgodne grane u pitanje.

Da olakša i ubrza točno poslovanje mesnim organima uprava Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika izradila je na osnovu svojih opažanja i iskustava nacrt poslovnika* o vodjenju odštetnih postupaka i stavila ga je na dnevni red ove konferencije, da sasluša mišljenja, pregovore i primedbe upravnika mesnih organa pre nego što ga propiše kao obvezatnu instrukciju.

Eugen Sgurić: Predlaže, da izvide kod nesretnih slučajeva obavljaju vlastiti organi, jerbo inspektori rada nemaju dovoljno kredita, da mogu izaslati svoje organe na lice mjesta. Osim toga trebalo bi izraditi skrižaljke opasnosti za lekare.

Lazar Rakić: Umoljava, da se glede vodjenja arhiva renta izdaju jednolične odredbe.

Pavle Keserić: Moli, da se izradi što skorije ostvarenje sudova radničkog osiguranja i da se uredi pitanje ekvivalenta.

Vladimir Pfeiffer: Odredjuje prelaz na posljednju točku dnevnog reda: *Eventualija.*

Eugen Sgurić: Stavlja predlog, da se naučnici, šegrti, uvrste u V. nadnični razred, jer bi se time smanjio deficit kod pojedinih okružnih ureda. Svi troškovi iznašaju za šegrte jednako kao i za ostale članove. On imade od 10.000 članova 1000 šegrta, i kad bi se ti iz prvog nadničnog razreda uvrstili u V. smanjio bi se deficit u njegovom uredu. Moli, da se ovaj njegov predlog uzme u razmatranje.

Dr. Ante Mudrinić: Izjavljuje, da bi trebalo isto tako uvesti kategorisanje i paušaliranje službavki.

Milan Jaklić: Izjavljuje, da je Sguićev predlog dosada neprovediv, jer se njime mjenja zakon.

Vojin Brkić: Zahtjeva kategorisanje bludnica, portira, kasirica, tamburaša, svirača, kelnera i svih onih, koji nemaju redovite plate.

---

* Ovaj će poslovnik, nakon njegove konačne redakcije, biti odštampan u narednom broju »Radničke Zaštite«.

Digitized by Google

Eugen Wolf: Traži, da se proširi osiguranje i na poljoprivredne radnike.

Dr. Ante Mudrinić: Stavlja predlog, da se osnuje kod Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika u Zagrebu kolegij direktora, u koji bi ušli osim direktora Središnjeg Ureda i direktori bližih ili većih okružnih ureda. Ovaj predlog je posvema opravdan, jer se do sada radilo u Središnjem Uredu o nama, a bez nas.

Sreten Jakšić: Drži, da bi trebalo ovakove konferencije upravnika mesnih organa držati barem svake godine jedamput i predlaže, da se slijedeća konferencija održi u Ljubljani. Ova konferencija održati će se sledeće godine.

Predlog Jakšića prima se jednoglasno.

Milan Glaser: Što se tiče kolegija direktora, kako ga je predložio dr. Mudrinić izjavljuje, da će o tome staviti predlog ravnateljstvu Središnjeg Ureda. Ali mora naglasiti, da je neumjesna zaključna izjava dra. Mudrinića, da se »radi o nama a bez nas« u Središnjem Uredu. Šta to znači? Zar mi, koji radimo u Središnjem Uredu, zar mi nismo isto tako namještenici socijalnog osiguranja, kao što i činovnici okružnih ureda. Zar svi mi ne radimo ujedinjenim silama za jednu instituciju, zar svima nama ne lebde pred očima zajednički i isti ciljevi? I zar je Središnji Ured bilo kada učinio ma što protiv namještenika, a napose protiv ravnatelja okružnih ureda? Nema oznake za taj poklik, jer je prosto bezrazložno izbačen.

Zahvaljujem svima, što su rasprave, provedene stručno i ozbiljno, dostojno same stvari. Siguran je, da će se rad ove konferencije očitovati nakon povratka direktora kući u poslovanju svakog pojedinog okružnog ureda. Mnogo su toga naučili ovdje svi, i najliberalniji upravnici i oni najveći birokrate. Ako se u sve okružne urede uvede disciplina Klemova, koja se ovdje napada, biti će mnogo manji troškovi administracije. Klem drži svaki tjedan konferencije sa činovnicima, na kojima ih uči i poučava u svim predmetima, koji se odnose na osiguranje radnika. Sve propise i okružnice znadu namještenici osječkog okružnog ureda, pa za to je i administracija toga ureda odlična. Ako se uvede ova disciplina u sve urede neće biti više Klem na narednoj konferenciji objekt, o koji će se svi česati. Nastojati ćemo da ispitamo i uvedemo dobre metode dra. Iskruljeva u pogledu naplate prinosa. Dr. Mudrinić uveo je konferencije lekara, koje su plodonosne, a koje treba i drugdje uvesti. Svaki će od prisutnih nastojati da iz provedenih rasprava nadje poticaja, da podje putem poboljšanja administracije u svom uredu. Očekivao je mora iskreno priznati, da će biti napadaja na Središnji Ured i njegovo poslovanje. Medjutim napadaji su izostali, a to je znak ispravnog mišljenja i shvaćanja centralizacije osiguranja, potrebi i prednostima te centralizacije. Manjkala je kritika, koje bi trebalo da bude više. Okružnice Središnjeg Ureda, koje su bile toliko napadne, bile su potrebne i nužne. One možda više puta nisu bile suglasne sa interesima pojedinih ureda, a možda ih je i izdano previše. Ali su one u glavnome ipak postigle svoju svrhu, dale su sve nužne upute za jednoličnu i ispravnu provedbu zakona u celoj državi. Iz svih tih okružnica i izdanih propisa sastaviti ćemo jedamput i dobar poslovnik za naše poslovanje. Po svoj prilici moći će se na jednoj od sljedećih konferencija već govoriti i o jednom pravilniku za administrativni rad naših ureda. Govorilo se takodjer o autoratetu činovnika i njihovom odnosu prema samoupravnih organa. Sigurno je, da je autoritet činovnika samo i upravo toliki, koliko si ga svaki pojedini činovnik stekne svojim radom pred autonomijom. Treba revnosno vršiti svoje dužnosti, pa neće trebati Središnji Ured, da uspostavlja autoritet činovnika. Položaji upravnika Okružnih Ureda vrlo su teški. Oni treba da rade ne 8 sati već 24 sata. Moraju biti potpuno čisti i pošteni, treba da se bave samo svojim poslom i moraju biti uzor svim ostalim činovnicima. Kada bude tako sigurno je, da i uspjeh toga truda i rada ne će izostati. Zahvaljuje prisutnim članovima upravnog odbora Središnjeg Ureda, što su tolikom pomnjom pratili rad ove konferencije, zahvaljuje se kućedomaćini na iskazanom gostoprimstvu i samom predsjedatelju ove konferencije gospodinu Pleifferu, koji je sa mnogo truda uspješno ravnao ovom konferencijom.

Vladimir Pfeiffer: Drago mu je, da može kao predstavnik samouprave Središnjeg Ureda kazati, da je ova I. konferencija upravnika radničkog osiguranja bila na visokom nivou. Unatoč svega onoga, što smo čuli, vidimo, da ipak ima socijalno osiguranje jedan aparat, na koji se može osloniti, sa kojeg stepena će se moći podići.

Digitized by Google

Konferencija jeste bila potrebna, da se samouprava upozna sa vršiocima svojih zaključaka. Svaki je od vas, gospodo, iznio ono, što je objektivno dobro za provedbu socijalnog osiguranja, kako onaj, koji je iznio hrdjave strane, tako i onaj, koji je iznosio dobre strane. No prije, nego li završi, želi kao predstavnik samouprave radničke klase, da kaže neke napomene. Bilo je ovdje govora o zakonu o osiguranju radnika, o njegovim manjcima, o potrebi njegove izmjene. Mi nismo kao interesenti zadovoljni, što nam se ovim zakonom daje. Ali mi moramo, da zatomimo sve svoje želje, jer sada, kad se hoće zakon o osiguranju radnika u današnjim prilikama mjenjati, može to biti samo na gorje, jer ne zaboravimo da danas radnička klasa nema niti jednog zaštitnika u parlamentu, a prema tome ni socijalno osiguranje. Našom privolom nitko neće dobiti ovlaštenje, da mjenja zakon o osiguranju radnika putem financijskog zakona. Može biti govora o decentralizaciji administracije ili pojedinih osiguranja, može biti govora o poboljšanju i mjenjanju pojedinih ustanova zakona ali danas moramo provadjati zakon onako, kakav je. Vi ćete gospodo, u vašem nastojanju oko bolje primene zakona naći uvijek potpunu pomoć u samoupravi Središnjeg Ureda. Treba provedbu zakona subordinirati onome, što zakon daje. Ono, što zakon pruža, jeste malo spram faktičnih socijalnih prilika i potreba. Tuberkuloza, malarija, besposlica i pauperizam sve to čini silne poteškoće razvitku našega rada. Time se faktično opravdava i pasivnost pojedinih grana osiguranja. Ali vi, gospodo upravnici, morate provesti osiguranje onako, kako danas postoji, a radnička klasa treba da očuti potrebu, da treba provesti i ostale vrste osiguranja. Moli svu gospodu, da imaju ovo na umu i želi svima dobar uspjeh do sljedeće konferencije.

Predsjedatelj konference:
Vladimir Pfeiffer v. r.

Voditelj zapisnika:
Branimir Haberle v. r.

Ovjerači zapisnika:

Andrija Krbavac v. r.,
Vilim Haramina v. r.,
Blagoje Bračinac v. r.,
Dr. Fran Vitauš v. r.

Digitized by Google

Službeni Glasnik Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

Број 7931/1925.

ОКРУЖНИЦА

Средишњег Уреда за Осигурање Радника у предмету ослобођења од обавезе осигурања држ. службеника грађан. реда.

Свим месним органима.

Господин Министар Социјалне Политике решењем својим од 18. фебруара 1925. број 452 издао је следећу наредбу:

НАРЕДБА

о ослобођењу од обавеза осигурања државних службеника грађанског реда.

На основу § 7. Закона о Осигурању Радника од 14. маја 1922. године

Наређујем:

§ 1.

Сва лица, која су намештена у државним надлештвима, установама и предузецима, а за које важи „Закон о чиновницима и осталим државним службеницима грађанског реда" од 31. јуна 1923. год. односно „Уредба о разврставању и распоређивању чиновника и осталих државних службеника грађанског реда" од 31. октобра 1923. год. ослобађају се обавезе осигурања за све врсте ризика предвиђених законом о Осигурању Радника, пошто уживају, како они, тако и њихове породице права предвиђена у прописима §§ 111., 112., 137. и 146 Закона о чиновницима и осталим државним службеницима грађанског реда.

§ 2.

За контрактуалне чиновнике и дневничаре који се постављају на основу § 130. „Закона о чиновницима и осталим државним службеницима грађанског реда" важи и даље обавеза осигурања у смислу прописа Закона о Осигурању Радника пошто о њима поменутим Законом нису обезбеђене бенефиције на основу којих се могу ослободити по пропису § 7. Закона о Осигурању Радника.

§ 3.

Ово ослобођење од обавезе осигурања не протеже се на чиновнике и државне службенике за које важи „Закон о државном саобраћајном особљу" од 28. октобра 1923. године, пошто је ово особље на основу § 6. Закона о Осигу-

Digitized by Google

рању Радника, изузето из осигурања и осигурано на основу Наредбе Господина Министра Саобраћаја од 30. маја 1922. године о осигурању државног саобраћајног особља за случај болести и несреће (Службене Новине од 4. августа 1922. год. бр. 170. А.)

§ 4.

За лица која су намештена у Заводима и Установама и т. д. побројаним у § 7. Закона о Осигурању Радника, а за које не важи Закон о чиновницима и осталим државним службеницима грађанског реда донеће се посебне Наредбе о њиховом ослобођењу од обавезе осигурања и то тада, када надлежне власти буду довеле њихове службене прописе у склад са прописима предњег параграфа.

§ 5.

Ослобођење предвиђено у § 1. ове Наредбе важи од 1. септембра 1923. год. т. ј. од дана ступања на снагу Закона о чиновницима и осталим државним службеницима ґрађанског реда, од кога дана престаје свака обавеза дотичних лица на осигурање по Закону о Осигурању Радника.

У колико су пак та лица била пријављена Окружним Уредима на осигурање, а нису одјављена, државна надлештва и установе дужни су, да исплате прописане приносе све до дана обнародовања ове Одредбе, пошто су ова лица уживала права предвиђена Законом о Осигурању Радника и ако нису по Закону о чиновницима потпадала под обавезу осигурања.

ОБр. 452.
18. фебруара 1925. г.
Београд.

Министар Социјалне Политике:
М. С. Ђуричић в. р.

Што се ставља овим свим месмим органима до знања тиме, да по одредбама те наредбе стриктно поступају.

У Загребу, дне 20. јина 1925.

Генерални директор:
Милан Гласер в. р.

Br. 8.846/1925.

OKRUŽNICA

Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika u Zagrebu u predmetu postupka odašiljanja bolesnih članova Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika u oporavilište »Jadran« na otoku Rabu.

Svim mjesnim organima Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika.

Okružni Ured za Osiguranje Radnika u Ljubljani otvorio je mjeseca septembra 1924. godine svoje oporavilište »Jadran« na otoku Rabu u Hrvatskom Primorju za sve bolesne članove Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika, to je Središnji Ured za Osiguranje Radnika svojim okružnicama od 7. augusta 1924. br. 19.269/1924. od 2. septembra 1924. br. 22.560/1924. (»Radnička Zaštita« br. 8. i 9. iz god. 1924.) i od 31. marta 1925. godine br. 10.644/1925. (»Radnička Zaštita« br. 5. i 6. iz god. 1925.) izdao potanka uputstva glede postupka odašiljanja bolesnih članova Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika u oporavilište »Jadran« na otoku Rabu.

Digitized by Google

Unatoč toga opaženo je, da broj kreveta u tom oporavilištu redovno i stalno nije popunjen, što se gledom na veliki broj naših bolesnih članova, kojima je liječenje u oporavilištu neophodno potrebno u interesu ozdravljenja ili oporavka nikako ne može dalje trpiti, to Središnji Ured za Osiguranje Radnika ponovno sve mjesne organe upozoruje, da se u oporavilište »Jadran« na otoku Rabu (Hrvatsko Primorje) primaju:

a) rekonvalescenti iza teških općih bolesti; b) bolesti živčevlja; c) bolesti srca, žila i krvi; d) bolesti disala *nezaraznog* značaja; e) bolesti bubrega; f) slučajevi opće oslabljelosti i limfatične konstitucije.

Oporavilište imade na raspolaganje 35 kreveta, djelomično pojedinačno, a djelomično po više zajedno u jednoj sobi.

U oporavilište primaju se samo članovi Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika, dočim se porodični članovi ne primaju.

O primitku odlučuje jedino Okružni Ured za Osiguranje Radnika u Ljubljani po redu prijave i prešnosti slučaja. Kao prijava služi potanko ispunjeni *upitni arak*, koji imade za svakog šiljajućeg člana ispuniti u *dva* primjerka odnosni Okružni Ured, koji svoga člana u oporavilište upućuje, te oba primjerka upitnog arka poslati na naslov: »Okrožni Urad za Zavarovanje Delavcev, oddelek »Jadran«, Ljubljana, Turjaški trg, št. 4./I.«.

Potrebni upitni arci naručuju se kod Okružnog Ureda za Osiguranje Radnika u Ljubljani. U slučaju pomanjkanja upitnih araka dostatni su takodjer i sami odgovori, pred koje se stave po redu tekući brojevi upitnog arka.

Poziv bolesnika vrši se ili izravno ili putem nadležnog Okružnog Ureda za Osiguranje Radnika odnosno njegove ekspoziture — prema tome kako je to navedeno u upitnom arku. Pozivu se imadu bolesnici točno odazvati.

Ako bolesnik ne prispije u oporavilište »Jadran« na Rabu odredjenog dana, zaračunava se za svaki izgubljeni dan normalna opskrbnina.

Bolesnici imadu sa sobom donijeti vlastitu tjelesnu rubeninu u dostatnom broju (svega dvije garniture). Pranje rublja vrši se u samom oporavilištu na račun Ureda.

Sa dozvolom oporavilišnoga liječnika smije upravitelj oporavilišta odrediti bolesnicima laglji rad, bilo u oporavilištu, bilo u ekonomiji. Zabranjeno je naprotiv upotrebljavati bolesnika za takav rad, koji ne odgovara njihovom socijalnom položaju ili koji po izjavi oporavilišnog liječnika ne pospješuje njihovo zdravlje.

Bolesnici smiju slobodno upotrebljavati otvoreno kupalište kraj luke oporavilišta, ako tamošnji liječnik za pojedinca inako ne odredi. Zabranjeno je svakome kupanje bez kupaćih gačica ili kupaćeg odijela.

Pacijenti su dužni vladati se točno prema odredbama oporavilišnog liječnika i kućnog reda.

Članovi (članice) Središnjeg Ureda, koji (koje) bi bez odobrenja i poziva Okružnog Ureda u Ljubljani prispjeli u oporavilište, ne će biti pod nikakovim uvjetom primljeni u oporavilište, te imadu u takovom slučaju sami (same) nositi troškove.

Opskrbnina (opskrbna pristojba) iznosi 75.— Din. za svaki kalendarski dan ne gledajuć na to u koji dnevni čas (sat) je bio član primljen i otpušten iz oporavilišta. Opskrbnina plaća se Okružnom Uredu u Ljubljani u roku od 8 dana nakon predloženja računa oporavilišta.

Privatni pacijenti se u oporavilište ne primaju.

Oporavilište »Jadran« na otoku Rabu otvoreno je kroz cijelu godinu.

Kako je u interesu naših bolesnih članova, da nijedan krevet u oporavilištu ne ostane prazan i neiskorišćen ma i jedan samo dan, pozivaju se svi mjesni organi Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika, da svoje bolesne članove — ako predleže slučajevi gore pod a)—f) navedeni — upućuju na liječenje i u oporavilište »Jadran« na Rabu, ali se naročito upozoruju, da su svi slučajevi sa otvorenom plućnom tuberkulozom ili sa otvorenom kirurgičnom tuberkulozom od primitka u oporavilište »Jadran« apsolutno isključeni. U obzir mogu tek *iznimno* doći najlaglji početni slučа-

Digitized by Google

jevi plućne tuberkuloze (zatvorena plućna tuberkuloza) samo onda, ako uredski liječnik na upitnom arku izričito označi, da se radi o takovom lagljem početnom slučaju (Apicitis).

U Zagrebu, dne 5. juna 1925.

Generalni direktor:
u z.
Bauer v. r.

Br. 9.590/1925.

OKRUŽNICA

Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika u predmetu godišnjeg otpisivanja od vrednosti inventara uslijed istrošenja.

Svim mesnim organima.

Iz do sada predloženih godišnjih zaključnih računa opaženo je, da mesni organi u pogledu otpisivanja od vrednosti inventara (uredskog namještaja, pisaćih i računskih mašina itd.) različito postupaju, a njekoji uopće ništa ne otpisuju.

Da se i u tom pogledu poluči jednoličan postupak odredjuje se sledeće:

Koncem svake godine imade se otpisati 10% od vrednosti onog inventara, koji nije nabavljen u dotičnoj godini. Od inventara, koji je nabavljen u tekućoj godini, imade se 10% od njegove vrednosti otpisati tek koncem sledeće godine.

Na primjer: Vrednost inventara 31. decembra 1924. iznosila je Din. 100.000.— sa kojim je iznosom 1. januara 1925. otvoren račun inventara. U god. 1925. nabavljeno je još inventara za Din. 20.000.— pa će prema tome vrednost inventara 31. decembra 1925. iznositi Din. 120.000.—.

U ovom slučaju imade se 31. decembra 1925. otpisati 10% od početne sume, t. j. od Din. 100.000.— što iznosi Din. 10.000.—. Sa 1. januarom 1926. otvoriti će se račun inventara sa vrednošću od Din. 110.00.—, a 31. decembra 1926. otpisati će se 10% od 110.000.— itd.

Knjigovodstveno će se otpis od inventara izvesti tako, da će se sa 10% otpisom priznati račun inventara, a opteretiti »Račun otpisa inventara«, koji se imade u glavnoj knjizi otvoriti. »Račun inventara« saldira se koncem godine sa računom »Bilance«, a »Račun otpisa inventara« sa »Računom gubitka i dobitka«.

Inventar, koji sačinjava dio imovine likvidirane blagajne treba odmah preneti u knjige okružnog ureda u koliko to već nije učinjeno.

Knjigovodstveno treba to izvesti tako, da se u knjigama likvidirane blagajne sa procijenjenom vrednošću inventara opteretí tekući račun okružnog ureda u korist računa inventara, a u knjigama okružnog ureda imade se opteretiti račun inventara u korist tekućeg računa likvidirane blagajne.

U Zagrebu, dne 3. juna 1925.

Generalni direktor:
u z.
Bauer v. r.

Broj 14.393/1925.

OKRUŽNICA.

Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika u predmetu osiguranja, te pružanja potpora i lečenja nameštenicima preduzeća Cie Des Wagons-Lits.

Povodom zahtjeva preduzeća Cie int. des Wagons-Lits u svrhu uredjenja načina prijave i odjave, te pružanja lečenja i potpora nameštenicima pomenutoga preduzeća obnalazi ovaj ured odrediti sledeće:

Digitized by Google

Kako osoblje pomenutoga preduzeća stanuje u Beogradu, Nišu, Zagrebu i Vinkovcima, to glede prijave tih nameštenika dolaze u obzir okružni uredi u Zagrebu, Beogradu i Osijeku. Prema tome će se osoblje, koje stanuje u Beogradu i Nišu odnosno u području beogradske sekcije preduzeća morati prijaviti kod okružnog ureda u Beogradu, ono koje stanuje u Zagrebu odnosno u području zagrebačke sekcije kod okružnoga ureda u Zagrebu, te konačno ono, stanujuće u Vinkovcima, kod okružnog ureda u Osijeku, pa se tim uredima imadu naravno i plaćati prinosi za osiguranje tamo prijavljenih nameštenika. Pravo na potpore medjutim uživaju nameštenici preduzeća na teritoriju cele Kraljevine, gdjegod ih zadesi slučaj obolenja. Usljed toga su pomenutim nameštenicima potrebitu lečničku njegu, lekove i potpore dužni pružati s v i okružni uredi, kao i njihove ekspoziture, naravno uz naslov, ako se dotični nameštenik u slučaju obolenja propisno legitimira. Prema sporazumu sa upravom preduzeća ako se je nameštenik propisno legitimirao onda, ako uz legitimaciju sa fotografijom, koju imade kao nameštenik preduzeća, predoči i potvrdu poslodavca o uposlenju na propisanoj za to tiskanici. Tu će mu potvrdu u slučaju obolenja izdati šef dotičnog putujućeg vagona, poslovnice, magazina i sl. Ovako legitimiranom članu dužni su dakle sve m e s n i o r g a n i pružiti sve zakonske potpore, dakle lekara, lekarije, bolničku njegu, novčane potpore itd. naravno na račun onoga okružnoga ureda, kojega je dotični nameštenik članom. O preuzeću takovoga člana u lečenje dužni su mesni organi o d m a h obavestiti nadležni okružni ured, kojemu se po završetku lečenja imadu predložiti i odnosni računi u svrhu refundiranja.

Što se svim mesnim organima saopćuje znanja i točnog obdržavanja radi.

U Z a g r e b u, dne 7. jula 1925.

Generalni direktor:
Glaser v. r.

Broj 14614—1925.

OKRUŽNICA

Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika u predmetu knjiženja lekova i zdravstvenih potrepština potrošenih u ambulantama mesnih organa na teret grane osiguranja za slučaj bolesti.

Svim mesnim organima.

On upit jednog mesnog organa koliko se od lekova i zdravstvenih potrepština potrošenih na teret grane osiguranja sa slučaj bolesti u ambulatoriju okružnog ureda, imade knjižiti na račun osiguranih, a koliko na račun porodičnih članova, priopćuje se naslovu, da može knjižiti polovicu na račun osiguranih, a drugu polovicu na račun porodičnih članova.

Što se svim mesnim organima znanja i ravnanja radi saopćuje.

U Z a g r e b u, dne 3. juna 1925.

Generalni direktor:
u z.
***Bauer* v. r.**

Broj 16293—1925.

OKRUŽNICA

Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika u predmetu povišenja bolno-opskrbnih pristojba za 3. razred u bolnicama u Mitrovici, Vinkovcima i t. d.

Svim mjesnim organima.

Ministarstvo Nar. Zdravlja Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca, Odelenje za Zdravstvenu službu, ZBr. 876 od 13. jan. 1925. g. u Beogradu. Inspektoratu

Digitized by Google

Министарства Народног Здравља Нови Сад. На предлог Ваш бр. 213/925. г. Господин Министар Нар. Здравља одлуком својом ЗБр. 876. од 13. јан. 1925. г. донео је решење: „Да се од 1. јан. 1925. г. установи дневна такса лечења у III. разреду по 30.— Дин. (тридесет) динара за Градске болнице у Суботици и Панчеву и жупанијске болнице у Ср. Митровици и Винковцима; а по 24·— (двадесетчетири) динара у градској болници у Сомбору, Сенти, Вршцу и Велој Цркви". О овоме се извештавате ради доставе дотичним болницама. По наредби Министра Нар. Здравља за начелника инспектор, Др. Драг. И. Ђорђевић с. р."

Доставља се предње знања ради.

У Загребу, дне 18. јуна 1925.

Генерални директор:
Милан Глазер в. р.

Br. 17.107/1925.

OKRUŽNICA

Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika u predmetu osiguranja radnika uposlenih kod vršaćih strojeva.

Svim mesnim organima.

Na osnovu zaključka ravnateljstva Središnjeg Ureda za osiguranje radnika od 6. aprila 1925. čl. 18. sjedničkog zapisnika, odobrenog po Ministarstvu Socijalne Politike rešenjem broj U 802/IV. od 16. juna 1925. odredjuje se u gornjem predmetu sledeće:

1. Kod vršaćih strojeva osiguravaju se na isti način kao industrijalni radnici *poimence za slučaj bolesti i za slučaj nezgode a prema faktičnoj zaradi* samo *mašiniste, ložaci i hranari.*

2. Ostalo poljoprivredno radništvo osigurava se samo *za slučaj nesreće* s tim, da Okružni Ured neće od poslodavca tražiti naknadu troškova lečenja u prve 4 nedelje iza nesreće prema odredbi 3. al. §-a 93. ZOR. Ovo osiguranje vrši se *kolektivno* za onaj broj poljoprivrednih radnika, koji odgovara snazi vršaćeg stroja, tako da će se za svaku konjsku snagu vršalica sa motorom odnosno za svakog za pogon upotrebljenog konja ili vola osigurati *po 2 (dva)* poljoprivredna radnika, *no najviše 20 a kod vršaćih strojeva sa elevatorom 4 radnika manje kao kod vršalica bez elevatora.* Kao nadnični razred za ove radnike kao za prinose tako i za pomoći odredjuje se jedinstveno *XIII. nadnični razred.* Poslodavcima za sve navedene radnike imaju se smatrati vlasnici vršaćih strojeva. Osiguranje traje i prinos se ubire za sve radne dane od dana početka vršitbe do dana svršetka, a bez obzira na prelazne prekide, a na osnovu od opštinskih vlasti potvrdjenih prijava i odjava.

Za osiguranje poljoprivrednih radnika na pomoći prema t. 1. i 2. §-a 85. ZOR kroz 4 nedelje iza nesreće, koje će se odustajanjem od regresa od strane poslodavca (§ 93. ZOR 3. al.) pružati okružni ured, tražiće taj ured 5% prirez na prinose za osiguranje u nesrećnim slučajevima.

Prinos za slučaj nesreće izračuna se iz sume obezbedjene nadnice osiguranog broja poljoprivrednih radnika (t. j. obezbedjene nadnice XIII. nadn. razreda, pomnožene sa odredjenim brojem radnika i brojem radnih dana), množenjem sa 5% prinosnom tarifom i postotkom opasnosti, u koji je posao uvršten (srednji postotak: 87 za motorne vršalice bez sprava za automatsko ulaganje, 59 za motorne vršalice sa spravom na automatsko ulaganje, 48 za vršalice sa životinjskom snagom). Na primjer: za 12 poljoprivrenih radnika zaposlenih kroz 38 dana ako je posao uvršten u % opasnosti 87, imao bi se platiti slijedeći prinos za slučaj nesreće:

Obezbedjena nadnica XIII. nadničnog razreda od Din. 20 × 38 = 760 × 12 = 9.120.—.

Ukupni iznos obezbedjene nadnice od Din. 9.120.— × 0.05 = Din 456.— kao prinos za slučaj nesreće za % opasnosti *100* za postotak opasnosti 87 iznosi prinos

Digitized by Google

456 × 0.87 t. j. Din. 396.72.

Ovome iznosu prinosa za slučaj nesreće koji se ubire na račun Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika, treba još dodati 5% za račun Okružnog Ureda, a radi osiguranja pomoći u prve četiri nedelje iza nesreće i za odustajanje od regresa. U ovom slučaju iznosi potonji prinos Din. 396.72 × 0.05 = Din. 19.84 ili ukupno Din. 416.60.

Ovi prinosi propisaće se *posebnim kumulativnim platežnim nalogom* odvojeno od običnog platežnog naloga za profesijonalne radnike. O iznosima navedenih prireza kao i o izdatcima za pomoći a prve 4 nedelje iza nesreće vodiće se posebna evidencija.

Na opisani način propisani prinosi za slučaj nesreće za poljoprivredne radnike, zaposlene kod vršalica imadu se knjižiti u posebnoj knjizi tekućih računa poslodavaca formular II.

U iskazu II/a, o rekapitulaciji prinosa imade se propis ovih prinosa iskazati posebno na kraju iskaza kao 4. kategorija i to posebno za svaki postotak opasnosti. Propis prinosa za slučaj nesreće imade se uvrstiti u odnosnu rubriku iskaza, a 5% prirez na isti imade se uvrstiti u rubriku prinosa za slučaj bolesti.

Nakon što su isti prinosi u iskaz II/a unešeni, imade se isti zaključiti.

Ove odredbe važe *za godinu 1925.*

Kod provedbe same postupak će biti sledeći:

Okružni uredi izvestiće odmah poslodavce — sopstvenike vršaćih strojeva preko opštinskih poglavarstva o objamu osiguranja i visini prinosa i tražiti ovim putem, da poslodavci prijave tipove vršalica; broj konjskih snaga stroja i početak vršitbe i da odjave svršetak. Na osnovu katastra poslodavaca sa vršalicama, koji će svaki okružni ured voditi i od vremena do vremena prema podatcima opština revidirati, utvrdiće okružni uredi, da li su svi početak vršenja prijavili i neprijavljene pod pretnjom zvaničnog odredjenja trajanja osiguranja ponovno pozvati na ovu prijavu. Nakon objave izdavaće se platežni nalozi i prinosi ubrati. O iznosu za god. 1925. propisanih prinosa, isplaćenih hranarina i bolničkih troškova te troškova lekova izračunatih u smislu okružnice Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika br. 4.305/1924. R. Z. iz god. 1924. strana 37. u prve 4 nedelje. Okružni ured izvestiće ovaj Središnji Ured u roku od 2 meseca iza svršenog vršenja.

Podjedno se mesni organi pozivaju da odmah obustave u tečaju se nalazeće eksekutivne (ovršne) postupke na platežne naloge izdane vlasnicima vršaćih strojeva za god. 1922., 1923. i 1924. do daljnje odredbe ovog Središnjeg Ureda.

U Zagrebu, dne 23. juna 1925.

Generalni direktor:
u z.
Mergl, v. r.

Broj: 18.170/1925.

OKRUŽNICA

Središnjeg Ureda za Osiguranje u Zagrebu u predmetu knjige: »Zakon o Osiguranju Radnika od 14. maja 1922. sa objašnjenjem Dra. Vilima Helebranta«.

Svim mjesnim organima.

Nakladom ovog Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika izašla je iz štampe knjiga: »Zakon o Osiguranju Radnika od 14. maja 1922. sa objašnjenjem Dra. Vilima Helebranta«.

Knjiga osim teksta samog zakona i objašnjenja sadržaje još i uvod od Dr. Božidara Adžije, u kojem je prikazan kratak historijat postanka i razvoja radničkog osiguranja, te sadanje stanje kod nas i u drugim državama, nadalje sadržaje Provedbenu Naredbu; Statut Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika; Tablice opasnosti, nadničnih razreda, prinosa i novčanog ekvivalentt, te alfabetski registar.

Knjiga obasiže 607 stranica oktav formata.

Digitized by Google

Prodajna joj je cijena Din. 70.— a dobiva se kod Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika, Zagreb, Preradovićeva ulica 44/II., te u svim knjižarama. Skuplje od Din. 70.— ne smije se prodavati. Poštarina kod narudžbe jednog primjerka iznosi Din. 5.—

U Zagrebu, dne 6. jula 1925.

Generalni direktor:
Glaser v. r.

Broj: 18.753/1925.

OKRUŽNICA

Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika u predmetu fijakerine za službena putovanja službenika.

Svim mjesnim organima.

Upravni Odbor ravnateljstva Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika zaključkom od 10. o. mj. zaključio je, da se u smislu § 31. tač. 1. Službenog Pravilnika službenika Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika, službenicima kod putovanja u službenom poslu željeznicom ili ladjom na ime naknade učinjenog troška za kola isplaćuje slijedeća taksa:

Za Beograd i Gruž (Dubrovnik)	Din 60.—
za Zagreb, Ljubljana, Sarajevo, Osijek, Split, Sušak i Zemun	Din 40.—
za sva ostala mjesta	Din 30.—

za jednu vožnju od stana na stanicu i isto toliko sa stanice do stana bez obzira na to, da li je vožnja bila danju ili noću.

Ovaj zaključak stupa na snagu *16. jula 1925.*, a važi za Središnji Ured za Osiguranje Radnika i njegove mjesne organe.

U Zagrebu, dne 11. jula 1925.

Generalni direktor:
Milan Glaser, v. r.

Broj: 11.684/1925.

OKRUŽNICA.

Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika u stvari tačnih očevidnika o ambulantama i o uredjenju specijalističkog liječenja kod mjesnih organa.

U svrhu jednoličnije organizacije ambulatornog i specijalnog liječenja i organizacije zajedničkog rada, sa ustanovama Ministarstvu Narodnog Zdravlja potrebni su tačni očevidnici o ambulantama i o uredjenju specijalističkog liječenja naših mjesnih organa. Pozivaju se svi mjesni organi da najkasnije u roku od mjeseca dana nakon prijema ove okružnice pažljivo popune i ovamo pošalju »Očevidnike o ambulantama« i o uredjenju specijalističkog liječenja.

Ovaj očevidnik ima se popuniti tačno po dolje postavljenim točkama:

I. Očevidnik ambulanata.

1. a) Imena mjesta u kojima mjesni organ ima ambulantu, b) broj prostorila, c) veličina, d) kratki opis, e) svrha svake prostorije, posebno za svaku ambulantu.

ad b) Treba navesti ne samo sveukupan broj prostorija, nego broj predsoblja, čekaona, soba za ordinacije i nuzprostorija (komora za zdravstveni i zavojni materijal, klozeta i pisoira) koje spadaju k ambulanti.

ad c) Veličinu prostorija treba naznačiti za svaku prostoriju posebno u kvadratnim metrima površine poda. Ako može neka okružni ured pošalje jednostavni od našeg namještenika narisani tlocrt ambulante).

Digitized by Google

ad d) Opis neka bude kratak (n. pr. sobe imaju po jedan prozor, pod od betona, zidovi su krečeni.).

ad e) Odredjena svrha svake prostorije na primjer: predsoblje zajedničko, ili: samo za ženske ili: samo za tuberkulozne, soba za kirurgiju i očne bolesti, ili: zubarski atelje ili: za sveukupnu ordinaciju.

2. Raspored ordinacije u ambulanti. Treba navesti, koji liječnik kada, od koliko sati do koliko sati ordinira, da li ordinira za opštu praksu ili za specijalnu struku (tuberkuloza, zubarstvo itd.).

3. Točan prepis cijeloga inventara, posebno za svaku ambulantu.

4. Broj novih bolesnika godine 1924. za svaku ordinaciju po dnevniku ambulante. Ako ured ima o tome podataka neka nam javi i prosječni broj bolesnika na dan. N. pr. Ordinacija dr. X-a: 680 novih bolesnika godine 1924. Prosečno imao je na dan (stare i nove bolesnike skupa) 10 bolesnika.

Jedan primjerak ovog očevidnika ima da ostane kod okružnog ureda odnosno mjesnog organa, treba ga i dalje pažljivo voditi i unašati sve naknadne promjene.

II. Uredjenja za specijalističko liječenje i pregledavanje bolesnika izvan ambulanata.

U ovom izvještaju ima mjesni organ da javi, da li ima osim svojih ambulanta druga uredjenja za specijalno liječenje svojih bolesnika.

Treba javiti: 1. imena, struku i vrijeme ordinacije liječnika specijalista, koji liječe članove ne u ambulanti okružnog ureda nego u svome stanu ili u privatnim, javnim ili državnim ustanovama.

a) Osobitom pažnjom treba sastaviti ovaj izvještaj u pogledu:

a) zubarskog liječenja naših članova.

b) Röntgen-pregledavanja i liječenje izvan naših ambulanta.

c) Pregledavanje sekreta i ekskreta (krvi, mokraće itd.), da ovaj ured dobije tačnu sliku o uredjenju tih poslova kod svakog mjesnog organa.

III. Izvještaj o saradnji sa državnim ili drugim javnim ustanovama Socijalne higijene.

Okružni Ured ima da javi:

1. Kakve državne ili druge javne ustanove socijalne higijene, dispanzeri, epidemiološki zavodi, stanice za malariju, ambulante za djecu, za venerične itd. Röntgen laboratoriji postoje na njegovom području? Podatke dobit će od zdravstvene vlasti ili od svojih liječnika.

2. Sa kojim od gore spomenutih ustanova ima mjesni organ ugovor ili drugo utanačenje za liječenje naših članova?

IV. Izvještaj o posebnim ugovorima mjesnog organa sa banjama, kupatilima, lječilištima za liječenje svojih članova.

U ovom izvještaju treba navesti samo ona kupatila, banja i liječilišta sa kojima je mjesni organ sam sklopio posebni ugovor ili posebno utanačenje za pojedine kupke za parno kupatilo, za tuš kupke ljekovite kupke, za banjsko liječenje, za opskrbu, itd. O našim sopstvenim lječilištima na pr. »Bresťovac«, »Kasindol« itd. naravno ne treba izvjestiti.

U Zagrebu, dne 23. jula 1925.

Generalni direktor.
Glaser v. r.

Digitized by Google

Broj: 20.549/1925.

OKRUŽNICA

Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika u predmetu matematičke kontrole apotekarskih računa prije predlaganja na retaksaciju.

Usprkos opetovanih opomena, konstatovao je ovaj Središnji Ured da neki mjesni organi još uvijek ne obavljaju matematičku kontrolu apotekarskih računa prije predlaganja na retaksaciju ovom Središnjem Uredu, kako je to odredjeno okružnicom br. 20.813./23.

Stoga se ponovno pozivlju svi mjesni organi, da bezuslovno sve zaprimljene apotekarske račune podvrgnu svestranom matematičnom preispitivanju i kontroli o ispravnom prenosu iznosa sa pojedinog recepta u račun, zbroj u računima, ispravnost i odbitak postotka popusta, kao i ispravnost zbroja obiju netto iznosa.

U Zagrebu, dne 18. jula 1925.

Generalni direktor:
Glaser v. r.

Број 15591./925.

ОКРУЖНИЦА

Средишњег Уреда за Осигурање Радника у Загребу у предмету осигурања ученица занатске женске школе у Нишу, те других школа исте врсте.

Свим мјесним органима.

Министарство Социјалне Политике доставило је овамо следеће решење:

„Управа Школе Нишке Подружнице Женског Београдског Друштва у Нишу извештава ово Министартво непосредно актом од 9. априла т. г. број 48., а другим актом и преко Министарства Трговине и Индустрије од 8. маја т. г. Б.Број 7056. да тај Уред Експозитура у Нишу тражи од Управе Школе да пријави на осигурање све своје ученице.

Према § 3. Закона о Осигурању Радника обавезне су на осигурање „ученици у радионицама јавних учевних завода“ (занатлијских обртних школа).

Према томе, могле би овде доћи у обзир само оне занатлијске и радничке школе које имају радионице, док остале па и шегртске школе које похађају само шегрти не би дошле под овај обзир. Према извјештају Управе поменуте школе ова се школа сматра шегртском „јер ова спрема будуће раднике за радионице“.

Због тих разлога нека Уред за сада — до дефинитивног решења овог питања — не тражи приносе за осигурање за ученике ове школе, нити других школа ове врсте на темељу њиховог науковног одношаја са школом, већ само на основу њиховог пословног одношаја са послодавцем, ако су било где запослени, т. ј. ако такав одношај постоји“.

Што се ставља свим месним органима до знања позивом, да у смислу горњега решења поступају до даљњега, те не осигуравају ученике (ученице) школа горње врсте.

У Загребу, дне 30. јула 1925.

Генерални директор:
Милан Гласер в. р.

Digitized by Google

Broj: 5.108/1925.

OKRUŽNICA

Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika o načinu zaračunavanja ovršnih (eksekutivnih) troškova.

Svim mjesnim organima.

Okružnicom ovog Središnjeg Ureda od 4. marta t. g. broj gornji odredjeno je, da se analogno odredbama, koje vrede za eksekutivnu naplatu državnih poreza i kod eksekutivne naplate dražbina okružnih ureda računaju ovršni troškovi sa 6% od dužne svote, ako se ova naplata vrši putem vlastitih organa ureda.

Pošto su članom 58. zakona o dvanajstinama ovršni troškovi za državne poreze sniženi na 4% od dužne glavnice, to se upućuju mjesni organi, da i oni u slučaju eksekutivne naplate po vlastitim organima računaju ovršne troškove sa 4% od dužne svote.

Zatezni kamati i troškovi dražbe ostaju isti kako je odredjeno okružnicom od 4. marta o. g. broj gornji (»Radnička Zaštita« VII./116.).

U Zagrebu, dne 1. augusta 1925. Generalni direktor:
Glaser v. r.

Broj: 20.626/1925.

OKRUŽNICA

Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika u predmetu utrnuća propisa ranijih nosilaca osiguranja i njihovih nadzornih vlasti.

Opaženo je sa strane ovoga ureda, da se pojedini mesni organi pri pružanju potpora članovima, a naročito pri upućivanju istih u banje ili na promjenu boravka često pozivaju na prijašnje propise, ma da su oni kasnijim odredbama Središnjeg Ureda sami po sebi izgubili svoju snagu.

Da se takovi slučajevi u buduće više ne opetuju, te da pružanja potpora kod svih mesnih organa bude provedeno na jedinstoenoj osnovi, to se na osnovu zaključka upravnog odbora Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika od 10. jula 1925. ovime svi mesni organi upozoruju, da su sve stare odluke i rešenja ranijih nosilaca osiguranja i njihovih nadzornih vlasti (na pr. bivše Zemaljske blagajne za potporu bolesnih radnika i za osiguranje proti nezgodama, zemaljskog ureda za osiguranje radnika it.) zakonom o osiguranju radnika od 14. maja 1922. izgubile svoju pravnu snagu i danas važe samo oni propisi koje je do sada izdao Središnji Ured ili Ministarstvo Socijalne Politike u Beogradu.

Što se svim mesnim organima saopćuje znanja i točnog obdržavanja radi.

U Zagrebu, dne 1. augusta 1925. Generalni direktor:
u z.
Dr. M. Ježić v. r.

Министарство народног здравља
Институт за проучавање
и сузбијање маларије.
Број: 3419.
28. маја 1925. у Трогиру.
Предмет: дељење кинина
члановима окружних уреда.

ОКРУЖНИЦА МИНИСТАРСТВА НАРОДНОГ ЗДРАВЉА.

Свим анмаларичним станицама у Далмацији.

Пошто је било неколико случајева, да су поједини ендемијски лекари ускратили преглед и лек члановима Окружног Уреда за Осигурање Радника, који

Digitized by Google

су боловали од маларије, и што су поводом тога стигле оправдане притужбе на овај завод, те да би овакови неспоразуми били уклоњени, наређујем да ендемијски лекари пруже потребити лек и преглед такођер и члановима (и њиховим породицама) Окружних Уреда који болују на маларију сматрајући их као и остале пацијенте (нечланове Окружних Уреда). Преглед или лек неће ендемијски лекари давати члановима према рецепту лекара Окружних Уреда, већ ће по свом властитом нахођењу, т. ј. поступати ће у свему са овим пацијентима, као са оним који не припадају Окружним Уредима.

Шеф Института:
Др. *Сфарчић* с. р.

ПРЕВОЂЕЊЕ СЛУЖБЕНИКА.

Закључком управног одбора Средишног Уреда за осигурање радника од 10. јула 1925. преведен је по новом Службеном Правилнику Никола Матић, инкасант београдског окружног уреда за осигурање радника на раду при Експозитури у Нишу, за служитеља служитељске струке, категорије Д. положаја XI. у привременом својству.

NATJEČAJ.

Na temelju zaključka sjednice predsjedništva Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika u Zagrebu od 18. jula 1925. raspisuje se kod tog ureda natječaj za jedno mjesto kategorije A položaja V., inženjerske struke sa visokom tehničkom školom i inženjerskom diplomom, uz godišnju sistematsku platu od 12.000.— dinara, godišnju položajnu platu od Din. 21.000.— te pripadajućim porodičnim i mjesnim dodatkom.

Pored potrebne školske spreme, kandidati za ovo mjesto moraju imati još ove uslove:

1. moraju biti državljeni Srba, Hrvata i Slovenaca;
2. moraju znati srpsko-hrvatski ili slovenački jezik;
3. moraju imati tjelesnu, umnu i moralnu sposobnost za vršenje službe;
4. moraju imati navršenu 18, a ne prekoračenu 40. godinu života;
5. ne smiju biti pod starateljstvom ili stečajem;
6. ne smiju biti pod isljedjenjem za zločinstvo ili prestup iz koristoljublja;
7. ne smiju biti presudom redovnog suda pravomoćno osudjeni za zločinstvo iz koristoljublja ili na gubitak službe odnosno političkih prava.

Zdravlje se mora dokazati svedodžbom lekara Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika, ili mjesnih organa, ili lekara državnih ili samoupravnih vlasti, te još jednom svedodžbom izdanom po državnom ili drugom javnom dispanzeru odnosno lekaru specijalisti za tuberkulozu.

Sva ostala prava i dužnosti utvrdjena su Službenim Pravilnikom.

Vlastoručno pisane i krsnim listom, domovnicom, vjenčanim listom, svedočanstvom o godinama djece, uverenjem o dotadanjem zanimanju i o regulisanju vojne dužnosti obložene molbe imaju natjecatelji podnijeti do uključivo 1. septembra 1925.

U Zagrebu, dne 4. augusta 1925.

Središnji Ured za Osiguranje Radnika.

Digitized by Google

NATJEČAJ.

Na temelju zaključka predsjedničke sjednice ovoga ureda od 29. jula 1925. toč. 471. sjedn. zapisnika, raspisuje se ovime *u svrhu promaknuća ovouredskih službenika*, natječaj na dva mjesta činovnika kategorije C položaja VIII. pomoćno-tehničke struke, sa godišnjom sistematskom plaćom od Din. 9.600.— i položajnom plaćom od Din. 9.000.—.

Dodatak za porodicu iznaša D 1800.— godišnje po članu porodice, no ukupni dodatak ne može biti veći od D 7.200.— godišnje. Mjesni dodatak je 15% sistematske plaće.

Natjecatelji moraju dokazati, da su svršili 4. razreda srednje škole, ili da posjeduju sposobnost za vršenje stručnih poslova i potrebnu inteligenciju za službeni saobraćaj sa publikom i službenicima.

Opći uvjeti za ovo mjesto jesu:

a) da je kompetent državljanin kraljevine SHS i da znade srpsko-hrvatski ili slovenački jezik;

b) da ima tjelesnu i moralnu sposobnost za vršenje službe;

c) da nije mladji od 18 ni stariji od 40 godina;

d) da nije pod starateljstvom ili stečajem;

e) da nije pod isledjenjem ili već pravomoćno osudjen za zločinstvo ili prestup iz koristoljublja ili da nije osudjen na gubitak službe odnosno političkih prava.

Svojeručno pisane i potrebitim ispravama valjano obložene molbe imaju natjecatelji potpisanom uredu podnijeti do uključivo dne 24. augusta 1925. do 12 sati o podne.

Ovaj raspis natječaja vrši se u svrhu promaknuća namještenika, koji se nalaze već u službi radničkog osiguranja, a svojim marljivim i savjesnim radom su to promaknuće zavrijedili.

Okružni Ured za Osiguranje Radnika u Zagrebu.

NATJEČAJ.

Na temelju zaključka predsjedničke sjednice ovoga ureda od 15. jula 1925. točka 468. raspisuje se ovime natječaj na slijedeća mjesta:

1. jedno mjesto činovnika kategorije C položaja VI., kancelarijske struke sa godišnjom sistematskom plaćom od Din. 9.600.— i položajnom plaćom od Din. 15.000.—;

2. tri mjesta činovnika kategorije C položaja VIII. pomoćno-tehničke struke, sa godišnjom sistematskom plaćom od Din. 9.600.— i položajnom plaćom od Din. 9.000.—;

3. dva mjesta činovnika kategorije C položaja IX. kancelarijske struke sa godišnjom sistematskom plaćom od Din. 9.600.— i položajnom plaćom od Din. 7.200.—;

4. jedno mjesto služitelja kategorije D položaja XI. odnosno X. sa godišnjom sistematskom plaćom od Din. 8.400.— i položajnom plaćom od Din. 3.600.— odnosno Din. 4.200.—.

Dodatak za porodicu iznaša za sva mjesta Din. 1.800.— godišnje po članu porodice no ukupni dodatak ne može biti veći od Din. 7.200.— godišnje. Mjesni dodatak za sva mjesta je 15% sistematske plaće.

Za sva mjesta sub 1., 2. i 3. traži se, da je kompetent svršio 4 razreda srednje škole, ili da dokaže da posjeduje sposobnost za vršenje stručnih poslova i potrebnu inteligenciju za saobraćaj sa publikom i službenicima;

za mjesto sub 4. traži se najpotrebnija pismenost.

Opći uvjeti za sva mjesta jesu:

a) da je kompetent državljanin kraljevine SHS i da znade srpsko-hrvatski ili slovenački jezik;

b) da ima tjelesnu i moralnu sposobnost za vršenje službe;

c) da nije mladji od 18 ni stariji od 40 godina;

d) da nije pod starateljstvom ili stečajem;

Digitized by Google

e) da nije pod istiedjenjem ili već pravomoćno sudjen za zločinstvo ili prestup iz koristoljublja ili da nije osudjen na gubitak službe odnosno političkih prava.

Svojeručno pisane i potrebitim ispravama valjano obložene molbe imaju natjecatelji potpisanom uredu podnijeti do uključivo dne 15. augusta 1925. do 12 sati o podne.

OKRUŽNI URED ZA OSIGURANJE RADNIKA U ZAGREBU.

NATJEČAJ.

Na temelju zaključka ravnateljske sjednice ovoga ureda od 15. jula 1925., tač. 132. raspisuje se ovim ponovno natječaj na:

jedno mjesto **činovnika kategorije B položaja VI. računarsko-knjigovodstvene struke,** sa godišnjom sistematskom plaćom od Din. 10.800.— i položajnom plaćom od Din. 15.000.—.

Dodatak na porodicu iznaša Din. 1800.— godišnje po članu porodice, no ukupni dodatak ne može biti veći od Din. 7200.— godišnje. Mjesni dodatak je 15% sistematske plaće.

Za ovo mjesto traži se potpuna srednjoškolska sprema, ili sposobnost za vršenje stručnih poslova, znanje zakonskih propisa o osiguranju radnika, te potrebna inteligencija za službeni saobraćaj sa publikom i službenicima.

Opći uvjeti za ovo mjesto jesu:

a) da je kompetent državljani kraljevine S. H. S. i da znade srpsko-hrvatski ili slovenački jezik;

b) da ima tjelesnu i moralnu sposobnost za vršenje službe;

c) da nije mladji od 18, a stariji od 40 godina;

d) da nije pod starateljstvom ili stečajem;

e) da nije pod istiedjenjem ili već pravomoćno sudjen za zločinstvo ili prestup iz koristoljublja ili da nije sudjen na gubitak službe odnosno političkih prava.

Svojeručno pisane i potrebitim ispravama valjano obložene molbe imaju natjecatelji potpisanom uredu podnijeti do uključivo dne 15. augusta 1925. do 12 sati o podne.

OKRUŽNI URED ZA OSIGURANJE RADNIKA U ZAGREBU.

NATJEČAJ.

Kod Okružnog Ureda za Osiguranje Radnika u Osijeku imade se popuniti jedno mjesto **liječnika-činovnika** sa sjedištem u Vukovaru u II. plaćevnom razredu 1. stepen sa godišnjom platom od Din. 30.000.— te eventualno porodičnim dodatkom i ostalim pravima, koja propisuje Službovni Pravilnik za liječnike-činovnike Središnjeg Ureda.

Molbe za ovo mjesto imadu se predati najkasnije do 31. augusta 1925. Na kasnije stigle molbenice neće se uzeti obzir.

Sve ostale uvjete i upute mogu kompetenti zatražiti direktno od Okružnog Ureda za Osiguranje Radnika u Osijeku.

OKRUŽNI URED ZA OSIGURANJE RADNIKA U OSIJEKU.

NATJEČAJ.

Kod Okružnog Ureda za Osiguranje Radnika u Osijeku imadu se popuniti slijedeća mjesta i to:

1 mjesto činovnika kategorije C položaja VIII.; i

1 mjesto činovnika kategorije C položaja IX. za grad Osijek; te:

1 mjesto šefa ekspoziture u Belišću u kategoriji C položaja VII.

Pripadajuća beriva, prava i dužnosti pojedinog namještenika označeni su u Službenom Pravilniku za činovnike Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika u Zagrebu.

Digitized by Google

Propisno obložene molbe imadu se predati kod Okružnog Ureda za Osiguranje Radnika u Osijeku najkasnije do dne 15. augusta 1925. Na kasnije stigle i nepropisno obložene molbe neće se uzeti u obzir.

ОКРУЖНИ УРЕД ЗА ОСИГУРАНЈЕ РАДНИКА У ОСИЈЕКУ.

КОНКУРС ЗА ЛЕКАРЕ

Окружном уреду за осигурање раденика у Скопљу потребна су два лекара-чиновника опште медицине II. плаћеног разреда 1 степена са годишњом платом од динара 30.000 и годишњим додатком од динара 1.800 за сваког до 4. члана породице.

Један од ових лекара има бити шеф лекара са годишњим додатком од 4.000 динара. за функцију урачунљивим за пензију.

Млађи пак лекар има такође 4.000 динара годишње додатка урачунљивих у пензију на име прегледа озлеђеника.

Лекар-чиновник може поред своје редовне службе (2—4 сата дневно) вршити и приватну праксу и имати другу споредну приватну службу у колико га не смета то у вршењу службених дужности код уреда.

Сва права и дужности као и услови намештења садржана су у Службеном правилнику лекара-чиновника Средишњег уреда за осиг. раденика, који се може добити код свих окружних уреда.

Уз својеручну молбу, треба поднети доказ: о држављанству, година рођења, породично стање, диплому доктора свеукупног лекарства, право на слободну праксу, уверење о здрављу, о досадањој служби, уверење о регулисању војне обавезе, судско уверење да није кажњен и да се не води против њега ислеђење за злочинство или преступ из користољубља и напокон уверење полицијске власти о досадашњем владању уопште.

Молбе треба поднети најдаље до 28. августа 1925. год. до 12 часова.

ОКРУЖНИ УРЕД ЗА ОСИГУРАЊЕ РАДЕНИКА У СКОПЉУ.

Broj: 6332/25.

NATJEČAJ.

Kod Okružnog Ureda za Osiguranje Radnika u Banjoj Luci imaju se popuniti slijedeća službenička mjesta:

1. jedno mjesto ravnatelja u IV. položaju, kategorije A;
2. jedno mjesto bolničara u IX. položaju kategorije D, za ambulantu u Banjoj Luci.

Godišnje prinadležnosti iznose:

za ravnatelja sistematska plata Din 12.000.—, položajna plata Din 24.600.—, mjesni dodatak Din 1.800.—;

za bolničara sistematska plata Din 8.400.—, položajna plata Din 7.200.—, mjesni dodatak Din 1.260.—.

Dodatak za porodicu iznosi za sve službenike bez obzira na kategoriju i položaj za ženu i za svako dijete Din 1.800.— godišnje, ali ukupni dodatak za porodicu ni u kom slučaju ne može biti veći od Din 7.200.— godišnje.

Opšti uslovi za oba navedena mjesta su slijedeći:

a) da je kompetent državljanin Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca i da znade srpsko-hrvatski ili slovenski jezik;

b) da ima tjelesnu, umnu i moralnu sposobnost za vršenje službe u koju želi da stupi;

c) da nije mladji od 18 godina ni stariji od 40 godina, osim ako se nalazi u službi Središnjeg Ureda ili drugog zavoda za socijalno osiguranje, državnoj ili drugoj javnoj službi;

d) da nije pod starateljstvom ili stečajem;

e) da nije pod isledjenjem ili presudom redovnog suda pravomoćno sudjen za zločinstvo ili prestup iz koristoljublja ili osudjen na gubitak službe odnosno političkih prava;

f) da nije otpušten iz službe Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika ili kojeg drugog zavoda za socijalno osiguranje, iz državne ili koje druge javne službe.

Posebni uslovi namještenja su slijedeći:

Digitized by Google

Za mjesto ravnatelja u kategoriji A, da kompetent ima potpunu fakultetsku spremu, odnosno u koliko nema iste, da dokaže sposobnost za samostalno vršenje konceptualnih poslova, potpuno znanje zakonskih propisa o osiguranju radnika kao i opštu orijentaciju u socijalnom zakonodavstvu, opšte znanje o organizaciji, upravi, te knjigovodstvu i računovodstvu Središnjeg Ureda odnosno Okružnog Ureda za Osiguranje Radnika i potrebnu inteligenciju za službeni saobraćaj sa publikom i službenicima;

za mjesto bolničara u kategoriji D, da je kompetent svršeni bolničar, da ima višegodišnju praksu, i da raspolaže sa potpunom pismenošću.

Uz molbu imade svaki natjecatelj priloži i: svjedočanstvo o danu rodjenja, uvjerenje o nadležnosti, o zakonitoj bračnoj vezi, o godinama djece, školske svjedodžbe, uvjerenje o dotadanjem zanimanju, o zdravlju i o regulisanju vojne obaveze.

Zdravlje se mora dokazati svjedodžbom ljekara Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika ili njegovih mjesnih organa ili ljekara državnih i samoupravnih vlasti.

Sva ostala prava i dužnosti utvrdjena su Službenim Pravilnikom službenika Središnjeg Ureda.

Vlastoručno pisane i potrebnim dokumentima valjano obložene molbe imadu natjecatelji podnijeti potpisanom uredu do uključivo 24. augusta 1925. do 12 sati o podne.

Na zakašnjele molbe ne će se uzeti obzir.

U Banjoj Luci, dne 3. augusta 1925.

Okružni Ured za Osiguranje Radnika
u Banjoj Luci.

Broj: 6.589/25.

NATJEČAJ.

Okružni Ured za Osiguranje Radnika u Banjoj Luci raspisuje natječaj za popunjenje mjesta liječnika-činovnika u II. plaćevnom razredu 1. stepena sa sjedištem u Gornjim Podgradcima, srez Bos. Gradiška.

Godišnji poprečni broj osiguranih članovaiznosi 1.200.

Plata iznosi Din 30.000.— godišnje sa porodičnim dodatkom za ženu, a svako dijete po Din 1.800.— godišnje (ali ukupni dodatak za porodicu ne može biti veći od Din 7.200.—). Osim toga dobiva liječnik za vodjenje uredske ambulante i apoteke honorar od Din 18.000.— godišnje, besplatan stan, svjetlo i ogrijev te živežne namirnice uz povoljnije cijene.

Liječnik-činovnik može postati bez obzira na pol i vjeru samo ono lice:

1. koje je državljanin Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca i znade srpsko-hrvatski i slovenski jezik;
2. koje ima tjelesnu, umnu i moralnu sposobnost za službu Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika uopšte i
3. koje ima diplomu doktora sveukupnog ljekarstva i pravo na vršenje liječničke prakse u Kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca.

Za liječnika-činovnika ne može se primiti ono lice:

1. koje nije navršilo 24. godine života;
2. koje ima više od 40 godina života, a prije toga nije bilo u službi Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika ili drugog kojeg zavoda za socijalno osiguranje, državnoj ili drugoj javnoj službi;
3. koje je pod starateljstvom ili stečajem;
4. koje je pod izledjenjem za zločinstvo ili prestup iz koristoljublja;
5. koje ima fizičke nedostatke koji bi mu spriječavali vršenje službe;
6. koje je presudom redovnog suda pravomočno sudjeno za zločinstvo ili prestup iz koristoljublja ili koje je osudjeno na gubitak službe odnosno političkih prava za vrijeme utvrdjeno sudskom presudom;

Digitized by Google

7. koje je bilo u službi Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika ili drugog kojeg zavoda za socijalno osiguranje, u državnoj ili drugoj javnoj službi, pa mu je služba prestala iz uzroka, spomenutih u § 57. i u tač. 6. § 68. Službenog Pravilnika;

8. koje stoji u državnoj, samoupravnoj, bolničkoj ili drugoj javnoj službi.

Od uslova, spomenutog pod tač. 2. može ravnateljstvo Središnjeg Ureda podijeliti oprost.

Svojeručno pisane i potrebnim dokumentima obložene molbe imaju se podneti Okružnom Uredu za osiguranje radnika u Banjoj Luci najkasnije do 3. septembra 1925. u 12 časova zaključno.

Kasnije prispjele i potrebnim dokumentima ne snabdjevene molbe ne će se uzimati u obzir.

U Banjoj Luci, dne 1. augusta 1925.

Okružni Ured za Osiguranje Radnika
u Banjoj Luci.

Digitized by Google

Prilog „Radničkoj zaštiti“.

ISKAZ

obavezno osiguranih članova Središnog Ureda za Osiguranje Radnika po nadničnim razredima.

Nadnični razredi	Poprečni broj osiguranih članova god. 1924. mesec: decembar (prosinac)			
	muških i ženskih		muških	
	apsol.	relat. %	apsol.	relat. %
I.	35 652	7·81	29.963	6·57
II.	1.139	0·25	925	0·20
III.	1.288	0·28	1.094	0·24
IV.	4 008	0·88	3.333	0·73
V.	25.449	5.57	24.198	5·30
VI.	9.385	2 06	7.795	1·71
VII.	7.525	1·65	5.355	1·17
VIII.	5.233	1·15	3.246	0·71
IX.	11.367	2.49	6.546	1·44
X.	23.676	5·19	11.113	2·43
XI.	23.930	5·24	13.101	2·87
XII.	42.290	9·26	25.924	5·68
XIII.	32.030	7·02	22.354	4·90
XIV.	39.884	8·74	31.459	6·89
XV.	49.286	10·80	41.611	9·12
XVI.	48.391	10·60	44.248	9·69
XVII.	95.880	21·01	88.081	19·30
Ukupno	456.413	100·—	360.344	78.95
poprečna obezbeđena nadnica u Din	22.51	—	23.66	—
poprečna obezbeđena nadnica u Din prošlog mjeseca	22.67	—	23.83	—
(+ = više) (— = manje)	— 0.16	—	— 0.17	—

Digitized by Google

ISKAZ

obavezno osiguranih članova Središnog Ureda za Osiguranje Radnika po mesnim organima.

Tekući broj	Mesni organi	Poprečni broj osiguranih članova god. 1924. mesec: decembar (prosinac)		Dobrovoljno osig članova (Poprečno).	
		m. i ž.	m.	m. i ž.	m.
1	Banja Luka	21.619	20.265	533	501
2	Beograd	58.551	51.694	—	—
3	Bjelovar	11.500	9.936	12	11
4	Brod	10.406	9.010	—	—
5	Dubrovnik	9.096	7.328	14	14
6	Karlovac	14.834	12.988	—	—
7	Ljubljana	72.808	50.919	368	281
8	Mostar	4.649	3.699	226	222
9	Novi Sad	16.581	11.714	92	73
10	Osijek	33.997	28.102	—	—
11	Sarajevo	17.732	13.477	252	214
12	Sombor	19.194	15.682	30	28
13	Split	17.798	14.834	10	8
14	Subotica	18.512	13.036	11	7
15	Sušak	7.258	6.166	1	1
16	Travnik	*7.774	7.083	236	234
17	Tuzla	5.423	4.686	7	7
18	Varaždin	11.744	9.132	7	5
19	Veliki Bečkerek	16.244	11.697	76	58
20	Vršac	10.958	8.557	38	23
21	Zagreb	43.180	29.274	13	7
22	Zemun	13.538	11.926	88	75
	I. Okružni uredi	443.396	351.205	2.016	1.770
23	Zagreb: „Merkur“	8.944	6.557	1	1
24	Ljubljana: „Trg. in bp. dr.“	4.073	2.582	144	140
	II. Privatno-društvene blagajne	13.017	9.139	145	141
	Središni ured	456.413	360.344	2.161	1.911
	Središni ured prošli mesec	471.232	374.487	2.238	1.980
	(+ = više) (— = manje)	—14.819	- 14.143	—77	—69

* + 6.000, Zavidović.

Digitized by Google

Službeni Glasnik Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

Broj 13.971/25.

PRAVILNIK
o postupku za odredjivanje pomoći u slučaju nesreće.

Svrha je odštetnom postupku u nesrećnim slučajevima realizovanje onih prava nameštenika, koja zakon o osiguranju radnika ustanovljuje za slučaj nesreće. Socijalni zadatak, kojega vrši osiguranje u nesrećnim slučajevima s jedne, a veliki troškovi toga osiguranja s druge strane, iziskuju, **da se odštetni postupak u nesrećnim slučajevima provadja brzo, ispravno, a ujedno i jedinstveno** na čitavom području osiguranja.

Toj potrebi imade udovoljiti predstojeći poslovnik. Zasnovan na dužim iskustvima, koja je Središnji Ured stekao u vršenju zakonitog nadzora nad mesnim organima **ovaj poslovnik ima da važi do dalje odredbe Središnjeg Ureda kao obvezatna norma** za sve mesne organe, u koliko bi mesni organi kod primjenjivanja poslovnika ustrebali u pojedinim tačkama ma kakva razjašnjenja, upućuju se, da se upitom obrate Središnjem Uredu.

I.

Prema odredbi §-a 99. al. 1. ZOR dužan je poslodavac ili njegov pouzdanik o svakom nesrećnom slučaju, koji se desi u poslu i koji će verovatno imati za posledicu smrt ili umanjenje sposobnosti za rad, koja traje više od tri dana, učiniti prijavu na propisanom formularu prijavnice o nesrećnom slučaju i to pod prijetnjom kazni koje izriču policijske vlasti prema ustanovi §-a 200. ZOR. u korist SUZOR-a.

Prijava o nesrećnom slučaju ima se učiniti u roku od 24 sata po saznanju za nesrećni slučaj, a kod obrtnih trovanja u roku od godine dana od kako je nameštenik istupio iz posla u kojem je radio otrovnim tvarima.

Formulare za prijavu dužan je mesni organ dati poslodavcu besplatno po odredbi §-a 11. provedbene naredbe od 3. juna 1922. god., broj 1077. Odredbe ovoga paragrafa ustanovljuju potanko, tko je osim poslodavca ili njegovog pouzdanika dužan prijaviti nesrećni slučaj.

Odštetni postupak zameće se na osnovu prispelih prijavnica za nezgodu. Upozoravaju se mesni organi, da valja postupati po zvaničnoj dužnosti te zametnuti odštetni postupak i onda, ako doznaju za nesrećni slučaj ne iz prijavnice nego i drugim kojim načinom (po ozledjeniku, po lekaru, koji je ukazao prvu pomoć ili koji leči ozledjenika, na temelju koje novinske vesti, po organu ureda i t. d.).

O svakom nesrećnom slučaju, ma na koji način je uredu prijavljen, dužan je mesni organ voditi u posebnoj knjizi (knjiga o nesrećnim slučajevima spomenuta u naputku za knjigovodstvo) te odelito po godinama nesreće, tačnu evidenciju, iz koje se ima videti tečaj te svršetak pojedinog odštetnog predmeta; (tečaj lečenja, hranarine i privremenih renta sve dok se okružni ured stara za rentnika i odredjivanje stalne rente). Ujedno sa unošenjem u knjigu popuniće se u smislu okružnice

Digitized by Google

broj: 20.767 — 25. o evidencijama i statistici okružnih ureda »statistički list prijavljenih nesreća« — čiji tekući broj se ima podudarati sa tekućim brojem knjige o nesrećnim slučajevima. Tekući brojevi vodiće se od 1. jula 1922. god. dalje bez obzira na poslovne godine; radi odvojenosti knjige o nesrećnim slučajevima po godinama nesreće, kod otvaranja knjige za novu godinu počeće brojevi nove knjige sa novom stoticom tako, da ostaje u staroj knjizi još dovoljan broj slobodnih brojeva za nesreće stare godine, koje budu naknadno prijavljene. Izostavljeni brojevi i brojevi koji će nakon jedne i nakon dve godine ostati još nepopunjeni javiće se Središnjem Uredu. Tekući broj statističkog lista prijavljenih nesreća i knjige o nesrećnim slučajevima služi kao oznaka identiteta povredjenog (broj nesreće) te se zbog toga ima citirati u svakoj odluci, u svim zapisnicima o sednicama rentnih odbora i u svim spisima, koji se tiču odnosne nesreće.

O svakom nesretnom slučaju treba izvestiti Inspekciju rada i to overovljenim prepisom prijavnice odnosno akta, povodom kojega je pokrenut odštetni postupak (okružnica od 14. aprila 1924. broj 10.381/1924. g. Radnička Zaštita, VI. godište str. 89.).

Kako bi se mogli troškovi u smislu §-a 95. ZOR ispravno knjižiti, to ima mesni organ čim primi prijavnicu ili inače dozna za nezgodu, na temelju prijavnice eventualno i svedočbe lekara odmah prosuditi:

1. da li će postupak biti verovatno svršen hranarinom unutar 4 nedelje iza nesrećnog slučaja,

2. da li će postupak biti predvidljivo svršen hranarinom posle 4 nedelje, a prije navršene 10. nedelje iza nezgode,

3. da li će nesrećni slučaj verovatno izazvati rentu.

Prema odredbi §-a 95. ZOR terete naime u nesrećnim slučajevima

granu osiguranja za slučaj bolesti:

a) troškovi prve pomoći (lekarski honorar, prevozni troškovi lekara ili povredjenoga, lekovi, u koliko ovi troškovi padaju na teret Ureda),

b) sve potpore u naravi (lekovi, bolnički trošak, pomoćne sprave i t. d.) i hranarina (poluhranarina) najviše do navršene 4. nedelje iza dana nezgode;

granu osiguranja u nesrećnim slučajevima:

a) troškovi snabdevanja poslodavca prijavnicama za nezgode,

b) trošak istrage po §-u 100. ZOR,

c) sve potpore u naravi (lekovi, bolnički trošak, pomoćne sprave i t. d.) i u novcu počevši od prvog dana pete nedelje iza dana nezgode,

d) pogrebnina u slučaju smrti povredjenoga, ako je smrt prouzrokovana po samoj nezgodi a to i onda, ako je smrt usledila prije navršene 4. nedelje iza dana nezgode. Ako pak smrt nije u uzročnom savezu sa nezgodom, pada pogrebnina na teret grane osiguranja za slučaj bolesti, razumije se pod uslovom, da je preminuli imao pravo na zakonita davanja za slučaj bolesti.

Ističe se, da će granu osiguranja u nesrećnim slučajevima teretiti i privremena renta, koja se odredjuje ozledjenome i prije navršene 4. nedelje iza dana nezgode.

Slučajeve pod točkom 2. i 3. valja odmah uzeti u očevidnost tako, da po izmaku 4. nedelje iza nezgode nastali troškovi nesrećnog slučaja budu preneseni na teret računa za nezgode. U pogledu lekarničkih računa upućuju se mesni organi na odredbu ovouredske okružnice br. 1407/22. od 5. VIII. 22. Rad. Zašt. IV. str. 252. prema kojoj se recepti nakon 4. nedelje imadu izdavati u zelenoj boji.

U slučajevima ad 2. imade se mesni organ, ako obaveza osiguranja i poslovni značaj nesreće nisu dostatno razjašnjeni po već predloženim podacima, starati, da što pre sakupi potrebne dokaze za prosudivanje gornjih okolnosti, a u slučaju pod 3. da osim eventualne nadopune postupka sabere i sve ostale podatke, koji su potrebni za ustanovljenje visine godišnje obezbedjene zarade **da povre-**

Digitized by Google

djeni nakon prestanka hranarine može odmah podignuti prvi obrok rente (§ 105. ZOR).

U svrhu nadopune podataka potrebnih za provodjenje odštetnog postupka, služi u §-u 100. i 101. ZOR predvidjena istraga po nesrećnom slučaju.

Glede postupka kod provadjanja istrage upućuju se mesni organi na sledeće:

Mesni organ dužan je, čim primi prijavnicu o nezgodi odnosno čim na koji drugi način za nju dozna, odmah odlučit, da li će se izvršiti istraga po tom nesrećnom slučaju. Ako nesrećni slučaj ne će izazvati pravo na rentu, ako će ozdravljenje nastupiti bez ikakovih štetnih posledica za radnu sposobnost unutar deset nedelja iza nesreće, ili ako unutar toga razdoblju radna sposobnost ne će biti smanjena za više od 10%, mesni će organ odustati od provedbe istrage po §-u 100. ZOR.

Istragu treba da po mogućnosti sprovede nadležni mesni organ po svom vlastitom organu. Ako bi ali takovo provodjenje istrage zbog daljine puta bilo skopčano s nerazmerno velikim troškovima, imaće se naročitom zamolbom obratiti policijskoj, rudarskoj, pomorskoj ili pristanišnoj vlasti, da ona provede istragu. Troškove, koji odavle nastanu kojoj od tih vlasti, imaće joj mesni organ naknaditi na račun Središnjeg Ureda. Obredjivati se imadu samo troškovi iskazani po propisima za službena izaslanja odnosne vlasti.

Kada mesni organ provodi istragu po vlastitim organima, moći će to u slučaju potrebe učiniti i saslušanjem unesrećenog, očevidaca nesreće, poslodavca, lekara i t. d. u svojoj poslovnici, ili zamoliti koju od prije navedenih vlasti, da ih saluša; pri tome valja dotičnoj vlasti priopćiti točno okolnosti, o kojima treba pojedina lica saslušati.

Ako vlast provede istragu sama bez zamolbe mesnog organa, troškovi takove istrage ne terete Središni Ured za Osiguranje Radnika.

Mesni organ dužan je bezuvjetno provesti istragu u slučajevima:

1. ako krivica za nesrećni slučaj tereti poslodavca odnosno njegovog pouzdanika ili treće lice, pa dolazi u pitanje naknada troškova nesrećnog slučaja Središnjem uredu po §-u 96., 97. i 98. ZOR;

2. ako je nastupila smrt unesrećenog usled nesrećnog slučaja;

3. ako je povredjeni ili njegov srodnik povredu namerno prouzrokovao (§ 92. ZOR)

4. ako je povredjeni usled nesrećnog slučaja teže osakaćen, dakle ako je izgubio na radnoj sposobnosti predvidivo 50 ili više postotaka. No teže osakaćenje predleži i bez obzira na postotak od gubitka ruke, oka i t. d.;

5. ako se radi o obrtnom otrovanju olovom, živom i fosforom (pretposljednji stav §-a 84. ZOR).

U slučajevima 1., 2., 3. i 5. biće uputno provesti istragu na licu mesta.

Načelno imade se provesti istraga na licu mesta u svim onim slučajevima, kada se radi o utvrdjenju okolnosti nužnih za prosudjenje, da li se radi o poslovnoj nesreći, koga tereti krivica, te kada se potrebni podaci ne mogu sabrati ni na koji drugi način.

U slučaju §-a 101. ZOR nema mesni organ uopće provoditi istragu, već je provodi redarstvena vlast.

Ako istragu provodi mesni organ na licu mesta po svom vlastitom organu, imade o toj istrazi **obavestiti** u cilju, da mogu u njoj — o vlastitom trošku — sudelovati sledeća lica: poslodavca, povredjenog odnosno kod smrtnih slučaja njegovog najbližeg srodnika i nadležnog Inspektora rada. Dotična obaveštenja valja otpremiti blagovremeno i to tako, da budu pomenuta lica barem 8 dana prije zakazanog očevida o njemu obaveštena.

Pozvati mogu se — na trošak Središnjeg Ureda, a prema potrebi — na istragu osim navednih lica, koja se imaju u svakom slučaju **izvestiti** o istrazi, i lekar, koji leči (je lečio) povredjenog (umrlog) te drugi stručnjaci, dalje očevidci

Digitized by Google

i svedoci nesrećnog slučaja, ali pozivati će se pomenuta lica na sudelovanje samo najvećom štedljivošću i to samo u slučajevima, gdje će to biti neophodno nužno za uglavljenje samog nesrećnog slučaja odnosno eventualne krivice za nesrećni slučaj. Očevidci te svedoci nezgode, ako su prisutni na licu mesta istrage (obično na mestu posla) imadu se u svakom slučaju preslušati te njihove izjave uneti u istražni zapisnik. Za otpremu poziva na istragu važi isti rok kao za obaveštenje.

Naknada troškova pripada samo onim licima, koja su izričito pozvana na istragu.

Državnim činovnicima i stručnjacima pa tako i Inspektoru rada isplaćuju se putni računi prema propisima, koji važe za dotičnu vlast, ali to samo pod uslovom da im ti troškovi nisu naknadjeni od državne vlasti.

Povredjenom i njegovim srodnicima naknadjuju se putni troškovi po najjeftinijoj podvoznoj prilici; kao naknada za izgubljeno vreme i ostale troškove daje im se za svaki ceo dan jednodnevna obezbedjena nadnica povredjenog lica, u koliko nije ovakvo lice samo osigurano u višem razredu obezbedjene nadnice, u kojem slučaju ima pravo na ovu veću obezbedjenu nadnicu.

Buduć da pitanje naknade troškova za očevidce te svedoke, ako su pozvani na istragu, nije regulisano uredskim statutom, to se mesni organi ovlašćuju, da istim naknadjuju troškove do visine naknade koja pripada povredjenom i njegovim srodnikom te pod uslovom, da naknadu bezuslovno traže. Svi troškovi istrage terete Središnji ured odnosno granu osiguranja za nesrećne slučajeve.

Za istragu, koju usled zamolnice mesnog organa sprovodi na licu mesta koja državna vlast, vrede ista uputstva kao za slučaj, da istragu provadja mesni organ po vlastitom organu. Stoga treba, da mesni organi u dotičnoj zamolnici tačno upozore državnu vlast na gornje odredbe; ujedno valja naznačiti u zamolnici koja se lica imadu pozvati na istragu.

(Ovim se uputstvima stavlja izvan snage ovouredska okružnica od 5. oktobra 1922. broj 3506/22. Radnička Zaštita IV. god. str. 349. te okružnica od 6. decembra 1922. broj 7497/22. Radnička Zaštita IV. god. str. 405).

Pokaže li se tečajem izvidnog postupka, da je poslodavac ili njegov pouzdanik nesrećni slučaj namerno prouzročio ili da je nezgoda nestala usled toga, što poslodavac ili njegov pouzdanik nije poduzeo mere opreznosti propisane zakonom ili vlašću ili da je nesrećni slučaj izazvalo treće lice kaznenim činom, dužan je mesni organ voditi računa o tome, da li je državni tužioc (nadležni sud) već pokrenuo kazneni postupak protiv krivca; u protivnom slučaju imade mesni organ podneti državnom tužiocu (nadležnom sudu) prijavu o krivici; o tome, da je kazneni postupak zametnut, dužan je mesni organ odmah izvestiti Središnji Ured te u svom izveštaju priložiti u prepisu sve spise izvidnog postupka, a u ostalom sačekati dalje odredbe Središnjeg Ureda.

II.

Pravo na odštetu za slučaj nesreće vezano je po zakonu, kako je već gore spomenuto, na sledeće uslove:

1. da se nesreća desila na licu, koje je po zakonu obavezno na osiguranje za nesrećni slučaj (ili da je isto prema postojećim propisima dobrovoljno osigurano za slučaj nesreće).

Nije dakle uslovom za pravo na odštetu okolnost, da li je unesrećeno lice prijavljeno za člana, da li je dotični posao prijavljen i uvršten, već sama okolnost, da je unesrećeno lice obavezno na osiguranje za slučaj nesreće, odnosno da je za taj slučaj dobrovoljno osigurano.

Pitanje obaveze (odnosno dobrovoljnog osiguranja) za slučaj nesreće, obradjeno je općenito u okružnici Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika od 27. juna 1922. god. broj 19/22. (Radnička Zaštita god. IV. str. 146, 147, 148.) te u specijalnim u tom predmetu izašlim okružnicama Središnjeg Ureda.

Digitized by Google

Ako mesni organ pronadje prigodom nesrećnog slučaja, da unesrećni, koji je član ureda, prema propisima zakona ne potpada obavezi osiguranja za slučaj nesreće (osim ako nije dobrovoljno osiguran), to treba razlikovati:

a) da li je dotični član prijavljen na osiguranje pre nesrećnog slučaja,

b) da li je prijavljen posle nesrećnog slučaja.

U slučaju pod a) treba priznati povredjenom članu sva zakonita prava, koja proističu iz dotične nezgode, i to u istom opsegu kao svakome na osiguranje obaveznom članu, dok se pro futuro imade povredjenik kao i drugi nameštenici, koji nose isto obilježje kao unesrećeni, izdvojiti iz osiguranja.

U slučaju pod b) pak osigurani član nema prava na zakonita davanja iz naslova dotičnog nesrećnog slučaja, te se eventualni na osnovu naknadne prijave propisani i ubrani prinosi imaju povratiti. Osiguranje se u tom slučaju stornira ab initio kao da nije nikada postojalo.

Da se slučajevi nezakonitog osiguranja spreče, dužni su mesni organi da pitanje obaveze osiguranja tačno posmatraju te prouče već prigodom prijavljivanja nameštenika.

2. da se radi o poslovnoj nezgodi u smislu §-a 84. ZOR.

3. za dopitanje rente: da je kao posledica nesrećnog slučaja nastupila smrt povredjenog ili umanjenje radne sposobnosti, koje nadmašuje 10%.

Ustanovljenje te isplaćivanje rente ne ovisi o državljanstvu ozledjenika; državljanstvo može postati od važnosti tek onda, ako strana država ne bi u pogledu priznavanja te isplaćivanja renta postupala sa našim državljanima kao sa svojima. Iz gornjih razloga treba povredjenome, ako je strani državljanin, rentu doznačivati, bilo da boravi na području naše države ili da je otišao u inostranstvo; a s druge strane radi nastupa navedene eventualnosti imaju u očevidnosti njegovo državljanstvo. Stoga je potrebno, da mesni organ tečajem izvidnog postupka ustanovi za svakog ozledjenika državljanstvo odnosno kao uslov državljanstva njegovu zavičanju općinu. Ako bi istraživanje zavičajne općine odugovlačilo odštetni postupak, može sabiranje podataka o zavičajnosti uslediti i nakon što je stvorena odluka o renti odnosno renta isplaćena.

Eventualnu obustavu isplate renta državljanima pojedinih stranih država (u slučaju retorzije) odredjuje mesnom organu Središnji Ured posebnom objavom.

III.

Visina odštete (rente) ovisna je:

a) O procentu umanjenja radne sposobnosti (u smrtnim slučajevima je visina procenta rente za ovlaštenike zakonom odredjena).

b) O visini godišnje obezbedjene zarade.

Ad a) Uputstva za lekare biće predmetom posebnog pravilnika.

Ad b) U cilju izračunavanja godišnje obezbedjene zarade upućuju se mesni organi na sledeće:

§ 93. ZOR. odredjuje kao osnovicu rente prosečnu obezbedjenu nadnicu osiguranika u poslednjoj godini pre nesreće a to u svim poslovima, u kojima je povredjeni u toj godini bio osiguran odnosno zaposlen. Zarade drugih radnika iste vrste u poslu, u kome se nesreća desila ili u susednom poslu iste vrste dolazi subsidijarno za one nedjelje u obzir, koje nedostaju do 30 nedjelja osiguranja (usled uposlenja kod jednog ili više poslodavaca) u poslednjoj godini.

Prema tome imala bi se obezbedjena godišnja zarada pronaći već na osnovu podataka, koji stoje mesnom organu samom na raspolaganju. Kao osnova za izračunavanje obezbedjene godišnje zarade dolazili bi dakle u obzir podaci o nadničnim razredima, sa kojima je bio osiguranik u poslednjoj godini (30 nedelja ili više) pre nesreće prijavljen, a ti su podaci evidentirani u osobnim listovima osiguranika. Dok nema ispravnih osobnih listova, isti podaci naći će se iz očevidnika nameštenika svih poslodavaca, kod kojih je osigurano lice u godini pre nesreće bilo zaposleno.

Digitized by Google

Ako je povredjeni u toku godine (30 nedelja ili više) pre nesreće bio zaposlen na području više mesnih organa, to će mesni organ, gdje se nesreća desila, tražiti priloženim formularom A) i dobiti priloženim formularom B) podatke o nadničnim razredima od svih onih mesnih organa, kod kojih je povredjeni bio zaposlen.

Dok prijavljivane nadnice ne odgovaraju stvarnom stanju, bezuslovno je potrebno, da mesni organi prigodom odštetnog postupka kontrolišu prijavljene nadnice te u tom cilju od poslodavca priloženim formularom C) traže iskaz o zaradi unesrećenog. Podatke tražiće u slučaju, da je unesrećeno lice bilo na području više ureda osigurano, onaj mesni organ, gdje je lice bilo osigurano u času nesreće.

Osim toga dužni su mesni organi preslušati povredjenoga (prigodom prve lekarske pregledbe) o visini njegove zarade (prinadležnosti u naravi) za vreme od godine dana pre nesrećnog slučaja.

Čim je uvrštenje unesrećenog iz uredskih evidencija, iskaza o zaradi te iz očitovanja ozledjenog utvrdjeno, ima se sa dobivenim podacima eventualno uskladiti oečvidnike; ako postoje zakonski uslovi, ima se protiv poslodavca postupati u smislu §-a 11. ZOR a sasvim neovisno o odštetnom postupku.

Radi ustanovljenja godišnje obezbedjene zarade u smislu §-a 93. ZOR utvrdjuje se prvo prosečna obezbedjena nadnica, koja pomnožena sa 300 daje obezbedjenu godišnju zaradu.

Kod utvrdjenja **prosečne obezbedjene nadnice** ima se u smislu § 93. ZOR postupati različito prema tome, da li je unesrećeno lice u godini pre nesreće bilo osigurano, t. j. zaposleno u poslovima obaveznim na osiguranje, više ili manje od 30 nedelja odnosno 180 radnih dana ili 210 kalendarskih dana ili 7 mjeseci.

A) **Ako je unesrećeni bio osiguran 30 nedelja ili više,** to će se prosto računati prosečni iznos njegovih stvarnih obezbedjenih nadnica za celo osigurano vreme (no ne više nego za godinu dana od dana nesreće unatrag) i to na taj način, što će se broj radnih dana u pojedinim nadničnim razredima pomnožiti sa iznosom obezbedjene nadnice dotičnog razreda, umnošci zbrojiti i ova suma podeliti sa sumom broja radnih dana u toj godini. Na pr.:

Nesreća se desila 2. VII. 1923. godine. Unesrećeni radnik-mašinista bio je od poslodavca:

A prijavljen	1.	VII.	1922.	sa nadnicom	od	25	D	t. j. u	XIV.	nadničnom razredu
A javljen sa prom.	2.	IX.	„	„ „	„	30	D	„ „ „	XV.	„ „
A odjavljen	25.	X.	„	„ „	„	30	D			
B prijavljen	4.	XI.	„	„ ned. platom	„	150	D	„ „ „	XIV.	„ „
B odjavljen	30.	XII.	„	„ „	„	150	D			
C prijavljen	1.	I.	1923.	„ mes. platom	„	600	D	„ „ „	XIII.	„ „
C javljen sa prom.	1.	II.	„	„ „	„	700	D	„ „ „	XIV.	„ „
C odjavljen	1.	VI.	„	„ „	„	700	D			
D prijavljen	5.	VI.	„	„ nadnicom	„	35	D	„ „ „	XVI.	„ „
D javljen sa prom.	30.	VII.	„	„ „	„	42	D	„ „ „	XVII.	„ „

Obezbedjena nadnica računa se prema radnima danima. Medju radne dane ubrajavaju se — radi izračunavanja obezbedjene zarade — svi dani sem nedelja, dakle i praznični dani; prema tome će se iz broja **kalendarskih dana izračunati broj radnih dana** množenjem broja kalendarskih dana sa 6 i delenjem umnoška sa 7. Ostatak, koji ostaje prilikom delenja sa sedam, uzme se u obzir kao jedan radni dan ili se ne uzme u obzir prema tome, sa kakvim je danom nedelje započela ili prestala kalendarska perijoda, koja se preračunava, i to:

Digitized by Google

ako daje delenje 6 strukog broja kalendarskih dana kroz 7 ostatak	uzima se u račun kao jedan radni dan ako kalendarska perijoda	
	počinje sa	svršava sa
1	ponedeljkom	subotom
2	poned. ili utorkom	subotom ili petkom
3	pon. utor. ili sredom	sub. pet. ili četvrtkom
4	pon. utor. sred. ili četvrtkom	sub. pet. čet. ili sredom
5	pon. utor. sred. čet. ili petkom	sub. pet. čet. sred. ili utorkom
6	pon. utor. sred. čet. pet. ili subotom	sub. pet. čet. sred. ut. ili poned.
ako daje delenje 6 strukog broja kalendarskih dana kroz 7 ostatak	**ostatak ne uzima se u račun kao radni dan ako kalendarska perijoda**	
	počinje sa	svršava sa
1	ut. sred. čet. pet. sub ili nedelja	ned. pon. ut. sred. čet. ili petkom
2	sred. čet. pet. sub. ili nedelom	ned. pon. ut. sred. ili četvrtkom.
3	čet. pet. subot. ili nedeljom	ned. pon. ut. ili sredom
4	petkom subot. ili nedeljom	ned. pon. lli utorkom
5	subotom ili nedeljom	ned. ili ponedeljkom
6	nedeljom	nedelom

Prema tome treba računati na vreme:

od	do	Kalendarskih dana	broj kalen. dana pomnožen sa 6 i deljen sa 7	Ostatak računa se kao	Svega radnih dana
čet. 3. VIII. 22.	pet. 1. IX. 22	30	6× 30=180:7= 25 i ost. 5	1	26
sub. 2. IX. 22.	srede 25. X. 22	54	6× 54=324:7= 46 „ „ 2	0	46
sub. 4. XI. 22.	sub. 30. XII. 22	57	6× 57=342:7= 48 „ „ 6	1	49
pon. 1. I. 23.	srede 31. I. 23	31	6× 31=186:7= 26 „ „ 4	1	27
čet. 1. II. 23.	pet. 1. VI. 23	121	6×121=726:7=103 „ „ 5	1	104
utor. 5. VI. 23.	ned. 29. VII. 23	55	6× 55=330:7= 47 „ „ 1	0	47
pon.30. VII. 23.	čet. 2. VIII. 23	4	6× 4= 24:7= 3 „ „ 3	1	4
		352			303

Isti rezultat mora se dobiti, ako se radni dani (uključiv praznike) prosto iz kalendara prebroje.

Radne dane treba pomnožiti sa obezbedjenom nadnicom u godini pre nesreće, dakle:

od	3.	VIII.	1922.	do	1.	IX.	1922.	za	26	radnih	dana	po	24.— D	svega 624.— Dinara
„	2.	IX.	„	„	25.	X.	„	„	46	„	„	„	28.80 „	„ 1324.80 „
„	4.	XI.	„	„	30.	XII.	„	„	49	„	„	„	24.— „	„ 1176.— „
„	1.	I.	1923.	„	31.	I.	1923.	„	27	„	„	„	20.— „	„ 540.— „
„	1.	II.	„	„	1.	VI.	„	„	104	„	„	„	24.— „	„ 2496.— „
„	5.	VI.	„	„	29.	VII.	„	„	47	„	„	„	34.— „	„ 1598.— „
„	30.	VII.	„	„	2.	VIII.	„	„	4	„	„	„	40.— „	„ 160.— „
								za	303	radnih	dana			svega 7918.80 Dinara

Prosečna obezbedjena nadnica jednaka je svoti umnožaka podeljenoj sa brojem radnih dana t. j. 303-ćem delu od 7918.80 D ili **26.13 Din.**

Godišnja obezbedjena zarada jednaka je tristostrukom iznosu t. j. **7839 Dinara.** (Primer a).

Dani bolesti računaju se kao vreme osiguranja (§ 38. ZOR) i to kao kalendarski dani, dakle 7 dana bolesti kao 6 radnih dana, sa onim nadničnim rzredom, prema kojem je primao hranarinu. Na pr.:

Digitized by Google

Isti radnik bio je 25. IX. 1922. odjavljen zbog oboljenja, i primao je od 26. IX. 1922. do 31. XII. 1922. hranarinu XIV. razreda (§ 48. Z. O. R.), a ostao je bez posla do 15. II. 1923., gde je dobio nameštenje kod poslodavca C platom od 600 Dinara mesečno, koja mu je plata 15. III. 1923. povišena na 700 Dinara:

Obezbedjena nadnica iznosi u tom slučaju:

od	3. VIII.	1922.	do	1. IX.	1922.	t. j.	za	26	radnih dana	po	24.—	D	svega 624 Dinara
„	3. IX.	„	„	25. IX.	„	„	„	20	„	„	28.80	„	„ 576 „
„	26. IX.	„	„	31. XII.	„	„	„	97	dana bolesti	ili	83	radnih dana	(pošto daje
6×97=582:7=83 sa ostatkom 1, koji se ne uzima u račun pošto je zadnji dan nedelja) i to:								83	radnih dana	po	24.—	D	svega 1992 Dinara
od	15. II.	1923.	do	14. III.	1923.	t. j.	za	24	„	„	20.—	D	„ 480 „
„	15. III.	„	„	1. VI.	„	„	„	68	„	„	24.—	„	„ 1632 „
„	5. VI.	„	„	29. VII.	„	„	„	47	„	„	34.—	„	„ 1598 „
„	30. VII.	„	„	2. VII.	„	„	„	4	„	„	40.—	„	„ 160 „
					ukupno za 272 radna dana								svega 7062 Dinara

Prosečna obezbedjena nadnica jednaka je 272-gom delu od 7062 Din., t. j. **25.96 Dinara.** Godišnja obezbedjena zarada tristostrukom tom iznosu t. j. **7.788 Din.** (Primer b.)

B) **Ako unesrećeni** radnik **nije bio** kod jednog ili više poslodavaca **osiguran ni 30 nedelja,** to će se posečna obezbedjena glavnica morati izračunati iz dvaju delova: prvo **iz prinosa njegovih stvarnih obezbedjenih nadnica** kod svih njegovih poslodavaca u godini pre nesreće, drugo **iz obezbedjene nadnice onih radnika, »koji su u istom ili susednom poslu iste vrste i u isto vreme obavljali sličan posao«.** Ova poslednja nadnica uzeće se u račun samo za toliko radnih dana (odnono nedelja), koliko nedostaje do punih 30 nedelja (180 radnih dana) osiguranja.

Uvek treba uzeti u račun zaradu **radnika iste vrste,** koji obavlja sličan posao, u prvom redu radnika, **koji je pre unesrećenog lica obavljao** u istom poslu **njegov rad.** Ako takvog nema, ili ako je taj radnik imao zbog posebnih razloga izuzetno malu ili izuzetno veliku zaradu, to treba uzeti radnika iste vrste iz **istog posla** u kome se nesreća desila. Podatke o tome, u koliko nisu poznati. Okružni Ured (mesni organ) dobiće od poslodavca kod kojeg se nesreća desila, **iskazom o zaradi radnika iste vrste sa unesrećenim** prema formularu D). Ako iz odgovora poslodavca proizlazi, da takvog radnika nema, onda treba uzeti u račun zaradu radnika iste vrste **u najbližem poslu iste vrste u mestu nesreće** samom, a ako takvih poslova nema, radnika iste vrste u najbližem **poslu druge koje vrste u mestu nesreće.** Samo ako u mestu, gde se nesreća desila, uopšte nema radnika iste vrste, onda se uzme u račun zarada radnika iste vrste u poslovima najbližeg **susednog mesta** i to po mogućnosti u **poslu iste vrste** i tek u poslednjem redu u poslu druge vrste.

Podatke o toj zaradi ako ih sam nema, tražiće okružni ured (mesni organ) od poslodavca, koji dolazi u obzir, formularom E) za **iskaz o zaradi radnika odredjene vrste posla.**

»Isto vreme« nije vrijeme nesreće, već poslednja godina dana pre nesreće, za koju se traži prosek obezbedjenih nadnica. No kako je onaj deo godine, koji je radnik bio u samom poslu nesreće zaposlen, već uzet u račun u njegovoj stvarnoj nadnici u tom poslu, to treba da se uzme u obzir samo **vreme pre stupanja unesrećenog u posao u kojem je unesrećen.**

Zarada tog odnosno tih **radnika** uzeće se u račun **sa nadničnim razredom** odnosno prosekom nadničnih razreda, sa kojim su bili **prijavljeni** i uvršteni u poslednjoj godini pre nesreće, pa sve do dana kad je unesrećeni radnik sam stupio u posao. u nadnične razrede nije poznato, to će se nadnični razred odrediti, u koliko postoji tarifni ugovor, na **osnovu tarifnog ugovora,** inače **na osnovu zarade radnika** iste vrste u svom poslu. Na primer:

Već spomenuti radnik-mašinista ostao je nakon obolenja od 1. I. 1923. bez posla; pre 1. VII. 1923. obavljao je isti posao od 2. IV. 1923. dalje radnik N. N. sa

Digitized by Google

nadnicom od 34 Din (XV. nadnični razred); pre 1. IV. 1923. vršio je poslove mašiniste poslodavac sam. Od 1. VII. 1922. do 31. XII. 1922. postojao je za mašiniste tarifni ugovor sa 25 Din nadnice (XIV. nadnični razred) od 1. I. 1923. nije bilo tarifnog ugovora, ali se zna — iz odgovora poslodavaca ili iz uredskih zvaničnih konstatacija — da su mašiniste zaradjivali do 27. VII. 1923. u poslovima iste vrste 34 Din do 40 Dinara dnevno ili prosečno 37 Dinara (XVI. nadnični razred), posle 27. VII. pak prosečno 42 Dinara (XVII. nadnični razred).

Prosečnu obezbedjenu nadnicu treba dakle računati: prvo na osnovu **stvarne zarade** osiguranika:

od	3.	VIII.	1922.	do	1.	IX.	1922	t. j.	za	26	radnih	dana	po	24.—	D	svega 624 Din
„	2.	IX.	„	„	25.	IX.	„	„	„	20	„	„	„	28.80	„	„ 576 „
„	26.	XII.	„	„	31.	XII.	„	„	„	83	„	„	„	24.—	„	„ 1992 „
„	2.	VII.	„	„	29.	VII.	„	„	„	24	„	„	„	34.—	„	„ 816 „
„	30.	VII.	„	„	2.	VIII.	„	„	„	4	„	„	„	40.—	„	„ 160 „
							ukupno za 157 radnih dana									svega 4168 Din

što bi značilo prosečnu nadnicu od 26.54 Dinara, koja pak zbog nedovoljnog vremena osiguranja ne dolazi u obzir, već treba, **pošto** do 180 radnih dana **još nedostaju (manjka) 23 radna dana,** za ovih 23 dana uzeti u račun obezbedjenu **nadnicu prethodnika** unesrećenoga, a u koliko takvog nema, **drugih mašinista** u vremenu od 3. VIII. 1922. do isključivo 2. VII. 1923. kad je povredjeni stupio u posao, gde se unesrećio. Za vreme od 2. IV. 1923. do 1. VII. 1923. (78 radnih dana) treba uzeti nadnični razred prethodnika u radu (XV. nadnični razred), za vreme od 3. VII. 1922. do 31. XII. 1922. (129 radnih dana) na osnovu tarifnog ugovora XIV. nadnični razred, za vreme od 1. I. 1923. do 1. IV. 1923. (78 radnih dana) pak XVI. nadnični razred. U vremenu od 3. VIII. 1922. do 1. VII. 1923. (285 radnih dana) iznosila je dakle prosečna obezbedjena nadnica radnika iste vrste sa unesrećenim $(129 \times 24 + 78 + 34 + 78 \times 28.80) : 285 = (3096 + 2652 + 2246.4) : 285 = 7994.4 : 285 =$ **28.05 Dinara.** Ova prosečna nadnica ne treba da se podudara sa obezbedjenom nadnicom kojeg nadničnog razreda.

Za **23 radna dana** treba na osnovu ovoga računa dodati obezbedjenu nadnicu od $23 \times 28.05 = 645.15$ Dinara, tako da dobijemo za 180 radnih dana svega obezbedjene nadnice 4.813.15 Dinara.

Prosečna obezbedjena nadnica za 30 nedelja jeste prema tome $4813.15 : 180 =$ **26.74 Dinara,** godišnja obezbedjena zarada $300 \times 26.74 =$ **8.022 Din.** (Primer c).

Kao već pomenuto imadu mesni organi na osnovu podataka dobivenih od poslodavca formularima C D i E odnosno očitovanja ozledjenika o visini zarade naknadno uskladiti svoje očevidnike.

Za ovo **naknadno uvrštenje** u nadnične razrede važe jednako propisi §§ 21. i 22. Z. O. R.; radi toga ima se to naknadno uvrštenje u nadnične razrede provesti tako, kako bi se bilo provelo blagovremeno uvrštenje, pa se o tome dalju sledeće upute:

A) Nadnični razred odredjuje se na osnovu tablice u 3. al. § 21. Z. O. R. Ova je tablica za nedeljne, mesečne i godišnje zarade popunjena u »**tablicama prinosa i potpora za slučaj bolesti**«, koje upotrebljavaju uredi za propisivanje prinosa, i kojima se treba služiti. Na primer:

Unesrećeni dobijao je **nedeljnu zaradu,** dnevna je zarada onda 6. deo nedeljne, stoga

10	nedelja	po	200	D	nedeljno	(XV.	nad.	raz)	odgovara	60	radnim	danima	po	33.33	D	dnevno
22	„	„	230	„	„	(XVI.	„	„	„	132	„	„	„	38.33	„	„
20	„	„	300	„	„	(XIII.	„	„	„	120	„	„	„	50.—	„	„
52	nedelja									312	radnim	danima				

Prosečna obezbedjena nadnica jeste $(60 \times 28.80 + 132 \times 34 + 120 \times 40) : 312 = 11.016 : 312 =$ **35.30 Dinara,** a godišnja obezbedjena zarada $300 \times 35.50 =$ **10.590 Dinara.** (Primer d).

Digitized by Google

Ako je unesrećeni dobijao **mesečnu platu,** dnevna zarada jednaka je 25. delu mesečne, stoga

3	meseca	po	700	D	mesečno	(XIV.	nad.	raz.)	odgovaraju	75	radnim danima	po 28 D dnevno
6	„	„	900	„	„	(XVI.	„	„	„	150	„	„ „ 36 „ „
3	„	„	1200	„	„	(XVII.	„	„	„	75	„	„ „ 48 „ „
12	meseci									300	radnim	danima

Prosečna nadnica jeste (75 × 24 + 150 × 34 + 75 × 40) : 300 = 9900 : 300 = **33 Dinara;** godišnja obezbedjena zarada dakle **9900 Dinara.** (Primer e).

B) Ako radnik dobija **nadnicu,** ali se ova isplaćuje **i za radne dane,** dakle 30 nadnica na mesec a nedeljno 7 nadnica, to ova nadnica ne može služiti kao osnovica za uvrštenje u nadnični razred, jer bi takav osiguranik, kod iste mesečne zarade, ako se nadnica računa sa tridesetim njenim delom, pao u niži nadnični razred nego radnik, koji dobija istu mesečnu nagradu samo u 25 nadnica. Uračunljiva nadnica treba u tom slučaju da se dobije podelom mesečne zarade od 30 faktičnih nadnica (u smislu § 21. Z. O. R.) kroz 25 radnih dana t. j. sa iznosom od 30/25 faktične nadnice; **uračunljivu nadnicu treba uzeti za 20 % veću** nego faktičnu nadnicu. Na primer:

Nadnica iznosi 22 Dinara, ali se plati za 30 dana u mesecu. Mesečna zarada jeste 660 Dinara, uračunljiva nadnica prema tome 660 : 25 = 26.40 Dinara, za 20% više, radnik je u XIV. nadničnom razredu te plaća prinose i dobija potpore po tom razredu. (Primer f).

C) Uzeti treba u račun u smislu § 22. Z. O. R. **sve prinadležnosti, dakle ne samo nadnicu ili platu već i stanarinu, dodatke na skupoću i porodicu, dividende, tantijeme i slično,** nadalje i **prinadležnosti u naravi** pa i **davanja trećih lica,** u koliko ona utiču na visinu ugovorene plate, ali te prinadležnosti **samo** sa onim iznosom, na koji radnik **za redovno radno vreme,** odredjeno ugovorom, ima pravo.

Ne dolaze u obzir **prinadležnosti,** koje prima radnik za rad van redovnog radnog vremena, naročito ne **za prekovremeni rad.** Ako je na pr. zarada odredjena na sat, nadnica računa se uvek samo s 8 (odnosno s 9 ili 10 sati) redovnog rada, pa ma da radnik radio i zaradio za 14 sati. Isto tako **ne uzme se u račun prolazno smanjivanje nadnice** na pr. usled slučajnog nerada, kiše, prinudnog skraćenja rada i dr.

To treba naročito imati u vidu kod **šumskih i drugih radnika,** koji su u trajnom radnom odnošaju i sa odredjenom nadnicom trajno prijavljeni na osiguranje, ali rade samo, kad je vreme povoljno i imaju sami vremena, pa i **zaradjuju samo za stvarno učinjene šihte** (radne dane). U koliko nije iz prijava suprotno vidljivo, smatra se u takovom slučaju, da je radnik bio osiguran celu nedelju ili ceo mesec sa onim nadničnim razredom, koji odgovara njegovoj stvarnoj nadnici. Nedelje ili meseci uzmu se prema tomu, kako je zarada isplaćivana, da li nedeljno ili mesečno.

Radnik je bio prijavljen kao šumski radnik od januara 1922. god. pa sve do 21. augusta 1922. god., kad mu se desila smrtna nesreća. On je primao **nadnicu, čija promena** uredu nije **javljena, a vidi se iz iskaza** isplaćenih nadnica; sem toga je radnik imao pravo na životne namirnice uz povlašćenu cenu i to na:

1/2	kg.	dnevno	kukuruznog	brašna	uz	cenu	od	0.31	para
1/2	kg.	„	krušnog	„	„	„	„	0.32	„
40	gr.	„	masti		„	„	„	0.30	„
40	gr.	„	šećera		„	„	„	0.20	„

Pošto je iznosio ekvivalent u to doba po kilogramu kukuruznog brašna 4.30, krušnog brašna 6.25 masti 30.—, šećera 22.50 Dinara, to treba pored nadnice uzeti u račun **razliku izmedju ekvivalenta i povlašćene cene sa:**

Digitized by Google

2.15	—	0.31	= 1.84	D dnevno
3.13	—	0.32	= 2.81	„ „
1.20	—	0.30	= 0.90	„ „
0.90	—	0.20	= 0.70	„ „

ukupno razliku od 6.25 Dinara dnevno i ovaj iznos dodati nadnici u gotovu, a da se dobije osigurana nadnica.

Iz iskaza zarada vidi se, da je radnik

u januaru	1922.	god.	za	7½	radnih	dana	(šihta)	dobio	po	4.50	D	na šiht
„ februaru	„	„	„	8	„	„	„	„	„	4.50	„	„ „
„ martu	„	„	„	8	„	„	„	„	„	4.50	„	„ „
„ aprilu	„	„	„	6	„	„	„	„	„	4.50	„	„ „
„ „	„	„	„	11	„	„	„	„	„	6.25	„	„ „
„ maju	„	„	„	18½	„	„	„	„	„	7.—	„	„ „
„ junu	„	„	„	19½	„	„	„	„	„	7.—	„	„ „
„ julu	„	„	„	18	„	„	„	„	„	7.—	„	„ „
„ augustu	„	„	„	18½	„	„	„	„	„	7.50	„	„ „

radnik se dakle nalazio u januaru, februaru i martu sa ukupnom nadnicom od 4.5 + 6.25 = 10.75 D u IX. nadničnom razredu, u mesecima od maja do jula sa ukupnom nadnicom od 7.— + 6.25 = 13.75 Dinara. U aprilu bio je delomično u IX. i delomično u X. razredu. Dan promene nije poznat; radi toga se na osnovu isplaćene nadnice računa da je 6/17 meseca ili $30 \times {}^{6}/_{17} = 11$ kalendarskih dana aprila bio u IX., a ostalih $30 \times {}^{11}/_{17} = 19$ kalendarskih dana u X. razredu. Radnik se dakle nalazio:

od	1.	I.	1922.	(ned.)	do	11	IV.	1922.	t. j.	101	kaled.	dana	ili	86	radnih dana u IX. raz.
„	12.	IV.	„	(sred)	„	21	VIII.	„	„	132	„	„	„	113	„ „ „ X. „
									ukupno	233	„	„	„	199	

Prema tome prosečna obezbedjena nadnica dobije se iz sledećeg računa $(86 \times 9.60 + 113 \times 11.60) : 199 = 2136.40 : 199 =$ **10.73 Dinara;** godišnji obezbedjena zarada jeste $300 \times 10.73 =$ **3219 Din.** (Primer g).

Da je **šumski radnik** bio za vreme rada **izričito prijavljivan i odjavljivan** prijavnicom ili isplatnom listom, **to bi trebalo uzeti u račun samo prijavljene dane,** a ne i dane, koje nije radio a bio je odjavljen.

Prolazne promene u zaradi kod istoo poslodavca, koje traju samo kraće vreme — svakako ne više od četiri nedelje, — uopšte **ne će se uzeti u obzir.** Ako je pak radnik menjao poslodavca, pa bilo i samo za par dana, treba i takve prolazne promene puno uvažiti.

D) Prinadležnosti u naravi (§ *22.* Z. O. R., *2.* i 3. alineja) uzmu se u račun **sa ekvivalentom,** koji je u doba, za koje se račun vrši, stajao na snazi, što važi i za vreme, dok nije bio odredjen zajednički ekvavalent za celo područje Središnog Ureda. U to doba merodavan je ekvivalent dotičnog ureda odnosno blagajne, kod koje je osiguranik bio osiguarn u bolesti. Na pr.:

Nesreća se desila 30. X. 1922. god. Od 31. X. 1921. do 15. I. 1922. unesrećeni je imao nadnicu od 16 Din. i stan i hranu u naravi, koji je stan vredio po tadašnjem ekvivalentu 25 Dinara mesečno ili 1 Dinar dnevno a hrana 8 Dinara, dnevno; od 16. I. 1922. do 30. III. 1922. dobijao je povećanu nadnicu od 22 Dinara, od 1. IV. do 31. X. 19922. od 25 Din., pored stana i hrane u naravi, čiji se ekvivalent izmenio sa 1. III. 1922. na 50 Din. mesečno ili 2 Dinara dnevno za stan i 15 Din. dnevno za hranu. Unesrećeni nalazio se dakle:

Od	31.	X.	1921.	sub.	do	15.	I.	1922.	:	77	kaled.	dana	ili	66	rad.	dana	sa	25 D	u XIV. n. r
„	16.	I.	1922.	pon.	„	28.	II.	„	:	44	„	„	„	37+1	„	„	„	31	„ „ XV. „ „
„	1.	III.	„	sred.	„	30.	III.	„	:	30	„	„	„	25+1	„	„	„	39	„ „ XVI. „ „
„	31.	III.	„	pet.	„	30.	X.	„	:	214	„	„	„	183	„	„	„	42	„ „ XVII. „ „

svega 365 kaled. dana ili 313 radnih dana

Digitized by Google

Obezbedjena nadnica jeste za:

66	radnih	dana	po	24.— D	svega	1584.— D
38	„	„	„	28.80 „	„	1097.40 „
26	„	„	„	34.— „	„	884.— „
183	„	„	„	40.— „	„	7320 — „
ukupno za 313 radnih dana					svega	10885.40 Dinara

Prosečna obezbedjena nadnica dobije se delenjem 10.885.40 Dinara kroz 313 radnih dana sa **34.76 Dinara.** Tristostruki njen iznos daje nam godišnju obezbedjenu zaradu sa **40.428 Dinara.** (Primer h).

Ako takvog ekvivalenta nije bilo, vrednost prinadležnosti u naravi izračunava se u Slovenačkoj i Dalmaciji na osnovu propisa, koji su važili kod »Začasne delavske nezgodne zavarovalnice« u Ljubljani, koji je neposredno posle toga stupio na snagu.

Isti ekvivalent uzeće se i za izračunavanje razlike u smislu 3. il. § 22. Z. O. R. (Primer vidi pod primerom g).

E) Ako zarada nije odredjena po vremenu (akordna plata, plata od komada, davanja od strane trećih lica) to se zarada u smislu 5. al. § 21. Z. O. R. odredjuje prema iznosu koji će prosečno pasti ili obično pada na dan, nedelju ili mesec«.

Poslodavac u mnogim slučajevima neće moći unapred izračunati i prijaviti stvarnu nadnicu, već će morati prijaviti samo približni njen iznos. Ako je taj **prijavljeni iznos** bio **netačan,** to ga **treba naknadnom prijavom ispraviti prema stvarnoj zaradi** akordnih radnika. Isto tako će ove naknadne ispravke izvršiti okružni ured, čim revizijom ili na drugi koji način saznaje za neispravnost prve prijave. **Kod izračunavanja prosečne obezbedjene nadnice,** stvarna zarada redovno biće već poznata, pa treba uzeti **nadnični razred prema ispravljenoj zaradi.**

Za izračunavanje odn. **kontrolisanje nadničnog razreda kod akordnog rada** uzme se za vreme, kroz koje je akordna tarifa neizmjenjena, ukupna stvarna zarada takvih radnika podeljena sa brojem radnih dana u tom vremenu. Ako broj radnih dana nije poznat utvrditće se nadnica na osnovu akordnog stava i vremena, koje je potrebno za izvršenje odredjenog kvantuma akordnog rada; broj radnih dana se u takvom slučaju pronadje delenjem ukupne stvarne zarade sa pronadjenom nadnicom. Na pr.:

a) Radnik je radio kroz 17 kalendarskih ili 15 radnih dana u akordu te zaradio 780 Dinara; njegova prosečna nadnica od 780 : 15 = 52 Din. daje nam XVII. nadnični razred. Ako nije poznato, kroz koje je vreme radnik radio, pošto nije bio prijavljen, a znade se, da iznosi akordni stav po kubičnom metru 300 Dinara, i treba za izradu kubičnog metra 5 sati rada, dobije se dnevna zarada sa $30 \times {}^{8}/_{5}$ = 48 Dinara (XVII. nadnični razred), a broj radnih dana sa 780 : 48 = 16.3 ili **16 dana.** (Primer i).

b) Partija od 3 zidara i 2 težaka dobila je na izradu 100 m³ zida uz cenu od 73 Dinara po m³. Od zarade dobio je prvi zidar 1800 Dinara, druga dva zidara po 1700 Dinara, dva težaka po 1.050 Din. Broj radnih dana nije poznat, ali se zna, da treba za kubični metar 5 sati zidarskog i 3½ težačkog rada, za 100 m³ dakle 500 sati zidarskog i 350 sati težačkog rada. Na jednog radnika otpada dakle 167 sati zidarskog odnosno 175 sati težačkog rada ili 21 zidarski radni dan odnosno 22 težačka radna dana. Nadnica prvog zidara jeste dakle 1800 : 21 t. j. 85.71 Dinara, drugog i trećeg zidara 1700 : 21 = 80.95 Dinara, svakog težaka 1050 : 22 = 47.22 Dinara, nadnični razred XVII. (Primer j).

Kod sezonskih radnika uzima se za vreme trajanja sezone sezonska zarada ozledjenika, a za manjkajuće vreme u samoj sezoni zarada sličnog radnika u istom ili susednom poslu iste vrste. Za izvansezonsko vreme pak, u koliko nedostaje, računa se ona zarada, koja odgovara poslu, u kojem je dotični ozledjenik za to vreme radio bez obzira, da li je poslednji posao bio obvezan na osiguranje ili ne.

Digitized by Google

Radnici uposleni kod vršaćih strojeva (izuzev mašinistu, ložaća i hranara) kategorisani su u XIII. nadničnom razredu te ima isti služiti kao osnova za račun njihove godišnje obezbedjene zarade. (Okružnica br. 17.107/25. Rad. Zašt. god. VII. broj 7—8. str. 359).

U pogledu računanja godišnje obezbedjene zarade treba obzirom na **lica, koja nisu punoplaćena** (§ 93. Z. O. R. 2. al.) još napomenuti:

A) Lica, koja ne dobijaju nagrade za svoj rad uvrštavaju se u **I. nadnični razred.** Na ovo uvrštavanje dolazi prilikom izračunavanja prosečne obezbedjene nadnice [obzirom na propis pod B)] u obzir samo za šegrte i lica, koja još nisu punoplaćena na dan nesreće.

B) Ako punoplaćeni radnik u godini dana pre nesreće kroz neko vreme zbog nedovršene spreme nije dobijao nikakve nadnice ili manju od obične **(bio je šegrt),** to u vezi sa 2. al. § 93. Z. O. R. ova nedovoljna zarada ne dolazi u obzir, pa treba računati obezbedjenu nadnicu kao da povredjeni u to doba (dok je bio šegrt) uopšte nije bio osiguran. Na pr.:

Unesrećeni je bio u poslednjoj godini pre nesreće prvih 7 meseci još šegrt sa 6 Din. nadnice, i samo kroz 5 mjeseci pomoćnik sa 18 Din. nadnice; njegova prosečna obezbedjena nadnica nije (175 × 5.40 + 125 × 16.80) = (945 + 2100) : 300 = 3045 : 300 = 10.15 Din već **16.80 Dinara,** pošto treba za nedostajućih 55 radnih dana računati zaradu izučenih radnika sa 18 Din. dnevno ili 16.80 Din obezbedjene nadnice. (Primer k).

C) Za lica spomenuta u § 93. al. 2. Z. O. R. ima mesni organ, ako je predvidljivo, da će se ispuniti zakoniti uslovi za povišenje temelja odštete, odmah sakupiti podatke o zaradi punoplaćenog nameštenika te ustanoviti njegovu godišnju obezbedjenu zaradu. Kao punoplaćeni namještenik uzima se onaj namještenik, koji radi isti posao kao unesrećeni, a koji je **tek** navršio 18. godinu života odnosno onu dobu života, u kojoj bi unesrećeno lice posle svoje 18. godine imalo navršiti svoju spremu. Povišeni temelj je naime jednak onoj godišnjoj obezbedjenoj zaradi, koja bi važila za gore označenog nameštenika, ako bi se isti sam unesrećio na dan, u kome se povredio naučnik.

Sve slučajeve ove vrste vodit će mesni organ u posebnoj evidenci, da se mogu na vreme izneti pred rentni odbor tako da će ozledjenik primati povišenu rentu u roku, kad nastaje njegovo pravo na povišenje.

IV.

Ako nedostaje jedan od već spomenutih zakonskih uslova za pravo na odštetu (postojanje osiguranja, poslovna nezgoda, smrt ili umanjejnje radne sposobnosti koje nadmašuje 10%) **nema mesta odšteti (renti),** što ne isključuje, da ozledjeni može imati pravo na zakonita davanja za slučaj bolesti, ako zato predleže zakoniti uslovi.

U smislu §-a 107. ZOR dužni su mesni organi podnašati na nadležno rešenje Središnjem Uredu za Osiguranje Radnika sve odštetne predmete, u kojima se traženje ozledjenika imade po zakonu odbaciti (otputiti).

U slučajevima pak, u kojima radna sposobnost povredjenoga, koji je ozdravio unutar 10 nedjelja iza nezgode, ne nadmašuje 10%, mesni će organ sve spise odložiti, te pričekati, da povredjeni sam stavi zahtjev na rentu. Ako povredjeni to ne učini, neće se po predmetu — izuzev zabeležbu u statističkom listu prijavljenih nesreća — više postupati. Ako pak povredjeni traži rentu, to se imade njegova predstavka sa svim raspravnim spisima ustupiti na rešenje Središnjem Uredu za osiguranje radnika.

V.

Privremena renta počinje nakon prestanka hranarine, a najkasnije 1. danom 11. nedelje iza dana nezgode. Ako se dakle povredjeni nalazi za vreme navršene 10. nedelje još u lečenju, ima se istome počev od 1. dana 11. nedelje obustaviti hranarina (i poluhranarina) te dopitati renta. Ako je ipak u kojem slučaju zabunom

Digitized by Google

isplaćena povredjenome hranarina i nakon 70 dana iza nezgode, to je treba preplaćenu hranarinu prigodom ustanovljenja rente poput predujma uračunati.

Ozledjeniku, koji se za vreme navršene 10. nedelje nalazi još u lečenju pripada u smislu §-a 94. al. 1. ZOR. počevši do 11. nedelje pored rente i lečenje do potpunog ozdravljenja i to na trošak ureda.

Lečenje na račun rente dopušteno je samo u slučaju navedenom u §-u 94. al. 2. ZOR.

U koliko isplata prvog obroka rente u navedenom roku nebi bila moguća (jer nije još stvorena odluka o privremenoj renti po rentnom odboru, jer se nisu mogli sakupiti svi potrebni podaci za konačno utvrdjenje godišnje obezbedjene zarade i t. d.), imade mesni organ isplatiti povredjenome predujam na prvi obrok rente, ali samo u slučaju, ako su do tada nesumnjivo ustanovljeni zakoniti uslovi prava na rentu: obaveza osiguranja, značaj poslovne nezgode te kao posledica ove nezgode umanjenje radne sposobnosti za više od 10%. Visina predujma neka odgovara verovatnoj visini rente.

Ako povredjeni, kojemu je odredjena renta pre navršene 10. nedelje iza nezgode, ponovno oboli na posledicama jedne te iste nezgode, pripada tom ozledjeniku od dana ponovnog obolenja renta, koja će biti u slučaju privredne nesposobnosti 100% , te pored rente još lečenje po §-u 94. al. 1. ZOR. U tom slučaju nema mesta hranarini (poluhranarini) i ako nije još istekla 10. nedelja iza dana nezgode. Isto važi ako rentnik oboli na posledicama jedne te iste nezgode nakon 10. nedelje iza nezgode.

Ako je povredjeni imao pravo na ličnu rentu iz ranijeg nesrećnog slučaja, to pripada starija renta još za vreme uživanja hranarine i pored hranarine. Obustavom hranarine i odredjivanjem privremene rente ima se ranija renta obustaviti. Nova renta ima se u smislu §-a 85. al. 3. ZOR. odrediti prema posledicama svih poslovnih nezgoda, a na osnovu zarade, koja je uzeta za osnovicu kod odredjivanja ranije rente u koliko je ta veća od zarade za vreme poslednje nesreće, inače prema ovoj zaradi.

U tu svrhu imade se mesni organ prigodom nesrećnog slučaja osvedočiti (na temelju svoje evidencije, saslušanjem i t. d.), da li dotični povredjenik uživa već koju rentu od Središnjeg Ureda odnosno od strane drugog kojeg mesnog organa.

Ako takav slučaj postoji, ima se Središnji Ured odnosno mesni organ na vreme obavestiti radi obustave starije rente i dostave spisa o ranijim nesrećnim slučajevima. Čim saopšti Središnji Ured odnosno dotični mesni organ, kojim će danom obustaviti staru rentu, ima se, ako novija renta s ovim danom neće moći biti stavljena u tečaj, izdati predujam na novu rentu, koji ne sme biti manji od stare rente. O izvršenju ovoga treba izvestiti Središnji Ured i zainteresovani mesni organ.

Ako uživa unesrećeno lice stariju rentu od strane samog mesnog organa, to se imaju spisi spojiti, a u ostalom postupati kao u prednjem slučaju.

Ponovna lekarska pregledba rentnika ima se obaviti tačno u vreme, za koje je bila odredjena. Na temelju ponovne lekarske pregledbe izdaje se rentna odluka u slučaju, da je po ponovnoj lekarskoj pregledbi utvrdjena promena u stupnju umanjenja radne sposobnosti rentnika; ako pak takova promena nije nastupila, nema mesta izdavanju rentne odluke, osim ako je ponovna pregledba usledila na zahtev samog rentnika usled navodnog pogoršanja njegovog stanja. Ipak se ima rentni odbor izvestiti i u ovim slučajevima, u kojima rentna odluka nije izdata.

Stavlja se u dužno t mesnim org nima, da imadu voditi najvećom točnošću evidenciju o rokovima odredjenim po le arn za ponovnu lekarsku pregledbu ozledjenika, te da u odredjenom roku ponovnu lekarsku pregledbu i izvrše. Za štetu, koja bi usled nemarnosti ureda u tom pogledu nastala, činit će Središnji Ured lično odgovornim upravnika dotičnog ured .

Za rentnika, koji se ne odazove ponovnom pregledu, važe odredbe §-a 94. al. 4. ZOR.

Digitized by Google

Od raspravnih spisa koje mesni organi podnašaju Središnjem Uredu u svrhu preispitanja i kontrole imadu isti u slučaju, da se radi o povredjeniku, koji se ima ponovno lekarski pregledati, pridržavati prepis prijašnjih lekarskih mišljenja, u svrhu da mogu odrediti pravodobno ponovni lekarski pregled.

Ako ponovna lekarska pregledba ustanovi umanjenje radne sposobnosti, koje ne nadmašuju 10%, izdaće mesni organ povredjenome obaveštenje pod F. a spise dostaviti Središnjem Uredu s oznakom: »Za statistiku«. Nakon povratka spise će odložiti. Ako povredjeni traži rentu, to se ima njegova predstavka ustupiti na rešenje Središnjem Uredu sa svim spisima, u koliko se oni nalaze kod mesnog organa, a s naznakom njihovog broja, ako se spisi nalaze kod Središnjeg Ureda.

Isti postupak važi, ako je lekar ocenio već u prijašnjem lekarskom uverenju umanjenje radne sposobnosti sa 10% ili ispod 10% (na primer: 15% za 3 meseca, onda 10%, 5% ili 0%). U tom slučaju izdaje se obaveštenje u samoj rentnoj odluci.

U smislu §-a 105. al. 2. ZOR odredjuje mesni organ privremene rente najviše kroz 2 godine iza dana nesreće. Mesni organi se s toga upućuju, da se kod odredjivanja privrednih renta strogo drže gornjeg roka, te posle odredjene poslednje rente (unutar roka od 2 godine) predlože Središnjem Uredu blagovremeno sve odštetne spise, tako, da će Središnji Ured moći povredjenom ustanoviti stalnu rentu.

Isto treba učiniti, ako su posledice nezgode još pre isteka ovog roka primile značaj stalnosti. U oba slučaja će mesni organ odrediti poslednju privremenu rentu ozledjeniku kao »privremenu rentu do odluke Središnjeg Ureda za osiguranje radnika o trajnoj renti. Ova se privremena renta isplaćuje ozledjeniku, dok mesni organ ne primi od Središnjeg Ureda odluku o stalnoj renti i to i onda, ako bi se isplata privremene rente produžila preko dvogodišnjeg roka. Odluku o stalnoj renti dužni su mesni organi od Sred. Ureda požuriti u slučaju, da ista nije njima dostavljena u roku od 3 meseca nakon obustavljenja privremene rente. Danom, kad stigne mesnom organu odluka o stalnoj renti, imade se isplata privremene rente obustaviti, a u neprekoračivom roku od 8 dana predložiti Središnjem Uredu za Osiguranje Radnika tačan računski izvadak o iznosima, koje je mesni organ isplatio u dotičnom slučaju na teret osiguranja za slučaj nesreće. **Upozoravaju se mesni organi, da imadu računske izvadke i to pod pretnjom najstrožih disciplinskih mera protiv odgovornog lica i protiv upravnika ureda priposlati Središnjem Uredu bezuvetno u gorenaznačenom 8-dnevnom roku, da se može rentniku renta na vreme isplatiti.**

VI.

Nastupi li kao posledica poslovne nezgode smrt osiguranika (bez obzira na vreme, kada je smrt nastupila), ima se odmah provesti istraga po §-u 100. ZOR. Da li se ima istraga izvršiti na licu mesta, treba prosuditi po prednjim uputstvima.

Kako se u smrtnim slučajevima radi ponajviše o ovlaštenicima, koji su usled gubitka hranioca upućeni isključivo na rentu (žena i deca), to treba odštetni postupak sprovesti **naročitim požurenjem,** te sve poduzeti, da se što pre uzmogne ustanoviti, da li predleže zakoniti uslovi za dopitanje porodične rente; u dvojbenim i sumnjivim slučajevima kao i onda, ako bi se postupak odugovlačio iz razloga koji ne leže u samom Uredu, mesni će se organ obratiti za nužne upute Središnjem Uredu.

U smrtnim slučajevima potrebni su sledeći podaci i isprave:

1. Dokazi o samom nesrećnom slučaju (prijavnica o nezgodi, zapisnik o istrazi, eventualne prijave lekara ili treće osobe o nezgodi), iz kojih se može nesumnjivo ustanoviti:

a) obaveza osiguranja,
b) poslovni značaj nezgode u smislu §-a 84. ZOR.

Digitized by Google

2. Dokazi, iz kojih se može nesumnjivo utvrditi, da je smrt nastupila kao posledica nesrećnog slučaja (svedočba lekara, koji je ukazao prvu pomoć, odnosno koji je preminuloga lečio, u kojoj mora biti nedvoumno prikazana uzročna veza izmedju nezgode i smrti, eventualni zapisnik o rasudbi).

3. Dokaz smrti i dana, kad je ista nastupila; ovi podaci imadu se verodostojno posvedočiti matičnim izvadkom (smrtni list, obiteljska izvesnica i t. d.).

4. Ako je preminuli ostavio ženu i decu:

a) venčanicu za zakonitu ženu, za nezakonitu uverenje vlasti o tome, kako dugo je nezakonita žena živila u zajedničkom kućanstvu sa preminulim te da li i kada mu je rodila dete.

b) Svedočba policijske vlasti o zajedničkom kućanstvu zakonite žene sa preminulim u smislu §-a 89. al. 1. tačka b. ZOR.

c) Uverenje o rodjenju zakonite odnosno nezakonite dece.

d) Podaci o godišnjoj obezbedjenoj zaradi preminuloga.

5. Ako odštetni zahtev stavljaju ostali porodični članovi osim toga još i

e) Izvadak iz matice, kojim se dokazuje rodbinska veza.

f) Dokaz, da se umrli za uzdržavanje tražitelja rente pretežno brinuo i da su tražitelji rente zaista na rentu upućeni. (Izvadak iz gruntovnice, uverenje porezne vlasti o visini poreza, uverenje opštine o pretežnom uzdržavanju, lekarsko uverenje o sposobnosti tih lica za privredjivanje i t. d.).

Dokazala pod f) valja primiti i ako ih je izdala općina, samo uz najveći oprez i najvećom pomnjom prosuditi, da li uistinu ustanovljene činjenice ne stoje u nesuglasju ili dapače u opreci sa ostalim mesnom organu poznatim odnosno iz spisa vidljivim činjenicama; u tom slučaju treba istražiti te ustanoviti faktično stanje.

Sve spomenute isprave dužne su odnosne vlasti izdavati na zahtev mesnog organa besplatno i prosto od takse (biljega) (§ 189. ZOR.).

Ako mesni organ u toku postupka pronadje, da nedostaje jedan ili više zakonitih uslova za dopitanje porodične rente, imadu se raspravni spisi ustupiti Središnjem Uredu za osiguranje radnika na nadležno rešenje (§ 107. ZOR.).

Ako su pak zakoniti uslovi za dopitanje porodične rente nedvoumno dokazani, odrediće mesni organ te staviti u tečaj **preostaloj ženi i deci preminuloga** mesečni predujam na stalnu porodičnu rentu. (Formular I.), a raspravne spise ustupiti Središnjem Uredu na donešenje odluke o stalnoj porodičnoj renti. Donošenje odluke o stalnoj porodičnoj renti dužni su mesni organi od Središnog Ureda požuriti, ako im ista nije dostavljena u roku od 3 meseca nakon ustanovljenja predujma. Nakon što mesni organ primi odluku o pomenutoj renti, obustaviće odmah isplatu predujma, a u roku od 8 dana predložit Središnom uredu za osiguranje radnika računski izvadak o izdacima učinjenim u tom predmetu. (Vidi str. 423. poslovnika).

Upozoravaju se mesni organi, da u smrtnim slučajevima ne ustanovljuju privremenu rentu ni u kojem slučaju; **predujam** ima se ustanoviti posebice za svakog pojedinog ovlaštenika. Visina predujma neka odgovara verovatnoj visini (trajne) porodične rente.

Predujam na porodičnu rentu ne smije mesni organ izdavati nijednom drugom obiteljskom članu osim ženi i deci. U slučajevima, u kojima se radi o odštetnom zahtevu jednog ili više obiteljskih članova osim žene i dece, imade mesni organ sakupiti savezno sve u prednjim tačkama navedene dokaze te sve spise ustupiti na rešenje Središnjem Uredu.

Ako nema pravoovlaštenih iza smrti povredjenog, izvadak iz računa i spisi imaju se dostaviti Središnjem Uredu u roku od 4 nedelje iza smrti.

Lečenje, hranarinu te eventualnu privremenu rentu pre smrti ozledjenoga pruža mesni organ po propisima §-a 85. ZOR.

Isto tako pogrebninu (§ 86. al. 1. tač. 1. ZOR.) u visini odredjenoj u tački 6. § 45. ZOR. Pogrebnina isplaćuje se licima navedenim u §-u 52. ZOR. t. j. brač-

Digitized by Google

nom drugu, a ako ga nema, članovima porodice. Ako su se za pogreb brinuli drugi, to se istima (izuzevši javne zaklade) imadu naknaditi stvarno učinjeni troškovi pogreba do svote pogrebnine. Ako ti troškovi ne iscrpe zakonitu visinu pogrebnine, pripada ostatak bračnom drugu, a ako ga nema, članovima porodice.

Pogrebnina ima se isplatiti najkasnije sledeći dan iz smrti osiguranika (§ 51. al. 1. ZOR.).

Predujmovi na stalnu porodičnu rentu isplaćuju se, kao ostale rente u mesečnim obrocima mesečno unapred.

U slučajevima, u kojima prema lekarskom mišljenju treba odrediti obustavu rente, ima se renta obustaviti po zvaničnoj dužnosti sa sledećim dospećem i onda, ako se do toga dana nije mogla održati sednica rentnog odbora. Isto tako valja postupati u pogledu obustave predujma na porodične rente žene i dece, ako žena umre ili se preuda odnosno ako dete umre ili navrši 16. godinu života.

Ako se uživaocu privremene rente ista obustavi zbog smrti, koja nije posledica nesrećnog slučaja ili iz drugih kojih razloga bez odluke i obavesti rentnog odbora (primjerice: otputovanje našeg državljana u inostranstvo na trajni boravak), to se ima o tome obavestiti Središnji Ured s napomenom: »Za statistiku«.

VII.

Rentni je odbor sposoban za stvaranje punovažnih zaključaka tek onda, ako sednici prisustvuje potpuni broj članova rentnog odbora (odnosno zamenika članova rentnog odbora § 106. ZOR.). Ovaj odbor donaša svoje odluke samo jednoglasno. Ako se takva odluka ne može jednoglasno doneti, odlučuje ravnateljstvo mesnog organa; za zaključke ravnateljstva dovoljna je većina glasova.

Zapisnik sednice rentnog odbora potpisuju predsednik (ev. zamenik), ravnatelj (ev. zamenik), te voditelj zapisnika. Drugi potpisi su suvišni.

Zapisnik imade mesni organ predložiti najkasnije u roku od 15 dana iza održane sednice Središnjem Uredu, a u istom roku izravno i Ministarstvu Socijalne Politike (za Odeljenje za Zaštitu Radnika) u Beogradu.

Prigodom podnašanja zapisnika treba ujedno izvestiti Središnji Ured za Osiguranje Radnika da li i kada je zapisnik otpremljen Ministarstvu Socijalne Politike.

Svaki prepis zapisnika, koji se predlaže, ima biti bezuvetno overovljen po mesnom organu.

Zaključci rentnog odbora u zapisnicima imaju da glase:

a) zaključak o prvoj privremenoj renti s odredjenom ponovnom lekarskom pregledbom odnosno do odluke Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika o trajnoj renti;

»Vidu Budinu, mehaničaru (broj statističkog lista prijavljenih nesreća...) ozledjenom 18. maja 1924. u poslu kod Nikole Vukovića, mehanička radiona u Sisku odobrava se privremena renta od temelja Din. 12.000.— za 50% (stalno) umanjenje radne sposobnosti od 27. juna 1924. do dalje odredbe, (do odluke Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika o trajnoj renti) u godišnjem iznosu od Din. 6.000.— odnosno mesečno od Din. 500.— (rečima: petsto dinara).

Povredjeni ima se prijaviti na dan . . . . . na ponovni pregled.

Primljeno jednoglasno prema predlogu.«

b) isti zaključak kao pod a) na osnovu obavljene ponovne lekarske pregledbe.

»Dragutinu Stankoviću, (br. st. l. . . . . .) stolarskom pomoćniku, koji je uživao na osnovu zaključka sednice rentnog odbora od 12. oktobra 1924. čl. 203. zapisnika za 100% umanjenje radne sposobnosti od 11. septembra 1924. do 10. januara 1925. privremenu rentu od Din. 500.— mesečno, odobrava se na osnovu ponovne lekarske pregledbe od 2. januara 1925. privremena renta za 50% (stalno) umanjenje radne sposobnosti od 11. januara 1925. do daljnje odredbe (do odluke

Digitized by Google

Središnjeg ureda za osiguranje radnika o trajnoj renti) u godišnjem iznosu od Din. 3.000.— odnosno od Din 250.— (dvestopedeset dinara) mesečno.

Temelj odštete iznosi Din. 6.000.—. Povredjeni ima se prijaviti na dan . . . . . na ponovni lekarski pregled.

Primljeno jednoglasno prema predlogu.«

c) Otpućenje rentnog zahteva, kad umanjenje radne sposobnosti na osnovu ponovne lekarske pregledbe ne nadmašuje 10%.

»Andri Stanišaku (br. st. l. . . . .) tvorničkom radniku, koji je uživao temeljem zaključka sednice rentnog odbora od 13. januara 1925. čl. 340. zapisnika za 15% umanjene radne sposobnosti od 27. septembra 1924. do 26. decembra 1924. privremenu rentu od Din. 150.— mesečno, obustavlja se izdavanje svake rente, buduć umanjenje njegove radne sposobnosti na osnovu ponovne lekarske pregledbe nakon 26. decembra 1924. ne nadmašuje 10%

Uzima se na znanje.«

d) Zaključak o dopitanju predujma na stalnu porodičnu rentu ženi i deci:

Povodom smrti N. N. . . . . (br. st. l. . . . . .) bravara, koji se unesrećio 25. januara 1925. kod Antuna Lovretića, bravarska radiona u Zagrebu, odredjuje se do odluke Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika o trajnoj porodičnoj renti mesečni predujam i to:

udovi N. N. . . . . mesečno Din. . . . . .
detetu a) N. N. . . . . mesečno Din. . . . . .
detetu b) N. N. . . . . mesečno Din. . . . . .
detetu c) N. N. . . . . mesečno Din. . . . . .

Ukupno mesečno Din. . . . . .

Kao temelj za izračunavanje predujma uzeta je godišnja obezbedjena zarada od Din. . . . . .

Izdavanje predujma nikako ne utiče na odluku Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika.

Odštetni spisi ustupaju se Središnom Uredu za Osiguranje Radnika.

Uzima se na znanje.«

e) Zaključak za ozledjenike, koji su unutar 10 nedelja iza nezgode izlečeni, a kojim umanjenje radne sposobnosti nakon ozdravljenja ne nadmašuje 10%.

Tek. broj	Broj spisa	Ime i prezime ozledjenika	Br. st. lis.	Naziv poslodavca	Zanimanje povredjenoga u poslu	Dan nezgode	Izlečenju od — do	Ukupno dana
1.								
2								
3.								

Digitized by Google

Izveštava se rentni odbor, da navedenim ozledjenicima u smislu §-a 85. al. 2. ZOR. ne pripada pravo na rentu, jer umanjenje radne sposobnosti nakon ozdravljenja, koje je nastupilo unutar 10 nedelja iza nezgode, ne nadmašuje 10%.

Prima se na znanje.«

f) Zaključak za rentnike, kod kojih je postotak umanjenja radne sopsobnosti na temelju ponovne lekarske pregledbe ostao nepromenjen:

Tek. broj	Broj spisa	Ima i prezime rentnika	Br. st. lis.	Naziv poslodavca	Dan nezgode	Postotak umanjenja radne sposobnosti	Iznos mesečne rente
1.							
2.							
3.							
4.							

Primljeno jednoglasno prema predlogu.

U zaključku pod a) izostavlja se, ako radna nesposobnost nije zaprimila stalnost, reči: (stalno), (odluke Središnjeg ureda za osiguranje radnika o trajnoj renti). Isto važi za zaključak pod b).

Zaključci pod a) odnosno pod b) mogu se primerno spojiti sa zaključkom pod c), ako se na temelju lekarske pregledbe priznava prva odnosno ponovna privremena renta, a ujedno otpućuje rentni zahtev, n. pr. ako lekar oceni radnu sposobnost sa 15% na 3 meseca, a zatim sa 10% ili ispod 10%.

Prilažu se formulari A do I time, da ih imaju mesni organi čim potroše stare zalihe blagovremeno nabaviti.

U Zagrebu, 5. oktobra 1925.

Generalni direktor:
u. z.
Milan Jaklić, v. r.

Digitized by Google

Formular A.

N ..... N .....

rodjen ..... u .....

koji se ..... unesrećio, bio je navodno u godini pre nesreće osiguran kod tog ureda i to usled zaposlenja kod poslodavca:

..... N ..... N ..... u ..... od ..... do .....

..... N ..... N ..... u ..... od ..... do .....

..... N ..... N ..... u ..... od ..... do .....

..... N ..... N ..... u ..... od ..... do .....

Umoljava se taj ured, da utvrdi iz tam. osobnog lista, odnosno očevidnika poslodavčevih nameštenika, a po potrebi upitom kod poslodavca, dali je spomenuto unesrećeno lice bilo u vremenu od ..... do ..... osigurano kod tog okružnog ureda i u kojim nadničnim razredima, i da o tome izvjesti ovaj ured.

..... (L. S.) .....

Veličina 21 cm. × 17 cm.

Digitized by Google

OKRUŽNOM URERU ZA OSIGURANJE RADNIKA

u

(BLAGAJNI ZA OSIGURANJE RADNIKA JUŽNE ŽELJEZNICE

u

LJUBLJANI)

(DRUŠTVENOJ BLAGAJNI „M E R K U R“

u

Z A G R E B U)

Digitized by Google

Formular B.

Na upit od ..... broj ..... saopštava se, da je N .....

N ..... rodjen ..... u ..... kod ovog ureda u toku godine dana pre njegove nesreće t. j. od ..... dalje (nije bio osiguran u sledećim nadničnim razredima:

a) od..... do..... kod..... (N. N.)..... u ..... nadničnom razredu

b) od..... do..... kod..... (N. N.)..... u ..... nadničnom razredu

c) od..... do..... kod..... (N. N.)..... u ..... nadničnom razredu

d) od..... do..... kod..... (N. N.)..... u ..... nadničnom razredu

e) od..... do..... kod..... (N. N.)..... u ..... nadničnom razredu

Podatci sub ..... dobiveni su iz osobnog lista očevidnika poslodavčevih namještenika.

Podatci sub ..... na osnovu priloženih odgovora poslodavaca priloga.

..... (L. S) .....

Veličina 21 cm. × 17 cm.

Digitized by Google

OKRUŽNOM UREDU ZA OSIGURANJE RADNIKA

u.....

Digitized by Google

Formular C.

G.

N ..... N .....

u

.....

Na osnovu § 108. zakona o osiguranju radnika od 14. maja 1922. god., Sl. N. br. 117. umoljavate se, da radi odmerivanja rente u nesrećnom slučaju u roku od 8 dana tačno i ispravno odgovorite na sva pitanja sledećeg iskaza.

Iskaz o zaradi unesrećenog.

N-a ..... N-a ....., kome se desio ..... 19..... god. nesrećni slučaj u poslu kod (Vašeg) preduzeća ..... u.....

1. **Od kojeg je dana bio unesrećeni N ..... N ..... u Vašem preduzeću zaposlen?** (naznačiti točno datumima).

   Od ..... 19..... god. do ..... 19..... god.
   » ..... 19..... » » ..... 19..... »
   » ..... 19..... » » ..... 19..... »

2. **U kojem svojstvu je radio u Vašem preduzeću?** tačno označiti, npr. zidar, mehaničar, krojački šegrt i t. d.

3. a) **Dali je zarada unesrećenog bila odredjena na sat, na dan, nedeljno, mjesečno ili godišnje ili je unesrećeni primao akordnu platu** (platu od komada)? .....

   .....

   b) **Ako je zarada bila odmjerena na sat, koliko sati dnevno je iznosilo redovno radno vreme?** ..... **sati.**

4. a) **Koliko je unesrećeni u vremenu od ..... 19..... god. do ..... 19..... god. zaradjivao u gotovom novcu u svom redovnom radnom vremenu na sat, dan, nedelju, mesec, godinu?** (Neodgovarajuće briši!) N. B. Prekouredovni rad ne dolazi u obzir!

Veličina 34 cm. × 21 cm.

Digitized by Google

.....Din ——— p na sat. nedelj. n. mesec godinu* u vremenu od ..... do .....**

..... » ..... » » » » » » » » ..... » .....

..... » ..... » » » » » » » » ..... » .....

..... » ..... » » » » » » » » ..... » .....

..... » ..... » » » » » » » » ..... » .....

*) Neodgovarajuće briši.

**) Zaradu treba naznačiti odvojeno za svako razdoblje, u kome je bila različita, sa naznakom dana od kojeg do kojeg je ta zarada važila.

b) **Ako je bio unesrećeni plaćen u akordu, koja je bila akordna jedinica, koliko sati rada treba za njenu izradu i koliko je iznosio akordni stav za tu jedinicu? Za** ..... (m³, komada) **za čiju je izradbu prošečno** (obično) **potrebno sati rada** .....* **(radnih dana** .....*) **iznosio je akordni stav:**

..... Din ..... p u vremenu od ..... do .....

..... » ..... » » » » ..... » .....

..... » ..... » » » » ..... » .....

..... » ..... » » » » ..... » .....

*) Neodgovarajuće briši.

Unesrećeni dobivao je:

od ..... do ..... u ..... radnih dana .....svega.....Din.....p

» ..... » ..... » ..... » » ..... » ..... » .....»

» ..... » ..... » ..... » » ..... » ..... » .....»

» ..... » ..... » ..... » » ..... » ..... » .....»

5. **Koje prinadležnosti u naravi je dobijao unesrećeni besplatno ili uz sniženu cenu? Za koje vreme i uz koju cenu?**

Količinu i vrst prinadležnosti u naravi tačno označiti koliko m³ l, kg., itd. i koje vrste (drvo, mleko, brašno itd.)	Za koje vreme vredi ta količina	Uz koju cenu se davala uz cenu od:	Za koju količinu (m³, l, kg, itd.) važi ta cena	U kojem razdoblju se davala ta količina
.....	na	.....D.....p	za	od ..... do .....
.....	„	.....D.....p	„	„ ..... „ .....
.....	„	.....D.....p	„	„ ..... „ .....
.....	„	.....D.....p	„	„ ..... „ .....
.....	„	.....D.....p	„	„ ..... „ .....
.....	„	.....D.....p	„	„ ..... „ .....
.....	„	.....D.....p	„	„ ..... „ .....
.....	„	.....D.....p	„	„ ..... „ .....

Digitized by Google

Za svaku vrstu prinadležnosti i za svako razdoblje (dan, nedelju, mesec, godinu) upotrebiti po jedan red!

6. **Dali je unesrećeni primao još koje prinadležnosti za redovno radno vreme** (stanarina, dodatci na skupoću i porodicu, dividende, tantijeme i sl., davanje od strane trećih lica) **i koje? Iznos i vreme za koje su davane?** (odvojiti po razdobljima, za koje su sve prinadležnosti ostale nepromjenjene! Nagrade za prekovremeni rad nedolaze u obzir!)

..... u vremenu od ..... do .....
..... » » » ..... » .....
..... » » » ..... » .....
..... » » » ..... » .....

7. **Ime i naslov poslodavca, kod kojeg je unesrećeni bio zaposlen pre nastupa službe u Vašem poduzeću?** N .....
N ..... u .....

8. **Napomene:** (za bliža objašnjenja, naročito da li je postojao tarifni ugovor).....

.....

.....

(kraj i datum) (potpis poslodavca)

.....

§ **108. Z. O. R. glasi:** »Poslodavci su dužni na traženje Središnog ili Okružnog Ureda za Osiguranje Radnika u roku od 8 dana, staviti na raspoloženje podatke, koji se od njih traže radi odredjivanja naknade«.

»Ako koji poslodavac zatražene podatke ni na ponovno traženje u roku od nadaljnih 5 dana ne podnese, Središnji ili Okružni Ured za Osiguranje Radnika ovlašćen je o trošku poslodavca izaslati na lice mjesta svoj organ da prikupi potrebne podatke«.

Digitized by Google

OKRUŽNON UREDU ZA OSIGURANJE RADNIKA

u

Prema § 121. Z. O. R.
oslobodjeno poštarine.

Digitized by Google

Formular D.

G.

N ..... N .....

u

.....

Na osnovu § 108. zakona o osiguranju radnika od 14. maja 1922. god., Sl. N. br. 117., umoljava se, da radi odmerivanja rente za nesrećni slučaj u roku od 8 dana tačno i ispravno odgovorite na sva pitanja sledećeg iskaza.

Iskaz o zaradi radnika iste vrste sa unesrećenim.

N-om ..... **N-om** ....., **kome se desio** .....
19..... **g. nesrećni slučaj u Vašem poslu.**

1. **Kako se zove** (u) **radnik** (ci), **koji je** (su) **obavljao** (li) **posao unesrećenog N** ..... **N** ..... **pre njega od** .....
19..... **g. dalje?**

(ime i prezime) ..... od ..... do .....
» ..... » ..... » .....
» ..... » ..... » .....

2. **U kojem je** (su) **nadničnom razredu* bio** (bili) **osigurani** (i) **ovaj** (i) **radnik u to vreme?**
u ..... nadničnom razredu od ..... do .....
» ..... » » » ..... » .....
» ..... » » » ..... » .....

* NB. Nadnični razred treba naznačiti onaj, sa kojim je radnik na osnovu njedove zarade od Okružnog ureda uvršten i po kojem plaća prinos.

Ako unesrećeni radnik nije imao sve vreme prethodnika u svom poslu?

3. **Kakav je posao obavljao unesrećeni radnik? koji su radnici iste vrste obavljali u vreme od** ..... **19**..... **g. do** ..... **19**..... **g. sličan posao i u kojem nadničnom razredu?** (Treba tačno opisati posao, koji je unesrećeni radio i imenovati radnika, koji je bio po poslu unesrećenom najbliži uz opis njegova posla. Ako takvog radnika nema, treba to naznačiti.)
Unesrećeni radio je .....
.....
.....

Veličina 34 cm. × 21. cm.

Digitized by Google

Sličan posao obavljao (li) je (su):

(ime i prezime) i (položaj u radu) od ..... do ..... u ..... nadničnom razredu

..... » ..... » ..... » ..... » »

..... » ..... » ..... » ..... » »

..... » ..... » ..... » ..... » »

Ako nadnični razred nije poznat, treba odgovoriti još na sledeća pitanja.

4. a) **Dali je zarada spomenutog** (ih) **radnika bila odredjena na sat, dan, nedjeljno, mesečno ili godišnje ili je taj radnik** (ci) **primao** (li) **akordnu platu (platu od komada)?** .....

b) **Ako je zarada bila odredjena na sat, koliko sati dnevno je iznosilo redovno radno vreme?** ..... sati.

5. a) **Koliko je** (su) **spomenuti radnik** (ci) **u vremenu od** ..... **19**..... **god. do** ..... **19**..... **god. zaradjivao** (li) **u gotovom novcu u svom redovnom radnom vremenu na sat, dan, nedelju, mesec, godinu?**

Neodgovarajuće briši.

Prekovremeni rad ne dolazi u obzir!

..... D ..... p na sat nedelj. dan mesec godinu* u vremenu od ..... do .....**

..... » ..... » » » » » » » » ..... » .....

..... » ..... » » » » » » » » ..... » .....

..... » ..... » » » » » » » » ..... » .....

..... » ..... » » » » » » » » ..... » .....

*) Neodgovarajuće briši!

**) Zaradu treba naznačiti odvojeno za svako razdoblje, u kome je bila različita sa naznakom dana, od kojeg do kojeg je ta zarada važila.

b) **Ako je** (su) **bio** (bili) **taj** (ti) **radnik** (ci) **plaćan** (i) **u akordu, koja je bila akordna jedinica, koliko sati rada treba za njenu izradbu i koliko je iznosio akordni stav za tu jedinicu?**

Za ..... (m³ komada) **za čiju izradu prosečno** (obično) **potrebno sati rada** ..... (radnih dana .....)* **iznosio je akordni stav:**

..... D ..... p u vremenu od ..... do .....

..... » ..... » » » » ..... » .....

..... » ..... » » » » ..... » .....

..... » ..... » » » » ..... » .....

*) Neodgovarajuće briši!

Taj (ti) **radnik** (ci) **je** (su) **u akordu zaradjivao** (li) **na osnovu tog akordnog stava u vremenu:**

od ..... do ..... u ..... radnih dana svega ..... D ..... p

» ..... » ..... « ..... » » » ..... » ..... »

» ..... » ..... « ..... » » » ..... » ..... »

» ..... » ..... « ..... » « » ..... » ..... »

Digitized by Google

6. **Koje prinadležnosti u naravi je** (su) **dobivao** (li) **spomenuti radnik** (ci) **besplatno ili uz sniženu cenu?** Radnik (ci) dobijao (li) je (su):

Količina i vrsta prinadležnosti u naravi (tačno označiti, koliko m³, l, kg. itd.) i koje vrste (drva, mleko, brašno	Za koje vreme (dan, nedelju, mesec, godinu) vredi ta količina?	uz koju cenu se davala? uz cenu od:	za koju količinu (m³, l, kg. itd.) važi ta cena?	u kojem razdoblju se davala ta količina
.....	na	..... D..... p	za	od ..... do .....
.....	„	..... D..... p	„	„ ..... „ .....
.....	„	..... D..... p	„	„ ..... „ .....
.....	„	..... D..... p	„	„ ..... „ .....
.....	„	..... D..... p	„	„ ..... „ .....
.....	„	..... D..... p	„	„ ..... „ .....
.....	„	..... D..... p	„	„ ..... „ .....
.....	„	..... D..... p	„	„ ..... „ .....

Za svaku vrstu prinadležnosti i za svako razdoblje upotrebiti po jedan red!

7. **Da li je** (su) **spomenuti radnik** (ci) **primao** (li) **još koje prinadležnosti za redovno radno vreme** (stanarina, dodatci na skupoću i porodicu, dividende, tantijeme i sl. od strane trećih lica) **i koje? Iznos i vreme za koje su davane?** odvojiti po razdobljima, za koju su sve prinadležnosti ostale nepromenjene! Nagrade za prekovremeni rad ne dolaze u obzir!).

..... u vremenu od ..... do .....
..... » » » ..... » .....
..... » » » ..... » .....
..... » » » ..... » .....

8. **Napomene** (za bliža objašnjenja, naročito dali je postojao tarifni ugovor).

.....
.....
.....

(kraj i datum) (potpis poslodavca)

.....

§ 108. Z. O. R. glasi: »Poslodavci su dužni na traženje Središnjeg ili Okružnog Ureda za Osiguranje Radnika u roku od 8 dana staviti na raspolaganje podatke koji se od njih traže radi odredjivanja naknade.«

»Ako poslodavac zatražene podatke ni na ponovno traženje u roku od nadaljnih 5 dana ne podnese, Središnji Ured ili Okružni Ured za Osiguranje Radnika ovlašćen je o trošku poslodavca izaslati na lice mesta svoj organ, daprikupi potrebne podatke«.

Digitized by Google

OKRUŽNOM UREDU ZA OSIGURANJE RADNIKA

u

.....

Prema § 191. Z. O. R.
oslobodjeno od poštarine.

Digitized by Google

Formular E.

G.

N ..... N .....

.....

(Svojstvo u poslu) N ..... N ..... koji se je u preduzeću ..... u ..... ponesrećio, obavljao je posao ..... (iz odgovora pod 3. u Formularu D).....

Radi odredjenja (njegove rente) (rente njegove porodice) potrebno je utvrditi zaradu radnika iste vrste, koji su u vremenu od ..... do ..... obavljali sličan posao,

Pošto je Vaše preduzeće najbliže poslu nesreće, koje ima takve radnike, to se umoljavate da u smislu § 108. Zakona o osiguranju radnika od 14. maja 1922. god., Sl. N. br. 117. u roku od 8 dana i ispravno odgovorite na sva pitanja sledećeg iskaza.

Iskaz o zaradi

oznaka vrste radnika za koje se traži zarada.

1. **Kako se zove** (u) **radnik** (ci), **koji je** (su) **u vremenu od** .....
   do ..... **obavljao** (li) **posao** ..... ?
   ..... (ime i prezime u radu) ..... od ..... do .....
   ..... » ..... » .....
   ..... » ..... » .....

2. **U kojem je** (su) **nadničnom razredu*** **bio** (li) **osiguran** (i) **taj radnik** (ci) **u to vreme?**
   u ..... nadničnom razredu od ..... do .....
   u ..... » » » ..... » .....
   u ..... » » » ..... » .....

* NB. Nadnični razred treba naznačiti onaj, u koji je radnik na osnovu njegove zarade od Okružnog ureda uvršten i po kojem se plaća prinos.

Veličina 34 cm × 21 cm.

Digitized by Google

Ako nadnični razred nije poznat treba odgovoriti na sledeća pitanja.

3. a) **Dali je zarada spomenutog** (tih) **radnika bila odredjena na sat, dan, nedeljno, mesečno ili godišnje ili je** (su) **taj** (ti) **radnik** (ci) **primao** (li) **akordnu platu (platu od komada)?** .....

b) **Ako je zarada bila odredjena na sat, koliko sati dnevno je iznosilo redovno radno vreme?** ..... sati.

4. a) **Koliko je** (su) **spomenuti radnik** (ci) **u vremenu od** ..... **19**..... **god. do** ..... **19**..... **god. zaradjivao** (li) **u gotovom novcu u svom redovnom radnom vremenu na sat, nedelju, mesec, godinu?**
(Neodgovarajuće briši!) NB. Prekovremeni rad ne dolazi u obzir!

.....	D	.....	p	na	sat nedelj.	dan mesečno	god.*	u	vremenu	od	do	**
.....	D	.....	p	»	»	»	»	»	»	»	.....	» .....
.....	D	.....	p	»	»	»	»	»	»	»	.....	» .....
.....	D	.....	p	»	»	»	»	»	»	»	.....	» .....
.....	D	.....	p	»	»	»	»	»	»	»	.....	» .....

* Neodgovarajuće briši.
** Zaradu treba naznačiti odvojeno za svako razdoblje, u kome je bila različita, sa naznakom dana od kojeg do kojeg je zarada važila.

b) **Ako je** (su) **bio** (bili) **taj** (ti) **radnik** (ci) **plaćan** (i) **u akordu, koja je bila akordna jedinica, koliko sati rada treba za njenu izradbu i koliko je iznosio akordni stav za tu jedinicu?**
Za ..... **(m³ komada) za čiju je izradu prosečno (obično) potrebno sati rada** ..... **radnih dana** .....* **iznosio je akordni stav:**

.....	D	.....	p	u	vremenu	od	do	.....
.....	D	.....	p	»	»	»	»	.....
.....	D	.....	p	»	»	»	»	.....
.....	D	.....	p	»	»	»	»	.....

* Neodgovarajuće briši!

Taj radnik (ci) **je** (su) **u akordu zaradjivao** (li) **na osnovu tog akordnog stava u vremenu:**

od	.....	do	.....	u	.....	radnih	dana	svega	.....	D	.....	p
»	.....	»	.....	»	.....	»	»	»	.....	D	.....	p
»	.....	»	.....	»	.....	»	»	»	.....	D	.....	p
»	.....	»	.....	»	.....	»	»	»	.....	D	.....	p

Digitized by Google

6. **Koje prinadležnosti u naravi je** (su) **dobijao** (li) **spomenuti radnik** (ci) **besplatno, uz sniženu cenu?** Radnik (ci) dobivao (li) je (su):

Količina i vrsta prinadležnosti u naravi (tačno označiti) koliko m³, l, kg. itd. i koje vrste (drva, mleko, brašno).	za koje vreme (dan, nedelju, mesec, godinu) vredi ta količina?	uz koju cenu se davala? uz cenu od:	za koju količinu (m³, l, kg., itd.) važi ta cena?	u kojem razdoblju se davala ta količina?
.....	na	..... D.....p	za	od ..... do .....
.....	„	..... D.....p	„	„ ..... „ .....
.....	„	..... D.....p	„	„ ..... „ .....
.....	„	..... D.....p	„	„ ..... „ .....
.....	„	..... D.....p	„	„ ..... „ .....
.....	„	..... D.....p	„	„ ..... „ .....
.....	„	..... D.....p	„	„ ..... „ .....
.....	„	..... D.....p	„	„ ..... „ .....

Za svaku vrstu prinadležnosti i svako razdoblje upotrebiti po jedan red!

7. **Dali je** (su) **spomenuti radnik** (ci) **primao** (li) **još koje prinadležnosti za redovno radno vreme** (stanarina, dodaci na skupoću i porodicu, dividende, tantijeme i sl. davanja od strane trećih lica) **i koje? Iznos i vreme za koje su davane?** (odvojiti po razdobljima, za koje su sve prinadležnosti ostale nepromijenjene!) Nagrade za prekovremeni rad ne dolaze u obzir!

..... u vremenu od ..... do .....
..... » » » ..... » .....
..... » » » ..... » .....
..... » » » ..... » .....

8. **Napomene** (za bliža objašnjenja, naročito dali je postojao tarifni ugovor)

.....
.....
.....

(kraj i datum) (potpis poslodavca)

.....

§ **108. Z. O. R. glasi:** »Poslodavci su dužni na traženje Središnjeg ili Okružnog Ureda za Osiguranje Radnika u roku od 8 dana staviti na raspolaganje podatke, koji se od njih traže radi odredjivanja naknade«.

»Ako koji poslodavac zatražene podatke ni na ponovno traženje u roku od nadaljnih 5 dana ne podnese, Središnji Ured ili Okružni ured za Osiguranje Radnika ovlašćen je o trošku poslodavca izaslati na lice mesta svoj organ, da prikupi potrebne podatke«.

Digitized by Google

OKRUŽNOM UREDU ZA OSIGURANJE RADNIKA

u

Prema § 191. Z. O. R.
oslobodjeno od poštarine.

OKRUŽNI URED ZA OSIGURANJE RADNIKA U.....

Broj:..... Broj st. 1. .....

U dopisima u ovom predmetu valja citirati gornji broj.

OBAVEŠTENJE.

Na temelju lekarske pregledbe od ..... ustanovljeno je, da umanjenje Vaše radne sposobnosti usled dne..... ..... pretrpljene nezgode u poslu ..... počevši od ..... 192..... ne nadmašuje 10%.

U smislu §-a 85. al. 2. zakona o osiguranju radnika ne pripada Vam usled toga od tog dana pravo na rentu.

Držite li, da ipak imadete pravo na rentu, izvolite svoj zahtev, koji ima da bude obrazložen, ovamo priopćiti, a ovaj će ga ured odmah predložiti na rešenje Središnjem uredu za osiguranje radnika u Zagrebu.

O tome obavest:

Ozledjenome N. N. .....

.....

u .....

U ZAGREBU, dne ..... 192.....

Ravnatelj:

Formular F.

(Obaveštenje, da radna nesposobnost ne nadmašuje 10%).

Digitized by Google

OKRUŽNI URED ZA OSIGURANJE RADNIKA U .....

Broj ..... Broj st. 1. .....

U dopisima u ovom predmetu treba citirati gornji broj.

Rentni odbor Okružnog Ureda za Osiguranje Radnika u ..... doneo je na svojoj sednici od ..... pod tač. ..... zap. na osnovu §-a 104. i 105: zakona o osiguranju radnika sledeću

O D L U K U:

N. N. .....

ustanovljuje se za posledice nesrećnog slučaja, kojega je pretrpio na dan .....
u poslu kod ..... u ..... privremena renta
za .....% (stalno) umanjenje radne sposobnosti u godišnjem iznosu od Din .....
odnosno mesečno Din ..... (rečima: Dinara .....)
počevši $\frac{\text{od dana obustave hranarine}}{\text{od 1. dana 11. nedelje iza nezgode}}$ t. j. od .....
do dalje odredbe
do odluke Središnjeg ureda za osiguranje radnika o trajnoj renti.

Godišnja obezbedjena zarada izračunata je prema ustanovi §-a 93. ZOR sa Din ..... godišnje.

Na dan ..... ima se povredjeni prijaviti na ponovni pregled u ..... u protivnom slučaju može mu ured rentu delimično ili potpuno uskratiti.

Privremena renta ima se isplatiti u mesečnim obrocima unapred na uredskoj blagajni odnosno .....

Nepodignuti obroci rente zastarevaju u roku od jedne godine iza njihovog dospeća (§ 109. Zak. o osiguranju radnika.)

Protiv ove odluke ima povredjeni pravo žalbe sudu Radničkog Osiguranja u roku od 15 dana iza primitka odluke; žalba predaje se ovom Uredu.

Žalba ne obustavlja izvršenje. Sud Radničkog Osiguranja odlučuje takodjer i o tome, koja stranka ima snositi parbene troškove.

Svaku promenu boravišta ima povredjeni odmah prijaviti ovom uredu.

O tome obavest:
1. Uredskom računovodstvu
2. Uredskoj blagajni
3. Povredjenomu N. N. .....

.....

u .....

Ravnatelj: Predsjednik:

(Uredska štampilja:)

Formular G.

(za I. privremenu rentu)

Digitized by Google

OKRUŽNI URED ZA OSIGURANJE RADNIKA U .....

Broj ..... Broj st. I. .....
U dopisima u ovom predmetu
treba citirati gornji broj

Rentni odbor Okružnog Ureda u .....
na svojoj sednici od ..... pod tač. ..... zap. doneo je na osnovu §-a 104. i 105. zakona o osiguranju radnika sledeću:

O D L U K U:

N. N. .....
kojemu se glasom odluke od ..... broj ..... priznala za ..... % umanjenje radne sposobnosti za vreme od .....
do ..... privremena renta u mesečnom iznosu od .....
..... ustanovljuje se na osnovu ponovne lekarske pregledbe od .....
za .....% (stalno) umanjenje radne sposobnosti privremena renta u godišnjem iznosu od Din ..... odnosno mesečno od Din ..... (rečima: dinara .....
.....) koja teče od .....
do dalje odredbe
do odluke Središnjeg Ureda za Osiguranje radnika o trajnoj renti.

Godišnja obezbedjena zarada ustanovljena je odlukom od .....
broj ..... sa Din ..... godišnje.

Povredjeni ima se prijaviti na dan .....
na ponovni lekarski pregled u .....
u protivnom slučaju može mu ured rentu delimično ili potpuno uskratiti.

Protiv ove odluke ima povredjeni pravo žalbe Sudu Radničkog Osiguranja u roku od 15 dana iza primitka odluke; žalba predaje se ovom uredu.

Žalba ne obustavlja izvršenje. Sud Radničkog Osiguranja odlučuje takodjer i o tome, koja stranka ima snositi parbene troškove.

Svaku promenu boravišta ima povredjeni odmah prijaviti ovom Uredu.

U tome obavest:

1. Uredskom računovodstvu
2. Uredskoj blagajni
3. Povredjenom N. N. .....
   u .....

Ravnatelj: Predsjednik:

(Uredska štampilja:)

Formular H.

(za privremenu rentu na osnovu ponovne lekarske pregldbe)

Digitized by Google

OKRUŽNI URED ZA OSIGURANJE RADNIKA U .....

Broj: ..... Broj st. 1. .....

U dopisima u ovom predmetu treba citirati gornji broj.

OBAVEŠTENJE.

Povodom smrti N. N. .....
koji se unesrećio na dan ..... kod poslodavca
..... u .....
dopituje se mesečni predujam na eventualnu porodičnu rentu i to:

1. Preostaloj udovi N. N. ..... mesečno Din .....
2. preostaloj deci:
   a) sinu N. N. ..... » Din .....
   b) kćeri N. N. ..... » Din .....
   c) ..... » Din .....

Ukupno . . . . . Din .....

Za donošenje odluke o priznavanju prava na porodičnu rentu nadležan je Središnji Ured za Osiguranje Radnika u Zagrebu.

Izdavanje predujma stoga nikako ne utiče na konačnu odluku Središnjeg Ureda.

Predujam teče od dana smrti do donošenja odluke po Središnjem Uredu, a ima se svaki čas obustaviti i pre toga roka, ako Središnji Ured to odredi.

Protiv ovog obaveštenja nema mesta žalbi.

O tome obavest:

1. Udovi (tutoru) N. N. .....
u .....
2. Uredskom računovodstvu.
3. Uredskoj blagajni.

Ravnatelj:

Formular I.

(obaveštenje o predujmu na porodičnu rentu udovi i deci.)

Digitized by Google

Broj 26.940/1925.

OKRUŽNICA

Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika o postupku pri izdavanju najvažnijih potpora i o nadzoru nad poslovanjem pri izdavanju istih.

Središnji Ured ustanovio je, da novčane i druge potpore u našem radničkom osiguranju nijesu u skladu sa prinosima, u nerazmerno veće od odgovarajućih izdataka stranog radničkog osiguranja u sadašnjosti i našeg osiguranja u prošlosti. Odnosni podaci objelodanjeni su na konferenciji u Kasindolu i odštampani u broju 7—8 Radničke Zaštite 1925. godine (strana 261—353).

Došlo je do insolvencije bolnopotporne grane pa bi ova insolvencija mogla biti sudbonosna za dalji razvitak radničkog osiguranja u našoj državi.

Insolvencije mora da nestane. Izdavanje potpora povjereno je u glavnome liječnicima. Godine 1924. izdalo je naše radničko osiguranje 132 milijuna dinara potpora, t. j. 72% cijelog rashoda i to onih potpora, koje se izdaju na temelju liječničkih uverenja. Liječnik raspolaže slobodno imovinom radničkog osiguranja, dijeli novčane i druge potpore na teret ureda. Bez iskrene saradnje liječnika i uprave ne će se insolvencija moći ukloniti.

Da ova saradnja bude uspješna, imaju se mjesni organi u svom poslovanju i pri izdavanju najvažnijih potpora pridržavati slijedećih načela i uputstava:

1. Saradnja uprave sa liječnicima.

Upravnik ureda, čim opazi, da je nastalo u bilanci ureda neko poremećenje, mora se posavjetovati s glavnim liječnikom, ako to nije dosta, sa liječničkim vijećem, pa makar i sa skupštinom svih liječnika. Ova saradnja upravnika sa liječnicima nužna je i obligatorna. Upravnik, budući da nije liječnik, ne može i ne smije dirati u stručni rad liječnika, ali dužnost mu je upozoriti glavnoga liječnika na one činjenice i one stavke pokusne bilance, koje dokazuju poremećenje u ekonomskom ravnovjesju bolnopotporne grane, a koje liječniku nisu i ne mogu biti poznate. Kad obojica vide, da su takove činjenice konstatovane, onda su bezuvjetno dužni da se medjusobno posavjetuju i da nadju put za sanaciju opaženoga zla. Putokazom će im biti sopstveno iskustvo, pa statistički i drugi podaci velikih skupina stranoga i našeg radničkog osiguranja. Društvene pojave, isto tako i pojave u radničkom osiguranju imaju svoje stalne omjere, koji su ustanovljeni statističkim zakonima. Što prelazi ovu mjeru nije normalno i stoga valja smjesta tražiti reparaciju opažene abnormalnosti.

Liječnik i uprava moraju da budu na čistu, koje su granice osiguranja za slučaj bolesti. Bolnopotporna grana osiguranja ne može da nosi terete osiguranja za slučaj invaliditeta i za slučaj besposlice.

Nitko u svom pravu ne smije biti prikraćen, ali nitko nezvan ne smije primiti potpore. Osigurani član, kad je bolestan, mora da dobije pošteno sve što mu po zakonu pripada. On zato plaća prinos i ne traži milostinje, nego svoje pravo. Prekoračenje zakona iz milosrdja ili iz popustljivosti u korist pojedinaca, na teret radničkog osiguranja, ali bez opterećenja sopstvenoga džepa, nije prava humanost, jer ide na štetu cjeline osiguranika. Takova praksa mora da prestane.

Zloupotrebe svake vrsti mora uprava u zajedničkom radu sa liječnicima energično spriječiti.

Uprava mora da podupire liječnike pri vršenju njihove teške dužnosti u većoj mjeri i sa više efekta, nego do sada. Mjesni organi moraju svaku pritužbu protiv liječnika tačno i nepristrano istražiti i braniti pravo članova. Ali s druge strane, ako je ustanovljeno, da je liječnik bio optužen neopravdano ili zapravo zbog toga, što nije davao bez nužde hranarinu i druge potpore, treba i liječnika braniti i dati mu potpunu zadovoljštinu. Glavni liječnik ima da sudjeluje na sjednicama samouprave kao zdravstveni referent. Ustanove socijalnog osiguranja su važni, valjda najvažniji faktori socijalne medicine, i ne mogu se riješavati zdravstvena pitanja bez saslušanja zdravstvenoga referenta, glavnoga liječnika.

Digitized by Google

2. Zdravstveno prosvjećivanje radništva i profilaktični rad.

Treba posvetiti mnogo veću pažnju profilaksi bolesti i nezgoda te zdravstvenom prosvjećivanju radništva nego do sada.

Uprava i glavni liječnici moraju pregledati bar one radionice i poslovnice, za koje znaju, da imaju nerazmjerno mnogo oboljenja i nezgoda. Treba pri ovom pregledavanju postupati oprezno obzirom na teški položaj naše privrede. Ali treba ipak odlučno braniti nama povjereno zdravlje radnika.

U ambulantama mogla bi se, gdje je to po mjesnim prilikama moguće i gdje nema državnih takovih ustanova, ostvariti služba za profilaksu bolesti u obliku savjetovaonica i dispanzera. Za članove mogu se i moraju se organizovati predavanja o raznim pitanjima higijene, o tuberkulozi, o njegovanju djece, o alkoholizmu, o zaraznim bolestima, o bolestima zanimanja, o čistoći i t. d. Okružni uredi mogu se obratiti na Ministarstvo Narodnog Zdravlja ili njegove Inspektorate, pa će sigurno dobiti tekst i slike za ovakova predavanja. Po želji posredovat će i zdravstveni odsjek Središnjeg Ureda kod nabavke ovog materijala. Ova predavanja imaju povoljni moralni i materijalni efekt, ne samo za radništvo nego i za ured i za same liječnike. Iz početka bit će valjda tu i tamo poteškoća, ravnodušnosti i nerazumijevanja — ali ustrajnim radom ove će se poteškoće dati ukloniti. Neka uredi koncem svake godine pošalju Središnjem Uredu izvještaj o ovom radu, sa tačnim podacima o broju pregledanih radiona, o rezultatu pregleda, o broju i predmetu predavanjja i o broju posjetioca tih predavanja.

3. Nadzor poslovanja pri izdavanju najvažnijih potpora.

Stručni nadzor, koji odgovara svrsi, olakšat će samim liječnicima njihov teški i odgovorni rad pri dijeljenju potpora na teret radničkog osiguranja. Ovaj se nadzor vrši svagdje po cijelom svijetu, samo ne kod nas u dovoljnoj mjeri.

Kontrola ne smije da povećava administrativni rad liječnika. Naprotiv, treba liječnika osloboditi od svakog suvišnog administrativnog rada. Najvažnije potpore, na koje nadzor da utiče jesu: a) hranarina, b) bolničko liječenje, c) ljećilišno liječenje, d) lijekovi i zdravstvene potrebštine, e) zubna njega.

a) **Hranarina.** Godine 1924. bilo je preko 62 milijuna Dinara, t. j. 33.17% rashoda isplaćeno na hranarine.

Izmedju pojedinih mjesnih organa vidimo izvanredno velike razlike u pogledu postotka isplaćenih hranarina. Imamo jedan mjesni organ, gdje je ovaj postotak 14.5%, a drugi gdje je 52%. Tako velike razlike ne mogu biti normalne.

Najbolji je temelj za usporedjivanje, postotak članova, koji su nesposobni za privredu, t. j. koliki postotak članova prima prosječno na dan hranarine.

Prosjek u Njemačkoj bio je 1887. godine	1.53%
Prosjek u Njemačkoj bio je 1909. godine	2.29%
Prosjek u Austriji bio je 1906. godine do 1910.	2.57%
Prosjek u Madjarskoj bio je godine 1911.	1.52%
Prosjek u Hrvatskoj i Slavoniji 1919. god. bio je	2.06%
Prosjek u Hrvatskoj i Slavoniji 1919. god. bio je	1.63%

Sada je ovaj postotak svagdje malo veći. U Njemačkoj, u području najveće industrije na Rajni 1923. godine 2.61% (Teleky).

Kod nas je prosjek još veći. Nemamo podatke za cijelu državu, ali smo ustanovili postotak kod pojedinih okružnih ureda. Kod jednog od najboljih okružnih ureda bio je 3.31%, kod najvećeg okružnog ureda 2.70%, kod trećeg 3.40%, kod četvrtog 3.47%.

Kod pojedinih ureda ustanovili smo ovaj postotak i po pojedinim liječničkim okruzima. Našli smo velike, nerazumljivo velike razlike. Kod jednog te istog okružnog ureda bio je u jednom liječničkom okrugu postotak bolesnih 1.70%, u drugom 3.82%, u trećem 6.33%, u četvrtom 9.55%, a u jednom okrugu čak 10.16%.

Digitized by Google

Svaki ured mora znati koliko ima članova u svakom liječničkom okrugu. Mora znati za koliko je dana u mjesecu isplaćena hranarina u svakom liječničkom okrugu. (Hranarinske doznake). Nije teško izračunati koliko je bilo prosječno bolesnika na dan. Ova se evidencija mora mjesečno sastaviti za svaki mjesec po ovoj skrižaljci:

Okružni Ured za Osiguranje Radnika u.....

Evidencija bolesnika sa hranarinom mjeseca.....god.....

1. Ime liječnika	2. Mjesto stanovanja	3. Broj članova u okrugu	4. Prosječno je bilo bolesnika sa hranarinom na dan	5. Postotak bolesnika sa hranarinom (izračunati iz broj 3 i 4.)	6. Primjedbe*

* U ovu stavku treba upisati broj bolesnika u bolnicama i lječilištima po mogućnosti po liječničkim okruzima. Trebalo bi ovdje bilježiti uzrok naglog porasta postotka oboljelih i t. d.

Jedan primjerak ove evidencije ima se dostaviti mjesečno glavnom liječniku okružnog ureda, a jedan Središnjem Uredu.

Samo na temelju ove evidencije može se provesti nadzor, koji odgovara svrsi. Nadzor će se kod svakog okružnog ureda uspostaviti prema mjesnim prilikama i po savjetu glavnog liječnika; u velikom gradu drugačije nego na selu. U glavnom morat će se svagdje provesti po liječničkim načelima:

Ured mora glavnom liječniku mjesečno jedamput predati gore spomenutu evidenciju. Odavde će on vidjeti, gdje su prilike normalne, gdje je postotak bolesnih prevelik, pa će ustanoviti i uzrok nenormalnoj visini broja bolesnih. Pregledat će sve doznake za hranarinu prije ili poslije isplate. Već pregledom ovih doznaka bit će donekle upućen u rad liječnika. Nadpregled bolesnika sa hranarinom vršit će glavni liječnik redovno samo u mjestu, gdje stanuje. Ako je to veliki grad, mogu pri ovom nadpregledavanju sudjelovati i drugi liječnici. U velikim mjestima izvan sjedišta ureda, ako je nužno, može ured i drugog uredskog lekara opunomoćiti, da vrši ove sistematske nadpregledbe. Ali godišnje jedamput ili dvaput može glavni liječnik otputovati u okrug, gdje je broj bolesnika nenormalno visok. Nadpregled treba organizovati tako, da bude kolegijalan prema liječniku, da nebude skopčan s prevelikim troškovima, a da ipak ima financijskog i moralnog efekta.

Samo činjenica da se točno vodi računa o broju hrambinaša promijenit će situaciju. Kontrola je sprovedena u svakoj državi. Kod nas gdje je uslijed mladosti radničkog osiguranja jedan dio liječnika u pojedinim pokrajinama neupućen u teški i odgovorni rad liječnika socijalnog osiguranja, ne može se biti bez kontrole.

Naravna stvar je, da ured i na drugi način mora da kontroliše hrambinaše i to intenzivnije baš u okruzima, gdje je broj bolesnika nenormalno velik. Ali današnji način kontrole ne vrijedi mnogo. Kontrolor mora biti čovjek veće inteligencije. Mora da radi pod nadzorom i po uputstvima glavnog liječnika. Mora da bude naobražen u socijalnoj higijeni. Mora prigodom kontrole pregledati stan bolesnika, mora davati savjete o zračenju, čišćenju stana, mora da javi liječniku nedostatke oko njege bolesnika, koje je opazio. Liječnik mora na iskaznici bolesnika označiti smije li bolesnik, koji prima hranarinu, izlaziti iz kuće i kada? Rad kontrolora bit će samo na taj način uspješan.

Bolje uredjenje kontrole ne smije suziti prava člana i radničko osiguranje ne smije izgubiti svoj socijalni značaj. Mora se članu dati prilika za žalbu. Glavni liječnik može ga sam nadpregledati ili ga može uputiti na konziliarni pregled drugom

Digitized by Google

liječniku ili liječničkom savjetu. Ako je diagnoza dvojbena, treba člana uputiti na kliničko posmatranje u bolnicu. O pregledavanju bolesnika mora okružni ured mjesečno jedamput poslati Središnjem Uredu izvještaj sastavljen po ovom formularu:

Okružni Ured za Osiguranje Radnika u ....

Izvještaj o nadpregledbi bolesnih u mjesecu .....

Dan nadpregledbe	Mjesto nadpregledbe	Ko je vršio nadpregledbu (ime liječnika)	Broj nadpregledanih u ovom mjesecu	Koliko je od nadpregledanih bilo pronadjeno sposobnim za privredu?	%	Koliko je od nadpregledanih upućeno na konziliarni pregled ili lekarskom savetu	%	Koliko je prilikom nadpregledbe upućeno u bolnicu	%	Primedbe

Liječnici se moraju u pogledu izdavanja hranarine strogo pridržavati propisa tačke 3. §-a 45. ZOR. Po ovoj odredbi zakona ima pravo na hranarinu samo onaj član, koji je nesposoban za privredu. Jedva će se danas naći radnik, koji je preživjeo rat, koji radi i živi pod današnjim teškim ekonomskim prilikama, pa je ipak potpuno zdrav. Pravo na hranarinu ima po zakonu ipak samo onda, ako je nesposoban za privredu. Ustanovljenje radne sposobnosti je jedna od najtežih zadaća moderne medicinske nauke. Iziskuje ne samo veliko stručno znanje, nego i veliko iskustvo i dobro poznavanje života i psihologije čovjeka, koji živi od svoga tjelesnoga rada.

Treba liječniku olakšati ovaj rad dobrim uredjenjem ambulanata. Treba liječnicima u ambulantama dati dosta vremena za pregledavanje bolesnika. Za jedan sat ili dva sata ne može na pr. liječnik za unutarnje bolesti tačno pregledati 40 bolesnika, a medju ovim 10—15 novih, odrediti im liječenje pa još ustanoviti savjesno radnu sposobnost. Ako ima samo 30 bolesnika i ordinaciju od 2 sata, otpada na jednoga bolesnika vrijeme od samo 4 minute. A još su liječnici opterećeni suvišnim administrativnim poslovima pa nemaju uvijek inteligentne pomoćnike. Ne smiju se dalje trpiti prenatrpane ordinacije. One su štetne za bolesnog radnika a još štetnije za ugled radničkog osiguranja. Stalno prenatrpane ordinacije treba razdijeliti. U većim ordinacijama, gdje je broj bolesnika tako velik, da liječnik sam ne može svladati cijeli posao, treba mu dati inteligentne pomoćne sile. U tom slučaju ne treba liječnik da piše u ambulanti ime, stan i druge podatke bolesnika i da ispunjava tiskanice, to mora da radi pomoćnik, koji bi mogao mjeriti i temperaturu bolesnika, pa pomagati pri zavoju i t. d. Onda će lekar imati dosta vremena za pregledavanje i liječenje bolesnika.

b) **Bolničko liječenje.** Troškovi iznosili su godine 1924. kod nas više od 16 milijuna dinara, skupa 8.66% rashoda. Postotak u inozemstvu je danas malo veći. Odnošaji izmedju bolnica i radničkog osiguranja nijesu kod nas svagdje tako dobri kakovi bi morali biti, unatoč tome što su bolnice u glavnome dosta susretljive prema radničkom osiguranju. Glavni uzrok biti će tome valjda, što okružni uredi ne plaćaju uvijek tačno svoje račune. Dogodi se često, da se nitko ne brine za naše članove, kad su u bolnici. Gdje ih mnogo imamo, treba ih kadgod posjećivati i održavati veze sa liječnicima bolnice i sa upravom iste. Valjda će nam bolnice onda, obzirom na naše teško financijalno stanje izaći u susret. Preka je potreba, da od bolnica dobijamo objektivna mišljenja u slučajevima, kad moramo poslati bolesnika radi kliničkog posmatranja i ustanovljenja radne sposobnosti u bolnicu. Moralno i materijalno bit će nam ova mišljenja od velike koristi, moglo bi se u ovim rijetkim slučajevima dozvoliti i posebna nagrada za liječnika, koji nam daje ova mi-

Digitized by Google

šljenja u okviru postojećih propisa i naredjenja. Bolnice su prenatrpane, tu i tamo leži naš član ipak više vremena u bolnici, nego što treba, ili jer čeka operaciju, ili iz drugih razloga. Održanje dobrih odnošaja sa bolnicama, nužna susretljivost svakako će i moralno i materijalno koristiti radničkom osiguranju.

c) **Kupališno i sanatorijsko liječenje.** Troškovi ovog liječenja iznosili su 1924. godine više od 6 milijuna dinara, 3.32% rashoda, to odgovara od prilike srazmjeru u inozemstvu. Izmedju pojedinih okružnih ureda postoje u pogledu ove vrsti potpore velike razlike. Imamo ureda, kod kojih je trošak bio manji od ½% rashoda, kod jednog ureda bio je ali više nego 2½ puta toliko. Svaki ured mora da zna, koliko ima mjesta, i koliko može bolesnika po starom iskustvu godišnje uputiti u lječilišta. Treba opredijeliti bolesnike za zimsku i ljetnu sezonu, da prestaje ljetna navala i da se ne čeka mjesecima i mjesecima na mjesta. Radničko osiguranje može da daje ovu vrst liječenja samo u slučaju prave nužde, ako nikakav drugi način liječenja ne pomaže. Upućivanje bolesnika u lječilišta, bez obzira na ovo načelo, odvelo bi radničko osiguranje brzo u propast. Upućivanje ograničeno je još time, što nemamo dosta mjesta u lječilištima. Imamo na pr. samo 300—350 mjesta za tuberkulozne, a bolesnika kojima bi trebalo lječilišno liječenje imamo oko 5.000. Izbor bolesnika za lječilišta skopčan je dakle velikom odgovornošću. Ne smijemo stvoriti privilegirani sloj članova, koji će svako ljeto odlaziti u sanatorije i u banje, i ako bi se mogli i kod kuće izliječiti, dok drugi nikako ne mogu doći do mjesta u lječilištu. Treba voditi evidenciju o bolesnicima, koji su bili u lejčilištima a ne smiju se svake godine slati isti članovi. Ne treba upućivati u lječilišta samo intelektualce i sasvim mlade ljude, nego i fizičke radnike u istom srazmjeru kao i druge. Kod mnogih članova, osobito namještenim u uredima i komtoirima, jest običaj da ljeti kad dobe od poslodavca dopust, odmah idu liječniku okružnog ureda javiti se bolesnima i mole upućivanje u banje ili dopust sa duplom hranarinom. Nadliječnici i komisije, koji vrše upućivanje u banje, moraju dakle pripaziti, da li se član već prije liječio kod Okružnog Ureda, da li zaista ne može biti bez skupog upućivanja u banje. Naša lječilišta nijesu stvorena za one, koji ih smatraju nekim surogatom ljetnog dopusta i koji stoga nijesu zadovoljni, da ne odgovara svima zahtjevima ugodnog ljetovanja. Lječilišta su stvorena za bolesnike, za koje nema drugog liječenja, koji bi umrli ili propali, da nema naših lječilišta.

Lječilišno liječenje onih, koji se kod kuće ne mogu liječiti, a koji u lječilištu ozdrave, dok bi kod kuće vukli hranarinu i trošili lijekove bez svakog efekta, mora da znači u konačnim rezultatima naše bilance dobitak, a ne gubitak.

Sve ovisi o izboru bolesnika. Gore spomenute lake »ljetne« bolesnike ne smijemo šiljati u sanatorije, ali ne smijemo šiljati ni neizlječive bolesnike. Liječenje jednog bolesnika stoji na Brestovcu 7.000 do 14.000 dinara. Trošiti ovu sumu na liječenje neizlječivog bolesnika znači nesavjesno rasipavanje novca radničkog osiguranja, koje će se svim sredstvima sprečavati. Okružnica broj 10.6444/1925. od 31. marta 1925. godine koja je izašla u broju 5—6 Radničke Zaštite 1925. strana 200, izdana o upućivanju naših članova u lječilišta i oporavilišta ostaje i dalje na snazi.

d) **Lijekovi i zdravstvene potrebštine.** Potrošeno je 1924. godine 26 milijuna dinara, 11.14% na članove i 2.70% na članove obitelji, sve skupa 13.84% rashoda. U Njemačkoj potrošeno je godine 1924. samo 7%, skoro tačno polovica našeg troška. Razlike izmedju cijene recepture pojedinih ureda i kod istog ureda izmedju pojedinih liječnika, veoma su velike. Jedan od naših ureda potrošio je 1924. godine 7¾% rashoda na lijekove, drugi 23¼%, treći čak 30¼% rashoda, skoro ⅓ svih izdataka!

Ove razlike ne mogu biti normalne. One moraju imati stanovite uzroke, a uprava mora znati i za ove razlike i za njihove uzroke.

Izdali smo 1924. godine 26 milijuna dinara na lijekove, a ipak još ljudi vjeruju, da se na teret radničkog osiguranja propisuju samo jeftini lijekovi Stvar stoji kod nas sasvim drugačije. Troškovi za lijekove su danas u radničkom osigu-

Digitized by Google

ranju tu i tamo veći nego u privatnoj praksi. U privatnoj praksi liječnik mora da bude umjeren obzirom na ekonomsko stanje bolesnika i na velike cijene lijekova, te pri propisivanju lijekova mora izbjegavati suvišne troškove, jer ih bolesnih ne može podmiriti. U radničkom osiguranju bolesnik sam neposredno ništa ne plaća za lijek — ekonomsko ograničenje otpada.

Imamo recepta na kojemu se jednom bolesniku piše na jedamput za 4.610.— Din. insulina (Akt. 31.062/24. SUZOR). I ako je to neobično propisivanje bi se još dalo obrazložiti. Imamo recepata na kojem se jednom bolesniku, koji stanuje u većem gradu, gdje ima tri apoteke, na jedamput propisuje 5 kg eliksira Chinae ferratuma. To bi se već teže dalo obrazložiti. Piše se na jedamput ½ litre Olei Bergamoti za laboratorij za 1.858.— Din. (akt 714, 425), a potrošeno je 47 grama za 1½ godinu dana! Imamo recepata, kojim se najedamput propisuje za ambulantu za 11.600 Dinara tabletta aspirina original Bayer i orig. Pyramidona (akt 30658/1924. SUZORA). Ako se isti lijekovi propisuju u istoj količini po kemičkom imenu, kako je to propisano, uštedilo bi radničko osiguranje na ovom jednom receptu 5900 Din. Imamo recepturu, u kojoj liječnici propisuju vrlo često specijalitete. U jednom računu bilo je od 536 recepata 317 t. j. 59% specijaliteta i patent preparata, u drugom računu od 44 recepata 41 specijalitet t. j. 93% (akt 13.263. 1925., 6427/1925., 9051/1925.). Propisuje se Gieshübler voda, China vino i Odol na teret ureda.

Ali ima i liječnika, koji nikada ne propisuje specijalitete, pa se prividno drži propisa: samo piše neobično mnogo lijekova. Na jedan mah 3—4, kadgod i 7 lijekova i od svakoga lijeka neobično velike količine i u skupoj formi. Kako može poskupiti lijek putem nedozvoljene forme recepture pokazuje ovaj recept, koji se vrlo često našao u recepturi jednoga g. liječnika, koji ima ručnu apoteku. Gospodin doktor piše i ekspedira:

Rp. Burro tablette No VI.
Aqua dest. 3000.0
Mds. za obloge
Rp. Tcturae Jodi 150.0
Ds. za mazanje.

Cijena recepta je 105 Dinara 80 para. Na rastopinu Burro tabletta otpada 55.10 Dinara. Naputak Središnjeg Ureda preporučio je propisivanje Burro tabletta baš za to, jer bolesnik sam može da rastopi jednu tablettu u ½ litre vode. Cijena 6 tabletta bila bi 6.— Dinara. G. liječnik rastopio je sam 6 tabletta u 3 litre vode. Radničko osiguranje uštedilo bi kod svakoga recepta 49.10 Dinara, a bolesnik imao bi sasvim isti lijek.

Isti g. liječnik propisuje na jedamput:

Rp. Kalii sulfoguajacolici **5.0**
Aqua dest. **10.0**
Cognac medic. **10.0**
Syrup simpl. **30.0**
M. Ds. Po uputi.
Rp. Creosoti carbonici **100.0**
Ds. Po uputi.
Rp. Chinini muaritici **0.30**
Dentur tales dos. No XX.
Ds. Po uputi.

Ova ordinacija stoji 182.84 Dinara. A liječnik je ovoga bolesnika vrlo često vidio, jer je bilo nedjelja, kada mu je tri dana uzastopce prepisao lijekove.

Propisuje se n. pr. često na jedamput jednom bolesniku Rp. Olei Ricini **200.0** po uputi (akt 10913/1925. SUZOR).

Digitized by Google

Propisuje se jednom bolesniku na jedamput 7 recepata: Scopolamin solucija, Dionin solucija, Cocain solucija, Zincum sulfuricum solucija, Xeroform u formi praha, i dve vrsti masti, Mercurii flavi sa Lanolinom i Mercurii sublim. corosivi sa Ichtyolom. Propisuje se često ova vrst recepta:

Rp. Chloroform
Olei Hyosciani aa 50.0
Codeini Mur.
Morph. mur. aa 0.30
Mds. Mast
Rp. Syrup Creosoti lactici 300.0
D 3 žlice na dan.
Rp. Novatophani
Aspirini aa 0.5
Dentur. tal. dos. No XX

Ordinacija stoji 215.— Dinara (akt 33010/1924.).

U Njemačkoj postoji knjiga lijekova za socijalno osiguranje, gdje je forma propisivanja, a kadgod i količina dozvoljenog lijeka propisana. Novi francuski zakon zabranio je sve specijalitete, izuzevši one, bez kojih se zaista ne može biti, i koji će biti u jednom popisu objavljeni. I u drugim zemljama postoje strogi propisi. Naši propisi sastavljeni su po drugom sistemu; oni su mnogo liberalniji. Sastavljeni su sada novi propisi, koji će se izdati poslije saslušanja liječničkog vijeća Središnjeg Ureda.

Ova su pravila sastavni dio ugovora i službenog pravilnika svakoga uredskoga liječnika. Naši propisi stvoreni su u duhu poštivanja slobode liječničke savjesti i rada. Ali se mora spriječiti da se pod naslovom ove zaista svete slobode, iz komoditeta, iz loše navike ili iz drugih razloga stalno oštećuje radničko osiguranje. Strogi su propisi suvišni. Stara je mudrost, da je onaj lijek najjeftiniji, koji najbrže pomaže, pa da nije savjesno ni pametno propisati lijek bez efekta samo zato, što je jeftin. To naši liječnici nikada ne će ni učiniti. Ali je isto tako stara mudrost da skupoća lijeka nije dokaz valjanosti istog, i da nije uvijek najnoviji i sa najboljom reklamom raspačani lijek najbolji. **Ako ima više lije ova istoga djelovanja treba propisati jeftiniji;** to je danas dužnost savjesnoga liječnika, ne samo u socijalnom osiguranju, nego i u privatnoj praksi kod širokih slojeva naroda. Radničko osiguranje ne smije da mari za to, ako liječnik kadkada propiše neracionalni i bez nužde skupli lijek. I savjesni će liječnik kadgod morati da to učini iz psiholoških razloga. To neće upropastiti radničko osiguranje, jer će se to **iznimno** dogoditi. Ali treba spriječiti **redovno prekoračenje** postojećih propisa.

Središnji Ured pregledava recepturu, ima zato stručnjake, apotekare i liječnika. Primjere, koje smo naveli, našli smo sve u recepturi, koju smo 1924. godine pregledali. Ali ova kontrola dolazi često prekasno, zato moraju i glavni liječnici okružnih ureda redovito pregledavati recepturu po gornjim načelima. Glavni liječnik mora da svoje kolege kolegijalno upozori na nedostatke. Uprava mora recepte po apotekarima i unutar apotekarskog računa po liječnicima složiti tako, da ih glavni liječnik može lako pregledati. Bez kontrole kod okružnog ureda ne može se biti. Glavni liječnik vidjet će gdje treba upozoriti na postojeće propise. Zbog neznatnih pogrešaka ne treba nikoga uznemirivati, a uopće treba postupati oprezno, i bez svakoga vrijedjanja liječničke svijesti. Ali treba konsekventno provoditi načelo, da se na trošak radničkog osiguranja propisuje samo onaj lijek, bez kojega se ne može biti, i samo toliko, koliko će vjerojatno trebati. Velika većina liječnika udesit će nakon upozoravanja svoju recepturu tako, da će biti jednako zaštićen pravi interes bolesnoga člana i interes ureda. Protiv onih, koji to ne budu činili, morat će se konsekventno postupati, pa će morati nadoknaditi štetu. Uprava sama mora da se oslobodi starih predrasuda u pogledu naše recepture. Katkada se griješi i sa strane uprave. Vješti putnici vješte i moćne farmacejtske

Digitized by Google

industrije nudjaju stalno najraznovrsnije specijalitete, koji se vještom reklamom hvale. Pojedine naše ambulante daju najlošiji primjer u pogledu propisivanja stranih specijaliteta i nadoknadivih patent preparata. Oni se kupuju u masama pa se dijele bolesnicima u mnogo većoj mjeri nego što to dozvoljava naše financijalno stanje. U ambulantama nekih ureda ima na zalihi gomila škatuljica takovih specijaliteta. Novi preparati mogu se isprobati na klinici, a ne na teret radničkog osiguranja. Velika moderna farmacejtska industrija ima preparata, bez kojih se ne može biti; ali ove će liječnički savjet Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika dozvoliti. Uprava mora razumjeti u čemu postoji prava, pametna štednja pri propisivanju lijekova. Mora da vodi računa o poteškoćama, koje savjesni liječnik ima uslijed krivog općeg mišljenja o našoj recepturi. Mora da iskreno podupire liječnika u borbi protiv starih predrasuda i neopravdanih zahtjeva članova.

Treba štediti i sa zavojnim materijalom. Taj se još uvijek često kupuje u apoteci na receptu, a ne kod veletrgovca. Nije uvijek štednja, kad se kupuje loš i jeftiniji zavojni materijal. Tamo gdje ured ima sterilizatora, može se isprati i sterilizirati već jednom upotrebljeni zavojni materijal, pa se onda isplati kupovati bolje zavoje.

Uprava mora da nastoji, da svaka veća ambulanta dobije ordinaciju za hidroterapiju i fizikalnu terapiju. Bez ovih sredstava liječenja moderna medicina ne može biti. Imamo ureda, gdje ambulanta ima moderni Röntgen stroj, laboratorij, pa čak i uredjaj za eksperimente sa životinjama, ali nema ni najskromniji uredjaj za hidroterapiju, za Zander liječenje i za fizikalnu terapiju.

Posljedice nezgode ili reumatizam, ova radnička bolest, jedva se mogu liječiti bez tih uredjaja. Moderna medicina ne voli više liječiti samo receptima. Ovaj je uredjaj jeftin, isplatit će se sto puta, već na samoj uštednji sa receptima, a bit će blagoslov za naše bolesnike.

Ministarstvo Narodnog Zdravlja dalo je Središnjem Uredu dozvolu, da uredi centralno slagalište zavojnog materijla, lijekova i zdravstvenih potrebština za snabdjevanje ambulanata svojih mjesnih organa. Centralno slagalište omogućit će sniženje troškova zavojnog materijala i onih lijekova, koji se u ambulantama u većoj masi upotrebljavaju.

c) **Zubna njega.** Troškovi za ovu potporu iznosili su 1924. godine 1.03% rashoda. Moguće da ovaj broj nije sasvim tačan. Honorari zubnih liječnika, troškovi za materijal i t. d. bit će valjda tu i tamo uvršteni na drugom mjestu bilance.

Svakako nijesu troškovi pretjerano veliki, ako se uzme u obzir, da su se najbolji stručnjaci socijalnog osiguranja uvijek bojali, da će zubna njega upropastiti i ad absurdum odvesti socijalno osiguranje. Ograničili su ovu potporu u raznim zemljama na razni način. I Središnji Ured je izdao okružnicu 5218/1924. u obrani našeg radničkog osiguranja. Ova ostaje i nadalje na snazi. Ne bi smjeli ovu potporu dalje suziti. Ali ne može se i ne će se trpiti da pojedini uredi isplaćuju 10 do 15% svojih propisa prinosa za zubnu njegu. Bilo je dapače zubnog liječnika, koji je 1924. godine od jednog Okružnog Ureda zaradio 170.000.— Dinara. Pri izdavanju ove potpore, treba biti s obzirom na to, da su naši članovi osigurani samo za slučaj bolesti, i da naši prinosi sada ne dostaju za drugo, nego samo za liječenje bolesnika; ali treba pomisliti, da je poštena njega zubala zaista liječenje, kojim se liječe i sprečavaju teške i ozbiljne bolesti probavnog sistema.

Za opremu djeteta izdat će se posebno uputstvo.

Što se tiče porodiljske potpore, bila je namjera zakonodavca, da mati ne radi dok djetetu treba stalna njega. Porodiljske potpore ne smiju se dakle dati materi koja radi.

4. Saradnja sa zdravstvenim ustanovama Ministarstva Narodnog Zdravlja.

Ministarstvo Narodnog Zdravlja stvara sve više i više institucija socijalne medicine: dispanzere za tuberkulozne, ordinacije za spolne bolesti i domove zdrav-

Digitized by Google

lja. Ove ustanove rade besplatno za sve slojeve društva, a ipak su bili tu i tamo isključeni baš osigurani radnici. Zajednički rad sa ovim državnim zavodima na temelju podjele rada i troškova, znači štednju energije i štednju novca.

Ovaj zajednički rad može se urediti samo sporazumno, a svagdje gdje to mjesne prilike dozvoljavaju.

Pregovori o ovoj saradnji izmedju referenata Ministarstva i Središnjeg Ureda dovršeni su, ali nije došlo do konkretnog riješenja ovog važnog pitanja, te se inicijativa za svaki pojedini slučaj mora prepustiti mjesnim organima, to jest u prvom redu glavnim liječnicima, koji poznaju mjesne prilike.

O tome predmetu izdana je i okružnica Središnjeg Ureda broj 11.684/1925. Radnička Zaštita broj 7—8 1925. od 1. augusta 1925. strana 361.

U Zagrebu, 10. oktobra 1925.

Generalni direktor:
Milan Glaser, v. r.

Broj: 2049/1925.

ОКРУЖНИЦА

Средишњег Уреда за Осигурање Радника у предмету жалба и жалбеног поступка.

На конференцији управника Окружних Уреда за Осигурање Радника у Касиндолу, изнешен је међу иним реферат начелника Средишњег Уреда за Осигурање Радника г. Др. Аугустина Арселина о жалбама: жалбеном поступку, у којему су на основу досадање праксе садржана начелна тумачења и некоје точније упуте о жалбеном поступку.

Управни Одбор Средишњег Уреда за Осигурање Радника закључио је у својој сједници од 17. септембра 1925. чл. 1309., да се о том изда окружница, пак се позивају сви месни органи, да се код пословања у жалбеном поступку придржавају у наведеном реферату изложених начела и тумачења.

Подједно се позивају месни органи, да након исцрпљених залиха досадањих тисканица уведу у порабу одштампане тисканице платежног налога; предлога за сједницу, што ће довести до једнообразности и поједностављења пословања у овом предмету.

Коначно се напомиње, да се до даљне одредбе имају регресирати трошкови за заразне болести, до ступања на снагу финансијског закона за 1924/1925., а које би према овдашној окружници број 5262/1924. и 9913/1924. имала снашати држава, пошто је решење Министарства Социјалне Политике у једном конкретном случају таковог регресног платежног налога одложило решавање истог до дефинитивног регулисања питања накнаде болничких трошкова са стране државе овом уреду (решење Министарства Социјалне Политике број 166/IV. од 18. јуна 1925.).

У Загребу, дне 3. октобра 1925.

Генерални директор:
Милан Гласер в. р.

Digitized by Google

I. strana*) **Formular A.**

K okružnici br. 20.491/25.

OKRUŽNI URED ZA OSIGURANJE RADNIKA U .....

Broj : .....

Predlog za sjednicu predsjedništva.

Žalba ..... protiv platežnog naloga broj ..... od ..... na platež prinosa, troškova liječenja i novčanih potpora (§ ..... ZOR.) za namještenika (cu) za vreme od ..... do ..... u iznosu od Din .....

Imenovani (a) uposlen (a) je od ..... do ..... a da nije (uopće prijavljen (a) je ..... sa danom nastupa ..... platom od Din ..... i prinadležnosti u naravi, stan, hrana, odjeća i obuća (nadn. razr. .....) zanimanjem ..... dok promjena koja je u ..... na Din ..... para nadn. razr. .....) nastala dne ..... nije prijavljena je tek ..... je istupio (la) iz posla .....a nije odjavljen (a) je tek ..... Obolio (la) porod je uslijedio .....

Žalba je neblagovremena.

Žalioc tvrdi .....

.....

.....

Žalba je neosnovana.

Predlog :

1. Žalba se odbija uvažuje se kao neblagovremena, neosnovana, na §§ ..... Z. O. R.

U ..... dne ..... 1925.

Što ne treba, crtaj!

*) Druga i treća strana ovog formulara ostaju prazne. Za eventualno potrebno dulje obrazloženje.

4

Digitized by Google

IV. strana.

OKRUŽNI URED ZA OSIGURANJE RADNIKA U .....

Broj: ..... 1925.

Predmet:

.....

.....

.....

..... priloga

Posle otpreme:

OTPRAVNIŠTVO.

ROK:

Ujedno rešen broj:

Odpr.: .....

prepis: .....

srav.: .....

otprav.: .....

O D L U K A

Predsjedništvo Okružnog Ureda za Osiguranje radnika u ..... na osnovu §§ 11. 35 Z. O. R. i 201. Statuta u svojoj sjednici od ..... 1925. čl. ..... sjed. zap. zaključilo je:

(iz predloga)

uvažuje se kao na zakonu osnovana, a napadnuti se platežni nalog dokida kao neutemeljen na zakonu (§ ..... ZOR) i to iz slijedećih

RAZLOGA:

(iz predloga) < >

O tom obavijest:

1. Žaliocu .....
2. Računovodstvu u svrhu provedenja.

U ..... dne ..... 1925.

Predsjednik: Ravnatelj:

Digitized by Google

Formular B.

K okružnici br. 20491/25.

OKRUŽNI URED ZA OSIGURANJE RADNIKA U .....

Broj: .....

P. n.

.....

U smislu § ..... izdaje Vam se,

PLATEŽNI NALOG

na naknadu troškova lečenja prinosa, štete za nameštenika:

1. hranarina za vreme od ..... do ..... prema .....
2. porodiljske potpore .....
3. razlika na hranarini izmedju ..... na dn. r.
4. i t. d. .....
5. .....

Ustanovljeno je, da je bio imenovani kod Vas uposlen od .....
do ..... sa zaradom od .....

Pošto ga (je) uopće niste prijavili — odjavili, ...
ste ga (je) prijavili — odjavili — tek dne .....
ste ga (je) prijavili sa neistinitim danom nastupa na posao, t. j. sa danom .....
ste ga (je) prijavili sa neistinitom platom od .....
niste prijavili promjene u plati, koja je usledila dne .....
ste prijavili promjenu u plati, koja je usledila dne ..... tekar dne .....
prekršili ste propise § 10. Z. O. R.-a, pa povedenim izvidima, predloženom prijavnicom, zapisničkom izjavom, ...

.....

Kako je obolio (la) — porod usledio dne ..... t. j. prije podnešene prijave odn. u roku od 8 dana po izvršenoj kasnoj prijavi.

Kako je uredu time nastala šteta .....
dužni ste u smislu izričitog propisa § 11. ..... ZOR-a bez prava na obustavu od namještenika ovom Okružnom Uredu nadoknaditi gornji trošak — platiti prinose u smislu gornjeg platežnog naloga — sve do dana faktične odjave.

Protiv ovog platežnog naloga može se izjaviti žalba Središnjem Uredu za Osiguranje Radnika u roku od 8 dana po dostavi, a putem Okružnog Ureda za Osiguranje Radnika u ..... **Žalba, koja je u smislu § 189. ZOR prosta biljegovine, ima odgodnu moć**

U ZAGREBU, dne ..... 192....

* Što ne treba, crtaj!

Digitized by Google

Upozorenje.

Citirati ustanove §§ 10. i 11. ZOR!

Digitized by Google

Formular C.

K okružnici br. 20.491/25.

Broj ..... 1925 .....

OKRUŽNI URED ZA OSIGURANJE RADNIKA U .....

Broj uručb. zapis. ..... 192.....

dan .....

Exhibita broj .....

prim. .....

PREDMET :

.....

.....

.....

Ujedno riješen broj .....

.....

U otpravništvo dne ..... 192.....

prepisao ..... sravnio .....

otpravljeno dne .....

Savezni brojevi :

.....

.....

I.

S U Z O R

(odsj. II/2)

..... priloga

Zgb.

Poslije otpreme :

Dostavlja se naslovu na odobrenje zaključak od predsjedništva od ..... 192..... čl. ..... sjed. zapisnika o otpisu uz priklop svih na predmet odnosećih se spisa.

II.

OTPRAVNIŠTVO

S U Z O R

(odsj. II/2)

Zgb.

Rok:

Prigibno podnašaju se naslovu svi spisi u predmetu žalbe .... protiv pl. naloga broj..... od ..... na nadležno riješenje u smislu § 201. statuta, pošto predsjedništvo ovog ureda zahtijevima žalbe nije udovoljilo (sjed. zapisnik od ..... toč. .....)

U.....dne.....192.....

Ravnatelj :

Digitized by Google

Број: 22232/25

У „Службеним Новинама“ Бр. XXXVI. од 1. августа тек. г. д., обнародован је „Закон о буџетским дванаестинама за месеце: август, септембар, октобар и новембар 1925. гог.“

На радничко осигурање односе се следећи чланови споменутог закона и то:

Члан 32.

Осигурање радника и особља у предузећима, која подпадају под рударске законе важеће за Краљевину Срба, Хрвата и Словенаца, изузима се из закона о осигурању радника од 14. маја 1922. године.

Овлашћује се Министар Шума и Рудника, да на основу става 2. чл. 94. Устава пропише уредбу о осигурању радника и особља код Братимске Благајне, која подпада у искључиву надлежност његову.

Члан 35.

Овлашћује се Министар Социјалне Политике, да изузетно од прописа другог става § 209 закона о осигурању радника може за спровођење осигурања за случај изнемоглости, старости и смрти одредити каснији рок.

Овлашћује се Министар Социјалне Политике, да рок за спровођење овог осигурања може за поједине гране привреде посебно одредити, а с обзирои на економске прилике дотичне гране.

У Загребу, дне 18. августа 1925.

Broj 25.588/1925.

OKRUŽNICA

Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika u Zagrebu — u predmetu naplaćivanja troškova prepraćenja bolesnih članova Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika iz lječilišta »Brestovac« u Zagreb ili obratno.

Svim mesnim organima.

Sanatorijski odbor Ravnateljstva Središnjeg Ureda na sjednici svojoj od 30. septembra 1925. zaključio je, da se sestri-bolničarki, koja je dodijeljena kao pratnja bolesniku iz Brestovca u Zagreb ili obratno — te mora u Zagrebu objedovati ili večerati, odobri u ime odštete za troškove prehrane iznos od Din. 35.— (tridesetpet dinara) dnevno i to: kad prati bolesnika privatnika na račun istoga, a kad prati člana Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika na račun dotičnog mjesnog organa Središnjeg Ureda, čiji je član prepraćeni bolesnik.

Što se pripćuje svim Mjesnim Organima Središnjeg Ureda na znanje i ravnanje tim pripćenjem, da troškovi prepraćenja terete račun troškova liječenja, te će biti zaračunavani u odnosnom računu troškova liječenja dotičnog prepraćenog člana.

U Zagrebu, dne 1. oktobra 1925.

Generalni direktor:
u. z.
Mergl, v. r.

Digitized by Google

Број: 21.525/1925.

ОКРУЖНИЦА

Средишњег Уреда за Осигурање Радника у предмету израчунања 6 3/4% бонификације управним трошковима за дозначене убране прирезе берзе рада.

Свим мјесним органима.

Како је из предложених закључних рачуна месних органа за 1924. год. и месечних преписа текућих рачуна (формулар X), констатовано, многи од месних органа дозначују све убрате прирезе берзе рада без да од тих свота себи одбију припадајућу им бонификацију од 6 ¾%, а према тому не поступају по наредби Министарства Социјалне Политике Број 10.810/IV. од 7. децембра 1922. тачка 4 (Радничка Заштита од децембра 1922. страна 379) и прописима окружнице Средишњег Уреда за Осигурање Радника број 21.581/1923. (Радничка Заштита од новембра 1923. страна 198) у погледу израчунавања 6 ¾% бонификације управним трошковима. Касније пак т. ј. на концу године израчунавају тих 6 ¾% бонификације по следећој формули:

$$б = \frac{Г. \times п}{100} = \frac{100 \times 6.75}{100} = \frac{6.75}{—}$$ за сваких 100 (једнустотину) динара дозначених.

Горе цитирана наредба и окружница прописују, да се 6 ¾% бонификације имају одбити од оних убратих свота, које се Средишњем Уреду за Осигурање Радника дозначују, те према смислу овога текста требају месни органи дозначити убране прирезе за берзу рада по одбитку 6 ¾% бонификације. Пример: 100 Динара убратог прireза мање 6.75 бонификације = 93.25. Потоњи износ треба дозначити Држ. Хипотекарној банци, а динара 6.75 одобрити својим управним трошковима.

Но пошто су многи од месних органа дозначили у 1924. год. целокупни убрани прирез без да су предходно одбили (задржали) припадајуће им бонификације то ће Средишњи Уред за Осигурање Радника у 1925. год. за те месне органе накнадно израчунати бонификацију за 1924. год., а према томе учињену грешку исправити, према следећој формули:

$$б = \frac{\frac{Г \times 100 + п}{100} \times п \times \frac{\frac{100 \times 100 + 6.75}{100}}{100} \times 6.75}{100} = \frac{\frac{100 \times 106.75}{100} \times 6.75}{100}$$

$$= \frac{106.75 \times 6.75}{100} = 7.20$$

У потоњем случају мора се 100 Динара убраног и дозначеног прireза за берзу рада повисити на Динара 106.75 да би били у складу са напред наведеном наредбом и окружницом и од ове повишене своте израчунати 6 ¾% бонификације што износи Динара 7.20, а не Динара 6.75, којих се Динара 7.20 имаде одобрити управним трошковима.

Како је констатовано указива се разлика у израчунатој бонификацији према првом и другом начину изчачунавања од 45 пара код сваких 100 Динара на штету месних органа. Ради тога се месни органи позивају да у будуће приликом дознаке убратог прireза за берзу рада одбију одмах 6 ¾% бонификације служећи се првом формулом, а у случају, да се неки од месних органа течајем год. 1925. помутњом дозначио сав убрати прирез за берзу рада без одбитка бонификације, онда ће у овом случају приликом израчунавања накнадне бонификације применити другу формулу. — Убрато је и дозначено рецимо Динара 18.950.50:

Digitized by Google

$$б = \frac{\frac{Г \times 100 + п}{100} \times 100}{100} = \frac{\frac{18.950.50 \times 106.75}{100} \times 6.75}{100} = \frac{20.229.65875 \times 6{\cdot}75}{100}$$

$$= \frac{136550.1965625}{100} = 1365.50$$ и са овом свотом оптерети текући рачун берзе рада, а признати своје управне трошкове.

У Загребу, дне 10. августа 1925.

Генерални директор:
Милан Гласер в. р.

Број: 20.718/1925.

ОКРУЖНИЦА

Средишњег Уреда за Осигурање Радника у Загребу у предмету неплаћања таксе на признанице уговорних намештеника Средишњег Уреда за Осигурање Радника о примању новчаних потраживања из односа службе.

Свим Месним Органима Средишњег Уреда за Осигурање Радника.

Поводом упита једног месног органа Средишњег Уреда за Осигурање Радника, да ли и признанице (намире) уговорних лекара (лијечника) и повереника темељем којих подижу свој хонорар подпадају плаћању таксе, дају се следећа упутства:

По 1. Напомени Т. Бр. 33 Таксене Тарифе Закона о таксама не подлеже плаћању таксе признанице (намире), по којима државне и самоуправне власти враћају наплаћене дажбине и казне по којима се враћају од стране власти узапћени предмети и друге ствари, које је држава или самоуправна власт чувала, разне кауције за извршење предузетих послова, хартије од вредности за осигурање, казна признанице државник чиновника и службеника, пензионера, чиновника на разположењу и лица, квја примају милостињу, потпору или инвалида о примању новчаних потраживања од државе, која су последица њихове службе: као платне признанице о пријему дневница и накнаде трошкова по закону, као и остало ове природе. Ово важи и за службенике оних установа, завода и задужбина, које стоје под управом државе и за све самоуправне службенике окружне, среске и општинске, а тако исто и за све приватне личности, које ради утврђивања извесног права државне или самоуправне власти за ове изврше какав посао као: вештачење, процену, тумачење и томе слично.

Ово ослобођење не односи се на службенике, који примају плате од новчаних завода и других корпорација и приватних лица.

Досљедно овоме признанице (намире, уговорних намештеника Средишњег Уреда за Осигурање Радника по којима исти на темељу односа службе примају своја потраживања (плате, хонораре, дневнице и слично ове природе) не потпадају плаћању таксе по Т. Бр. 33. Таксене Тарифе Закона о таксама.

Што се приопћује свим месним органима Средишњег Уреда за Осигурање Радника на знање и равнање у надопуни овдашње окружнице од 8. маја 1924. год. број 10.264/24 у предмету примене закона о Таксама, те Таксеног и Пристојбинског Правилника. (Радничка Заштита из год. 1924. број 5. страна 93-98.)

У Загребу, дне 9. августа 1925.

Генерални директор:
Мергл в. р.

Digitized by Google

Број: 13.169/1925.

ОКРУЖНИЦА

Средишњег Уреда за Осигурање Радника, у предмету лечења чланова по ал. 2. §-а 212. Статута Средишњег Уреда за Осигурање Радника.

Свим месним органима:

Неки месни органи при упућивању својих чланова на лечење или исплаћивање потпора другом месном органу, у смислу §-а 212. Статута Средишњег Уреда, терминирају дотичном месном органу дан лечења или исплаћивања потпора, а да не обавјесте подједно дотични уред и о разлозима тог терминирања, тако, да многи чланови након што им је рок истекао морају остати без лечења односно потпора.

Оваквим поступком стварају се неприлике месним органима и члановима, који док се писменим путем испитају сви подаци од дотичног уреда, остају без лечења и потпора, јер им месни орган не може на властиту одговорност продужити лечење или потпоре.

Да се пак предусретну неприлике и оштећења, која могу у овим приликама настати код чланова, ако остану с горе наведеног разлога без лечења односно потпора, позивају се стога сви месни органи, да у будуће кад упућују своје чланове на лечење другом месном органу, дотични месни орган подједно обавесте о разлогу терминирања лечења односно исплаћивања потпора, о подацима чланства, о потпорама, које је већ исцрпио и у колико их је исцрпио, те далнем праву на потпоре, које још није исцрпио, тако да замолбени уред може предбјежно прије него стигне дозвола од надлежног окружног уреда и сам просудити, које му потпоре припадају и да ли се могу дозначити или не.

У Загребу, дне 4. августа 1925.

Генерални директор:
М. Гласер в. р.

Број: 17.901/1925.

ОКРУЖНИЦА

Средишњег Уреда за Осигурање Радника у Загребу у предмету упућивања чланова у ортопедску болницу и испостављања дознака за протезу.

Свим месним органима:

Ортопедска болница у Загребу обратила се овамо следећим поднеском:

Често се догађа, да поједини окружни уреди шаљу своје чланове због протеза у ову болницу, а без дознаке за исте.

Без такове дознаке неће ни једна тврткa да преузимње изведбу протезе односно апарата, а на њих требамо чекати по тједне, а некада и мјесеце.

Како се тиме нанашају уредима непотребни трошкови, а болници је то због помањкања мјеста на сметњи умољава се наслов, да одреди нека уреди увијек за болесника пошаљу одмах и дознаку за евентуално потребну протезу.

Надаље молимо наслов, да упути окружне уреде, нека не шаљу своје чланове односно обитељске чланове (без да) а да си претходно не осигура мјесто у болници.

Digitized by Google

Како смо ми једино ортопедска болница, то су скоро увијек и скоро сви кревети попуњени, те се чешће догађа да чланови и из врло удаљених уреда уз најбољу вољу не могу бити примљени и тако си уреди опет проузрокују непотребне путне трошкове.

Поводом горње замолбе упућују се сви месни органи, да истој удовоље, јер је то у интересу чланова и самог уреда.

У Загребу, дне 3. августа 1925.

Генерални директор:
Милан Глаєер в. р.

Broj: 24.513/1925.

Svim mesnim organima
Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika.

Gospodin Ministar Socijalne Politike izdao je sledeću naredbu, koja je obnarodovana u Službenim Novinama od 17. septembra pod broj 212/L.—1925.

NAREDBA

Ministra Socijalne politike od 21. augusta 1925. broj M 144 o oslobodjenju od obaveze osiguranja službenika Narodne Banke Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca.

Na osnovu § 7. Zakona o Osiguranju Radnika od 14. maja 1922. godine a u sporazumu sa Ministrom Trgovine i industrije

Naredjujem:

§ 1.

Osoblje Narodne Banke Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca (svi činovnici, činovnički pripravnici, brojačice i služitelji) oslobadjaju se od obaveze osiguranja za sve vrste rizika predvidjenih Zakonom o Osiguranju Radnika, pošto se Narodna Banka, u cilju dopune svoje Uredbe, obavezala odlukom ovog Upravnog Odbora od 20. II. 1923. godine, da će isplaćivati svemu svome osoblju u slučaju bolesti, iznemoglosti, starosti, smrti i za slučaj nesreće u poslu, najmanje one prinadležnosti odnosno penzije, na koje bi osoblje bančino imalo prava da je osigurano po Zakonu o Osiguranju Radnika.

§ 2.

Ovo oslobodjenje od obaveze osiguranja važi:

a) za stalne činovnike Narodne Banke, na koje se odnosi čl. 50. Bančine Uredbe, od dana stupanja na snagu Zakona o Osiguranju Radnika od 14. maja 1922. godine;

b) za stalno osoblje Narodne Banke (činov. pripravnici, brojačice i služitelji) od dana odluke Upravnog Odbora Narodne Banke pomenute u prednjem paragrafu ove Naredbe.

U koliko je pak osoblje Narodne Banke prijavljeno na osiguranje Okružnim Uredima za Osiguranje Radnika a nije odjavljeno, dužna je Narodna Banka isplatiti prinose za osiguranje sve do dana obnarodovanja ove Naredbe, pošto su osigurana lica uživala sva prava predvidjena Zakonom o Osiguranju Radnika.

21. VIII. 1925. god.
BEOGRAD

Ministar
Socijalne Politike
M. Simonović s. r.

Digitized by Google

Pozivaju se svi mesni organi, da prema ovoj naredbi postupaju i da s danom 17. septembra 1925. odjave ureda radi sve stalno osoblje Narodne Banke.

Osigurano ostaje i osigurava se u buduće samo još nestalno osoblje Narodne Banke, koje u § 2. pod tač. a) i b) nije obuhvaćeno. Pošto se izdvajanjem stalnog osoblja iz obaveze osiguranja menja prosečno opasnost od nesreće za posao, koji obavljaju ona lica, koja ostaju još osigurana, te se mesni organi pozivaju, da preuvrste sve po § 10. prov. naredbe uvrštene poslove Narodne Banke perma zaposlenju lica preostalih u osiguranju, a za bankovne poslove uvrštene po § 9. da traže ponovne prijavnice radi preuvrštenja ovih poslova u istom smislu.

U Zagrebu, dne 2. oktobra 1925.

Generalni direktor:
Milan Glaser, v. r.

СРЕДИШНОМ УРЕДУ ЗА ОСИГУРАЊЕ РАДНИКА

Загреб

Министарство Социјалне Политике на основу § 31. Закона о Осигурању Радника од 14. маја 1922. године (Службене Новине, бр. 117.)

РЕШАВА

да се уважи жалба, коју је С. И. из С. у законитом року поднео против одлуке Средишног Уреда за Осигурање Радника од 19. фебруара 1924. године број 4399/24 кат. бр. 501. и то у толико, што се посао под називом копање глине за циглану Х. Ц. Б. у Кошеву има уврстити у IX. разред опасности са средњим постотком 31. а на основу става 190. Таблице Опасности од 21. јуна 1922. године, бр. 3159

РАЗЛОЗИ:

Извјештајем Обласне Инспекције Рада од 22. априла 1925. године бр. 976 констатовано је, да је Циглана Х. Ц. Б. предана жалиоцу као акорданту добивене глине за потребе Циглане. Како према томе рад жалиоца чини саставан део свеукупног рада поменуте Циглане, то се и за увртење посла, који он обавља. има применити исти став 190. Наднице Опасности, који важи и за увртење у разред опасности целокупног посла Циглане.

Према томе жалба се има уважити и за увртење посла жалиоца одредити увртење у IX. разред опасности са средњим постотком 31. а на основу става 190. Таблице Опасности од 21. јуна 1922. године бр. 3459:

На основу прописа § 189. Закона о Осигурању Радника и решења Министра Финанција од 19. јуна 1924. године бр. 35.262 ослобођено од таксе.

О горњем решењу нека Средишњи Уред за Осигурање Радника обавести жалиоца. Жалба је достављена овоме Министарству од стране тога уреда актом од 3. јула 1925. године, бр. 17.811/25.

По наредби Министра Социјалне Пплитике
Начелник,
Др. Кужељ в. р.

Digitized by Google

Kralj. Srba, Hrvata i Slovenaca
Ministarstvo Socijalne Politike
Odelenje Za Zaštitu Radnika

U Broj: 635/IV.
11. augusta 1925.
Beograd.

Predmet: Osiguranje za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti, provodjenje.

Središnjem Uredu za Osiguranje Radnika

Zagreb.

Članom 35. Zakona o budžetskim dvanaestinama za mesece august, septembar, oktobar i novembar 1925. godine, koji je obnarodovan u Službenim Novinama od 1. augusta 1925. godine broj 173., ovlašćen sam, da za sprovodjenje osiguranja za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti, a izuzetno od propisa drugog stava §-a 209. Zakona o Osiguranju Radnika, mogu odrediti kasniji rok.

Na osnovu gornjeg ovlaštenja rešavam, da se sprovodjenje osiguranja za slučaj iznemoglosti, starosti i smrti po Zakonu o osiguranju radnika odloži do dalje moje odluke.

O prednjem se izveštava Središnji Ured za Osiguranje Radnika radi dalje upravljanja.

Minister
Socijalne Politike:
Milan Maksimović, v. r.

RAZPIS.

Podpisani urad raspisuje službo pogodbenoga zdravnika z zdravstveni okoliš oGrnja Radgona. Mesečni honorar v tekočem letu 875 Din., mesečni potni pavšal 250 Din., odškodnine za posebna zdravniška opravila, vse po določilih kolektivne pogodbe, sklonjene z Zvezo blagajničnih zdravnikov v Sloveniji in odobrene po Zdravniški zbornici za Slovenijo, ter prejemki iz hišne lekarne.

Prosilci, ki morajo biti državljani kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev in imeti saj dveletno bolničko prakso, naj vlože svoje prošnje, opremljene z rojstnim in domovinskim listom, doktorskim diplomom in potvrdili o dosedanjem službovanju oziroma o zaposlenju na bolnišničnih oddelkih, do dne

30. oktobra 1925.

pri podpisanem uradu.

V Ljubljani, dne 15./9. 1925.

Okrožni Urad za Zavarovanje Delavcev v Ljubljani.

Digitized by Google

Prilog „Radničkoj Zaštiti“.

Godišnji iskaz 1924.

obavezno osiguranih članova SUZOR-a po pokrajinama i mesnim organima.

Tek. broj	MESNI ORGANI	Poprečni broj osig. članova u god. 1924.			Poprečno u postocima (%)		Poprečna nadnica god. 1924. u Dinarima
		muških i ženskih	muških	ženskih	muških i ženskih	muških	
1.	Bjelovar	12.146	10.701	1.445	2·64	2·33	16·33
2.	Brod	10.823	9.459	1 364	2·36	2·06	19·90
3.	Karlovac	12 575	10.671	1.904	2·74	2·32	19·01
4.	Osijek	31.304	25.879	5.155	6·75	5·63	20·61
5.	Sušak	6.606	5.482	1.123	1·44	1·19	25·68
6.	Varaždin	12.596	9.914	2.682	2·74	2·16	14·31
7.	Zagreb	42 661	29.470	13.191	9·28	6·41	24·77
8.	Zemun	13.131	11.502	1.629	2·86	2·50	19·33
9.	Zagreb „Merkur“	8.372	6.142	2 230	1·82	1·34	37·23
	Hrvatska i Slavonija	**149.943**	**119.220**	**30.723**	**32·63**	**25·94**	**21·97**
	1.923.	145.561	116.819	28.742			
10.	Novi Sad	15.630	11.146	4.484	3·40	2·43	28·01
11.	Sombor	19.649	16.672	2.977	4 27	3·63	19·58
12.	Subotica	19.659	14.240	5.410	4·28	3·10	20·86
13.	V. Bečkerek	17.453	12.128	5.325	3·80	2·64	19·73
14.	Vršac	12.350	9 801	2.546	2·69	2 13	18·63
	Bačka i Banat	**84.741**	**63.999**	**20.742**	**18·44**	**13·93**	**20·42**
	1923.	83.873	64.313	19.560			
15.	Ljubljana	74.333	52.654	21.679	16·17	11·45	21·73
16.	Ljubl. „Trg. in bp. dr.“	3.802	2.429	1.373	0·83	0·53	30·16
	Slovenija	**78.135**	**55.083**	**23.052**	**17·00**	**11·98**	**22·15**
	1923.	77.441	56.067	21.374			
17.	Beograd	62.213	55.459	6.754	13·54	12.07	23.87
	Srbija i Crna Gora	**62.213**	**55.459**	**6.754**	**13.54**	**12.07**	**24.06**
	1923.	49.723	45.225	4.498			
18.	Banja Luka	21.090	19.839	1.251	4·59	4·32	24·31
19.	Mostar	5.009	3.959	1.050	1·09	0·86	19·64
20.	Sarajevo	18.245	14.171	4.074	3·97	3·09	25·03
21.	Travnik	*7.979	7.318	661	1·73	1·59	23·52
22.	Tuzla	5.092	4.470	622	1·11	0·97	19 61
	Bosna i Hercegovina	**57.415**	**49.757**	**7.658**	**12·49**	**10·83**	**23·75**
	1923.	53.449	46 026	7.423			
23.	Dubrovnik	9.133	7.479	1.654	1·99	1·63	21·43
24.	Split	17.961	15.080	2.881	3·91	3·28	22·90
	Dalmacija	**27.094**	**22.559**	**4.535**	**5.90**	**4.91**	**22.42**
	1923.	20.602	17.402	3.200			
	SUZOR	**459.541**	**366.077**	**93.464**	**100·—**	**79·66**	**22·21**

* + 6.000 Zavidović.

Digitized by Google

Godišnji iskaz 1924

o poprečnom stanju osig. članova SUZOR-a po nadničnim razredima,

Nadnični razredi	Poprečni broj osig. čl. u godini 1924.			Poprečni br. čl. u (%) postocima			Na 100 čl. pojedinog nadn. razr. odpada:	Opaska
	muških i ženskih	muških	ženskih	m. i ž.	m.	ž.	ž.	
I.	35 776	30.396	5.380	7·78	6·61	1·17	15·04	
II.	1.335	1.127	208	0·29	0·24	0·05	15·58	
III.	1.463	1.196	267	0·32	0·26	0·06	18·25	
IV.	4,219	3.469	750	0 92	0·76	0 16	17·78	
V.	22.923	21.657	1.266	4·99	4·71	0·28	5·52	
VI.	10.290	8.388	1.902	2·24	1·83	0·41	18·48	
VII.	8.171	5.595	2.576	1·78	1·22	0·56	31·53	
VIII,	6.093	3.617	2.476	1·32	0·78	0·54	40·64	
IX.	13.235	7.618	5.617	2·88	1 66	1·22	42·44	
X.	25.695	12.127	13 568	5·59	2·64	2·95	52 80	
XI.	24.688	14.117	10.571	5·37	3·07	2·30	42·82	
XII.	42.065	27.351	14.714	9·15	5·95	3·20	34·98	
XIII.	32.805	24.077	8.728	7·14	5·24	1·90	26·61	
XIV.	42.780	34.475	8.305	9·31	7·50	1·81	19·41	
XV.	48.748	42.435	6.313	10·61	9·24	1·37	12·95	
XVI.	46.765	43.024	3.741	10·18	9·36	0·82	8·00	
XVII.	92.490	85.408	7 082	20·13	18·59	1·54	7·66	
1924.	459.541	366.077	93 464	100·—	79 66	20·34	20·34	
1923.	439.164	353.941	85.223	—	—	—	—	
(+ = više) (— = manje)	+ 20.376	+ 12.136	+ 8.241	—	—	—	—	
1924. God. popreč. nadnica u Din.	22·21	22·23	17·55	—	—	—	—	
1923. Popreč. nadn.	20·24	21·52	14·92	—	—	—	—	
+ = više — = manje	+ 1·97	+ 0·71	+ 2·63	—	—	—	—	

Digitized by Google

Godišnji iskaz 1924.

o broju obavezno osig. članova na početku i na koncu godine, prema prijavama i odjavama po mesnim organima i pokrajinama.

Tekući broj	MESNI ORGANI	Stanje članova početkom godine 1924.	Prijavljeno tokom godine	Odjavljeno tokom godine	Stanje članova koncem godine 1924.	OPASKA
1.	Bjelovar	13 393	24.442	22.597	15.238	
2.	Brod	10.455	28.491	28.879	10.067	
3.	Karlovac	10.529	41.930	39.296	13.163	
4.	Osijek	31.020	53.472	50.190	34.302	
5.	Sušak	4.849	18.485	16.185	7.149	
6.	Varaždin	13.370	15.003	16.880	11.493	
7.	Zagreb	39.739	100.726	99.105	41.360	
8.	Zemun	12.105	25.067	23.542	13.630	
9.	Zagreb „Merkur“	7.707	6.067	4.731	9.043	
	Hrvatska i Slavonija	**143.167**	**313.683**	**301.405**	**155.445**	
10.	Novi Sad	13.685	37.397	34.364	16.718	
11.	Sombor	17.954	37.221	37.550	17.625	
12.	Subotica	18.182	43.450	43.360	18.272	
13.	Veliki Bečkerek	15.549	65.887	65.924	15.512	
14.	Vršac	10.368	187.586	186.797	11.157	
	Bačka i Banat	**75.738**	**371.541**	**367.995**	**79.284**	
15.	Ljubljana	72.019	133.230	134.610	70.639	
16.	Ljubl. »Trg. in bp. dr.«	3.430	2.341	1.664	4.107	
	Slovenija	**75.449**	**135.571**	**136.274**	**74.746**	
17.	Beograd	56.078	222.872	221.334	57 616	
	Srbija i Crna Gora	**56.078**	**222.872**	**221.334**	**57.616**	
18.	Banja Luka	17.917	62.233	58.567	21.583	
19.	Mostar	5.034	5.754	6.086	4.702	
20.	Sarajevo	17.872	56.271	57.007	17.136	
21.	Travnik	7.564	31.204	26 405	12.363	
22.	Tuzla	5.061	12 960	12.586	5.435	
	Bosna i Hercegovina	**53.448**	**168.422**	**160.651**	**61.219**	
23.	Dubrovnik	8.181	18.460	17.726	8 915	
24.	Split	15 165	23.771	22.558	16 358	
	Dalmacija	**23.346**	**42.231**	**40.304**	**25.273**	
	S U Z O R	**427.226**	**1,254.320**	**1,227.963**	**453.583**	

Digitized by Google

Godišnji iskaz 1924.

o broju obavezno osiguranih članova, na početku i na koncu godine, prema prijavama i odjavama tokom godine, po nadničnim razredima.

Nadnični razredi	Stanje članova početkom godine 1924.	Prijavljeno tokom godine	Odjavljeno tokom godine	Stanje članova koncem godine 1924.	OPASKA
I.	36 644	22.423	23.133	35.934	
II.	1.611	476	1.009	1.078	
III.	1 669	597	1.074	1.192	
IV.	4.412	2.884	3.397	3.899	
V.	19.991	19.273	13.837	25.427	
VI.	11.556	5.312	8.009	8.859	
VII.	8 713	6.889	8.530	7.072	
VIII.	6.908	4.247	6.585	4.570	
IX.	15.065	14.267	18.084	11.248	
X.	27.102	45.309	49.273	23.138	
XI.	25.272	61.440	63.558	23.154	
XII.	39.996	118.974	117.430	41.540	
XIII.	32.523	100.789	101.596	31.716	
XIV.	40.677	142.063	142.906	39.834	
XV.	42.351	175.804	168.387	49.768	
XVI.	38.263	179.577	170.484	47.356	
XVII.	74 473	353.996	330.671	97.798	
Ukupno	**427.226**	**1,254 320**	**1,227.963**	**453.583**	

Digitized by Google

SOCIJALNO-POLITIČKA REVIJA

RADNIČKA ZAŠTITA

SLUŽBENI GLASNIK SREDIŠNJEG UREDA ZA OSIGURANJE RADNIKA

GOD. VII. ZAGREB, DNE 1. DECEMBRA 1925. BROJ 11.—12.

† Rudolf Pilepić

U kratko vrijeme napustiše nas dvojica najagilnijih ljudi u radničkom osiguranju naše države; svaki u svom djelokrugu: Vilim Bukšeg kao prvi generalni direktor, a Rudolf Pilepić kao prvi predsjednik Središnjeg ureda za osiguranje.

S imenom Rudolfa Pilepića usko je vezan razvoj našeg radničkog osiguranja od početka djelovanja novog zakona o osiguranju radnika. Od prvog dana kada je povjerenjem svog staleža bio imenovan članom ravnateljstva, a pogotovu nakon

što je poslije kratkog vremena, izabran predsjednikom ravnateljstva Središnjeg ureda, on se gotovo čitav posvećuje ovoj našoj najvažnijoj socijalnoj instituciji. Svoj položaj ne smatra on čašću, već dužnošću, i taj mu njegov princip, koji je on provodio kroz čitav svoj život, donaša ne samo priznanje i povjerenje kod sviju, već i željene uspjehe.

Radničkom osiguranju on je posvetio najveći dio svog vremena, svojih sposobnosti i svoje energije. Dužnost ga je zvala na mnoge strane, a osobito u njegovim privatnim poslovima, ali on je upravo oduzimao sebe drugima i svojima, da se

Digitized by Google

što potpunije može posvetiti unapredjivanju radničkog osiguranja, a to zato jer je ispravno shvatio veliki zadatak ove socijalne institucije. Svojom nesebičnošću, odlučnošću i iskrenošću znao je uvijek da svede u pravu kolotečinu nepoželjne pojave, sa kojegod strane one iskrsle; znao je uvijek da dade pravo značenje ispravnim interesima i privrednog života i socijalnim zahtjevima; pod njegovim rukovodjenjem svaka je nastranost brzo iščezavala.

Stojeći na čelu inicijativnog rada, on je uz najizdašniju pomoć i spremu provadjača radničkog osiguranja, utro puteve našem radničkom osiguranju tako, da sa njih — bez štete za ovu instituciju — nitko neće moći ni smjeti saći.

Naučan od svoje mladosti, da štuje i visoko cijeni svaki rad, on je štovao i cijenio rad namještenika radničkog osiguranja, stojeći uvijek na stanovištu, da taj njihov rad mora biti dolično i nagradjen. Najpožrtvovnije se je zalagao za boljitak — materijalni i moralni — svojih saradnika.

Njegovoj svijetloj uspomeni najviše će se odužiti onaj, koji nastavi ondje i onako, kako je on radio.

Rudolf Pilepić rodio se je 13. decembra 1872., i to je baš najžalosnija konstatacija, da nas je ostavio u naponu svoje snage, u svojoj 53. godini.

Svršivši trgovačku školu na Rijeci, svom rodnom mjestu, i doselivši se u Zagreb posvećuje se čitav plodonosnom radu, kojega uspjehe i rezultate vidimo gotovo u svim važnijim privredničkim organizacijama. Kroz tri godine bio je predsjednikom Saveza trogvaca Hrvatske i Slavonije i kao takav podigao tu organizaciju do zamjernih visina. Sa isto takovim uspjesima obnaša i čast člana obraničkog suda zagrebačke burze.

Rudolfa Pilepića nalazimo i na polju kulturnog rada. Sav rad, razvoj i napredak pjevačkog društva »Kolo« usko je vezan sa njegovim imenom. Svoju zadnju večer pred smrt proveo je u »Kolu«, u društvu svojih najužih prijatelja.

Svijetla i nezaboravna uspomena ostat će mu u svim redovima i krugovima, gdje se poštuje i cijeni rad.

Slava Rudolfu Pilepiću!

Jesu li, i koje, reforme potrebne u našem Zakonu o osiguranju radnika?

[Mnogo se govori o predstojećoj reviziji i novelizaciji našeg Zakona o osiguranju radnika. Držimo, da su na pitanje da li je uopće potrebna reforma ovog Zakona, a ako je potrebna onda u kojem smjeru i opsegu, najpozvaniji da odgovore oni, koji stoje u najužoj vezi sa radničkim osiguranjem, a to su u prvom redu članovi samouprave i uprave institucija radničkog osiguranja. Stoga otvaramo anketu po ovom važnom pitanju i umoljavamo sve naše saradnike, da nam pošalju svoja mišljenja po ovom pitanju, koja ćemo redom štampati.

Anketu otvaramo sa mišljenjem predsjednika ravnateljstva SUZOR-a gosp. Marka Bauera. — Uredništvo.]

Marko Bauer:

Otkada je stupio na snagu sadanji naš Zakon o osiguranju radnika odnosno otkada su se počele sprovadjati njegove odredbe, stalno se javljaju u krugovima onih, kojih se taj Zakon tiče, bilo kao osiguranika bilo kao prinosnika, glasovi nezadovoljstva i kritike, koji dolaze do izraza u pojedinim poslodavačkim organizacijama i korporacijama, pa i na konferencijama privrednih organizacija i komora,

Digitized by Google

koje se svake godine održavaju. Iz radničkih krugova čuju se žalbe protiv načina sprovodjenja osiguranja radi poteškoća, koje nastaju za radnika, kad treba ljekarsku pomoć, ili kad se radi o hranarini, ili u nesrećnim slučajevima kad se radi o renti. Pa i kod onih, kojima je zvanje sprovodjenje Zakona o osiguranju radnika, a imaju shvaćanja i ljubavi za svoj poziv u tom važnom socijalnom radu, mora da postoji nezadovoljstvo, kad vide, da taj rad ne ide onako, kako bi trebalo da bude i kako je zamišljen od onih, koji su taj zakon stvarali. Mislim, da tim konstatacijama ne pretjerujem, već da su to stvari, koje su svakom poznate, koji bilo u kojemgod svojstvu imade posla sa socijalnim osiguranjem, a pored toga se mnogo toga iznašalo i u javnoj našoj štampi tako, da su pitanjem radničkoga osiguranja zainteresovani i širi krugovi, i ako ne u onoj mjeri, koje bi to pitanje obzirom na svoju važnost, i sa socijalnog i sa ekonomskog i sa narodnoga gledišta, zaslužilo. Medjutim sama činjenica, da se u javnosti i u dnevnim listovima opetovano tretira to pitanje, bez obzira na tendencije i motive, sa kojih se često to pitanje iznosi, dokazuje, da to pitanje postaje sve više jedno pitanje javnoga interesa i da ulazi u probleme našega javnoga života, koji je inače skoro sav ispunjen političko-partijskim pitanjima, koja mnogo važnih problema našega narodnoga života potiskivaju u pozadinu. Uvjeren sam, da je ovo interesovanje naše javnosti za pitanje radničkoga osiguranja jedna dobra i zdrava pojava i da će mnogo doprinijeti tome, da se to pitanje raspravi objektivno i onako, kako je u interesu same stvari.

U čemu se sastoje dobre i loše strane našega Zakona? Tu moram najprije da učinim jednu konstataciju, koja je u vezi sa postankom njegovim. Kad se vrši kritika na ovom Zakonu, držim, da se mora uvijek imati u vidu, da taj Zakon nije rezultat naših socijalnih prilika u punom svom opsegu. A to držim, da je osnovna i porodjajna slabost ovoga Zakona. Svi zakoni, kojima se regulišu društveni odnošaji medju ljudima, koji žive u državnoj zajednici, rezultanta su omjera raznih sila, koje sudjeluju na stvaranju i donošenju zakona. Gdje tih sila nema, mora zakonodavstvo da bude sterilno ili će se donašati zakoni, koji nijesu u skladu sa prilikama, za koje su stvoreni. To temeljno načelo vrijedi i mora se primjenjivati pogotovo na zakone socijalnog karaktera; i najbolji i najidealniji socijalni zakon ne valja i nema efekta, ako sredina, za koju je donešen, nema za nj razumjevanja. U takovom donošenju zakona postoji opasnost i za najbolju stvar, jer se može diskreditovati, a često se žrtvuje u tom nenaravnom nastojanju i manja tekovina. Naš Zakon o osiguranju radnika nije, po mom uvjerenju, proizvod naših prilika, barem ne gledom na socijalne prilike u svim krajevima naše države. To se već vidi po njegovu formalnom postanku. Zna se, da je njegova baza u prijašnjem magjarsko-hrvatskom zakonu o radničkom osiguranju, kakov je bio na snazi u Hrvatskoj i Slavoniji te u Vojvodini, a isto tako se zna, da ni ovaj zakon nije odgovarao prilikama vremena, kad je donesen. Ovaj je zakon (stari magjarsko-hrv.) u našem Zakonu o osiguranju radnika, što se mora onima, koji su na njegovoj izradi sarađjivali, priznati, i u formalnom i u materijalnom pogledu znatno dotjeran, ali time se još više udaljio od naših prilika. Svakako priznajem, da je stvaraocima toga Zakona lebdio pred očima jedan odredjeni ideal radničkoga osiguranja, kako bi trebalo da bude i kakovo bi bilo od najveće koristi. Medjutim uvjeren sam, da su i ovi stvaraoci toga Zakona danas nakon tri godine sprovodjenja njegova, morali doći do ubjedjenja, da njihovi ideali nijesu naišli na razumijevanje niti sa strane onih, u čiju je korist taj Zakon namijenjen, niti sa strane Ministarstva, koje treba da vodi nadzor nad njegovim ispravnim i tačnim sprovodjenjem, niti sa strane poslodavaca, u čijem je nesumnjivom interesu takodjer socijalno osiguranje, pa niti sa strane onih, koji kao službenici toga osiguranja treba da Zakon sprovode. Ne znam, da li te konstatacije znače za one idealne pregaoce i pobornike socijalnoga osiguranja razočaranje, ali bi pogrješka bila, kad bi u tom razočaranju vidjeli uopće propast socijalnog osiguranja. Jedno svakako stoji: danas nema u našoj državi nigdje čovjeka, koji bi porekao potrebu radničkoga osiguranja, a to je obzirom na raznolike prilike u raznim krajevima naše države jedan znatan pozitivan rezultat u inte-

Digitized by Google

resu samoga radničkoga osiguranja. I oni, koji najviše viču protiv Zakona o osiguranju radnika i koji se smatraju najvećim protivnicima sadanjih institucija radničkog osiguranja, svi ti stalno i uvijek ističu i naglašuju, da treba radničko osiguranje sprovesti, da se radnici trebaju obezbjediti za slučaj bolesti i nesreće, samo traže reformu Zakona, kako bi sprovodjenje toga osiguranja bilo što jednostavnije i jeftinije.

U tom se sastoji velika zasluga onih, koji su ovaj Zakon stvorili, i ta zasluga može da parališe njihovo razočaranje, koje ih je snašlo kod sprovodjenja njihova djela. Prema tome postoji danas kod nas sredina, koja traži socijlano osiguranje, i čitav je problem u tome, da se sada Zakon o osiguranju radnika akomodira i prilagodi tom raspoloženju. U tom poslu treba lučiti dobre i loše strane Zakona, one dobre strane, koje su dovele do toga, da se danas općenito priznaje potreba radničkoga osiguranja, i one loše, koje davaju stalno povoda žalbama i napadajima na današnje ustanove radničkoga osiguranja. U formalnom pogledu mora se mnogo toga žrtvovati, što su stvaraoci Zakona kao ideal zamislili, a u materijalnom pogledu uvjeren sam, da se može skoro sve sačuvati, što je Zakon donio, a to je držim i najvažnije, kad se pitanje socijalnoga osiguranja tretira isključivo sa stanovišta socijalnoga rada. Sama forma ne može biti bit radničkoga osiguranja, i ako je ona po sprovodjenje od velike važnosti. Ako je u pitanju sam opstanak radničkoga osiguranja, a kod toga se ustanovi, da se radničko osiguranje može sačuvati i bez svoje sadanje forme, onda držim nema i ne može ni časa biti sumnje o tom, što treba da se učini. Ovaj je momenat po radničko osiguranje čini se po svemu sada došao, kad se sa svih strana javljaju glasovi o reviziji ili noveliranju sadanjega Zakona. Tu je potrebno, da svi, kojima je stalo do radničkoga osiguranja, saradjuju, kako ta revizija ne bi ispala na štetu radničkoga osiguranja i kako se ne bi sa formom žrtvovala i upropastila sama stvar.

Po mojemu mišljenju trebala bi ova revizija u prvom redu da donese potpunu autonomiju okružnih ureda u grani osiguranja za slučaj bolesti. Ne ću da tvrdim, da će se samom tom autonomijom prilike u toj grani osiguranja popraviti, ali nesumnjivo prisilit će ta autonomija i radničke i poslodavačke predstavnike na intenzivniju i stvarniju saradnju u samom osiguranju i vjerojatno će se medju okružnim uredima stvoriti jedno takmičenje u što boljem sprovodjenju toga osiguranja. Sve prednosti i sve štete takova rada pogadjat će neposredno interesente, te će otpasti stalni prigovor protiv Središnjeg ureda, da ometava rad okružnih ureda. Središnji ured bit će samo jedna nadzorna institucija i time će se rasteretiti od mnogih poslova, koji ga danas ometavaju o pozitivnom i stvaralačkom radu. S druge strane treba da se uzima obzir na autonomna nastojanja, koja postoje u krugovima interesenata, pogotovo kad se tom autonomijom ne dira u samu bit osiguranja za slučaj bolesti. Medjutim osiguranje za slučaj nesreće treba da ostane usredotočeno kod Središnjeg ureda, jer je to u samom interesu osiguranja i sa praktičnoga i sa teoretskoga gledišta.

Nadalje treba izlučiti iz osiguranja onu grupu namještenika, koji po svojim materijalnim prilikama uopće ne spadaju u okvir socijalnoga osiguranja. I ako se kod donošenja Zakona mislilo na to, da će se prinosima ove grupe osiguranika stvarati prihodi bez rashoda, jer se predpostavljalo, da se ti osiguranici ne će služiti radničkim osiguranjem, u praksi se pokazalo, da se najveći dio tih osiguranika služi posredno tim osiguranjem i da su troškovi liječenja, lijekova, hranarina i t. d. razmjerno znatno veći nego kod neposrednoga radničkoga osiguranja. To je i razumljivo, jer ti osiguranici i kod najmanjega obolenja traže sve od osiguranja. Prema tome bi se lica, čiji dohodak premašuje jedan iznos, koji socijalno osiguranje čini suvišnim, morala izlučiti. S druge strane moralo bi se privatnim namještenicima, čiji su zahtjevi u slučaju obolenja znatno veći nego radnika, omogućiti, da unutar općega osiguranja provedu osiguranje primjerice tako, da se za ovu kategoriju namještenika uvedu veći nadnični razredi, kako to odgovara i faktičkim nji-

Digitized by Google

hovim prihodima. Na taj način bi se ovi namještenici pritegli i na veće prinose, koji će omogućiti i veće rashode.

Važno je pitanje sama organizacija osiguranja. U tom pogledu valja sve učiniti, da svaki član u slučaju obolenja dodje brzo i lako do svega onoga, što mu je zakonom osigurano, jer time se pospješuje i samo liječenje. U tom smjeru valja još mnogo da se učini. S druge strane treba svom strogosti provesti sve, da se sama institucija ne iskoristi i ne zlorabi, a poznato je, da baš na tom području imade sada osiguranje da nosi terete, koji čitavo gospodarstvo osiguranja za slučaj bolesti dovode u težak finansijski položaj. Samo to pitanje nije toliko u vezi sa revizijom zakona, koliko sa revizijom samoga duha zakonskoga osiguranja. Ne može da se brani jedno osiguranje, koje na jednoj strani jednima daje i preko mjere, a drugima nije u stanju da daje i najpotrebnije. To ne mogu da traže ni radnici ni poslodavci i tu je baš područje široke saradnje u samom osiguranju i sa strane jednih i drugih.

Najosjetljivije pitanje jest pitanje osiguranja za slučaj nezgode. To velim radi toga, jer baš radi riješenja toga pitanja u sadanjem Zakonu napadaju poslodavački krugovi instituciju radničkoga osiguranja. Spor je u sistemu pokrića renta. Poslodavci su sistem kapitalnoga pokrića renta, kako je usvojen u Zakonu, osjetili kao veliko opterećenje tim više, što su se od uvedenja Zakona stalno pogoršavale privredne prilike. Ne mogu da se upustim ovdje u razmatranje, da li je sistem kapitalnoga pokrića ili t. zv. razreza bolji, i dopuštam, da sistem kapitalnoga pokrića imade jake osnovice i u znanosti i u praksi. No fakat je, da se i sa sistemom razreza može polučiti isti efekat t. j. da se mogu rentnicima isplaćivati njihove rente, i ako pod stanovitim vanredno anormalnim prilikama može nastati nemogućnost pokrića potrebnih izdataka. No ta opasnost postoji i za sistem kapitalnoga pokrića, kako su to pokazale poratne prilike sa silnom devalvacijom i novca i vrijednosnih papira. Svakako stoji, da bi sistemom razreza tereti kod jednoga efekta bili znatno manji barem za sadanju generaciju. Pored toga držim, da bi se mogao naći jedan kombinovani sistem tako, da se sistemom razreza osigura i stanoviti dio kapitalnoga pokrića, a tim bi se zacijelo takodjer snizili sadanji tereti toga osiguranja, a treba da se naglasi bez štete za samo osiguranje u nesrećnom slučaju. Znam, da bi tim institucija raspolagala sa manje sredstava u investicijone svrhe, a to bi otežavalo zadaću radničkoga osiguranja u smjeru njegova rada u interesu preventivnih mjera protiv bolesti, no uvjeren sam, da bi se ekonomskim radom i sa manje sredstava dalo mnogo toga učiniti.

Mnogo se žalbi i prigovora čuje protiv upravnih troškova organizacije radničkoga osiguranja. U tom pogledu se mora doista mnogo toga učiniti, kako bi se uprava uprostila i upravni troškovi sveli na normalni postotak. U tom smjeru dosta je toga učinjeno i za tri godine, odkad Zakon postoji, a zacijelo će se daljnjom praksom polučiti povoljniji rezultati. Meni se čini, da se u tim prigovorima malo pretjeruje, i ako bez sumnje imade okružnih ureda, čiji su upravni troškovi takovi, da su u stanju, da diskreditiraju čitavu upravu, kad se takovi slučajevi generališu.

Znam, da nijesam iscrpio sve, što bi trebalo da se kaže o tako važnom pitanju kao što je pitanje revizije Zakona o osiguranju radnika. To se pitanje mora svestrano i temeljito raspraviti sa strane svih, kojih se taj Zakon tiče, a uvjeren sam, da se to može i objektivno i stvarno da uradi jer kod svih postoji jedna volja i jedno nastojanje, a to je, da se radničko osiguranje mora sačuvati i provesti.

Digitized by Google

Dr. Željko Hahn:

Obrtne bolesti i naše socijalno osiguranje.

Jedno od najtežih pitanja modernog socijalnog osiguranja jeste osiguranje u slučaju obrtne bolesti.

Načelna misao osiguranja u slučaju nezgode bila je ta, da je radnik za primljenu plaću dao poslodavcu protuvrijednost u izvršenom radu, a da nije dužan za ovu plaću eventualno žrtvovati svoj život, svoje zdravlje i svoju radnu sposobnost, — ovaj svoj jedini kapital. Radnik ne mora dakle s a m nositi cijeli riziko opasnog industrijalnog rada, poslodavac mu mora dati otštetu, ako je nastradao uslijed poslovne nezgode.

Na temelju ovog načela izgradilo se socijalno osiguranje za slučaj nezgode kod nas, pa i diljem cijeloga kulturnoga svijeta.

Ali svagdje je bilo velikih poteškoća sa osiguranjem obrtnih bolesti i trovanja.

Nesrećni slučaj nastupa — po značaju ove riječi u pravosudju pa i u običnom životu — naprasno i iznenada, odigrava se brzo, u kratkom vremenu. Ima obrtnih bolesti pa i obrtnih trovanja, koja nastaju uslijed d u g o v r e m e n o g u t j e c a j a otrovnih ili škodljivih tvari pri obrtnom poslu. Obrtna trovanja olovom, fosforom ili drugim otrovima nastupaju obično samo nakon dugogodišnjeg rada ovim tvarima. Ove bolesti se razvijaju polagano, iz neznatnih početaka. Već iz ovog razloga odbilo je socijalno osiguranje zahtjev, da se sve obrtne bolesti i trovanja smatraju poslovnim nezgodama i da se svima takovim bolesnicima daje otšteta u okviru osiguranja protiv nezgoda.

Ima i drugih poteškoća uslijed kojihse sve obrtne bolesti u cjelini, bez svakog ograničenja nijesu mogle jednostavno uvrstiti u poslovne nezgode.

Ustanovljeno je, da radnici, koji rade s olovom, na primjer slagari, mnogo češće obole i umiru od tuberkuloze, nego li drugi. Tuberkuloza slagara je dakle također obrtna bolest. Ali tuberkuloza je vrlo raširena bolest i do oboljenja može doći, osim uslijed upliva olova, još iz stotine drugih razloga. Roditelji daju u slagare baš slabiju djecu, valjda već tuberkuloznu, jer misle, da je to laki obrt. U masama obole i umiru od tuberkuloze ljudi, koji nikada nijesu radili olovom. Ima dakle obrtnih bolesti, koje mogu da nastupaju samo uslijed obrtnog posla, a ima i takovih, koje su u nekim obrtima često posljedice obrtnog rada, ali mogu nastupiti i uslijed drugih štetnih upliva. Postoji dakle bojazan, da će se osiguranje za slučaj nezgode srušiti pod nepodnošljivim teretom neopravdanih zahtjeva, jer današnja medicinska nauka nije još u stanju, da u pojedinim slučajevima ustanovi poslovno porijetlo onih bolesti, koje mogu da nastupaju i iz drugih razloga. Uslijed tih i drugih poteškoća ostale su obrtne bolesti dugo uopće neosigurane.

To je bila očita nepravda. Imali smo u praksi slučajeva, gdje je ova nepravda vapila do neba. U jednoj štampariji radio je radnik tri dana. Uslijed ozljede na stroju izgubio je jedan prst. Dobio je doživotnu rentu i radio je naravno i dalje. Drugi radnik, slagar, radio je u istoj štampariji 2 godine. Obolio je uslijed stalnog rada sa olovnim slovima od trovanja olovom, obe su mu ruke postale neizlječivo uzete, postao je potpuno nesposoban za privredu, a nije dobio i nije mogao dobiti po starom zakonu nikakve otštete. Ako je bio iscrpio potpore osiguranja za slučaj bolesti, a nije bio osiguran za slučaj invaliditeta, ili uopće i nije bilo toga osiguranja, kao i kod nas, onda je bio prosjak.

U i n o s t r a n s t v u s u E n g l e z i bili prvi, koji su radnike osigurali za slučaj obrtne bolesti. Zakon o dužnosti poslodavaca na otštetu radnika (Liability Act) od 7. septembra 1880. godine proširen je po zakonu od 21. decembra 1906. godine (Workmens compensation act) tako, da se poslodavac obavezuje, da mora i u slučaju poslovnog obrtnog trovanja ili obrtne bolesti otštetiti radnika po načelima osiguranja u slučaju nezgode. Državni liječnik, namješten samo u tu svrhu (certifying

Digitized by Google

surgeon) ustanovio je stepen radne sposobnosti ili uzrok smrti. Otšteta se samo onda davala, kada je radnik barem godinu dana zaista radio u poduzeću s onim škodljivim ili otrovnim tvarima, koje su prouzročile radnu nesposobnost. Posljednji poslodavac bio je u prvom redu obavezan da plaća otštetu, ali su i drugi poslodavci kod kojih je radnik prije radio, nosili jedan dio ove obaveze. Zakon se u glavnim načelima nije promijenio i ako je više puta proširen, posljednji put 7. augusta 1924. god. Engleski zakon ustanovio je listinu obrtnih bolesti, pa je pored bolesti označio i one poslove pa i ona zanimanja, u kojima se dotična bolest po zakonu ima smatrati za obrtnu bolest. Samo su oni radnici, koji su oboljeli u ovim osiguranim poduzećima, imali pravo na otštetu.

Engleski zakon osigurava mnogo obrtnih bolesti, oko 20. Osigurane bolesti jesu: trovanje olovom, živom, fosforom, arsenom, nitro- i amido-derivatima benzola, karbon-bisulfidom, dušičnom kiselinom, nikelkarbonilom, kromom i otrovnim praškom drva Gonioma Kamassi, bolesti kože i sluzokoža uslijed štetnog upliva štetnog praha ili štetnih tekućina, rak uslijed upliva čadje ili katrana, rak muda dimnjačara, nistagmus (drhtanje očiju) rudara, sakagija (malleus) bedrenica (anthrax). kesonska bolest, zapaljenje potkožnog tkiva na ruci, na koljenu i laktu rudara, očne mrene radnika u staklenicama i grč u ruci telegrafista i t. d. Ovaj sistem »naknade štete« u slučaju nezgode i obrtnog oboljenja, sistem odgovornosti jednog poslodavca, preuzeli su skoro sve anglosaksonske zemlje i dominjoni velikog britanskog imperija.

Francuska prihvatila je engleski sistem osiguranja za slučaj nezgode zakonom o odgovornosti poslodavca od 9. aprila 1898. proširila je ovaj zakon na obrtna trovanja olovom i živom zakonom od 25. oktobra 1919. god. Francuski zakon osigurao je dakle samo otrovanje olovom i živom. Slični sistem osiguranja za slučaj nezgode prihvatile su Sjedinjene Države Amerike zakonom od septembra 1916. za državne namještenike.[1]

Ovaj »engleski« sistem osiguranja za slučaj nezgode i obrtne bolesti ima svoje mane.

Švicarska imala je ovaj sistem od 25. juna 1881. god. do 13. juna 1911. god. dakle kroz 30 godina. Iskustva su bila loša. Bili su nezadovoljni i poslodavci i radnici. Dok se postupak u slučaju poslovne nezgode svršio samo u 1½% slučajeva sa parnicom, svršio se postupak kod obrtnih bolesti u 30% slučajeva s parnicom. Poslodavci su vodili »crne listine«, radnik, koji je tražio otštetu za obrtnu bolest. nije više nigdje mogao dobiti posla. Riziko za pojedinog poslodavca bio je prevelik. Propao je, kad je imao nekoliko nezgoda ili obrtnih trovanja, a radnik nije mogao dočekati krai te parnice. Švicarska je dakle 1916. godine prešla na drugi sistem, na sistem kolektivnog osiguranja za slučaj nezgode i obrtnih bolesti. Ne pojedini poslodavac, nego cijela industrija je sada preuzela riziko poslovnih nezgoda i obrtnih bolesti i radnik je došao bez parnice do svoje otštete.

Njemačka ima od 6. jula 1884. god. svoj zakon o osiguranju za slučaj nezgode. I to je kolektivno osiguranje cijelih industrija. Protiv osiguranja u slučaju obrtnih bolesti u okviru osiguranja u slučaju nezgode dugo su se borile strukovne zadruge, nosioci ove grane osiguranja. Novi državni zakon o socijalnom osiguranju od 19. jula 1911. god. (Reichversicherungsordnung) kodificirao je u § 547. osiguranje obrtnih bolesti na slijedeći način: »Državni savjet može osiguranje za slučaj nezgode protegnuti na pojedine obrtne bolesti te ima pravo da o tome stvara posebne pravilnike«. Trajalo je punih 14 godina, dok je 12. maja ove godine izašla na temelju zaključka parlamenta naredba državnog ministra rada, kojom je osiugranje za slučaj nezgode protegnuto na obrtne oblasti. Otšteta se daje samo u tom slučaju, ako je bolest nastala u takovom poslu, koji je obzirom na dotičnu bolest, obavezan na osiguranje. Za dan nezgode smatra se onaj dan, kojega je ustanovljeno oboljenje t. j. nesposobnost za rad u smislu postojećih propisa za osiguranje u slu-

[1] Internationales Arbeitsamt, Genf: Gesetzreihe. 1922.

Digitized by Google

čaju bolesti. Po § 1546 zakona gubi član pravo na otštetu ako 2 godine poslije nezgode nije prijavio tražbinu. U slučaju obrtne bolesti promijenjena t. j. tumačena je ova ustanova zakona tako, da pravo na odštetu prestaje onda, ako član tražbinu nije prijavio unutar dvije godine poslije svog istupa iz dotičnog osiguranog posla.

Vrlo je važna ustanova ove naredbe, da se može bolesniku davati privremena renta do polovice pune rente u onim slučajevima, u kojima postoji opasnost, da će se obrtna bolest povratiti ili pogoršati, ako se bolesnik vraća onom zanimanju, u kojem je obolio od obrtnog trovanja ili od obrtne bolesti, tako dugo, dok se ne vrati svom, za njega opasnom zanimanju, u kojem je obolio.

Prijave se ne šalju stručnom savezu (Berufsgenossenschaft) za osiguranje u slučaju nezgode, nego samom pokrajinskom državnom uredu za osiguranje (Versicherungsamt). Ured određuje lekara, koji će pregledati bolesnika, on sam vodi istragu i izvještava stručni savez. Liječnik, koji liječi bolesnika, koji boluje od obrtne bolesti, ima to smjesta javiti pokrajinskom državnom uredu za osiguranje, a ured može liječnika kazniti, ako ne šalje na vrijeme ove prijave. Prijepis ove prijave poslat će državni ured unutar 24 sata stručnom savezu. Središnji državni ured (Reichversicherungsamt) izdao je slijedeću listinu osiguranih bolesti, kod kojih ima osigurani pravo na odštetu:

Tekući broj	I. Obrtna bolest zanimanja	Poslovi, koji su obavezani na osiguranje za slučaj obrtnih bolesti po popisu I.
1.	Oboljenja od olova ili njegovih spojeva	Ad broj 1—7. Poslovi, u kojima su osigurani redovno izloženi uplivu onih tvari, koje su naznačene pod rubrikom I.
2.	Oboljenja od fosfora	
3.	Oboljenja od žive ili od njenih spojeva	
4.	Oboljenja od arsena ili njegovih spojeva	
5.	Oboljenja od benzola ili od njegovih homologa ili od nitro- i amidospojeva aromatičkog reda	
6.	Oboljenja od karbonbisulfida	
7.	Oboljenja od raka kože uslijed djelovanja čadje, parafina, katrana, antracena, smole i srodnih tvari	
8.	Siva mrena staklanskih radnika	staklane
9.	Oboljenja uslijed Röntgen-zraka i drugih zraka sličnog djelovanja	Poslovi u kojima su osigurani izloženi uplivu Röntgenovih zraka ili druge slične energije
10.	Ankylostomiasis (crvi) kod rudara.	Rudnici
11.	»Schneeberška« plućna bolest	Rudnici na području Schneeberga (Saska)

Njemački državni ured izdao je već i formulare, po kojima liječnici moraju prijavljivati slučajeve obrtnog oboljenja.[2]

Austrija ima slični način osiguranja. Već u zakonskom prijedlogu o preuredjenju socijalnog osiguranja god. 1913. odredio je § 227. da se obrtna trovanja od olova, žive i fosfora imaju smatrati i otštećivati na isti način, kao i poslovne nezgode. Točna ova kratka lista ušla je i u naš zakon.

U našoj državi uredjeno je pitanje osiguranja za slučaj obrtne bolesti u § 84. ZOR.

Al. 4. ovog paragrafa glasi ovako: »Kao nesrećni slučaj važi obolenje od kolere, kuge, žute groznice i beriberi, koji se desi mornarima u izvršenju njihovog posla, nadalje trovanje olovom, živom i fosforom, u koliko je trovanje uslediło uslijed rukovanja tim tvarima u poslu. Ministar Socijalne Politike može u spo-

[2] Reichsarbeitsblatt, broj 24 od 24. juna 1925. Amtliche Nachrichten des Reichsversicherungsamtes br. 7 od 15. jula 1925.

Digitized by Google

razumu sa zainteresovanim ministrima proširiti otštetu i na obrtna trovanja drugim tvarima.«

4. Alineja § 103. odredjuje, da se kod obrtnih trovanja prijava ima učiniti u roku od godine dana, odkako je namještenik istupio iz posla, u kojem je radio otrovnim tvarima. Drugih odredaba o obrtnim bolestima, o postupku pri provedbi ovog osiguranja nema ni u zakonu, ni u provedbenoj naredbi, ni u štatutu. Pošto ima više pitanja, u kojima se postupak pri osiguranju obrtnih bolesti razlikuje od postupka pri osiguranju poslovnih nezgoda, bit će korisno pregledati, kakva se praksa kod nas na temelju gore navedenih zakonskih odredaba razvila. U slučaju, da ova praksa ne valja, treba ustanoviti, što se mora učiniti, da se osiguranje obrtnih bolesti provodi po pravoj namjeri zakonodavca.

Što se tiče broja osiguranih bolesti, preuzeo je naš zakon samo one tri bolesti austrijskog nacrta. U glavnome nije velika šteta, da spočetka nema mnogo više osiguranih bolesti, jer je ministar ovlašten, da proširi osiguranje i na druge obrtne bolesti i jer je bilo dobro steći prije iskustva o materijalnim posljedicama i o opsegu ovog osiguranja. Ipak je šteta, da fale oboljenja od Röntgenovih zraka. Upotreba Röntgen-stroja širi se sve više i više, a svi, koji rade oko Röntgen-stroja, pogotovo ako uredjaj nije prvorazredan, izloženi su velikoj opasnosti takovog oboljenja, uslijed kojeg oni mogu ostati potpuno nesposobni za privredu. Istina, da bi bilo nužno, da prije i Središnji Ured za osiguranje radnika osigurava po zakonu o osiguranju radnika sve one svoje namještenike i liječnike, koji su privremeno i ugovorno namješteni, i koji rade kod Röntgen-stroja. Ovi bi svi morali biti osigurani, dakako i onda, ako nijesu zaposleni baš kod Röntgena. Po današnjem stanju stvari im se može dogoditi, da pri vršenju zvaničnog posla pretrpe poslovnu nezgodu, ili dobiju akutnu infekcijoznu bolest i ostaju bez otštete.

Veća je šteta, da naš zakon nema jasnije odredbe o akutnim infekcijoznim bolestima. Akutne infekcijozne bolesti, ako je od njih nastradao osigurani uslijed svog redovnog posla, smatrala je naša praksa pa i pravosudje obraničkih sudova, za poslovnu nezgodu. Bolničarka, koja je od bolesnika u bolnici dobila koleru ili pjegavi tifus, pa je umrla, umrla je od poslovne nezgode, a djeca su dobivala rentu. Imali smo takove slučajeve. Smatram da je bila nesretna misao, nabrojiti baš one 4 eksotične infekcijozne bolesti, koleru, kugu, žutu groznicu i beriberi, te ograničiti osiguranje samo na mornare. Mogao bi se naći pravnik, koji bi ovu odredbu zakona tumačio tako, da liječnici, bolničari i bolničarke, ako su se okužili pri vršenju posla, kako smo to gore iznijeli i postali nesposobni za privredu, sada više ne mogu dobiti otštete. To bi svakako bilo suženje dosadašnjeg osiguranja. Cijeli niz infekcijoznih i obrtnih bolesti trovanja smatrao se u pojedinim obrtima i do sada poslovnom nezgodom. U obrazloženju nove njemačke naredbe o osiguranju obrtnih bolesti obrazložen je mali broj osiguranih bolesti time, da se u pravosudju i u praksi socijalnog osiguranja pojedine akutne infekcijozne bolesti i trovanja već odavna smatraju poslovnom nezgodom.

Takove su bolesti: 1. bedrenica (anthrax), 2. sakagija (malleus), 3. aktinomikosis i 4. takozvana kesonska bolest (kod gradnjâ mostova radnici rade pod vodom u takozvanim kesonima, kotlovima, u kojima je tlak uzduha vrlo visok; kod prijelaza iz ovog uzduha na uzduh normalnog tlaka došlo je katkada do vrlo teškog oboljenja dapače i do smrti), 5. infekcijozne bolesti, tako na primjer i sifilis, dobiven prilikom duvanja stakla, ako se sifilitička infekcija putem »lule« prenijela od jednog bolesnog radnika na druge, dosele zdrave, 6. trovanja uslijed udisanja otrovnih plinova kroz kratko vrijeme. Njemačka praksa označila je maksimum vremena, za koje se takovo trovanje još smatra poslovnom nezgodom, vrijeme jednodnevnog rada (Arbeitsschicht).

Vidimo dakle, da je naše, pa i strano radničko osiguranje do sada akutne infekcijozne bolesti, pa katkada i kronične, kao sifilis, otštećivalo i smatralo ih poslovnim nezgodama, ako su postojali preduvjeti, koje zakon zahtijeva. Uvjeren sam, da se ova praksa ni kod nas neće moći mijenjati, pa će se trovanja uslijed

Digitized by Google

kratkotrajnog upliva otrova pa i infekcijozne bolesti pod gore navedenim uslovima smatrati i nadalje poslovnim nezgodama, a kolera, beriberi, žuta groznica i kuga mornara, obrtnim obolenjima. Zakonodavac nije htio i nije mogao suziti krug osiguranih nezgoda, on ih je htio proširiti onim obrtnim bolestima, koje su taksative označene. Svakako je nužno, da se to ustanovi, jer je slovo zakona doduše dosta jasno, ali ipak dopušta ono drugo krivo i za osiguranike opasno tumačenje.

Što se tiče obrtnih trovanja, bio je izbor obrtnih trovanja već malo sretniji. Važno je, da je osigurano trovanje olovom. Druga su trovanja kod nas dosta rijetka.

Trovanje olovom. Najvažnije i najproširenije je trovanje od svih obrtnih trovanja, ono od olova. U Parisu radilo je prije rata 35.000 radnika s olovom.[3] U Engleskoj bilo je $^{13}/_{14}$ svih obrtnih trovanja trovanje olovom. I u nas ima bezbroj obrta i industrija, u kojima se radi olovom i njegovim spojevima. Olovom se radi: u rudnicima olova, pri fabrikaciji olovnih predmeta, cijevi i kotlova, u grafičkoj industriji, u kojoj slagari upotrebljavaju slova iz metala, u kojem ima mnogo olova, pri fabrikaciji i upotrebi raznih olovnih slitina, na primjer glavica na flašama sode, u limarstvu, pri fabrikaciji i upotrebi raznih olovnih boja i drugih spojeva olova, na primjer gledje u lončarstvu i olovnih bijelih boja (Bleiweiss, Kremserweiss) i minija, koje su vrlo raširene u raznim obrtima, najviše kod ličilaca; u tvornicama akumulatora i pri rukovanju akumulatorima, pri instalaciji plina i vodovoda, u keramijskoj i tekstilnoj industriji, pri izradbi turpija, koje se lupaju na olovnim blokovima, pa i u mnogim drugim obrtima i industrijama. U našem radničkom osiguranju skoro uopće nema akutnog obrtnog trovanja olovom. Kroničnо trovanje se razvija katkada vrlo lagano, tokom mnogogodišnjeg rada. Najčešći su slučajevi kroničnog trovanja olovom u grafičkoj industriji i kod ličilaca. U grafičkoj industriji je najčešće uzrokom trovanje slitina olova, iz koje se izrađuju slova, kojima slagar radi. Trovanje je dakle trovanje olovom. Kod ličilaca je trovanje prouzročeno upotrebom raznih olovnih boja (Bleiweiss i t. d.). Otrov dakle nije čisto olovo, nego spoj olova. Manjkavost je našeg zakona, da nije pored olova i žive spomenuo i njihove spojeve. Jasna je stvar, da nema nikakve razlike između ovih trovanja. Svako ima iste pojave i iste posljedice, pa je i jedno i drugo trovanje olovom. Ali slog zakona ne može biti nikada dosta jasan, pa bi bilo vrlo dobro, da gospodin ministar što prije korigira ovaj manjak. Na temelju ovlaštenja po § 84. Z. O. R. treba osiguranje protegnuti na spojeve olova i žive. Sigurna je stvar, da je zakonodavac to zapravo i htio. Drugo uskogrudno tumačenje lišilo bi naš zakon skoro potpuno svog efekta u pogledu obrtnih trovanja.

Skoro svaki liječnik u industrijalnim gradovima poznaje tipičnu sliku kroničnog trovanja olovom. Bolesnik slabi, nema apetita, osjeća rdjav ukus u ustima, ima katkada loš zadah iz ustiju, jezik mu je obložen; kasnije dobiva glavobolje, blijed je uslijed malokrvnosti, umanjuje se broj crvenih krvnih tjelešaca, pa i količina hemoglobina. U crvenim krvnim tjelešcima pojavlja se degeneracija i basofilna granulacija. Bolesnik ima bolove u zglobovima (reumatizam od olova), katkada — vrlo rijetko — i teška zapaljenja zglobova. On pati od teške obstipacije, a na desnima (na zubnom mesu) pojavljuje se modro-siv rub, (Burtonova linija). Tlak bila je povećan. Prsti drhću. Pojavljuju se jaki grčevi crijeva, u mučnim napadajima (kolika saturnina). Poslije dugotrajne slabosti mišića ruke, ali katkada i bez toga, naprasno, javlja se uzetost ruku. Mišići na strani kočenja (ekstensori) uzeti su, ruka nemoćno pada u ručnom zglobu, kao da je jako savijana, bolesnik je ne može dići ni ukočiti pa postaje, ako je uzetost obostrana sasvim nesposoban za privredu. Ova uzetost, ako se na vrijeme nije liječila, postaje neizlječivom. Uslijed neaktivnosti i uzetosti može doći do teške kontrakture ruke. Može doći i do uzetosti drugih mišića n. pr. mišića nogu i t. d. u prvom redu pak onih mišića, koji su

[3] Orliac, Calmettes: La lotte contre le saturnisme Paris 1912.

Digitized by Google

pri radu najviše upotrebljeni. Može doći do naglog oslijepljenja, koje doduše može proći, ali ima slučajeva, u kojima bolesnik uslijed atrofije očnog živca ostaje zauvijek slijep. Može doći do teškog smrtnog oboljenja mozga, do teške arterijoskleroze. Kobne posljedice ima kronično trovanje olovom za žene i za djecu. Abortus, mrtvorodjeno dijete, degeneracija — pa i umna i tjelesna slabost djece kobne su posljedice trovanja olovom. Užasna je slika gledati takovu nesretnu porodicu koja je propala zbog neznanja i nemara u teškom i opasnom radu za skromni svakodnevni kruh. Vrlo teški slučajevi trovanja olovom baš su kod osiguranog radništva dosta rijetki. Osigurani radnik ima svoga liječnika, ima besplatno liječenje i lijekove, te traži liječničku pomoć bar onda, kad osjeća jake bolove. Istina, da je onda katkada već prekasno. Ali ipak ne će doći do onih užasnih smrtonosnih oboljenja, koje sam vidio kod malog obrtnika ličilaca i u kućnom malom obrtu, na primjer kod lončara.

Naravna je stvar, i to je za nas važno, da se kod radnika, koji rade sa olovom, mogu pojaviti teška oboljenja zglobova ili živčevlja i iz drugih razloga, a ne samo uslijed trovanja olovom; takova su oboljenja dosta česta i kod bolesnika, koji nikada nijesu radili olovom. Ipak ne će biti preteško i u dvojbenim slučajevima ustanoviti, da li je bolest u vezi sa trovanjem olovom ili ne. Iskustvo je pokazalo, da se teško oboljenje zglobova ili mozga ipak skoro nikada ne javlja uslijed trovanja olovom, a da nema i drugih, jasnih tragova toga trovanja. Treba ih samo poznavati i treba ih ustanoviti. Pada u oči, da je medju ono malo bolesnika, koji su od Središnjeg ureda do sada tražili otštetu za posljedice obrtnog oboljenja, tako mnogo baš takvih dvojbenih slučajeva. U jednom slučaju prijavio je liječnik bolesnika slagara, koji je uslijed teške bolesti mozga i živčevlja nesposoban za privredu. Kao uzrok oboljenja naznačio je liječnik trovanje olovom. Bolesnik je bio upućen na posmatranje u bolnicu i to na odjeljenje za živčane bolesti. Primarni liječnik, specijalista, ustanovio je, da bolesnik boluje od progresivne paralize, one teške posljedice sifilisa, koja nema nikakove veze sa trovanjem olovom i koja se vrlo često pojavljuje kod današnje generacije, bez obzira na zanimanje.

Drugi bolesnik bolovao je od teškog oboljenja zglobova. Zglobovi ruku i nogu bili su natečeni, bolesnik je jedva mogao hodati. Pošto nije bio u opisu bolesti opisan ni jedan jedini znak trovanja olovom — samo je bolesnik bio pričao, da je imao kolike — uputili smo ga na kliniku. Bolesnik je pregledan, nigdje nije bilo ni traga trovanja olovom. Ni olovnog ruba nije bilo, niti onih basofilnih granula u crvenim česticama krvi, niti anemije, niti povišenog tlaka krvi, niti jednog jedinog kliničkog znaka trovanja olovom. Diagnoza klinike bila je ta: »Kronično zapaljenje zglobova, arthritis deformans«. Ova se bolest smatra posljedicom oboljenja žlijezda unutarnjim izlučenjem, sekrecijom, koja nema veze sa olovom.

U ovim slučajevima odlučuje dakle okolnost, da se pored znakova teških oboljenja kod radnika, koji rade olovom, nijesu našli nikakvi znaci trovanja olovom, koji su neizostavne posljedice tog trovanja. Da se samo jedan takav znak našao, morali bismo ustanoviti, da je cijela teška bolest posljedica tog trovanja i morali bi dati radniku odštetu. U dvojbenim slučajevima uzima se u obzir okolnost da je bolesni radnik ekonomski slabiji, i da je volja zakonodavca bila ta, da njega štiti. Ali bez svakog dokaza ipak ne smijemo tvrditi, da su oboljenja, koja su nastala kod radnika, koji radi olovom, posljedice trovanja, kad znademo, da ima ovih oboljenja u istoj formi i kod takovih ljudi, koji nikada nijesu radili olovom i da su ove bolesti velike rijetkosti baš u slučajevima trovanja olovom.

Da Središnji ured i obranički sudovi ne bi došli u isti položaj u koji je došlo švicarsko socijalno osiguranje, naime — da se ovi slučajevi odlučuju dugotrajnim parnicama, to treba bezuvjetno odrediti, da se svaki slučaj obrtne bolesti smjesta prijavi Središnjem uredu, čim su prvi znakovi obrtnog oboljenja ustanovljeni.

Treba propisati nužni formular za ove prijave. Iz tehničkih razloga treba ustanoviti, da se kao dan nezgode smatra dan, na kojem je uredski liječnik

Digitized by Google

ustanovio nesposobnost za rad uslijed obrtne bolesti, jer o tome nema u zakonu nikakovih odredaba. Treba dakle izdati provedbenu naredbu za osiguranje u slučaju obrtne bolesti. Ovo je osiguranje novost u našem radničkom osiguranju. Da imamo tako malo prijava, posljedica je toga, da naši članovi još ne poznavaju ovo svoje novo pravo, da pak imamo toliko netočnih medju ono malo prijava, tome je kriva okolnost, da liječnici još ne poznavaju tačno simptomatologiju ovih bolesti. Središnji ured morat će, po mogućnosti u vezi sa državnom školom za socijalnu medicinu, organizovati kurseve za liječnike socijalnog osiguranja. Liječnici imat će prilike da se ovdje upoznaju sa tačnom simptomatologijom obrtnih bolesti, a pored toga još i sa drugim liječničkim specijalnim zadaćama radničkog osiguranja i praktične socijalne medicine.

Što će se svaki slučaj obrtne bolesti smjesta, neposredno prijaviti Središnjem uredu, imat će dvije dobre posljedice. Prva bit će ta, da ćemo na temelju prijave druge radnike moći spasiti od trovanja, jer će se odmah odrediti sve ono, što je nužno za profilaksu daljnjih oboljenja. Ne možemo već sada zahtijevati od svakog liječnika, koji se muči teškim radom u općoj praksi, da poznaje tačno uzroke i razvitak obrtnih trovanja u raznim obrtima, pa još i način njihove profilakse. Moramo bar u početku sami odrediti sve, što je nužno. Druga posljedica tih prijava bit će ta, da će se valjda spasiti i sam bolesnik, jer će se moći odmah odrediti nužni način liječenja. Odredit će se i nužna stručna istraživanja, da se na vrijeme ustanovi pravi uzrok bolesti, to jest da li postoji obrtno trovanje ili ne. Samo ćemo na taj način moći zaista tačno i pravedno provesti naredjenje zakona.

Dobit ćemo na taj način jasnu sliku o obrtnim trovanjima u našoj industriji. Profilaksa tih bolesti, spašavanje radnika i njegove radne snage od propasti važnija je zadaća radničkog osiguranja, nego davanje bijednih renta već propalom, neizlječivom bogalju.

I baš zato mora Središnji ured bezuvjetno davati u slučajevima obrtnog trovanja privremenu ili prolaznu rentu, koju odredjuje gore citirana njemačka naredba od ove godine. Cijelo osiguranje za slučaj obrtnih bolesti ostati će bez pravog socijalnog i ekonomskog efekta, ako ćemo trpiti, da se bolesnik vraća opasnom obrtu, koji njegov organizam ne podnaša. Treba odrediti bolesniku privremenu rentu do 50% pune rente bez obzira na postotak pravog gubitka radne sposobnosti uz uvjet, da se ne vraća obrtu, u kojem je obolio. Moramo stvarati mogućnost, da nauči drugi obrt, da traži zanimanje, koje ga neće upropastiti, koje njegov organizam može da podnaša. Inače radit će naš bolesnik dalje u za njega opasnom zanimanju. Dobit će doduše našu rentu ali će ipak umrijeti, propasti. Baciti ćemo na taj način i trud i novac na ulicu, ne ćemo zapravo nikomu pomoći. Bitnost osiguranja za slučaj obrtne bolesti zahtijeva ove prelazne rente. Naš zakon dopušta, intencija našega zakonodavca zahtjeva ovo tumačenje zakona. Da to nije u zakonu rečeno, je najveći manjak dotičnih djela našega zakona.

Sve što smo rekli za trovanje olovom, stoji sa malim promjenama i za druga dva trovanja, koja naš zakon osigurava, tom razlikom, da ih u nas ima vrlo malo.

Trovanje fosforom užasna je bolest, valjda još užasnija od trovanja olovom. Podla je bolest, koja polagano nastupa uslijed rada sa žutim fosforom. Nekada se upotrebljavao žuti (ili bijeli) fosfor pri fabrikaciji fosfornih šibica (žižica). Na temelju internacijonalne konvencije zabranjena je sada već godinama u našoj državi upotreba žutog (bijelog) fosfora pri fabrikaciji šibica, pa nećemo više viditi nesretne žrtve ove industrije.

Akutno trovanje od fosfora je sada veoma rijetka bolest. Vidili smo ovo užasno akutno trovanje još prije nekoliko godina vrlo često. Ženske, ako su htjele izvršiti samoubojstvo, upotrebljavale su u tu svrhu najčešće fosfor u formi jeftinih šibica, koje su se lako mogle kupiti u svakoj radnji pa i u najmanjem selu, a umrle su u strašnim mukama. Akutna trovanja u industriji moguća su pri fabrikaciji žutog fosfora i u trgovini fosforom. Ali kod nas takovih industrija nema. Kronično

Digitized by Google

trovanje fosforom moguće je pri fabrikaciji šibica, fosforbronza, raznih raketa i sličnih proizvoda. Kod nas bilo je vrlo teških slučajeva toga otrovanja. Baš jedan od slučajeva, koji su do sada prijavljeni Središnjem Uredu je slučaj najteže fosfornekroze kod bivšeg radnika u jednoj tvornici šibica. Uslijed udisanja fosfora u tvornici šibica dolazi polagano, katkada godinama poslije rada sa fosforom do oboljenja kostiju, u prvom redu doljnje čeljusti. Kost je zapaljena, dolazi do propasti (nekroze) kosti. Mrtva kost izlučuje se u malim komadićima. To ide sa jakim gnojenjem i sa bolovima. Ali katkada se dogodi, da se najedamput veliki komad mrtve kosti sam izlučuje. U našoj prijavljenom slučaju su bolesniku morali u šest komada izvaditi cijelu donju čeljust. Iznakažen je, fali mu cijela donja čeljust, a glava dobila je formu karakteristične »ptičje glave«. Dok ovo izlučenje mrtvih kosti traje, ima bezbroj gnojnih rana, fistula na licu. Kasnije ima velike duboke brazgotine na tim mjestima. U našem slučaju bolest ovdje nije stala. Uhvatila je i gornju čeljust, komad kosti tvrdog nepca ispao je, sad ima rupu na nepcu u veličini kovanog dinara, kost na dnu lubanje sve više propada. Vonj iz ustiju tog nesretnog bolesnika tako je neugodan, da mu se žena tuži, da ne može živjeti s njim u jednoj sobi. Jedva sam vidio za one decenije, otkada imam posla ovim bolestima, čovjeka u očajnijem stanju nego što je bio ovaj nesretnik. Opasnost infekcije moždanih opna velika je. Takovi bolesnici umiru katkada od opće septične infekcije. Koža bolesnika je blijedo žuta, on nema apetita, mršavi, ima diareje. Katkada se oko mrtve kosti stvara nova kost. Operacije, kojima se bolesna kost odstranjuje, ako su izvedene na vrijeme, katkada uspiju, da spase bolesnika. U pojedinim slučajevima postaju sve kosti takovog bolesnika jako lomljive. Dolazi lako do preloma kosti noge ili ruke. Bilo je skrajnje vrijeme, da je zabranom upotrebe žutog fosfora u industriji onemogućeno takovo upropašćivanje radnika.

U našim tvornicama šibica ne upotrebljava se dakle više žuti fosfor.

Pregledavši veliku našu tvornicu šibica ustanovio sam da se upotrebljava fosforsesquisulsid, koji nije zabranjen, i nije ni izdaleka tako opasan. Nikada ne može doći uslijed rukovanja sa fosforsesquisulfidom do fosfornekrose. Ali i fosforsesquisulfid može da prouzroči bolesti, kašalj, zapaljenje očiju i t. d.

T r o v a n j e ž i v o m. Treća osigurana bolest po našem zakonu je trovanje živom. I ovdje je zakonodavac vjerojatno mislio i na spojeve žive. U obrtu dolazi radnik u dodir sa živom u rudnicima žive, u tvornicama zrcala, kod pozlaćivanja, u tvornicama toplomjera i drugih instrumenata, u tvornicama električnih žarulja, Röntgen-cijevi i sličnih proizvoda, u tvornicama kemijske industrije, u kojima se radi solima žive, i gdje se izradjuju razni eksplozivi; živa se upotrebljava pri fabrikaciji klobuka, šešira iz klobučine (filca), a soli žive pri fotografiranju.

Obrtna trovanja živom skoro su isključivo kronična trovanja. Do trovanja može doći poslije nekoliko dana ili nedelja, katkada tek nakon mnogogodišnjega rada sa živom. Prvi znak trovanja je jače izlučenje sluza iz ustiju, onda dolazi do zapaljenja desni (zubnog mesa); pokazuju se čirovi u ustima. Bolesnik je umoran, blijed slabi, plašljiv je i razdražljiv, ruke i noge dršću. Kad bolesnik miruje, nema drhtanja. Ali ako nešto hoće da radi, ako se samo makne, pojavljuje se nepravilno, jako, karakteristično drhtanje, bolje rečeno tresenje prstiju, ruke i mišice, katkada i nogu pa i glave. Tresenje može se u teškim slučajevima pretvoriti u grčeve cijeloga tijela. Uslijed tih grčeva i uslijed skrajnjeg malaksanja može doći do smrti. Teški slučajevi ovog trovanja vrlo su rijetki. Kod nas nijesu ni laki slučajevi česti, ali ipak treba poznavati ovu bolest, na koju je po našem zakonu sada protegnuto osiguranje za slučaj nezgode.

Vidimo dakle, da je kroničnog trovanja fosforom nestalo, jer je upotreba bijelog fosfora zabranjena, i treba bezuvjetno da ostaje zabranjena. Obrtno trovanje živom je kod nas prilično rijetko. Veću praktičnu važnost ima dakle za naše osiguranje samo obrtno trovanje olovom, koje i kod nas nije rijetkost, koje će nam zadati još dosta posla.

Digitized by Google

Možemo na koncu ustanoviti:

1. Veliki je napredak, da je naš zakon protegnuo osiguranje u slučaju nezgode na obrtna trovanja olovom, živom i fosforom. Treba nastojati, da gospodin ministar socijalne politike izvoli ovo osiguranje protegnuti na oboljenja od upliva Röntgen-zraka, i na oboljenja, koja nastaju trovanjem sa spojevima olova i žive.

2. Morat će se odrediti, da liječnik svaki slučaj obrtne bolesti smjesta prijavi Središnjem uredu. Treba izraditi i izdati nužne formulare, izradjene po našem iskustvu i po sličnim formularima stranog socijalnog osiguranja. Treba odrediti, da kao dan nezgode u smislu zakona, važi onaj dan, kojega je liječnik ustanovio nesposobnost za rad uslijed obrtnog trovanja. Središnji ured mora u slučajevima obrtnog trovanja sam odrediti nužne profilaktične mjere za obranu zdravlja drugih radnika i ako je nužno i liječenje za spašenje oboljelog radnika.

3. Središnji ured mora bolesnom radniku dati prelaznu rentu — §§ 103. i 110. Z. O. R. daje nam mogućnost, da to učinimo — do 50% zarade tako dugo, dok nauči drugi obrt ili drugo zanimanje, uz uvjet, da se bolesnik ne vrati onom obrtu, u kojem je oboleo i koji njegov organizam ne podnaša. Treba stvoriti o tome zaključak u svakom slučaju. Ako to ne ćemo učiniti, ostat će cijelo osiguranje obrtnih bolesti bez socijalnog i ekonomskog efekta.

4. Dosadašnje iskustvo pokazalo je jasno, da će odredba zakona o osiguranju obrtnih bolesti ostati mrtvo slovo, ako se Središnji ured ne će pobrinuti, da se organizuju kursevi za liječnike radničkog osiguranja o simptomatologiji i terapiji obrtnih bolesti, o obrtnoj higijeni i higijeni rada uopće, pa i o drugim liječničkim zadaćama socijalnog osiguranja. Dragocjena pomoć pri organizaciji tih kurseva bila bi suradnja sa državnim školama za socijalnu medicinu i higijenu.

*

Imamo nekoliko vrlo lijepih, socijalnih zakona. Naš zakon o osiguranju radnika jedan je od najmodernijih, valjda najbolji i najmoderniji od svih te vrsti, bar u svojoj koncepciji. Pokušao sam, da pokažem, koliko se boli, jada i očaja krije iza nekoliko riječi toga zakona.

Naša je teška dužnost, da ove riječi zakona pretvaramo u živu energiju, i da se smanji bar onoliko tih patnja, koliko ih ovaj zakon smanjiti može.

Dr. Božidar Adžija:

Socijalno osiguranje, njegov smisao i značenje.

Za vladavine ekonomskog liberalizma, kojemu je temeljni zakon »slobodni ugovor«, radnik je prepušten sam sebi da živi prodajom svoje radne snage za nadnicu, koja mu često nije dostatna ni za pokrivanje najnužnijih životnih potreba. Ako pako u životu radnika nastupi bilo kakav momenat, koji mu ili privremeno ili stalno oduzimlje njegovu privrednu i radnu sposobnost (bolest, nezgoda, invaliditet, besposlica, starost), on ostaje lišen jedinog svog vrela egzistencije i u najboljem slučaju pada na teret javnog ubogarstva. Javno ubogarstvo, i pored toga što usljed svojih skromnih sredstava nije nikada moglo nikome osigurati egzistenciju, ono je i sa moralnog gledišta bilo nepoželjno, jer je ovisnost od njega imala uvijek za posljedicu gubitak ili smanjivanje gradjanskih prava i ljudskog dostojanstva. Stoga je ubogarstvo kao nužno zlo jedna zla posljedica nepravednosti društvenog poretka.

Pravednost bi stoga tražila, da čovjek, koji radi kroz čitavo vrijeme kroz koje je sposoban da radi, da on tim svojim radom zaradi toliko, koliko će mu biti potrebno za uzdržavanje kroz čitavi svoj život. Nužni bi stoga zahtjev praved-

Digitized by Google

nosti bio taj, da radnici, koji rade u poslovima sa većom pogibelji i mogućnosti nezgode, bolesti, invaliditeta, besposlice, i radnici, koji rade u poslovima gdje se u mnogo većoj mjeri troši njihova radna sposobnost, da takovi radnici u tom srazmjeru dobivaju i mnogo veće naplate, čega bi daljnjom posljedicom bilo, da oni od tih većih zarada uštedjuju svote, koje će im biti potrebne za uzdržavanje u momentu kad postanu nesposobni za rad. To je ali nemoguće provesti, ako već ne radi ničega drugoga, a to radi toga što besposlica i nesposobnost za rad dolaze nenadano i one ne čekaju dok radnik sakupi toliko prištednja, da bi mogao paralizirati njihov štetni, ekonomski i socijalni učinak.

Bilo je stoga potrebno posegnuti za drugim mjerama protiv posljedica privredne i radne nesposobnosti i nemogućnosti. Statistički je dokazano, da uvijek jedan stanoviti procenat radnika oboli, da ga zadesi nesreća, da postaje nemoćan, i t. d. To je riziko rada, koji je zajednički svim radnicima i zajednički ga oni moraju podnašati, što oni čine time, da se zajedničkim doprinašanjem i sakupljanjem prinosa brinu za egzistenciju svih svojih drugova, koji su usljed bolesti i t. d. postali za privredjivanje i rad nesposobni. U tome je temeljna misao socijalnog osiguuranja. Naravno da se za sakupljanje i doprinašanje prinosa imaju brinuti i poslodavci, čija je dužnost u tom pogledu odredjivana prama vrsti nesposobnosti za rad, prama naravi posla i stepenu opasnosti, kojoj je radnik u dotičnom poslu izvrgnut, i t. d.

Da ovaj način i ova mjera pobijanja posljedica radne nesposobnosti i nemogućnosti bude što efikasnija, potreban je što veći broj sudjelujućih radnika, jer tekar u što većim masama radnika nastupa pravilnost kod oboljivanja, nezgoda, i t. d., i tekar je u tom slučaju mogućno izračunati cjelokupni riziko i razdijeliti ga na pojedince.

Socijalno osiguranje može biti na tri načina provedeno. Ili ga provadjaju p r i v a t n a p r e d u z e ć a, koja rade sa profitom (kao nekoć u Americi); ili se sami zainteresovani radnici udruže u s a m o p o m o ć n e o r g a n i z a c i j e (na pr. engleske Friendly societies); ili ga provadja država zakonskim putem u o b l i g a t o r n i m o r g a n i z a c i j a m a. Ovo obvezatno osiguranje ne mora, a u većini slučajeva i nije, državno preduzeće, već je ono samo državnim zakonom organizovano a država si eventualno pridržaje pravo nadzora, dok upravu njegovu, po principu autonomije, prepušta samim interesentima. Država u nekojim slučajevima iz svojih sredstava subvencionira socijalno osiguranje. Dosadanja praksa i razvoj nepobitno su dokazali, da je najbolji sistem obvezatno socijalno osiguranje, jer takav sistem najviše omogućuje udruženje svih interesenata, smanjivanje ukupnih izdataka, izravnavanje rizika i potpuno izvršavanje zadataka socijalnog osiguranja, osobito u pogledu preventivnih mjera protiv onih opasnosti, koje ima da pobija to osiguranje.

Uvadjanjem zakonskog, obligatornog socijalnog osiguranja, država ne vrši nikakav akt milosrdja ni humanitarnosti, već jedan — i to gotovo najveći — dio svojih socijalno-političkih dužnosti, koje je ona u prvom dužna da vrši sama prama sebi u interesu svog socijalnog mira i konsolidacije. Socijalno osiguranje osim toga vodi k bar djelomičnom izravnavanju prihoda i k njihovoj pravednijoj razdiobi. Ono, kao i čitava socijalna politika, zbijanjem redova onih, čiji su socijalni i ekonomski interesi zajednički, vodi k polaganoj socijalizaciji čitavog života.

Krivo je i neispravno mišljenje, da socijalno osiguranje znači teret za privredni život, jer da mu oduzimlje produktivne snage; osiguranje i jest uvedeno za one, koji su privremeno ili stalno postali neproduktivni. Socijalno osiguranje prama tome nije nikakova žrtva za cjelokupno narodno gospodarstvo, ono najviše može da znači djelomično opterećenje pojedinaca ili vrsta ekonomski jačih, što može da bude samo postulat socijalne pravde kad se ima u vidu pravednija razdioba prihoda.

Ovom članku o socijalnom osiguranju i njegovom značenju nije zadaća, da u detalje prikazuje sve principe (organizaciono-tehničke, financijske, i t. d.) na ko-

Digitized by Google

jima se osniva moderno socijalno osiguranje, ali je ipak potrebno — ukoliko se tiče pokrivanja troškova osiguranja — istaknuti dva glavna sistema, koja se već u samom nazivu razlikuju: sistem osiguranja, kod kojega se pokrivanje troškova vrši prinosima uplaćenim od samih interesenata, i sistem javnog (državnog) sbrinjavanja, gdje se troškovi pokrivaju ne prinosima osiguranika, već porezima, koji u glavnom padaju na teret ekonomski jačih slojeva. Ovaj drugi sistem odviše tereti državnu blagajnu, tako da je (što je vrlo karakteristično!) od njega odustala i sovjetska Rusija i vratila se opet socijalnom osiguranju. Isto je to učinila i Francuska napuštajući zakonsko sbrinjavanje staraca i uvadjajući već god. 1910. osiguranje u starosti. Isti primjer slijedi sada Australija i Engleska. Osim toga sistem sbrinjavanja ima i tu zlu stranu, da davanja i potpore, koje on pruža tako su neznatne, da gotovo graniče sa pružanjem milostinje, a troškovi su s druge strane tako visoki, da premašuju financijsku mogućnost i država ekonomski i financijski najjačih. Potpuno je ispravno stoga da je naš novi zakon prihvatio sistem osiguranja, a ne sbrinjavanja.

Kako rekosmo zadaća je socijalnog osiguranja, da štiti zdravlje radnika i da se brine za njegovu i njegove obitelji egzistenciju u vrijeme kad on bez svoje krivnje postane za rad i za zaradu nesposoban. Socijalno osiguranje vrši ovu svoju zadaću: 1. u slučaju prelazne, privremene nesposobnosti za rad i zaradu (bolest, nezgoda, trudnoća, besposlica); 2. u slučaju trajne nesposobnosti za rad i zaradu (invaliditet kao posljedica bolesti ili nezgode, starost); 3. u slučaju smrti, ako smrt ima za posljedicu ugroženje egzistencije nasljednika. Prama tome imamo ove glavne grane socijalnog osiguranja:

Osiguranje u bolesti. Ono ima u prvom redu, da osiguraniku i njegovim članovima pruži sredstva za uspostavu njegova narušenog zdravlja (liječenje i lijekove, bolničku i sanatorijsku njegu i ostale zdravstvene potrepštine): osim toga novčane potpore, koje mu služe kao naknada za izgubljenu zaradu, nadalje rodiljske potpore i pogrebninu, opremu novorodjenčadi, i t. d.

Osiguranje za slučaj nezgode pruža u slučaju t. zv. poslovnih nezgoda, koje su prouzročile tjelesnu ozlijedu, u prvom redu troškove liječenja (obično nakon stanovitog karenčnog vremena, koje tereti bolesničko osiguranje) i rentu za vrijeme trajanja umanjenja radne sposobnosti. Ako nastupi smrt ozledjenog kao posljedica nezgode, ovo se osiguranje brine za njegovu sahranu (pogrebnina), a osim toga njegovi preostali srodnici (udova, djeca, ascendenti) dobivaju trajnu rentu.

Osiguranje za slučaj invaliditeta obično obezbjedjuje osiguraniku rentu. Obično se smatra da invaliditet (iznemoglost) nastupa kad netko usljed bolesti, starosti ili koje druge mane (ali ne poslovne nezgode!) nije u stanju da zaradjuje jednu stanovitu kvotu (jednu trećinu) zarade, koju bi prama svojoj snazi, naobrazbi, te duševnim i tjelesnim sposobnostima mogao imati. Osiguranje u starosti pruža osiguraniku rentu kada je on navršio stanovitu životnu dobu (obično 70 ili 75 godina života), bez obzira na njegovu radnu sposobnost.

Posebno mjesto u socijalnom osiguranju zauzimlje osiguranje protiv besposlice. Obligatorno osiguranje protiv besposlice jest jednim od najboljih sredstava za pobijanje besposlice u okviru današnjeg pravnog i društvenog poretka. Naravno da se ni s ovim osiguranjem ne postizava apsolutni ideal t. j. potpuno odstranjenje najstrašnije socijalne pojave — besposlice. Od tog smo ideala još uvijek daleko, ali je baš zato još više potrebno da se društvo pobrine za ublaženje posljedica tog zla. Osiguranjem protiv besposlice plaća današnji društveni poredak svoj obol za svoje uzdržanje. U mnogim su zemljama (a nažalost i u našoj) još uvijek daleko i od ovog relativno najboljeg sredstva za pobijanje besposlice. Besposlica je — osobito u periodama privrednih kriza — uzimala ogromne dimenzije i nemilosrdno uništavala svoje žrtve. Radništvo videći potpunu indo-

Digitized by Google

lenciju države a ne mogući čekati ili zadovoljiti se nedostojnom i nedostatnom eventualnom milostinjom, počelo se je samo brinuti, da se bar donekle obrani od teških — osobito ekonomskih — posljedica besposlice. U sklopu svojih samopomoćnih organizacija, doprinašajući u tu svrhu posebne prinose, počeli su se radnici sami brinuti, da bar donekle obezbijede svoj život u vrijeme kad nastane besposlica. Sindikalne radničke organizacije dijelile su bolesničku potporu onim svojim članovima, koji su u tu svrhu plaćali posebni prinos, i koji su mogli dokazati da su ostali bez posla bez ikakove svoje krivnje. Ali besposlica je počela toliko zadirati u privredni život naroda, a njezine posljedice toliko u život radničkih masa, da je financijska snaga radničkih sindikata postala nedovoljna, da se s njom uspješno bori. Javni su se organi našli primorani, da stupe u akciju, ali ne sa dijeljenjem milostinje, već efikasnijim sredstvima. Prve su bile o p ć i n e. Dijeljenje besposleničkih potpora sa strane općine bilo je oteščano manjkavom kontrolom nad radnicima i poteškoćama kod ustanovljivanja pitanja krivnje za besposlicu.

Tako su s vremenom nastale samostalne dobrovoljne općinske blagajne za osiguranje neuposlenih radnika, koje su konačno, nakon mnogih dobrih i zlih iskustava, prihvatile t. zv. g e n t s k i s i s t e m neuposleničkih potpora.

Gentski sistem nazvan je po belgijskom mjestu Gent, gdje je najprije bio uveden. Do danas su ga uvele mnoge države i mnoga mjesta. U Gentu je ovaj sistem bio uveden god. 1911., a u povodu neprestanih industrijskih kriza, od kojih je to mjesto tekstilne industrije mnogo trpjelo. U tu svrhu bio je kod općine osnovan t. zv. »F o n d s d e c h o m a g e« (Fond za besposlicu), koji je neuposlenim radnicima, koji su istodobno bili protiv besposlice osigurani kod svojih sindikalnih organizacija, isplaćivao 100% doprinos na onaj iznos, što ga je neuposleni radnik dobivao od svoje organizacije (dakle taj je doprinos bio isto tako velik kao potpora sindikalne organizacije). Uvjeti, koje je neuposleni morao ispuniti da dobije ovaj doprinos bili su: da dokaže, da je besposlica nastupila bez njegove krivnje, da se je prijavio kod javne berze rada i da se svaki dan javlja kod sindikalne organizacije. Poslije desetgodišnjeg provadjanja ovog sistema Gent je postigao slijedeće rezultate: žiteljstvo se je povećalo za 4%, broj organizovanih i protiv besposlice osiguranih radnika porastao je za 54%, visina članskih potpora u besposlici za 115 posto, broj onih, kojima su javne berze rada našle uposlenja povećao se je za 346%, dok se istodobno broj neuposlenih neorganizovanih radnika smanjio za 54 posto, a općinski izdaci za ubogare pali su za 46%.

Predaleko bi nas odvelo kad bismo ovdje prikazivali razvoj i primjenu gentskog sistema u pojedinim državama, te samo spominjemo, da je već pred ratom na tom sistemu bilo izradjeno potpomaganje besposlenih radnika u Engleskoj; na tom je sistemu izradjen i poslijeratni odnosni zakon u Švicarskoj, i t. d. Kao najnoviju njegovu primjenu ističemo vladinu naredbu u Čehoslovačkoj republici, kojom se uvadja isplaćivanje državnih potpora u besposlici na osnovu gentskog sistema. Prama ovoj naredbi visina državnog prinosa jednaka je iznosu potpore, koju besposlenomu članu isplaćuje njegova sindikalna organizacija; u nekojim iznimnim slučajevima (ako su oženjeni član ili udata članica članovima svoje organizacije jednu godinu dana, i ako sa suprugom živu u zajedničkom kućanstvu, ili ledični ako su pet godina članovima organizacije), — dobivaju neuposleni državni doprinos za polovicu veći nego je potpora organizacije. Da se uzmogne dobiti ovaj državni doprinos treba ispuniti slijedeće uvjete: 1. treba doprinijeti potvrdu od bolesničke blagajne o zadnjoj nadnici neuposlenoga i pismenu potvrdu trajanja članstva u organizaciji sa vlastoručnim potpisom odgovornog funkcionara organizacije; 2. kod oženjenih ili udatih osoba treba doprinijeti potvrdu općinskog ureda o obiteljskim prilikama.

Iz čitavog gornjeg prikaza vidimo, da je b i t n a o z n a k a g e n t s k o g s i s t e m a t a, d a j a v n a v l a s t (općina, država), n e u v a d j a j u ć i n i k a k v o g p o s e b n o g, v l a s t i t o g a d m i n i s t r a t i v n o g a p a r a t a, p o d j e l j u j e r a d n i c i m a p o t p o r e u f o r m i j e d n o g d o d a t k a n a o n a j i z n o s, k o j i

Digitized by Google

kao neuposleni, kao članovi svojih radničkih sindikalnih organizacija dobivaju od tih organizacija u naslov neuposleničkih potpora. Nije to dakle čisto osiguranje, već je to više sistem sbrinjavanja, koje država ili općina vrši putem sindikalnih radničkih organizacija prepuštajući ovima administraciju, isplatu i kontrolu nad čitavom ovom agendom.

Posebno značenje ima gentski sistem osiguranja u besposlici za sindikalne organizacije; to je značenje veliko i sa ekonomskog i moralnog gledišta. Sindikalne su organizacije putem gentskog sistema zakonski priznate i dodijeljena im je vrlo važna socijalno-ekonomska zadaća odlučivanja i manipuliranja sa ogromnim novčanim svotama, što je sve oduzeto državnoj birokraciji. Gentskom se sistemu mnogo prigovara, da pušta iz vida veliki broj radnika, koji nisu organizovani. Ta je primjetba istinita, ali nema se toliko uzimati u obzir, jer je u današnjim ekonomskim i socijalnim prilika jedna od najelementarnijih dužnosti radnika, da oni budu organizovani u svojim sindikalnim organizacijama. I ako neorganizovani radnici nijesu nikad imali bolje pouke o potrebi organizacije, to će ih gentski sistem, u zemljama gdje je on uveden, najčešćim načinom o tome poučiti.

Posmotrimo li kronološki razvitak raznih grana socijalnog osiguranja, to vidimo da je najprije bilo provedeno osiguranje u bolesti i za nezgode. Uvela ga je prva Bismarkova Njemačka osamdesetih godina prošlog stoljeća. U zaštitnom radničkom zakonodavstvu slijedio je Bismark Englesku, a kao njemački novum uveo je obvezatno osiguranje za slučaj nezgode i bolesti, a malo kasnije i za slučaj invaliditeta i starosti. Osiguranje za slučaj invaliditeta i starosti, kao jedna od najvažnijih grana osiguranja, razvija se tekar kasnije; tu tekovinu osvaja radnička klasa tekar nakon dosta jakog prodora u liberalističke principe društvenog uredjenja. Francuska uvadja starosno osiguranje god. 1910. (sada je u parlamentu odglasana osnova novog zakona za invaliditet i starost); Engleska god. 1911., Luksemburg god. 1911., Rumunjska god. 1912., Švedska i Holandija 1913., Italija, Španjolska i Portugal god. 1919., Danska 1921. naša država 1922. (još se ne provadja), Sovjetska Rusija god. 1923. a Bugarska 1924.. U bivšoj Austriji postojalo je posebno invalidsko i starosno osiguranje za rudare iz god. 1889., a za privatne namještenike (penzijsko osiguranje) iz god. 1906., koje je bilo god. 1911. uvedeno i u Njemačkoj.

Osiguranje udova i siročadi razvilo se je iz osiguranja invalidskog i starosnog, isto kao što su i pogrebnina i rodiljske potpore sastavina dijelom bolesničkog osiguranja.

Osiguranje u besposlici uvela je najprije Engleska god. 1911., iza nje su slijedili nekoji švicarski kantoni i Rusija godine 1917. (novelirano 1922.), Italija 1919., Republika Austrija 1920. Prama tome vidimo, da je ovo osiguranje uvedenou razmjerno malenom broju država, jer je to vrlo težak i tehničko-matematički kompliciran problem. Njegov surogat su obične bolesničke potpore, odnosno njihov najsavršeniji tip — gentski sistem.

Osim kronološkog razvitka socijalnog osiguranja vrijedno je sa nekoliko riječi spomenuti i jedan drugi — nazovimo ga stvarni — razvitak. Socijalno osiguranje obuhvatalo je u svom početku samo radnike (u užem smislu riječi), negdje samo industrijalne radnike, tako da se ono još i danas zove radničkim oiguranjem. Ekonomski i socijalni razvoj društva pokazali su, da istu zaštitu trebaju i sve ostale grupe namještenika i činovnika, pa i nekoje grupe samostalnih privrednika (mali trgovci, obrtnici, poljoprivrednici, i t. d.). Taj je razvoj vodio neminovno k sve širemu krugu osiguranika i k uvadjanju novih grana osiguranja (penzijsko osiguranje, osiguranje samostalno privredjujućih osoba). Tim razvojem prelazi se od radničkog (u užem smislu) osiguranja k socijalnom osiguranju svih ekonomski slabijih narodnih slojeva. Od socijalnog osiguranja ići će razvoj k opće-narodnom osiguranju kao n. pr. u Švedskoj gdje je za slučaj invaliditeta i starosti osiguran svaki državljanin od 16. do 66. godine života.

Digitized by Google

Nekoliko završnih riječi. Pod pritiskom novih, promijenjenih ekonomskih i socijalnih prilika, nastaju i nove prilike, novo doba. To je doba nove kulture i novog morala, u kojemu jedno od prvih mjesta zauzimlje s o c i j a l n o p r a v o, koje postepeno uvadja novi društveni pravni poredak. Liberalizam je uveo samo fiktivnu slobodu, koja je značila slobodu jačih a eksploatisanje slabijih. Radni dan je iznašao 12, 14 i više sati, radilo se je danju i noću; radne uslove i naplatu odredjivali su poslodavci samovoljno; žene i djeca nisu bili zaštićeni; dobačene mrvice iz milostinje bile su jedinom potporom radnika, koji je izgubio svoju radnu sposobnost.

Preokret nastaje tekar polovicom prošlog stoljeća, koji danas nakon velikog svjetskog rata može da se iskaže lijepom bilansom.

Socijalno je osiguranje, kao i ostali čitavi kompleks radničkog zakonodavstva, produktom moderne socijalne politike, kojoj je zadaća, da — imajući uvijek u vidu zaštitu slabijih — ublažuje a po mogućnosti i odstranjuje klasne protimbe izmedju rada i kapitala. Radničko zaštitno zakonodavstvo štiti radnika protiv poslodavca za vrijeme dok se on nalazi u njegovoj službi, nasuprot socijalno osiguranje brine se za radnikovo zdravlje a posebice za njegovu i njegovih srodnika egzistenciju u doba kad on upadne u nemogućnost privredjivanja i rada. Stoga se je ispravno smtaralo, a i još uvijek smatra, da je socijalno osiguranje jedan od najvećih uspjeha socijalne politike. Ovo značenje uvidila je davno pred rat militaristička Njemačka i zemlja klasičnog liberalizma Engleska, te su zbilja prednjačile čitavom svijetu u socijalnom zakonodavstvu. Te su zemlje već davno pred rat uvidjele, da formalna pravna ravnopravnost pred zakonima, koja je rezultirala iz velike francuske revolucije nije dostatna i ne znači gotovo ništa ako nije nadopunjena s o c i j a l n o m r a v n o p r a v n o š ć u. Teške posljedice ekonomske i socijalne bijede radničkih masa, koja se javljala u njihovim mizernim životnim prilikama, u premalenim nadnicama, u uposlivanju žena i djece uz daleko manje nadnice od muževljevih, — sve je utiralo put borbi za socijalnu ravnopravnost. I javno mišljenje postajalo je socijalnije, čemu je mnogo doprinijelo probudjenje socijalne svijesti kod radničkih masa, što je usljedilo kao reakcija na njihov ekonomski i socijalni položaj. S o c i j a l n a p o l i t i k a p o b j e d j u j e n a d l i b e r a l i z m o m.

Od uvijek je važio zakon, a u budućnosti će njegova snaga i opseg biti još veći, da je samo onoj državi i narodu osigurana egzistencija, koji će znati i htjeti ispunjavati zadatke i potrebe svog vremena, a medju takove u prvom redu spada obezbjedjenje životnih uslova njihovih članova. U vršenju ovih zadataka ne može biti isprika, a pogotovu ih se ne može tražiti u privrednom životu. Svuda, u svim državama, privredna je situacija teška, ali ma koliko ona bila teška ne može i ne smije biti zaprekom, da država vrši svoje socijalne dužnosti, jer ispunjujući njih ona učvršćuje svoje temelje, svoju egzistenciju.

Završit ću sa riječima priznatog socijalnog političara, Dr. Wintera, današnjeg ministra socijalne politike u Čehoslovačkoj Republici, kojima je on popratio obrazloženje osnove novog čehoslovačkog zakona o socijalnom osiguranju:

»Kad radnik, obrtnik, seljak, bez razlike političkih nazora i bez razlike narodnosti, nebi vjerovao u budućnost naše republike, kad on nebi računao s njezinim mirnim razvojem i daljnom njenom egzistencijom, kad nebi vjerovao u njezinu sposobnost, da će ona u budućnosti biti u stanju da plaća davanja, na koja već danas hoće da ubire prinose, onda on nebi tako vatreno tražio, da se uvede socijalno osiguranje. Ovu bezuslovnu vjeru produktivnih slojeva (proizvadjača) naroda u budućnost republike treba da državnik u općem interesu izrabi i upotrebi kao čvrstu vezu sa budućnošću. Socijalno osiguranje povezuje produktivne slojeve naroda sa državom. Kad projekti našeg osiguranja budu oživotvoreni u potpunom opsegu bit će skoro čitavo žiteljstvo već obzirom na davanja, koja osiguranje pruža, zainteresovano na budućnosti države. Čovjek, koji je dugogodišnjim žrtvama, doprinašajući prinose, stekao nadu na prihod, koji će dobiti kad postane nesposoban za zaradu, takav čovjek neće tako lako tu nadu žrtvovati, on neće tako lako uzgroziti razvitak države, jer spoznaje, da bi u tom slučaju mogao izgubiti više nego svoje okove.«

Digitized by Google

»Na taj način postaje socijalno osiguranje vezom između žiteljstva i egzistencij države, te između današnje generacije i budućnosti države. Stoga socijalno osiguranje uistinu postaje postulat državnog raisona d'etre, a osobito u doba, koje je ekonomski i socijalno tako pogibeljno kao što je današnje. Možemo ustvrditi, da socijalno osiguranje nije samo osiguranje slojeva, na koje se proteže, već je to ujedno unutarnje osiguranje države.«

Jače i opsežnije ne može se podcrtati značenje i smisao socijalnog osiguranja.

Đ. Grčević:

Socijalno osiguranje u Poljskoj.

Od svih novih država u pitanju socijalnog osiguranja radnika[1] republika Poljska borila se sa najvećim administrativnim teškoćama.

Ona je nastala iz triju samostalnih državnih cjelina, u kojima su bile različite strukture socijalnog osiguranja. Zatekla je uređeno socijalno osiguranje jedino na bivšem njemačkom teritoriju. U Galiciji, koja je sve do 1920. godine bila teren vojne, preostale su od institucija socijalnog osiguranja same ruine. Dvije trećine državnog poljskog teritorija, teritorij koji se nalazio prije u Rusiji, nije imao gotovo nikakve tradicije[2] u socijalnom osiguranju. Na taj teritorij protezao se istom od 1912. godine ruski zakon o osiguranju za slučaj bolesti, no u glavnom tako, da nije bio provađan.

No kraj svega toga ne smije se republici Poljskoj poreći, da u pitanju socijalnog osiguranja nije vršila svoju dužnost. Ona već 11. januara 1919. izdaje dekret[3] o obavezi osiguranja za slučaj bolesti. Najvažnija je odredba toga dekreta, da pod obavezu osiguranja potpadaju sva lica bez razlike spola, koja su zaposlena na osnovu ugovora o radu ili službi i da se obaveza osiguranja rasprostranjuje i na poljoprivredne radnike.

Spomenutim dekretom stavila je republika Poljska sebi u zadatak, da na čitavom svome teritoriju — gdje je zatekla troje različito socijalno zakonodavstvo — ujedini osiguranje za slučaj bolesti i da mu dade jednoobrazni karakter. Taj zadatak izvela je ona do kraja zakonom o osiguranju za slučaj bolesti od 19. maja 1920. (»Ustawa ubezpieczeń na wypadek choroby«), koji je preuzeo u celosti sve

---

[1] **Literatura: Przewodnik po pierwszej wystawie kas chorych w Polsce, Warszava 1925.; Bolesław Gawlik: Nowelizacja krzywdy, Świat Pracowniczy, Nr. 4, Warszawa 1925; Jaroslav Hovorka: Nemocenské pojištění v Polsku, Svépomoc, čis. 17, Praha 1925.**

[2] **I pred 1912. godinom postojala je u carističkoj Rusiji neka vrst skrbi za pojedine kategorije radnika. Sa socijalnim osiguranjem, kojemu pada u dio briga za najamnog radnika od kolijevke do groba, još i više briga za nj i pred dolaskom na svijet, ne može se skrb za radnike u Rusiji prije 1912. godine nikako poreditl. Evo na primjer u Rusiji „Pravila o jednokratnim potporama nadničara i radnika zaposlenih na državnim željeznicama od 31. maja 1885. godine" predviđala su ove potpore: a) pogrebninu; b) potporu za liječenje, kad se radnik ne služi s lijekovima željeznice; c) potporu za slučaj požara ili poplave i d) potporu kod krstitka djeteta (rodilje su imale pravo na liječenje samo u slučaju osobito teške bolesti poslie porođaja). Kako se vidi iz potonje potpore koja je u tački II. § 1. pomenutih pravila nazvana potporom „при рождении ребенка на крещение", skrb za radnike u bivšoj carističkoj Rusiji bila je čak obilježena i religijskim momenjima. I upravo zbog toga bilo je punih pet godina sporno, da li se potpora za krstitke djeteta (iznosila je do 10 rubalja) može dati nadničarima i radnicima nekršćanskih vjeroispovjesti. Istom 18. maja 1890. cirkularom broj 1690 riješila je uprava državnih željeznica, na predlog načelnika samaro-ufimske željeznice, da ova potpora pripada i nadničarima i radnicima nekršćanskih vjeroispovjesti, jer je i kod njih porođaj i davanje imena djetetu skopčano s isto takovim izdatcima, kao i rođenje i krštenje djeteta kršćanske vjeroispovjesti. Vidi na strani 145 knjige M. П. Минин и С. Е. Псищев: законы о вознаграждении железно-дорожными предприятиями за смерть и утрату работоспособности, Москва 1910.**

[3] **Dekret Rząd ludowy Jędrzeja Moraczewskiego.**

Digitized by Google

zasade dekreta. Ovaj je zakon bez sumnje važan zakonodavni akt republike Poljske i prva etapa na putu izgradnje njenog socijalnog osiguranja. Danas je on rasprostranjen — izuzevši gornju Šlesku, gdje je još uvijek na snazi njemački osiguravajući red iz 1911. — na celokupni teritorij Poljske. Interesantno je, da je ovaj zakon predvidio, da je za uspješno sprovođenje osiguranja, u krajevima gdje je ono novota, potrebno duže vremena. (Naš zakon o osiguranju radnika od 14. maja 1922. na žalost nije o tom vodio računa, i upravo zato najveći dio teškoća, s kojima se bori socijalno osiguranje u Srbiji i Crnoj Gori, potiče odatle, što se u tim krajevima naglo sprovelo osiguranje.) Poljski zakon od 19. V. 1920. predviđa, da se na bivšem ruskom teritoriju Poljske dovrši sprovođenje osiguranja i organizacija bolesničkih blagajna (Kas Chorych) istom do 1. VI. 1926. godine. Danas je već u Poljskoj i na bivšem ruskom teritoriju najvažniji dio osiguranja dovršen. Počelo se sa industrijskim krajevima (Kielec, Lodz, Warszawa, lijeva obala Visle), a danas se već sprovada pomalo i u krajevima poljoprivrednim.

Osnovni principi poljskog zakona su slijedeći:

Najviša dnevna obezbjeđena nadnica iznosi 12.50 zloti. Osigurani članovi dobivaju u slučaju bolesti ove potpore (Świadczenia):

1. besplatnu liječničku pomoć i lijekove;
2. rodiljske potpore kroz osam nedjelja;
3. hranarinu (zasiłek pieniężny) bolesnim članovima, u slučaju privredne nesposobnosti u visini od 60% obezbjeđene nadnice. Rodilje dobivaju kroz 8 nedjelja novčanu potporu od 100% obezbjeđene nadnice;
4. pogrebninu (zasiłek na koszty pogrzebowe) u visini od 21 dnevne obezbeđene zarade. Potporno doba u slučaju bolesti iznosi 26 nedjelja, po trogodišjem trajanju članstva 39 nedjelja sa mogućnošću štatutarnog produženja na godinu dana. Također postoji zakonska mogućnost, da se i novčani iznos hranarine produži do 75% obezbeđene nadnice. Poljski zakon osim toga predviđa — to je specifički njegov novum — da pojedine bolesničke blagajne, kad imaju pričuvnu glavnicu potpuno pokrivenu, mogu sve gore spomenute potpore kako u vremenskom pogledu tako i u visini novčanih iznosa produžiti i iznad zakonom ustanovljenih maksimuma. Za članove porodice osiguranog člana predviđa poljski zakon ove potpore:
1. liječničku pomoć kroz 13 nedjelja;
2. rodiljsku potporu u istoj visini kao za osiguranu članicu;
3. pogrebninu u visini od 10½ dnevne obezbeđene nadnice. Osim toga one rodilje, koje same doje dijete, dobivaju specijalnu novčanu potporu za dojenje.

Osigurani član za slučaj bolesti skopčane sa nesposobnošću za privredu, dobiva hranarinu istom od 4 dana. Dakle poljski zakon poznaje trodnevnu apsolutnu karenciju (sravni u tačci 3. § 45. našeg Z. O. R. trodnevnu relativnu karenciju).

Prinosi (składki) ustanovljeni su sa 6½% obezbeđene nadnice. Raspoređeni su na poslodavce i radnike u razmjeru $^3/_5$ (60%) : $^2/_5$ (40%). Tri petine prinosa plaćaju poslodavci, a dvjie petine radnici. U cilju garancije odgovornog funkcionisanja blagajna, kao društvenih institucija, predao ih je poljski zakon u ruke zainteresovanih osiguranih članova i neosiguranih članova poslodavaca, i to u istom razmjeru — kao što je to bilo u osiguranju njemačkom i austrijskom — $^2/_3$: $^1/_3$. U predstavništvu bolesničkih blagajna (zarząd kasy) i u nadzornom odboru (komisje rewizyjną) zastupani su dakle poslodavci sa $^1/_3$, a radnici respektive osigurani članovi sa $^2/_3$. U cilju harmonizacije rada udružene su bolesničke blagajne u pojedinim okruzima u okružne saveze (związki okrugowi), a u čitavoj zemlji u jedan zemaljski savez (Ogólno-Państwowy). Do sada osnovano je pet okružnih saveza, a zemaljski savez nalazi se u stadiju organizacije. Državni nadzor nad izvođenjem osiguranja vrši Ministarstvo rada i socijalne skrbi, i to preko okružnih ureda za osiguranje (okregowe urzędy ubespieczeń) i preko glavnog ureda za osiguranje (głovny urząd ubespieczeń). Do sada postoje tri okružna ureda za osiguranje i jedan glavni (kao posebno odelenje pri Ministarstvu).

Digitized by Google

Na temelju toga zakona postignuti su danas u Poljskoj lijepi rezultati. Cjelokupni broj pučanstva u Poljskoj iznosi 27,192.674, od toga je osigurano 4,875.084 ili 14.96% od cjelokupnog broja pučanstva. Uočimo li da je u Engleskoj osigurano 35.5%, u Njemačkoj 36.6%, u Njemačkoj Austriji 16.8%, a u našoj kraljevini samo 3.66% od cjelokupnog broja pučanstva, onda vidimo da lijepo napreduje socijalno osiguranje u Poljskoj. Ovaj prilično veliki broj osiguranih članova ima republika Poljska u glavnom zahvaliti svom zakonu, koji je ustanovio široki krug osiguranih lica, i koji je obavezu osiguranja rasprostranio i na poljoprivredne radnike. Teška gospodarska kriza, u kojoj se nalazi Poljska od marta mjeseca lanjske godine, nije naškodila njenom socijalnom osiguranju. Istina u krajevima čisto industrijskima (Lódz, Pabjanice, Zduńska Wola, Sasnowiec) broj je osiguranih članova spao, ali je zato u krajevima čisto agrikulturnim (Płock, Radom, Radomsko, Włocławek) porastao, dok se u samoj Varšavi održao na istoj visini. U polovici jula mjeseca ove godine priređena je u Varšavi izložba bolesničkih blagajna. Knjiga, koja je tom prilikom izašla, sadržava iscrpljive statističke podatke o poljskom bolesničkom osiguranju. Na teritoriju celokupne Poljske (bez gornje Šleske) bilo je na dan 31. decembra 1924. 175 bolesničkih blagajna, i to: na bivšem teritoriju ruskom 47 bolesničkih blagajna, na bivšem teritoriju pruskom 57 bolesničkih blagajna, na bivšem teritoriju austrijskom 71 bolesnička blagajna. Na teritoriju Gornje Šleske nalazi se 47 blagajna različitog tipa. Šleska je pretežno rudarska zemlja i blagajne su tamo različito organizirane. Imade tamo društvenih i preduzetničkih blagajna, malih i velikih, u kojima članstvo varira između nekoliko stotina i 140.000. Prihodi bolesničkih blagajna u Poljskoj iznašali su u prošloj godini 113,281.480 zloti, od čega je naplaćeno samih prinosa 105,662.758 zloti. Na upravne troškove izdato je samo 10%, na hranarinu 23.78%, na ostale potpore (bez lijekova) 35.86%, na liječničke troškove, izdržavanje apoteka, plate farmaceutskog personala izdato je oko 12%. Bolesničke blagajne po poljskom zakonu obvezane su, da svake godine 10% naplaćenih prinosa ulože u pričuvnu glavnicu sve dotle, dok ta glavnica ne bude potpuno pokrivena. Zakon od 19. V. 1920. u artiklu 44. dao je bolesničkim blagajnama pravo, da mogu osnivati svoje vlastite apoteke. S tim su se pravom poljske bolesničke blgajne obilno poslužile i podmirivale su u prošloj godini ⅔ svojih potreba (9,174,667 recepata) u vlastitim apotekama.

U Poljskoj je na bivšem pruskom teritoriju organizovana liječnička služba na osnovu slobodnog izbora liječnika, dok se na bivšem ruskom i austrijskom području liječnička služba bolesničkih blagajna vrši preko određenih i stalno namještenih liječnika. Poljske bolesničke blagajne posjeduju 55 vlastitih bolnica sa 5780 kreveta (od toga se najveći dio nalazi u Gornjoj Šleskoj), 7 sanatorija sa 309 kreveta, 14 oporavilišta, 39 röntgenovih kabineta, 23 analitička laboratorija (u kojima je izvršeno 63.739 analiza) i 116 apoteka. Kako vidimo poljske bolesničke blagajne raspolažu sa vrlo velikim brojem specijalnih zdravstvenih uređaja. U prošloj godini prema statističkim podacima poljske su bolesničke blagajne podijelile 12 milijuna 600 hiljada liječničkih savjeta i liječile 4,000.000 bolesnih. Iako taj broj nije prevelik, ipak moramo priznati — s obzirom na sanitarnu zapuštenost bivšeg ruskog teritorija Poljske — da bolesničke blagajne Poljske imadu veliko društveno značenje i da kao velike organizacije liječnika u republici Poljskoj vrše vrlo važnu zdravstvenu funkciju među najsiromašnijim slojevima pučanstva.

I osiguranje za slučaj nesreće unificirano je u Poljskoj tako, da je danom 1. jula 1924. godine austrijski zakon o osiguranju za slučaj nesreće rasprostranjen na celokupni teritorij. Na pređašnjem ruskom teritoriju postojalo je osiguranje za slučaj nesreće po sistemu francusko-engleskom. Dašto da je i ovo osiguranje bilo vrlo slabo provedeno.

Osiguranje za slučaj starosti i iznemoglosti i smrti još nije u Poljskoj provedeno, ali se radi na zakonskoj osnovi. Po toj osnovi krug osiguranika pokrivao bi se sa krugom osiguranika pomenutog zakona o osiguranju za slučaj bolesti. Invalidske rente iznašat će 40% obezbeđene zarade a udovičke rente, po uzoru osigu-

Digitized by Google

ranja privatnih namještenika, ne će biti ovisne od invaliditeta udovice. I u tom osiguranju, jednako kao i u bolesničkom plaćat će $^3/_5$ prinosa poslodavci, a $^2/_5$ radnici. Organizacija i uprava osiguranja za slučaj starosti, invaliditeta i smrti počivala bi na sadašnjim bolesničkim blagajnama. Što se tiče tehnike osiguranja predviđa se u ovom osiguranju kapitalno pokriće. Otpočelo bi se sa 9% premijama.

Osiguranje za slučaj besposlice (ubezpieczenie na wypadek bezrobocia) bilo je zavedeno u Poljskoj 18. jula lanjske godine. Dašto da to osiguranje, naročito u sadašnjoj gospodarskoj krizi gdje iz dana u dan pritiče sve veći broj neuposlenih, nije zadovoljavalo. Zato je ministar rada i socijalne skrbi Sokal spremio u maju mjesecu ove godine novelu zakona o osiguranju za slučaj besposlice. Po toj noveli povećani su prinosi od 2% na 2.5% obezbeđene nadnice. Najveća obezbeđena nadnica ustanovljena je sa 8 zł. Novčana potpora za slučaj besposlice iznosi dnevno:

za neoženjenog radnika	25%	obezbeđene nadnice
» radnika od 1—3 člana porodice	30%	» »
» » » 3—5 članova por.	35%	» »
» » iznad 5 » »	40%	» »

Razumije se, da su ove novčane potpore neznatne, ali one dolaze radnicima u momentu najveće oskudice, i u tom je njihova vrijednost. U najvećoj nuždi neskrivljene besposlice sa primanjem ovih malih potpora dobiva poljski radnik uvjerenje, da društvo misli na nj i da ga ne pušta da propadne.

Poljsko osiguranje za slučaj besposlice proteže se u glavnom na manuelne radnike, pošto namještenici, koji zarađuju mjesečno preko 400 zł. mogu biti na vlastiti zahtjev oslobođeni od toga osiguranja. Namještenici, koji zarađuju mjesečno preko 700 zł. izuzeti su iz osiguranja za slučaj besposlice. Prigovara se ovim odredbama, da su uperene protiv inteligentnih namještenika (bankarskih i privatnih činovnika), koji su danas u Poljskoj izvrženi najvećim redukcijama.

Ovim bismo u glavnim crtama pružili sliku današnjeg poljskog socijalnog osiguranja.

Što se tiče osiguranja za slučaj starosti, iznemoglosti i smrti, može se očekivati, da će u Poljskoj i to osiguranje u najkraće vrijeme biti provedeno. Živemo danas u doba, gdje sve kulturne države priznaju proletarijatu pravo na osiguranje u slučaju invaliditeta, starosti i smrti. Republika je Poljska sa svojom dosadašnjom zakonodavnom djelatnošću pokazala, da je svijesna značenja i toga osiguranja i da je spremna da sprovede i to osiguranje.

Branimir Haberle:

Pučki sanatorij za liječenje plućnih bolesti u Prosečnici (Čehoslovačka).

Godine 1914. osnovano je u Pragu inicijativom g. Vaclava Johanisa, narodnog poslanika i ravnatelja »Saveza čeških bolesničkih blagajna« društvo »Humanita« sa svrhom, da osniva razne socijalno-korisne i zdravstvene ustanove, te da uopće unapredjuje poboljšanje zdravstvenog stanja radničke klase. Na prvoj glavnoj skupštini u Pučkom Domu u Pragu, na kojoj se sastao velik broj zastupnika bolesničkih blagajna, radničkih sindikalnih organizacija, lekara i ostalih delegata, bilo je zaključeno, da se odmah razvije što veći propagandistički rad, kojim bi se upozorilo pučke mase na opasnost epidemičkih bolesti, a naročito na opasnost od tuberkuloze. Liječnici, koji su se osobitim marom posvetili propagandi društvene svrhe, održali su u tom pravcu čitav niz predavanja. Društvo je ubrzo okupilo lijep

Digitized by Google

broj članova i počelo se baviti mišlju, da odmah pristupi izgradnji jednog pučkog sanatorija za tuberkulozne radnike. Izabrana je naročita stručna komisija, da izabere mjesto za izgradnju takovog sanatorija. Godine 1915. komisija je pronašla prikladno mjesto u krasnom kraju Posazavju, u mjestu Prosečnici. Odmah je društvo kupilo potrebno zemljište za gradilište.

U srpnju 1916. počelo se sa izgradnjom velikog pučkog sanatorija za liječenje plućobolnih bolesnika, u koji će stati 320 bolesnika. Gradnja je trajala 5 godina, a gradjevna glavnica iznašala je oko pet milijuna K. č., a troškovi oko unutarnjeg uredjenja sanatorija oko dva milijuna K. č. Društvo je namaklo potrebni kapital dijelom iz svoje imovine, a dijelom iz državnih i javnih subvencija, potpora i darova privatnika, te iz čistog prihoda lutrije. Sam predsjednik Čehoslovačke Republike g. Dr. T. G. Masaryk darovao je prigodom posjete gradnje sanatorija 250.000 K. č. kao pripomoć za uredjenje sanatorija. Sanatorij sastoji se u celosti iz 11 objekata sa 125.398 m² zemljišta, oranica i šuma.

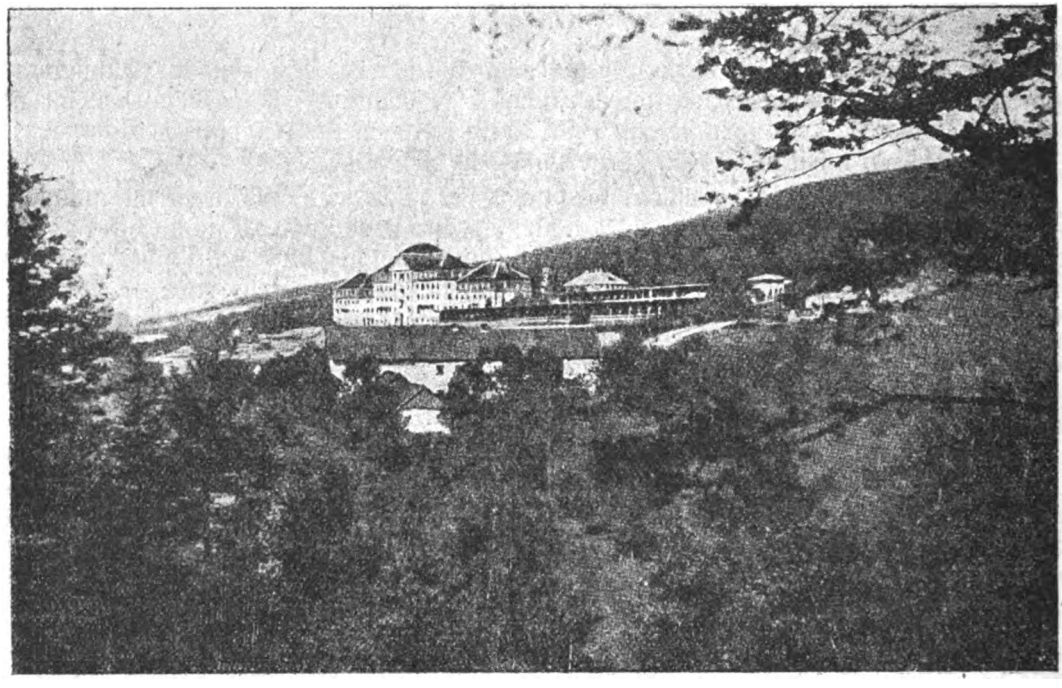

Položaj sanatorija jeste odličan. On leži na pruzi lokalne željeznice Prag—Čerčany, a udaljen je od željezničke stanice 4 minute, a od obale rijeke Sazave 5 minuta. On se nalazi 320 m. visoko nad morem, opkoljen sa sjeverozapada, sjevera i istoka šumovitim brežuljcima, punima guste crnogorične šume bivšeg konopištanskog vlastelinstva. Sanatorij zaštićen je od vjetrova, a u najbližoj okolici ne nalaze se nikakvi industrijski zavodi, čiji bi tvornički dimnjaci okuživali zrak.

Sam sanatorij sačinjava jedna skupina od triju velikih zgrada. Glavna srednja trokatna zgrada sa suterenom vezana je sa susjednim trokatnim zgradama gradjenim loggiama, koje služe u prizemlju i prvom katu kao natkrite ležaone za pacijente, za njihovo liječenje suncem i zrakom, a svršavaju u drugom katu sa terasama, na kojima se mogu pacijenti baviti slobodnom igrom (tjelovježbom). U sve tri zgrade smješteni su pacijenti na taj način, da se u prizemlju nalaze najteži bolesnici, a u trećem spratu najlakši. Svaki odio soba imade veliki hodnik, te po jednu prostranu prostoriju, koja služi za dnevni boravak pacijenata, za njihovo čitanje i razgovor. Kraj te prostorije nalaze se naročito higijenski uredjene umivaonice, od

Digitized by Google

kojih svaka imade 12 umivaonika. Usred glavne zgrade naprama stubištu nalazi se u svakom spratu soba za sestru njegovateljicu, a uz ovu prostorija za pripremu jela. U prizemlju glavne zgrade nalazi se prostrana čekaonica, ordinacija sa kemičkim i bakteriološkim laboratorijem, a do toga prostorija za Röntgen. U lijevom krilu prizemlja nalaze se dvije velike blagovaonice za pacijente uz prostoriju za pripremu jela i dizalo, kojim se dižu jela i pribor iz suterena, gdje se nalazi velika kuhinja s umivaonom, sa prostorijom za čišćenje zelenila i krumpira te s blagovaonom za kuhinjski personal i smočnicama. Osim toga nalazi se u suterenu hladiona sa ledom, komora za hranu, prostrana kotlovnica sa dva kotla za centralno grijanje i podrum za gorivo. U lijevom krilu suterena uredjeno je prostrano odelenje za kupanje sa kačnim kupkama i tuševima, sa kabinama za svlačenje i prostorijama za inhalaciju. U zgradi uredjene su prostrane dvorane za obdržavanje predavanja pacijentima, i knjižnica sa čitaonicom. Kraj glavnog stubišta glavne zgrade uredjeno je veliko osobno dizalo. U desnoj zgradi nalazi se u suterenu prostrana parna praona sa strojevima najmodernijeg sistema sa sušionom i gladionom, a kraj toga nalazi se desinfekciono odelenje. U prizemlju i u katovima nalaze se stanovi pacijenata. Isto tako uredjena je i lijeva zgrada. U sve prostorije ovih zgrada uvedeno je centralno grijanje sa niskim tlakom. Osim ovih glavnih zgrada imade zavod posebnu trokatnu zgradu za namješteništvo, jednu unajmljenu vilu za poslugu i tri zgrade u dolini rijeke Sazave za ekonomiju i osoblje uposleno kod gospodarstva. Godine 1922. izgradjena je kraj kolodvora zgrada, u kojoj je uredjena čekaonica, prodaja karata, stanovi liječnika, činovnika i namještenika zavoda te prostorije za stanovanje posjetitelja bolesnika, koji su došli iz daljnjih krajeva. Zavod imade i vlastitu pekarnu. Okolo samog sanatorija nalazi se više zdenaca sa pitkom vodom. Potrebi dovoljne količine pitke vode posvećena je naročita pažnja. Na brežuljku iznad sanatorija, sagradjen je željezno betonski rezervoir za vodu, koji imade dva odijeljena bazena, manji za pitku vodu a veći za vodu koja se crpi iz rijeke Sazave za podmirenje potreba praone, vrtljarstva i ekonomije. Iz zbirnih zdenaca pitke vode tjera se ona posebnim cijevima u rezervoir, odatle pako prolazi vodovodnim cijevima u sve zgrade sanatorija. Voda za uživanje crpi se sa električnim pogonom, a u slučaju pokvarenja rezervnim pogonom na benzin iz zdenca kraj rijeke Sazave, i tjera se u onaj poseban bazen rezervoira. Upotrebljena voda i fekalije odvode se kanalizacijskim cijevima do rijeke, ali se prije toga u posebnoj podzemnoj biološkoj stanici, koja se nalazi na najnižem dijelu gradilišta kod pruge lokalne željeznice, sfiltruju. Godine 1922. izgradjene su uz desnu zgradu drvene ležaone, u koje se može smjestiti 280 kreveta. Pred sanatorijem uredjen je park, usred kojega je načinjen bazen sa 7 metara promjera i sa vodoskokom. Što se tiče ekonomije, sanatoriju nije potrebna velika ekonomija usljed blizine dobre saobraćajne veze sa glavnim gradom Pragom.

S medicinskog gledišta posvećena je osobita pažnja uredjenju sanatorija. Osim kemičkog i bakteriološkog laboratorija te Röntgen aparata imade zavod vlastitu ljekarnu, vlastiti zubni ambulatorij i serološki laboratorij. Uredjeno je posebno odelenje za liječenje tuberkuloze gornjih disaćih organa te tuberkuloze dušnika. Zavod imade vlastiti metereološki observatorij, providjen sa svim potrebnim spravama.

Iz izvještaja glavnog i ravnajućeg liječnika vidi se da je osnovkom liječenja u sanatoriju individualizirano higijensko-dijetetičko liječenje. Osim toga upotrebljava se specifično liječenje (tuberculin, bacilarna emulzija, Dostalov tebecin i ektebin), liječenje umjetnim pneumotoraxom, helioterapija, chemoterapija (Krysolgan) i injekcijama Calcii chlorati 10% intravenozno. Glede hidroterapije mora se spomenuti, da se pacijenti umivaju hladnom vodom u jutro i na večer, a u ljetu se kupaju u rijeci Sazavi, u koliko im to dozvoli liječnik. Zavodski liječnici provadjaju klimatičko istraživanje okolice sanatorija. Posebni stručnjaci ispituju geomorfološke i hidrografičke prilike. U sanatoriju drže se tečajevi za usavršivanje

Digitized by Google

mladih liječnika u liječenju tuberkuloze. Pokazuje im se praktički i teoretski liječenje svih kliničkih forma tuberkuloze. Država sama šalje na svoj trošak mlade liječnike u sanatorij na tečaj, koji ujedno tom zgodom vrše službu pomoćnih liječnika. Da se posvećuje osobita pažnja znastvenom nivou liječničkog djelovanja u sanatoriju najbolji je dokaz to, što je održan tamo godine 1923. prvi čehoslovački znanstveni kongres protiv tuberkuloze. Tom zgodom uredili su liječnici sanatorija i izložbu, gdje su prikazali grafički i u slikama položaj sanatorija, rezultate liječenja i rada pacijenata. Iz liječničke statistike za prve dvije godine rada sanatorija razabiru se dobri rezultati. Prema rezultatu liječničke kliničke sposobnosti razdjeljeni su pacijenti u šest skupina: U prvu skupinu spadaju oni, kod kojih je po svršenom liječenju proces na plućima zaustavljen u svom razvoju. U drugu skupinu spadaju oni, kod kojih se uklonjenje procesa pokazuje na cijelom stanju, na vazi, u toku toplotne krivulje, kod kojih nalaz na plućima pokazuje doduše umanjenje fenomena za razvoj bolesti, no ipak ih potpuno ne nestaje. U treću skupinu spadaju oni, kod kojih cijelo stanje, vaga, tok toplotnih zavoja pokazuje doduše znatno poboljšanje, ali je ipak nalaz na plućima ostao nepromjeniv. U četvrtu skupinu spadaju oni, kod kojih ni nalaz na plućima, a niti cijelo stanje, tok toplotnih zavoja ni vaga ne pokazuju poboljšanja, ali isto tako ne pokazuju niti stupanj k pogoršavanju procesa. U petu skupinu spadaju oni, kod kojih je opaženo pogoršanje stanja, a u šestu skupinu oni, koji su u zavodu umrli. — Slijedeće dvije tabele prikazuju rezultate liječenja kod odlaska sa lječilišta i to prema kliničkoj sposobnosti i prema radnoj sposobnosti pacijenata, koji su bili na liječenju od maja 1922. do konca 1923. godine.

Rezultati liječenja obzirom na kliničku sposobnost pacijenata kod odlaska iz sanatorija.

Kliničke forme	Skupine												Ukupno	
	I.		II.		III.		IV.		V.		VI.			
	1922.	1923.	1922.	1923.	1922.	1923.	1922.	1923.	1922.	1923.	1922.	1923.	1922.	1923.
Tbc pluća infiltrativna nodosna	45	197	26	75	59	115	5	10	—	—	—	—	135	397
Tbc pluća fibrokaseosna svježa	—	15	15	50	40	150	27	67	13	11	1	6	96	299
Tbc pluća fibrosna i kron. fibrokaseosna benigna	—	—	1	5	2	20	3	2	—	—	—	—	6	27
Specif. upala pluća kaseosna	—	—	—	1	1	2	—	2	—	—	—	—	1	5
Tbc limfatičkih ganglija	—	8	1	2	2	1	—	1	—	—	—	—	3	12
Primarna upala porebrice tbc	—	5	2	3	1	2	—	1	—	—	—	—	3	11
Specif. upala bronhija	—	1	—	—	1	3	1	1	—	—	—	—	2	5
Specif. upala zglobova	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1
Tuberkuloza crijeva	—	—	1	—	1	—	1	—	—	1	—	1	3	2
Asthma	—	—	—	—	1	—	2	—	—	—	—	—	3	—
Ukupno . .	45	226	46	136	108	294	89	84	13	12	1	7	252	759

Digitized by Google

Rezultati liječenja obzirom na radnu sposobnost pacijenata kod odlaska iz sanatorija.

Kliničke forme	Radna sposobnost								Ukupno	
	potpuna		djelomična		dvojbena		nikakva			
	1922.	1923.	1922.	1923.	1922.	1923.	1922.	1923.	1922.	1923.
Tbc pluća infiltrativna nodosna	114	340	15	47	6	3	—	7	135	397
Tbc pluća fibrokaseosna svježa	13	89	31	83	18	29	34	98	96	299
Tbc pluća fibrosna i kron. fibrokaseosna benigna	2	10	4	11	—	2	—	4	6	27
Specif. upala pluća kaseosna	—	—	—	3	—	—	1	2	1	5
Tbc lymfatičkih žlijezda	3	9	—	1	—	—	—	2	3	12
Primarna upala porebrice tbc	2	7	1	2	—	—	—	2	3	11
Spec. upala bronhija	1	4	—	1	—	—	1	—	2	5
Specif. upala zglobova	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1
Tuberkuloza crijeva	—	—	1	—	1	—	1	2	3	2
Asthma	—	—	2	—	1	—	—	—	3	—
Ukupno . .	135	459	54	148	26	34	37	118	252	759

Što se tiče profilaktičke mjere t. j. obrane bolesnih i zdravih u zavodu od infekcije i reinfekcije, provadja se slijedeće:

1. odjeljuju se pacijenti, koji izlučuju bacile, od onih koji ne izlučuju; 2. izvršuje se desinfekcija sobnog uredjaja po odlasku svakog bolesnika sa naročitim desinfektorom; 3. rublje bolesnika pohranjeno u vreći pere se u zavodskoj praoni; 4. pribor i posudje desinficira se iskuhavanjem u rastopini sode u kuhinji, gdje se pere; 5. svaki bolesnik smije pljuvati samo u pljuvačnice staklene ili kovne — stolne ili džepne — koje se desinficiraju u autoklavu, ili u papirnate, koje se spaljuju u peći; 6. kod iskašljivanja imade svaki pacijent držati na ustima t. zv. japanske rupčiće, označene sa brojem bolesnika, koje smije stavljati samo u nepropustivi džep ili pako u za to označene posude, ali nikako odbacivati; 7. liječnici zaštićeni su kod istraživanja bilo maskom, bilo rupčićem, koji si drži bolesnik kod istraživanja na ustima. Kod laringoloških i vratnih istraživanja zaštićeni su komadićem platna, koje pokriva liječnikova usta i nos, kako se iz inih razloga upotrebljava kod operacija. Liječnicima potpomažu u radu sestre pomoćnice, koje su svršile državnu školu za sestre njegovateljice. Tako je zavod opskrbljen sa inteligentnim i stručno spremnim pomoćnim personalom.

Od mjeseca maja 1922. pa do konca g. 1923. bilo je primljeno u lječilište ukupno 1330 pacijenata. Od tih je nekvalificirano i odmah otpušteno 223 pacijenta, a 96 otpušteno je kao »netuberkulozni«, te je prema tome bilo na liječenju 1011 pacijenata. Od ovog broja pacijenata ustanovljeno je kod 925 prirast na vagi, a kod 33 gubitak na vagi. Najviše je primilo na vagi po 2—3 kg. i to 128 pacijenata. Prema zanimanju bilo je od otvorenja sanatorija pa do konca 1923. najviše privatnih činovnika, i to 171. Tvorničkih radnika bilo je 139, bravarskih i strojarskih radnika 93, željezničara 90 i t. d. Privatnih pacijenata bilo je 97. Od pacijenata otpada najveći broj na članove okružnih bolesničkih blagajna, kojih je bilo 386. Članova rudarskih bratimskih blagajna liječilo se 29, članova ostalih blagajna (po-

Digitized by Google

duzetničkih, zemljoradničkih, društvenih i sindikalnih) 318, a pitomaca socijalno-zdravstvenih korporacija (Čehoslovačkog Crvenog Križa, Masarykove lige protiv tuberkuloze) 127. Pacijenti imadu za razonodjenje u zavodu veliku knjižnicu i čitaonicu, a osim toga izdavaju vlastiti list pod naslovom: »Prosečnicke Šelesty«. Pacijenti ustaju u jutro u 6.30 h, a idu spavati u 9 sati. Svaki dan imadu pacijenti ležati u ležaonama, i to prije podne u dva maha po 1 sat i 15 minuta, a poslije podne isto dva puta po 1 sat. Objed se drži od 12 do 12.45 sati, a večera od 6 do 6.45 sati. U 9 sati ugašuje se rasvjeta u sanatoriju.

Zavodom upravlja posebni kuratorij društva sastavljen od članova društva »Humanita«, u kojem se nalaze i delegati Ministarstva Narodnog Zdravlja i Ministarstva Socijalne Skrbi, koja su pridonjela velikim subvencijama do brze izgradnje ovog sanatorija. Glede same uprave lječilišta provedena je točno razlika izmedju administrativno-gospodarske uprave i liječničke. Šef zavoda jeste ravnajući liječnik. On je i član kuratorija. On prima i otpušta bolesnike, sastavlja jestvenik, daje instrukcije administrativnom upravitelju, kakvu hranu treba nabaviti, te odredjuje, da se provedu svi popravci nužni za održanje nesmetanog rada zavoda.

Osim ravnajućeg liječnika imade zavod pet sekundarnih liječnika, jednog magistra farmacije, i sedam sestara pomoćnica. Administrativna uprava broji uz upravitelja još tri lica, te 12 muških i 32 ženska namještenika. Kuhinjom upravlja poseban šef-kuhar, a osim njega namješten je i poseban slastičar, da bude hrana, a naročito tjestenine prvorazredno priredjene.

U lječilište primaju se muške i ženske osobe, i to ne samo članovi osiguranici, nego i privatne osobe. Opskrbna pristojba iznosi za članove onih ustanova, koje imadu zakupljeni broj kreveta, dnevno 37 K. č., a za ostale pacijente dnevno 40 K. č.

Uprava lječilišta posvećuje sada naročitu pažnju uredjenju parka okolo sanatorija, te je u tu svrhu posadila već do sada 905 voćnih drva. Za šetnju pacijentima stoje na raspolaganju obližnje crnogorične šume, u kojima je uprava uredila puteve.

Opskrbnih dana bilo je u god. 1922. (samo kroz osam mjeseci) 19.194, a u godini 1923. 76.572. Glede financijskog poslovanja spominjemo, da je god. 1922. na račun liječenja primljeno 767.209 K. č., a god. 1923. 3,080.637 K. č. 48 h.

Izdatci iznašali su god. 1922. K. č. 729.417.77, a god. 1923. K. č. 3,073.381, a primitci 1922. god. K. č. 776.104.27, a god. 1923. K. č. 3.127.948.18.

Donijeli smo kratak prikaz ovog pučkog sanatorija, koji je odredjen u prvom redu za liječenje tuberkuloznih radnika. Češki narod obogaćen je sa jednom novom, najmodernije uredjenom ustanovom za suzbijanje tuberkuloze, koja će uz dosadanje sanatorije protiv tuberkuloze u Žamberku i Pleši mnogo pridonjeti poboljšanju zdravstvenih prilika u Čehoslovačkoj.

Др. Б. Аџија:

Извештај Инспекције Рада за годину 1924.

Желимо се са неколико речи осврнути на извештај Инспекције Рада за год. 1924., којој је стављено у дужност, да врши непосредни надзор над извршивањем свих законских прописа односећих се на социјалну и животну заштиту радника. Извештаји инспекција рада најзанимљивије су и најпоучније штиво за сваког социјалног политичара, јер му они могу да пруже највернију слику социјалног и економског положаја радништва, развој и утицај социјалног законодавства, стање социјалних покрета, социјалне хигијене, и т. д., особито ако су ти извештаји потпуни, те савесно и објективно израђивани. Извештаји наших инспекција рада,

Digitized by Google

прама данашњем стању de lege lata имају један априорни мањак: у њима нема података о приликама у жељезничким и рударским предузећима, јер се на ова предузећа не протеже закон о инспекцији рада.

Као ни о свим досадањим извештајима Инспекције Рада, тако се ни о овом задњем (за год. 1924.) не може рећи да је онакав какав би имао да буде. Не мислимо тиме овај недостатак приписати у кривњу данашњим органима Инспекције Рада. Насупрот, држимо, да они чине више него и могу. Кривњу за ово налазимо у ономе, што нам ти органи и сами у својим извештајима кажу, а што се кроз читаво време њиховог деловања провлачи као црвена нит: помањкање кредита и помањкање персонала. Штедња је добра и корисна онђе гђе јој има места, онђе гђе она значи спречавање разбацивања државног новца, али онђе гђе јој нема места, гђе она значи кочење рада, ту је штедња штетна и рађа најгорим последицама. Најмање јој је места у министарству социјалне политике и његовим подређеним органима.

Још један недостатак овог извештаја. Мањкави су податци, интервенције и све остало што је у вези са несретним случајевима. Ту се Инспекција Рада жали на Средишњи уред за осигурање радника, да ју он материјално не помаже и недостатно или доцкан извештава о несрећним случајевима. Нећемо испитивати на којој од ових двију институција лежи кривња за овај недостатак. Припомињемо једино, да би сарадња обих ових социјалних институција, а у смислу односних прописа Закона о инспекцији рада и XIV. главе З. О. Р., морала бити што ужа и што срдачнија. Ту бар штедња неби смела послужити ни једној ни другој страни као какав оправдани изговор, јер баш оно неколико маркантних примера о хигијенским приликама у многим радионицама и творницама, које у свом извештају наваћа Инспекција Рада, управо вапе по најужој сарадњи ових двију институција.

Прама овом извештају било је прегледано у години 1924. укупно 8146 предузећа, у којима је заштићено 175.607 радника, који се по старости и полу деле овако:

19.968	женских	преко 18 година
5.528	„	од 14—18 „
130	„	од 12—14 „
132.904	мушких	преко 18 година
15.694	„	од 14—18 „
1.373	„	од 12—14 „

Прво што упада у очи код овог сумарног прегледа је бројно упосливање женске радне снаге испод 18 година, а што још горе и деце (обојег пола) испод 14 година, дакле испод минимума, који је уопште дозвољен законом о заштити радника. Такове је деце било упослено 1.503; страшан број, страшна чињеница, која ће имати тешких моралних и хигијенских последица за наш раднички нараштај. Против те изричите протузаконитости и антисоцијалности морају Инспекције Рада најбезобзирније наступати, јер ту не могу доћи у обзир нити којекакви измишљени или умишљени интереси привреде. Повлачећи даљну консеквенцију из ове грозне појаве потребно је чим пре законски решити питање правног и социјалног положаја шегрта.

У погледу грађевног и хигијенског стања радионица, огрева, осветлења, вентилације, у погледу заштитних мера код машинских погона, станова, купатила, гардероба, и т. д., сумарни извештај Средишње Инспекције Рада стереотипно примећује „стање се није побољшало или није изменило прама лањској години"

Digitized by Google

оправдајући то привредном кризом, која је захватила сва предузећа, која дакле из материјалних разлога нису могла извршити нужне социјалне мере за заштиту здравља и живота својих упослених радника. То су жалосне констатације, које се неби смеле оправдати ни најтежом привредном кризом, јер би у сваком случају морала да превлада спознаја, да ако у предузећу нема хигијене не може бити нити савршене продукцијоне технике. Зло се злом не лечи!

Деломично су криви и сами радници за своје лоше хигијенске прилике, у којима раде и живу, јер док се радничке синдикалне организације брину за побољшање радничких плата и за скраћење радног времена, у чему постижу и врло лепих успеха, то се врло ретко, чак никада, у колективним уговорима. склопљеним међу радничким и послодавачким организацијама, не сусрећемо са установама, које би се односиле на здравље радника и на хигијенско уређење радионица. Борба за чисто материјална питања довела је чак до случајева, да сами радници саботирају законске прописе о трајању радног времена и својевољно раде по 12, 14 и 16 сати дневно. То се особито догађа код неорганизованих радника, који тако могу избећи, иначе строгој, контроли синдиката.

Ништа боље није у погледу економског положаја радника. Према извештају обичне надницe квалификованик радника износиле су 50—70 динара, а неквалификованих 25—35 динара, док су шегрти били плаћени са **3—8 динара дневно.** Успоредимо ли с овим свотама цене најнужнијих животних потрепштина, онда збиља није потребно никаково даљне разлагање о економском положају наше радничке класе. Беспослица, која је „у току годиие 1924. била много осетнија но прошле године", завршује оквир ове беде,

Кад би овај извештај садржавао податке о радним условима и приликама у нашим рудокопима, који се нису поправљали ни за време рата, ни после рата, те на нашим жељезницама (особито о стамбеним приликама жељезничара!), каква би то текар била слика социјалног стања у нашој држави.

А сад само неколико примера из извештаја појединих инспектора рада.

„У 21 случајева нашло се је, да радници нису имали постељине и да нису били опскрбљени покривачима. У већини тих случајева било је предузетницима наређено, да то набаве и да их радницима ставе на располагање, што је изазвало велики отпор са стране послодаваца", или „шегрти у малим обртима у великој већину станују у нездравим, претесним и по зими неогријаним становима", — ето то су слике, које нам даје о култури и социјалном разумевању индустрије љубљански инспектор рада из краја наше најнапредније и најразвијеније индустрије. И његов колега мариборски инспектор рада, извештавајући о радничким становима, каже: „Код већине се послодаваца опажа потпуно помањкање социјалног осећаја за решење тог питања (т. ј. стамбеног питања радника). Изговор на данашњу новчану кризу деломично је оправдан само за она предузећа, која се данас установљују, али никако није оправдан за старија предузећа. То потврђује изванредно велики број кућа, које су у доба повољне новчане коњуктуре купила особито већа предузећа у Марибору. Нити једна од тих кућа не служи за станове радника..." Исти инспектор о здравственом стању радника каже: „Главни узроци болести (туберкулозе) јесу услед станариске беде пренапуњени станови. Има случајева где у једном простору од 30 кубичних метара станује 8 до 10 особа". У истину овим општим опажањима инспектора мањкају бројчани, статистички подаци, али су зато и ове општенито утврђене чињенице достатне, да нам осветле прилике и понукају све позване кругове — државна надлештва, послодавачке кругове, радничке организације — на размишљање о најхитријој

Digitized by Google

репарацији ових прилика. Неби се смело преко тога прећи са ресигнацијом као што чини загребачки инспектор рада кад каже: „услед слабог економског стања појединих предузећа било је током године пословање у циљу провађања прописа „Правилника о хигијенским и заштитним мерама" знатно отешчано, па је у више случајева Инспекција Рада била присиљена предбежно одустати од захтева, који су изискивали веће инвестиције и тиме кадкада доводиле у питање и сам даљни опстанак предузећа" (ово ми изгледа мало одвише смиона тврдња!), тим више кад баш тај инспектор констатира, да је у једној творници одеће у једној дворани од 400 куб. метара радило 65 радника! И кад би се овђе могно говорити о каковој сентименталности она неби била на месту. То најбоље може да нам потврди Министарство финанција и његови подручни порезни органи у спровађању порезних закона!

На другом месту исто загребачки инспектор рада констатира „да се у најгорем израбљивању налазе деца упослена у једној творници стакла (од којих је било 15 мушких и 5 женских испод 14 година старости) постављени у врућину од којих 50° C директно код саме фабрикације посла". Исправно је у том случају поступила Инспекција кад је завела казнени поступак против дотичног предузећа, само нам се чини, да су у том погледу недостатне законске установе за такове протузаконитости. Тим више је то очигледно кад се има у виду овај пример „у једном је случају установљено, да је стројовођа једне локомотиве шумске жељезнице био од 5 сати у јутро упослен до 11½ сати ноћу, те је већ у 4½ сата слиједећег јутра морао поновно на посао", „дневни рад од 12, 14 и 16 сати установљен је у једној дрвеној индустрији, једној пивовари и једној радиони сухомеснате робе ..." (стр. 77 извештаја загребачке Инспекције Рада). Све ове жалосне констатације јасним су доказом, да се прописи Закона о заштити радника врло слабо или никако не провађају, да је потребна што строжа и стриктнија његова примена, а у ту сврху потребно је најхитније издавање односних правилника.

Илустрацију пако хигијене некојих предузећа у Босни и њихове културе даје вам овај извадак из извештаја сарајевског инспектора рада: „У једној производњи чешљева творничког значаја, која је била смештена у иначе одговарајућој згради, није било захода, ради чега је дотични предузетник оделио део радионе дрвеном грађом и у одељку тако добивеном направио заход најпримитивније врсте помоћу неколико дасака и једне старе канте од петролеја. Ова се је канта дневно пре почетка рада излевала у канал кроз отвор, који је у ту сврху био направљен у средини радионе а није био снабдевен са једним сифоном ..." Овоме збиља не треба коментара.

Обласни инспектор нишки јавља: „Ложионице на угљеним рудницима и каменоломима, у врло су рђавом стању. Од слабог су материјала са влажним земљаним подом и кровом који прокишњава, пуне промаје, мрачне. Таковог су стања шест ложионица од девет прегледаних."

И тако би могли ићи од примера к примеру, да се још више уверимо како је потребно, да Инспекције Рада буду снабдевене што издашнијим кредитима и бројнијом стручном радном снагом како би оне могле најенергичније порадити на репарацији ових уистину мизерних прилика. Исто тако је потребна сарадња Средишњег уреда за осигурање радника, који би се морао строго држати својих прописа у XIV. глави З. О. Р., а посебуце санкција § 116. ЗОР.

Digitized by Google

Коначно се мора споменути, да некоји инспектори рада у својим извештајима исправно запажају судбоносно ширење и дејствовање алкохола међу радницима, тачно констатирајући како алкохол не само да уништава телесну способност и душевни развој, већ уједно радницима одузимље велики део њихове зараде, коју они тиме одузимљу себи и својим породицама. Али нажалост у тим извештајима не налазимо никаквих података о колективним уговорима и њихов утицај на стабилизацију радног односа, а преко ове и на стабилизацију општих социјалних и економских прилика.

И поред некојих недостатака неби смело бити ни једног радника на социјалном пољу, који неби прочитао овај извештај, који на својих 279 страна доноси много поучног солијално-политичког материјала.

BILJEŠKE.

SOCIJALNO OSIGURANJE U SOVJETSKOJ RUSIJI.

Praška »Internationale Zeitschrift für Sozialversicherung« u svom 8. i 9. broju donosi članak g. Miljutina, šefa centralne uprave socijalnog osiguranja u Moskvi, iz kojeg donosimo ovaj kratki izvadak:

U početku oktobarske (boljševičke) revolucije provodile su radničko osiguranje razne bolesničke blagajne i druga osiguravajuća društva, čija je uprava bila isključivo u rukama radnika a prinose su plaćali poslodavci.

Nakon provedene boljševičke revolucije, koja je iz temelja promjenila principe privrednog života u Rusiji, a posebice dokinula privatno vlasništvo proizvodnih sredstava, kao naravna posljedica morala je nastati promjena i u organizaciji socijalnog osiguranja. Dekretom od 31. oktobra 1918. napušta se sistem socijalnog **osiguranja**, i uvadja se sistem socijalnog **sbrinjavanja**. Prinosi se nisu nikakovi plaćali, već je država, u čijim se je rukama nalazila čitava industrijska produkcija, svake godine uvrštavala u svoj budžet jednu stanovitu sumu, koja je služila za podmirivanje potreba socijalnog sbrinjavanja posloprimaca.

Godine 1921. dolazi do ponovnog preokreta u ekonomskom i produkcijonom životu Rusije, uvadja se novi sistem ekonomske politike (t. zv. Nep), u produkcijoni proces umjesto države stupaju novi nosioci: zadruge, koncesijoneri, privatni preduzetnici, i t. d. Naravno da je time nastala potreba ponovne reorganizacije socijalnog osiguranja, koja se uvadja zakonom od 15. novembra 1921. (koji s ostalim socijalnim zakonima tvori t. zv. **kodeks rada**), a proteže se na sve osobe, koje uz nadnicu rade u državnim, zadrugarskim, kooperativnim i privatnim preduzećima.

Sredstva za socijalno osiguranje namiču se prinosima. Prinose plaćaju državna i privatna preduzeća, dok radnici ne plaćaju nikakvih prinosa. U svrhu plaćanja prinosa sva su preduzeća i poslovi razdjeljeni u četiri razreda prama stepenu opasnosti. Preduzeća I. razreda opasnosti plaćaju 16% od ukupne sume, koju svojim radnicima i namještenicima plaćaju u ime nadnica, preduzeća II. razreda 18% od rečene sume, III. razreda 20%, a IV. razreda 22%. Nekoja državna preduzeća i pogoni uživaju stanovite pogodnosti (samo 10—12%). Za neredovito plaćanje prinosa predvidjene su velike novčane globe, dok se za lažne prijave odgovara i kriminalno. Za sezonske i druge prigodimične radnike postoji posebna prinosna tarifa izmedju 0.5% do 13.3%.

Svi prinosi, koji se plaćaju socijalnom osiguranju sačinjavaju fondove socijalnog osiguranja. Takovih fondova ima tri vrste: 1. fondovi za operacije; 2. svesovjetski rezervni fond socijalnog osiguranja; 3. republikanski rezervni fondovi za liječenje. — Fondovi za operacije teritorijalno su razdjeljeni te stoje pod upravom pojedinih osiguravajućih blagajna; svesovjetski rezervni fond je centralizovan i s njim upravlja Centralni ured za osiguranje, a služi u glavnom za pokriće upravnih troškova, za poduzimanje profilaktičkih mjera, za osnivanje sanatorija i lječilišta u čitavoj sovjetskoj Rusiji, i t. d. Republikanski upravni fondovi služe samo za zdravstvene svrhe i s njima upravlja komesarijat (ministarstvo) za narodno zdravlje.

Digitized by Google

Vrhovna instanca za socijalno osiguranje u sovjetskoj Rusiji je **centralni ured za osiguranje**, koji se nalazi u sklopu komesarijata (miinstarstva) za rad. Na čelu ovog ureda stoji šef, koji je imenovan od komesarijata i centralnog odbora stručnih organizacija. Kod komesarijata za rad u pojedinim saveznim republikama postoje t. zv. **glavne direkcije**, koje upravljaju poslovima socijalnog osiguranja u dotičnim pokrajinama. Ove direkcije, osim prava kontrole nad mjesnim osiguravajućim organima, imaju pravo i zakonodavne inicijative, naravno preko centralnog ureda.

Kao savjetodavni organ, a sa zadatkom, da daje glavne direktive centralnom uredu, da daje svoja mišljenja i primjetbe o osnovama zakona odnosećih se na socijalno osiguranje, — osnovano je u sklopu komesarijata rada **savezno vijeće za socijalno osiguranje**. U ovom je vijeću zastupan i komesarijat za narodno gospodarstvo s razloga, što se socijalno osiguranje smatra jednim od važnih faktora privrednog života. Analogno i sa istim zadacima, ovom saveznom vijeću postoje vijeća za socijalno osiguranje kod komesarijata za rad pojedinih saveznih republika.

Organizacija gubernijalnih (oblasnih) organa za socijalno osiguranje prilično je raznovrsna po pojedinim gubernijama. U glavnom ali u glavnim mjestima gubernija postoje **gubernijalne blagajne za osiguranje**, kojima upravlja jedan odbor izabran na skupštinama radničkih strukovnih organizacija. U djelokrug ovih gubernijalnih organa (blagajna) spada osnivanje **okružnih blagajna za osiguranje**, odredjivanje njihova djelokruga, odobravanje statuta, i t. d. Oni ujedno imaju kompetenciju u pogledu materijalno-pravnih zakonskih propisa osiguranja, a takodjer su kontrolni organi okružnih blagajna. Kontrolu nad gubernijalnim organima (blagajnama) vrše komesarijati za rad u pojedinim saveznim republikama. Kod gubernijalnih organa postoje revizijone komisije (nadzorni odbori).

Provadjači osiguranja su **blagajne za osiguranje** (okružne), koje se osnivaju ondje gdje ima najmanje 2000 osiguranih članova. Ove blagajne imaju svoje upravne odbore (3—7 članova) i nadzorne odbore (najmanje 3 člana). U mjestima ispod 2000 članova, a koja su udaljena od blagajna, osnivaju se **povjereništva za osiguranje**.

Temeljni principi, na kojima se osniva organizacija socijalnog osiguranja u sovjetskoj Rusiji jesu: a) najuža veza sa stručnim radničkim organizacijama; b) iz samoupravnih tijela isključeni su poslodavci; c) centralizacija svih grana osiguranja u jednom nosiocu; i d) zajedničko nošenje rizika osiguranja.

ОСИГУРАЊЕ НЕУПОСЛЕНИХ У ИТАЛИЈИ.

Осигурање неупослених у Италији уређено је кр. наредбом од 30. децембра 1924. Том наредбом одређује се заштита од несрећа, које настају усљед недобровољне незапослености, и то заштита мушкараца и жена без обзира на државну припадност, у колико су навршили 15. годину живота, а нису још прекорачили 65. год. Код проматрања границе старости морамо си предочити то, да у јужним крајевима наступа прије зрелост и старост људи него ли код сјеверних народа. Изузети су из осигурања у главном полодјелски радници, затим радници, који се налазе стално у државној служби, чиновници у јавним и приватним службама као и намјештеници, код чега су код првих свакако постављена ограничења обзиром на њихову зараду, затим умјетници, лица упослена у кућанству и т. д. Приноси се убиру половично од послодаваца, а половично од радника и дијеле се на три наднична разреда. Приноси се могу исплаћивати и у маркама. Носиоци осигурања јесу: народна благајна за социјална осигурања у Риму и покрајинске и окружне бкагајне за осигурање против неупослености, које потпадају под напред споменуту народну благајну. Ове благајне покривају из приноса трошкове осигурања. Један дио приноса придржаје се за нарочити фонд у сврху припомоћи оним покрајинским благајнама, које се не могу издржавати из властитих средстава. У тај фонд уплаћује се такођер половица глоба, које се убиру на основу споменуте наредбе. Подавања се састоје из потпора и из струковне изобразбе. Потпоре подјелене су према својој висини на три наднична разреда и исплаћују се почам

Digitized by Google

од осмог дана након престанка рада. Висина потпора равна се према томе, у којем су приносном разреду прије почетка неупослености плаћани приноси кроз најдуље вријеме у трајању посљедњих двију година. Исплата потпора везана је на испуњене разних прописа. У првом реду мора бити недобровољна неупосленост. Таковом се не сматра неупосленост која је настала потпуним или дјеломичним престанком дјеловања предузећа услијед спорова између радника и послодаваца Право на исплату потпоре настаје тек тридесети дан након почетка неупослености, ако је ова настала услијед добровољног иступа из радног одношаја или услијед иступа својом кривњом. Ако се уопће у таковим случајевима дају потпоре то је у изричитом протурјечју са основним принципом, да се имаде потпора да даје само у случајевима недобровољне неупослености. Т. зв. сезонским радницима не исплаћује се потпора за цијело т. зв. мртво вријеме, т. ј. за вријеме док не траје сезона. Врло је одгојна и спомена вриједна одредба, да исплата потпоре може овисити од судјеловања на течајевима за струковну изобразбу. Благајне за осигурање могу уредити течајеве за практичну изобразбу као и изобразбу у радионицама. Свеопћа обавеза за оснивање течајева била би без сврхе, пошто не постоји зато у свим мјестима потреба Трајање потпоре равна се према броју плаћених полумјесечних приноса. За постигнуће потпоре уопће, мора бити уплаћено у посљедње двије године прије почетка неупослености најмање 24 полумјесечних приноса. Ако је овај пропис испуњен, траје потпора највише 90 дана а ако је уплаћено најмање 36 полумјесечних приноса, траје потпора највише 120 дана. Ако је који осигураник након исцрпљења потпоре од 90 дана поново постао у истој години неупослен то он може примати још за даљних 30 дана потпору у случају да је код наступа ове нове неупослености, урачунајући већ прије уплаћене приносе, уплатио у посљедње двије године најмање 36 полумјесечних приноса. Питање потребе не игра никакве улоге код издавања потпоре. Намјештеници носиоца осигурања за случај неупослености изједначени су са онима, који се налазе у служби носиоца општег социјалног осигурања, којима су носиоци осигурања за случај неупослености прикључени, али се ипак њихове плаће исплаћују на рачун трошкова осигурања за случај неупослености. Остале одредбе споменуте наредбе раде о казнама као и о проведби самог осигурања. Вредан је спомена још онај параграф наредбе, који дозвољава за борбу и олакшицу неупослености позајмљење новчаних средстава из расположивих прихода осигурања за случај неупослености до извјесне границе за нарочито зато означене јавне радове, који се врше из општих или мјесних интереса. Повратак ових предујмова мора се извршити најкасније у року од 2 године дана.

Б. Х.

Ново уређење осигурања неупослених у Швицарској.

Швицарски парламенат прихватио је на 17. октобра 1924. закон о пружању приноса за осигурање у случају неупослености. Држава даје према том новом закону јавним и приватним благајнама за случај неупослености субвенције к њиховим потпорама, у колико те благајне испуне извјесне увјете. Наиме, благајна мора, у колико жели од државе примати потпору, искључити из свога рада сваку ону сврху, која нема никакве везе са скрби око неупослених. Мора имати посебно властито књиговодство и благајну. мора правилно управљати са својом имовином, мора точно означити приносе чланова, потпоре, које издаје и употребу фонда. Неупосленим члановима имаде благајна да исплаћује дневницу, која не смије прекорачити 60 % наднице ожењеног неупослености мора сваки осигураник придонети потврду свог посљедњег послодавца. Право на примање потпоре почиње тек након чланства од најмање

Digitized by Google

члана, а 50% наднице неожењеног. Неупослени мора бити без своје кривње без посла и мора бити уписан код којега уреда за посредовање рада. О разлогу 180 дана и не прије него ли се наврши три дана од пријаве код уреда за посредовање рада. У случају штрајка или искључења из посла, смије се потпора за случај неупослености исплаћивати тек тридесети дан након њиховог завршетка, а код наступа радне неспособноси, не смије се уопће ова потпора исплаћивати. Трајање уживања потпоре не смије прекорачити у једној години деведесет дана, али може бити на основу закључка државног вијећа продужено. Потпора се губи, ако осигураник не искористи прилику за какав прикладни посао, ако не испуњује прописе надзора, ако даје криве податке или ако протуправилно ужива потпору. Код дјеломичне неупослености не смије одштета обзиром на надницу, коју је осигураник уживао, прекорачити 80% нормалне зараде ожењеног радника, а 70% неожењеног. Право на уживање ове потпоре престаје након 90 дана.

Државни принос јавним благајнама износи 40% наднице, а синдикалним благајнама 30%, који износ може ипак парламенат повисити за 10%. Благајне, које уживају право на субвенцију са стране државе, морају предложити државној власти своје статуте, као и пријавити сваку промјену истих, морају поднашати прописане статистичке податке, те у реду предложити годишње извјештаје и годишње рачуне о својем раду. Државна потпора исплаћује се благајнама тек, након што се испита њихов годишњи рачун. Државна власт може у свако вријеме да контролира рад благајне Субвенција се мора употребити за повишење потпора или за повишење фонда. Кантони могу такођер давати субвенције благајнама. Према овом новом закону одређени су посебни органи, који одлучују о праву на уживање потпоре, о поступку код установљења неправилности у појединим благајнама, о поступку са иноземним држављанима и о слободи сеобе чланова. Благајне су према овом закону ослобођене од ратног пореза. Државно вијеће може такођер подјељење субвенције учинити овисним и од тога, да ли су благајне ослобођене од изравних пореза кантона и опћина. Б. Х.

PREDRADNJE OKO UVEDENJA OBAVEZNOG SOCIJALNOG OSIGURANJA U AUSTRALIJI.

Posebni parlamentarni odbor izabran 1923. podnio je nedavno parlamentu Saveza Australskih Država izvještaj o shodnosti uvedenja obaveznog osiguranja za slučaj bolesti, iznemoglosti i starosti, te materinstva svih osoba, koje samostalno ne privredjuju. U Australiji postoji već preko dvadeset godina dobrovoljno osiguranje za slučaj bolesti, ali se ovo pokazalo nedostatnim, pošto je obuhvaćalo jedva trećinu radnika, koji stanuju na teritoriju australskih država (520.000 od preko 1,500.000 radnika). Uzrok su tome teški uvjeti za primanje u osiguranje, a osim toga i pomanjkanje svake organske veze između različitih nosioca bolesničkog osiguranja. Uslijed ovog poslednjeg nastali su mrtvi troškovi, koji bi se inače izbjegli. Potpore, koje su davale blagajne, nisu dovoljne niti prema svojoj visini iznosa, niti prema trajanju uživanja. Glede osiguranja za slučaj nezgode nije postojao sistem obaveznog kolektivnog osiguranja, već se je davala odšteta u slučaju nezgode na principu pooštrene dužnosti jamstva pojedinog poslodavca. Prema tome je odšteta za slučaj nezgode bila posvema kao stvar privatnog prava odijeljena od socijalnog osiguranja. Parlamentarni odbor pronašao je, da pripomoć rodiljama, koja postoji od g. 1912., isto tako nije dovoljna. Dosadanji zakon daje jednu jedinu potporu iz državnih sredstava svakoj majci bez obzira na njezin imovinski položaj kao paušalnu svotu od 5 lib. koja onemogućuje suzbijanje velikog pomora djece. Za pokriće rizika u slučaju iznemoglosti i starosti predvidja australski savez već od god. 1908. t. zv. sistem mirovina, koje naziva profesor Manes na zgodan način »Shrinjavanje gradjana«. Broj osoba, koje su dosada uživale ove mirovine, iznosio je oko 150.000. Međutim iznosi renta za iznemoglost i starost, koje su se davale po dosadanjim zakonima isključivo

Digitized by Google

iz državnih sredstava, pokazali su se nedostatnim. Osiguranje siročadi uopće je manjkalo.

Prema predlozima, koje je stavio parlamentarni odbor, imale bi se uvesti izmjene u svim granama osiguranja prema sjedećim principima:

Svi radnici imali bi se u buduće osigurati **obavezno** za slučaj bolesti, materinstva, iznemoglosti i starosti, a njihova djeca za slučaj gubitka hranitelja. Osiguranje odnosilo bi se takodjer i na posljedice uslijed poslovnih nezgoda i pružalo bi osiguranicima dodatak za djecu za svako dijete, koje je osiguranik uzdržavao. Slijedeći primjer engleskog osiguranja predvidja odbor u izvještaju posebne nosioce osiguranja za novčane potpore, a posebne za stvarne potpore. Ove se potpore razlikuju u iznosima prema spolu osiguranika, dok se ne razlikuju obzirom na imetak uživaoca. Novčane bi potpore imale isplaćivati uprava posebnog fonda za osiguranje. Stvarne pak potpore imala bi isplaćivati uprava fonda za liječenje, koja bi imala raditi u uskoj vezi sa organima javne zdravstvene službe.

IV. MEDJUNARODNI KONGRES ZA POSLOVNE BOLESTI I LIJEČENJE NEZGODA.

Dne 7. do 12. septembra o. g. održao se je kongres za poslovne bolesti i liječenje nezgoda u Amsterdamu. Na kongresu bili su prisutni delegati raznih država, koji su iznijeli podatke o radu države i privatnih organizacija na suzbijanju nezgoda i poslovnih bolesti. Prema izvještaju njemačkih delegata odredjena je zakonski u Njemačkoj dužnost odštete radniku u slučaju obolenja od poslovne bolesti. Njemački su delegati kod toga upozorili na različita mišljenja, koja postoje o osiguravajuco-tehničkom pojmu poslovnih bolesti. Uvedenje jedne liste poslovnih bolesti, koja bi vredila za sve države, pokazuje se, da je za sada nemoguće, pošto se mora postanak poslovne bolesti prosudjivati prema pojedinostima uvjeta proizvodnje. Od lista pojedinih država, najbolja je dosada ona u Engleskoj, gdje već od god. 1906. postoji obaveza odštete radnika u slučaju obolenja od poslovne bolesti. Delegat Eltschnig podnio je izvještaj o ozledama očiju kod posla, te je prikazao jednu prašku i bečku statistiku ozleda očiju, navlastito kod metalskih radnika. U Americi se je umanjio broj ozljeda očiju nakon uvedenja zaštitnih naočara za 75%. Ovaj je delegat zahtijevao, da se ne naknadjuje one nezgode, koje nastaju uslijed nenošenja dobrih zaštitnih naočara. Za voditelje lokomotiva preporučile su se u diskusiji t. zv. »tople zaštitne naočare« izradjene po poznatoj tvrtci »Zeiss« iz Jene. Nizozemski delegat Heijermans zahtijevao je vlastite strojeve i alat u radionicama za slabe, stare, iznemogle i tuberkulozne radnike, koje bi uredile općine odnosno država, da se na taj način pojedincima pomogne, i da se zajednica zaštiti od neproduktivnih izdataka. Njemački delegat Thiele iz Dresdena zahtijevao je pooštrenu, medjunarodno izgradjenu zaštitu za rad žena. Švicarski delegat Roth prikazao je, kako metalski radnici, koji se bave kraj svog rada u tvornici sa poljodjelskim radom, boluju manje od reumatizma, neurastenije i da ne pokazuju tako rano znakove starosti, u koliko se što više bave s tim nuzgrednim zanimanjem. Ruski delegati iznjeli su, da je u Sovjetskoj Rusiji uposleno 1500 inspektora rada, koji su izabrani iz krugova radnika i koji se brinu za nadzor nad provadjanjem propisa radnog prava. Nadalje je zaposleno 232 liječnika kao zdravstveni inspektori i 313 inžinjera kao tehnički inspektori. Pet velikih državnih instituta sa mnogobrojnim laboratorijima, kliničkim odjelenjima i t. d. u Moskvi, Lenjin gradu i Harkovu služi za unapredjenje liječenja poslovnih bolesti i za razvitak higijene rada. Osim toga uvedene su na više medicinskih fakulteta stolice za higijenu rada, koja se smatra obaveznom strukom kod polaganja ispita.

REZOLUCIJA II. KONGRESA RADNIČKIH KOMORA.

1. O carinama i položaju radničke klase: Da su u toku prošle godine po cenu velikih finansiskih žrtava zadovoljeni zahtevi poslodavaca: opšta carinska tarifa i medunarodni ugovori, koji su na osnovu nje zaključeni, podigli su uvozne carine tako da su izvesnim granama industrije stvorile monopolisan položaj; tarifa za prevoz robe na železnicama znatno je reducirana. S druge strane nastupila je tendencija da kamatna stopa na finansiski kapital pada i da brzo pada cena poljoprivrednih proizvoda. Novom carinskom tarifom stvorena nesrazmera u cenama industriske i poljoprivredne robe izazvala je trenutnu zabunu u prometu robe na pijaci, ustezanju poljoprivrenika da prodaju svoju i kupuju industrijsku robu, ali će se poljoprivreda

Digitized by Google

morati prilagoditi odnosima tarifa u korist industrijalaca a na teret poljoprivrede i široke mase potrošača. Otuda su danas manje nego ikad opravdani zahtevi poslodavaca za produžavanjem radnoga vremena, za stalnim obaranjem radničkih i nameštenićkih plata, za ne izvođenjem radničkog osiguranja, za obustavom sprovođenja zakona o zaštiti i osiguranju radnika.

Na žalost ovi zahtevi poslodavaca, čak i po cenu gaženja zakona, našli su podrške kod organa vlasti.

2. Radničko osiguranje ujediniti: Kroz odredbe finansiskog zakona o budžetskim dvanaestinama izlučeni su iz opšteta osiguranja svi rudarski radnici, odloženo je na neodređeno vreme osiguranje u starosti i iznemoglosti, koje je imalo stupiti na snagu prvog jula o. g., nametnuto radničkom osiguranju plaćanje za lečenje radnika od epidemičnih bolesti, koje svi drugi građani uživaju besplatno, kojim je merama postojeće radničko osiguranje na slučaj bolesti učinjeno pasivnim i dovedeno u nemogućnost da odgovori svojim zadatcima.

Kongres Radničkih Komora odlučno protestvuje protivu ovoga čina upropašćivanja radničkog osiguranja i zahtjeva da se sve izuzetne odredbe, nečujno proturene kroz finansiske zakone, odmah ukinu, a osiguranje u starosti i invaliditetu što pre izvede.

3. Osiguranje u besposlenosti: Zakon o osiguranju na slučaj nezaposlenosti. No ne samo da ništa nije učinjeno na pripremi ove vrste osiguranja, već se ni sabrani novac za ovu cilj, koji već iznosi oko 16 miliona dinara, ne upotrebljava za pomaganje besposlenih. Kongres zahtjeva da se odmah donese nužni pravilnik za organizovanje ove pomoći i da se njenome izdavanju pristupi.

4. Sačuvati autonomije i novac radničkog osiguranja: Uprava radničkog osiguranja počela je upotrebljavati sabrane fondove kojima se garantuje vremena i doživotna renta osakaćenim radnicima na jedino koristan i pravilan način: da u svima krajevima države podigne sanatorijume i lečilišta, a u svima većim mestima zgrade za svoje ambulante i apoteke i smeštaj svojih kancelarija. Ovaj način rada, koji se praktikuje u svima kulturnim državama zabranilo je Ministarstvo Socijalne Politike na zahtjev poslodavaca, koji hoće da taj radnički novac ne bude upotrebljavan na radničke potrebe nego da se njima preko banaka da na zajam i da oni njime upravljaju.

Kongres Radničkih Komora oštro osuđuje ovaj udar nanet autonomiji radničkog osiguranja, koje samo slobodno odlučuje o upotrebi svojih kapitala, udar razvitku javne higijene, koja se potčinjava samoživim interesima kapitalizma, udar napretku naših socijalnih institucija.

5. Regulisati radno vreme: Usled nedonošenja nužnih pravilnika o zabrani noćnoga rada u pekarnicama, o regulisanju pitanja o otvaranju i zatvaranju trgovačkih radnji, o radničkim legitimacijama i izboru radničkih poverenika, svi propisi zakona o zaštiti radnika o ovim pitanjima i danas su mrtvo slovo na hartiji, a zakonom zabranjeni noćni rad traje, radno osoblje u trgovačkim i zanatskim radnjama nema regulisanoga radnog vremena i nedeljnog počinka, radnici nemaju zakonskih legitimacija niti se njihovi poverenici poštuju. Kongres zahteva da se ovi pravilnici odmah donesu i zakon o zaštiti radnika uvede na snagu.

6. Uvesti Berze Rada: Berze Rada, tako potrebne današnjoj neregulisanoj radnoj pijaci, vrlo su malo organizovane i krediti za njih upotrebljavaju se u druge svrhe. Kongres zahteva da se u smislu zakona o zaštiti radnika odmah pristupi organizovanju berza rada u svima većim mestima države.

7. Unificirati radničko zakonodavstvo: Zakon o zaštiti radnika nije regulisao sve radne odnose te su ostali na snazi pokrajinski zakoni: zakon o radnjama u Srbiji, obrtni zakoni i redovi u ostalim pokrajinama, zakon o trgovačkim nameštenicima, zakon o penzionom osiguranju privatnih nameštenika i t. d. Kongres zahteva unifikaciju svega zakonodavstva o radničkom pravu u jedan opšti državni zakon.

8. Za ratifikaciju Vašingtonskih Konvencija: I pored mnogobrojnih i javno pred međunarodnim forumima datih obećanja od strane vlade da će ratifikovati odluke konferencija međunarodnog biroa rada u Ženevi, vlada nije ni do danas ratifikovala ni jednu od tih odluka. Kongres zahteva da se toj ratifikaciji odmah pristupi i da se veze Ministarstva Socijalne Politike sa Međjunarodnim Biroom Rada što više razviju i učvršćuju.

9. Reformisati poresko zakonodavstvo i ukinuti porez na radničke nadnice: Državni budžeti Jugoslavije rasli su i rastu strahovitom brzinom. Oni su se za zadnjih nekoliko

Digitized by Google

godina do malo udesetostručili i ako privredna snaga zemlja i naroda ni iz daleka nije išla u stopu sa tim vrtoglavim penjanjem budžeta. U mesto normalnih 10 i maksimum do 15—18% od narodne privrede, koliko državni budžet najvišše sme da iznosi, naš državni bužet guta i 25—30% narodne privrede. Pretežno neproduktivni stavovi u budžetu čine da on, takav kakav je, postaje ozbiljna smetnja i opasnost privrednom usponu zemlje.

Nereformisano poresko zakonodavstvo u smislu progresivne poreze na imanja i dohodak čini da je ogroman teret državnog budžeta apsolutno nejednako raspodeljen na državljane: u mesto neposredni, što bi bilo sasvim pravilno, posredni porezi su razvijeni do virtuoziteta i čine oko 90% sviju državnih prihoda. Karakteristika te poreske sisteme najbolje se vidi u faktu da ogroman zemljišni posed cele države ne plaća državi više poreze nego što joj donosi trošarina na sam šećer! Ovakvim poreskim sistemom država uz autonomne prireze — strahovito penje skupoću sviju životnih potreba i život širokih narodnih a poglavito radničkih i siromašnih masa, čini teškim, očajnim i nemogućim, jer je svaki pojedinac sa oko 1000 a porodica sa oko 4000—5000 dinara godišnje oporezovana indirektnim putem, preko raznih trošarina, monopola, taksa i carina i t. d. na sve životne potrebe.

Povrh ovih strahovitih tereta vlada je uvela još i porez na radničku nadnicu! Ovaj porez je i vapijuća nepravda i nepodnošljiv teret, jer je utvrđeno da su stvarne nadnice naših radnika znatno manje od nadnica u drugim državama, i da je odnos njihov koji statistika pokazuje još lošiji na štetu radnika kad se u vidu ima naša državna poreska politika. Bežeći od temeljite poreske reforme, vlada je udarila na gladne radničke nadnice kao da se radi o oporezivanju luksusa i time im, neposrednim porezovanjem, oduzela i onu mogućnost bednog tavorenja koja je ostala bila iza posrednog oporezivanja tih istih nadnica. Podsecajući radnicima mogućnost i najelementarnije ishrane, vlada onemogućuje reprodukciju radne snage, podsecajući time koren i industriju i ubija zdrava pokolenja proleterska i narodna.

Jednovremeno do nemogućnosti oporezovana je i industriska i zanatska radinost što se rdavo odaziva i na radničke nadnice; dok je zemljoposed, kao glavna privredna grana u državi, ostao uglavnom neoporezovan. Jasna je ogromna šteta koju zbog toga ima i država i zemljorad: zbog malenih poreza zemljoradnik nema potrebe da usavršava i razvije svoj rad već radi primitivno, proizvodi prilično malo, zato malo i na pijacu iznosi, malo izvozi, trgovinski bilans države slabi, do malo novca dolazi, usporava nacionalnu akumulaciju kapitala, slab je kupac industrijskih artikala i celom društvu daje pečat nazadnosti.

Sve ovo imajući u vidu, konferencija Radničkih Komora kao hitnu potrebu smatra:

1. Da državni budžet mora da bude smanjen na polovinu, time što će izbačeni biti svi neproduktivni izdatci i ukinuta suvišna ministarstva, a da se u njemu pojačaju izdatci na produktivne, kulturne i socijalne ustanove;

2. Da se poresko zakonodavstvo reformiše u duhu progresivne poreze na imanje i dohodak i nasleđe, posredni porezi da se sistematski ukidaju a porezi na radničke nadnice da se odmah ukinu, s time da se zakonski utvrdi minimum potreban za egzistenciju u visini od 30.000 godišnje, koji ne sme biti pod udarom poreze;

3. Da na izradu poreskog zakonodavstva pozvane budu i Radničke Komore i glavna reprezentacija radničkih sindikalnih organizaciju u zemlji.

10. Država i javna tela da prednjače u zaštiti radnika: Kongres protestvuje što državna privredna preduzeća saučestvuju u opštoj težnji poslodavaca za pogoršavanjem položaja radnika:

Državna rudarska preduzeća su diktatom smanjila zarade svima svojim radnicima. U savezu sa tim tendencija državnih privrednih preduzeća ide za tim, da se radnici u državnim preduzećima, kao što je to već slučaj u saobraćaju, izuzmu ispod propisa Zakona o Zaštiti Radnika. Uticaj radnika i službenika u bolesničkom fondu saobraćajnih preduzeća i bratinskim blagajnicama rudara, skresan je izuzetnim propisima njihovih statuta na minimum i saučestvovanje radničkih predstavnika u upravama tih radničkih institucija potpuno je izlišno radi prerogativa, koji je dat predstavnicima preduzeća. Mnoga državna preduzeća, naročito vojna, ne plaćaju svoje prinose za bolesničko osiguranje svog osoblja prema propisima Zakona o Osiguranju Radnika, i na taj način, šiljući sve svoje radnike i nameštenike na lečenje i na primanje potpore, dovode bolesničko osiguranje, koje iz samih radničkih prinosa ne može da udovolji

Digitized by Google

zakonskim obavezama, na rub propasti. Kongres zahteva, da državna i javna tela prednjače u svome načinu postupanja sa radnicima u mesto da budu brutalniji od privatnih poslodavaca, kao što je to danas slučaj.

11. Ništa o radnicima a bez radnika: Kongres upozorava na povredu čl. 39. zakona o zaštiti radnika, po kome su sve državne i samoupravne vlasti dužne tražiti od radničkih komora mišljenje o svima projektima zakona, uredaba i naredaba, koji se tiču radnika, Ovoga zakonskog propisa ne drže se državne vlasti, pa često puta i Ministarstvo Socijalne Politike. Radničke Komore nisu saslušane čak ni o porezu na radničke nadnice i ako su to i osobeno tražile.

12. Ujedinjenje radničke klase neodložna potreba: 1. Jedan od najglavnijih uzroka slabosti naše radničke klase leži u njenoj pocepanosti i razjedinjenosti. To u prvom redu važi o radničkim sindikalnim organizacijama koje je pocepanost dovela do potpune nemoći.

2. Radničke Komore, kao i sve druge ustanove socijalnoga zakonodavstva u našoj zemlji, mogu odgovoriti svojim visokim zadatcima i ciljevima samo u tom slučaju ako iza njih stoje čvrste i jake radničke sindikalne organizacije.

Sa obzirom na ovo, Drugi Kongres Radničkih Komora:

1. Pozdravlja svaku akciju kojoj je cilj grupisanje i ujedinjenje radničkih sindikata.

2. Vidi u kongresu ujedinjenja, koji se sada drži, korak od istorijskog značaja u cilju podizanja i stvaranja jednoga jedinstvenoga moćnoga i snažnoga sindikalnoga pokreta.

Digitized by Google

Službeni Glasnik Središnjeg ureda za osiguranje radnika.

Br. 32.330/25.

Naputak za ocjenjivanje umanjenja radne sposobnosti iza nesrećnih slučajeva.

Zakonom o osiguranju radnika od 14. maja 1922. utvrdjen je postupak, kojim se imade postupati ako se osiguranom članu desi nesrećni slučaj i kao u ostalom socijalnom osiguranju tako i u ovoj grani osiguranja namijenjen je liječniku vrlo važan zadatak. U prvom će redu medicinski stručnjak moći da ustanovi kolika je šteta koja je nastala zbog tjelesne povrede i da li je smrt prouzrokovana nesrećnim slučajem. Kako je rentni odbor, koji imade da izreče rentu u slučaju poslovne nezgode upućen na liječničko mnijenje, to se imade sa strane liječnika pri izdavanju ovakvih mnijenja postupati sa najvećom pažnjom i savjesnošću.

Po ZOR je predmet osiguranja naknada štete (§ 84. ZOR), koja nastane uslijed ozlede ili smrti osiguranika. Zakon ne definira pojam štete, nego propisuje kao naknadu iste pri potpunoj radnoj sposobnosti na vrijeme njenog trajanja obezbedjenu godišnju zaradu osiguranika, a u slučaju djelomične radne sposobnosti pripada osiguraniku onaj dio potpune rente, koji srazmjerno odgovara izgubljenoj sposobnosti za rad. To znači dakle, da je gubitak na radnoj sposobnosti mjera štete, koja se imade nadoknaditi, a da nije ozleda tijela kao takova osigurana.

Šteta koja će nastati uslijed nesrećnog slučaja biti će posljedica poremećena zdravlja, koje onemogućuje privredu. Privredna sposobnost jest mogućnost iskoristiti radnu sposobnost ozledjenika, koji je prema stupnju izgubljene radne sposobnosti i manje privredno sposoban.

Radna je nesposobnost ovisna o raznim okolnostima: od tjelesnog i duševnog stanja ozledjenika prouzročenog usljed nezgode (vrst i težina nezgode) ili uslijed individualnih osebujnosti (ostalo tjelesno stanje, doba, spol, zvanje i zaposlenje, zarada). Tjelesno stanje imade se uzeti u obzir u toliko, u koliko je od upliva na umanjenje radne sposobnosti uslijed nesrećnog slučaja, a to se imade prosuditi individualno. Visoko doba, osim kod malih ozljeda, povisiti će radnu nesposobnost. Ženski će spol, uslijed svoje manje otpornosti kod težih ozleda, više izgubiti na radnoj sposobnosti nego li muški.

Što se tiče upliva izučenog zanimanja na stupanj radne sposobnosti imade se uzeti u obzir:

1. vrst izučenog zanimanja i da li se isto izvršivalo za vrijeme nezgode ili ako ne, kako dugo se nije izvršivalo;
2. vrst i težina ozlede;
3. doba i spol;
4. da li je zanimanje takovo, da će ga ozledjenik lahko moći izmjeniti sa drugim.

Izučeno zanimanje može kod pojedinih posljedica ozlede uzrokovati onakav stupanj umanjenja radne sposobnosti, koji je sasvim različit od onog kod neizučenog, nekvalificiranog radnika. Zaposlenje može da je takovo, da ozledjenik imade takav socijalni položaj, ili da je zaposlenje istoga tražilo tako maleni tjelesni napor, da bi mogao izbor biti vrlo malen med drugim zvanjima, koja bi došla u buduće u obzir kod takovog ozledjenika. Isto može i starije doba da suzi izbor novog zvanja. Izučen zanat ne dolazi u obzir kod prosudjivanja umanjenja radne sposobnosti, ako ga je ozledjenik napustio već dulje vremena prije ozlede. Spol se imade uzeti u obzir, jer krug novih zvanja kod ženskinja već je sam po sebi uži, a za ozledjene još uži i manji. Upliv zanimanja na stupanj radne sposobnosti biti će naravno kod teških posljedica nezgode često manji nego li kod lakih.

Digitized by Google

Radna nesposobnost može da je posvemašnja ili djelomična, trajna ili privremena. Svaka će ma iole veća ozleda ili akutna vanjska ili nutarnja bolest prouzročiti posvemašnju radnu nesposobnost, koja će tako dugo trajati, dokle god izlskuje uzročna bolest mirovanje i odstranjenje vanjskih štetnih uticaja poradi uspješnog liječenja. Najčešće se desi djelomična umanjenost radne sposobnosti. Liječnik imade da konstatuje za koliko je radna sposobnost umanjena i mora da ovo umanjenje označi u postotcima. Za podlogu ocjenjivanja služi individualna radna sposobnost ozledjenika kakova je prije nesrećnog slučaja bila. Bit je umanjenja radne sposobnosti, da su funkcije ekstremiteta ili ćutila, tjelesne snage uopće, ili duševne funkcije djelomično umanjene ili sasvim obustavljene. Dalje mora liječnik da prosudi da li je radna sposobnost trajno ili privremeno umanjena. Pravo na rentu nastupa od svršetka liječenja, a do svršetka istoga najviše do svršetka 10 nedelja iza povrede imade ozledjenik pravo na potpore propisane u toč. 1. i 2. §-a 45. Z. O. R. Poslije prvih 10 tjedana u najviše slučajeva ne će biti stupanj radne sposobnosti takav, da se ne bi dalje promijenio, nego će se obično postepeno povećati. Da se predlaže umanjenje rente, moraju promjene da budu bitne, što će liječnik moći ustanoviti a) na temelju lokalnog nalaza i kliničkom pretragom konstatuje sadašnje posljedice nesrećnog slučaja i sravnjuje iste sa prijašnjim nalazom, b) na temelju zdravstvenog stanja ozledjenika, koje će trpiti beziznimno kod svake povrede, treba dakle ovo već u prvom nalazu opisati da bi se mogle ustanoviti kasnije nastale promjene, c) na temelju toga da se je radna sposobnost bitno povećala na pr. mišićje ozledjenog uda se bitno ojačalo, povredjeni zglob bitno je bolje pokretljiv i t. d.

Prosudjivanje radne nesposobnosti jednako je kod privremenih i kod stalnih posljedica nezgode. Ovo je prosudjivanje dužnost liječnika koji imade uvid u individualne osebujnosti ozledjenika i u direktne posljedice ozljede, a svojim specijalnim znanjem zvan je, da prosudi upliv ozlede na uporabivost ozledjenih dijelova tijela i da prosudi vjerojatnost subjektivnih navoda ozledjenika. Zato služi njegovo mnijenje kao uputa rentnom odboru i ravnateljstvu za dopitanje rente. Nu osim liječnika imadu još da prosude umanjenje radne sposobnosti i tehnički i tehnološki orijentirani ljudi, članovi rentnog odbora, koji će znati što i u koliko čini radnika nesposobnim za izvršivanje njegovog zvanja.

Kako liječničko mnijenje služi laicima za orijentaciju, to će dobro biti čim više izbjegavati medicinske tehničke izraze. Treba i držati na umu da će laiku bolje služiti fotografija ili mala skica ozledjenog organa, nego najtočnije razglabanje riječima.

Za izdavanje liječničkog mnijenja treba se služiti propisanim formularom, a sadržaj istoga bit će u glavnom sljedeći:

1. Ime, doba zvanje (tačno definirano) ozledjenika.
2. Zdravstvena anamneza sve do nezgode.
3. Opis nezgode sa strane ozledjenika.
4. Opis bolesti od dana nezgode do dana pretrage.
5. Subjektivne tužbe ozledjenika.
6. Opis objektivnih promjena.
7. Obrazloženje konačnog suda i izjava za koliko je postotaka umanjena radna sposobnost.
8. Da li je daljnje liječenje potrebno i kakovo.
9. Da li se imade ozledjenik iznova pregledati i kada.

Ad 2. Biti će od važnosti kod svih težih ozleda, nu osobito kod unutarnjih i živčanih bolesti, koje su navodno od nezgode prouzročene, biti će anamneza eventualno od odlučne važnosti. Izjave ozledjenika valja kritički prosuditi, jer iskustvo već odavna uči da će ozledjenik svoju ma i staru bolest od eventualno i malene ozljede datirati, što može da radi i bona fide, jer ga je istom nezgoda na bolest upozorila.

Digitized by Google

Ad 3. Opis nezgode sa strane bolesnika sravniti će liječnik sa opisom u prijavnici za nezgodu. Iz ovog će si opisa moći katkad liječnik stvoriti sud, da li u opće posljedica nezgode odgovara načinu kako se je zbila, jer je na pr. isključeno da je tko zadobio traumatsku kilu lahkim padom na ledja, ili da si je tko lahkim padom na glavu ozljedio nutarnje organe.

Ad 4. Važno je znati, da li je nezgoda prisilila ozledjenika da odmah napusti rad. Ostale neposredne posljedice nezgode možemo saznati iz nalaza prvoga liječnika, koji je liječio ozledjenika iza nezgode.

Ad 5. Subjektivne tužbe moramo uzeti ad notam, jer mogu biti od važnosti pored daljnjeg toka bolesti.

Ad 6. Objektivni simptomi bolesti, ovdje je točna svestrana pregledba bolesnika neophodno nužna. Razjasniti će se time na pr. inače nerazumljive tužbe poslije lahke ozljede ekstremitete kad se nadje grieška na srcu, ili otok nogu kad se nadje bubrežna bolest i t. d. Tu valja opširno opisati sveukupno zdravstveno stanje, kako je tijelo gradjeno, koliko ugojeno, kakvi su pojedini organi i napokon točan opis ozledjenog organa i pomoću mjerenja centimetrom, a kod ozlede ekstremitete valja nju i onu sa zdrave strane mjeriti.

Ad 7. Potanko obrazloženi sud, u kojem se ponajviše o tom radi da li je sadanja bolest odnosno smrt ozledjenika u savezu sa navodnom nezgodom. Samo će liječnik znati prosuditi, da li je zaista oboljenje ili smrt prouzročena nesrećnim slučajem. On će posljedice nezgode liječnički ustanoviti (diagnoza), morat će da razjasni svezu izmedju bolesti i nezgode (aetiologija), mora da prosudi da li je to novo oboljenje ili pogoršanje od prije postojeće bolesti, da li se je smrt slučajno desila pri radu kao naravna posljedica postojeće bolesti ili da li je prouzrokovana zaposlenjem t. j., da li je obavljanje ovoga posla bio važan i odlučujući čimbenik nastupile smrti ili štetne promjene u zdravlju, koje su nastale nesrećnim slučajem.

Da se uzmogne doći do jednolične prakse svih mjesnih organa SUZOR-a, propisuju se skrižaljke nalaza za izdavanje liječničkih mnijenja. Vidi priloge A, B, C.

Po zakonu nije skučeno slobodno ocjenjivanje stupnja umanjenja radne sposobnosti ozledjenika, tako da se ova ocjena može individualno svakom slučaju akomodirati. Nu ipak je korisno, dapače nužno imati jedan putokaz kod ocjenjivanja radne nesposobnosti i taj je putokaz stvoren dugogodišnjom praksom njemačkog radničkog osiguranja, koje se je prakse držala bivša zemaljska blagajna za osiguranje radnika isto kao i Središnji ured za osiguranje radnika, i to kako mislimo potpuno ispravno, jer je njemačka praksa kao najstarija i najiskusnija bila poprimljena od svih drugih naroda, koji su uveli radničko osiguranje za nesrećni slučaj. Poradi toga slijedi skrižaljka posljedica nesrećnih slučajeva sa oznakom postotka umanjenja radne sposobnosti. Još jednom naglašujemo da ovi postotci služe samo kao putokaz, dok ocjenjivanje pojedinih slučajeva imade da bude individualno, utemeljeno na gore razloženim principima. Još jednom nam je dužnost upozoriti liječnike na odgovornost koju nose izdavanjem nalaza i mnijenja iza nesrećnih slučajeva, ova su mnijenja javne isprave i kako često o njima ovisi i sudbina jednog čovjeka i njegove porodice, nameće se dužnost da liječnik postupa savjesno i objektivno, svijestan si svog odgovornog i važnog položaja i u ovoj grani radničkog osiguranja.

Iznos renta u postotcima nakon jednostavnih ozljeda.

Gubitak jednog oka i gubitak vida na jednom oku		20 —30
Gubitak obih očiju		100
Umanjenje sluha u manjem stepenu s jedne strane		0
Umanjenje sluha u manjem stepenu s obe strane		10
Umanjenje sluha u jačem stepenu s jedne strane		10
Umanjenje sluha u jačem stepenu s obe strane	do	40
Potpuni gubitak sluha s jedne strane		20
Potpuni gubitak sluha s obe strane		50 —60

Digitized by Google

Kod poremećenja ravnotežja usljed bolesti labirinta daljnje povišenje za		20 —30
Gubitak obih ruku, nogu ili jedne ruke i jedne noge		100
Gubitak desnog gornjeg uda prema duljini batuljka	66⅔	75 —80
Gubitak lijevog gornjeg uda prema duljini batuljka		60 —70
Gubitak desne ruke		60—66⅔
Gubitak lijeve ruke		50 —60
Gubitak palca sa košću zapešća jednak je gubitku pol ruke. Ako je sačuvana i pokretljiva kost zapešća		
desno gubitak palca		25 —30
lijevo gubitak palca		20 —25
Gubitak kažiprsta desno		15
Gubitak kažiprsta lijevo		12
Gubitak srednjaka desno		12
Gubitak srednjaka lijevo		10
Gubitak prstenjaka desno i lijevo		10
Gubitak malog prsta desno i lijevo		10 —12
Gubitak noge iznad koljena		75
Gubitak noge sa sačuvanim i gibivim koljenom		50—66⅔
Gubitak noge		50
Gubitak nožnog palca		0 —10
Gubitak jednog nožnog prsta		0
Gubitak sviju nožnih prstiju		15 —20
Manje kile koje potpasač dobro drži		10
Manje kile s obiju strana		15 —20
Pomaknuće materice bez upala, kao i descensus iste i vagine, koje pesar drži		20 —25

Za gubitak pojedinih prsti označene rente vrijede samo za doba dok nastupi navika na defekat koja se vidi iz normalno razvite muskulature i iz toga, da je plaća radnika ista kao ona drugih radnika iste kategorije, dakle da nema više materijalne štete. Kod ukočenja zglobova vrijede sljedeći postoci: Ako se može nakon ukočenosti ramenog zgloba ruka podignuti do horizontale desno 30%, lijevo 28%. Ukočenje lakta u pravom kutu desno 30, lijevo 25%, u ispruženom položaju desno 50—60%, lijevo 45—50%. Nemogućnost supinacije ruke desno 33⅓%, lijevo 25—30%. Ukočenost ručnog zgloba desno 25, lijevo 20%. Ukončenje bedrenog zgloba u ispruženom položaju u početku 75, a dalje iza navike 33—25%. Ukočenje koljena u ispruženom položaju u početku 45, kasnije 33⅓%.

Što se posttraumatske tuberkuloze tiče mora liječnik kod diagnoze iste biti vrlo oprezan, jer je tuberkuloza pojedinih organa čovjeka i bez ozljede toliko česta, da se ne može i ne smije uvijek svesti nastala jedna lokalna tuberkuloza baš na ozledu, po principu: post hoc propter hoc. Nesrećni slučaj mora da bude apsolutno sigurno dokazan i mora da je teže naravi, a pojave tuberkuloze moraju da se vremeno i lokalno slažu sa ozledom.

Za navodno traumatsku kilu mora biti sigurno dokazana poslovna nezgoda, mora da je ozledjenik odmah ili kratko vrijeme iza toga napustio posao i da se je javio odmah liječniku. Traumatskim načinom nastala kila pokazati će izvjesne znakove ovoga postanka (velike bolove, eventualno i sufuzije, peritonealne podražaje, inkarceraciju i t. d.) dok će kila starijeg porijetla biti obično veća, bezbolna, lahko se reponira, ingvinalni kanal će biti raširen. Ako se predmnijeva da je kila nastala usljied poslovne nezogde pri prirodjenom širokom ing. kanalu, to okrivljeno natezanje pri poslu mora da bude neobično jako, i da prekorači običajni napor dotičnog zaposlenja, jer inače je zaposlenje dalo samo povoda da se kila pojavi, a nije istu prouzročila.

Zagreb, 20. novembra 1925.

Generalni direktor:
u. z. **M. Jaklić.**

Digitized by Google

I. strana. Formular A.

OKRUŽNI URED ZA OSIGURANJE RADNIKA U .....

Prva liječnička pregledba.

(Ovaj se formular imade rabiti pri svakoj ozledi koja je ili može da bude posljedica nesrećnog slučaja).

Ime ozledjenika: .....

Zanimanje ..... **doba** ..... **dan ozlede** .....

1. Vrst ozlede: .....

2. Subjektivne tužbe uslied ozlede: .....

3. Objektivni nalaz navodnih posljedica ozlede: .....

4. Ostali nalaz: (pazi na tuberkulozu, prijašnje ozlede, ratni invaliditet, kilu i t. d.)

5. Kakovo je dalnje liječenje potrebno? (Specijalističko, bolničko?) .....

6. Dali će predvidivo ostati radna sposobnost umanjena? .....

Datum . Potpis:

.....

Ovaj formular ima da bude na crvenom papiru; formata 34 cm × 21 cm.

Digitized by Google

Predlog rentnog ili glavnog liječnika gledom na dalnje liječenje:

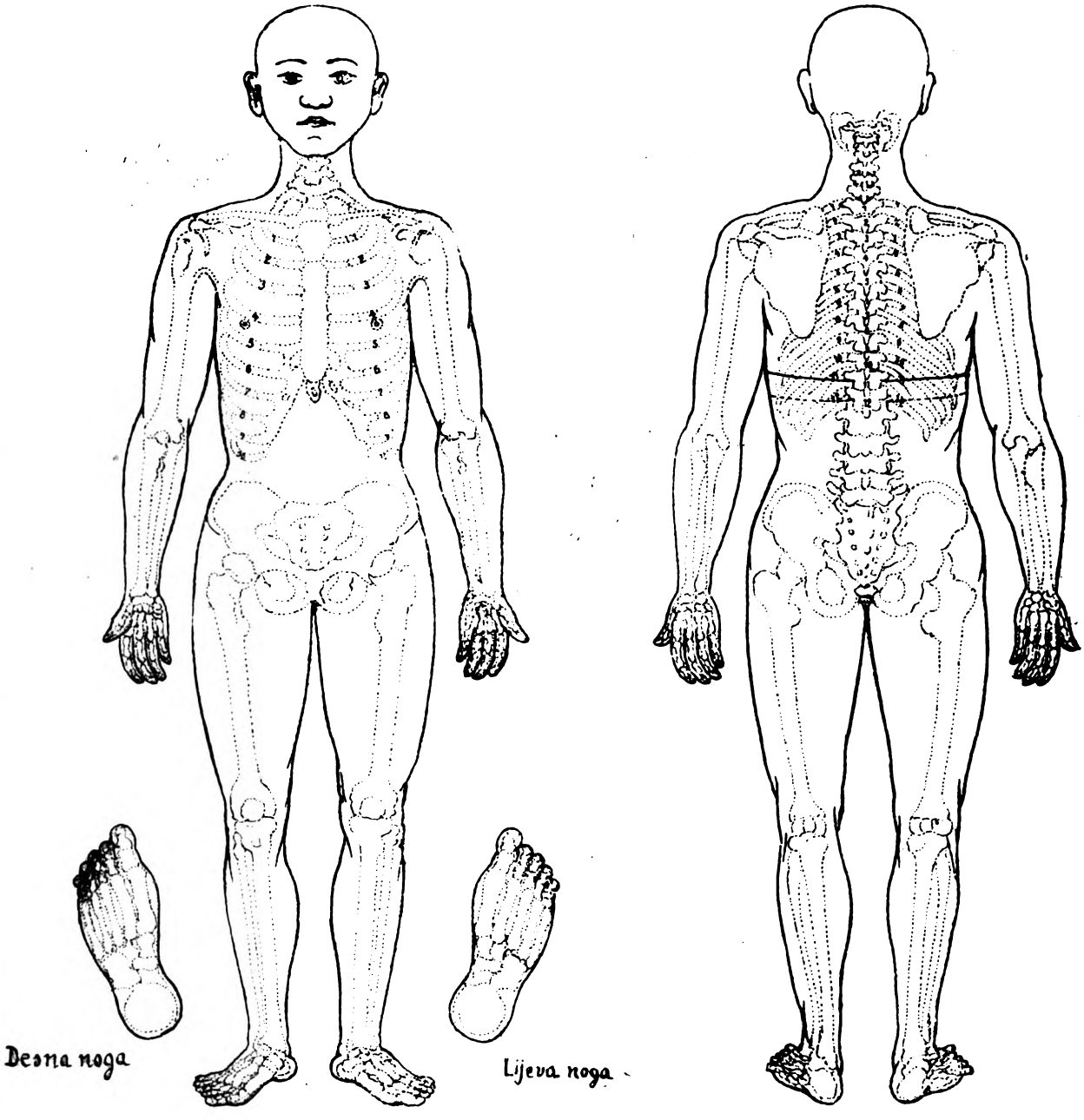

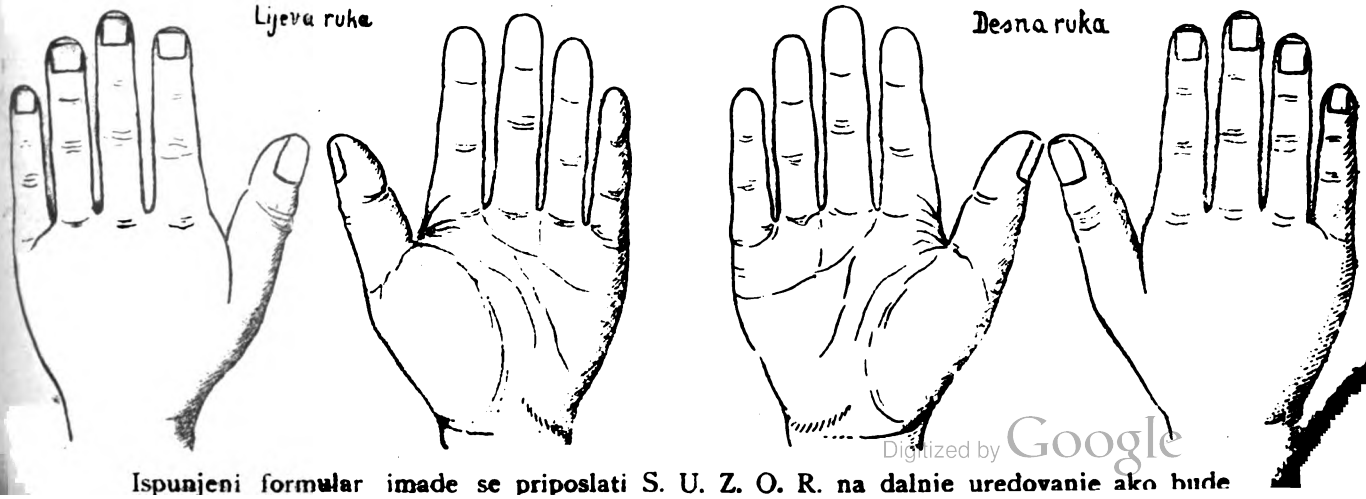

Digitized by Google

Ispunjeni formular imade se priposlati S. U. Z. O. R. na dalnje uredovanje ako bude

I. strana.

Formular **B.**

OKRUŽNI URED ZA OSIGURANJE RADNIKA U .....

Broj R.
Broj nezgode stat. lista.

LIJEČNIČKO MNIJENJE

ZA DOPITANJE PRIVREMENIH RENTI.

o zdravstvenom stanju i o stupnju radne sposobnosti .....
rodjenoga godine ..... zanimanje .....
stanujući u ..... pošta .....

I. Ustanovljenje istovjetnosti.

1. Kako je ustanovljena istovjetnost ozlijedjene osobe? .....

II. Navodi ozlijedjenika.

2. Potpis ozlijedjenog: .....

3. Kada se je dogodio nesrečni slučaj? .....

4. Kako se je dogodila nezgoda? Da li je odmah prekinut rad, ili kada iza nezgode? Kada je zatražena prva liječnička pomoć? .....

5. Dali su se ozlijedjeniku već prije desile poslovne nezgode? Kada i kakove? Jeli imade bolesti ili mana u svezi sa svjetskim ratom, jeli uživa državnu invalidsku penziju? .....

6. Dali ozlijedjenik sada radi, od kada, u kojem svojstvu uz koju plaću? .....

ovaj formular ima da bude formata 34 cm > 21 cm.

Digitized by Google

II. strana.

7. Kakove sadašnje posljedice nezgode navadja ozlijedjenik?

.....

.....

.....

III. Nalaz.

8. Točan opis posljedica nezgode i to
a) anatomski nalaz
b) funkcijonalni nalaz

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

9. Kakovo je opće zdravstveno stanje ozlijedjenika? Kakove imade bolesti; mane?

.....

.....

.....

IV. Liječničko mnijenje.

10. Da li se navodi pod 5. slažu sa objektivnim nalazom? Da li postoji sumnja pretjerivanja ili simulacije? I zašto?

.....

.....

.....

11. Da li se je od zadnje pregledbe (dne .....) stanje ozlijedjenika bitno promjenilo? U kojem pogledu?

.....

.....

.....

12. Da li je liječenje završeno? Ako ne, što valja dalje odrediti?

.....

.....

.....

13. Da li je radna sposobnost ozlijedjeniku umanjena? Je li ovo umanjenje posljedica nesrećnoga slučaja ili po drugom uzroku djelomično ili sasvim prouzročeno?

.....

.....

.....

Digitized by Google

III. strana.

14. Ima de li se smatrati stanje ozlijedjenika t r a j n i m, ili kada se može očekivati poboljšanje (pogoršanje)?

.....

.....

.....

.....

.....

15 Postotak umanjenja radne sposobnosti gledom samo na sadašnju nezgodu!

.....

.....

.....

.....

.....

16. O p a s k e:
(da li postoji trajna nemoć uslijed koje treba ozlijedjenik trajnu njegu i pasku druge osobe?)

.....

.....

.....

.....

.....

Datum: Potpis:

Digitized by Google

IV. strana

Predlog uredovnog liječnika.

Stupanj umanjenja radne sposobnosti .....

Ovamo dolazi kliché (slika) kao i na formularu A.

Digitized by Google

I. Strana. Formular C

SREDIŠNJI URED ZA OSIGURANJE RADNIKA U ZAGREBU
(PRERADOVIĆEVA UL. 44. II. KAT.)

Broj R: .....
Broj nezgode (stat. lista):

Liječničko mnijenje.

o stupnju umanjenja radne sposobnosti dne ..... unesrećenoga
..... stanujuć u .....
....., pošta .....

I. Ustanovljenje istovjetnosti.

1. Gdje je obavljena liječnička pregledba? .....

2. Kako ste se osvjedočili o istovjetnosti ozledjenika? .....

Potpis ozledjenika: .....

II. Navodi ozledjenika:

3. Dali ozledjenik sada radi? Gdje i u kakovom svojstvu? Koliku imade plaću? .....

4. Što navadja ozledjenik o sadašnim posljedicama nezgode? .....

Digitized by Google

II. strana

III. Nalaz.

5. Točan opis ozlede i njenih anatomskih i funkcionalnih posljedica.

6. Kakovo je opće zdravstveno stanje ozledjenika?

IV. Liječničko mnijenje.

7. Dali se navodi pod 4.) slažu sa objek·ivnim nalazom? Dali postoji sumnja na simulaciju ili pretjerivanje? Na čemu se temelji ova sumnja?

8. Dali se je od zadnje pregledbe (dne.....) stanje ozledjenika bitno promjenilo? U kojem pogledu?

9. Dali je radna sposobnost ozledjenika sada umanjena? Jeli ovo umanjenje prouzročeno po ozledi ili u cjelosti ili djelomice po drugom uzroku?

10. Kakav privredni rad ozledjenik može sada da vrši?

Digitized by Google

III. strana

11. imade li se stanje ozledjenika smatrati trajnim ili za kada se može očekivati poboljšanje (pogoršanje?)
Jeli se bude potpuno uspostavila prvobitna radna sposobnost?
Kada?
Preporučate li naknadno liječenje i koje?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

12. Stupanj izgubljene radne sposobnosti u postocima potpune radne sposobnosti, osobito s obzirom na dosadašni posao i zanimanje ozledjenika?
a) samo usljed nezgode
b) usljed općenitog zdravstvenog stanja (druge bolesti, starost i t. d.)

a) ..... %

b) ..... %

.....
.....
.....
.....
.....

13. Opaske:
(da li postoji trajna nemoć usljed koje treba ozledjenik trajnu njegu i pasku po drugoj osobi?)

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

....., dne ..... 19.....

Potpis

Digitized by Google

IV. strana

Predlog zdravstvenoga savjetnika:

Stupanj umanjenja radne sposobnosti .....%

Ovdje dolazi kliché (slika) kao na II. strani formulara A.

Digitized by Google

Број: 30.688/1925.

ОКРУЖНИЦА

свим Окружним Уредима за Осигурање Радника, те болнопотпорној благајни трг. друштва „Меркур“ у Задгебу и Љубљани.

Поступак у предмету дозначивања убраних приноса — било то за случај несреће, Берзу Рада, Радничке Коморе или Пензиони фонд Средишном Уреду за осигурање радника — прописан је већ окружницом Средишњег Уреда за осигурање радника од 4. новембра 1924. број 23.440/1924. (Радничка Заштита год. 1924.; год. VI., страна 294. и сљ.)

Из мјесечних покусних биланца и састављених прегледа код књиговодства Средишњег Уреда за осигурање радника опажа се стално, да неки мјесни органи не обдржавају одредбе горње окружнице – услијед' чеса сам Средишњи Уред за осигурање радника долази у неугодан похожај, кад мора да испуња своје дужности.

Министарство Социјалне Политике у Београду одобрило је буџете, Радничких Комора и Централног Секретаријата Радничких Комора у Београду за годину 1925. са укупном сумом од Дин. 6,800.000.—, те исте сада од Средишњег Уреда за осигурање радника потражују до висине тих одобрених буџета исплату из прикупљених приноса за Радничке Коморе.

Из прегледа по мјесним органима прописаних, убраних, те Средишњем Уреду за осигурање радника дозначених приноса за Радничке Коморе види се, да су неки мјесни органи точно и прописно поступали, те Срепишњем Уреду за осигурање радника дозначили све убране приносе, дочнм неки мјесни органи још данас од убраних прireза за Радничке Коморе нису извјестан дио Средишњем Уреду за осигурање радника дозначили.

У сврху, да Средишњи Уред за осигурање радника узмогне својим дужностима спрам Радничких Комора и Ц. С. Р. К. удовољавати, те им убране приносе Радничких Комора до висине одобрених буџета редовно исплаћивати, а с друге стране, јер се убрани приноси Радничких Комора не смију у никоју другу сврху тражити — позивају се они мјесни органи, који нијесу до сада све убране приносе за Радничке Коморе Средишњем Уреду за осигурање радника дозначили, да то учине до конца 1925. године, а у будуће да све убране приносе редовно најкасније концем мјесеца у којем су убрани дозначе Средишњем Уреду за осигурање радника.

За извршење ове одредбе чине се одговорним лично равнатељи (управитељи) мјесних органа, те ће се у случају необдржавања одредаба ове окружнипе ставити надлежном самоуправном органу предлог за извршење примјерене казне.

У Загребу, дне 19. новембра 1925.

Генерални директор:
М. Гласер в. р.

Digitized by Google

Број: 27.152/1925.

ОКРУЖНИЦА

Средишњег Уреда за Осигурање Радника — у ствари принадлежности привремених службеника за време одслужења рока у војсци.

Министарство Социјалне Политике (одељење за заштиту радника) својим решењем Ц број 275/IV. од 24. септембра 1925. интерпретирало је § 105. Службеног Правилника службеника Средишњег Уреда за Осигурање Радника, како сљеди:

„По §-у 105. Службеног Правилника Средишњег Уреда, службеници уреда имају право на своје принадлежности и за одслужење војног рока. Међутим ово право имају само стални службеници, док је то право за привремене службенике ограничено одредбама § 18. Службеног Правилника. По овој одредби време проведено на одслужењу војног рока рачуна се у привремену службу — за напредовање, у пензију — само у том случају, ако не траје дуже од 3 месеца, а у случају да траје дуже, има се време привремене службе продужити за тај вишак.

Пошто се, према цитираном пропису, време проведено на одслужењу војног рока преко три месеца, не рачуна у привремену службу, то се дотичном чиновнику то не може рачунати ни за напредовање, нити за пензију. При поновном ступању у службу почињу му тећи сва права, не рачунајући време одслужења војног рока (преко три месеца).

Према томе, када привременом службенику престају тећи за време служења војног рока и право на напредовање и пензију, његова је служба суспендована, с тим да се она наставља по одслужењу војног рока. За то време чиновник је изгубио сва права која га као таковог карактеришу, па с тога не може ни плату примати у толико пре, што се ова у начелу даје само за време стварно проведено на раду."

Управни Одбор Равнатељства Средишњег Уреда на својој сједници од 3. новембра 1925. чланак 1496 сјед. записника закључио је, да се предње решење Министарства Социјалне Политике усвоји и објави као начелно, да би га се у будуће сви окружни уреди могли строго придржавати.

Објављајући ово примјећује се, да привременим службеницима за време одслужења војног рока, без разлике категорије у којима су, следују тромесечне принадлежности, и да се у смислу овдашње окружнисе број 8238/1925. од 28 априла 1925 (види „Радничка Заштита" год. 1925. страна 217) не ће моћи догодити случај да службеник, који је дошао у службу радничког осигурања на основу избора (§ 31. Службеног Правилника), оде као сталан на одслужење војног рока у кадру.

У Загребу, дне 16. новембра 1925.

Генерални директор:
у. з.
Др. Хелебранд в. р.

Digitized by Google

Broj 22.412/1925.

OKRUŽNICA

Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika u predmetu nadopune okružnice od 15. aprila 1924. broj 2554/1923. o sastavljanju i predlaganju budžeta upravnih troškova.

Svim mjesnim organima.

Okružnicom Središnjeg Ureda od 15. aprila 1924. broj 25.594/ 1923. (Radnička Zaštita VI. (1924. str. 72) utvrdjen je medju ostalim i broj službeničkih mjesta, koja se mogu sistemizovati kod ekspozitura do 10.000 člana.

Budući da sada već imamo i ekspozitura sa preko 10.000 članova, to je ravnateljstvo Središnjeg Ureda na svojoj sjednici od 6. o. mj. zaključilo, da se kod ekspozitura sa preko 10.000 članova mogu sistemizovati ova mjesta:

1	mjesto	položaja	VI.	kategorije	C
1	»	»	VII.	»	C
1	»	»	VIII.	»	C
2	»	»	IX.	»	C
1	»	»	IX.	»	D
1	»	»	X.	»	D
1	»	»	XI.	»	D

Što se mjesnim organima znanja radi saopćuje.

U Zagrebu, dne 8. novembra 1925.

Generalni direktor:
M. Glaser, v. r.

Број: 30.765/1925.

ОКРУЖНИЦА

Средишњег Уреда за Осигурање Радника у предмету избора млађих лекара.

Свим мјесним органима.

На основу закључка управног одбора Средишњег Уреда од 3. новембра 1925. чл. 1532. сјед. записника позивају се сви мјесни органи, да код постављања лекара — чиновника или уговорних — препоруче вазда својем самоуправном органу, да бира у службу по могућности млађе лице, т. ј. по могућноси до 40. година, а никако не преко 50 година, које ће наравно моћи успјешније обављати службу него ли старији лекари. Ово нарочито нека уреди имају пред очима код постављања лекара у варошима, дје имаде више лекара, те је и избор лакши.

У Загребу, дне 7. новембра 1925.

Генерални директор:
у. в.
Др. Хелебранд в. р.

Број: 27.953/1925.

ОКРУЖНИЦА

Средишњег Уреда за осигурање радника у Загребу у предмету осигурања пригодних радника упослених при утоваривању шећерне репе за творнице шећера.

Свим месним органима.

Предсједништво Средишњег Уреда за осигурање радника у Загребу у својој сједници од 28. октобра 1925. чл. сјед. зап. 1. закључило је:

1) пригодни радници, упослени код утоваривања шећерне репе за творнице шећера у смислу § 4. задња ал. ЗОР-а изузимају се из обавезе осигурања за случај болести.

Digitized by Google

2) осигурање за случај несреће имаде се спровести колективно за онај број радника, који је просечно потребан за утоваривање квантума шећерне репе поједине сезоне и творнице, а који квантум имаду творнице Окружним уредима исказати оригиналним товарним исправама.

3) имаде се провести категоризација ових радника према XIII. надничном разреду.

4) у сврху одустања Средишњег Уреда за осигурање радника од регресиог тражења за пружене потпоре према § 95. ал. 3. ЗОР. имају послодавци платити 5% прирез на приносе за случај несреће.

Позивају се месни органи, да у смислу тог закључка предбјежно проведе осигурање до одобрења Министарства Социјалне Политике, а о томе обавјесте и интересиране послодавце.

У Загребу, дне 28. октобра 1925.

Генерални директор:
у. з.
Јаклић в. р.

Broj 25.585 — 1925.

OKRUŽNICA

Središnjeg ureda za osiguranje radnika u predmetu povišenja bolno-opskrbnih pristojba trećega razreda na području Hrvatske, Slavonije i Medjumurja.

Svim mjesnim organima u Hrvatskoj i Slavoniji.

Inspektorat Ministarstva Narodnog Zdravlja u Zagrebu, dostavio je ovom uredu dne 28. septembra o. g. pod brojem 27.071/1925. okružnicu slijedećeg sadržaja:

»Ministarstvo narodnog zdravlja riješenjima od 27. jula t. g. broj 11.325., 15.722., 22.985., 25.046. i 25.065. povisuje bolno opskrbne pristojbe za treći (III.) razred počam od 1. aprila 1925. slijedećim bolnicama:

Županijskoj bolnici u Glini na 26.— Din. dnevno; Zemaljskoj bolnici u Pakracu i županijskoj bolnici u Petrinji na 28.— Din. dnevno i Županijskoj bolnici u Ogulinu, te gradskim bolnicama u Varaždinu i Koprivnici na 30.— Din. dnevno.

Za ostale bolnice ostaju dosadanji ustanovljeni iznosi opskrbnih pristojba na snazi.

Jednako ostaju na snazi ustanovljene dosadanje pristojbe za I. i II. opskrbni razred.«

Što se dostavlja znanja radi.

U Zagrebu, dne 27. oktobra 1925.

Generalni direktor:
u z.
Jaklić, v. r.

Број: 21.926/1925.

ОКРУЖНИЦА

Свим мјесним органима

Оквужницом Средишњег Уреда за осигурање радника од 10. децембра 1924. број 31.471/24 приопћен је наслову уговор склопљен са Јадранским Хотелским и Купалишним д. д. за лијечење наших чланова у лијечилишту „Тхерапија“ у Цриквеници.

Digitized by Google

Закључком Средишњег Уреда за Осигурање Радника од данас отказан је тај уговор на мјесец дана тако, да он престаје важити дне 30. новембра 1925. а отказан је с разлога, што су мјесни органи престали у лечилиште слати своје чланове, па Средишњи Уред неби могао удовољити тачци III. уговора од 3. децембра 1924.

Ррема томе не може мјесни орган преко тога рока упућивати своје чланове у то лечилиште.

Ну обнова уговора могућа је и за даље вријеме након 30. новембра 1925. али само у оном случају ако 1) мјесни органи по свом самоуправном органу закључе, да желе обнову уговора и 2) ставе Средишњем Уреду свој по самоуправном органу закључни обвезатни предлог о том, на који би начин поједини окружни уред (мјесни орган) са своје стране омогућио Средушњем Уреду, да у обновљеном уговору без погибљи штете преузме обвезу о најмањом просјечном дневном стању двадесет петорице лијечених чланова.

Власник лијечилишта пристаје на сваку стилизацију новога уговора, али не иоже из финанцијалних разлога пристати на мањи него попречни годишњи број од 25 болесника дневно.

Мјесни органи позивају се стога, да предмет евент. као хитан изнесу пред свој самоуправни орган, те овамо приопће односни закључак, а нарочито и свој предлог о осталим увјетима којима би се обвезало Јадранско, Хотелско и Купалишно д. д. новим уговором за примање, лијечење, опскрбу и т. д. наших чланова.

У Загребу, дне 28. октобра 1925.

Генералон директор:
М. Гласер в. р.

Број: 25.798/1925.

ОКРУЖНИЦА

Средишњег Уреда за Осигурање Радника у Загребу у предмету накнаде опскрбних трошкова у властитим лечилиштима и опоравилиштима са стране уредских намјештеника, који врше контролу дотичних завода.

Свим мјесним органима и свим управама лечилишта и опоравилишта радничког осигурања.

Предсједништво Средишњег Уреда за Осигурање Радника својим закључком од 2. октобра о. г. под чл. 4. сјед. записника закључило је слиједеће:

Службеници Средишњег Уреда односно његових мјесних органа, који буду изаслани да обаве контролу, или који други посао у лечилиштима и опоравилиштима, која су власништво институција радничког осигурања, имаду право на дневнице и остале путне пристојбе у колико им ове у смислу опћих одредаба Службеног Правилника припадају. Ако овакови службеници уживају у споменутим заводима стан или опскрбу, плаћати ће за то пристојбу, која се плаћа за члана, у колико опскрба одговара оној, што ју ужива члан осигураник, а све што је преко тога уживао дотични службеник, имаде он посебице платити. Службеници, који су за своје пригодне функције и контролу лечилишта и опоравилишта паушално хонорирани, не имаду право на дневнице, али зато имаду право на опскрбу у наравн, док у заводу врше службу, па се при установљењу паушалног хонорара имаде ова погодност нарочито узети у обзир. Ако служба није трајала читав дан, плаћа се аликвотни дио опскрбе. т. ј. половина установљене опскрбе ако је

Digitized by Google

службеник имао барем два оброка јела, дочим ће се само један оброк без ноћења наплатити према цјенику. У лечилиштима и опоравилиштима, у којима није још установљена опскрбна пристојба за чланове, плаћат ће се она пристојба, која је прописана за опскрбу на лечилишту „Брестовац" т. ј. сада 75 динара по дану,

Код предлагања путних рачуна имаде сваки службеник приложити потврду управе дотичног лечилишта или опоравилишта, да је платио опскрбну пристојбу, односно да није уживао ни стана ни опскрбе.

Овај закључак предсједништва Средишњег Уреда ступа на снагу даном 2. октобра о. г.

Што се овиме саопћује свим мјесним органима и управама лечилишта и опоравилишта на Брестовцу, Касиндолу, отоку Рабу, Кленовнику и Палићу, ради знања и строгог обдржавања.

У Загребу, дне 14. октобра 1925.

Денерални директор:
Милан Гласер в. р.

Broj 23.157 — 1925.

SVIM OKRUŽNIM UREDIMA ZA OSIGURANJE RADNIKA I LJEČILIŠTU SREDIŠNJEG UREDA ZA OSIGURANJE RADNIKA »BRESTOVAC«.

Više puta se dogodilo, da su bolesnici odmah nakon nastupa liječenja na Brestovcu tražili odsustva u Zagreb i to po raznim isprikama, navodeći na primjer nuždu plombiranja zuba i raznih neophodno nužnih nabavaka. Došao je bolesnik na jesen na Brestovac bez toplog kaputa, kad je došao prvi hladni dan tražio je odsustvo da si u Zagrebu kupi zimski kaput i t. d.

Podvoz bolesnika sa Brestovca do Zagreba i natrag je težak i skup, putovanje s kolima 34 kilometara na gorskim serpentinama ne može ostati bez uticaja na bolesni organizam.

Bolesnici moraju prilikom takovih odsustva noćiti u Zagrebu, što bi opet moglo imati iz poznatih razloga štetne posljedice na bolesni organizam.

Pošto stalno vrlo mnogo članova čekaju mjesecima na upućivanje u Brestovac, ne može se dozvoliti, da se bolesnicima na Brestovcu pod ovakvim naslovima dalje daju dopusti.

Neka okružni ured unapred upozori svakog svog člana već prilikom riješenja komisije, koja ga šalje na liječenje na Brestovac:

1. Da si daju popraviti zube, ako su bolesni, jer je dobro zubalo preduvjet uspješnog liječenja u sanatoriju i jer se ne će davati odsustvo za liječenje zubala u Zagrebu;

2. Da se na vrijeme opskrbi sa nužnim odijelom i rubljem za cijelo vrijeme boravka na Brestovcu (prosječno 3 mjeseca);

3. Da uredi sve svoje obiteljske, pravne, vojničke i druge poslove, koji se daju urediti unapred, jer se ne će u ovakovim slučajevima više dozvoliti dopust. Bolesnik, koji se u sanatoriju za tuberkulozu liječi, ne treba i ne može da ide na sud ni na vojnički pregled, ni da uredi obiteljske poslove.

Bolesnik može naravno napustiti sanatorij kada hoće, ali ne može zahtjevati da ostaje krevet prazan i čeka na njega, dok traje katastrofalna potražba za ove krevete, jer drugi bolesnici mjesecima čekaju na mjesta u lječilištu.

4. Dopuste će liječnik Brestovca dozvoljavati samo u najizuzetnijim i najprečim slučajevima neodložive potrebe ako to zdravlje bolesnika dopušta.

U Zagrebu, dne 18. oktobra 1925.

Generalni direktor:
M. Glaser, v. r.

Digitized by Google

Број: 24.690/1925.

ОКРУЖНИЦА

Свим месним органима.

Доставља се уреду решење Министарства Социјалне Политике, о поднашању лекарскик уповора лекарским коморама знања и равнања ради.

„Средишном Уреда за Осигурање Радника

Загреб.

Извештај уреда од 20. јуна о. г. Бр. 7696, у погледу поднашања лекарских уговора надлежним лекарским Коморама на одобрење, узело је Министарство на знање и обавестило Лекарску Комору у Београду, да окружни уреди за осигурање радника нису дужни подносити Лекарским Коморама уговоре склопљене са појединим лекарима, већ да је то дужност у смислу чл. 13. Уредбе о Лекарским Коморама, лекара који су уговор склопили.

О предњем се извештава тај Уред ради знања.

По наредби
Министра Социјалне Политике
Начелник
Др. Кужељ в. р."

У Загребу, дне 19. октобра 1925.

Генерални директор:
М. Гласер в. р.

Број: 28.011/1925.

ОКРУЖНИЦА

у предмету именовања кандидата за поротнике судова радничког осигурања.

Свим месним органима.

На основу закључка седнице управног одбора Средишњег Уреда од 16. октобра 1925. г. те у вези са наређењем Министарства Социјалне Политике од 26. августа 1925. о. г. Бр. 275 упућују се сви месни органи да већ у првој наредној седници свог равнатељства именују 80 кандидата (40 кандидата за поротнике и 40 за њихове заменике), од којих половина има да отпада на неосигуране чланове (послодавце), а друга половина на осигуране чланове (раднике), Именовање кандидата врши се по привредним категоријама кандидата (индустрија. занат, трговина, поморство и т. д.) те одвојено за групу неосигураних чланова (послодаваца) и за групу осигураних чланова (радника). По могућности имаду се именовати кандидати местом настана у општини, у којој се суд налази.

„Болеснички фонд Бродарскога Синдиката С. Х. С." у Београду, „Болесничка благајна трговачког друштва Меркур" у Загребу, те „Трговско-болнишко подпорно друштво" у Љубљани именују сваки по 8 кандидата (4 кандидата за поротнике и 4 за њикове заменике).

Спискове именованих кандидата имаду месни органи одмах након одржане седнице равнатељства доставити изравно Министарству Социјалне Политике, (Оделење за заштиту радника) у Београду.

Позивају се месни органи да горњем наређењу под личном одговорношћу управника Уреда тачно и благовремено удоволе.

У Загребу, дне 20. октобра. 1925.

Генерални директор:
у. з. Јаклић в. р.

Digitized by Google

Број: 27.818/1925.

ОКРУЖНИЦА

Средишњег Уреда за Осигурање Радника у предмету избора уредских намјештеника и предлагању списа о том.

Свим окружним уредима.

Запажа се, да окружни уреди још увијек предлажу недостатно обложене списе у предмету избора уредских намјештеника.

Да се томе једнош стане на крај, упозорују се уреди, да спису о избору уредских намјештеника треба приложити све исправе, наведене у овдашњој окружници од 24. децембра 1923. број 25184/1923. (Радничка Заштита од године 1923. страна 215) и осим тих исправа још и свједочбу, да кандидат нема туберкулозу (окружница Средишњег Уреда од 21. маја т. г. број 13708/1925. „Радничка Заштита" од ове године страна 218.).

Има се надаље у попратном извјештају званично засвједочити, да је мјесто — које се попуњује — прописно систематизовано и истакнути, тко је до тада то мјесто заузимао односно тко га евентуално у вријеме избора привремено заузима (као дневничар, као уговорни намјештеник), како то прописује посљедња алинеја споменуте окружнице број 25.184/1923. Овиме се уједно измјењује предзадња алинеја те исте окржнице и одређује, да се у будуће не предлажу више молбе неизабраних компетената. него да се у будуће ради сходности и бољег прегледа намјесто тих молба предложи овамо попис свијух компетената, који попис има садржавати слиједеће рубрике: текући број, име и презиме компетената, најновије занимање, школску опрему, добу живота, опаску.

Наравно да из списа има бити видљиво, да је био расписан прописани конкурс.

Коначно се упозорују уреди на обдржавање прописа §-а 47. и слиједећих Службеног Правилника: ваља пазити и равнатељство уреда упозорити код избора службеника, да уредски службеник може бити изабран у виши положај, ако је је у служби провео вријеме, споменуто у тим §-има.

Изнимка се може учинити само онда, ако нема повољних компетената изван уреда.

Не буду ли се тачно одржавали горе истакнути прописи, стављати ће управа Средишњег Уреда ваздa своме самоуправном органу предлог за ускрату одобрења избора, јер одржање и напредак радничког осигурања овиси наравно о ваљаности и здрављу уредских намјештеника.

У Загребу, дне 9. октобра 1925.

Генерални директор:
Милан Гласер в. р.

Izbori službenika Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika.

Zaključkom ravnateljstva Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika u Zagrebu od 6. novembra o. g. izabrani su po novom Službenom Pravilniku:

1. za referenta konceptualne struke, kat. A. pol. IV. Dr. Hrvoje Velzek, Nikša Grga i Aleksandar Cindrić, uredski referenti.

2. za referenta inženjerske struke, kat. A. pol. IV. ing. arch. Branimir Iveković, uredski ugovorni činovnik;

3. za referente konceptualne struke, kat. A. pol. V. Branimir Haberle, Dr. Nikola Ugarković i Josip Popinjač, uredski referenti;

Digitized by Google

4. za referente konceptualne struke, kat. A. pol. VI. Milutin Tomić, uredski činovnik, Dr. Milan Oklobdžija, činovnik Hrv. trg. društva »Merkur« i Ivo Spiller, pomoćni blagajnik državne blagajne;

5. za referenta matematičke struke, kat. A. pol. VI. Ivo Lah, uredski činov.;

6. za činovnike knjigovodstvene struke, kat. B. pol. IV. Savo Korica i Nikola Kelić, uredski činovnici;

7. za činovnika knjigovodstvene struke, kat. B. pol. V. Janko Mešiček, uredski činovnik;

8. za činovnike knjigovodstvene struke, kat. B. pol. VI. Silverije Horvat, Josip Radović i Slava Domitrović, uredski činovnici, Rudolf Tomek i Stjepan Bogić, bankovni činvnici;

9. za činovnike knjigovodstvene struke, kat. B. pol. VII. Darinka Dragosavac i Josip Bantan, uredski činovnici;

10. za činovnike kancelarijske struke, kat. C. pol. VIII. Slavko Vešliga, Zlata Senečić, Micika Tomazetić i Ljubica Molnar, uredski činovnici;

11. za činovnike kancelarijske struke, kat. C. pol. IX. Tomislav Turković, Olga Zoulek, Ivana Span i Ivka Patek, uredski činovnici;

12. za nadslužitelja služiteljske struke, kat. D. pol. IX. Mato Kovačić, uredski služitelj;

13. za služitelja služiteljske struke, kat. D. pol. IX. Juraj Holenček, uredski služitelj;

14. za služitelje služiteljske struke, kat. D. pol. XI. Mile Medumić, pomoćni služitelj i Stjepan Martinec, privatni podvornik.

Izbori službenika kod Okružnih Ureda za Osiguranje Radnika

Zaključkom upravnog odbora Središnjeg Ureda za Osiguranje Radnika u Zagrebu od 3.—4. novembra o. g. odobren je po novom Službenom Pravilniku izbor:

I. Kod Okružnog ureda za osiguranje radnika u Dubrovniku:

1. za činovnika knjigovodstvene struke, kat. B. pol. VIII. Krsto Glunčić, uredski činovnik;

2. za činovnike kancelarijske struke, kat. C. pol. VIII. Tomislav Šiljić i Franjo Bergo, uredski dnevničari;

II. Kod Okružnog ureda za osiguranje radnika u Beogradu.

1. za činovnika kancelarijske struke, kat. C. pol. IX. Jovan Stojanović.

III. Kod Okružnog ureda za osiguranje radnika u Zagrebu:

1. za činovnika knjigovodstvene struke, kat. B. pol. VI. Nikola Kramarić, uredski činovnik;

2. za činovnika kancelarijske struke, kat. C. pol. VI. Stjepan Flego, uredski činovnik;

3. za činovnike kancelarijske struke, kat. C. pol. VIII. Ada Pongrac, Ivana Meyer, Zora Klaić, Eugen Vlček i Franjo Žabić, uredski činovnici;

4. za činovnike kancelarijske struke, kat. C. pol. IX. Ivanka Lugarić i Margita Szöngyörgy, uredske dnevničarke;

5. za služitelja služiteljske struke, kat. D. pol. XI. Josip Josip Salmić, pomoćni služitelj;

IV. Kod Okružnog ureda za osiguran'e radnika u Osijeku:

1. za činovnicu kancelarijske struke, kat. C. pol. VIII. Marija Živkić, uredska činovnica.

V. Kod Okružnog ureda za osiguranje radnika u Ljubljani.

1. za ravnatelja konceptualne struke, kat. A. pol. III. Dr. Jože Bohinjec, uredski podravnatelj.

Digitized by Google

Конкурс за Чиновнике.

На основу решења Привр. Председништва Окр. Уреда за Осигурање Радника у Скопљу од 10. новембра 1925. год. под тач. 297 седн. записн., овим се расписује конкурс за попуњење следећих упражњених чиновничких места:

I. једно место административне струке категорије Б, положаја VI.

II. једно место канцелариске струке, категорије Ц, положаја VIII.

III. једно место помоћно-техничке струке, категорије Ц, положаја VIII.

Принадлежности на напред наведеним местима предвиђене су службеним правилником на следећи начин:

А) У административној струци Б. категорије VI положају систематска плата је дин. 10.800 годишње. Положајна плата дин. 15.000, месни додатак у износу од 15% од систематске плате.

Б) У канцеларискоj и пом.-техн. струци категорији Ц. положају VIII систематска плата је дин. 9.600 годишње, положајне плате дин. 9.000 и месни додатак у износу 15% од систематске плате. Поред овога имају службеници права и на породични додатак у износу од дин. 1.800 годишње за свакога до 4 члана породице.

Општи услови пријема у службу следећи су:

1. да молиоц нема мање од 18 ни више од 40 година живота.

2. да је држављанин Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца и да говори и пише Српско-Хрватски.

3. да има телесну, умну и моралну способност за службу код Средишњег Уреда за Осигурање Радника и у опште спрему за струку у коју улази.

4. да има: а) за места под I. свршену трговачку или средњу школу, б) за места под II. и III. свршена 4 разреда средње школе. Кандидати могу бити ослобођени од школске квалификације само онда, ако докажу, да су својим досадашњим радом стекли способност за вршење стручних послова, знање законских прописа о осигурању радника и потребну интелигенцију за саобраћај са публиком и службеницима.

Детаљни услови као и сва остала права и дужности утврђена су службеним правилником службеника Средишњег Уреда и његових месних органа. Служба је прве две године привремена.

У колико би на напред споменута места били изабрани овоуредски службеници, расписује се уједно конкурс за тиме упражњена места нижих положаја.

У обзир ће се узети са својеручно написане молбе у којима треба да је тачно назначено на које мјесто молиоц рефлектира.

Уз молбу треба приложити званична уверења о години рођења о здрављу, о свршеној школи, о досадашњем занимању, о регулисању вој. обавезе, о држављанству и владању, о породичном стању, (евентуално венчаницу, крштенице деце)

За подношење молби по овом конкурсу рок је до 15. децембра о. г. до 12 часова у подне. Бр. 9053. Из канцеларије Окр. Уреда за Осиг. Радн. у Скопљу, ул. Краља Петра Бр. 26. Скопље.

Digitized by Google

Prilog „Radničkoj Zaštiti".

ISKAZ

obavezno osiguranih članova Središnog Ureda za Osiguranje Radnika po mesnim organima.

Tekući broj	Mesni organi	Poprečni broj osiguranih članova, god. 1925. u mesecu							
		April (travanj)		Dobrovoljno osig. članova (Poprečno).		Maj (svibanj)		Dobrovoljno osig. članova (Poprečno).	
		m. i ž.	m.	m. i ž.	m.	m. i ž.	m.	m. i ž.	m.
1	Banja Luka	18.195	16.949	669	629	20.220	18.984	709	665
2	Beograd	55.864	48.607	48	43	58.857	50.759	59	43
3	Bjelovar	10.535	8.923	13	12	10.967	9.330	13	12
4	Brod	10.423	8.905	1	1	10.688	9.123	1	1
5	Dubrovnik	9.958	8.151	21	20	10.921	9.026	21	20
6	Karlovac	11.656	10.027	3	3	11.910	10.247	3	3
7	Ljubljana	70.922	48.926	387	294	73.955	51.700	390	296
8	Mostar	5.168	3.218	272	268	5.137	3.189	272	268
9	Novi Sad	19.140	13.433	74	56	20.521	14.513	74	56
10	Osijek	33.721	28.056	—	—	33.887	28.158	—	—
11	Sarajevo	17.139	13.019	351	308	18.291	14.056	354	311
12	Skoplje	7.433	6.736	2	1	7.545	6.759	2	1
13	Sombor	17.500	14.601	9	8	18.414	15.218	7	5
14	Split	15.342	12.856	10	8	16.773	13.381	21	19
15	Subotica	18.270	12.877	15	10	19.096	13.556	17	5
16	Sušak	6.626	5.459	1	1	6.881	5.702	1	1
17	Travnik	11.862	11.154	296	267	11.946	11.232	302	274
18	Tuzla	4.987	4.347	3	3	5.504	4.773	16	16
19	Varaždin	9.451	7.054	7	5	9.770	7.330	7	5
20	Veliki Bečkerek	15.502	11.032	73	54	16.447	11.787	75	55
21	Vršac	11.860	9.183	31	18	12.523	9.756	30	17
22	Zagreb	42.963	29.098	12	7	43.908	30.084	12	7
23	Zemun	14.252	12.526	87	83	14.638	12.838	88	84
	I. Okružni uredi	438.769	345.137	2.384	2.099	458.794	361.451	2.474	2.164
24	Zagreb: »Merkur«	8.937	6.540	1	1	8.938	6.547	1	1
25	Ljubljana: »Trg. in bp. dr.«	4.123	2.569	149	145	4.141	2.568	149	145
	II. Privatno-društvene blagajne	13.060	9.109	150	146	13.079	9.115	150	146
26	Beograd: Brod. Sind.	2.543	2.462	—	—	2.551	2 468	—	—
	III. Saobraćaj. blag.	2.543	2.462	—	—	2.551	2.468	—	—
	Središni ured	454.372	356.708	2.534	2.245	474.424	373.034	2.624	2.310
	SUZOR prošlog meseca	452.966	356.604	2.604	2 284	454.372	356.708	2.534	2.245
	SUZOR istoga meseca pr. g.	436.084	345.425	1.210	1.024	451.492	358.555	1.335	1.033
	(+ = više) (— = manje) od prošlog meseca	+ 1.406	+ 104	— 70	— 39	+ 20.052	+ 16.326	+ 90	+ 65
	(+ = više) (— = manje) od istog meseca prošle god.	+ 18.288	+ 11.283	+ 1.324	+ 1.221	+ 22.932	+ 14.479	+ 12.89	+ 12·77

Digitized by Google

ISKAZ

obavezno osiguranih članova Središnog Ureda za Osiguranje Radnika po mesnim organima.

Tekući broj	Mesni organi	Poprečni broj osiguranih članova god. 1925. mesec: Juni (Lipanj)		Dobrovoljno osig članova (poprečno).	
		m. i ž.	m.	m. i ž.	m.
1	Banja Luka	19.631	18.379	698	653
2	Beograd	61.002	52.427	59	43
3	Bjelovar	10.949	9.278	13	12
4	Brod	10.657	9.055	1	1
5	Dubrovnik	10.515	8.450	21	20
6	Karlovac	12.147	10.453	—	—
7	Ljubljana	75.443	53.061	238	205
8	Mostar	5.295	3.347	277	273
9	Novi Sad	21.338	15.265	74	56
10	Osijek	32.581	26.801	—	—
11	Sarajevo	20.500	16.246	414	342
12	Skoplje	8.500	7.469	3	2
13	Sombor	18.273	14.697	6	4
14	Split	16.641	13.156	21	19
15	Subotica	19.591	14.060	20	14
16	Sušak	7.362	6.133	1	1
17	Travnik	12.342	11.624	362	332
18	Tuzla	5.718	4.989	19	19
19	Varaždin	10.071	7.577	7	5
20	Veliki Bečkerek	17.286	12.234	80	61
21	Vršac	12.835	10.023	30	17
22	Zagreb	44.808	30.763	11	7
23	Zemun	15.082	13.229	90	86
	I. Okružni uredi	**468.567**	**368.716**	**2.445**	**2.172**
24	Zagreb: „Merkur“	8.901	6.517	1	1
25	Ljubljana: „Trg. in bp. dr.“	4.160	2.576	149	145
	II. Privatno-društvene blagajne	**13.061**	**9.093**	**150**	**146**
26	Beograd: Brod. Sind.	2.588	2.501	—	—
	III. Saobraćaj. blag.	**2.588**	**2.501**	—	—
	Središni ured	**484.216**	**380.310**	**2.595**	**2.318**
	SUZOR prošloga meseca	474.424	373.034	2.624	2.310
	SUZOR istoga mes. pr. g.	470.178	374.847	1.524	1.299
	(+ = više) (— = manje) od prošlog meseca	+ 9.792	+ 7.276	— 29	+ 8
	(+ = više) (— = manje) od istog meseca prošle g.	+ 14.038	+ 5.463	+ 1.071	+ 1.019

Digitized by Google

ISKAZ

obavezno osiguranih članova Središnog Ureda za Osiguranje Radnika po nadničnim razredima.

Nadnični razredi	Poprečni broj osiguranih članova god. 1925. mesec:							
	April (travanj)				Maj (svibanj)			
	muških i ženskih		muških		muških i ženskih		muških	
	apsol.	relat. %	apsol.	relat. %	apsol.	relat. %	apsol.	relat. %
I.	35.855	7·89	29.990	6·60	35.897	7·57	29.945	6·31
II.	1.006	0·22	788	0·17	9.80	0·21	761	0·16
III.	1.017	0·22	849	0·19	1.000	0·21	848	0·18
IV.	3.942	0·87	3.361	0·74	3.938	0·83	3.354	0.71
V.	26.615	5.86	25.416	5·59	27.074	5·71	25.878	5·45
VI.	8.457	1.86	7.264	1·60	8.397	1·77	7.253	1·53
VII.	6.794	1·50	5.045	1·11	6.871	1·45	5.125	1·08
VIII.	4.177	0·92	2.656	0·59	4·126	0·87	2 630	0·55
IX.	10.166	2.24	5.871	1·29	10.146	2·14	5.860	1·24
X.	22.703	5·—	10.367	2·28	23 063	4·86	10.392	2·19
XI.	22.155	4·88	10.805	2·38	22.750	4·80	11.072	2·33
XII.	39.609	8·72	23.048	5·07	41.443	8·74	24.034	5·07
XIII.	29.869	6·57	20.497	4·51	31.478	6·63	21.644	4·56
XIV.	40.956	9·01	31.572	6·95	42.946	9·05	33.031	6·96
XV.	49.779	10·95	41.505	9·13	53.116	11.19	44.311	9·34
XVI.	48.087	10·58	43.264	9·52	51.593	10·87	46.457	9·79
XVII.	103.185	22·71	94.410	20·78	109.606	23·10	100.439	21·17
Ukupno	**454.372**	**100·—**	**356.708**	**78.50**	**474.424**	**100·—**	**373.034**	**78.62**
poprečna obezbeđena nadnica u Din	22.99	—	24.13	—	23·28	—	24·44	—
poprečna obezbeđena nadnica u Din prošlog mjeseca	22.81	—	23.91	—	22·99	—	24·13	—
(+ = više) (— = manje)	+ 0.18	—	+ 0.22	—	+ 0·29	—	+ 0·31	—

Digitized by Google

ISKAZ

obavezno osiguranih članova Središnog Ureda za Osiguranje Radnika po nadničnim razredima.

Nadnični razredi	Poprečni broj osiguranih članova, god. 1925. u mesecu:			
	Juni (lipanj)			
	muških i ženskih		muških	
	apsol.	relat. %	apsol.	relat. %
I.	35.852	7·41	29.821	6·16
II.	893	0·18	684	0·14
III.	958	0·20	808	0·17
IV.	3.932	0·81	3.358	0·69
V.	27.595	5·70	26.353	5·44
VI.	8.278	1·71	7.164	1·48
VII.	6.836	1·41	5.114	1·06
VIII.	4.045	0·84	2.568	0·53
IX.	10.012	2·07	5.841	1·21
X.	22.820	4·71	10.201	2·11
XI.	23.076	4·77	11.307	2·33
XII.	42.088	8·69	24.025	4·96
XIII.	32.057	6·62	21.542	4·45
XIV.	42.769	8·83	32.115	6·63
XV.	55.643	11·49	46.225	9·55
XVI.	52.887	10·92	47.753	9·86
XVII.	114.475	23·64	105.441	21·77
Ukupno	484.216	100·—	380.310	78.54
Prosečna obezbeđena nadnica u Din	23.49	—	24.70	—
Prosečna obezbeđena nadnica u Din prošlog mjeseca	25.28	—	24.44	—
(+ = više) (— = manje)	+ 0.21	—	+ 0.26	—

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

D

Digitized by Google

UNIVERSITY OF MICHIGAN
3 9015 03878 3521

Digitized by Google

Digitized by Google